Digitized by Google

BIBL. NAZ.
Vitt. Emanuele III
RACCOLTA
VILLAROSA
G
67
NAPOLI

Digitized by Google

592996 Racc VIII C 9 67

CONTROVERSIARVM FORENSIVM IVDICIORVM

R. P. D.

IO. BAPTISTÆ CIARLINII CARPENSIS, I. V. D.

Et Protonotarij Apoſtolici, Archipresbyteri Mutilenæ, ac Illuſtr.mi & Reuerendiſsimi D. D. Marchionis

PAVLI COCCAPANI EPISCOPI REGII in Æmilia, ac Principis, Vicarij Generalis.

In quibus plura ad Praxim pertinentia, in vtroque Foro verſantibus vtilia, & neceſſaria pertractantur.

PARS TERTIA,

Poſthuma.

NVNC PRIMVM IN LVCEM EDITA,
Cum duplici Indice Rerum, & Verborum locupletiſsimo.

3

VENETIIS, Penès Turrinum. MDCLXIII.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIIS.

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO, ET EXCELLENTISSIMO
DOMINO MARCHIONI
SILVIO MOLZIO
DOMINO MEO SEMPER COLENDISSIMO.

NON aliud patrocinium, non alia tutela decebat poſthumum, & mancum, qua fortaſſe nota liber iſte, vtpotè opus poſthumum, atque inuenuſtum huiuſce lucis orientem edendum inuretur, quam Tua, Illuſtriſsime, & Excellentiſsime Domine, à quo non ſecus ac ab aſtro immobili, in Aulæ Eſtenſis æthere collocato excipiens proſperas, ac fęlices influentias humaniſsimi Tui patrocinij, illas euitabit calumnias, quibus ſubiacent qui in terrarum Orbis Scenam prodeunt, propria facta exhibituri.

Amplitudini Tuæ, Illuſtriſsime, & Excellentiſsime Domine, conuenirent, non ignoro, labores in ampliſsimis librorum voluminibus expreſsi, non autem in ſemilibrum coacti, ſed ingenita mei animi propenſio, qua tuis ſemper fortunis ſtudui, ad quarum apicem tuarum te virtutum decora prouexerunt, ad tantum facinus me fecit audacem. Huc accedit

Digitized by Google

tus in fratrem animus, fratri iure quidem merito debitus, quo extimulatus prælum denegare neſciui; & quamuis meus Ceruus gentilitius non parum ſuppeditaret timoris, Tua tamen ſe appoſuit Aquila gentilitij Stemmatis, cuius haud immemor magnanimitatis, à viris ſapientibus, legumquè peritiſsimis ad hoc audendum ſum paſſus adduci. Itaque Tibi Illuſtriſsime, & Excellentiſsime Domine, non diſplicebit pars iſta mei obſequij, & affectum in fratrem tolerabis, æquoquè feres animo, cœlum imitatus, quod vile votum pretioſo quandoquè munere compenſat. Hic lares meos Tibi, Illuſtriſsime, & Excellentiſsime Domine, enixè, & humillimè commendo, Tequè obſeruando me, talem ſemper futurum profiteor, qualis ſemper extiti

Illuſtriſs. & Excellentiſs. D. Tuæ

Obſequentiſsimus, & Deuinctiſsimus Seruus

Petrus Ciarlinus.

IN

IN LODE
DELL' OPERA.

LAureati Orator, voi ch'anelanti
Per diſcordie achetar turbate i fiori,
Oue moltiplicando alti ſragori
Fate i tempij d'Aſtrea ſpechi ſonanti;

Date i labbri al ſilentio: i ſenſi erranti
Del Legale Ocean pe' cupi orrori
Deh ritenete omai; ne i voſtri cori
Più garreggino ambigui, e titubanti.

Del gran CIARLIN sù i ſogli ecco ſuelato
Oſtentar le ſue pompe il giuſto, e il vero,
Ecco il falſo appo lor cader ſuenato.

Ceſsi pur nel futur l'uman penſiero
Di più i torchi ſtancar, poiche vergato
Quì il Scibile d'Aſtrea campeggia intiero.

INDEX

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX
SINGVLORVM CAPITVM
Huius TERTII TOMI,
In quibus quælibet CONTROVERSIÆ compendioſè continentur.

Cap. CCXXI.

IN concurſu duorum fideicommiſſorum, quodnam ſit præferendum.

Cap. CCXXII.

In Maioratibus an detur tranſitus de vna linea ad alteram, in qua adſit ſenior, non extincta linea vltimi poſſeſſoris.

Cap. CCXXIII.

Liber æſtimi probat contra deſcriptum, & quando datur manutentio Communitati contra ſoluentem ſemel Taxas, & Collectas.

Cap. CCXXIV.

Vtrum verum ſit, quod offenſus teneatur facere pacem in ſcriptis, etiam eius inimico veniam petenti, & congruam ſatisfactionem offerenti, vel poſſit in conſcientia id negare, dimiſſo tamen odio, & rancore.

Cap. CCXXV.

Iuspatronatus gentilitium tranſit in Monaſterium durante vita Monachi, ſed Monachus præſentare non poteſt, quia id ſpectat ad Superiorem cum Capituli conſenſu.

Cap. CCXXVI.

Vtrum mortuus ex cauſa peſtis, dicatur perijſſe naturaliter, vel violenter, adeo vt per talem mortem venerit caſus diſpoſitionis de morte violenta loquentis.

Cap. CCXXVII.

Diſtributiones quotidianæ an debeantur Canonico non reſidenti, quia reſidere non permittitur facto Domini temporalis.

Cap. CCXXVIII.

Reus an poſſit citari, & carcerari ad ſolam partis querelam, & minimè ſi ſit Clericus, & an valeat proceſſus, ſi aliter fiat.

Cap. CCXXIX.

Recipiens bannitos quomodo poſſit excuſari à pœna, quam imponunt proclamata.

Cap. CCXXX.

Abrogatis per Principem gabellis alicui Communitati conceſſis, an etiam cenſeatur abrogata locatio de eis facta, & an Conductores poſſint prætendere non ſolum intereſſe damni emergentis, ſed etiam lucri ceſſantis.

Cap. CCXXXI.

In legato fructuum dando per hæredem, an veniant fructus ciuiles, & an hæres poſſit locare bona, & tradere penſionem loco fructuum, & an ſalarium prætendere poſſit.

Cap.

Cap. CCXXXII.

Pactum cum Mercatore initum de aſſecurando capitali, & certo lucro, an valeat.

Cap. CCXXXIII.

Adiudicatio bonorum debitoris vt rectè fiat, quid requiratur, & ſi ſit nulla, an poſsit ratificari.

Cap. CCXXXIV.

Inſignia familiæ alicuius corrumpens, vel amouens quomodo ſit puniendus, & an ea liceat habere in Eccleſia, & ſi Clericus poſt delictum fiat laicus, poſſit puniri ab Epiſcopo, vel ſit remittendus ad forum ſæculare.

Cap. CCXXXV.

Vtrum vnicus teſtis denuncians impedimentum matrimonij, ſufficiat ad illud impediendum, & ad diſſoluenda ſponſalia etiam iurata, & an communis opinio, & probabilior ſit omnino ſequenda omiſſa etiam probabili.

Cap. CCXXXVI.

Cedens alicui cenſum an poſſit poſtea cenſuarium liberare, & an in redemptione cenſus ſufficiat confeſſio de pretio recepto.

Cap. CCXXXVII.

Hæres quando immittendus ſit in poſſeſſionem bonorum hæreditatis non obſtante aliquo contradictore ex l. fin. C. de Edict. D. Adr. toll.

Cap. CCXXXVIII.

Si certa ſpecies Monetæ ſit in obligatione, an debeat ſolui eius æſtimatio tempore ſolutionis ſecundum Edicta, vel curſum communem.

Cap. CCXXXIX.

Minor quatuordecim annis an poſsit habere Beneficium ſimplex, vel Canonicatum ex mente fundatoris.

Cap. CCXL.

Simulationis exceptio an admittatur, vbi contractus eſt firmatus iuramento aſſertorio, & confirmatorio.

Cap. CCXLI.

Permutatio bonorum fideicommiſsi, vel maioratus an ſit valida, ſtante prohibitione Teſtatoris de non alienando, & permutando.

Cap. CCXLII.

Statutum aſtringens omnes colonos, & laboratores ad ſoluendum triticum pro ſalario Prætoris, an comprehendat colonos Eccleſiaſticorum.

Cap. CCXLIII.

Statutum de executione Inſtrumentorum ad inſtantiam creditorum, an proſit mulieribus, vel habeat locum in credito conditionali.

Cap. CCXLIV.

Statutum pro Creditoribus non comprehendit fœminas, ſi ad litteram debeat intelligi, & Stylus Iudiciorum non probatur, niſi fuerit obtentum in contradictorio Iudicio in deciſiuis, ſecus in ordinatorijs.

Cap. CCXLV.

Gabella non poteſt imponi ſuper re aliàs onerata, & emphyteuta Eccleſię non tenetur ad collectam, ſeu gabellam Laicorum pro alienatione vtilis dominij.

Cap. CCXLVI.

Fœminæ dotatæ quomodo excludantur à Statutis, & hæreditas non agnita tranſmittatur ad hæredes.

F I N I S.

INDEX
RERVM OMNIVM,

Quæ in hoc Controuerſiarum Libro continentur.

Primus numerus ſignificat caput, ſecundus capitis numerum.

ABſolutio non eſt deneganda Pœnitenti opinionem minus probabilem ſequenti. Cap.224.46.
Abbas, & Superior non poteſt præſentare ſine conſenſu Capituli. Caput.225.3.
Abſurdum non eſt dicendum. Caput.230.56.
Abſolutio à iuramento an faciat contractum validatum redire ad nullitatem. Cap.239.90.
Accuſationem ex affectu iuſtitiæ nemo tenetur dimittere. Cap.224.19.
Accuſatio non calumnioſa licita eſt. Cap.224.21.
Accuſatore non probante Reus abſoluitur. Cap.228.6.
Actus ſi reuocetur, cenſentur etiam reuocati omnes effectus ab eo prouenientes. Cap.230.16.
Actus omnis contrahentium à conſenſu regulatur. Cap.230.45.
Actus omnis Iudiciarius parte non citata eſt nullus. Cap.233.17.
Actus contra formam Iuris eſt nullus. Cap.233.24.
Actus Iuditialis nõ prodeſt niſi acceptanti. C.233.59.
Actus præſumitur factus pro vt eſt vtilius Agenti. Cap.233.63.
Actum debet cenſeri quod eſt cum minori damno Agentis. Cap.233.64.
Actibus ex voluntarijs tantùm præſumitur factum quantum neceſſitas vrget. Cap.233.66.
Actus dubius poteſt ab Agente declarari. Cap.233.68
Actus Agentium non operantur vltra eorum intentionem. Cap.239.81.
Actus tribuitur mandanti non eſſequenti. C.242.14.
Adiudicatio quid requirat. Cap.232.33.
Adiudicari non poſſunt creditori niſi bona debitoris. Cap.233.1.
Adiudicatio, & quodlibet decretum eſt nullum ſinè citatione partis. Cap.233.9.
Adiudicationis bonorum debitoris forma vnde ſumatur. Cap.233.22.
Adiudicatio fieri non poteſt niſi parte citata. Caput.233.23.
Adiudicatio pro maiori ſumma, quàm ſit debitum, in totum eſt nulla. Cap.233.27.
Adiudieatio, & ſubbaſtatio exeedens debitum in totum eſt nulla. Cap.233.102.
Afflictio non eſt addenda afflicto. Cap.227.33.
Agens ſinè actione repellitur. Cap.232.25.
Agens ex teſtamento dicitur agere actione perſonali. Cap.233.40.
Alimentorum cauſa æquiparatur cauſæ piæ. C.231.5.
Alienare prohibitus poteſt alienare ex cauſa neceſſaria, vel legali. Cap.221.45.
Alienans præſumitur alienare ex cauſa neceſſaria. Cap.221.46.
Alienans ex neceſſitate non dicitur alienare iuditij mutandi cauſa. Cap.221.47.
Alienatio dicitur ſinè cauſa, vbi non conſtat de debito. Cap.233.53.
Alienatio bonorum fideicommiſſis non nocet non conſentientibus. Cap.240.2.
Alienatio permiſſa non offendit mentem Teſtatoris. Cap.240.5.
Alienatio bonorum fideicommiſſi poteſt fieri conſentientibus, quorum intereſt. Cap.240.16.
Alienatio fideicommiſſi tenet conſentientibus, quorum intereſt. Cap.240.21.
Alienantes inuicem bona fideicommiſſi pœnam ſibi remittere cenſentur. Cap.240.28.
Alienationem nullam quando Princeps cenſeatur conualidaſſe. Cap.240.29.
Alternatiuæ vna pars eſt intelligenda ſecundùm aliam. Cap.246.16.
Amoris ſigna ſpecialia non tenemur exhibere inimico niſi in caſu neceſſitatis. Cap.224.35.
Ambiguitas ſi non eſt in verbis, nihil eſt dubitandum. Cap. 242.24.
Antiquior quando ſuccedere debeat. Cap.222.54.
Antecedens qui vult, vult etiam omne neceſſarium conſequens. Cap.230.66.
Antecedens qui vult, etiam vult conſequens. Caput 233.57.
Annexa dicuntur, quæ ſunt indiuidua. Cap.233.69.
Antecedens qui vult, vult etiam omne conſequens neceſſarium. Cap.238.14.
Appellatio ſuſpendit Iudicatum donec fuerit cognitum de Iuribus appellantis. Cap.221.24.
Appellatio reponit cauſam in priſtinum ſtatum. Caput 221.25.
Appellans non deductum, & non probatum poteſt deducere, & probare. Cap.221.26.
Apocha cum obligatione Camerali quomodo, & quando exequenda. Cap.233.19.
Appellatio datur à quocumque grauamine. Caput 243.3.
Appellare permiſſum eſt à mala ſtatuti interpretatione. Cap.243.4.
Appellatione ſublata non intelligitur ſi ſententia ſit euidenter iniuſta. Cap.243.7.
Arma, & inſignia alicuius tollens, vel corrumpens puniendus eſt arbitrio Iudicis. Cap.234.1.
Arma, & inſignia tenere ſi quis prohibeatur in loco ſolito, quæ remedia habeat. Cap.234.4.
Argumentum à contrarijs non valet, vbi diuerſa eſt ratio. Cap.234.26.
Argumentum non valet à ſtatuto fauorabili ad odioſum. Cap.239.33.
Articuli plenè probant contra articulantem. Caput 239.92.
Articuli non admittuntur quorum probatio nihil releuat. Cap.239.104.
Argumentum à genere ad ſpeciem valet. C.240.12.
Aſſecuratio capitalis, & lucri in mercimonijs fieri poteſt cum moderamine. Cap.232.49.

Aſſecuratio ſortis, & lucri quomodo fieri poſſit. caput 232.47.

Authoritas Superioris ſatis eſt ſi ſequatur poſt actum factum. cap.240.30.

B

Baptiſmi liber probat ætatem, & filiationem. cap.222.13.

Banno non prolato non poteſt puniri recipiens bannitos. cap.229.7.

Bannitos recipiens non poteſt puniri, niſi fiſcus probet habuiſſe ſcientiam banni. cap.229.8.

Bannitos recipiens excuſatur, ſi doloſè non fecit. caput 229.10.

Bannitum recipere quid ſit. cap.229.11.

Bannitos non dicitur recipere, qui dat ſemel eis potum, & cibum. cap.229.12.

Beneficium eſſe de Iurepatronatu laicorum difficile admittunt Ordinarij. cap.222.22.

Benefitia Eccleſiaſtica non poſſunt conferri puero minori 14. annis ſaltem inceptis. cap.239.8.

Beneficium Eccleſiaſticum poteſt conferri puero ſeptenni, & minori 14. annis ex lege fundatoris. c.239.9.

Bona accataſtrata in libro æſtimi tranſeunt cum ſuo onere. cap.223.21.

Bona fides excuſat, ne quis amittat, non vt aquirat. cap.225.27.

Bonus quilibet præſumitur, niſi probetur malus. caput 227.18.

Bona deſcripta ſunt obligata pro oneribus. cap.223.28.

Bona ſunt obligata pro alimentis, quando fructus eorum cauſa alimentorum legantur. cap.231.11.

Bona ſunt acceſſoria perſonarum, & ſic excempta, ſicut perſona Clerici. cap.232.16.

C

Cameralis obligatio requirit obſeruantiam l. à Diuo Pio de re iud. cap.233.6.

Cameralis obligatio non poteſt exequi ſinè citatione partis. cap.233.7.

Cameralis obligationis forma ſi non eſt extenſa, non poteſt fieri executio. cap.233.20.

Cameralis obligatio reſoluitur, ſi contractus eſt nullus. cap.233.30.

Canonicus expulſus à Principe, vel capitulo percipit interim diſtributiones. cap.226.5.

Canonicus abſens vltra annum tenetur renuntiare canonicatum, ſi non poteſt reſidere. cap.226.7.

Canonicus an cogendus ſit ad renuntiandum, ſi impeditur reſidere. cap.226.8.

Canonicus culpa ſua abeſſe compulſus, non lucratur diſtributiones. cap.226.15.

Canonicus iuſſus exulare interim percipit diſtributiones. cap.227.24.

Canonicus iuſtè carceratus, quando poſſit lucrari diſtributiones. cap.226.25.

Canonicus quando teneatur petere licentiam abſentiæ ad lucrandum diſtributiones. cap.227.26.

Canonicus in caſu violentiæ, & neceſſitatis non tenetur petere licentiam abſentiæ. cap.227.27.

Canonicus ad lucrandas diſtributiones, an teneatur in caſu neceſſitatis petere licentiam abſentiæ. c.227.30

Canonicus tenetur petere licentiam abſentiæ, vt euitetur contemptus ſuperioris. cap.227.31.

Canonicus debet eſſe in ætate, vt poſſit ſacris initiari. cap.239.3.

Canonicus Collegiatæ poteſt eſſe puer ſeptennis ex lege fundationis. cap.239.17.

Canonici Cathedralis Eccleſię cuius ętatis eſſe debeant. cap.239.15.

Canonicus Collegiatæ poteſt eſſe, qui habet 14. annos ecptos. cap.239.18.

Canonicus Collegiatæ poteſt eſſe puer ſeptennis de Iure communi ante concilium. cap.239.16.

Canonicatus Collegiatæ, & benefitia ſimplicia quo ad ætatem parificantur. cap.239.19.

Capellanię laicorum de Iurepatronatus poſſunt conferri minori 14. annis. cap.239.21.

Capucini, & Minor. sũt incapaces ſucceſſionis. c.225.16

Carcerandus non eſt Reus ſine inditijs, aliàs Iudex tenetur in Syndicatu. cap.228.51.

Carcerandi facultas pendet à Iudicis arbitrio. c.228.1.

Carcerari poteſt Reus conſtito de corpore delicti. caput 228.3.

Captura perſonæ non debet eſſe principium cauſæ in criminalibus. cap.228.35.

Captura non debet fieri ſinè pręcedentibus inditijs. caput 228.36.

Captus ſine inditijs debet ſtatim relaxari ſine impenſa. caput 228.38.

Captura quomodo ſit Iudicibus arbitraria. cap.228.52

Captus iniuſtè, & ſine inditijs poteſt ſine pæna carceres frangere, & aufugere. cap.228.53.

Carcer infamat, & affert damnum irreparabile. caput 228.44.

Carceres frangens non habetur pro confeſſo, ſi iniuſtè fuit captus. cap.228.55.

Cataſtrum probat bona deſcripta eſſe obnoxia oneribus, & quando. cap.223.9.

Cataſtrum, & liber æſtimi pro eodèm vſurpantur. caput 223.6.

Cataſtrum non probat contra non Subditum, vel clericum. cap.223.14.

Cataſtrum quomodo fidem faciat. cap.223.25.

Cauſa iuſta præſumitur in Principe. cap.227.19.

Cauſa iuſta non preſumitur in Principe, in damnum, & pręiudicium alterius. cap.227.20.

Cauſa iuſta non præſumitur in Principe, quando agitur negotium cum non ſubdito. cap.227.21.

Cauſa noua, & legitima ſuperueniente, licèt à quacumq; promiſſione recedere. cap.230.40.

Cauſæ defectus poteſt opponi contra obligationem cameralem. cap.233.80.

Cauſa expreſsa in proemio cenſetur finalis. cap.240.79

Cedentis actiones poſt ceſſionem ſunt inefficaces, & non poteſt amplius exigere, vel cedere. cap.236.8.

Cedenti creditori poteſt debitor ſoluere, ſi ignorat ceſſionem. cap.236.10.

Cedentis confeſſio non præiudicat ceſſionario, habenti cauſam oneroſam. cap.236.11.

Cedentis in poteſtate non debet eſſe priuare ceſſionarium Iure ſuo. cap.236.14.

Cedens poſt ceſsionem non poteſt Ceſſionario præiudicare. cap.236.23.

Cenſus ceſsus tranſit in ceſsionarium. cap.236.3.

Cenſus rectè probatur Inſtrumento, quod eſt inſtar caſus legis. cap.236.2.

Cenſum cedens non poteſt amplius illum retrouendere. cap.236.9.

Cenſus non poteſt validè creari niſi pecunia numeretur coram Notario, & teſtibus. cap.236.16.

Cenſus non poteſt redimi, niſi pretium reſtituatur, cum effectu numeratione facta. cap.236.17.

Cen-

Digitized by Google

Cenſus non extinguitur niſi per actum retroſimilē. caput 236.18.
Cenſus extinctio requirit pecuniam numeratam. caput 236.19.
Cenſus in redemptione poteſt fraus interueniro, ſicut in creatione. cap.236.22.
Cenſus admittit pactum, vt in extinctione requiratur cenſus certæ perſonæ. cap.236.27.
Cenſus extinctio ſi eſt nulla, adhuc fructus debentur. cap.236.28.
Cenſus retrouenditio debet fieri expreſsè, non tacitè. cap.236.29.
Cenſus vt extinguatur, neceſſaria eſt retrouenditio, quia requiritur actus retroſimilis. cap.236.30.
Cenſus non extinguitur per confeſſionem de pretio recepto. cap.236.31.
Cenſum retrouendere quid ſit. cap.236.32.
Ceſſante cauſa, ceſſat effectus. cap.227.32.
Ceſsione facta omnes actiones tranſeunt in ceſsionarium, cui amplius præiudicari non poteſt. c.236.4.
Ceſsionarius poteſt cogere debitorem ceſſum ad ſoluendum. cap.236.5.
Ceſsionarius repreſentat perſonam cedentis, & ſortitur eius priuilegia. cap.236.6.
Ceſsionarius ſuccedit in vniuerſum ius, & locum cedentis. cap.236.7.
Ceſsio quando ſit facta ad commodum ceſsionarij. caput 236.13.
Ceſsionario non poteſt tolli ius quæſitum à cedente. cap. 236.24.
Citari non poteſt reus niſi contra eum exiſtentibus iudicijs. cap.228.31.
Citatio tertij, cui præiudicatur in conſequentiam, non eſt neceſſaria. cap.230.61.
Citationis ex defectu nullitas non tollitur à ſtatuto remouente omnes exceptiones. cap.232.10.
Citationis defectus an poſsit tolli per ſtylum, vel vſum iuditiorum. cap.233.14.
Citatio requiritur, vbi etiam proceditur ſine figura iudicij. cap.233.15.
Citatio eſt iuris naturalis, & ideo Deus citauit Adam. cap.233.15.
Citandus eſt reus ad intereſſendum æſtimationi eius bonorum. cap.233.75.
Citandus eſt reus ad videndum fieri adiudicationem. caput 233.76.
Citatio eſt neceſſaria in deliberatione, & adiudicatione. cap.233.87.
Certi nihil firmari poteſt, ob varias DD. ſententias. caput 234.3.
Ciuis loci præſumitur, qui deſcriptus eſt in libro æſtimi. cap.223.27.
Clericus, & Eccleſia tenetur ad onera pro bonis acquiſitis. cap.223.34.
Clericum percutiens ſine animo iniuriandi, non incurrit excommunicationem. cap.226.45.
Clerici nō ſunt carcerandi leui ex cauſa, nec facilè ſunt de fuga ſuſpecti. cap.228.41.
Clericorum carceratio eſt facienda cum magna conſideratione. cap.228.45.
Clerici non poſſunt carcerari, niſi præcedant inditia, & fugæ ſuſpitio. cap.228.46.
Clericis prohibetur exercitium mercaturæ. cap.232.1.
Clerici non poſſunt contrahere ſocietatem ſuper mercatura. cap.232.3.
Clericus non poteſt conueniri coram iudice laico, etiam ſi conſentiat. cap.231.15.
Clericus etiam contumax non poteſt iudicari à iudice laico. cap.232.17.
Clericus poteſt negotiari per alium, & ſecretè. caput 232.62.
Clerici poſſunt contrahere ſocietatem ſuper offitijs Romanæ Curiæ; & dare pecunias ad cambium. caput 232.65.
Clerici poſſunt licitè negotiari per alium pro ſua, & ſuorum ſuſtentatione. cap.232.65.
Clerici quando non poſſint licitè negotiari per alium. caput 232.66.
Clerici negotiantis intentio ſpectanda eſt. cap.232.67.
Clericus negotiator non dicitur, qui ſemel, vel bis negotiatus eſt. cap.232.68.
Clericus poſt delictum deſerens habitum puniendus eſt à iudice laico. cap.233.5.
Clericus delinquens tempore clericatus, ſi poſtea fiat laicus, adhuc puniri debet ab Epiſcopo. cap.233.7.
Clericus poſt delictum factus laicus debet remitti ad iudicem Eccleſiaſticum puniendus. cap.233.8.
Clericus delinquens etiam ſi poſtea vti laicus vxorem ducat, non punitur à iudice laico. cap.233.9.
Clericus vt gaudeat priuilegio fori, ſufficit geſſiſſe habitum tempore delicti, licet poſtea illum dimiſerit. cap.233.11.
Clericus non eſt ſubiectus iudici laico in actu, nec in habitu, nec in potentia. cap.233.22.
Clericus puer, & minorum ordinum poteſt præſentari, ſic diſponente fundatore. cap.239.10.
Clericus in fauorabilibus gaudet priuilegijs ſtatutorum. cap.246.4.
Clauſula Rebus ſic ſtantibus, & firmo manente rerum ſtatu, intelligitur in omni contractu. cap.230.44.
Clauſula iuramenti, & obligationis Cameralis, & aliæ nihil operantur deſtructo principali. cap.230.70.
Clauſula iuramenti refertur ad omnia in inſtrumento contenta. cap.[illegible]8.
Clauſula poſita in fine inſtrumenti refertur ad omnia præcedentia. cap.240.43.
Clauſula iuramenti ſe extendit ad omnia, quæ ex actu deſcendunt. cap.240.49.
Clauſula, pro iurato, operatur omnes effectus iuramenti excepto periurio, & foro. cap.240.57.
Clauſula, pro iurato, non validat, quæ alias non valerent. cap.240.58.
Clauſulæ pro iurato vis, & efficacia. cap.240.66.
Clauſula, pro iurato, quid operetur. cap.240.73.
Clauſula pro iurato nihil operatur, vbi iuramentum non validat contractum. cap.240.85.
Clauſula, ſub refectione omnium damnorum, efficit, vt omne intereſſe peti poſsit. cap.239.5.
Colluſio non præſumitur. cap.221.34.
Collectas etiam præteritas tenetur ſoluere emptor rei obnoxiæ. cap.223.32.
Collecta eſt onus mixtum. cap.242.4.
Collecta imponitur poſſeſſori, & domino, non colono. caput 242.8.
Collectis in exigendis attenditur conſuetudo, & obſeruantia. cap.242.12.
Collectæ imponuntur poſsidentibus pro ſuo. caput 242.13.
Colonus partiarius lucratur dimidium fructuum pro ſuo labore, & expenſis. cap.231.18.

Digitized by Google

Coloni Eccleſiarum quo ad partionem colonicam non ſunt immunes. cap. 242.1.
Coloni Eccleſiarum ſunt immunes ab oneribus realibus, & mixti. cap. 242.5.
Coloni Eccleſiarum non tenentur ad onera, quæ imponuntur perſonæ pro rebus. cap.242.7.
Coloni Eccleſiarum ſunt exempti etiam quoad portionem colonicam. cap.242.9.
Colonus quando non poſſit grauari pro portione colonica. cap.242.10.
Coloni non poſſident pro ſuo, ſed nomine domini. caput 242.14.
Coloni Eccleſiarum non poſſunt collectari vbi non eſt ſolitum. cap.242.16.
Coloni Eccleſiæ tenentur ad collectam pro partæ ingreſſu. cap.242.18.
Coloni an teneantur ad collectas, cognitio ſpectat ad Eccleſiaſticam. cap.242.19.
Conceſſio Principis non debet alteri eſſe damnoſa. caput 230.18.
Conductores ex facto Locantis impediti vti, & frui non tenentur ad penſionem. cap.299.3.
Conductores iuſtè petuut damnum emergens, & lucrum ceſſans, ſi a locatore impediuntur vti, & frui. cap. 239.4.
Conductores poſſunt retinere penſionem per exceptionem non implementi. cap.230.6.
Conductor ſi impeditur vti, frui culpa Locatoris, vel ſine, quidẽ conſequi debeat. cap.239.27.
Conductor ſi impediatur vti frui facto Principis quid prætendere valeat. cap.239.30.
Conductor impeditus vti frui facto Locatoris iniuſto poteſt conſequi etiam intereſſe lucri ceſſanti. cap. 239.34.
Conductori. & Locatori licet ex leg. cauſa ſuperueniente alocatione recedere. cap.230.39.
Cooductor impeditus facta Locatoris iuſto conſequitur ſolum remiſſionem mercedis. cap.239.35.
Conditor nihil ponit in eſſe.] cap.246.18.
Confeſſarij debent abſoluere: qui recuſant remittere actionem iniuriarum. cap.224.16.
Confeſſarij non debent facile denegare abſolutionem iniuriatis vindictam petentibus. cap.224.45.
Confeſſarius peccat mortaliter pænitenti ſequenti opinionem minus probabilem denegans abſolutionem. cap.224.47.
Confeſſio etiam ſpontanea ſine inditijs non volet, nec nocet cap. 228.67.
Confeſſio rei nihil præiudicat non conſtito de corpore delicti. cap.229.3.
Confeſſio extraiuditialis probanda eſt per duos teſtes. cap.229.17.
Confratres ſodalitatum piarum poſſunt conueniri coram iudice laico. cap.228.23.
Confeſſio cedentis poſt ceſſionem factam non preiudicat ceſſionario. cap. 236.15.
Confeſſio dotis recepta quando non cenſeatur facta ſua ſpe numerationis. cap.240.15.
Confeſſio doti s recepte eſt executio donationis promiſſæ ab matrimonium. cap.24c.38.
Confeſsio de dote recepta eſt valda ſecundum ſtatutum Regij. cap.240.55
Confraternitas laicorum poteſt conueniri coram iudice Eccleſiaſtico, vbi agitur de adminiſtratione bonorum. cap.228.24
Connexitas nõ datur vbi vnum poteſt ſtare ſine altero. cap.233.70.
Contrahentes cenſentur voluiſſe, quando veriſimilius eſt. cap.225.52.
Contumax verus dici non poteſt ad domum citatus, quia requiritur perſonalis citatio. cap.228.57.
Contumax verus dici non poteſt perſonaliter citatus cap.227.66.
Contractus licitus efficitur per conſuetudinem. caput 232.56.
Contradictor legitimus eſt cui cum titulo poſſidet. caput 237.6.
Contradictor eſt legitimus, qui aquiſiuit poßeſſionem à Teſtatore, vel eius hærede. cap.237.6
Contradictor legitimus non eſt, qui titulum aquiſiuit, & poſſeſſionem à tertio poſt mortem teſtatoris. caput 237.8.
Contradictor legitimus debet habere parem titulum cum hærede, ſecus ſi habeat imperem. cap.237.9.
contradictor legitimus ſi extet contra hæredem, quomodo cauſa ſit tractanda. cap.237.13.
contractus nullus an validetur per clauſulam pro iurato. cap.240.84.
contractus ſimulatus quando firmetur iuramento. cap. 240.52.
communis vſus loquendi notarius non ex probandus. caput225.14.
communis Doctorum opinio pugnam eſſe dicatur. cap. 234.35.
communem opinionem facit gloſſa cum tribus DD. caput 234.37.
conſtitui non poteſt Reus ſine inditijs. cap.229.32.
conſuetudo non excuſat ab vſuris. cap.232.12.
conſtitutio PyV. de lucris quomodo procedat. c.231.51
conſtitutio Sixti V. de non ſaluando capitali quomodo procedat. cap.232.52
conſuetudo peccandi non excuſat, & quomodo. caput 232.57.
conſuetudo poteſt interpretari, an contractus ſit licitus cap.232.58.
conſulere prius rebus ſuis, quam alienis vnuſquiſque præſumitur. cad.233.65.
cõtractus nullus quando debeat ſeruari ab iuramentum. cap.240.87.
conſenſus non præſumitur. cap.225.30.
conſenſus requiſitus poteſt præſtari etiam poſt actum. cap.240.87.
conſenſus non preſumitur in præiuditialibus. caput 233.67.
conſenſus circa vnum actum adhibitus non præiudicat quo ad alterum. cap.233.72
conſenſus præſtitus intelligitur, ſi res fiat rite, & rectè cap. 232.93.
conſenſus ſuperioris debet præcedere actũ, in quo debet interuenire. cap.241.1.
conſuetudo non poteſt tollere immunitatem Eccleſiæ. cap.242.17.
Conſuetudo eſt quid fact., & plenè probanda. caput 244.18.
Conſuetudo vt inducatur quæ, requirantur. caput 244.31.
Conſuetudo in extraiuditialibus non requirit, obtenta fuiſſe in contradictorio. cap.244.33.
Conſuetudo iuditialis requirit fuiſſe obtentam in contradictorio iuditio. cap.244.35.

Con-

Digitized by Google

Conſuetudo, quæ reducit ad ius commune, non requirit contradictorium. cap.244.36.
Conſuetudo non dicitur inducta ceſſante contradictione. cap.244.37.
Conſuetudo quando liget ſolùm volentes, & non Contradicentes. cap.244.39.
Conſuetudo eſt difficilis probationis, & debet eſſe acceptata à Populo. cap.244.40.
Conuenti, & Nouitij non habent vocem in Capitulo. cap.225.31.
Corpus delicti in cauſis criminalibus in primis eſt probandum. cap.229.1.
Corpore delicti non probato reus non poteſt condemnari, & ſententia eſt nulla. cap.229.2.
Corpus delicti liquidè probari debet, non per coniecturas. cap.229.4.
Corruptio fit ſemper ab ambiente. cap.226.10.
Corpus delicti eſt ipſum bannum, quando agitur de pœna recipientis bannitos. cap.229.5.
Corrigiæ Statutum de Succeſſionibus quomodo intelligatur. cap.246.23.
Creditor non poteſt accipere tenutam bonorum, quæ ſibi non ſunt obligata. cap.232.26.
Creditoris vox in Statutis non comprehendit mulierem Creditricem. cap.243.2.
Creditorum vocabulum non continet fœminam in Statuto exorbitanti. cap.244.1.
Curati liber probat mortem, Natiuitatem, & Deſcendentiam. cap.221.4.
Culpa nõ nocet ſi nõ eſt prẹordinata ad caſũ.c.227.17.
Culpa non eſt in eo, qui fecit, quod fieri ſolitum eſt. cap.230.36.
Culpa non præſumitur, ſed probanda eſt ab allegante. cap.227.16.

D

DAmnum ille dicitur ſentire, qui de tuo aliquid perdit, non etiam ſi non lucretur. cap.230.20.
Debitor eſt manutenendus in quaſi poſſeſſione ſoluendi, quod erat ſolitus ſoluere, & non vltra cogendus eſt. cap.225.58.
Debitor ſoluens cedenti per confeſſionem de recepto non liberatur. cap.236.12.
Datum ex cauſa dotis non poteſt repeti. cap.240.16.
Debitor ſcutorum aureorum ponderis pillæ poteſt ſoluere in alia moneta. cap.238.1.
Declarationes, & Decreta S. Concilij non habent vim legis niſi in cauſa illa. cap.227.12.
Declarationes S. Concilij non obligant niſi authenticè conſtat de illis. cap.227.14.
Deciſoria reſpicit Statutum de executione contra Creditores, & quando. cap.244.22.
Decretum Ducale de non iurando in contractibus quando factum, & quid contineat. cap.240.67.
Decretum ſuper clauſula pro Iurato quid operetur. cap.240.96.
Delicto non litis initium conſideratur pro Iuriſdictione exercenda. cap.234.20.
Delicti tempus attenditur, vt cognoſcatur cuius ſit Iuriſdictio. cap.234.10.
Delictum non eſt, niſi quod fit doloſè, & malo animo. cap.228.21.
Delicta mixti fori quomodo puniantur à diuerſis Iudicibus. cap.234.30.
Denominatio contractuum non fit verbis, ſed ab effectu. cap.221.44.
Deſcendentia probatur ex libro Baptiſmatis. c.221.3.
Deſcendentia probatur ex teſtibus de auditu. c.221.5
Deſcendentia probatur per inditia, & coniecturas. cap.221.6.
Deſcendentia probatur ex duobus Teſtamentis, vel Inſtrumentis. cap.222.15.
Deſcendentia probatur leuioribus probationibus in antiquis. cap.222.16.
Deſcendentia probatur ex fide Baptiſmi, & enunciatiuis Inſtrumentorum. cap.222.18.
Deſcendentia probata requiri vnius fratris cenſetur probata etiam reſpectu alterius. cap.222.24.
Deſcendentia in Iure patronatu ſufficit probare ab vltimo præſentante. cap.222.26.
Deſcriptus in libro aſtimi præſumitur conſentiſſe. cap.223.24.
Diſpoſuiſſe quilibet præſumitur de rebus ſuis, non de alienis. cap.221.54.
Diſtributiones quotidianæ abſentibus non debentur. caput 227.1.
Diſtributiones non debentur illi, qui iuſtè fuit eiectus è Ciuitate. cap.227.2.
Diſtributiones vt debeantur abſenti, requiritur iuſta cauſa, & ſimul licentia Epiſcopi. cap.227.3.
Diſtributiones debentur legitimè impedito, ne inſeruiat. cap.227.4.
Diſtributiones debentur Canonico abſenti, qui reſidere non poteſt ex facto Principis. cap.227.6.
Diſtributiones debentur Canonico reſidere impedito, donec impedimentum durat. cap.227.9.
Diſtributiones poteſt Canonicus percipere in abſentia, donec durat neceſſitas abſentiæ. cap.227.10.
Diligendi ſunt inimici. cap.224.9.
Diſtractus requirit eaſdem ſolemnitates, quas contractus. cap.236.20.
Doctoris vnius auctoritas pro lege ſeruanda eſt, ſi non habet Contradictorem. cap.244.2.
Donatio ſponſi facta Sponſæ quando valeat. cap.240.7.
Donatio à viro ſene facta ſponſæ iuueni [illegible] modo valeat. cap.[illegible].3.
Donatio inter virum, & Vxorem, vel dilata in tempus matrimonij eſt nulla. cap.240.18.
Donatio inter virum, & Vxorem iuramento confirmatur. cap.240.19.
Donatio inter Sponſum, & Sponſam iure communi valet. cap.240.20.
Donatio inter Sponſos an prohibeatur Statuto Regij. cap.240.22.
Donatio propter nuptias poteſt fieri etiam poſt matrimonium. cap.240.30.
Donatione prohibita non cenſetur vetita quæ fit in augmentum dotis. cap.240.36.
Donatio cauſa matrimonij non eſt ſimplex, ſed ob cauſam. cap.240.37.
Donatio facta à Sponſo ſene Sponſæ iuueni eſt potius compenſatio, & remuneratio. cap.240.39.
Donatio reſultans ex confeſſione dotis receptæ confirmatur Iuramento aſſertorio. cap.240.45.
Donatio præſumpta ex confeſſione dotis receptæ validatur iuramento aſſertorio, & confirmatorio. caput 240.46.
Donatio inter virum, & vxorem morte confirmatur. cap.240.53.
Donatio morte confirmata non annullatur à Statuto prohibente legare. cap.240.54.
Donatio facta à Sponſo Sponſæ valet. cap.240.61.

Donatio ſolo conſenſu perficitur. cap.240.62.
Donatio ex cauſa dotis, vel matrimonij nullas requirit ſolemnitates. cap.240.64.
Dos an poſſit peti à muliere, quæ ſub conditione excluditur. cap.246.19.
Dos non eſt propriè ante matrimonium. cap.240.23.
Dotis receptæ confeſſio, an noceat marito, vel etiam creditoribus. cap.240.5.
Dotis augmentum quodnam dicatur. cap.240.9.
Dotatam mulierem quando oporteat eſſe, vt excludatur à Statuto. cap.246.14.
Dotandi facultas in conditione poſita non tranſmittitur ad hæredes. cap.246.32.
Dotandi fœminas conditio quomodo ſit implenda. cap.246.33.
Dubia res redditur, & incerta, ſi rationes ſint reddendæ, & facienda computa. cap.243.26.
Ducatus ſi eſt in obligatione, quid ſolui debeat pro eo. cap.238.13.
Ducatus aureus de Camera æſtimatur vno ſcuto aureo cum vno Iulio. cap.238.29.
Duplici gabella non tenetur quis ex vnico contractu. cap.245.7.
Dupla aurea conſtituit duo Scuta aurea. cap.238.4.
Dupla aurea efficit præciſè duo ſcuta aurea. caput 238.25.

E

EA, quæ omnibus proſunt, præponuntur iis, quæ quibuſdam tantum vtilia ſunt. cap.230.12.
Eccleſia, & Clericus non tenetur ad onera extraordinaria pro bonis aquiſitis. cap.223.36.
Eccleſiaſtici ſoli poſſunt recipere oblationem ex Synodo Parmæ. cap.227.7.
Emphyteuta, & Vaſſallus Eccleſiæ tenentur ad Gabellas Laicorum. cap.243.2.
Emphyteutæ, & feudatarij Eccleſiæ ſunt immunes à colle[illegible] gabellis Laicorum. cap.243.18.
Ep[illegible]pus, & Epiſcopalia iura habens poteſt facere gratiam de omni delicto. cap.224.2.
Epidimia eſt morbus, & regina infirmitatum. caput 226.28.
Epiſcopus carcerans Clericos ſine inditijs eſt excommunicatus. cap.228.49.
Epiſcopus non debet eſse promptus ad carcerandum Clericos. cap.228.43.
Æquipollentium quid fiat non refert. cap.232.40.
Æquiparatorum eadem eſt diſpoſitio. cap.236.20.
Æqualitas in Iuditijs eſt ſeruanda. cap.241.11.
Erubeſcimus ſinè lege loqui. cap.226.11.
Æſtimi liber probat contra ſubditos non contra forenſes. cap.223.8.
Æſtimi liber probat contra conſentientem deſcriptioni, non contra alios. cap.223.13.
Æſtimi liber probat bona oneribus obnoxia. caput 223.11.
Æſtimatores bonorum debent iurare de æſtimatione legaliter facienda. cap.233.25.
Æſtimationi vt pars interſit, citari debet. caput 233.26.
Æſtimatio monetæ, quæ non reperitur, quomodo fiat. cap.235.30.
Ætas non tranſmittitur ad hæredes. cap.222.66.
Ætas non poteſt repræſentari. cap.222.67.
Ætas 14. annorum inceptorum requiritur ad obtinendum beneficium ſimplex. cap.236.1.
Euictionis actione quando teneatur ille, pro quo Iudex rem adiudicauit Creditori. cap.233.84.
Euictionis cauſa vt quis obligetur ob factum Iudicis, quid requiratur. cap.233.88.
Exactoris publici liber fidem facit. cap.223.16.
Exceptionis non implementi effectus. cap.230.7.
Exceptio, tu non es nominatus Inſtrumento eſt præcipuè attendenda. cap.238.16.
Exceptio proueniens ex eodem Inſtrumento ſemper admittenda. cap.233.82.
Exceptio dotis non numeratæ non apponitur contra Inſtrumentum guarentigiatum. cap.237.4.
Exceptio dotis non numeratæ quando ceſſet. caput 237.14.
Exceptio in vno, firmat regulam in alijs. cap.237.76.
Exceptio ſimulationis, & dotis non numeratæ quando poſſint opponi. cap.238.91.
Excommunicatio eſt iniuſta ſine trina monitione, & nulla ſinè citatione. cap.228.63.
Excommunicationis ipſo iure latæ declaratio non poteſt fieri ſinè partis citatione. cap.228.64.
Excommunicari non poteſt citatus ad domum, quia requiritur perſonalis citatio. cap.228.65.
Executio ſententiæ quando fiat contra ſingularem ſucceſſorem. cap.221.39.
Executio non poteſt fieri contra eum, cuius Iura non ſunt deducta in Iuditio. cap.233.56.
Exempla non reſtringunt. cap.232.19.
Executiuè non poteſt agi contra hæredem, niſi probetur eſſe hæres. cap.241.16.
Exigendi quaſi poſſeſſio aquiritur etiam ex ſolutione facta à Tertio. cap.223.39.
Expenſæ tantùm deducuntur, quæ fiunt gratia colligendorum fructuum. cap.231.17.
Expreſſum dicitur quod colligitur ex verbis expreſſis. cap.237.50.

F

FActum Iudicis cenſetur factum debitoris, non alterius. cap.233.3.
Factum non conſideratur, cuius omiſſio non profuiſſet. cap.230.32.
Factum notabile, quod tangit omnes, nemo præſumitur ignorare. cap.230.55.
Factum principale, ſi eſt permiſſum, valet etiam iuſtè fieri in eius conſequentiam quod erat prohibitum. cap.230.68.
Facta non præſumuntur, niſi probentur. cap.233.12.
Factum Iudicis dicitur factum partis, quoad actus validitatem, non quòad ſcientiam. cap.233.52.
Falſitatis ſuſpitio in ciuilibus habetur pro falſitate. cap.236.26.
Familiæ ſignificatio quid contineat. cap.222.35.
Familiæ appellatio propriè intelligitur de Deſcendentibus. cap.222.36.
Familiæ relinquere, vel Deſcendentibus idem eſt. cap.222.37.
Fama bona tollit, & minuit inditia ad torturam. cap.229.20.
Feudi argumentum trahitur etiam ad Ius patronatus. cap.222.6.
Febris quid ſit, & vnde veniat. Caput 226.21.
Fœminæ cum Maſculis pariter ſuccedunt de Iure communi. cap.246.6.

Fidei-

Fideicommiſſi caſus venit, mortuis, quibus facta eſt ſubſtitutio. cap.221.1.
Fideicommiſſa hodie de neceſſitate ſunt reſtituenda. cap.221.11.
Fideicommiſſi onus tranſit ad quoſcumquè hæredes, & poſſeſſores. cap.221.14.
Fideicommiſſarij tenentur capere de manu hæredis. cap.221.19.
Fideicommiſſum antiquum non includitur in recentiori. cap.221.21.
Fideicommiſſum antiquum eſt prius deducendum, ſicut æs alienum. cap.221.20.
Fideicommiſſarius poſſidens cum iuſto titulo, eſt legitimus contradictor. cap.221.28.
Fides non facit fidem. cap.233.11.
Fideicommiſſi bona alienata non poteſt hæres alienantis vindicare. cap.241.17.
Fideicommiſſarijs pluribus concurrentibus quis ſit præferendus. cap.221.29.
Fideicommiſſarius quando manutenendus ſit in poſſeſſione. cap.221.30.
Fideicommiſsum quot modis reſtituatur. caput 221.33.
Fideicommiſſarius non ſuccedit hæredi grauato, ſed fideicommittenti. cap.221.38.
Fideicommiſſi bona poſſunt alienari pro ære alieno ſoluendo. cap.221.49.
Fideicommiſſarius non poſſidens non eſt legitimus contradictor ad impediendam immiſſionem hæredis. cap.237.10.
Fideicommiſſarius etiam poſsidens non eſt legitimus contradictor, ſi hæres velit facere deductiones. caput 237.11.
Fideicommiſſa, maioratus, & Primogenituræ iiſdem regulis reguntur. cap.241.10.
Fideicommiſſi bona quomodo poſſint permutari. caput 241.13.
Filius eſt præferendus in feudis, & patronatibus, ſicut pater præferebatur. cap.222.8.
Filiatio probatur ex nominatione, & inſtitutione. cap.222.14.
Filiatio, & deſcendentia probatur ex enuntiatiuis duorum inſtrumentorum in antiquis. cap.222.17.
Filiatio probatur coniecturis, & præſumptionibus in antiquis. cap.222.19.
Filij poſiti in conditione quando cenſeantur vocati etiam ad portionem patrui. cap.246.44.
Filij in conditione poſiti cenſentur vocati, quando plures ſunt ſubſtitutionum gradus. cap.246.46.
Filiorum appellatione veniunt etiam fœminæ. caput 246.47.
Fiſcus occupat bona non ſoluentis collectas. caput 223.29.
Filius ſenioris non ſuccedit vocato ſeniore, ſed alius maioris ætatis. cap.222.38.
Forenſes collectari poſſunt pro bonis territorij. caput 223.30.
Forenſis quando teneatur ad onera. cap.223.31.
Fortioribus inſtat fortior cruciatio. cap.235.68.
Fori electio eſt conceſſa Eccleſiæ in eius fauorem. caput 228.26.
Fraus, & ſimulatio non præſumuntur. cap.221.36.
Fraudulenter factum non poteſt dici id, ad quod faciendum agens cogi poterat. cap.221.37.
Fratres Tertij Ordinis habent proprium, & poſsunt præſentare. cap.225.32.
Fructuum appellatione veniunt propriè naturales. caput 231.1.
Fructuum nomine in legatis, & Iuditijs bonæ fidei veniunt etiam omnes vtilitates, & commoditates. cap.231.4.
Fructibus legatis, quando liceat fundum locare. caput 231.13.
Fructus non dicuntur niſi deductis expenſis, & quibus. cap.231.16.
Fructibus legatis, debent integraliter dari ſinè retentione mercedis. cap.231.20.
Fructus debent imputari in ſortem, ſi contractus eſt vſurarius. cap.232.14.
Fratres retinentes in communi hæreditatem paternam non dicuntur ſocij omnium bonorum, ſed tantum in illa. cap.232.18.
Frater non acquirit fratri niſi pro eo etiam acceptet. cap.232.23.
Fraude ceſſante non adeſt ſimulatio. cap.240.63.
Fruſtra precibus impetratur, quod iure conceditur. cap.241.27.
Fundationis tenor eſt attendendus. cap.222.12.
Fundator benefitij poteſt in fundatione apponere quaſcumquè conditiones etiam Iuri contrarias. caput 239.7.
Fundator etiam tacitè poteſt diſponere, vt puero ſeptenni conferatur benefitium. cap.239.13.
Fundationis tenor eſt ſemper attendendus. caput 239.24.
Fuga ſuſpitio debet ſaltem ſummariè conſtare. caput 228.42.

G

GAbella ſi deſinat eſse, ceſsat locatio, & Cond. non tenetur ad mercedem. cap.230.42.
Gabellis caſſatis, Communitas eas locans non tenetur ad aliquod intereſt. cap.230.46.
Gabellarius poteſt ponere ad rationem Principis quod ſoluiſſet, qui obtinuit exemptionem. cap.230.51.
Gabella ſuper carrerio pro bobus, non afficit colonos Eccleſiarum. cap.242.6.
Gabella vnica tantum debetur pro vnico contractu. cap.245.8.
Gabellas duas ſoluere pro eodem contractu nemo tenetur. cap.245.9.
Gabella vnica debetur etiam ſi fiant duo contractus circa eandem rem. cap.245.10.
Gabellæ priuilegium eſt ſubreptitium, ſi eadem res alia gabella affecta ſit. cap.245.11.
Gabellæ non eſse locum, in dubio pronuntiandum eſt. cap.245.12.
Gabella eſt onus perſonale in rem ſcriptum. caput 245.13.
Gabella, & Laudemij par eſt ratio. cap.245.15.
Gabella res onerata etiam à diuerſo domino iterum non poteſt onerari. cap.245.16.
Gabella ſi eſt ſoluta in loco matrimonij, iterum non eſt ſoluenda in loco domicilij. cap.245.17.
Gabella laicorum non ſoluitur ab Emphyteuta Eccleſiæ in damnum Eccleſiarum. cap.245.19.
Gabella eſt rigida, & barbarica, quæ excedit tertiam octauæ partis valoris rei. cap.245.20.
Gabella an ſit ſoluenda ab emphyteuta Eccleſiæ, eſt cognitio Iudicis Eccleſiaſtici. cap.245.21.

Gene-

Digitized by Google

Generi per ſpeciem derogatur. cap.243.6.
Grauatus non eſt amplius in eadem regrauandus. cap. 245.3.
Gratiam facere de omni delicto poteſt Princeps. cap. 224.1.
Gratiam facere non licet de delicto niſi obtenta pace offenſi, vel hæredum. cap.224.5.

H

HAbilia ſupponuntur cætera, cum de vno quærimus. cap.233.73.
Hæreditas codicillis neque dari, neque tolli poteſt. cap.221.16
Hæreditas non agnita accreſcit cohæredibus. c.246.7.
Hæreditas non agnita non tranſmittitur. cap.246.8.
Hæreditas non agnita quomodo tranſmittatur ab Infante. cap.246.27
Hæreditas quomodo recuſari poſſit. cap.246.40.
Hæredes etiam dicuntur, qui per longam ſucceſſionem ſuccedunt. cap.221.13.
Hæredem eſſe debitoris legitimè probandum eſt antequam agatur contra hæredem. cap.243.17.
Hæredi grauato. quod nocet, etiam eius ſucceſſori nocere debet. cap.221.15
Hæres hæredis eſt etiam hæres primi teſtatoris. capit. 221.12.
Hæres factis detractionibus non poteſt fideicommiſſarios moleſtare. cap.221.32.
Hæres poteſt fundum locare, & loco fructuum tradere legatario penſionem. cap.231.12
Hæres tenetur rem legatam per quirere, & ſuis ſumptibus tradere legatario. cap.231.19.
Hæres immittendus eſt in poſſeſſionem eo ipſo, quod attendit teſtamentum non vitiatur. cap.237.2.
Hæres immittendus eſt in poſſeſſionem bonorum, quæ defunctus tenebat tempore mortis. cap.237.1.
Hæres [illegible] petere immiſſionem ex d.l. fin. per ſpatium 30. an. cap.237.4.
Hæres poteſt petere immiſſionem etiam contra ſingulares rerum poſſeſsores. cap.237.5.
Hæres eſt immittendus non obſtante contradictionem fideicommiſſarij, ſi faciendæ ſunt detractiones. cap. 237.12.
Hæres ante aditam hæreditatem nullam habet actionem cap.246.9.
Hæres Infans quomodo poſſit hæreditatem tranſmittere. cap.246.26.
Homo naturaliter refugit mortem, & corporis nocumenta. cap.226.43.

I

IGnorantia eorum, quæ ſunt publica, & notoria, non poteſt prætendi. cap.230.54
Impedimentum matrimonii contrahendi non poteſt probari vnico teſte ſine aliis adminiculis. cap.235.7.
Impedimentum matrimonii contrahendi non poteſt proſtare. cap.235.14.
Incluſio vnius eſt excluſio alterius, cap.232.35.
Inditia ad capturam, ſufficientia debent in actis eſſe redacta. cap.228.39.
Indefinita oratio æquipollet vniuerſali. cap.231.8.
Indefinita oratio æquipollet vniuerſali fauore alimentorum, etiam ſi alias non deberet æquipollere. c.231.9.
Infirmitas, & morbus quomodo definiantur. c.226.29.
Ignorantia præſumitur, niſi probetur ſcientia. c.233.50
Ignorantia non datur in Principe, & eius Conſiliarijs. cap.235.64.
Infans tranſmittit hæreditatem non agnitam. c.246.5.
Infantis hæres non reſtituitur pro implenda conditione. cap.246.31.
Inimicus tenetur remittere odium, & rancorem erga inimicum. cap.224.11.
Inimicus non tenetur facere pacem in ſcriptis, nec remittere actionem iniuriarum. cap.224.12.
Inimico veniam petenti non tenentur remittere actionem iniuriarum. cap.224.15.
Inimicus an teneatur remittere odium, ſi id non petatur. cap.224.26.
Inimico tenemur oſtendere ſigna amoris, & quę. cap. 224.34.
Inimico veniam petenti tenemur exhibere ſigna ſpecialia amoris. cap.224.36.
Inimico offerenti ſatisfactionem an teneamur concedere pacem. cap.224.37.
Inimico quando liceat pacem denegare, & odio eum proſequi. cap.224.43.
Initium ſpectatur in delictis ad cognoſcendam iuriſdictionem. cap.234.12.
Iniuriam non dicuntur facere Bruta, vel res inſenſatæ. cap.226.35.
Inſignia tenens in aliquo loco etiam Eccleſię eſt manutenendus in ſua poſſeſsione. cap.234.2.
Inſignia, ſedes, vel ſcamna tenendi in Eccleſia laici ius habere poſſunt. cap.234.3.
Inſtrumentum facit probationem manifeſtam, & euidentem. cap.221.7.
Inſtrumentum etiam cum obligatione camerali non eſt eſſequendum parte non citata. cap.233.18.
Inſtrumentum probat ſolum inter eos, qui rogauerunt Notarium. cap.233.83.
Inſtrum. productũ in fauorabilibus, in cæteris vero impugnatiuè non probat contra producentem. c.232.32.
Inſtrumentum eſt probatio probata, & manifeſta. cap. 236.1.
Inſtrumentum eſt probatio euidens, & habet præſumptionem veritatis. cap.240.2.
Inſtrumentum guarentigiatum quidnam dicatur. cap. 240.30.
Interrogandus non eſt reus ſine inditiis, & præſumptionibus. cap.228.30
Intereſſe tantum valet, quantum ipſa penſio. c.230.8.
Intereſſe quando peti poſsit per Conductorem. cap. 230.28.
Intereſſe, & lucrum incertum non poteſt taxari ab initio. cap.232.9.
Intereſſe non probatur per confeſsionem partis. cap. 232.10.
Intereſſe lucri ceſſantis non debetur niſi concurrentibus tribus requiſitis. cap.232.11.
Intereſſe veriſimile poteſt ab initio taxari. cap.232.13.
Intereſſe lucri non poteſt ab initio taxari. cap.233.97.
Intereſſe non probatur per confeſsionem partis, & quid requiratur. cap.233.100.
Inuentarium factum à grauato probat bona fuiſſe Teſtatoris. cap.222.8.
Introitus, redditus, & prouentus nomina pro eodem vſurpantur. cap.231.7.
Inueriſimile habet imaginem falſi. cap.236.25.

Inditum

Digitized by Google

Iuditium duriſſimum his, qui præſunt. cap.235.67.
Iudicata res quomodo extendatur. cap.240.103.
Iurans, & ſoluens quando non poſſit repetere. caput 240.17.
Iuramentum poteſt præſtari quibuſcunque verbis. cap. 240.68.
Iuramentum quomodo præſtetur, & an ſit neceſſe tangere euangelia. cap.240.6.
Iuramentum in forma communi, an validet actu nullum cap.240.70.
Iuri publico pactis priuatorum derogari non poteſt. caput. 223.5.
Iuramentum ad validandum actum quomodo præſtari debeat. cap.240.71.
Iuramentum firmat actum nullum. cap.240.77.
Iuramentum validat contractum minoris ſine decreto. caput 240.83.
Iuramentum quando non obliget. cap.240.86.
Iuramentum quando tranſeat ad heredes. cap.240.88.
Iuramentum ſupplet plures defectus. cap.240.98.
Iuramentum in forma ampla ſupplet omnes defectus. cap.240.99.
Iuramentum quoad obſeruantiam tranſit ad hæredem. cap.240.101.
Iura omnia actiuè, & paſſiuè tranſeunt in hæredem. caput 246.5.
Ius non acquiritur niſi impleta conditione. cap.246.29
Iudex antequam deueniat ad mulctam quid facere debeat. cap.228.61
Iudex poteſt eligere opinionem ſibi placitam ſi pares ſunt opiniones. cap.235.32.
Iudex quando excuſetur ſequendo vnam opinionem pluſquam aliam. cap.235.33.
Iudex tenetur iudicare ſecundum opinionem probabiliorem omiſſa probabili. cap.235.38.
Iudex bonus non iudicat ex ſuo arbitrio, ſed iuxta leges. cap.235.19.
Iudices debent iudicare ſecundum leges, & iura, cap. 235.18.
Iudex tenetur in dubio legis conſulere Principem. cap. 235.24.
Iudici qui notoriè procedit iniuſtè licet reſiſtere, & quare. cap.226.40.
Iudex in criminalibus poteſt incipere a captura, caput 228.2.
Iudex laicus poteſt procedere contra laicos in cauſis pijs, ſi præuenit. cap.228.28
Iudex citans reum ſine inditijs poteſt puniri, caput 228. 34.
Iudex quando poſſit deuenire ad capturam. c.228. 37.
Iudex quando poſſit deuenire ad capturam ante in informatione ſumptas. cap.228.40.
Iudices capientes clericos ſine inditijs ſunt excommunicati. cap.228.48.
Iudex carcerans reum ſine inditijs, & fugæ ſuſpitione punitur, & tenetur in ſyndicatu. cap.228.50.
Iudex delegatus non poteſt cognoſcere niſi de re ſibi commiſſa. cap.230.24.
Iudice procedente ſuper eo, quod non continetur in delegatione, proceſſus eſt nullus. cap.230.25.
Iudicis factum cenſetur factum partis, & quando. caput 233.2.
Iudicis nulliter, & iniuſtè procedentis factum non dicitur factum partis, & non valet. cap.233.5.
Iudici, ſtatim ac ſubditus delinquit, ius aquiritur illum puniendi. cap.234.13.
Iudex ſemper durat contra ſubditum, quem citauit. & præuenit, licet poſtea ſtatum mutauerit. cap.234.15
Iudex eccleſiaſticus præueniens clericum antequam laicus factus puniatur a laico remanet iudex. caput 234.16.
Iudex laicus an poſſit præuenire eccleſiaſticum in puniendo clerico poſt delictum facto laico. cap.234.18.
Iudex laicus etiam ſine præuentione punit poſt delictum dimittente habitum. cap.234.21.
Iudex eccleſiaſticus punire debet laicum poſt delictum effectum clericum, & quare. cap.234.27.
Iudex laicus quoad pœnas temporales eſt ſolus iudex contra laicum in cauſis mixti fori. cap.234.29
Iudex Eccleſiaſticus præueniens in cauſis mixti fori quas pœnas imponere poſſit. cap.234.31.
Iudex debet vacare ſanis doctrinis. cap.235.25.
iudex in iudicando tenetur expellere omnem dubietate. cap.235.26.
iudex iudicans contra legem puniri debet. cap. 235.27.
iudex tenetur iudicare ſecundum communem DD. ſententiam, alias facit litem ſuam. cap.235.29.
iudex debet iudicare prout melius rationi conuenire videbitur. cap.235.39.
iudex vt benè iudicet, debet efformare iuditium practicum de bonitate obiecti. cap.235.40.
iudex poteſt ſequi opinionem minus probabilem in praxi receptam. cap.235.22.
iudex non poteſt iudicare pro amico ſecundum opinionem probabilem contra probabiliorem. cap.235.43.
iudex debet exuere omnem dubietatem in iudicando. cap.235.44.
iudicis opinionem in foro externo tenetur reus ſequi, & obedire. cap.235.46.
iudex quando poſſit gratificari amico. cap.235.47
iudex in eligendis opinionibus debet rationes ponderare & examinare. cap.235.48.
iudex debet inueſtigare quis ex [illegible] dicat. cap.235.49.
iudex debet iudicare ſic magnum vti paruum. caput 235.50
iudicis offitium in iudicando quale debeat eſſe. caput 235.51.
iudices oportet eſſe ſapientes, & gnaros. cap.235.52.
iudicem oportet cuncta rimari, vt veritatem inueniat. cap.235.53.
iudex tenetur veritatem ſpectare, & ſequi, c.235.54.
iudex nec pauperem, nec diuitem conſideret, iuſtè iudicet. cap.235.57.
iudicat iudex per imperitiam, qui relicta communi adhæret ſingulari opinioni. cap.235.61.
iudex Eccleſiaſticus eſt competens, quoties tractatur de iuriſdictione inter iudicem Eccleſiaſticum, & ſecularem. cap.242.20.
iudex Eccleſiaſticus poteſt inhibere iudici laico, ſi controuerſia ſit de iuriſdictione inter eos. cap.242.21.
iuriſdictionem alienam vſurpans quomodo puniatur. cap.228.4.
iuriſdictionem qui vſurpat quomodo iudex procedat contra eum. cap.228.5.
Iuriſdictio præſumitur conceſſa cumulatiuè, & non priuatiuè. cap.228.27.
iuſpatronatus pro ſeniore familiæ illorum de Benedictis cap.222.2.
iuſpatronatus admittit ſucceſſionem fœminæ etiam ſi ſit inſtitu-

inſtitutum in modum maioratus. cap.222.4.

Iuriſpatronatus ſucceſſio regulatur ad inſtar feudorum. cap.222.5.

Iuſpatronatus probatur enuntiatiuis, in antiquis. caput 222.21.

Iure patronatu relicto ſeniori familiæ fit tranſitus ab vna linea ad aliam, in qua adſit ſenior, excluſo filio vltimi ſenioris. cap.222.31.

Iuriſpatronatus pertinentia probatur leuioribus probationibus, data illius exiſtentia. cap.222.40.

Iuſpatronatus tranſit in monaſterium ex perſona monaci, ad quem ſpectat. cap.225.4.

Iuſpatronatus monaci tranſit in monaſterium, durante vita ipſius. cap.225.8.

Iuſpatronatus familiare extincto monacho reuertitur ad familiam. cap.225.9.

Iuſpatronatus hæreditarium tranſit in monaſterium irreuocabiliter, ſicut in extraneum. cap.225.50.

Iuſpatronatus quando non tranſeat in monaſterium. cap.225.12.

Iuſpatronatus non tranſit in monaſterium incapax ſucceſſionis. cap.225.39.

Iuſpatronatus annexum alicui rei an tranſeat in monaſterium. cap.225.40.

Iuſtus lætatur, cum videt vindictam. cap.224.32.

L

LAbor omnis expectat premium. cap.231.3.

Laici recipientes oblationes Altaris ſunt excommunicati. cap.228.9.

Laicus ſi poſt delictum efficiatur clericus, a ſolo iudice Eccleſiaſtico puniendus eſt. cap.234.6.

Laicus poſt delictum effectus clericus debet iudicari ab Epiſcopo, & quare. cap.234.25.

Laicus offendens clericum poteſt puniri à iudice Eccleſiaſtico, ſi præuenerit, & quomodo. cap.234.38.

Laicus eſt incapax beneficij eccleſiaſtici. cap.239.2.

Laicus non poteſt præſentari ad beneſitia eccleſiaſtica. cap.239.4.

Laicus propriè non poteſt præſentari ad beneſitia, vt inſtituatur. cap.239.22.

Laudemium, & gabella pro eodem vſurpantur. caput 245.14.

Legatæ rei, vel fideicommiſſo relictæ dominium quomodo tranſeat in legatarium. cap.221.50.

Legatis fructibus pro alimentis, non licet hæredi fundum locare, & tradere penſionem. cap.231.10.

Legatum annuum debetur in principio anni, & ſic fructus ſtatim ac ſunt collecti ex cauſa alimentorum. cap.231.14.

Legatis fructibus per hæredem dandis non poteſt legatarius eos capere propria authoritate. cap.231.22.

Legatis fructibus fundi, poteſt hæres tradere legatario fundos ad gaudendum. cap.231.21.

Legatarius poteſt colere fundum, cuius fructus ſibi ſunt legati. cap.231.23.

Legis caſus vbi eſt, nihil aliud eſt quærendum. caput 232.46.

Leges obligant ad obſeruantiam, etiam in foro conſcientiæ. cap.235.20.

Legis intellectus communis habetur pro lege. caput 235.22.

Legem probare non ſufficit, niſi probetur eſſe in viridi obſeruantia. cap.238.18.

Legis non vſus probatur eo ipſo, quod vſus non probatur. cap.238.19.

Legis verba cui non conueniunt, nec conuenit diſpoſitio. cap.243.1.

Lex indiſtinctè loquens debet indiſtinctè intelligi. caput 235.13.

Lex debet interpretari ne à ſapientibus poſſit redargui. cap.245.5.

Libera præſumitur quælibet res. cap.223.1.

Liber æſtimi probat pro fiſco in materia collectarum, & bona deſcripta ſunt obligata pro eis. cap.223.7.

Liber æſtimi non probat in præiudicium tertij, ſed ad fauorem fiſci. cap.223.10.

Liber æſtimi probat etiam ſi non ſit deſcriptus à perſona publica. cap.223.12.

Liber exactoris collectarum à Publico deputatus probat, etiam ſi ille non ſit Notarius. cap.223.15.

Liber æſtimi probat non ſolum contra deſcriptos, ſed etiam contra eorum hæredes, & ſingulares ſucceſſores. cap.223.19.

Liber æſtimi probat plenè ad fauorem fiſci. caput 224.23.

Liber æſtimi probat contra negantem conſenſiſſe, vel identitatem bonorum. cap.223.23.

Liber æſtimi plenè probat contra poſſidentem, vel dominium habentem. cap.223.26.

Liber communitatis probat poſſeſſionem exigendi. caput 223.46.

Licentia non eſt petenda vrgente neceſſitate. c.227.29.

Limitata cauſa limitatum producit effectum. cap.233.31. & cap.230.23. & cap.232.5.

Linea in maioratu cenſetur vocata reuocabiliter, ſi ſenior veniat in alia linea. cap.222.50.

Litigioſa non efficiuntur bona, ſi actum fuerit actione perſonali. cap.211.41.

Litigioſi vitium non impendit diuiſionem, aut debitæ reſtitutionem. cap.221.51.

Locatio habetur pro non facta, re extincta, vel reſoluto iure locantis. ca.230.17.

Locatione ceſſante, conductor non debet damnificari. caput 230.26.

Locator, & conductor tenentur de dolo, lata, & leui culpa, non de leuiſſima. cap.230.29.

Locatio ceſſat ex defectu conſenſus contrahentium præſumpto. cap.230.37.

Locatori, & conductori licet ex legitima cauſa ſuperueniente à locatione recedere. cap.230.38.

Locator tenetur præſtare patientiam vſque ad finem, & omnia remouere impedimenta. cap.230.2.

Locata re perēpta, omnino ceſſat locatio ex natura ſua. cap.230.41.

Locationis contractus ex ſui natura reſoluitur re locata perempta. cap.230.57.

Locare an liceat hæredi bona, quorum fructus alteri ſunt relicti à Teſtatore. cap.231.12.

Lucra quæſita ammittere damnum eſt. cap.230.19.

Lucri nondum perfectè acquiſiti ammiſſio, non pertinet ad cauſam damni. cap.230.21.

Lucrum non poteſt peti niſi ſit in potentia propinqua, non verò ſi ſit incertum. cap.230.64.

Lucrum quando poſſit ab initio taxari. cap.232.50.

Lucrum poteſt certificari, & aſſecurari etiam ab initio. cap.232.54.

Lucri taxationem eſſe exceſſiuam quis probari debeat. cap.232.55.

Lucrum

Digitized by Google

Lucrum quando percipi poſsit, vel non, in mercibns. cap.232.60.

Lucrum non poteſt percipi niſi, agatur cum mercatore. cap.232.61.

M

Maiore natu vocato cenſetur prædilecta eius poſteritas. cap.222.10.

Maior natu cenſetur vocatus comparatiuè ad fratres intra eamdem lineam. cap.222.11.

Maior natu dicitur, qui primò natus eſt, & maiorem habet ætatem. cap.222.28.

Maiore natu vocato intelligitur de maiore ætate, & ſeniore. cap.222.29.

Maiore natu ex deſcendentibns vocato, quis ſuccedat. cap.222.39.

Maioratus non conſiderat proximitatem, ſed maiorem ætatem. cap.222.48.

Maioratus ſucceſſio qnomodo fiat, & conſideratur. cap.222.51.

Maioratns ſucceſſio eſt ambnlatoria. cap.222.53.

Maioratns ſucceſſio qnomodo deuoluat ab vna linea ad aliam. cap.222.55.

Maioratus, & primogenituræ ſucceſſio dinerſimodè fit. cap.222.61.

Maioratns bona quomodo, & quando poſſint permutari. cap.241.9.

Mandanti, & non exequenti actus attribuitnr. caput 225.38.

Manntentio non datur niſi ad limites poſſeſſionis. capnt 222.45.

Manntentio datur exiſtenti in libertate pro ea. caput 223.3.

Maritus poteſt facere angumentnm dotis. cap.240.10.

*Marito licet ita augere dotem, * angumentnm non ſit donatio propter nuptias. cap.240.11.*

Maritus ſenex poteſt donare ſponſæ in augnmentum dotis irrenocabiliter. cap.240.12.

Maſculinum concipit femininum interpretatiuè non ſecnndùm vernm ſenſum verbi. cap.243.4.

Maſculinum non concipit fœmininum in Statuto ad litteram intelligendo. cap.243.5.

Maſcnlns niſi actnaliter ſuccedat, non exclndit fœminam. cap.246.21.

Maſculus decedens ante agnitam hæreditatem poteſt dici non ſncceſſiſſe. cap.246.22.

Maſculus infans non tranſmittit Ius excludendi fœminas. cap.246.28.

Matrimonij impedimentum probatur per vnicum teſtem, antequam contrahatnr. cap.235.1.

Matrimoninm impeditnr, ſi frater ſponſi dicat, ſe agnouiſſe ſponſam. cap.235.9.

Matrimoninm impeditnr, ſi mater alicuius ex ſponſis dicat adeſſe conſangninitatem. cap.235.10.

Matrimoninm iam contractnm non diſſoluitur, ſi vnicus teſtis probet adeſse impedimentum. cap.235.11.

Matrimonij contrahendi, & contracti impedimentnm, qnomodo probetnr vnico teſte. cap.235.12.

Matrimoniim impeditnr ex dicto vnius teſtis integræ fidei. cap.235.15.

Matrimonij impedimentnm an probet teſtis vilis perſona. cap.235.73.

Matrimonij impedimentnm non probat teſtis non iuratns. cap.235.77.

Matrimonij impedimentum non extare, probari poteſt contra dictum vnins teſtis. cap.235.74.

Matrimonij impedimentum an probet teſtis deponens parte non citata. cap.235.76.

Matrimonij impedimentum non probat teſtis non iuratns. cap.235.77.

Mercatura, & negotiatio Clericis eſt interdicta. caput 232.2.

Mercatura an ſit legitima cauſa obligandi minorem. cap.232.8.

Mendicantes regnlares qni poſſunt capere ex Teſtamento, vèl ab inteſtato. cap.225.23.

Mihi vindictam, & ego retribuam, qnomodo intelligatur. cap.224.29.

Minores de obſeruantia non poſſunt ita hæredes inſtitui, vt hæreditas vendatur, & eis diſtribuatur. c.225.17

Minores de obſernãtia ſunt capaces legatorũ. c.225.18

Minor non poteſt ſe obligare ex cauſa Societatis ſine Curatore. cap.232.4.

Minor non poteſt obligare bona ſtabilia ſine decreto Iudicis. cap.232.6.

Minor non poteſt obligare bona ſine iuſta cauſa, & debita ſolemnitate. cap.232.7.

Minor non poteſt contrahere ſocietatem ſine decreto. cap.232.19.

Minor non habens Curatorem poteſt ſine illo ſe obligare, & ſocietatem contrahere. c.232.38.

Minor non obligatur Statnti ſolemnitate, quando contrahit cum Eccleſia, vel Clericis. cap.232.39.

Minor factns maior, ob lapſnm quinquennij cenſetur ratificaſſe contractum. cap.232.41.

Minor ſi contrahat ſine ſolemnitatibus, non oritur obligatio ciuilis, vel naturalis. cap.233.28.

Minor non poteſt contrahere Societatem ſine ſolemnitatibus. cap.233.29.

Minor factus maior, etiam factis poteſt ratificare geſta in minori ætate. cap.233.32.

Minor factns maior non cenſetur ratificare niſi per actũ poſitiuum cum notitia nnllitatis actus. cap.233.47.

Minor non poteſt ſtare in Iuditio ſine Curatore. caput 233.62.

Minoris res qnomodo alienari poſſint. cap.233.85.

Minorum contractus non valent ſine decreto Iudicis. cap.240.82.

Minor vt ratificaſſe cenſeatnr geſta in minori ætate, quid reqniratur. cap.233.43.

Monacns religionis capacis retinet iura ſuitatis, ſanguinis, & cognationis. cap.225.5.

Monacus transfert Iuſpatronatus in Monaſterium etiam in præiuditium ſucceſſorum. cap.225.11.

Monacus non poteſt præſentare, ſed Superior cum Capitnli conſenſu. cap.225.24.

Monacns non habet velle, nec nolle. cap.225.34.

Monacus non poteſt egredi Monaſterium ſine licentia Superioris. cap.225.35.

Monacns an poſſit præſentare procnratorio nomine. cap.225.36.

Monaſteriũ ſuccedit etiã in fideicõmiſſis, & bonis prohibitis alienari, durãte vita Monaci, cui cõpetit. c.225.6

Monaſterium ſuccedit etiam in maioratu, durante vita Monaci. cap.225.7.

Monaſteria ſucceſſionis incapacia ſunt Capucini, & Minores de Obſernantia. cap.225.15.

Moneta vna non poteſt ſolui pro alia, ſi creditor damnnm ſentiat. cap.238.5.

Moneta obligata ſi non reperitur, poteſt ſolui alia. caput 238.7.

Monc-

Digitized by Google

Moneta vua vt poſſit ſolui pro alia oportet eſſe tantæ æſtimationis, vt poſsit illa emi. cap.238.10.
Monetæ promiſſæ in ſpecie, ſi non eſt mutata bonitas intrinſeca, debet ſolui eius æſtimatio ſecundùm tempus ſolutionis, vel ipſa moneta. cap.238.11.
Moneta ſoluenda ſi non reperitur quid agendum. cap. 238.12.
Monetæ promiſſæ in ſpecie augumentum, vel diminutio ſpectatur ad Creditorem. cap.238.14.
Monetæ bonitas intrinſeca, vel extrinſeca quando mutata dicatur. cap.238.15.
Monetarum in taxatione ſtandum eſt peritis in arte. cap.238.16.
Monetæ deteriorationem allegans debet probare. cap. 238.17.
Monetæ valor ſi mutetur debet ſolui æſtimatio ſecundùm tempus ſolutionis. cap.238.20.
Monetæ augumentum quomodo, & quando ſolui debeat. cap.238.21.
Monetæ valorem èdictum taxans quando attendi debeat. cap.238.23.
Monetam vnam ſi edictum taxet, quando aliam taxaſſe credatur. cap.238.27.
Moneta vua aurea aucta cenſetur aucta etiam alia eiuſdem bonitatis ad ratam. cap.238.28.
Moneta qualis fuerit ſolutio declarat qualitatem obligationis. cap.238.37.
Moneta certa ſi ſit in obligatione non attenditur obſeruantia in ſoluendo. cap.238.38.
Moniales S. Claræ, & cuiuſcumq; ordinis ſunt c[illegible] ſucceſſionis, & bonorum ſtabilium. cap.225.20.
Moniales S. Claræ, & aliæ poſſunt habere annuos redditus. cap.225.21.
Moribundus dimiſſo odio, & rancore non tenetur remittere actionem iniuriarum. cap.224.17.
Mori ſua morte quis dicatur. cap.226.26.
Mors naturalis, & mors violenta quæ dicatur ſecundum Ariſtotilem. cap.226.1.
Mors dicitur violentior quæ cauſatur veneno, quàm ferro. cap.226.5.
Mors violenta dicitur cui humanæ vires reſiſtere non poſſunt. cap.226.2.
Mors naturalis, & violenta intelligitur ſecundùm communem vſum loquendi. cap.226.12.
Mors naturalis ſecundùm Phyloſophos eſt, quæ fit intrinſecus ſinè aduentitia paſſione. cap.226.16.
Mors violenta ſecundum Phyloſophos eſt quæcumquè cauſatur à nocumento extrinſeco. cap.226.17.
Mors illa tantum dicitur naturalis quæ cauſatur ex ſenio. cap.226.18.
Mors eſt corruptio mixti, ſeu compoſiti. cap.226.19.
Mors naturalis dicitur quotieſcumquè anima ſeparatur à corpore. cap.226.22.
Mors naturalis dicitur, quæ prouenit à nocumento externo ſinè miniſterio hominis. cap.226.23.
Mors cauſata ex peſte dicitur naturalis. caput 226. 24.
Mors ex cauſa febris dicitur naturalis. cap.226.27.
Mors violenta quæ dicatur ſecundùm legiſtas. caput 226.31.
Mors violenta an dicatur ſi quis per manus Iuſtitiæ interficiatur. cap.226.38.
Mors D. N. I. C. an fuerit violenta. cap.222.39.
Mors omnium terribilium terribiliſſimum. cap.222. 44.
Mors tam naturalis, quàm violenta dicitur prouenire ex Iuditio, & diſpoſitione Dei. cap.222.48.
Mors ſiue naturalis, ſiue violenta dicitur caſus fortuitus. cap.222.49.
Mors violenta quare excipiatur in contractibus ad lucrum. cap.222.53.
Mortuum aliquem eſſe abſquè filijs probatur ex eo, quod non conſtat habuiſſe filios. cap.221.9.
Mortuum aliquem eſſe ſinè liberis præſumitur, niſi aliter probetur. cap.222.1.
Mortuus à tegula mota à vento an dicatur mortuus violenter. cap.222.41.
Mortuus in flumine natando, an dicatur mortuus naturaliter. cap.222.42.
Mulctari non poteſt domi citatus, quia non eſt verus contumax. cap.228.58.
Mulctari quis illico non debet. cap.228.59.
Mulctari vt quis poſſit requiritur nouus terminus, & noua citatio. cap.228.60.
Mulcta ob inobedientiam debet eſſe leuis. cap.228.62.
Mulier non poteſt carcerari pro debito ciuili etiam fiſcali. cap.243.10.
Mulier non dotata ſecundum ſtatutum non excluditur ab hæreditate. cap.246.10.
Multa facta tenent, quæ facienda prohiberentur. cap. 225.37.
Multa ſunt prohibita, quæ ob bonum publicum permittuntur. cap.230.14.
Multa vetantur principaliter, quæ inconſequentiam permittuntur. cap.230.67.
Mutatio ſtatus rei non tollit ius Iudici aquiſitum puniendi illum. cap.234.14.

N

Natiuitas, & deſcendentia quomodo probetur. cap.222.25.
Natus quis non præſumitur ex nephario coitu. cap.222.20.
Naturalis mors quot modis dicatur. cap.226.25.
Negotiatio quando ſit prohibita Clericis. caput 232. 63.
Negotiatio vt ſit delictum in Clericis quid requiratur. cap.232.64.
Nepos an præferatur patruo in feudis, & maioratibus. cap.222.57.
Non entis nullæ ſunt qualitates. caput 228.22. cap. 233.71.
Notorium an aliquid ſit, Iudex poteſt ſe informare. cap.226.15.
Nouitius retinet Iuſpatronatus, & Ius præſentandi. cap.225.14.
Nullitatem actus allegare poteſt etiam ille, qui illum reportauit. cap.233.77.
Nullitate non eſt maior iniuſtitia. cap.233.78.
Numeratio pecuniæ quibus verbis probetur. caput 240.1.
Nemo naturaliter refugit mortem, & corporis nocumenta. cap.226.44.

O

Obſeruantia interpretatiua non requirit præſcriptionem. cap.226.57.
Obſeruantia in ſoluendo declarat quid erat ſoluendum. cap.226.56.
Obſeruantia declarat quid contrahentes voluerint, & intellexerint. cap.226.55.

Obſer-

Digitized by Google

Obſeruantia declarat omnem ambiguitatem, & facit rem certam. cap.222.41.
Oblatio dotandi an ſufficiat, vt mulier à Statuto excludatur. cap.246.15.
Oblationes ab Altari non poſſunt Laici recipere. caput 228.8.
Oblationes ſunt de Iure parochiali. cap.228.10.
Obligatio Cameralis quomodo exequenda. cap.233.8.
Obligatio Cameralis non ligat niſi nominatum in Inſtrumento. cap.233.54.
Obligatio, & promiſſio ſine cauſa non valet, & ſolutum poteſt repeti. cap.233.79.
Obſeruantia in ſoluendo monetam eſt attendenda. cap.238.36.
Obſeruantia eſt regina omnium interpretationum. cap.222.42.
Odium, & rancorem tenemur dimittere etiam ſi id non petatur. cap.224.27.
Odij motus in parte ſenſitiua ſine conſenſu voluntatis non impedit abſolutionem. cap.224.28.
Odium, & rancorem ſolùm tenemur remittere ex præcepto euangelico, non actionem iniuriarũ. c.224.25.
Offitialis libro plena fides adhibetur, etiam ſi non ſit Not. cap.223.17.
Offitialium libris creditur in his, quæ pertinent ad eorum officium. cap.223.18.
Offenſus tenetur addimittendum ſolum rancorem, non actionem iniuriarum. cap.224.23.
Offenſus in Sacramento pœnitentiæ remittens iniuriam non ſe priuat Iure accuſandi. cap.224.24.
Omne qui dicit nihil excludit. cap.240.75.
Onere duplici nemo eſt grauandus. cap.245.6.
Onera extraordinaria an tranſeant ad Eccleſiam. cap.223.37.
Onus mixtum eſt quod imponitur perſonæ pro rebus. cap.242.2.
Onus perſonale quidnam ſit. cap.242.3.
Opinione probabiliori relicta licet Iudici, & Pœnitenti ſequi minus probabilem. cap.235.4.
Opinio vnius Doctoris Claſſici poteſt dici probabilis etiam contra communem. cap.235.5.
Opinionum contra varietatem exclamatio. cap.235.6.
Opinio communis vbi eſt, ibi dicitur adeſſe ius clarum. cap.235.17.
Opinio communis ſi concordat in interpretatione legis facit humanam certitudinem, & obligat ad obſeruandam legem illam. cap.235.21.
Opinio probabilis non poteſt dari contra legem. caput 235.23.
Opinio communis verior præſumitur. cap.235.28.
Opinio magis communis eſt ſequenda contra communem. cap.235.30.
Opinio communis eſt ſequenda in Iudicando, & conſulendo. cap.235.31.
Opinio communis Doctorum æquiparatur legi. caput 235.31.
Opinione à communi quando liceat recedere. caput 235.34.
Opinionem communem conſtituunt ſeptem Doctores. cap.235.36.
Opinio tutior eſt ſequenda. cap.235.41.
Opinionem pœnitentis minus probabilem tenetur ſequi Confeſſarius contra probabiliorem. cap.235.45.
Opinio non conſonans veritati reijcienda eſt. Caput 235.55.
Opinio vnius ſingularis Doctoris non facit, quòd liceat à ſententia communi recedere. cap.235.58.
Opinio Bartoli non præualet communi aliorum ſententiæ. cap.235.59.
Opinio communis præualet ſingulari etiam piæ, vel pro Eccleſia. cap.235.62.
Opinio vnius Doctoris pro lege ſeruanda, vbi non habet contradicentem. cap.235.63.
Opinio fauens Eccleſiæ, vel piæ cauſæ in dubio eſt amplectenda. cap.235.70.
Opinio diſtinguens tenenda eſt vti proximior veritati. cap.222.60.
Opinionem minus probabilem licèt ſequi etiam tempore mortis. cap.224.48.
Ordo Acholytatus requirit ætatem 12. annorum. caput 239.5.

P

Patrono extincto Iuſpatronatus tranſit ad proximiorem. cap.225.1.
Pacem facere viro peſſimo, & malæ naturæ non tenemur. cap.224.42.
Pacem facere nemo cogendus niſi ex cauſa iuſta à Principe. cap.224.44.
Pacem facere in ſcriptis inimico veniam petenti tenemur. cap.224.10.
Pacto qualificato non poteſt quis vti, niſi verificata qualitate pacti. cap.221.52.
Pactum factum cum vno non prodeſt, nec nocet alteri. cap.221.53.
Patronatu relicto parentellæ ſeniori non tranſit ad filium ſenioris, ſed ad alium ſeniorem. cap.222.32.
Pactum de aſſecurando lucro valet. cap.232.53.
Pactum de certo lucro in Societate, quando valeat. cap.233.101.
Pax debet conſtare per publicum Inſtrumentum, vt obtineatur gratia à Principe. cap.224.7.
Pax quomodo procuretur ad gratiam obtinendam. cap.224.8.
Pax an ſit facienda inimico veniam petenti, & ſatiſfactionem offerenti. cap.224.38.
Parochus tenetur bis in anno explicare Populo Synodum Parmæ. cap.228.11.
Parochus in ſua Eccleſia gerit vices Epiſcopi. caput 228.12.
Parochus in ſua Eccleſia dicitur Prælatus. caput 228.13.
Parochus eſt rex, & Imperator in ſua Eccleſia. caput 228.14.
Parochus habet tantam poteſtatem in ſua Eccleſia, quantam Epiſcopus in ſua Diœceſi. cap.228.15.
Parochus habet iuriſdictionem ſpiritualem, & ius colligendi oblationes. cap.228.16.
Parochus dicitur Iudex ſpiritualis. cap.228.17.
Parochus ſecundùs multos poteſt excommunicare. caput 228.18.
Pœnitens eſt hortandus ad pacem extrinſecam, non cogendus. cap.224.39.
Periti tenentur iurare. cap.233.74.
Peritis in arte ſtandum eſt. cap.226.8.
Peritus etiam vnicus probat. cap.226.9.
Periurio ſublato an contractus remaneat nullus. caput 240.89.
Periurij effectus non tranſit ad hæredem. Cap.240.100.

Digitized by Google

Permutatio bonorum fideicommiſſi, vel maioratus permittitur propter vtilitatem, vel commoditatem. cap. 241.3.

Permutatio bonorum fideicommiſſi permittitur inter ipſos con fideicommiſſarios. cap. 241.4.

Permutatio in res vtiliores non requirit Iudicis decretum. cap. 241.6.

Permutatione prohibita non cenſetur vetita, quæ fit inter vocatos, & de familia. cap. 241.7.

Permutatio non poteſt fieri in maioratibus, & in rebus vtilioribus. cap. 241.8.

Permutatio quare non permittatur in maioratibus. caput 241.15.

Permutatio bonorum fideicommiſſi an valeat in præiuditium ſubſtitutorum nondum natorum. cap. 241.22.

Permutationem rerum fideicommiſſi ſatis eſt fuiſſe vtilem ab initio. cap. 241.23.

Peſtis extrinſecus aduenit, & habet principium extrinſecum. cap. 226.2.

Peſtis eſt venenum, & ſicut fera multos miserè perdit. cap. 226.3.

Peſtis dicitur caſus fortuitus, inſolitus, & violentus. cap. 226.6.

Peſtis vnde proueniat. cap. 226.30.

Peſtis cauſa an dicatur mors naturalis, vel violenta. cap. 226.47.

Petitur dolosè, quod ſtatim reſtituendum eſt. c. 221.31.

Piæ cauſæ omnes ſunt mixti fori, & poſſunt cognoſci ab vtroq; Iudice. cap. 228.25.

Pignora non debent capi à debitore, niſi prius fuerit condemnatus. cap. 233.55.

Poſſeſſio defuncti non tranſit in hæredem ſinè apprehenſione, & actu facti. cap. 222.43.

Poſſeſſio exigit aquiritur ex vnica ſolutione. caput 223.38.

Poſſeſſio non aquiritur ex actu, qui dedit cauſam liti. cap. 223.40.

Poſſeſſio no[illegible]quiricur ex ſolutione partis debiti, & quan[illegible]. cap. 223.41.

Poſſeſſio non aquiritur ex ſolutione facta ad euitandam executionem. cap. 223.42.

Poſſeſſio non aquiritur ex ſolutione cum proteſtatione. cap. 223.43.

Poſſeſſio non attenditur in actibus facultatiuis. caput 231.24.

Poſſeſſio quando aquiratur in his, quæ ſunt facultatis. caput 231.25.

Poſeſsio non attenditur, vbi conſtat de proprietate, & de meritis cauſæ. cap. 231.26.

Poſiti in conditione ex coniecturis cenſentur vocati. caput 246.43.

Poſiti in conditione, quando cenſeantur diſpoſitiuè vocati. cap. 246.45.

Preces probant contra ſupplicantem. cap. 230.22.

Præcepta penalia quando poſſint fieri à Iudicibus. cap. 228.56.

Præiuditium tertij veniens in conſequentiam non conſideratur. cap. 230.60.

Prælatus quando poſſit præſentare ſinè conſenſu Capituli. cap. 225.26.

Præsbyteri quando poſſint carcerari. cap. 228.47.

Præsbyteri quando poſſint excommunicari. Caput 228.20.

Præſentandi poſſeſsionem qui habet, non tenetur probare Deſcendentiam. cap. 222.27.

Præſentare an poſsit Prælatus ſinè conſilio Monaci, cuius eſt Iuſpatronatus. caput 225.33.

Præſentandi poſseſsio quando non ſuffragetur. caput 222.47.

Præſentatio Abbatis ſinè conſenſu Capituli eſt ipſo Iure nulla. cap. 225.25.

Præſentatio laici poteſt fieri ſub conditione ſi ordinabitur. cap. 230.23.

Præſentatio licèt ſit ſingularis, tamen attenditur cauſa vniuerſalis. cap. 222.23.

Præſuppoſitum ſi non verificatur, non habet locum diſpoſitio. cap. 245.4.

Præuentio an ſit neceſſaria, ſi Epiſcopus velit punire Clericum poſt delictum factum laicum. caput 234.17.

Præuentio realis præualet verbali. cap. 234.32.

Primogenitura, & maioratus vbi ſunt ingreſſa vnam lineam, non fit ſaltus ad aliam ea non extincta. cap. 222.3.

Primogeniti filius excludit patruum, & quemcumquè alium. cap. 222.7.

Primogenitus, & maior natu ſunt idem, & non differunt niſi in nomine. cap. 222.9.

Primogenitura, & maioratus non ſunt idem, ſed valde differunt. cap. 222.49.

Primogeniti filius quando non ſuccedat. cap. 222.52.

Primogenitus, & maior natu quando ſint idem, & quando differant. cap. 222.59.

Primogenito extincto Iuſpatronatus tranſit ad ſecundum genitum. cap. 225.2.

Prima tonſura, & ordines minores poſſunt conferri puero ſeptenni, & etiam beneſitio de Iure communi. cap. 239.6.

Primogenia, & maioratus ſunt ſimiles fideicommiſſi. cap. 241.11.

Primogenituræ bona alienata non poteſt recuperare hæres alienantis. cap. 241.18.

Primogenituræ bona poſſunt permutari cum Principis auctoritate. cap. 241.25.

Primogenituræ, & maioratui poteſt Princeps derogare ex cauſa. cap. 241.26.

Principis factum numeratur inter caſus fortuitos. caput 227.22.

Principis factum ſi requiratur, cenſetur impoſſibile. cap. 227.23.

Principum conceſſiones ſinè alterius damno debent cenſeri facta. cap. 230.9.

Princeps non cenſetur voluiſſe tertio Ius tollere non facta de eo mentione. cap. 230.11.

Princeps ob bonum publicum poteſt auferre Ius tertij, & dare alteri. cap. 230.13.

Principis factum dicitur caſus fortuitus, ſed præſumitur iuſtum. cap. 230.31.

Princeps ob clauſulam: Non obſtantibus: poteſt diſponere etiam in præiuditium Tertij. cap. 230.47.

Princeps poteſt concedere immunitatem à Gabellis, & oneribus. cap. 230.49.

Princeps non præſumitur voluiſſe damnum tertio inferre. cap. 230.50.

Principes non ſolent gratiam facere de delicto niſi parte concordata. cap. 224.3.

Princeps faciens gratiam de delicto parte non concordata peccat mortaliter. cap. 224.4.

Princeps peccat contra conſcientiam, ſi facit gratiam pace non obtenta ab offenſo. cap. 224.6.

Prin-

Princeps facilè poteſt tollere ius quærendum, & ius gabellandi. cap.230.52.

Principem præſumitur habere notitiam de notorio. cap.230.53.

Principali deſtructo deſtruitur etiam acceſſorium. caput 230.58.

Princeps poteſt præiudicare tertio in neceſſariam conſequentiam. cap.230.59.

Principis conceſſio per quam reducitur ad ſtatum priſtinum valet etiam in præiuditium tertij. Caput 230.62.

Princeps poteſt factum, per quod occaſionaliter tollat Ius tertij incertum. cap.230.65.

Princeps tenetur conſulere ſuos Conſiliarios peritos. cap.235.65.

Princeps tenetur iudicare, quod eſt probabilius. caput 235.66.

Principes, & Iudices ſtudent opinionibus contra Eccleſiam. cap.235.71.

Princeps poteſt mutare vltimas voluntates. caput 241.24.

Princeps poteſt conualidare actum nullum. Caput 241.31.

Promittens de rato pro minore ad quid teneatur. cap. 233.91.

Promittens de rato non eſt plus obligatus, quàm eſſet ratificans. cap.233.92.

Probatio facta parte non citata non releuat. caput 243.18.

Probare debet in ſecunda inſtantia, qui tenetur in prima. cap.233.61.

Probare vnuſquiſquè debet fundamentum ſuæ intentionis. cap.233.60.

Promittens de rato de ſuo tenetur. cap.233.89.

Prouentus, & introitus nomine comprehenduntur omnes vtilitates perceptibiles. cap.231.6.

Prouiſio hominis facit ceſſare prouiſiones legis. Caput 226.54.

Proteſtatio declarat animum proteſtantis. cap.228. 20.

Promiſſio ſoluendi appaltum gabellæ intelligitur quatenus appaltus duret. cap.230.43.

Proteſtatio niſi fiat in actu ſolutionis non impedit poſſeſſionem exigendi. cap.223.45.

Proximitas non conſideratur in maioratu, ſed ſenioritas, & ætas. cap.222.30.

Proprietatis cauſa abſorbet cauſam poſſeſſionis. Caput 222.46.

Proximior quando excludatur à Seniore. cap. 222. 56.

Proximitas non conſideratur in maioratu, ſed ſenioritas, & ætas. cap.222.30.

Proximitas non attenditur in maioratu, ſed maior ætas. cap.222.64.

Puer ſeptennis poteſt ordinari. cap.239.12.

Pupilli, & viduæ excuſantur dando pecunias ad lucrum certum. cap.232.59.

Punitionem iuſtam delinquenti ſinè prauo affectu licet petere. cap.224.20.

Punitio delinquentium eſt actus virtutis. cap.224.30.

Q

Qualitas debet præcisè probari, quando eſt cauſa, quod quis obtineat. cap.222.44.

Qualitas requiſita actu requiritur tempore actus. cap. 222.62.

Qualitas requirit perſeuerantiam, vt ſit durabile implementum. cap.222.63.

Qualitas requiſita in aliquo extenditur etiam ad eius Deſcendentes. cap.222.69.

Qualitas in connexis repetita cenſetur. caput 222. 70.

Qui vult conſequens vult etiam antecedens. caput 240.80.

Quod fit iure permittente pœnam non meretur. caput 221.22.

R

Rancor bonus, quo quis appetit per Iudicem caſtigari delictum. cap.224.13.

Rancorem bonum non tenemur dimittere. cap. 224.14.

Ratificatio æquiparatur mandato. cap.225.29.

Ratificatio inducitur non ſolùm verbis, ſed etiam factis. cap.232.27.

Ratificatio non inducitur niſi probatio illius neceſſario concludat. cap.232.28.

Ratificari non poſſunt, quæ non ſunt facta nomine ratificantis. cap.232.29.

Ratificare videtur contractum, qui ſoluit, vel recipit ex cauſa illius. cap.232.42.

Ratificatio actus præcedentis ex facto non probetur, niſi neceſſario ratificatione inferat. cap.233.33.

Ratificatio non præſumitur, ſi delictum eſſet ratificare. cap.233.36.

Ratificari poſſunt ſolummodò quæ noſtro nomine geſta ſunt. cap.233.37.

Ratificatio ex facto non inducitur, niſi habita plena notitia actus cum ſuis qualitatibus. cap.233.38.

Ratificatum non cenſetur Inſtrumentum, niſi fuerit lectum, & intellectum. cap.233.39.

Ratificatio vt inducatur, debet alter probare ſcientiam plenam actus in ratificante. cap.233.40.

Ratificatio venditionis non præſumitur, niſi cognita illa cum ſuis defectibus. cap.233.42.

Ratificatio vt præſumatur quid requiratur. c.233.44.

Ratificaſſe non præſumitur dubius de iure ſuo. caput 233.45.

Ratificatio inducitur ex ſcientia, & actu poſitiuo. caput 233.46.

Ratificatio actus minoris quando cenſeatur facta à maiore. cap.233.48.

Ratificatio vt inducatur, requiritur ſcientia omnium defectuum actus. cap.233.49.

Ratificatio non præſumitur vbi conſtat de latione. caput 233.51.

Ratificatum alium promittens promittit factum proprium. cap.233.90.

Ratificatio non deducitur niſi ex ijs, quæ ad alium titulum referri non poſſunt. cap. 233.95.

Ratificans debet habere ſcientiam actus plenam, & eius nullitatum. cap.233.96.

Ratificatio requirit omnes neceſſarias ſolemnitates in confectione actus. cap.233.97.

Ratio naturalis ſola poteſt allegari ad deciſionem cauſarum. cap.227.28.

Ratio naturalis ſufficit ad deciſionem cauſarum. caput 230.33.

Ratihabitio in dubio ex facto non inducitur, ſed fit interpretatio prout gerenti eſt vtilius. cap.233.35.

Recipere aliud eſt, quàm confiteri recepiſse. Caput 236.21.

Regulares omnes, exceptis Capucinis, & minoribus de obſeruantia, poſſunt habere ſtabilia in communi. Cap.225.22.

Relatum eſt in referente cum omnibus ſuis qualitatibus. Cap.233.81.

Remedium c. reintegranda habet locum etiam, quando iudex priuat poſſeſſione malè. Cap.232.36.

Renuntiatio trahitur etiam ad annexa. cap.233.58.

Repræſentatio non datur in legatis particularibus. Caput 122.68.

Repræſentans non poteſt plus repræſentato. Caput 233.4.

Res inter alios acta alijs non præiudicat. Caput 221.23.

Res tranſit cum ſuo onere, & bona tranſeunt cum onere collectarum. Cap.223.4.

Res affecta tranſit cum ſuo onere in quemcumquè. Cap. 223.35.

Res facilè reuertitur ad naturam ſuam. Caput 230.63.

Res inter alios acta alteri non præiudicat. Caput 232.30.

Reſcripta Principum vitiantur non expreſſo Iure teſtij. Cap.230.10.

Reus non poteſt interrogari, niſi præcedant inditia contra eum de delicto. Cap.228.29.

Reus interrogatus ſine inditijs non tenetur reſpondere, vel æquiuocè reſpondeat. Cap.228.33.

Reſtitutio fideicommiſſi rectè fit abſquè impulſu Iuſtitiæ. Cap.221.10.

Reus quando poſſit è carcere aufugere, & occidere carceris cuſtodes. Cap.228.54.

Ruſticitas excuſat à dolo. Cap.229.9.

S

Salarium adminiſtratori non debetur, niſi fuerit conuentum. Cap.231.15.

Scientia actus in genere non ſufficit ad inducendam ratificationem. Cap.233.41.

Sacræ Congregationis Concilij decreta, vt obligent vniuerſaliter, quid requiratur. Cap.227.13.

Scriptura priuata non recognita nullam fidem facit. Cap.233.21.

Scutum ponderis pillæ hodie non reperitur niſi forte cum magna difficultate. Cap.238.2.

Scutum poteſt ſolui, vel eius æſtimatio. Cap.238.3.

Scutum ſi ſit in obligatione, non poteſt ſolui alia moneta in damnum Creditoris. Cap.238.6.

Scuti rudis materia minoris valet, quàm ſcutum ipſum. Cap.238.9.

Scuti valor quomodo cognoſcatur. Cap.238.22.

Scuta duo ſoluiſse præcisè dicitur, qui vnam duplam ſoluit. Cap.238.24.

Scutum debet ſolui, vel tanta pecunia, quæ faciat eius æſtimationem. Cap.238.35.

Seniore vocato ad iuſpatronatus quomodo ſuccedatur. Cap.222.33.

Senioris qualitas ſola attenditur in relicto ſeniori familiæ facto. Cap.222.34.

Senior excludit filium vltimi ſenioris. Cap.222.58.

Sententia quando noceat ſingulari ſucceſſori. Caput 221.35.

Sententia quandocumquè in peius reformantur. Caput 230.1.

Sententia inter alios lata non præiudicat tertio etiam ſcienti. cap.221.27.

Sententia poteſt exequi etiam contra eum, qui in conſequentiam damnum ſentit, ſi agatur de fauore publico. cap.230.15.

Sententia non probat, niſi iuſtificetur ex actis. caput 232.31.

Sententia ſine probationibus lata eſt iniqua, & non tranſit in iudicatum. cap.232.34.

Sententia communis DD. non eſt relinquenda ob opinionem vnius Doctoris ſingularis. cap.235.60.

Sententia præſumitur iuri conformis in dubio. caput 238.31.

Sententia condemnans reum ad certam monetam, vel eius æſtimationem, quomodo intelligatur. caput 238.32.

Sententia Iudicis ita debet interpretari, vt reducatur ad iuſtum. cap.238.33.

Septennis eſt capax beneficij Eccleſiaſtici ex fundatione. cap.239.11.

Seruitutem ſufficit negare actorem non poſſidente. caput 223.2.

Simulatio non poteſt allegari concurrente iuramento aſſertorio, & confirmatorio. cap.240.47.

Simulatus contractus non confirmatur iuramento, & quando. cap.240.51.

Simulatio ſemper opponi poteſt. cap.240.59.

Simulatio de vno contractu ad alium, quando fieri poſſit. cap.240.65.

Simulatio permiſſa quæ. cap.240.93.

Simulatio poteſt opponi obtenta abſolutione à Iuramento. cap.240.94.

Singularis ſucceſſor tenetur ad onera. cap.223.33.

Singulares teſtes tantùm probant mille, quantum vnus. cap.229.13.

Societatis Ieſu domus profeſſa, & Diſcalceati Carmelitæ ſunt incapaces ſucceſsionis. cap.225.19.

Societas quando dicatur contracta inter fratres. caput 232.20.

Socius non communicat quando contrahit nomine proprio. cap.230.21.

Socij non communicant empta nomine proprio, niſi ſint ſocij omnium bonorum. cap.232.22.

Socio quæſita extra cauſam Societatis non communicantur. cap.232.24.

Sociorum pactum, vt ſaluum ſit capitale, & lucrum certum, non valet. cap.232.44.

Socij in mercaturis quomodo poſsit aſſecurare ſortem, & lucrum certificare. cap.232.48.

Solutio partis debiti quando conſtituat in quaſi poſſeſſione exigendi. cap.223.44.

Solutio non poteſt fieri in alia moneta, quàm promiſſa, ſi adſit damnum creditoris. cap.238.8.

Specialium plurium concurſus quando toleratur. caput 240.97.

Spolius à Iudice nulliter procedente committitur, & granatus ante omnia eſt reſtituendus. Caput 233.98.

Sponſalia iurata an diſſoluantur ob dictum vnius teſtis de impedimento matrimonij deponentis. caput 235.79.

Sponſus poteſt dare ſponſæ pecunias, quas in dotem recipere debet. cap.240.60.

Spon-

Digitized by Google

Sponſus an poſsit donare ſponſæ pecunias, quas poſtea in dotem recipiat. cap.240.6.
Sponſus poteſt augere dotem ſponſæ, ante nuptias. cap.240.8.
Sponſa non comprehenditur ſtatuto de vxore loquente. cap.240.25.
Sponſa non venit nomine vxoris niſi per interpretationem extenſiuam. cap.240.27.
Sponſa non comprehenditur nomine vxoris in ſui præiudicium. cap.240.28.
status perſonæ mutatio non præiudicat iudici Eccleſiaſtico. cap.234.23.
Statutum Regij probibet donare ſponſæ, & vxori, & verum ſit. cap.240.21.
statuti verba debent intelligi in proprio, & potiori ſignificatu. cap.240.26.
statutum Regij de donationibus propter nuptias non trahitur ab vno correlatiuo ad aliud. cap.240.29.
statutum Regij cap.81.lib.2. quomodo intelligatur. caput 240.31.
statuta Regij debent intelligi ſine gloſſatione, caput 240.32.
statutum vnum interpretatur aliud, & quando. caput 240. 34.
statusum Regij de donationibus nuptialibus intelligitur de donatione pura, & ſimplici, cap.240.35.
statutum prohibens donationem ſponſæ non habet locum in ea, quæ fit ex cauſa matrimonij. cap.240.40.
statutum etiam vniuerſale non comprehendit cauſam dotis. cap.240.41.
statutum prohibens donationem non comprehendit iuratam. cap.240.42.
statutum loquens in genere operatur in qualibet ſpecie. cap.240.95.
statutum non comprehendit eccleſiarum circa grauamina. cap.242.11.
statutum arctans colonum ad collectas pro domino eſt iniquum. cap.242.15.
statutum loquens de executione inſtrumentorum pro creditore non procedit in creditrice. cap.243.3.
statutum eſt ſterile ſicut mula. cap.243.8.
statutum de executione inſtrumenti contra debitorem non habet locum contra mulierem. cap.243.9.
statuti exorbitantis à iure verba ſunt ſtrictè intelligenda. cap.243.12.
statutum tribuens executionem inſtrumentis eſt ſtrictè intelligendum. cap.243.13.
statutum de executione non habet locum contra hæredem, niſi probetur eſſe hæres. cap.243.25.
statutum de executione inſtrumentorum non habet locum indebito conditionali. cap.243.25.
statutum de executione inſtrumentorum procedit tantum in debito liquido. cap.243.27.
statutum tollens appellationem non extenditur ad caſum non expreſſum. cap.244.5.
statuta appellationem tollentia ſunt ſtrictè intelligenda. cap.244.6.
statuta non habent locum niſi verificentur eorum qualitates. cap.244.8.
statutum de maſculo in odioſis non comprehendit fœminam. cap.244.9.
statutum Regij derogat contrariæ conſuetudini, & ſtylo. cap.244.10.
statutum de executione inſtrumentorum reſpicit ordinatoria, & quando. cap.244.21.
statutũ tollens appellationẽ reſpicit deciſoria. c.244.23
statutum reprobans ſtylum, & conſuetudinem intelligitur etiam de futura. cap.244.25.
statutum de eſſecutione inſtrumenti ad fauorem creditoris non habet locum pro fœmina. cap.244.30.
statutum Corrigiæ excludit fœminas ſtantibus maſculis, & quomodo. cap.246.1.
statutum excludens fœminas propter maſculos eſt validum. cap.246.2.
statuta in proprio caſu intelligenda ſunt, non extendenda. cap.246.11.
statutum corrigiæ quomodo excludat fœminas propter maſculos. cap.246.12.
statutum excludens dotatam cenſetur admittere, ſi non eſt dotata. cap.246.13.
statuti qualitatem debet probare, qui ſe fundat in ſtatuto. cap.246.17.
statutum excludens fœminas propter maſculos intelligitur, ſi maſculi ſuccedant. cap.246.20.
statutum cenſetur conformare ius commune in his, in quibus non contradicit. cap.246.24.
stylus iuditiorum habetur pro lege. cap.232.37.
stylus, & vſus iuditiorum quomodo probetur. caput 233.13.
stylus iuditiorum debet plenè, & concludenter probari. cap.243.19.
stylus ſi non eſt vniformis non releuat, & non dicitur ſtylus. cap.243.20.
stylum contra ius non poſſunt inducere iudices, qui legem condere non poſſunt. cap.243.21.
stylus contra ius non valet, neque contra ſtatutum. cap.243.22.
stylus ſi reprobetur à ſtatuto intelligitur etiam de ſtylo futuro. cap.243.23.
stylus contra ius non poteſt induci coram iudice non habente facultatem legis condendæ. cap.244.11.
stylus in ordinatorijs omnes iudices poſſunt introducere. caput 244.12.
stylus, & conſuetudo debet plenè probari ab allegante. cap.244.13.
styli informationem in ordinatorijs poſſunt iudices capere etiam in camera. cap.244.14.
styli informatio eſt reducenda in actis. cap.244.15.
stylus notorius non eſt probandus, & de eo iudex poteſt ſe informare. cap.244.16.
styli informatio non ſufficit in deciſiuis, ſed requiritur plena probatio. cap.244.17.
stylus debet probari per teſtes iuratos, & cum interrogatorijs. cap.244.19.
stylus ad deciſionem cauſarum plene eſt probandus. caput.244.20.
stylus, & conſuetudo improbata non poteſt ad deciſionem cauſarum allegari. cap.244.24.
stylus propriè quid ſit, & ad ſola acta iuditiorum pertinet. cap.244.26.
stylus conſiſtit in ſcribendo acta. cap.244.27.
stylus ad derogationem iuris communis non eſt attendendus. cap.244.28.
stylus habet vim declarandi rem dubiam. caput. 224. 29.
stylus non attenditur contra ius, niſi cum conſenſu maioris partis populi. cap.244.32.
stylus, & conſuetudo iuditialis requirit contradictionem, & obtentum fuiſſe. cap.244.34.
stylus à quo induci poſſit. cap.244.41.

sub-

ſubſtituti in fideicommiſſis, an poſſint reuocare alienata. cap.241.20.
ſubſtitutio vulgaris non habet locum adita iam hæreditate cap.221.17.
Subſtitutio vulgaris in Codicillis reſoluitur in fideicommiſſariam. cap.221.18.
Sublato principali deſtruitur acceſſorium. caput 230.38.
Subhaſtatio an requiratur in vendendis bonis ſtabilibus minoris. cap.223.86.
Subhaſtatio, & adiudicatio debet iuſtificari ex actis productis ante, non poſt eam. cap.233.94.
Subrogatum ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur. cap.240.74.
Succeſſori ſingulari nocent probationes, quæ nocent auctbori. cap.223.20.

T

TAciti, & expreſsi par eſt virtus. Caput 230.69.
Teſtamentum à Notario rogatum plenè probat, etiam ſi mortui ſint teſtes. cap.221.2.
Teſtis vnicus nihil probat. cap.229.14.
Teſtis vocans in conteſtem illum, qui dicit, ſe neſcire, nullam facit fidem. cap.229.15.
Teſtis patiens plures defectus nihil probat. Caput 229.16.
Teſtis inimicus nihil probat. cap.229.18.
Teſtis pauper non probat. cap.229.19.
Teſtis vnicus etiam deponens de propria turpitudine probat matrimonij impedimentum. cap.235.2.
Teſte vnico nulla cauſa poteſt terminari. cap.235.8.
Teſtis vnicus etiam de ſua turpitudine deponens probat impedimentum matrimonij. cap.235.16.
Teſtis vnicus integer probat impedimentum matrimonij. cap.235.72.
Teſtis d[illegible] an probet impedimentum matrimonij. cap.235.75.
Teſtis vnicus an probet impedimentum matrimonij ex circumſtantijs relinquitur arbitrio Iudicis. caput 235.78.
Teſtator quando cenſeatur fœminas pratuliſſe ſubſtitutis. cap.246.42.
Torqueri non poteſt reus ob receptionem bannitorum non conſtito de banno. cap.229.6.
Tranſactio debet eſſe de re dubia, aliàs non valet. cap.221.42.
Tranſactio non fit, nec dicitur fieri, vbi non litigatur. cap.221.43.
Tranſactio in cauſa fideicommiſſi ex bona fide eſt licita. cap.221.48.
Tranſmitti non poſſunt ad hæredes iura conditionalia. cap.246.30.
Tributa Principum tollunt, ſi accedat ſecunda iuſſio Principis. cap.230.48.
Tutor poteſt adire hæreditatem pro Infante. Caput 246.37.
Tutor quando præſumatur voluiſſe pupillis aquirere. cap.246.41.

V

VEneno moriens dicitur violenter mori. capùt 226.4.
Veneno quis poteſt dupliciter mori, vel propinato, vel ingenito. cap.226.51.
Verba contrahentium ſunt intelligenda ſecundum communem vſum loquendi. cap.226.10.
Verba contrahentium intelliguntur contra eum, qui clarius ſibi legem dicere potuit. cap.226.36.
Verba propriè ſunt intelligenda. cap.226.46.
Verbum firment: quid ſignificet, & importet. caput 240.72.
Verbum: ſi quis: continet maſculum, & fœminam. cap.243.7.
Verba legis ſi ſunt clara, nihil vlterius eſt quærendum. cap.245.1.
Verba ſi ſunt clara non remanet dubitandi locus. caput 246.34.
Veritas debet præferri cuicumquè opinioni. caput 235.56.
Veritas eſt finis omnis ſcientiæ. cap.235.69.
Vindicatio auctboritate publica eſt actus virtutis, & permiſſus. cap.224.22.
Vindicta iuſta eſt opus virtutis. cap.224.18.
Vindicatio auctboritate publica non eſt contra legem Dei. cap.224.31.
Vindicta quando ſit prohibita, vel permiſſa. caput 224.33.
Vindictam poſtulare zelo Iuſtitiæ, non ex odio, difficile eſt. cap.224.40.
Vindictam petens zelo Iuſtitiæ, & non ex odio abſoluendus eſt. cap.224.41.
Vicaria magna Neapolis malè iudicauit, vt Clericus factus laicus puniatur à laico. cap.234.24.
Violentia qualibet dicitur iniuria perſonalis. caput 226.32.
Violentia vt dicatur, quot requirantur. cap.226.33.
Violentia non dicitur niſi fiat ab Agente libero iniurioſè. cap.226.34.
Violenta mors dicitur, qua iniurioſè homini ab homine infertur. cap.226.37.
Violentum aliud naturæ, aliud hominis, & peſtis prouenit à natura. cap.226.50.
Vocatus propria vocatione quis dicatur. cap.222.65.
Voluntas tacita ex actu reſultans non extenditur niſi ex neceſſitate. cap.233.34.
Vſurpare quis dicatur. cap.228.19.
Vſurarum à reſtitutione non excuſat conſuetudo. caput 232.13.
Vſurarium eſt pactum, quod ſaluum ſit capitale, & lucrum certum. cap.232.45.
Vſus loquendi communis attenditur in contractibus, & legatis. cap.226.11.
Vſus communis loquendi eſt probandus. cap.226.13.
Vxoris appellatione non venit ſponſa. cap.240.24.

FINIS.

LIBRI DI LEGGE; CHE SI TROVANO

NEL NEGOTIO DI GIO: MARIA TVRINI IN VENEZIA.

A

ANtonello de Tempore Legali F.
Areſmini Tepati Variarum Reſolntionum.
Afflitus In Conſtitut. Regni.
De Inre Protomiſeos con addit. Rnmi.
Alegationes Gio: Andrea de Giorgio Tomo 2.
Additiones ad Abbate Panormitani.
Ad Controuerſie Merenda.
Ad Bartoli Iulij Feretti.
Antonino de Amato Variar. Reſolut.
Antonio de Butrio in ſeſto Decretal.

B

BOlogneti Opera Omnia Tomi 6.
Baronio de Effettibus Inimicitie Tomo Nono.
Idem de Effettibus Minoris Etatis.
Belletus Deſquiſitiones Clericales.
Conſilia Altograd Comp.
Detti primo Tomo ſolo.
Aldonini.
Bellamera.
Beroi.
Burſatti.
Baldi.
Decci.
Ceſali.
Gusierez.
Giaſonis.
Monaldi.
Mandoſi.
Menochi Comp.
Oſſeruat. Cauagnol. ad Eiuſdem.
Peregrini Tomi 6.
Pariſi Tomi 5.
Rnini Tomi 5.
Redenaſchi.
Salon de Pacce con addit. Balboa.
Torniola.
Ziletti vltim. Volontatum.
Tomo Secondo ſeparato.

C

COntrouerſie Ciarlino Tomo terzo nono.
Controuerſie Merenda tomi 4. con addi. e Repert. General.
Idem tomo terzo, e quarto ſeparato.
Andreoli Compite.
Idem quarta, e quinta Parte ſeparata.
Daniel de Nobilibus Tomi 2.
Merlino Pignatello Tomi 2.
Idem tomo ſecondo ſeparato.
Vaſqnez Illnſtr.
Collectanea Deciſ. Ricij tomi 9.
Cenſali obſernat. & Deciſ. ad Peregrino de fide Comiſſi.
Cenedo Colectanea Iuris.
Caſtillo de Vſu frnctu.
Cornei Lettura.
Carocio de Locato, & Condotto.
Clauis ſeù Repertorium Gen. Diſcep. Gratiani.
Coſcia diſsertationes Iuris Fo.
Conſultationes forenſes Rerum Iudicatarum Vrceol. fo. nono.
Carpan ad Statuta Mediolanenſis con addit. vltime tomi 2.
Caſtagna de Beneficio Deducto.
Codex Caſnnm Selectorum rerum Iudicatarnm Io. Battiſta de Toro fo.

D

DEciſ. Amati Rotte ferarienſe.
Eiuſdem Prouincie Marchie.
Cauagnolo Milanenſes.
Durand. Rotte Romane compite.
Idem Tomo Secondo ſeparato.
Diuerſorum Rotte Rom. Noniſſime Tomi 4.
Fontanella Rotte Barzilonenſe.
Gratiani Rotte Marchie.
Gizarelli S. Conſil. Neap. con addit.
Ganeuero Regie Cam. Napolit.
Merlino Rot. Rom. Tomi 2.
Milino Rot. Rom.
Mantica Rotte Rom.
Rot. Rom. Creſentio.
Penie Rott. Rom. primo tomo.
Rubeo Rotte Romane.
Eiuſdem Singularia.
Randenſis Rot. Piſane.
San Felice S. C. Napolit. Parte prima, e ſeconda.
Teſauro Pedemontane.
Tomati Rote Maceratenſes Tomo Secondo.
Viuij Rot. Barienſis Parte terza, e quarta.
Donati Antoni de Marini reſolnt. Varie Tomi 2.

E

EScobar de Racioncinis con Deciſ. Rot. Rom.
Erotemata Iuris freislebinm con Epit. Inſtit. Iuris Ciuilis, & Canonic.

F

FArinaccins Opera Omnia.
Idem Opere Varie ſeparate.
Flores Legum Tomaſetti.
Felini Lettnra.
Floriani di Santo Petro Lettura.
Fnlgineo de Inre Emphiteutico fo. con Deciſ.

G

GIerunda de Epiſcop. Tomi 2.
Guazzino de Confiſcat. Bonorum con addit. noniſſime.
Gatico de Immunitate Eccleſie Tomi 2.
Galganetto Opera.

Goſ-

Goffredo Lettura tomi 7.
Gutierez Opera fo. Venezia tomi 5.

I

IAcobin à Santo Giorgio Lettura.
Iaſonis Lettura con addit.

L

LAncelotto Galie ad Conſuetud. Aleſs. con addit.
Ludouici Romani Lettura.

M

MEnochius de Adipiſcenda Poſſeſſione.
Mutta In conſuetudine Panorm.
Moneta de Decimis Deſtribuit. & Obt. Canonica.
Marta Conſilia.
Molfeſius In conſuetud. tomo ſecondo ſepar. & terzo.
Idem Summa.
Marcſcotti Variar. Reſolut.
Mantica de Conieturis con addit.

N

NIgro de Laudemio.
Nouario dè Grauaminibus Vaſſalor. tomi 3.
Idem tomo terzo.
De Eletione, & Variat. fori.
Lucerna Regularium.

O

ODofredo Lettura.
Oſtienſe In Canonici.
[illegible]ado de Litteris, & Mandatis Princip.

P

POſtius Opera Omnia tomi 5.
Idem de Subaſtat. tomo ſecondo ſeparato.
Idem Variar. Reſolut.
Phyrri Corrad. Prax. Diſpenſationum Apoſtolicar.
Idem Praxis Beneficiaria Recentiores.
Poſſidonio de Emptione, & Locatione foglio nouo.
Prattica fori Ecclef. Riccij tomi 5. con addit. de I'oro al primo tomo.
Idem Parte Quinta ſeparata noua.
Archipiſcopal Genuenſe con addit.
Criminal Miranda 4.
Fori Eccleſ. Ventriglia tomo ſecondo nouo.

Q

QVeſtiones forenſes Theſauro con addit.

R

RIciullo de Iure Perſonarum.
Rodriguez de Concurſu Credit. con addit. Nouiſſime, & Deciſ. Rott. Rom.
Riccij Colectanea Deciſ. tomi 9.
Deciſ. Archipiſcopalis tomi 4.
Prattica fuori Eccleſiaſt. tomi 5.
Repertorum Inquiſitorum.
Repetenti Ciuili.
Idem Canonici.
Ruginello de Appellationibus fo.

S

SAlgado Laberint. credit con noue agioute 1663.
Scaccia Opera Omnia.
Sylua Terminorum, ſeu Temporum Indicial. Carolo Caruſo fo. nouo.
Salicetto Lettura.
Scacia de Cambi.

T

TRattato de Aquirenda Poſſeſſione Argello.
Eiuſdem Menochius.
De Aionibus Variarum Autorum.
De Alimentus Surdus.
De Appellationibus Scaccia.
De Appellationibus Ruginello.
De Aionibus Cigala.
De Banitis Ipolitus de Marſilia.
De Ceſsione Bonorum Mattei Bruni.
De Conceſs. feudi Petro de Gregorio.
De Cenſuris Sairo.
De conf. Iud. & eſtraiudie. Manzino.
De Clauſulis Marta.
De Effettibus, & Defetibus Clauſulis Turretus
De Euictionibus Mangilio.
De finibus Regendi Gieronimi de Monte.
De fide Comiſſo Maſculino Capanus.
De Inducis Debit. Santio Amello.
De Iudicis Regular. Ghislerio.
De Modo Articulandi, e Probandi Calla con addit. Riccij.
De Noturno Tempore Ripa.
De Off. S. Inquiſ. Carena.
De Obligationis Cameralis Zacchia.
De Priuilegis Pauper. Leoncillo.
De Priuilegis Religioſ. & non Religioſor.
De Polutione Eccleſiaſt. Paſſerinus.
De Probationibus Maſcardus.
De Rationcinis Eſcobar con Deciſ.
De Rebus Eccleſ. non Alienandi Redoano.
De Simonia Ripa.

Z

ZAcchia de Salario, ſeu Operarior. Mercede.
Deciſ. Rotte Rom. ad Eiuſdem nouo.

Digitized by Google

CONTROVERSIARVM FORENSIVM IVDICIORVM

AVCTORE R. P. D.

IO. BAPTISTA CIARLINO CARPENSI, V. I. D. &c.

PARS TERTIA.

EPITOME.

In concurſu duorum fideicomiſſorum quod nam ſit præferendum.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſi caſus venit, mortuis, quibus facta eſt ſubſtitutio.*

2 *Teſtamentum à Notario rogatum plenè probat, etiamſi mortui ſint teſtes.*

3 *Deſcendentia probatur ex libro Baptiſmatis.*

4 *Curati liber probat mortem, & natiuitatem, & deſcendentiam.*

5 *Deſcendentia probatur ex teſtibus de auditu.*

6 *Deſcendentia probatur per inditia, & coniecturas.*

7 *Inſtrumentum facit probationem manifeſtam, & euidentem.*

8 *Inuentarium factum à grauato, probat bona fuiſſe teſtatoris.*

9 *Mortuum aliquem eſſe abſque filijs, probatur ex eo, quod non conſtat habuiſſe filios.*

10 *Reſtitutio fideicommiſſi rectè fit abſque impulſu Iuſtitiæ.*

11 *Fideicommiſſa hodie de neceſſitate ſunt reſtituenda.*

12 *Hæres hæredis eſt etiam hæres primi teſtatoris.*

13 *Hæredes etiam dicũtur, qui per longam ſucceſſionem ſuccedunt.*

14 *Fideicommiſſi onus tranſit ad quoſcunque hæredes, & poſſeſſores.*

15 *Hæredi grauato quod nocet, etiam eius ſucceſſori nocere debet.*

16 *Hæreditas Codicillis, neque dari, neque tolli poteſt.*

17 *Subſtitutio vulgaris non habet locum adita iam hæreditate.*

18 *Subſtitutio vulgaris in Codicillis reſoluitur in fideicommiſſariam.*

19 *Fideicommiſſarij tenentur capere de manu hæredis.*

20 *Fideicommiſſum antiquum eſt prius deducendum, ſicut æs alienum.*

21 *Fideicommiſſum antiquum non includitur in recentiori.*

22 *Quod ſit iure permittente, pœnam non meretur.*

23 *Res inter alios acta alijs non præiudicat.*

24 *Appellatio ſuſpendit iudicatum, donec fuerit cognitum de iuribus appellantis.*

25 *Appellatio reponit cauſam in priſtinum ſtatum.*

26 *Appellans, non deductum, & non probatum poteſt deducere, & probare.*

27 *Sententia inter alios lata non præiudicat tertio etiam ſcienti.*

28 *Fideicommiſſarius poſſidens cum iuſto titulo eſt legitimus contradictor.*

29 *Fideicommiſſarijs pluribus concurrentibus quis ſit præferendus.*

30 *Fideicommiſſarius, quando manutenendus ſit in poſſeſſione.*

31 *Petitur doloſe, quod ſtatim reſtituendum eſt.*

32 *Hæres factis detractionibus non poteſt fideicommiſſarios moleſtare.*

33 *Fideicommiſſum quot modis reſtituatur.*

34 *Colluſio non præſumitur.*

35 *Sententia quando noceat ſingulari ſucceſſori.*

36 *Fraus, & ſimulatio non præſumuntur.*

37 *Fraudulenter factum non poteſt dici id, ad quod faciendum agens cogi poterat.*

38 *Fideicommiſſarius non ſuccedit hæredi grauato, ſed fideicommittenti.*

39 *Executio ſententiæ quando fiat contra ſingularem ſucceſſorem.*

40 *Agens ex teſtamento dicitur agere actione perſonali.*

41 *Litigioſa non efficiuntur bona, ſi actum fuerit actione perſonali:*

42 *Tranſactio debet eſſe de re dubia, alias non valet.*

43 *Tranſactio non fit, nec dicitur fieri, vbi non litigatur.*

44 *Denominatio contractuum non fit à verbis, ſed ab effectu.*

45 *Alienare prohibitus poteſt alienare ex cauſa neceſſaria, vel legali.*

46 *Alienans præſumitur alienare ex cauſa neceſſaria.*

47 *Alienans ex neceſſitate, non dicitur alienare iudicij mutandi cauſa.*

48 *Tranſactio in cauſa fideicom. ex bona fide eſt licita.*

49 *Fideicommiſſi bona poſſunt alienari pro ære alieno ſoluendo.*

50 *Legatæ rei, vel fideicom. relictæ dominium quando transeat in legatarium.*

51 *Litigioſi vitium non impedit diuiſionem, aut debiti reſtitutionem.*

52 *Pacto qualificato non poteſt quis vti, niſi verificata qualitate pacti.*

53 *Pactum factum cum vno, non prodeſt, nec nocet alteri.*

54 *Diſpoſuiſſe quilibet præſumitur de rebus ſuis, non alienis.*

CAPVT CCXXI.

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

SIne dubio per Illuſt. DD. Iulius, & Septimius Iaculi de Maſinis contra per Illuſtr. D. Alexandrum de Iaculis optimè fundatam habent intentionem ex fideicommiſſo reſultante ex teſtamento D. Flaminij Iaculi, confecto ſub die vltim. Iulij 1572. in quo vſufructuariam fecit D. Aidam Calcaneam, & hęredes inſtituit DD. Alexandrum, & Iulium eius filios, quibus decedentibus quandocumq; abſq; filijs, & deſcendentibus legitimis, & naturalibus idem teſtator ſubſtituit filios maſculos legitimos, & naturales q. D. Maſini Zanoti eius auunculi, & deſcendentes maſculos legitimos, & naturales. Nã cũ non negetur immò concedatur mortuos fuiſſe prędictos Alexandrum, & Iulium abſq; filijs, & deſcendentibus, & id liquidò conſtet ex proceſſibus factis, vtiq; certum remanet veniſſe
1 caſum fideicommiſſi ad fauorem filiorũ, & deſcendentiũ dicti D. Maſini, ad tex. in l. qui duos, vbi Caſtr. ff. de vulg. & pup. l. hęredes mei. §. cum ita in fin. ff. ad Treb. vbi Caſtr. Alex. Rip. & latè Zanch. & DD. communiter pro indubitato tradũt de functis, vel deficiẽtibus omnib. inſtitutis fieri locum ſubſtitutis, & per fideicom. vocatis.

Neq; dubitandum eſt de prædicto teſtamento, de quo conſtat ex rogitu publici Notarij corã ſeptẽ teſtibus rogati, cui fides plena eſt adhibenda, & ſi nunc mortui ſint teſtes ob virtutem publici Inſtrumenti, vt arg. tex. in l. in exercendis, C. de fid. Inſtr. l. in donationibus, C. de
2 don. gl. in l. hęredes palã, in verb. hęredes, verſ. alij contra, ff. de teſtam. & q. teſt. fac. poſſ. & in l. fin. in verb. oſtenditur, verſ. alij dicunt iure verſ. & hęc opinio, C. de fideic. vbi Iaſ. n. 19. dicit de hoc nõ eſſe ambigendũ. Modeſt. Piſtor. conſ. 31. nu. 36. verſ. reſpondeo, vbi quod Notario creditur. Rot. corã Cocc. in vna Regien. die 27. Feb. 1636. verſ. ſtante ad fin. Altograd. conſ. 50. n. 7. vbi multos allegat.

Similiter non eſt dubitandum quando prędicti Domini Maſini deſcendant à prædicto

dicto D. Maſino Zanoto, quia id liquet ex pro-
ceſſibus, & fide libri baptiſmatis canonicè ſum-
pta, ſiquidem dictus D. Maſinus habuit quatuor
filios s. Alexandrum, Franciſcum, Hippoly-
tum, & Annibalem, vt conſtat ex Proceſſu De-
ſcendentię in hac cauſa producto ſub die 22.
Auguſti 1645. & vltimus ex fide Baptiſmali
conſtat ſub die 6. Auguſti 1551. prædictum D.
Franciſcum fuiſſe legitimè natum ex dicto D.
Maſinio Zanoto, & fides huiuſmodi fuit produ-
cta in actis pręſentis cauſę ſub die 23. Ian.
1647.

Ex prędicto autem D. Franciſco ſub die 14.
1604. natus eſt prędictus D. Iulius Maſinus, &
ſub die 8. Februarij 1607. pariter natus eſt di-
ctus D. Septimius, vt ex fide Baptiſmatis, de
qua in proceſſu appellationis ſol. 31. ergo con-
ſtat ſatis de deſcendentia prędicta; ſicut enim
mors, ita natiuitas, & deſcendentia probatur
3 ex libro Curati, ſeu Plebani, vel alterius officia-
lis Eccleſiaſtici deſcribentis nomina baptiza-
torum ſi contineat diem, & annum, & nomen,
ac ſuſceptores baptizati ſic Maurit. in tract. de
reſtit. in integr. c. 321. per totum, & poſt Re-
buff. in coment. Conſtit. reg. Gallic. tract. de
Regiſt. gl. 2. Maſcard. de probat. concl. 673.
num. 12. & concl. 1086. nu. 7. Monald. conſil.
154. num. 13. lib. 2. Genua in tract. de ſcript.
priuat. lib. 5. tit. de libr. Curator. q. 2. concl. 3.
num. 2. Farinac. in Fragm. in lit. Æ. nu. 141. &
idem Farin. deciſ. recent. 132. num. 2. & deciſ.
481. nu. 4. p. 2. & deciſ. 647. nu. 5. eadem p. 2.
4 vbi quod ex libro Curati probatur ętas, natiui-
tas, & deſcendentia, & Cyriac. contr. for. 451.
nu. 35. 36. 37. 38. & ſeq. vbi concordat cum
prædictis.

Et hęc probatio deſcendentiæ coadiuuat. ex
proceſſu Deſcēdentię in his actis exhibito ſub
die 22. Auguſti 1645. & maximè ex Poſitioni-
bus Maſinorū, & reſponſionibus D. Petri Aloy-
ſij Iaculi, patris dicti D. Alexandri, qui licet re-
ſpondeat circa deſcendentiam prædictam hæc
credere de auditu, hoc ſufficit, quia deſcenden-
5 tia probatur etiam ex teſtibus de auditu. Aret.
conſ. 37. nu. 2. Rol. conſ. 82. num. 47. lib. 1. Ma-
ſcard. de probat. concl. 512. nu. 8. ad rem, Rim.
iun. conſ. 203. nu. 4. vbi quod hæc reſponſio de
auditu plenè probat, & ideo D. Hippolytus Ma-
ſinus fuit admiſſus in diuiſionibus cum D. Alda
Iacula à Domino Petro Aloyſio vti deſcen-
dens à d. Domino Zanoto in negotio fideicom.
D. Iulij ſenioris, vt in proceſſu Calcaneor. fol.
32. ex quibus, & alijs ex proceſſibus reſultanti-
6 bus bonus Iudex poteſt eſſe certus de prędicta
deſcendentia, quæ etiam per inditia, & conie-
cturas poteſt probari. Maſcard. d. concluſ. 512.
num. 10.

Deniq; de identitate bonor. dicti D. Flami-
nij fideicommittentis non poteſt dubitari, quia
de illis conſtat ex Inuentario confecto ſolemni-
ter à d. D. Alda vti tutrice DD. Alexandri, &
Iulij filiorum dicti D. Flaminij, ſub die 25. Se-
ptembris 1572. ex Inſtrumento publico de
quo in proceſſu deſcendentiæ ſol. 8. quod facit
7 probationem probatā, & euidentem Bald. in l.
2. C. de edict. D. Adrian. toll. cū alijs latè addu-
ctis per Tiraquell. de Retract. lignag. §. 2. gl. 1.
nu. 20. vbi etiam quod ille dicitur incontinenti
probare, qui habet Inſtrumentum pręmanibus,
& latius tradit Fuſar. de ſubſtit. q. 618. nu. 1.
vbi multos allegat, probans ex Inuentario facto
à grauato probari bona fuiſſe teſtatoris, Alto-
grad. conſ. 50. n. 8. 9. vbi quod Inſtrumentum
inducit probationem manifeſtam, liquidam, &
notoriam, & hoc etiam facta ęſtimatione liqui-
8 dè conſtat ex ſententia Illuſtriſs. Conſilij Iuſti-
tiæ Mutinæ, quam legendo, & ponderando fa-
cilè eſt cognoſcere æſtimum valoris dictæ hæ-
reditatis, & bonorum.

Nec Maſini habent neceſſe probare prædi-
ctos Alexandrum, & Iulium de Iaculis abſque
filijs, & deſcendentibus deceſſiſſe, quia ex quo
nō apparet eos procreaſſe filios, ſatis pręſumitur
9 abſq. filijs deceſſiſſe ex Cuman. in l. is poteſt,
vbi Alex. nu. 15. Iaſ. nu. 58. ff. de acquir. hær.
Duran. deciſ. 428 nu. 4. 5. p. 2.

Iuremerito igitur Illuſtr. DD. Co: Co: Calca-
nei, vti hæredes prædictæ D. Aldæ conſignaue-
rūt, & reſtituerunt prædictis DD. Maſinis hære-
ditatē, & bona prædicti D. Flaminij, retenta de-
tractione legitimæ, & Trebellianicæ prædictor.
DD. Alexandri, & Iulij agnoſcentes bonam fi-
dem, ne ſuper liquido fideicommiſſi expenſis
ſuperfluis litigando fruſtarentur, & amicabiliter
trāſtulerunt omnes actiones actiuè, & paſſiuè in
prędictos DD. Maſinos, ad tex. in l. reſtituta, ff.
10 ad Trebell. & §. reſtituta, Inſtit. de fideicom.
hær. Peregr. de fideicom. art. 2. n. 49. 50.

Hæc igitur reſtitutio a DD. Calcaneis factæ
non eſt dicenda colluſio, ſed actus neceſſitatis,
ad quem de Iure tanquàm hęredes grauati me-
diante dicta D. Alda, cogi, & compelli poterant,
cum hodiè fideicom. inducant neceſſitatē reſti-
tuendi bona fideicommiſſario, per tex. in §. 1. &
§. ſed quia verſ. ſed & id Inſt. de fideicom. hær.
cum enim dictus D. Flaminius grauauerit fidei-
commiſſario prædicto ad fauorē Maſinor. præ-
dictum D. Iulium eius filium, relicta vſufructua-
ria dicta D. Alda, & deinde dictus D. Iulius in
ſuo teſtamento confecto, ſub die 26. Auguſti
1603. hæredem inſtituerit dictam D. Aldā eius
matrem, ad ipſam ſpectabat vti hæredem graua-
ti, reſtituere fideicommiſſum prædictis Maſinis,
ſed quia erat vſufructuaria bonorum eiuſdem
Teſtatoris durante eius vita non potuit cogi ad
reſtitutionē prædictā, cū vero ipſi Calcanei fue-
rint hæredes vniuerſales d. D. Aldæ, debuerant
Maſini a manu illorum capere bona fideicom-

Digitized by Google

26 *Appellans, non deductum, & non probatum poteſt deducere, & probare.*

27 *Sententia inter alios lata non præiudicat tertio etiamſcienti.*

28 *Fideicommiſſarius poſſidens cum iuſto titulo eſt legitimus contradictor.*

29 *Fideicommiſſarijs pluribus concurrentibus quis ſit præferendus.*

30 *Fideicommiſſarius, quando manutenendus ſit in poſſeſſione.*

31 *Petitur doloſe, quod ſtatim reſtituendum eſt.*

32 *Hæres factis detractionibus non poteſt fideicommiſſarios moleſtare.*

33 *Fideicommiſſum quot modis reſtituatur.*

34 *Colluſio non præſumitur.*

35 *Sententia quando noceat ſingulari ſucceſſori.*

36 *Fraus, & ſimulatio non præſumuntur.*

37 *Fraudulenter factum non poteſt dici id, ad quod faciendum agens cogi poterat.*

38 *Fideicommiſſarius non ſuccedit hæredi grauato, ſed fideicommittenti.*

39 *Executio ſententiæ quando fiat contra ſingularem ſucceſſorem.*

40 *Agens ex teſtamento dicitur agere actione perſonali.*

41 *Litigioſa non efficiuntur bona, ſi actum fuerit actione perſonali.*

42 *Tranſactio debet eſſe de re dubia, alias non valet.*

43 *Tranſactio non fit, nec dicitur fieri, vbi non litigatur.*

44 *Denominatio contractuum non fit à verbis, ſed ab effectu.*

45 *Alienare prohibitus poteſt alienare ex cauſa neceſſaria, vel legali.*

46 *Alienans præſumitur alienare ex cauſa neceſſaria.*

47 *Alienans ex neceſſitate, non dicitur alienare iudicij mutandi cauſa.*

48 *Tranſactio in cauſa fideicom. ex bona fide eſt licita.*

49 *Fideicommiſsi bona poſſunt alienari pro ære alieno ſoluendo.*

50 *Legatæ rei, vel fideicom. relictæ dominium quando tranſeat in legatarium.*

51 *Litigioſi vitium non impedit diuiſionem, aut debiti reſtitutionem.*

52 *Pacto qualificato non poteſt quis vti, niſi verificata qualitate pacti.*

53 *Pactum factum cum vno, non prodeſt, nec nocet alteri.*

54 *Diſpoſuiſſe quilibet præſumitur de rebus ſuis, non alienis.*

CAPVT CCXXI.

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

SIne dubio per Illuſt. DD. Iulius, & Septimius Iaculi de Maſinis contra per Illuſtr. D. Alexandrum de Iaculis optimè fundatam habent intentionem ex fideicommiſſo reſultante ex teſtamento D. Flaminij Iaculi, confecto ſub die vltim. Iulij 1572. in quo vſufructuariam fecit D. Aidam Calcaneam, & hęredes inſtituit DD. Alexandrum, & Iulium eius filios, quibus decedentibus quandocumq; abſq; filijs, & deſcendentibus legitimis, & naturalibus idem teſtator ſubſtituit filios maſculos legitimos, & naturales q. D. Maſini Zanoti eius auunculi, & deſcendentes maſculos legitimos, & naturales. Nã cũ non negetur immò concedatur mortuos fuiſſe prędictos Alexandrum, & Iulium abſq; filijs, & deſcendentibus, & id liquidò conſtet ex proceſſibus factis, vtiq; certum remanet veniſſe
1 caſum fideicommiſſi ad fauorem filiorũ, & deſcendentiũ dicti D. Maſini, ad tex. in l. qui duos, vbi Caſtr. ff. de vulg. & pup. l. hęredes mei. §. cum ita in fin. ff. ad Treb. vbi Caſtr. Alex. Rip. & latè Zanch. & DD. communiter pro indubitato tradũt defunctis, vel deficiẽtibus omnib. inſtitutis fieri locum ſubſtitutis, & per fideicom. vocatis.

Neq; dubitandum eſt de prædicto teſtamento, de quo conſtat ex rogitu publici Notarij corã ſeptẽ teſtibus rogati, cui fides plena eſt adhibenda, & ſi nunc mortui ſint teſtes ob virtutem publici Inſtrumenti, vt arg. tex. in l. in exercendis, C. de fid. Inſtr. l. in donationibus, C. de
2 don. gl. in l. hęredes palã, in verb. hęredes, verſ. alij contra, ff. de teſtam. & q. teſt. fac. poſſ. & in l. fin. in verb. oſtenditur, verſ. alij dicunt iure verſ. & hęc opinio, C. de fideic. vbi Iaſ. n. 19. dicit de hoc nõ eſſe ambigendũ. Modeſt. Piſtor. conſ. 31. nu. 36. verſ. reſpondeo, vbi quod Notario creditur. Rot. corã Cocc. in vna Regien. die 27. Feb. 1636. verſ. ſtante ad fin. Altograd. conſ. 50. n. 7. vbi multos allegat.

Similiter non eſt dubitandum quando prędicti Domini Maſini deſcendant à prædicto

dicto D. Maſino Zanoto,quia id liquet ex proceſſibus,& fide libri baptiſmatis canonicè ſumpta,ſiquidem dictus D.Maſinus habuit quatuor filios s. Alexandrum, Franciſcum, Hippolytum, & Annibalem, vt conſtat ex Proceſſu Deſcendentię in hac cauſa poducto ſub die 22. Auguſti 1645. & vltimus ex fide Baptiſmali conſtat ſub die 6. Auguſti 1551. prædictum D. Franciſcum fuiſſe legitimè natum ex dicto D. Maſinio Zanoto,& fides huiuſmodi fuit producta in actis pręſentis cauſę ſub die 23. Ian. 1647.

Ex pędicto autem D. Franciſco ſub die 14. 1604. natus eſt prędictus D.Iulius Maſinus, & ſub die 8. Februarij 1607. pariter natus eſt dictus D. Septimius, vt ex fide Baptiſmatis, de qua in proceſſu appellationis fol. 31. ergo conſtat ſatis de deſcendentia prędicta;ſicut enim mors, ita natiuitas, & deſcendentia probatur

3 ex libro Curati, ſeu Plebani, vel alterius officialis Eccleſiaſtici deſcribentis nomina baptizatorum ſi contineat diem, & annum, & nomen, ac ſuſceptores baptizati ſic Maurit. in tract. de reſtit. in integr. c.321. per totum, & poſt Rebuff. in comenr. Conſtit. reg. Gallic. tract. de Regiſt. gl.2. Maſcard. de probat. concl.673. num.12. & concl.1086. nu.7. Monald. conſil. 154. num.13. lib.2. Genua in tract. de ſcript. priuat. lib.5.tit. de libr. Curator. q.2. concl.3. num.2.Farinac. in Fragm. in lit. Æ. nu.141. & idem Farin. deciſ. recent.132. num.2. & deciſ. 481. nu.4. p.2. & deciſ.647. nu.5. eadem p.2.

4 vbi quod ex libro Curati probatur ętas, natiuitas, & deſcendentia, & Cyriac. contr. for.451. nu.35.36.37.38. & ſeq. vbi concordat cum prædictis.

Et hęc probatio deſcendentiæ coadiuuat. ex proceſſu Deſcēdentię in hiſce actis exhibito ſub die 22. Auguſti 1645.& maximè ex Poſitionibus Maſinorū,& reſponſionibus D. Petri Aloyſij Iaculi, patris dicti D. Alexandri, qui licet reſpondeat circa deſcendentiam prædictam hæc credere de auditu, hoc ſufficit, quia deſcenden-

5 tia probarur etiam ex teſtibus de auditu. Aret. conſ.37. nu.2. Rol. conſ.82.num.47.lib.1.Maſcard. de probat.concl.512.nu.8. ad rem,Rim. iun. conſ.203.nu.4. vbi quod hæc reſponſio de auditu plenè probat,& ideo D. Hippolytus Maſinus fuit admiſſus in diuiſionibus cum D. Alda Iacula à Domino Petro Aloyſio vti deſcendens à d.Domino Zanoto in negotio fideicom. D. Iulij ſenioris, vt in proceſſu Calcaneor. fol. 32. ex quibus,& alijs ex proceſſibus reſultanti-

6 bus bonus Iudex poteſt eſſe certus de prędicta deſcendentia, quæ etiam per inditia, & coniecturas poteſt probari. Maſcard. d.concluſ.512. num.10.

Deniq; de identitate bonor. dicti D. Flaminij fideicommittentis non poteſt dubitari,quia de illis conſtat ex Inuentario confecto ſolemniter à d. D. Alda vti tutrice DD. Alexandri, & Iulij filiorum dicti D. Flaminij, ſub die 25. Septembris 1572. ex Inſtrumenro publico de quo in proceſſu deſcendentiæ fol.8. quod facit

7 probationem probatā, & euidentem Bald. in l. 2.C.de edict. D.Adrian. toll.cū alijs larè adductis per Tiraquell.de Retract. lignag. §.2.gl.2. nu.20. vbi etiam quod ille dicitur incontinenti probare,qui habet Inſtrumentum pręmanibus, & latius tradit Fuſar. de ſubſtit. q.618. nu.1. vbi multos allegat,probans ex Inuentario facto à grauato probari bona fuiſſe reſtatoris, Altograd. conſ.50. n.8.9. vbi quod Inſtrumentum inducit probationem manifeſtam, liquidam,& notoriam, & hoc etiam facta ęſtimatione liqui-

8 dè conſtat ex ſententia Illuſtriſs. Conſilij Iuſtitiæ Mutinæ, quam legendo, & ponderando facilè eſt cognoſcere æſtimum valoris dictæ hæreditatis,& bonorum.

Nec Maſini habent neceſſe probare prædictos Alexandrum, & Iulium de Iaculis abſque filijs, & deſcendentibus deceſſiſſe, quia ex quo nō apparet eos procreaſſe filios,ſatis pręſumitur

9 abſq. filijs deceſſiſſe ex Cuman. in l.is poteſt, vbi Alex. nu.15. Iaſ. nu.58. ff. de acquir. hær. Duran.deciſ.428 nu.4.5.p.2.

Iuremerito igitur Illuſtr.DD.Co:Co: Calcanei,vti hæredes prædictæ D. Aldæ conſignauerūt,& reſtituerunt prædictis DD.Maſinis hæreditatē, & bona prædicti D. Flaminij,retenta detractione legitimæ, & Trebellianicæ prædictor. DD. Alexandri, & Iulij agnoſcentes bonam fidem, ne ſuper liquido fideicommiſſo expenſis ſuperfluis litigando fruſtarentur,& amicabiliter trāſtulerunt omnes actiones actiuè,& paſſiuè in

10 prędictos DD. Maſinos,ad tex. in l.reſtitura, ff. ad Trebell. & §. reſtituta, Inſtit. de fideicom. hær. Peregr. de fideicom.art.2.n.49.50.

Hæc igitur reſtitutio a DD. Calcaneis factæ non eſt dicenda colluſio, ſed actus neceſſitatis, ad quem de Iure tanquàm hęredes grauati mediante dicta D.Alda,cogi,& compelli poterant, cum hodiè fideicom. inducant neceſſitatē reſtituendi bona fideicommiſſario, per tex.in §.1.& §. ſed quia verſ.ſed & id Inſt. de fideicom. hær. cum enim dictus D. Flaminius grauauerit fideicommiſſario prædicto ad fauorē Maſinor. prædictum D.Iulium eius filium, relicta vſufructuaria dicta D.Alda, & deinde dictus D.Iulius in ſuo reſtamento confecto, ſub die 26. Auguſti 1603. hæredem inſtiruerit dictam D.Aldā eius matrem,ad ipſam ſpectabat vti hæredem grauati,reſtituere fideicommiſſum prædictis Maſinis, ſed quia erat vſufructuaria bonorum eiuſdem Teſtatoris durante eius vita non potuit cogi ad reſtitutionē prædictā, cū vero ipſi Calcanei fuerint hæredes vniuerſales d.D. Aldæ,debuerant Maſini a manu illorum capere bona fideicom-

Digitized by Google

miſſaria, & ipſi Calcanei tenebantur ea illis
reſtituere, quia hęres hæredis, eſt quoq; hæres
12 teſtatoris, ad tex. in l.fin. C.de hęr. inſtit.l.3.§.
ſed & ſi Titio, ff. de petit. hęr. l.hęredis ap-
pellatione, & l.ſciendum,ff.de verb. ſignific.&
ideo etiam grauati intelligantur, qui per ſuc-
ceſſionem quamuis longiſſimam defuncto hę-
redes extiterunt, & non minus heredes in-
telligũtur, quam qui perſonaliter hęredes fue-
13 runt, l.qui per ſucceſſionem, vbi Dec.& Cagn.
de reg. iur. Peregr. de fideicom. art.33.n.31.

Igitur omnes hęredes ſucceſſiuè grauati in-
telliguntur ad reſtituendum bona hęreditatis
dicti D. Flaminij prædictis Maſinis, ad quos
tranſierunt cum eodem onere fideicom. ad
14 tex. in l.annuam,ff. de ann.leg.l.in annalibus,
C.de leg. Corn. conſ.69. lib.4. per totum Pe-
regr. de fideicom. art.32. num.67. Fuſar. de
ſubſtit. q.34. n.1. Et enim quidquid nocet hę-
redi grauato, nocet etiam eius ſucceſſori etiam
mediato, ſiue vniuerſali, ſiue particulari, ſi poſ-
ſideat bona fideicommiſſo ſubiecta, quia non
15 poteſt referre quęſtionem dominij, & non de-
bet eſſe melioris conditionis, quam ſit eius au-
ctor arg. tex. in l. fin. §.1. ff. ad Velleian. l. in
omnibus, §.non debet de reg. iur. Caſtr.conſ.
94. in fin.lib.2. Soc. conſ.89.n.16. in fin.lib.1.
Ruin. conſ.128.n.19.lib.2.Peregr.de fideicom.
art.44. n.6. Fuſar.de ſubſtit.q.618.n.50.

Nec obſtat, quod de anno 1608. prędictus
Dominus Iulius Iaculus in aliqua parte muta-
uerit ſententiam condendo Codicillos, in qui-
bus voluit, quod poſt mortem dictę D. Aldę
eius Matris, & heredis inſtitutę, in ſuo teſta-
mento, ſuccederent, & ſuccedere deberent in
dimidia bonorum ſuę hęreditatis dictus D.Pe-
trus Aloyſius, ſi ſuperuixerit, ſin minus eius fi-
lij legitimi, & naturales, quos in dicta dimidia
ſubſtituit vulgariter, & per fideic. vt in proceſſu.

Nam per hoc non ceſſauit dicta D.Alda eſ-
ſe hęres vniuerſalis dicti D.Iulij, cum hęreditas
Codicillis neq; dari, neq; tolli poſſit, ſed tra-
16 hitur ad fideicommiſſum, §. vlt. Inſt. de Co-
dicill. l.2.C.eod. l.hæreditas, C. de his, quibus
vt indign.l.ſceuola,ff.de Trebell. quod hic tan-
to magis dicendum eſt, vbi dictus Dominus
Iulius non ſubſtituit abſolutè dictum D. Pe-
trum Aloyſium in dimidia hæreditatis, ſed poſt
mortem dictę D.Aldę eius matris, quo caſu
17 vulgaris ſubſtitutio non poteſt habere locum
adita iam hęreditate per Matrem, ad tex. in l.
poſt aditam, C. de impub. & alijs ſubſtit. DD.
omnes in l.1.vbi Rip. num.184.ff. de vulg. &
ſic reſtat, quod ſola ſubſtitutio fideicommiſſa-
ria locum habere potuerit, & maximè quia vul-
garis in Codicillis non poteſt poni, & poſita
18 reſoluitur in fideicommiſſariam, latè Fuſar.de
ſubſtit. q.19. vbi alios allegat, & propterea
non poteſt dictus D. Alexander vocari hęres,

ſed ex ſolo fideicommiſſo poteſt aſpirare ad
dimidiam hęreditatis prædicti D.Iulij: & ſolius
fideicommiſſarij nomen męretur.

Vnde prædicta D. Alda directò hæres in-
ſtituta à dicto D. Iulio, & poſt eam dicti DD.
Co: Co: Calcanei eius hęredes tenentur ad
reſtitutionem duplicis fideicommiſſi, s. primo
ordinari a dicto D Flaminij ad fauorem DD.
Maſinorum, deinde alterius conſtituti ad fa-
uorem dicti D. Alexandri, & vtrique eorum
tenentur tanquam fideicommiſſarij capere de
19 manu hęredis, d.§. reſtituta, Inſt. de fideicõm.
hęr. l. non eſt dubium vbi gl. Bart. Ang. Imol.
Caſtr. Alex. & communiter DD. C. de leg. &
l.Paulus la p. vbi DD. ff.ad Trebell. Farin.dec.
recent.115.nu.3.p.1.

Cum ratione, & iuſtè dicti DD. Calcanei
ſequendo legis præceptum reſtituerunt dictis
DD. Maſinis id, quod fuit ordinatum ex fidei-
commiſſo D. Flaminij antiquiori priuſquam
fieret reſtitutio dicto D. Alexandro; cum enim
ſatis conſtaret de vtroq; fideicommiſſario ex
teſtamentis cum dicti D. Flaminij, tum dicti
D. Iulij iunioris, clarum eſt, quod prius facien-
dam erat reſtitutio dictis DD. Maſinis, ſiqui-
dem quotieſcumq; conſtat de duplici fidei-
commiſſo, & vtrumque eſt clarum, tunc voca-
tus ex fideicommiſſo antiquo eſt præferen-
dus, & eſt legitimus contradictor, & prius
illi facienda eſt reſtitutio, quia fideicommiſſum
20 antiquum deducitur tanquam ęs alienum, vt
probatur ex l.iritum, C. ad l.falcid. l.Lucius
la 2. §. fin. ff. de leg.2. l. cum pater, §. Titio
eod. ſic dixit in terminis Argel. in tract. de
legitim. contradict. quæſt.10. artic.22. n.278.
vbi docet, quod ſi vtrumq; fideicommiſſum eſt
ęquè clarum, & apertum, & de vtroque in-
continenti poſſit apparere, & appareat, vt hic,
tunc fideicommiſſarium primi defuncti opti-
mum eſſe contradictorem, & excludere alium
à beneficio immiſſionis, quia prior tempore
potior eſt in iure iur. vulg.

Et ſanè in hoc caſu ſtante fideicommiſſo
dicti D.Flaminij, ob mortem dicti Domini Iulij
eius filij abſq. filijs, & deſcendentibus, non po-
terat dictus D. Iulius teſtari, aut fideicommiſ-
ſum facere ad fauorem DD. Iaculorum, niſi
reſpectu ſuę legitimæ, & Trebellianicæ, &
ideò, dum in Codicillis vocauit Iaculos ad di-
midium ſuę hęreditatis, hoc intelligendum eſt
de bonis ſuis, quatenus medietas legitimę eius,
& Trebellianicę important, non autem exten-
ditur, aut cõprehendit bona ex fideicommiſſo
dicti D.Flaminij relicta dictis Maſinis, quia, quę
debentur ex cauſa fideicõmiſſi antiquioris, non
includuntur in fideicom. recentiori, etiam vni-
21 uerſali per tex. in d.l.irritũ, & in l.vnum ex fa-
milia, in princ. & §.1.de leg.2. & in d.l.Lucius
la 2.§.fin.l.ſequens quęſtio, ff.eod. Alciat.conſ.
31. num.2.

31. num.6. lib.9. Mantic. de conieſt. vlt. vol.
lib.9. tit.6. num.8. pulchrè Peregr. de fidei-
comm. art.6.n.8.& conſ.37. n.14.17.lib.1.la-
tè Fuſar.de ſubſtit.q.649. n.1.2.3. vbi teſtatur
de communi,& quod opinio contraria eſt com-
muniter reprobata, & quòd vidit ſemper pra-
ćticari fideicommiſſa antiqua deduci, quando
fit reſtitutio vigore noui fideicommiſſi, & lo-
quitur etiam in caſu, quando vocatus ex anti-
quo fideicommiſſario fuit hæres, etiam noui fi-
deicommittentis, ideò multo magis hoc dicen-
dum eſt in caſu noſtro, vbi DD. Maſini non
fuerunt aliqua ex parte hæredes D. Iulij iunio-
ris, & ideò poſſunt liberè eius diſpoſitionem
impugnare: Auth. multo magis, C.de Sacroſ.
Eccl. ergo rećtè, & ritè faćta fuit reſtitutio fi-
deicommiſſi à dićto D. Flaminio ordinati præ-
dićtis Maſinis, & non eſt, de quo poſſit dićtus
D. Alexander conqueri, ſtante quod retenta
fuit legitima, & Trebellianica, in quibus ſolùm
ipſe Ius prætendere poterat, vigore fideicom-
miſſi prædićti D. Iulij, quòd fit iure permitten-
22 te, immò cogente, vt hic, nullam pęnam mę-
retur, l.Gracchus. C.de Adulter. Crau. conſil.
873. nu.5. verſ. rurſus.

Nec obſtant ſententiæ Excellentiſſ. Do-
ćtores Minghellij, & Rotiliæ non dirimentes
hunc articulum, cum fuerint latę inter dićtum
D. Alexandrum, & DD. Co Co: Calcaneos,
tum quia res inter alios iudicata alijs non præ-
iudicat, l.2. C.quibus res iud. non noc. l.ſæpè
23 ff.de re iud. l.1. ff. de except. rei iud. c.quam-
uis, de ſententia, & re iud. tum quia admiſſa,
& commiſſa fuit appellatio DD. Maſinorum,
ab Illuſtriſſimo Conſilio Signature, Illuſtr. Do-
mino Gubernatori Regij, cum conſilio Conſul-
toris partibus non ſuſpećti quo ad bona per di-
ćtos DD. Maſinos poſſeſſa, vt in proceſſu app.
fol.12. & propterea non eſt curandum de prę-
dićtis ſententijs, quia appellatio ſuſpendit, &
extinguit iudicatum, donec cognitum fuerit de
24 iuribus appellantis, l.fin. in fin. ff. ad Turpil. c.
paſtoralis, §. præterea de offic.deleg. c.venien-
tes, de iure iur. c.1. de re iud. & cauſam repo-
nit in ſtatu, in quo erat in prima inſtantia ante
ſententiam poſt litem conteſtatam, ad tex. in l.
25 ſciendum, ff. de appellat. recip. & in l.appel-
latione, C. de appellat. adeo vt Maſini appel-
lantes poſſint, & potuerint non dedućta, & non
probata in alijs inſtantijs in cauſa appellationis
deducere, & probare ex vulgari regula, Non
dedućtum deducam, non probatum probabo
26 per text. in l. per hanc, vbi Bart. & DD. C.de
tempor. appell. & in l. eos, §. ſi quid autem,
C. de appellat. cap. fraternitatis, de teſti. latè
Scacc. de appell. q.3. art.1. num.1. verſ. fuit,
vbi quod ex hac ſola ratione poteſt appellari à
ſententia diffinitiua, quantumcumq; iuſtiſſima
ad finē, vt ſuppleantur omiſſa: & latius in q.11.
num.84. vbi plurimos congerit.

Nec tamen neceſſaria erat appellatio, quia
etiam ſi Maſini habuerint ſcientiam litis agita-
tæ inter dićtum D. Alexandrū, & DD. Calca-
neos, & ſententiarum inter dićtas partes lata-
rum, tamen nihil eis præiudicant, quia ipſi non
potuerunt impedire dićtum D. Alexandrum,
quin ſuo Iure vteretur contra DD. Calcaneos,
neq; ipſi vindicant bona ab eis poſſeſſa eo Iure,
quo Calcanei vićti ſunt, s. ob fideicom. D. Iu-
lij iunioris, cum illi veniant ex fideicommiſſo
D. Flaminij, quo caſu ſententia inter alios lata
non præiudicat alteri etiam ſcienti, vt probatur
27 in l. ſępè, verſ. Diuerſa cauſa, de re iudic. quæ
retorquetur.

Sed cum appellatio fuerit admiſſa, vt viſum
eſt, non eſt perdendum tempus; ſuper hoc
ſolùm videndum eſt, an dićti Maſini ſint legiti-
mi contradićtores ad impediendam immiſſio-
nem à dićto D. Alexandro petitam; de quo ſa-
nè non videtur eſſe dubitandum eo, quod dićti
Maſini poſſident bona per dićtum D. Alexan-
drum prętenſa, & poſſeſſionem acceperunt, de
manu hęredis grauati, quo caſu admittunt om-
nes fideicommiſſarium ſic poſſidentem eſſe le-
gitimum contradićtorem ad impediendam im-
miſſionem non ſolum fideicommiſſarij, ſed
etiam ipſius hæredis, quia iuſtè poſſidet, & cum
28 titulo habili. ſi incontinenti paratus eſt docere
de iure ſuo: & hoc non habet contradićtorem;
ſic ex Bart. in l. fin. num.22. vbi Albert. n.15.
Corn. n.43. Dec. n.48. Zucchard. nu.433. C.
de ędićt. D. Adrian. toll. Caſtr.conſ.137.n.1.
lib.1. poſt multos Menoch. de adipiſcend. poſ-
ſeſſ. rem. 4.nu.634. 635. Bellon. conſ.10.n.6.
Peregr. de fideicom. art. 47. nu.37.76. latè Fu-
ſar. de ſubſtit. q.613. nu.13. 14. vbi alios alle-
gat. fuſè Argel. in traćt. de legitim.contradićt.
q.10. art.3.nu.49.50.51. vbi multos allegat, &
reddit rationes, & arbitrio Iudicis remittitur,
quando dicatur incontinenti probatum de Iure
fideicommiſſarij. Surd.deciſ.335. n.9. vbi alios
adducit, & quoties concurrunt duo fideicom-
29 miſſarij, ille præferendus eſt, qui allegat titu-
lum potentiorem, & ſi vterq; parem haberet
titulum, ille præfertur, qui in poſſeſſione eſt.
Peregr. de fideicom. art.48. nu.23. 24. Sed ſic
eſt quod Maſini iam docuerant de iure ſuo po-
tentiori ex teſtamento prædićti Domini Flami-
nij, & ſunt in poſſeſſione bonorum illius, ergo
in ea ſunt manutenendi excluſo dićto D. Ale-
xandro; per ea, quæ tradit Menoch. de adipi-
30 ſc.rem.4.n.634.635. & à contratio ſenſu benè
probat Poſtius in traćt. de Manut. obſ.47.nu.1.
vbi alios allegat, Argel.d.q.10.art.3. nu.50.

In caſu autem noſtro hęc veriora ſunt,
& ſine ſcrupulo poſſunt admitti, quia DD.
Co: Co: Calcanei non reſtituerunt dićtis
Maſinis totam hæreditatem D. Flaminij,

ſed retinuerunt debitas detractiones, ſcilicet le-
gitimam, & Trebellianicam, quæ medietatem
hęreditatis abſorbuerunt, in qua ſolum dictus
Dominus Alexander prætendere poteſt vigo-
re fideicommiſſi dicti D. Iulij iunioris, & quam
iam habuit à dictis DD. Calcaneis vigore ſen-
tentiarum contra eos latarum, ergo dictus D.
Alexander non eſt audiendus, quia doloſè di-
31 citur petere, quod ſtatim oporteret reſtituere,
l.dolo, ff. de except. dol. l.2. C. de edict. D.
Adrian. toll. l. incerti, C. de interdict. Argel.
d. tract. de legitim. contradict. quæſt.10. art.9.
num.138.139.

Et ideo cum iam ſint factæ detractiones le-
gitimę, & propterea euidenter conſtet, nullas
eſſe faciendas, quia ſemel tantum fieri debent,
iure merito prædicti DD. Maſini fideicommiſ-
ſarij ſunt legitimi contradictores ad impedien-
dam immiſſionem, quam petit dictus D. Ale-
xander & ſi eſſet hæres directus, quia circuitus
inutiles ſunt euitandi, cum teneretur ſtatim
dictus D. Alexander reſtituere dictis Maſinis,
32 quod ab eis recuperaſſet, ex Dec. in l.fin.n.28.
vbi Zuccard. num.428. verſ. tempora, C. de
edict. D. Adrian. toll. Thob. Nonius conſ 80.
num.15.16. Menoch.d.remed 4. num.461.&
conſ.722. num.6. & conſ.742. nu.6.7. Fuſar.
de ſubſtit. q.613. num. 19. 20. Gratian. diſc.
954. num.22. Ludouic. deciſ.206. nu.12. Cy-
riac. contr.12.nu.15.17. in fin. Portius de ma-
nuten. obſeru.47.nu.8.latè Argel. de legitimis
contradict. q.10. art.9. nu.134.135.136.137.
& ſeqq. vbi reddit rationes, & reſoluit omnia.

Prudenter igitur, & bona fide fecerunt DD.
Co: Co: Calcanei reſtituendo hęreditatem di-
cti D.Flaminij, prædictis Maſinis, retentis de-
tractionibus; nihil enim egerūt fraudulenter, &
in damnum dicti D. Alexandri venientis ex fi-
deicomm. prædicti D. Iulij, & vtile fecerunt
negotium; nec expectandum erat, vt iuſtitia
cogente pulſarentur, hoc enim non eſt neceſſe,
quia fideicom. poteſt reſtitui etiam ſolo nutu,
33 vel patientia, nedum verbis, aut factis, vt in d.
l. reſtituta, vbi DD. ff. ad Trebell. & cum poſ-
ſent cogi ad reſtituendum, & reſtitutionem fe-
cerint vtilem, non poteſt dici, quod colluſio-
nem fecerint, quæ fraudem ſemper implicitam
34 habet, & cum colluſio in dubio non præſuma-
tur, per tex. in l.fin. C. ad l.Iul. reſpet. Bald.in
conſ.396. num.2. lib.3. hęc ex aduerſo erat
probanda. l. in bello, §. factæ, ff.de captiu. &
poſtlim. reuerſ. §. fin. Inſt. de fideiuſ. c. cum
lo. §. verum de fid. inſtrum. c.in iure, de offic.
deleg.

Et propterea nihil obſtat in caſu noſtro, Rot.
Genuen. deciſ.184. num.1. 2. & ſeq. docens,
35 ſententiam lata inter alios, pręiudicare etiam
ſingulari ſucceſſori; quia in eo caſu ſupponitur
pro vero, contractum fuiſſe ſimulatum, & frau-
dulentum in pręiudicium creditorum, & pro-
pterea non eſt mirum, ſi ſententia lata contra
principalem nocet etiam eius ſingulari ſucceſ-
ſori, qui eſt particeps fraudis: hic autem nulla
fraus, nulla ſimulatio interuenit, & qui aliter
dicit, probare tenetur, quia hæc non pręſumun-
36 tur l.merito, ff. pro Soc. l. patronus, §.qui do-
lo, ff.de probat. l. ſi Prętor; §. Marcellus, ff.de
Iudic. immò cum dicti Domini Co: Co: Cal-
canei potuiſſent cogi ad reſtituendum di-
ctis Maſinis fideicommiſſum dicti Domini Fla-
minij, §. 1. & §. ſed quia, Inſtitut. de fi-
deicom. hęr. Ceſſat omnis ſuſpitio fraudis,
quia vbi actus eſt neceſſarius, & talis quod
pars cogi poterat ad illum faciendum, fraudu-
37 lentum eſſe dici non poteſt. Gabriel.conſ.58.
num.23. vol.2. Surd.deciſ.214.nu.8.9.

Nec etiā poteſt dici, quod Maſini ſint ſingu-
lares ſucceſſores dictorū, DD. Co: Co: Calca-
neorum, aut quòd ab eis cauſam habeant, cum
in hoc reſtitutionis negotio Calcanei ſint puri
Miniſtri, ſeu executores voluntatis dicti D.
Flaminij; ſiquidem fideicommiſſarius non ſuc-
38 cedit hęredi grauato, ſed teſtatori fideicom-
mittenti, ad tex. in l. cohęredi, §. cum filiæ, de
vulg. l.vnum ex familia, §.1. de leg.2. Bart. in
l. 1. num.5. C.de pact. Imol.in l.hæredes mei,
§.cum ità, col. pen. vbi Rip. num. 130. Zanch.
num.1117. ff.ad Trebell. Petr. de fideicom.
q.11. num.63. Peregr. eod. tract. art.20.nu.1.
Intrig. de ſubſt. cent.3. q.38. num.4. Fuſar. in
tract. de ſubſtit. q.242. nu.97. & q.274.nu.1.
& nu.8. Apud quem alij plurimi allegantur, ſi-
cut etiam Altograd. conſ.99. nu.7. Vbi quod
in fideicommiſſis ſucceditur teſtatori, & in eius
bonis non autem grauato.

Non obſtat, quòd lite pendente cum D.Ia-
culo prædicti DD. Co: Co: reſtituerint dictam
hæreditatem dictis DD. Maſinis, quod fieri
non poterat ſine vitio litigioſi, quia lite pen-
dente nō licet poſſeſſori rem litigioſam aliena-
re, vel per tranſactionem cedere, alioquin lata
ſententia contra eum acquirentem fit execu-
tio ſine alio proceſſu, l.fin. C.de litigioſ. Stat.
39 Regij, lib.2.c.49. Boer. deciſ. 182. num.51.
Peregr. de iur. fiſc. lib.4. tit.6. num. 20. Gail.
obſ.118. num.2.

Nam primo reſpondetur, hæc procedere,
quando fideicommiſſarius, ſeu actor agitatio-
ne reali, vel mixta, vt in d. Statuto, & legibus
allegatis; ſecus eſt, vbi actum eſt actione per-
ſonali, vt hic fecit dictus D.Alexander, qui pe-
tijt reſtitui ſibi hęreditatē, & bona dicti D. Iulij
pro medietate, vigore Codicillorū; pręd ictorū;
agens enim contra hæredem grauatum ex te-
ſtamento, vel vltima voluntate dicitur agere
40 actione perſonali, vt in §. noſtra vbi gl.in verb.
actione. Inſt. de legat. l.1. vbi DD. C. cōmun.
de leg. Bona autem non efficiuntur litigioſa, &

non

non impeditur alienatio, ſi actione perſonali
41 petantur. Bart. & DD. in l. 2. C. de litigioſ.
Rip. in c. cum M. Ferrarien. nu. 193. verſ. quod
ergo. de conſtit. de communi Rom. conſ. 270.
n. 2. Craue. conſ. 279. n. 1. Seraph. Deciſ. 1134.
n. 4. in fin. pulchrè Burat. deciſ. 76. num. 22. &
deciſ. 133. nu. 8 vbi bene Ferentill. in verb.
litigioſa, & deciſ. 204. n. 2. vbi multos allegat,
& docet non impediri alienationem, etiam lite
pendente, ſi actum eſt actione perſonali.

Deinde, reſpondetur hanc non potuiſſe dici
tranſactionē, tum quia fideicommiſſum D. Fla-
minij eſt clarū, & certum ad fauorem DD. Ma-
42 ſinorum. & tamen tranſactio debet eſſe de re
dubia, alias non valet, l. ex pluribus in princ. ff.
de ſolut. l. ſi ita quis, §. fin. de verb. oblig. l. ſi
de re certa, vbi DD. C. de tranſact. Tum quia
inter Calcaneos, & Maſinos non erat lis, neque
controuerſia ſuper fideicommiſſo, & tamen
vbi non litigatur, ibi non tranſigitur, l. 1. ff. de
43 tranſact l. ſub prætextu. C. eod. Dec. conſ.
351. nu. 3. Natt. conſ. 548. nu. 34. Surd. deciſ.
132. num. 19. 20. & dec. 185. nu. 9. 10. Quod
procedit, etiam ſi partes dixiſſent ſe velle tran-
ſigere, quia contractus denominatio non fit à
44 verbis, ſed ab effectu, vel à cauſa l. in promit-
tendo, ff. de iur. dot. l. ſi vno, in princ. ff. locat. &
latè ego dixi contr. foren. q. num. 5. 6. & ex
aduerſo id etiam admittitur.

Tertiò. Reſpondetur, hanc non fuiſſe aliena-
tionē per quam dominium transfertur, ſecun-
dum Alex. conſ. 41. in fin. lib. 6. quia cum
Domini Calcanei non haberent dominium hę-
reditatis prędicti D. Flaminij, reſtituendo
eam fideicommiſſarijs, non poſſunt dici alienaſ-
ſe, & quatenus eſſet alienatio, tamquam le-
galis, & neceſſaria, ex quo tenebantur fidei-
commiſſarijs dicti D. Flaminij, reſtituere talia
bona, d. §. 1. & §. ſed quia, Inſt. de fideicom.
hęr. non erat eis prohibita, quia prohibitus
alienare, poteſt ex cauſa neceſſaria, & legali
alienare, l. alienationes, ff. fam. erciſc. l. peto,
45 §. prædictum, ff. de legat. 2. leg. cum pater,
§. cum inter. ff. de leg. 3. l. 2. iunct. gl. & ibi
DD. C. de fund. dot. l. non ſolum, §. 1. ff. de
alien. mut. iud. cauſ. l. cum fidei, ff. de fideic.
libert. latè Tiraq. de retract. lign. §. 1. gl. 14.
num. 11. vbi multos congerit. Peregr. de fi-
deicom. art. 14. numer. 26. Tuſch. littera A.
concl. 262. num. 18. Cephal. conſ. 261. nu. 20.
21. Burat. dec. 749. nu. 6. Marth. de ſucc. legal.
p. 4. q. 23. art. 7. n. 4. vbi alios multos allegat.

Et in dubio dicendum eſt, prædictos DD.
Calcaneos feciſſe talem alienationem ex cau-
46 ſa neceſſaria, non voluntariè, quia ità pro eis
ſtat iuris pręſumptio. Bald. conſ. 35. col. 2. lib. 2.
Rom. conſ. 247. col. 2. Abb. conſ. 116. in fin.
lib. 2. Crauet. conſ. 304. nu. 5. vbi quod actus
pręſumitur factus ex cauſa neceſſaria, & cui
erat faciendus, & cui faciens erat obligatus.
Tuſch. litt. A. concl. 149. num. 1. 2. 4. Marth.
de ſucceſſ. legal. p. 4. q. 18. art. 6. nu. 9.

Et ſanè nemo ſani iudicij dicere poteſt, gra-
tis eos alienaſſe tot bona valoris ſcutorum
1500. niſi ex cauſa neceſſaria reſtituendi, vigo-
re fideicommiſſi, cum nemo præſumatur, velle
iactare ſuum, non autē iudicij mutandi cauſa; &
propterea qui reſtituit, quod debet, vel facit
id, ad quod eſt obligatus, non dicitur alienare
iudicij mutandi cauſa, nec tenetur ſtatuto, vel
47 ędicto, de non alienando, ſic probatur. in l. ex
hoc ędicto, §. 1. in fin. & l. quia, & l. nam & ſi
obligatus, ff. de alien. mut. iud. cauſ. & cum
nulla fraus, aut dolus DD. Calcaneorū, fuerit
probatus, ceſſant leges, quæ de tali alienatio-
ne loquuntur, quia dolum, & fraudem ex-
preſsè requirūt, ad tex. in l. 1. vbi DD. ff. eod. &
dato etiā, quod poſſet, dici hāc fuiſſe tranſactio-
nē, cum fuerit facta bona fide, immo exiſtente
vna cauſa fideicommiſſi dicti D. Flaminij, vali-
48 da cenſenda eſt, nec tranſigenti quidquam eſt
imputandum, per l. cum hęreditas, ad Trebell.
l. fin. de tranſact. Imol. in l. ante reſtitutam ad
fin. ff. de ſolut. pulchrè Cephal. conſ. 261. nu.
35. Fuſar. de ſubſtit. q. 554. nu. 14.

Et quia fideicommiſſum antiquum eſt de-
ducendum prius, ſicut ęs alienum, l. irritū, C.
ad l. falcid. licita fuit etiam alienatio ſeu tranſ-
latio prædicta, quia bona poſſunt alienari pro
ęre alieno ſoluendo, l. peto, §. prædium, de
leg. 2. l. pater filium, de leg. 3. l. in imponen-
49 da, C. ad l. falcid. Burat. deciſ. 20. nu. 3. cum
multis adductis per Marth. de ſucceſſ. legal.
p. 4. q. 21. art. 10. nu. 87. vbi etiam quod aliena-
tio eſt ſemper permiſſa in cauſam vetuſtiorem,
ſed fideicomm. D. Flaminij, fuit antiquius fi-
deicomm. dicti D. Iulij, iunioris, ergo licuit Cal-
caneis alienationem prædictam facere ad fauo-
rem Maſiniorum; ſi tamen alienatio dicenda eſt,
quia verè non eſt alienatio, ſed legitima fidei-
commiſſi reſtitutio.

Et licet hęc ſufficiant ad tollenda omnia du-
bia, tamen addi poteſt; bona prædicta ad DD.
Maſinos peruenta, & eis reſtituta vigore fi-
deicōmiſſi dicti D. Flaminij non cadere ſub vi-
tio litigioſi, quod non conſideratur, niſi ſuper
dominio rei fuerit lis aduerſario mota, l. litigio-
ſa, C. de litigioſ. ſed prædictus D. Alexander
non mouit litē ſuper hæreditate dicti Domini
Flaminij, ſed ſuper medietate hęreditatis dicti
D. Iulij, ergo hæreditas D. Flaminij remanet
libera à vitio litigioſi, & potuit reſtitui dictis
DD. Maſinis veris fideicommiſſarijs, ad quos
dominium bonorū, eis relictorū, pertinet à dię
purificatæ conditionis; ſiquidem Dominium rei
legatæ, vel fideicomm. relictæ recta via tranſit
50 in legatarium, vel fideicommiſſarium, ſaltem
data mora hæredis in tradendo, l. fin. §. ſin au-

tem

Digitized by Google

tem ſub conditione vbi Salyc. C. communia de legat. Socin. Iun. conſ. 182. num. 20. lib. 2. l. ſi tibi homo, §. cum ſeruus, de leg. 1. l. facta, ff. ad Trebell. Peregr. de fideic. art. 49. nu. 104. & ideo vitium litigioſi ſicut non impedit, quinq;
51 fiat diuiſio bonorum controuerſorũ, ſic non efficit, quod fideicommiſſa non poſſint reſtitui; ad tex. in l. cenſemus in fin. C. de litigioſ. & in Auth. eod. tit. §. quando, & §. hoc, & autẽ, & ſanè cum ſatis demonſtratum ſit fideicommiſſum antiquum eſſe prius deducendum, & non comprehendi in fideicommiſſario iuniori, vanum eſt quęrere, an vitium litigioſi potuerit impedire, quando fiat reſtitutio fideicommiſſi antiqui prædictis Maſinis, habentibus cauſam vetuſtiorẽ, & titulum potentiorem, lis .n. D. Alexandri non potuit eis præiudicare, vel eos facere deterioris conditionis, quam eſſent ante litem motam, quia alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri.

Non obſtat pactum initum inter dictos Maſinos, & Calcaneos in actu reſtitutionis, quod Maſini debeant defendere bona relaxata ſuis ſumptibus, ita vt, ſi facienda ſit executio, fiat contra Maſinos, perinde ac ſi bona extarent penes Calcaneos: Nam nondum venit caſus huius pacti, quia reſpectu bonorum, quæ poſſident Maſini, admiſſa, & commiſſa fuit appellatio, quæ remittit cauſam ad priſtinum ſtatum, vt vidimus propter quod Maſini poſſunt defendere bona prædicta, & docere de Iuribus ſuis, & tanquam legitimi contradictores impedire immiſſ. ſeu executionem petitam à dicto D. Alexand. & ſic non verſamur in caſu faciendæ execut. & propterea, cum non verificantur qualitates pacti prædicti, non poteſt dictus D.
52 Alexander allegare, vel co vti, l. Fulcinius §. hoc edictum, vbi Bart. ff. ex quibus cauſ. in poſſeſſ. eat. Alex. conſ. 224. nu. 3. lib. 2. Patian. conſ. 32. nu. 3. & ego dixi contr. 2. n. 33.

Deinde hoc pactum fuit ſtipulatum fauore Calcaneorum, ne reſtitutio prædicti fideicommiſſi aliquod damnum eis afferre poſſet prout iuſtum, & congruum fuit, ideo non prodeſt quidquam prædicto D. Alexandro, quia pactum factum cum vno, non prodeſt, aut nocet alteri, l. ſi vnus §. ante omnia, ff. de pact. l. hęredi §. fin. ff. eod. l. Imperatores in princip. ff. de tranſact. Caſtr. in l. planè, §. ſi duobus, ff. de leg. 1. Caſtr. Alex. Iaſ. & DD. in l. ſi actione,
53 C. de pact. cum vulg. Crot. conſ. 89. num. 9. Ruin. conſ. 11. nu. 8. lib. 1.

Cum igitur dictus D. Alexander nequeat prætendere, niſi medietatẽ hæreditatis dicti D. Iulij iunioris, non eſt trahenda eius petitio etiam ad bona dicti D. Flaminij, per d. l. irritum C. ad l. falcid. l. cum pater, §. Titio, de leg. 2. l. Lucius §. vlt. de leg. 3. nam præſumendum eſt, quod dictus D. Iulius voluerit diſponere de
54 rebus ſuis, non autem de alienis, l. verbis legis, ff. de verb. ſignific. Peregr. de fideicomm. art. 6. num. 14. Fuſar. de ſubſtit. d. q. 649. nu. 1. 2. & num. 3. verſ. vidi enim ſemper in pace; ergo dimittendi ſunt Maſini, nec moleſtandi ſunt à dicto D. Alexandro ſine calumniæ nota, cum debeat vnuſquiſq; contentus eſſe ſuo fideicommiſſo, & abſtinere à portione ad alterum ſpectante.

Hęc puto ſufficere ad tollendas omnes difficultates, quia ex prædictis omnis exceptio ceſſat, non enim ſigillatim ad omnia reſpondeo, ne volumen efficiam: Et ita, &c. Saluo, &c.

EPITOME.

In Maioratibus an detur tranſitus de vna linea ad alteram, in qua adſit ſenior, non extincta linea vltimi poſſeſſoris.

SUMMARIUM.

1 *Mortuum aliquem eſſe ſine liberis præſumitur, niſi aliter probetur.*
2 *Iuſpatronatus pro ſeniore familiæ illorum de benedictis.*
3 *Primogenitura, & Maioratus, vbi ſunt ingreſſa vnam lineam, non fit ſaltus ad aliam, ea non extincta.*
4 *Iuſpatronatus admittit ſucceſſionem fœminæ, etiam ſi ſit inſtitutum in modum Maioratus.*
5 *Iuriſpatronatus ſucceſſio regulatur ad inſtar feudorum.*
6 *Feudi argumentum trahitur etiam ad Iuſpatronatus.*
7 *Primogeniti filius excludit patruum, & quemcumq; alium.*
8 *Filius eſt præferendus in feudis, & patronatibus, ſicut pater præferebatur.*
9 *Primogenitus, & maior natu ſunt idem, & non differunt, niſi in nomine.*
10 *Maiore natu vocato cenſetur prædilecta eius poſteritas.*
11 *Maior natu cenſetur vocatus comparatiue ad fratres intra eandem lineam.*
12 *Fundationis tenor eſt attendendus.*

13 *Ba-*

13 *Baptiſmi liber probat ętatem, & filiationem.*

14 *Filiatio probatur ex nominatione, & inſtitutione.*

15 *Deſcendentia probatur ex duobus teſtamentis, vel Inſtrumentis.*

16 *Deſcendentia probatur leuioribus probationibus in antiquis.*

17 *Filiatio, & deſcendentia probatur ex enuntiatiuis duorum Inſtrumentorum in antiquis.*

18 *Deſcendentia probatur ex fide baptiſmi, & enuntiatiuis Inſtrumentorum.*

19 *Filiatio probatur coniecturis, & præſumptionibus in antiquis.*

20 *Natus quis non præſumitur ex nephario coitu.*

21 *Iuſpatronatus probatur enuntiatiuis in antiquis.*

22 *Beneficium eſſe de Iurepatronatu laicorum, difficile admittunt Ordinarij.*

23 *Præſentatio licet ſit ſingularis, tamen attenditur cauſa vniuerſalis.*

24 *Deſcendentia probata reſpectu vnius fratris cenſetur probata etiam, reſpectu alterius.*

25 *Natiuitas, etiam deſcendentia quomodo probetur.*

26 *Deſcendentiam in Iurepatronatu ſufficit probare ab vltimo præſentante.*

27 *Præſentandi poſſeſſionem qui habet, non tenetur probare deſcendentiam.*

28 *Maior natu dicitur, qui primo natus eſt, & maiorem habet ætatem.*

29 *Maiore natu vocato intelligitur de maiore ætate, & ſeniore.*

30 *Proximitas non conſideratur in maioratu, ſed ſenioritas, & ætas.*

31 *Iurepatronatu relicto ſeniori familiæ, fit tranſitus ab vna linea ad aliam in qua adſit ſenior, excluſo filio vltimi ſenioris.*

32 *Patronatu relicto parentellæ ſeniori, non tranſit ad filium ſenioris, ſed ad alium ſeniorem.*

33 *Seniore vocato ad iuſpatronatus, quomodo ſuccedatur.*

34 *Senioris qualitas ſola attenditur in relicto ſeniori familiæ facto.*

35 *Familiæ ſignificatio quid contineat.*

36 *Familiæ appellatio propriè intelligitur de deſcendentibus.*

37 *Familiæ relinquere, vel deſcendentibus idem eſt.*

38 *Filius ſenioris non ſuccedit vocato ſeniore, ſed alius maioris ætatis.*

39 *Maiore natu ex deſcendentibus vocato quis ſuccedat.*

40 *Iuſpatronatus pertinentia probatur leuioribus probationibus data illius, exiſtentia.*

41 *Obſeruantia declarat omnem ambiguitatem, & facit rem certam.*

42 *Obſeuantia eſt regina omnium interpretationum.*

43 *Poſſeſſio defuncti non tranſit in hæredem ſine apprehenſione, & actu facti.*

44 *Qualitas debet praciſè probari, quando eſt cauſa, quod quis obtineat.*

45 *Manutentio non datur, niſi ad limites poſſeſſionis.*

46 *Proprietatis cauſa abſorbet cauſam poſſeſſionis.*

47 *Præſentandi poſſeſſio quando non ſuffragetur.*

48 *Maioratus non conſiderat proximitatem, ſed maiorem ætatem.*

49 *Primogenitura, & Maioratus non ſunt idem, ſed valde differunt.*

50 *Linea in maioratu cenſetur vocata reuocabiliter, ſi ſenior veniat in alia linea.*

51 *Maioratus ſucceſſio quomodo fiat; & conſideretur.*

52 *Primogeniti filius quando non ſuccedat.*

53 *Maioratus ſucceſſio eſt ambulatoria.*

54 *Antiquior quando ſuccedere debeat.*

55 *Maioratus ſucceſſio quomodo deuoluatur ab vna linea ad aliam.*

56 Pro-

56 *Proximior quando excludatur à ſeniore.*

57 *Nepos an præferatur patruo in feudis, & maioratibus.*

58 *Senior excludit filium vltimi ſenioris.*

59 *Primogenitus, & maior natu quando ſint idem, & quando differant.*

60 *Opinio diſtinguens tenenda eſt, vti proximior veritati.*

61 *Maioratus, & primogenituræ ſucceſſio diuerſimodè fit.*

62 *Qualitas requiſita in actu requiritur tempore actus.*

63 *Qualitas requirit perſeuerantiam, vt ſit durabile implementum.*

64 *Proximitas non attenditur in maioratu, ſed maior ętas.*

65 *Vocatus propria vocatione quis dicatur.*

66 *Aetas non tranſmittitur ad hæredes.*

67 *Aetas non poteſt repræſentari.*

68 *Repreſentatio non datur in legatis particularibus.*

69 *Qualitas requiſita in aliquo extenditur etiam ad eius deſcendentes.*

70 *Qualitas in connexis repetita cenſetur.*

CAPVT CCXXII.

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DE anno 1649. die 13. Septembris, D. Andreas de Benedictis in ſuo vltimo teſtamento inſtituit, & fundauit duo beneficia, alterum ſub vocabulo S. Agnetis, & alterum ſub titulo S. Antonij de Viena, & patronos d. benef. S. Agnetis nominauit his verbis.

Patronos autem dicti Beneficij S. Agnetis, & eos, ad quos ſpectat electio ſacerdotis, & Rectoris dicti Beneficij pro temporibus futuris fecit, & reliquit D. Gaſparinam eius vxorem toto tempore vitę ſuæ, ſi vitam vidualem, & honeſtam duxerit, & in domo ipſius teſtatoris ſteterit, & Antoniam, ac Iſabellam ipſius teſtatoris filias legitimas, & naturales toto tempore vitæ ipſarum, & ipſis decedentibus, filios, & filias ipſarum, videlicet maiorem natu cuiuslibet ipſarum, ſi haberent plures, & deſcendentes ex ipſis, & caſu quo altera decederet ſine filijs, vel filiabus, filij, ſeu filię alterius ſint patroni, videlicet maior natu, & caſu quo ex ipſis non eſſent deſcendentes, ſeniores ex deſcendentibus maſculis trium eius ſororum, & vt in eo.

Defuncta dicta D. Gaſparina, & ſimiliter dicta D. Iſabella eius filia abſq; filijs, & deſcendentibus, per quod linea ipſius extincta eſt, & ius maioratus prædicti totaliter tranſiuit ad lineam, ſeu lineas dictę D. Antonię, & cum nul-
1 lus prętendat ſe venire ex linea dictę Iſabellę, non eſt de illa controuertendum, quia quilibet pręſumitur deceſſiſſe ſine liberis, quia in facto hoc conſiſtit, & contrarium aſſerenti incumbit onus probandi. Bart. in l. ex facto, §. ſi quis autem, ff. ad Trebell. Alex. conſ. 17. nu. 10. lib. 7. Maſcard. de prob. lib. 2. c. 7. num. 1. Fuſar. de ſubſtit. q. 436. n. 3. & ſeqq.

Conſtat autem ſaltem per binos actus, Illuſtriſs. D. Co: Eleonoram Valiſineriam de Malegutijs cum effectu pręſentaſſe ad dictum beneficium p. D. Co: Claudium eius filium, & eo renuntiante R. d. D. Baſilium Boſſium ſacerdotem, qui obtinuit dictum beneficium vſq; ad annum 1647. quo tempore diem clauſit extremum.

Vacante igitur dicto beneficio Illuſtr. D. Co: Anna filia ſenior prędicti D. Claudij credidit ſibi competere ius pręſentandi, quia cum dict. D. Co: Claudius eſſet filius primogenitus prę-
2 dictæ D. Co: Elionorę, & ſenior, ad eam tranſiuit Iuſpatronatus, ſiue iure tranſmiſſionis, ſiue iure proprio vigore teſtamenti prædicti Andreę, & per ea illa pręſentauit R. d. D. Dominicum de Auguſtis ſacerdotem.

Verum Illuſtr. D. Co: Franciſcus Valiſinerius alter filius ſecundo genitus dictę Co: Eleonorę, cum tempore mortis dicti Rectoris iam defunctus eſſet dictus D. Co: Claudius longe poſt mortē dictę eius matris exiſtimauit ius pręſentandi ad ſe ſpectare, & excludere dictam eius neptem ex fratre, cum ſit maior ętate, quam illa, & ſic pręſentauit R. D. Alexandrum Carretam, & D. Co: ſacratum cummulatiuè.

Sed tertio loco comparuit M. Exc. D. Vincentius Pariſetus, qui ſimiliter credidit eſſe vere patronus dicti benef. dicens ſe deſcendere mediante dicta Antonia, à fundatore, & cum ſic ſenior ętate prędicti DD. Co: Franc. & Anna, pręſentauit R. D. Hyacintum de Caſtris ſacerdotem: Vnde quęritur quis eorum iuſtius induat arma, & quis ex pręſentatis ſit præferendus.

Et ſane ardua eſt quæſtio, quæ extorſit ingenia noſtrorū Doctorum, & pro nepte ad excluſionem patrui, & aliorum, ſtante quod Maioratus eſt ingreſſus eius lineam, cum poſt mortem dictę D. Co: Eleonorę ius illud tranſierit in Co: Claudium, & deinde in ipſam D. Co:

Annam

Annam illius filiam maiorem, & hæredem, cum
enim ius primogenituræ, vel maioratus eſt in-
greſſum vnam lineam, ab ea non recedit,
& non fit ſaltus ad aliam, donec illa fue-
3 rit extinta, vt tradiderunt in ſpecie Caſtr.
conſ. 164. numer. 2. verſ. & ſi diceretur, lib. 2.
Anch. conſ. 82. in fin. Dec. conſ. 443. num. 29.
verſ. 5. non obſtat. Berret. conſ. 134. num. 27.
28. & num. 30 Grat. conſ. 6. num. 19. 23. lib. 1.
Menoch. conſ. 442. num. 10. & conſ. 98. nu. 34.
& per totum, vbi vide, quia late materiam tra-
ctat. Surd. conſ. 403. num. 16. Intrigl. de feud.
cent. 1. art. 36. num. 193. Spin. in ſpecul. teſtam.
gl. 19. num. 64. Gamma deciſ. 93. num. 3. Pe-
regr. conſ. 39. in fin. iunct. num. 15. lib. 1. Co-
uar. pract. qq. c. 38. numer. 9. verſ. eten. Barde-
lon. conſ. 60. num. 23. & per totum, Fuſar. conſ.
41. numer. 84. 139. Franc. Mar. Prat. diſc. 38.
num. 52. verſ. adſtipulatur, Cyriac. contr. 414.
num. 16. & ad rem facit Rot. diuerſ. deciſ. 209.
num. 1. p. 2. & recent. deciſ. 681. nu. 1. p. 2. vbi
citat Alciat. in conſ. 8. numer. 2. loquentem de
Maioratu.

Nec conſiderandum eſt, quod dicta D. Co:
Anna ſit mulier, quia fæmina ſuccedit in iure-
patronatu, etiam in modum Maioratus inſtitu-
to, ita, quod ad vnum dumtaxat deueniat, nem-
pe primogenitum, ſeu proximiorem, niſi ex-
4 preſsè fuerit excluſa, quia in eo ſucceditur, ſi-
cut in maioratibus, & eodem ordine. Couar.
d. cap. 38. nu. 13. Molin. de Primog. hiſp. lib. 1.
cap. 1. num. 26. 27. & lib. 3. cap. 6. num. 41. &
cap. 7. num. 19. Pater Molin. de iuſt. & iur. to. 3.
diſp. 627. num. 13. quos ſequitur, & alios alle-
gat Garz. de Benef. p. 5. c. 9. num. 145. 146.

Et ſane in iurepatronatu ſucceditur ſicut in
feudis, & quoadmodum ſuccedendi valet ar-
5 gumentum a feudo ad Iuſpatronatus; vt poſt
Card. tenent pluri.s Lambert. de Iurepatron.
lib. 1. p. 1. quæſt. 3. princ. art. 8. Decian. conſ.
32. numer. 17. lib. 1. Rot. apud Ricc. de nouiſſ.
prob. Iuriſp. reſol. 164. ſub num. 3. verſ. nec ob-
ſtat. in fin. 161. cum valeat argumentum de feu-
do ad Iuſpatronatus.

6 Sed ſic eſt, quod in feudis non fit tranſitus
ab vna linea ad aliam, donec extat aliquis de li-
nea, in quam ingreſſa eſt Primogenitura, & ma-
7 ximè, quando primogenitus fuit admiſſus, tunc
enim eius filius ſemper excludit patruum, &
quemcumque alium, vt notatur in cap. 11. de
nat. ſucc. feud. Anch. conſ. 82. in fin. Oſaſch.
deciſ. 23. num. 34. Couar. d. cap. 38. numer 6.
Molin. de primog. hiſp. lib. 3. cap. 4. num. 14.
& cap. ·. num. 30. 32. Gamm. deciſ. 93. num. 1.
Menoch. conſ. 981. n. 7. 10. 42. Peregr. de fi-
deicom. art. 27. num. 24. late Bellon. conſ. 11.
23. 24. vbi multos allegat. Fuſar. de ſubſtit.
quæſt. 387. num. 36. & conſ. 40. n. 30.

Ergo idem dicendum eſt in ſucceſſione iu-
riſpatronatus, per quod D. Co: Anna dicitur
ex ſua linea primogenita, & maior natu, & ſi-
cut pater eius ſucceſſit, & fuit admiſſus, ita de-
bet admitti eius filia, quia caro patris cenſetur
8 viuere in filio, & ſic pater præfertur, ita præfer-
ri debet, & filius, ex l. cum ſcimus, ad fin. C. de
agric. & cenſit. late, & pulchre Caſtr. conſil.
164. numero 2. 3. 4. 5. 6. p. 2. Barbat. conſ. 10.
num. 24. lib. 2.

Et hoc tanto magis videtur dicendum, quia
in effectu idem ſunt Primogenitura, & Maiora-
tus etiam ſecundum ius commune, & non diffe-
runt, niſi in nomine, Primogenitus, & Maior
9 natus, ſeu ſenior ex Bald. in l. cum in antiquio-
ribus num. 15. verſ. & primo præmitto Cod. de
iur. delib. Abb. conſ. 85. numer. 3. in fin. lib. 1.
Caſtr. d. conſ. 164. per totum. Alex. in l. is po-
teſt num. 4. de acquir. hær. & conſ. 4. numer. 9.
verſ. ſed ſi nepoſ. lib. 4. Anchar. conſ. 82. n. 6.
Barbat. d. conſ. 10 num. 7. Soc. ſen. conſ. 252.
num. 4. lib. 2. Iaſ. in d. l. is poteſt, num. 29. 45.
Pariſ. conſ. 72. num. 80. 90. lib. 4. Couar. d. c.
38. num. 7. & var. reſol. lib. 3. cap. 5. num. 1. 2.
de Primog. num. 12. 14. 93. Io. Lecirier. eod.
tract. lib. 1. quæſt. numer. 2. Molin. de primog.
hiſp. lib. 3. cap. 8. num. 19. vbi veriſſimum di-
xit, Alba conſ. 60. num. 2. 3. Berett. conſil. 134.
num. 23. Bolognin. conſ. 62. num. 3. Grat. conſ.
6. num. 13. lib. Rim. iun. conſ. 544. numer. 62.
Menoch. conſil. 318. num. 17. conſ. 915. nu. 41.
& late in conſ. 98. num. 1. vbi de communi te-
ſtatur, & conſ. 1006. num. 37. vbi manifeſtum,
& vulgatum dicit, & conſ. 1127. numer. 6. vbi
quod Maioratus, & Primogenitura ſunt ſyno-
noma, & conſ. 1171. num. 1. & ſeq. Peregrin.
conſ. 33. numer. 18. & conſ. 64. num. lib. 2. In-
trigl. de Feud. cent. 2. art. 32. nu. 1. Dec. conſ.
443. num. 24. Fuſar. d. quæſt. 387. numer. 46.
vbi de magis communi; ergo ſicut in primoge-
nituris non fit tranſitus de linea ad lineam, niſi
ea deficiente, ſic dicendum eſt in maioratibus,
quia eodem modo verificatur mens teſtatoris,
qui ſicut magis dilexit primogenitum, ſeu ma-
iorem natu, ita cenſetur dilexiſſe eius poſteri-
10 tatem, ad tex. in l. cum accuſ. de cond. & de-
monſtr. Theſ. qq. lib. 2. q. 12. nu. 59. Molin. d.
tract. lib. 3. cap. 9. nu. 12. verſ. hoc etiam pro-
batur. Fuſar quæſt. 484. num. 17. Fontanell.
deciſ. 35. num. 15. Rot. recent. deciſ. 681. n. 3.
& deciſ. 639. p. 2.

Hoc autem multo magis dicendum eſt in
caſu noſtro, vbi teſtator vocauit quidem ſenio-
rem filiorum, & filiarum, ſed reſpectu deſcen-
dentium non qualificauit ſuam diſpoſitionem
cum qualitate ſenioritatis, & ſic illa clauſula,
videlicet, maiorem natu, ſtat quodammodo ab-
ſolute abſque vlla expreſſa relatione ad deſcen-
dentes, ideo cupienda eſt interpretatio, quod
teſtator ſenſerit de eo, qui fuerit in ſe maior na-
tu ſui

Digitized by Google

11 tu ſui patris comparatiuè ad fratres in eadem linea exiſtentes, non autem ad tranſuerſales, vt in ſimili conſuluit videndus. Ruin.conſ. 13.nu.11. verſ. tertio,lib.1.

Nihilominus in caſu noſtro aliter videtur ſentiendum, & exiſtimo dictum D.Pariſetum vti remotiorem ex deſcendentibus dictæ Antonię habere meliora, & potiora iura, qui ideirco enixè probauit ſuam deſcendentiam a dicta Antonia,vt frui poſſit beneficio fundationis,cuius tenor ſemper eſt attendendus,vt per Roch.

12 de Curt. in tract.de Iurepatr.in verbo: Ipſe,vel is,à quo,n.19. Viuian. eod. tract.lib.4.c.2.n.3. Farin. deciſ. recent. 112. nu.1. p.1. & ego dixi contr.107.nu.43.

Siquidem d.Andreas fundator duo benef. in eodem teſtamento ſimul fundauit, alterum ſub titulo S.Agnetis, & alterum ſub titulo S.Ant. de Viena,& patronos reliquit Antoniam,& Eliſabettam eius filias,& poſt eas ipſarũ filios,& filias, videlicet maiorem natu cuiuſlibet ipſarum, & deſcendentes ex ipſis, & vt dictum eſt.

Deceſſit dicta Eliſabetta ſine filijs, & ſic ex prędicta D. Antonia, & D. Bernardino Malegutio eius viro natus eſt D. Io: Ludouicus Malegutius ſub die 7. Aprilis, 1470. vt ex fide Baptiſmi authentica,de qua in proceſſ. fol.21. quę

13 filiationem,& ętatem probat, ex Maurit. de reſtit. in integrum, c.321. per totum. Maſcard. de probat. concl. 673. nu.1.2. Farin. ſag.lit.E. num.141. laté Genua de priuat. ſcript.lib.5. de lib. Pleb.q.1.nu.1.2.

Et filiatio etiam eiuſdem Io: Ludouici ex dicta Antonia probatur ex teſtamento, & Codicillis ipſius Antonię factis de anno 1491.1492. in quibus ab ea hęres inſtituitur, ex qua nominatione,& inſtitutione filiatio ſatis probatur,vt

14 per Natt. conſ.231.nu.1. Maſcard. de probat. concl.793.num.5. Surd. conſ.1. num.49.verſ. ſeptimo, Genua de verb. enuntiat. lib.2. q.27. nu.29.& ſeqq. & Veral. deciſ.337.num.2. p.3.

15 Seraph. deciſ.489. num.1.pulchrè,& in terminis de probanda deſcendentia ex duobus teſtamentis,vel inſtrumentis, Melch. Lotter. de re benef. lib.2. quæſt.11. num.112.113. vbi vide, quia ſufficit ad propoſitum noſtrum. Ricc. de nouiſs. prob.Iuriſp. recol.157. num.4.vbi quod in antiquis deſcendentia probatur ex enuntiatiua duorum Inſtrumentorum antiquorum,etenim deſcendentia probatur leuioribus proba-

16 tionibus, quando verſamur in antiquis, vt hic. gl. ord. in l.1.ff.de probat. Ceph. conſ.137.nu. 45.lib.1. Genua in Prax. Archiep. Neap. c.28. num.1.Ricc.d.reſ.157.n.3.

Ex Domino autem Io: Ludouico prædicto nata eſt D. Ioanna Malegutia, vt ex fide Baptiſmi ſub die 12. Octobris 1496. in proceſs. fol.27. & pro eius filia enuntiatur in vno Inſtrumento anni 1526. in proceſſ. fol.25. & in alio Inſtrumento anni 1527. in proceſſ. fol.22. & in alio Inſtrumento anni 1528.in proceſſ.fol. 28. ex quibus enuntiatiuis ſaltem in duobus Inſtrumentis antiquis factis,probatur filiatio.&

17 deſcendentia,iuxta doctrinam Bald. in l.cum antiquis, vbi Iaſ.nu.7.C. de iur. deliber. Alex. conſ.75.num.3. lib.4. Maſcard. de prob.concl. 790. num.5. & concl.794. num.11. vbi quod hoc procedit etiam contra tertium. Rim.iun. conſ.339. num.4. Peregr. de fideicom. art.43. nu.83.84. Genua de verb. enuntiat.lib.2.q.27. num.9.17. Caſſador. deciſ.3. num.3. de Procurat. Puteus deciſ.209. lib.2. pulchrè Ricc.d.reſol.157.num.4. Lotter. de re benef. lib.2.q.11. num.110. in fin.& nu.112. verſ. quod intelligitur,& nu.113. & ego dixi contr.25. num.5.10. 11. 35.

Ex prædicta autem Ioanna, & D. Vincentio Maria Pariſetto ortus eſt D. Antonius Maria Pariſettus ſub die 24. Iunij 1527. vt ex fide Baptiſmi, de qua in proceſſu fol.27. & enuntiatur pro filio in duobus Inſtrumentis, anni 1582. & 1588. vt in proceſſ. fol.31. Ergo etiam exinde

18 probatur ſufficienter deſcendentia prædicta. Ricc.reſol.157. num.4. Lotter. d.q.11. n.110. in fin.Coccin. deciſ.105.nu.6.7.8.hæc enim inuicem ſe adminiculant,& cum adminiculis certum eſt plenam facere fidem. Coccin.d.deciſ. 105. in fin. Lotter.d.c.11. ſub nu.104.

Et quamuis in prædictis Inſtrumentis,ac fide Baptiſmi Antonius Maria prędictus nõ enuntietur pro filio dictę Ioannę,tamen cum filiatio pro-

19 betur coniecturis,& pręſumptionibus,maximè antiquis, c.afferte de præſumpt. c.per tuas. de probat.Surd. conſ.1. num.34.40. Maſcard. de probat. concl.787. num.8. & ego dixi contr.7. num.12. adeo,vt in ea probanda duę coniecturę ſufficiant,& ſimul coniungantur,gl.in l.2.§.1. verb. legitimos, ff. de excuſ. tut. Pariſ.conſ.10. num 68.lib.2. Surd. conſ.1.num.53.54.

Hic autem plures concurrunt coniecturę ad probandum dictum Antonium Mariam fuiſſe filium dictę Ioannę: Nam ipſa Ioanna fuit in vxorem promiſſa dicto D.Vincentio Marię, de anno 1526. ſub die p. Octobris, vt in Inſtrumento, de quo in proceſſ. fol.21. & D.Ant. Maria natus eſt die 24. Iulij 1527. & ſic intra decimum menſem à die ſponſaliorum,vt in fide Baptiſmi, & dicta D. Ioanna viuebat de anno 1527. ſub die 22. Iunij, vt ex Inſtrumento, de quo in proceſſ. fol.22. vbi ipſa enuntiatur vxor dicti D.Vincentij Marię, & clarius in alio Inſtrumento anni 1528. die 17. Febr. vt in proceſs. fol.24.25.26. cum igitur impoſſibile fuerit dictum D.Vincentium Mariam eodem tempore duas habuiſſe vxores, concludere oportet, quod ex dicta Ioanna ſuſceperit dictum Antonium Mariam, niſi velimus dicere, eum fuiſſe

20 natum ex nephario coitu, quod non pręſumitur.

Digitized by Google

tur. l.in concubinatu,ff.de Concub.l.merito, ff.
pro Soc. Cepol.cautel.118.n.2. Paleot.de No-
th.& ſpur.c.20.Grat.conſ.6.nu.9.lib.2.

Et quod D.Antonius Maria prędictus natus
fuerit ex prędicta D. Ioanna, probatur etiam ex
alio Inſtrumēto anni 1582. die 11.Iulij, de quo
in proceſſ.fol.27. vbi dictus D. Ant.Maria tan-
quam patronus benef. S.Antonij pręſtitit con-
ſenſum R. D. Proſpero Quintauallio tunc dicti
benef. Rectori, vt poſſet permutare quędā bo-
na de iuribus eiuſdem beneficij, & alterius de
anno 1593. vbi idem D.Ant. Maria enuntiatur
patronus dicti benef. & tanquam patronus prę-
ſtat ſuum conſenſum pro exigendis quibuſdam
pecunijs in fabrica pro ſeruitio dicti beneficij,
ex quo arguitur, non ſolum ipſum deſcendiſſe
à dicta D.Ioanna, verum etiam fuiſſe patronum
dicti beneficii,ſtantibus enuntiatiuis de quibus
in dicto Inſtrumento, & proceſſu tunc in Can-
cellaria generali facto; cū .n. ſimus in antiquis,
21 Iuſpatronatus pro D. Antonio Maria prędicto
probatum remanet:ſic ex Craue.conſ.322.n.2.
Burſat. conſ.324.n.9. Maſcar. de probat.concl.
959.n.29. Achil.de Graſſ.deciſ.7.alias 320. n.
1.2.de iurepatr. clare Rot. apud Farin.dec.rec.
13.n.1. p. 1. vbi probat hoc maximè procede-
re quando aſſertio fit coram Epiſcopo, de cuius
pręiudicio agitur, ſtante, quod Ordinarij ſolent
eſſe difficiles in admittendo, quod beneficium
22 ſit de Iurepatronatus maximè laicorum: ſic
etiam Rota apud Ricc.de nouiſs.probat.Iuriſp.
reſol.213.n.1. vbi ad rem idem confirmat.

Et quamuis in dicto Inſtrumento & proceſſu
non fiat mentio, niſi de beneficio S. Antonij de
Viena,non autem de beneſ. S. Agnetis, de quo
nunc agimus, quia tamen illud fuit ab eodē te-
ſtatore vnico actu, & eodem teſtamento funda-
tum,& vtriuſq; fecit patronos eaſdem perſonas
eodem modo,& forma, ſequitur, quod ex pro-
batione patronatus vnius ad fauorē dicti D.An-
tonij Marię, probetur etiam Iuſpatronatus al-
terius;quia apertum eſt, quod pluribus benefi-
cijs vnico contextu,& ſub eadem forma funda-
tis,eo ipſo, quod quis docet de quaſi poſſeſſio-
ne pręſentandi reſpectu vnius, cenſetur etiam
23 eſſe in poſſeſſione pręſentādi quo ad alia, quia
licet pręſentatio ſit ſingularis, tamen magis at-
tenditur cauſa illius, quę eſt vniuerſalis ad aliā
quoq; beneficia,ita ex Bald. in l.vlt. ſub nu.24.
verſ. tu dic. C.de emancip. liber. pulchrè Mel-
chior. Lotter. de re benef.li.2.q.10. n.20.verſ.
hęcq; eadem concluſio. Rot.dec. rec.273.n.3.
Poſtius de Manutenend.obſ.73.nu.148.

Sicut etiam videmus, quod in materia Iuriſ-
patronatus probata deſcendentia vnius fratris,
cenſetur probata etiam alterius, quia prouenit
ex eadem cauſa,reſpectu quoq; aliorum vtrinq;
coniunctorum,ex doctrina Ang. in §.1. verſ.ad
24 hęc,in fin. in Auth. Vt lic. matr.& auię. Alex.in
l.ſępe,n.51.verſ.idem etiam,de re iud. Tiraq.de
Nobil.c.17. nu.3. ſic pulchre, & latè Ricc. in
tract.de nouiſs. prob.iuriſp.reſol.156. n.1.2. &
per totam.Coccin.deciſ.105.n.Ergo eodē mo-
do probata pertinentia Iuriſpatronatus benefi-
cij S. Ant. erit etiam probata pertinentia bene-
ficij S.Agnetis, quia vtriuſq; ijdē ſunt patroni.

Ex Domino autem Ant.Maria prędicto natus
eſt prędictus D.Vincētius Pariſettus modernus
nunc pręſentans ſub die 3. Iunij 1576. vt ex fi-
de Baptiſmi,de qua in proceſſ.fol.35. & pro ta-
li enuntiatur in Inſtrumento anni 1597.die 2 ·.
Septembris, & in alio Inſtrumento anni 162 4.
die 23.Ian.vt in proceſſ. fol.37. provt etiam de-
25 ponit D.Paulus Ancharanus, vt in proceſſ. fol.
39. quæ ſatis probant eius natiuitatem, & de-
ſcendentiam,Maſchard.d.concl.673.n.12. Ge-
nua d.q.1.n.1.2.Farin.d.litt.E.num.141.

Et exinde colligitur dictum D. Vincentium
eſſe antiquiorē ex deſcendentibus dictę Anto-
nię,quia ex fide Baptiſmi, de qua in proceſſ.fol.
46. apparet prędictum D. Co: Franciſcum Va-
liſinerium fuiſſe natum die 3. Aug.1599. & di-
cta D.Co: Anna fuit nata die 27. Aug.1618.vt
ex fide Baptiſmi in proceſſ. fol.56. & ſic dictus
D. Vincentius eſt illis longe ſenior.

Non fuit autem neceſſe pro parte dd. DD.
Co: Franciſci,& Annę probare deſcēdentiam à
dicta D.Ant. per gradus diſtinctos,eò quod de-
ſcendant à prędicta D. Co: Eleonora, quę vlti-
mo loco pręſentauit ad dictum beneficium cum
effectu; non enim eſt neceſſe exordiri probatio-
nem deſcendentię à perſona fundatoris,ſed ſuf-
26 ficit, eā articulare per graduum diſtinctionem,
à perſona vltimi poſſeſſoris pręſentantis cū ef-
fectu, quia ex ea reſultat probatio pertinentię.
Farin.dec.recēt.337.ſub n.3.p.2.Beltra.ad Lu-
douiſ.dec.417.ſub n.14. verſ. nihilom. & Rota
cenſuit in Mediolan. Iuriſp.18.Iunij 1618. corā
Pirouano:ita eleganter docet Melch. Lotter.de
re benef.lib.2.q.11. n.114.115.118. 110. & ad
rem facit Ricc.de nouiſs.prob. iuriſp.reſol.158.
per totam,vbi quod probatio deſcendentię non
eſt neceſſaria in eo, qui ſtat in quaſi poſſeſſione
27 pręſentandi; ergo ſufficit probare deſcenden-
tiam ab eo,qui vltimo loco cum effectu pręſen-
tauit.Ricc. d.tract. reſol.151. per totam.

His ita in facto ſubſiſtentibus, ſequitur,quod
pro hac vice pręſentandi Ius pręſentādi ad dictū
beneficiū pertineat ad d. D. Vincētiū Pariſettū,
natū de anno 1576.cū ętate pręcedat prędictos
DD. Co: Franciſcū,& Annā Valiſineriā; ille .n.
maior natus dicitur qui primo natus eſt,& maio-
rē habet ętatē,& plures annos, l.ſi pater in fi. ff.
28 de adopt.l.eum qui, in princ.ff. de interd.& re-
leg. Alex. conſil.4. numer.2. lib. 4. Decian.
conſil.443.numer.22. in fin. Surd. conſil. 468.
num.1. lib.4. ſi enim vocatus eſt maior natu,
hęc verba tollunt omnem dubitationē,adeo, vt

29 omnino intelligatur de maiore ętate, & ſenio-
re, c. lex eſt. diſt. 2. Soc. Sen. conſ. 252. n. 4. lib. 4.
Pariſ. conſ. 119. n. 124. & ſeqq. lib. 2. Hond. cõſ.
70. nu. 12. 13. lib. 2. & ideo non requiritur quod
teſtatori, vel grauato ſit proximior, ſed ſufficit,
quod ſit ſenior. Petegr. conſ. 47. n. 15. 17. lib. 2.
30 & conſ. 34. n. 17. lib. 3. & de fideicom. art. 13. n.
86. verſ. quod ſi maior. Fuſar. de ſubſt. q. 358.
ſub n. 24. & q. 383. n. 1. & ſeqq. Surd. conſ. 455.
n. 14. Theſaur. iun. qq. for. 35. n. 45. li. 1. & q. 20.
à n. 3. vſq. ad fin. lib. 2. Bellon. iun. conſ. 11. n. 33.
ad fin. & ſeqq. & n. 44. ad fin. Honded. d. cõſ. 70.
n. 15. 41. lib. 2. idē Fuſar. de ſubſtit. q. 387. n. 38.
in vlt. ędítione, vbi plures congerit, & ſe ipſum
corrigendo, & recedendo ab ijs, quę in prima
editione dixerat, teſtatur, re vera hanc eſſe ma-
gis receptam ſententiã, & conſ. 39. n. 30. & cõſ.
41. nu. 143. hoc dilucidius, & clarius docet.

Et ſanè in terminis Iuriſpatronatus hoc ſinè
contradictore tranſit, vt, quando ad illud voca-
tus eſt maior natu, vel antiquior, aut ſenior de
familia, ſeu parentella, aut de domo, ſeu deſcen-
dentibus teſtatoris, vel grauati, tunc res eſt am-
bulatoria de vna linea ad aliam, in qua adſit ſe-
nior, non attento, quod Iuſpatr. ad vnã lineam
deuentum fuerit, quia mortuo vltimo ſeniore,
Ius illud non tranſibit ad eius filios, ſed ad aliũ
antiquiorem, ſeu natu maiorem, quamuis alte-
31 rius lineę, quia fundator ſic vocando ſeniorem
hanc rem pręſumitur taliter intellexiſſe: ita ex
Calder. conſ. 4. incip. Titius habens, de Iurep. &
Card. Zabarell. conſ. 448. incipit. Quidam nobi-
les. dixit bene, & clarè Lãbert. in tract. de Iurep.
p. 2. lib. 1. q. 2. princ. art. 8. n. 1. & art. 32. nu. 4.
in fin. vbi tradit relicto Patronatu Parẽtellę, ſeu
32 domus ſeniori, ſi ſenior moriatur, illud nõ tran-
ſire in filium eius, ſed ad alium ſeniorem de do-
mo: ſic etiam docet Gratian. diſc. for. 218. n. 83.
vbi quod Iuſpatronatus relictũ ſeniori de Pa-
rentella, decedente ſeniore, in quo ſemel ha-
buit effectũ, non tranſit in eius deſcendentes,
ſed reuertitur ad alium ſeniorẽ: idem Grat. diſc.
456. n. 83. & diſc. 645. n. 7. 8. 9. & diſc. 695. n. 2.
3. 8. & per totum, ſic etiam in terminis Iuriſp.
Theſ. iun. q. for. lib. 1. q. 35. ſub n. 17. ad fin. vbi
tradit Senatũ ita cẽſuiſſe ſub die 21. Maij 1613.
in vna de Caramellis, vbi ad Patronatum erant
33 vocati ſeniores de familia, & deſcẽdentes fun-
datoris: ſic etiam Viu. de Iurepat. li. 4. c. 9. n. 55.
tradens quod decedente ſeniore de familia vo-
cato, Iuſpatronatus non tranſit ad eius deſcen-
dentes, ſed reuertitur ad aliũ de dicta familia
ſeniorẽ pro tempore: ſic etiã Melch. Lotter. de
re benef. lib. 2. q. 11. n. 93. vbi docet, ſeniore, in
quem ſemel fuit ingreſſum Iuſpatronatus, dece-
dente, illud non tranſire ad eius deſcendentem,
ſed reuerti ad alium ſeniorem de familia.

Et hoc pulchre deſumptum eſt ex deciſione
Rot. Rom. in Ianuen. Iuriſp. 25. Iun. 560. corã
Lancelloto: in verſ. ſic Iuſpatronatus, vbi legi-
tur, quod licet Iuſpatronatus relictum ſeniori
de Parentella, competat parentellę, quia tamen
34 deſiderat qualitatẽ ſenioris, ſi ſenior, in quem
ſemel ingreſſum fuit, decedat, nõ tranſit in eius
deſcendentes, ſed reuertitur ad alium de Parẽ-
tella, in quo concurrat illa qualitas ſenioris:
Quo nihil clarius, & quis in re tam clara in
materia Iuriſpatronatus audebit contra iudi-
cium Rotę iudicare?

Nec obſtat, quod hic teſtator non vocauerit
hic ſeniorem de familia, ſeu parentella, ſed ſe-
niorem ex deſcendentibus dictę Antonię. Nam
quoad pręſentem quęſtionem nulla eſt differen-
tia, ſi iuſpatronatus relinquatur. Parentellę, ſeu
familię, aut deſcendẽtibus, licet enim poſſit eſſe,
35 quod nomen familię latius pateat, quam de-
ſcendentes, ſi contentiuè accipiatur, ad tradita
in l. pronũciatio, §. familię, ff. de verb. ſign. l. fin.
C. eod. tamen propriè debet accipi pro familia
effectiuè, & propterea, ſi agimus de fideicom.
familię relicto, illius nomine ſoli deſcendentes
continentur, quia regulariter familię appellatio
36 intelligitur ſolũ de deſcendẽtibus, d. l. pronun-
tiatio, §. familię. vbi Rebuff. in verb. natura de-
clarat, & probat tex. in l. cum ita, §. in fideic. l.
peto, §. fratre, de leg. 2. l. ſi chorus, in princ. de l.
3. ad rem Pariſ. conſ. 1. nu. 60. & conſ. 47. n. 53.
vol. 3. Decian. conſ. 86. nu. 27. vol. 3. Menoch.
conſ. 706. n. 7. vol. 8. Mantic. de coniect. vlt. vol.
lib. 8. tit. 13. n. 17. Peregr. de fideic. art. 22. n. 27.
Rot. rec. dec. 193. n. 10. p. 1. pulchrè Marth. de
ſucceſſ. leg. p. 4. q. 21. art. 5. n. 2. 3. 4. 29. vbi pro-
37 bat idem eſſe relinquere familię, & legare de-
ſcendentib. & in terminis Iuriſpatronatus Ric.
de nouiſs. prob. Iuriſp. reſol. 164. n. 1. vbi pro eo-
dem vſurpat vocare familiã, & vocare deſcen-
dentes. Et certe cum hic non agatur de latitu-
dine familię, ſed an ſenior vnius lineę poſſi,
tranſmittere ius prę ſentandi ad eius filium, vel
an potius tranſeat ad ſeniorem alterius lineę, ni-
hil intereſt, an vocatus ſit ſenior familię, vel ſe-
nior ex deſcendentibus, quia quo ad prę ſentem
inſpectionẽ, idem eſt vocare ſeniorẽ deſcẽden-
tium, & ſeniorẽ parentellę, ad finẽ, vt detur trã-
ſitus de vna linea ad aliã, in qua adſit ſenior, ex-
cluſo filio vltimi ſenioris admiſſi; in hac .n. ma-
teria DD. promiſcuè vtuntur vocabulo familię,
& voce deſcendentiũ, & idẽ ſemper iudicant, vt
excludatur filius vltimi ſenioris, ſi ipſe nõ ſit ſe-
38 nior: ſic ex Calder. d. cõſ. 4. in princ. Alex. d. cõſ.
4. n. 4. bene Theſ. iun. qq. for. li. 5. c. 35. ſub n. 17.
ad fin. Rot. in d. Ianuẽ. patr. die 25. Iun. 1607. in
verſ. ſic Iuſpatronatus. Grat. diſc. 456. n. 83. 84.
& diſc. 695. n. 1. 2. vbi loquitur de legato facto
ſeniori ex deſcendentibus, ſic etiam Hond. d.
conſ. 70. n. 30. & n. 42. verſ. parum, lib. 2. vbi lo-
39 quitur, quando vocatus eſt maior natu ex de-
ſcendentibus, & Marth. d. art. 5. n. 2. 3. vbi quod

tamen-

familię appellatio ad deſcendentes tantum ſi-
gnificationem producit. Ricc. in d.tract.de no-
uiſs. prob. Iuriſp. recol. 154. vbi etiam in argu-
mento hęc pro eodem vſurpat, & propterea in
vtroq; caſu in hac materia DD. ſolum inqui-
runt, an detur tranſitus de vna linea ad aliam
priori non extincta, vt ſenior ętate cęteris prę-
feratur etiam illis, qui deſcendunt ex vltimo ſe-
niore; prout iuri eſt conforme. Bello.d.conſ.11.
n.39. & ſeqq. vbi multos allegat, cum ergo ha-
beamus tot authoritates, & Rotę deciſionem,
& rationes optimas ex mente pręſumpta te-
ſtatoris, nihil vlterius eſt quęrendum.

Hoc autem multò magis dicendum eſt in
caſu noſtro propter obſeruantiā ſubſecutā, quæ
eſt optima ambiguitatum interpręs, ſiquidem
ipſa D. Co: Eleonora ſemper pręſentauit vti
ſenior ex deſcendentibus dictę D. Antonię, &
tanquam talis in ſe tranſtulit ius pręſentandi,
quod erat penes ſeniorē alterius lineę, nam de
anno 1572. conſtat hoc ius pręſentandi fuiſſe
penes D. Iuliā Maleguttiam, quæ ideo pręſenta-
uit R. D. Proſperū Quintauallium, & prius fue-
rat penes D. Antoniū Maria Pariſettum in pro-
ceſs. fol.27.33. quod facilè credendum eſt, quia
vbi conſtat de exiſtentia Iuriſpatronatus, ad
40 probandam illius pertinētiam ſufficiunt lęuio-
res probationes, & ſatis eſt oſtendere, quod in
familia obſeruatum ſit. Gratian. diſc.521.n.26.
27. Ricc.d.tract.reſol.158. nu.1.3. Achil.deciſ.
nu.5.n.3. de Iurep. idem Ricc. in prax.for.eccl.
reſol.143.nu.3. vbi quod vnicus actus, & lęuior
probatio ſufficit.

Cum ergo in caſu noſtro Iuſpatronatus alias
tranſiuerit de vna linea ad aliam omiſſo filio ſe-
nioris morientis, non eſt ambigendum, quin
etiam nunc idem fieri debeat, quia obſeruantia
declarat omnem ambiguitatem, & facit rē cer-
41 tam.c.cum dilectus de conſuet.l.minimè, l.ſi de
interpretatione, ff. de legi. Franch. in c.1. nu.5.
de Iurep. in 6. Abb.in c.quęrelam, n.9. in fin.de
elect.Feder.de Sen.conſ.234. n.3. Ferret.conſ.
293.n.4.lib.2. Craue.conſ.101.n.3. Farin. dec.
recent.482.n.6.p.2. latè Bellon. iun.d.conſ.11.
n.44.Rot. apud Ricc.de nouiſs. prob.Iuriſp.re-
ſol.202. verſ. demum concurrit. Gratian.diſc.
for.521.n.26.& diſc.695.n.10. bene etiam Vi-
uian. de Iurep.lib.4.c.9.n.29.30. vbi quod ob-
42 ſeruantia eſt regina omniū interprętationum.

Neq; prędicti DD. Co: Franciſcus, & Anna
poſſunt allegare aliquam quaſi poſſeſſionē prę-
ſentandi, quia nunquam pręſentauerunt, ſed tā-
tum poſſunt adducere pręſentationem dictę D.
Co: Eleonorę matris, & auię eorum reſpectiue,
quæ illis nō prodeſt, quia poſſeſſio defuncti non
43 tranſit in hęredem ſine apprehenſione, & actu
facti, ad tex.in l.cū hęredes in princ. vbi DD. &
in l.qui vniuerſa, §.per colonū, ff.de acq.poſſeſs.
Menoch. de retinend.poſſeſſ.rem.3.n.57. Hon-
ded.conſ.18.n.11.lib.2. Achil.deciſ.vlt.de poſ-
ſeſſ. Veral.dec.420.p.2.Rot. apud Ricc.de no-
uiſs.prob.Iuriſp.recol.155.n.2.verſ.Neq.etiam,
& ego dixi contr.107. n.27. vbi vide; quia alia
tolluntur, quæ in contrarium allegari poſſent
circa translationem poſſeſſionis.

Et multominùs poſſunt ſe iuuare pręſenta-
tionibus per dictā D.Co: Eleonorā factis, quia il-
lius poſſeſſio fuit qualificata, cū illa ſemper prę-
ſentauerit vti ſenior, vel natu maior, vnde ipſi
quoq; ad obtinendam manutentionē debebant
probare ſe eſſe ſeniores, & maiores natu, & ſic
docere de qualitate, ex qua poſſeſſ. cauſa-
tur, nā qualitas debet pręciſe probari, quando
illa eſt cauſa, quod quis obtineat: Curt. iun. cōſ.
44 124.n.1.Pariſ. conſ.152.n.5.lib.4.Ceph.conſ.
256. in fin. Farin.dec.rec.402.n.4.ad fin. p.2: &
dec.409.n.2.p.2.ad rē Grat. diſc.645.n.15.ete-
nim manutentio nō datur, niſi ad limites poſſeſ-
45 ſionis in qua quis reperitur, ac niſi in eo ſtatu, &
eo modo, quo apparet aliquē poſſediſſe. Farin.d.
dec.402.n.1.p.2. Giouagn.conſ.8.nu.24.lib.2.
Poſtius de Manute. obſ.73.n.6.& n.51.& ſeqq.
ideo cum dicta D.Eleonora fuerit in poſſeſſione
ſolum ob qualitatem ſenioris, non poteſt ea
poſseſſio tranſire, niſi ad ſeniorem.

Verum cum ex tenore fundationis ſatis con-
ſtet de iurepatronatus, & quòd illud pertinet ad
ſeniorē, nō eſt quęrendū de aliquā poſſeſsione,
quia cauſa proprietatis, de qua cōſtat, abſorbet
46 cauſā poſſeſsionis, iuxta tex.in c.cū dilectus. de
cauſ.poſseſs.& propriet. & in c.conſultationib.
vbi Abb.nu.9.verſ. quod ego.de iurepatr.Dec.
conſ.149.n.2.verſ.& retēta, & Farin.dec.374.n.
4.p.1. Poſtius obſ.32.n.8.in vlt.edit. Rot.apud
eū dec.332.n.5.6.& dec.3[illegible].n.2. pulchrè Ric.
de nouiſs.prob.Iuriſp. reſ.217.n.4. vbi quod li-
cet quis ſit in quaſi poſseſſione pręſentādi, ſi ta-
men conſtet pręſentationē ad aliū ſpectare ra-
47 tione proprietatis, dicta quaſi poſseſſio nō ſuf-
fragatur, & ita fuiſse reſolutum in Rota in vna
Compoſtellana 16.Ian.1595. corā Blanchetto.

Hoc autē ſatis euidenter oſtensū eſt, quia in
fundatione vocatur ſenior ex deſcendentib. di-
ctę D.Antonię, quo caſu ſit tranſitus de vna li-
nea ad aliā, in qua eſt ſenior, excluſis filijs vltimi
ſenioris pręſentantis, quia in maioratibus, & ſe-
nioratibus non attenditur proxmitas teſtatoris,
vel grauati, ſed ſola antiquitas, & ſenectus, &
48 quod quis ſit maior natu, vt poſt multos tradit
Grat. diſc.645. n.7. 8.9. vbi vide, quia loquitur
in terminis, de Iurepatronatu ſenioris: ita etiam
pulchrè, Bell. d. conſ.11.n.38.39.& n.44.verſ.
neq; obſtant. & nu.51.vbi plurimos congerit.

Nec eſt arguendum a primogenitura ad ma-
ioratum, quia in ea attenditur proximitas gra-
uati, & ſucceditur ordine ſucceſſiuo, in maio-
ioratu autem ſecundum prærogatiuam maio-
ris ætatis, non proximitatis, & ideo ſecundum

veram, & magis communem DD. ſententiam,
49 Primogenitura, & Maioratus non ſunt idē, ſed
valde differunt: Theſ. iun. d. q. 34. n. 4. & ſeqq.
Fuſar. conſ. 39. n. 30, 35. vbi teſtatur, hanc opi-
nionem eſſe magis cōmunē, & in foro, ac praxi
receptā, & pro ea allegat quinquaginta DD. &
Bellon. d. conſ. 11. n. 48. vbi plurimos congerit.

Et quamuis nobis non ſit neceſſe ingredi a-
liā materiā, quam iuriſpatr. in qua concordant
omnes, & iudicauit Rota, vt ſeniore vocato de-
cedente cum filiis, iuſpatr. non tranſeat ad eius
filios, ſed ad alium ſeniorē alterius lineæ, quia
linea ſenioris non cenſetur vocata perfecte, &
irreuocabiliter, ſed quatenus non extet alius
ſenior, & ideo ſuperueniente ſenioritatis quali-
50 tate linea illa ſemel admiſſa excluditur, & ſuc-
ceſſio ad aliam tranſmittitur ex doctr. Bald. in
l. 2. C. de liber. præter. Bart. in l. fin. §. 1. n. 1. ff.
ad Tertull. pulchre vid. Gratian. diſc. 695. nu.
17. 18. ad rem Rot. diuerſ. deciſ. 100. n. 6. p. 2. &
eadem Rot. in Ianuen. iuriſp. 25. Iun. 1607. co-
ram Lancelloto in verſ. ſublata, vbi quod ita
fuit reſolutum, & allegat Mol. hoc idem ſentiē-
tem, tamen ſi placet hanc rem altius repetere,
conſtabit etiam id verius eſſe, & receptius in
aliis diſpoſitionibus hominis tam in vlt. volunt.
quam in contractibus, vt Maioratus ſit ambu-
latorius ab vna linea ad aliam, vbi ſit ſenior, ex-
cluſis filiis vltimi ſenioris admiſſi, & nunc mor-
tui, ſi enim teſtator diſponat, quod hæreditas
vadat ad maiorem, hoc intelligitur de maiori
natu perpetuo, ita, quod ſi maior natu moritur
relictis filiis, non ad eos, ſed ad eū qui erit maior
51 natu ex vocatis à teſtatore, licet alterius lineę ſit
deuoluatur: ſic ex Anch. conſ. 27. n. 6. verſ. quid
iuris, pulchre Alex. conſ. 4. n. 4. 5. lib. 4. vbi quod
ſit natu maior decederet cum liberis minoribus
ætate aliis illius fratribus, non tranſmitteret ius
maioritatis in filios ſuos minores, ſed in alium
antiquiorem, & pro eo fuiſſe iudicatum teſta-
tur Barb. conſ. 10. nu. 32. in fin. lib. 2. ſequitur,
& iiſdem verbis vtitur Caruin. Tuſch. litterā P.
concl. 658. n. 15. Alciat. conſ. 138. nu. 11. lib. 5.
vbi dicit magnam eſſe differentiam, an quis in
teſtamento conſtituat primogenituram, an ve-
ro maioratum in ea, quia filius primogeniti ex-
52 cludit patruum, ſecundum magis communem
opinionem, in maioritate verò attenditur tem-
pus, quo dies fideicom. cedit, vt qui tunc ſit
maior natu, ſuccedat, & ſic ius deuoluitur illi,
qui ſit maior natu, non autem ei, qui ſit minor
natu, quamuis filius primogeniti, idem Alciat.
conſ. 115. n. 6. 7. lib. 9. vbi quod in maioratu ſuc
ceſſio eſt ambulatoria ſemper in maiorem natu,
53 & patruus excludit filium primogeniti. idem
Alciat. Parerg. lib. 8. cap. 15. ſic etiam Bero.
conſ. 71. n. 23. lib. 1. vbi ſequitur Alex. in d. conſ.
4. & latè probat vocato maiore natu, ſuccede-
re antiquiorem excluſo etiam filio primogeni-
54 ti: ſic etiam Menoch. conſ. 442. n. 19. & n. 23.
verſ. at vocando, vbi ſequitur Alex. in d. conſ. 4.
& pro eo citat decem DD. & bene diſtinguit
inter primogenituram, & maioratū, ideo videa-
tur, quia rem bene declarat ad fauorem ſenio-
ris. idem Menoch. conſ. 269. n. 31. & conſ. 886.
n. 14. & ſeqq. bene etiam Surd. conſ. 403. n. 40.
& ſeqq. vbi pro eadē ſententia allegat multos
DD. & plures rationes, & conſ. 455. n. 14. vbi
ſequitur eandem ſententiam pro maiore natu.
Hier. Gabriel. conſ. 107. n. 0. lib. 1. Peregr. de fi-
deic. art. 13. nu. 86. verſ. quod ſi maior. vbi con-
cordat cum Alex. & reddit rationē differentiæ
inter maioratum, & primogeniturā. idem Pe-
regr. conſ. 39. lib. 1. conſ. 64. & conſ. 93. lib. 2. &
conſ. 34. n. 17. lib. 3. pulchre Honded. conſ. 70.
ad fin. lib. 2. vbi vide in terminis de maioratu,
& tranſitu de linea ad lineam, & teſtatur hanc
opinionem eſſe veriorem, & communem, & in
55 concludendo, & iudicando ſequēdam, ſic etiā
pulchre videndus Gaſpar. Theſ. qq. for. lib. 1.
q. 35. n. 17. 35. 37. 41. 45. qui plures refert DD.
multos allegat rationes, teſtatur de communi,
li. 2. q. 20. vbi teſtatur de magis com. & ita fuiſ-
ſe iudicatū ſedentib. trib. pręſidib. & vndecim
ſenatorib. & Rot. Rom. ita cenſuiſſe: Mangil. de
imputat. q. 77. n. 169. pulchre vid. iun. Bellon.
conſ. 11. n. 39. & ſeqq. vbi ſecundū hanc ſentē-
tiam clarè teſtatur, quod etiam ſi ſenior fuerit
admiſſus ad ſucceſſionem, tamen eius filius, qui
ætate eſt iunior excluditur à ſeniore, quoties fi-
deicom. fuit relictum ſeniori, aut maiori natu,
ſiue antiquiori, & multos allegat, & rem benè
dilucidat, & reſpondet contrarijs Cancer. var.
reſol. lib. 1. c. 21. n. 303. & ſeqq. Berret. conſ.
134. n. 25. & ſeqq. vbi teſtatur de magis cōmu-
ni latiſs. Fuſar. de ſubſt. q. 358. nu. 24. vbi quod
quando eſt antiquior de familia, tunc non pro-
ximior, ſed qui eſt ętate maior admittitur. &
56 q. 383. n. 4. 5. vbi in idem multos allegat, & q.
387. n. 38. 39. 40. 48. in vltima editione de anno
1633. vbi plurimos congerit DD. & teſtatur de
magis recepta ſententia, & recedit ab eis, quæ
dixerat in p. editione, idē Fuſ. 9. n. 30. vbi ſimi-
liter ſe retractat ab ijs, quæ dixerat in prima
editione, & pro contraria ſentētia dixit ſtare vi-
ginti tres Doctores. pro hac autem pro ſeniore
ad executionem filij maioris natu, vt non ſuc-
cedat patri, ſi eo extet alius ſenior licet diuerſę
lineę, allegat quinquaginta DD. & docet hanc
ſententiam eſſe frequentius receptā in iudiciis,
& validioribus rationibus, & plurium DD. au-
ctoritatibus munitam, idem Fuſar. conſil. 40.
num. 32. 33. vbi pariter plurimos congerit, &
reſpondet ſigillatim DD. contraria opinionem
tenentibus: & conſ. 41. numer. 143. vbi quod
quæſtio noſtra non eſt conſtituta in illo procel-
loſo mari primogenituræ, an nepos præfera-
57 tur patruo, quia maxima illa diſputatio pro-
cedit,

Digitized by Google

dit, quando teſtator vocauit primogenitum,
at quando vocauit maiores natu, vt in caſu no-
ſtro, tunc DD. aliter ſentiunt, & magis com-
muniter tenent patruum ſeniorem eſſe præfe-
rendum nepoti iuniori licet filio vltimi ſenioris
morientis, & multos allegat, & adducit ratio-
nem diuerſitatis per belle Ludouic. Peguer.
deciſ. 114. num. 29. vbi rationes concludentes
adducit, ſic etiam pulchrè tenet Gratian. diſc.
645. num. 7. 8. 9. & melius diſc. 695. num. 2.
3. 4. 5. 6. 7. 8. & per totum, vbi plene probat,
quod ſtante alio ſeniore excluditur filius vlti-
mi poſſeſſoris tanquam non habens qualita-
tem ætatis, quæ ad eum non tranſmittitur, &
teſtatur de magis communi: hoc etiam latiſſ.
58 docuit Franciſcus Maria Pratus diſc. foren. 38.
nu. 33. verſ. & ſic, & ſeqq. vbi plurimos cum-
mulat, & reſpondet contrarijs concordat Mar-
th. de ſucceſſ. legal. p. 4. quæſt. 21. art. 13. nu.
58. vbi infinitos congerit, & teſtatur hanc cõ-
cluſionem in pluribus tribunalibus receptam
fuiſſe, his etiam addi poſſunt Vitian. de iurep.
lib. 4. cap. 9. num. 55. Lotter. de re benef. li. 2.
quæſt. 11. num. 93. Rot. in d. Ianuen. iuriſp. 25.
Iun. 1607. coram Lancelloto, qui docent in
relicto ſeniori de familia non ſuccedere filium
illius vltimi ſenioris, qui deceſſit, ſed alium ſe-
niorem, licet ſit alterius lineæ, ex quibus con-
ſtat hanc eſſe veram, & magis communem
DD. ſententiam.

Nec obſtat idem eſſe vocare primogenitum,
& maiorem natum, quia id verum eſt, ſi aga-
tur inter plures fratres, ſeu filios eiuſdem, quia
non poteſt dari, vt quis ſit maior natu, quando
59 ſit etiam primogenitus, ſecus eſt, ſi agatur re-
ſpectu transuerſalium, quia tunc poteſt eſſe,
vt quis ſit primogenitus, & tamen non ſit ma-
ior natu, vt in caſu noſtro, & tunc valde dif-
ferunt, quia maior natu, & ſenior excludit fi-
lium vltimi poſſeſſoris: ſic diſtinguit Menoch.
in d. conſ. 442. num. 20. 21. 22. 23. 24. quem
ſequitur Honded. d. conſ. 70. numer. 42. lib. 2.
Fuſar. d. quæſt. 387. num. 8. & conſ. 40. n. 4.
& num. 5. Mangil. de imput. quæſt. 77. n. 170.
& Menochium ſequitur Surd. d. conſ. 468. nu-
mer. 13. & conſ. 455. nu. 14. Theſaur. d. qu. 35.
num. 4. 5. & clarius Prat. d. contr. 38. num. 44.
qui alios multos allegat, & hęc opinio vti diſtin-
guens cenſetur magis appropinquare veritati,
& ideo tenenda eſt, ad tex. in l. adeo §. cum quis
ff. de acq. rer. dom. gl. & Salyc. in l. apud antiq.
C. de furt. Grat. conſ. 63 n. 26. li. 1. Borgn. de V-
ſufruct. mul. relict. n. 2. Bertaz. in repet. l. ſi quis
maior. n. 54. C. de tranſac. Rim. iun. conſ. 363. n.
156. & conſ. 476. n. 15. 20. Barz. deciſ. 130. n. 60
Amat. deciſ. Ferr. 5. n. 27. ad rem noſtram Iac.
Berett. d. conſ. 134. n. 27. & in prædictis term.
intelligendi ſunt, & loquuntur DD. qui dicunt
Primogenitum, & maiorem natu idem eſſe, quia
de fratribus hoc ſolummodò poteſt verificari.

In aliis enim tranſuerſalibus, & diuerſæ li-
neæ, & qui non ſunt fratres verius eſt, & rece-
ptius in effectu aliud eſſe Maioratum, aliud pri-
mogeniturã, & diuerſo modo in eis ſucceditur,
cũ in maioratu detur tranſitus de linea ad line-
61 am, donec perueniatur ad ſeniorem, quod non
procedit in primogenitura, vt quod Bellon. iun.
d. conſ. 11. n. 48. Theſ. iun. d. q. 35. n. 4. Fuſar. d.
conſ. 40. n. 2. Marth. de ſucceſſ. legal. p. 4. q. 21.
art. 13. n. 56. Prat. d. contr. 38. n. 16. 33. Gratian.
d. diſc. 95. per totam, qui alios allegant, ideo
ſuper hoc non eſt contendendum.

Et ſane hæc opinio veriſſima, & receptiſſima
valde eſt rationabilis, quia cum teſtator voca-
uerit maiorem natu, ſeu ſeniorem ad dict. Iul.
patr. ad hoc, vt quis ſuccedat, debet habere hãc
qualitatem maioris ætatis inter omnes deſcen-
dentes, ſeu vocatos tempore mortis vltimi poſ-
ſeſſoris, quia quando aliqua qualitas requiritur
62 actu, illã adeſſe oportet ſecũdũ tẽpus actus. l.
Titius ff. de teſtam. mil. l. in delictis §. ſi extra-
neus, ff. de noxal. li. Menoch. conſ. 442. n. 38. li. 5
Marth. p. 4. de ſucceſſ. leg. q. 21. art. 13. n. 50. 51.
quod multo magis procedit, vbi qualitas requi-
rit perſeuerantiam, tunc enim non ſufficit qua-
litatem a principio extitiſſe, quia vbi conditio,
ſeu diſpoſitio eſt adiecta per verba tractum ſuc-
ceſſiuum habentia, non ſufficit momentaneũ,
ſeu non durabile implementum l. ſi quis ita le-
63 gauerit ff. de cond. & dem. l. ſi a te ff. ſi ſeru.
vendic. Bald. in l. humanitatis n. 28. C. de im-
pub. & aliis ſubſt. l. fin. C. de indict. vid. toll. ſed
opus eſt, quod duret vſq. ad tempus mortis vl-
timi poſſeſſoris per tex. in l. in ſubſtitutione, vbi
DD. ff. de vulg. & pupill. Alex. conſ. 53. in fin.
lib. 6. ſed in caſu noſtro qualitas Maioratus re-
quirit perſeuerantiam, quia habet tractum de
futuro, quando ſ. venit caſus legati, ſeu nouus
Rector eſt preſentandus ad Beneficiũ, & Maio-
ratus non poteſt explicari, ſeu exerceri ab ali-
quo, niſi expectata morte ipſius poſſeſſoris ſe-
nioritatis, ergo licet hæc qualitas olim fuerit in
d. Co: Eleonora, quando alio tempore præſen-
tauit, cum tamen propter eius abitum ceſſaue-
rit hæc qualitas maioris natu, nec ea reperiatur
in d. D. Co: Franciſco eius filio, neque in d. D.
Co: Anna eius ex filio primogenito nepte, ſed
in d. D. Doctore Pariſetto ſeniore, ſequitur pu-
rificatam eſſe fideicomm. conditionem ad eius
fauorem, quia in ſucceſſione maioratus non at-
tenditur proximitus, ſed maior ætas ſuperſtitis
de tempore mortis vltimi poſſeſſoris excluſo
64 filio, vel nepote ipſius iuniore, Bald. in l. 3. C.
de ſuis, & legitim. Alex. d. conſ. 4. nu. 10. vol. 4.
Surd. d. conſ. 403. n. 35. Ruin. conſ. 181. nu. 2. &
ſeqq. vol. 2. Rim. iun. conſ. 27. num. 1. vol. 1. late
Marth. de ſucceſſ. leg. p. 4. q. 21. art. 13. n. 51.
56. 57. 58.

Verum dato, quod in alijs caſibus, vbi tra-
ctatur de ſucceſſione, vel fideicommiſſo vni-
uerſali, poſſit controuerti, an vocato maiore na-
tu detur tranſitus de linea ad lineam, in qua
ſit ſenior excluſo filio vltimi morientis, tamen
omnis controuerſia ceſſat in caſu noſtro, vbi
tractatur de legato, & fideicommiſſo particu-
lari, & ſingulari ſolius Iuriſpatronatus, nam in
fideicommiſſis, & legatis particularib. admit-
tunt omnes DD. filium non repręſentare per-
ſonam propter, & patrea ſi vult venire ex per-
ſona propria non poteſt, quia cum non ſit ſe-
65 nior, non dicitur a teſtatore vocatus propria vo-
catione, ex Marth. de ſucceſſ. leg. p. 4. q. 21. art.
13. num. 4. non enim dicitur vocatus, quia non
habet qualitatem ſenioris, vel maioris natu,
quem ſolum teſtator ad dictum Iuſpatronatus
vocauit, ſic latè Gratian. d. diſc. 545. num. 7. 8.
& diſc. 695. num. 4. 5. Bellon. d. conſ. 11. nu. 44.
in fin. Prat. d. c. 38. num. 52. Marth. d. quæſt. 21.
num. 51. 52. vbi quod ſuccedere volens tene-
tur probare ſe eſſe maiorem ętate, tempore
mortis vltimi poſſeſſoris.

Si vero vult venire iure tranſmiſſionis, non
poteſt, quia ętas, & ſenioritas tanquam res per-
ſonaliſſima non tranſmittitur ad hęredes, vel
66 ſucceſſores. Bald. in l. cum antiquioribus. col.
pen. verſ. ſecundo ſic. C. de iur. deliber. Alex.
d. conſ. 4. num. 8. Peregr. conſ. 34. num. 17.
lib. 3. Theſ. iun. d. q. 20. num. 12. Surd. conſ.
403. num. 41. Fuſar. d. conſ. 39. nu. 13. vbi
67 vide. Marth. de ſucceſſ. legal. p. 4. quæſt. 21.
art. 13. num. 50. & ſeqq. vbi pulchrè, Gratian.
d. diſc. 695. num. 5. 8.

Sin autem vult venire iure repręſentationis,
hoc etiam ei minus permittendum eſt, tum quia
ętas non poteſt repręſentari, latè Fuſar. d. conſ.
40. num. 27. 28. vbi alios allegat. Prat. d. diſc.
38. num. 57. 58. Gratian. d. diſc. 695. num. 14.
68 vbi teſtatur, quod ita concludunt omnes Do-
ctores, tum quia in legatis, & fideicommiſſis
particularibus non datur ius repręſentationis,
adeo, vt filius non repręſentet patrem, ex Bar. in
Auth. poſt fratres. C. de leg. hęr. Ang. in §. reli-
quum, in Auth. de hęr. ab inteſt. Cum. in l.
cum ita, §. in fideicom. & ibi DD. de leg. 2.
Gam. deciſ. Luſitan. 59. num. 3. Valaſch. de
iur. Emph. q. 56. num. 22. 23. 32. 43. & pul-
chrè in Maioratibus Fuſar. de ſubſtit. in vltima
edit. d. q. 387. n. 51. verſ. limitatur decimo, &
conſ. 39. num. 32. & conſ. 40. num. 24. & conſ.
41. num. 96. in quibus locis plurimos con-
gerit.

Non conſtat, quod teſtator noſter vocan-
do deſcendentes non expreſſerit qualitatem
maioratus ętatis, nā illud verbū, & deſcendētes,
ſtat in eadē oratione, & eodē conſtructu conti-
nuatiuè loquendo, ideo intelligitur poſitū cum
eadem qualitate, tum quia qualitas requiſita in
69 aliquo extenditur etiam ad eius deſcendentes,
vt per Rot. diuerſ. deciſ. 100. num. 9. p. 2. tum
quia illa verba intelliguntur cum repetitione
eiuſdem qualitatis maioratus, & ſenioritatis,
quam teſtator etiam in vlterioribus conſidera-
uit, vt ad rem dixit Prat. d. contr. 38. num. 58.
verſ. nec prędictis.

Nam verè admittunt omnes, quod qualitas
appoſita primę ſubſtitutioni cenſetur repetita
etiam in ſequenti, maximè in copulatis, & co-
niunctis, vt hic & ideo copulata cenſentur prę-
cedentia cum ſequentibus ſub vniformi termi-
norum qualitate ob repetitionis pręſumptio-
70 nem, ad tex. in l. ſeia. §. Caio, ff. de fund. in-
ſtruct. gl. in §. item lapilli, Inſt. de rerum. di-
uiſ. Anch. conſ. 137. num. 2. Pariſ. conſ. 18. nu.
28. lib. 2. Menoch. lib. 4. pręſ. 78. num. 30.
Odd. conſ. 95. num. 52. Fuſar. de ſubſtit. q.
450. num. 1. 2. 3. Gratian. diſc. 773. num. 17. in
terminis Prat. d. contr. 38. num. 58. verſ. nec
prædictis, & ita cenſui, & iudicaui, & partes
omnes acquieuerunt meę ſententiæ, quæ ha-
buit effectum, & dict. R. D. Hyacintus Caſtrus
pręſentatus à ſeniore alterius lineę pacificè
obtinuit beneficium, poſt tamen longas diſpu-
tationes.

E P I T O M E.

Liber Æſtimi probat contra deſcri-
ptum, & quando; & datur manuten-
tio Communitati contra ſoluentem
ſemel Taxas, & collectas.

SUMMARIUM.

1 *Libera præſumitur quelibet res.*
2 *Seruitutem ſufficit negare actore non poſſidente.*
3 *Manutentio datur exiſtenti in libertate pro ea.*
4 *Res tranſit cum ſuo onere, & bona tranſeunt cum onere collectarum.*
5 *Iuri publico pactis priuatorum derogari non poteſt.*
6 *Cataſtrum, & liber æſtimi pro eodem vſurpantur.*
7 *Liber ęſtimi probat pro fiſco in materia collectarum, & bona deſcripta ſunt obligata pro eis.*
8 *Aeſtimi liber probat contra ſubdi-*
tos,

tes, non contra forenſes.

9 *Cataſtum probat bona deſcripta eſſe obnoxia oneribus, & quando.*

10 *Liber Aeſtimi non probat in præiudicium tertij, ſed ad fauorem fiſci.*

11 *Aeſtimi liber probat bona oneribus obnoxia.*

12 *L ber æſtimi probat, etiamſi non ſit deſcriptus à perſona publica.*

13 *Aeſtimi liber probat contra conſentientem deſcriptioni, non contra alios.*

14 *Cataſtrum non probat contra non ſubditum, vel clericum.*

15 *Liber exactoris collectarum à publico deputatus probat, etiamſi ille non ſit Notarius.*

16 *Exactoris publici liber fidem facit.*

17 *Officialis libro plena fides adhibetur, etiamſi non ſit Notarius.*

18 *Officialium libris creditur in his, quæ pertinent ad eorum officium.*

19 *Liber æſtimi probat non ſolum contra deſcriptos, ſed etiam eorum hæredes, & ſingulorum ſucceſſores.*

20 *Succeſſori ſingulari nocent probationes, quæ nocent authori.*

21 *Bona accataſtrata in libro æſtimi tranſeunt cum ſuo onere.*

22 *Liber æſtimi probat plenè ad fauorem fiſci.*

23 *Liber æſtimi probat contra negantem conſenſiſſe, vel identitatem bonorum.*

24 *Deſcriptus in libro æſtimi præſumitur conſenſiſſe.*

25 *Cataſtrum quomodo fidem faciat.*

26 *Liber æſtimi plenè probat contra poſſidentem, vel dominium habentem.*

27 *Ciuis loci præſumitur, qui deſcriptus eſt in libro æſtimi.*

28 *Bona deſcripta ſunt obligata pro oneribus.*

29 *Fiſcus occupat bona non ſoluentis collectas.*

30 *Forenſes collectari poſſunt pro bonis territorij.*

31 *Forenſis quando teneatur ad onera.*

32 *Collectas etiam præteritas tenetur ſoluere emptor rei obnoxiæ.*

33 *Singularis ſucceſſor tenetur ad onera.*

34 *Clericus, & Eccl. tenetur ad onera pro bonis acquiſitis.*

35 *Res affecta tranſit cum ſuo onere in quemcunq.*

36 *Eccleſia, & clericus non tenetur ad onera extraordinario pro bonis acquiſitis.*

37 *Onera extraordinaria an tranſeant ad Eccleſiam.*

38 *Poſſeſſio exigendi acquiritur ex vnica ſolutione.*

39 *Exigendi quaſi poſſeſsio acquiritur etiam ex ſolutione facta à tertio.*

40 *Poſſeſſio non acquiritur ex actu, qui dedit cauſam liti.*

41 *Poſſeſſio non acquiritur ex ſolutione partis debiti, & quando.*

42 *Roſſeſſio non acquiritur ex ſolutione facta ad euitandam executionem.*

43 *Poſseſſio non acquiritur ex ſolutione cum proteſtatione.*

44 *Solutio partis debiti quando conſtituat in quaſi poſseſſione exigendi.*

44 *Proteſtatio niſi fiat in actu ſolutionis non impedit poſseſſionem exigendi.*

46 *Liber Communitatis probat poſseſsionem exigendi.*

CAPVT CCXXIII.

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DE anno 1647. Communitas Lozzariæ, petijt executionem contra M.R.D. Hyppolitum Ciprianum, pro taxis multorum annorum, in rationem librarum 518. ſingulis annis pro bubulis 148. terre, quas ipſe poſſidebat in ea regione, & pro quibus dum erat laicus, ſoluit libras 300. coactus à Iudice ſeculari, ſed factus Clericus recuſabat ſoluere, quia pater eius emerat dictas terras liberas, & immunes, & habet præſumptionem pro ſe, quod quælibet res præſumitur libera. Abb. in c. quia
1 veriſimile, num. 2. de præſumpt. Dec. conſ. 105. num. 4. Craue. conſ. 98. num. 3. Seraph. deciſ. 1262. n. 5. & deciſ. 1422. n. 13. vbi quod ſufficit actori etiam non poſſidenti negare ſeruitutem
2 aduerſario competere, niſi enim ille probet ius ſer-

ſeruitutis, reus eſt abſoluendus, l.qui accuſare ,
C. de eden.
Et maximè quia ipſe D. Ciprianus erat in
quaſi poſſeſſione libertatis , cum per annos de-
cem , & vltra non fuerit prouocatus ad ſolutio-
nem, & bona patri ſuo vendita fuerint ſine one-
2 re , & libera , ideo in tali libertate eſt manute-
nendus . Rot. ad Portium de Manutenend.
deciſ.589. num.2.
His tamen nõ obſtantibus cenſui, prædictum
D. Ciprianum teneri ad taxas ordinarias , &
extraordinarias vſq; ad tempus , quo ſe cleri-
cum fecit per reaſſumptionem habitus clerica-
3 lis ratione bonorum , quæ poſſidet , quia bona
taxis, & oneribus ordinarijs, & extraordinarijs
tranſeunt ad quemcunq; laicum cum ſuo one-
re, ad clericum verum cum onere ordinario, id
enim, apud omnes pro indubitato admittitur ,
4 quod res tranſit cum onere ſuo , & cum ſua
cauſa; l.ſi conuenerit, §.ſi fundus, ff. de pignor.
act.l.alienatio. de contrah. empht.l.1. §.fin.ad
Trebell. l.ſua, §. ſi fundus. de ſeruit. ruſt. præd.
§. ſi quis autem. in Auth. de hered. & falcid.
Ceph. conſ.281. num.7. Menoch.conſ.2.n.31.
Gratian. diſc.for.lib.4. c.705. num.11. & ego
ad rem dixi contr. for.103. num.21. vbi vide ,
& num.25. & ſeqq.
Et propterea cum bona empta per D. Ci-
prianum eſſent taxis obnoxia , antequam ad
ipſum peruenirent , vt ex libro ęxtimi, & Cata-
ſtro Communitatis , ad ipſum tranſierunt cum
eodem onere, etiam ſi illi liberè vendita ſint, &
5 exempta , quia pactis priuatorum iuri publico
derogari non poteſt , l.ius publicum, l.inter de-
bitorem. ff. de pact. l.fin. de ſuis, & legit. l.quod
de bonis, §. 1.ad l.falcid. l.3. de teſtam. c.ſi di-
ligenti. de for.comp. cum vulg.
Vnde ſatis fundata erat intentio Communi-
tatis in libro ęſtimi, ſeu Cataſtro (hęc enim pro
eodem vſurpantur. Bald. in rep.l.placet,nu.16.
C.de Sacroſ. Eccl. Feſtaſ. de Æſtim. & collect.
6 c.1.num.13. Tuſch. litt. E. concl.674. num.4.
Maſcard. de probat. concl.273. num.1. Genua
in tract. de priuat.ſcript.lib.5.de libr. Æſtim. in
Rub. quæſt.1. vbi, quod liber Æſtimi eſt idem,
quod Cataſtrum) in quo deſcribantur eius bo-
na, apparet enim ex libris Communitatis, bona
dicti D. Cipriani prius ab alijs poſſeſſa fuiſſe
taxis prædictis obnoxia, vt ex relatione dicti D.
Rubei , qui teſtatur vidiſſe cataſtra , & prędicta
eſſe vera nemini autem dubium eſt, quãdo liber
ęſtimi, ſeu Cataſtrum fidem faciat pro Commu-
nitate , ſeu fiſco in materia taxarum , & colle-
ctarum adeo, vt eo ipſo quod bona ſunt deſcri-
pta in extimo ſunt obligata Communi , ſeu fi-
ſco pro oneribus, ad tex. in l. Cenſus, ff. de pro-
7 bat. Auth. ad hęc, C. de fid. inſtrum. l.1. C. in
quibus cauſ. pign. tac. contrah. l.1. in fin. C.ſi
propter public. penſitat. pulchrè in terminis de
libro ęſtimi Bald. in l. exemplo , num.2. C. de
8 probat. vt probet pro Communitate inter per-
ſonas eiuſdem territorij , non contra foreńſes.
vbi etiam Salyc. hoc idem confirmat , prout
etiam Alex. in Auth. ſi quis in aliquo , num. 8.
C.de eden. Roman. conſ. 102. in fin. latè Soc.
conſ.187. col. 6. verſ.ſed pręmiſſa.lib.2.Feſtaſ.
in dicto tract. de ęſtim. & collect.p.1. cap.1.
num.66. vbi docet , quod iſte Codex probat
bona deſcripta eſſe oneribus obnoxia inter
9 perſonas eiuſdem territorij , ſi auctoritate pu-
blica ſit confectus , & ſeruatus à perſonis à pu-
blico conſtitutis, pulchrè. Rolan.conſ.4. nu.18.
lib.2. vbi quod licet iſte liber non probet ad
pręiudicium tertij, tamen probat ad fauorem fi-
ſci collectas exigentis . Maſcard. de prob.
10 concl.273. num.3. & concl.674. num.10. vbi
eadem cum Feſtaſio tenet pulchre etiam
Tuſch. litt.E. concl.674. num.26.27. vbi dicit,
quod liber ęſtimi probet ad fauorem communis
& bona in eo deſcripta ſunt pro oneribus
11 Communi obligata , & litt. L. concl.345. nu.
33. Genua in tract de ſcript. priuat.lib.5.tit. de
libris ęſtimi. quęſt.1. num.2. & num. 6.7. &
q. 9. in Miſcell. num.5. & numer. 15. vbi poſt
Burſat.conſ.18 . num.18.lib.2. & Io: de Ami-
12 cis. conſ.186. num.19. inquit , quod hodie li-
bris Aeſtimi plenè creditur, etiamſi non ſint de-
ſcripti ab aliqua perſona publica .
Sed ex aduerſo reſpondebatur primo , hunc
non fuiſſe librum Aeſtimi , ſed exactoris taxa-
rum , qui fit ſingulis annis , & ideo non habere
eandem vim probandi, ex diuerſis enim non fit
bina illatio, l.illud ad l.Aquil. ſecundò reſpõde-
batur librũ ęſtimi probare contra conſentientẽ
deſcriptioni bonorum, ſeu facientem ſe deſcri-
bere , non contra alios , l.Cenſualis, C. de do-
13 nat. Tuſch. litt. C. concl.128. num. 8. Genua.
d. tit. de libris ęſtimi. quæſt.1. num.22. & q.2.
num.15. ſed D. Ciprianus nunquam conſenſit
deſcriptioni prędictę ergo liber ille contra il-
lum fidem non facit .
Tertiò reſpondebatur, quod ipſe eſt forenſis,
& etiam clericus , & ſic non eſt ſubditus dicti
Communis ergo liber ęſtimi non probat contra
eum vti non ſubditum. Bald. in l.exemplo, nu.1.
2.C.de probat. Feſtas. de Aeſtim. d.c.1. nu.65.
14 Maſcard. d.concl.664. num.10. latè Genua d.
tit. quæſt.1. numer.20. vbi alios multos alle-
gat .
Sed ad primum replicatum fuit exemplum
libri exactoris fuiſſe ſumptum ex libro ęſtimi ,
& bona poſſeſſa per dictum D. Ciprianum
fuiſſe in eo deſcripta ſub nomine multorum , a
quibus ipſe cauſam habet, vt conſtat ex relatio-
ne dicti Rubei periti electi, & quatenus etiam
ille Codex exhibitus poſſit dici liber exactoris
Communitatis, adhuc fidem facit, & plenè pro-
bat contra deſcriptum , vel poſſidentem bona
deſcripta : quia eſt Officialis de publico deputa-
tus , etiam ſi non ſit Notarius , ex Bart. in d.l.
que-

Digitized by Google

quędam. §. nummularios, ff. de eden. Bald. in
Rub. C. de fid. Inſtr. num. 60. verſ. reſpondeo,
ibi: Nam ſatis. Alex. conſ. 136. col. 2. verſ.
Item etiam, lib. 2. & in terminis ſic probat Fe-
ſtas. in d. tract. de Æſtim. & Collect. p. 3. quęſt.
6. num. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. vbi quod in
hac materia executionis collectarum, & alijs
plena fides adhibetur libro executoris, ſi talis
16 Officialis auctoritate publica ſit electus. Cra-
ue. de antiquit. temp. p. 1. ſect. quarto limita-
tur, num. 92. latè Becc. conſ. 5. ſub nu. 1. Ma-
ſcard. de prob. concl. 652. nu. 9. & concl. 673.
num. 20. & concl. 676. num. 35. bene etiam Cy-
riac. contr. 512. num. 11. & contr. 537. num. 4.
vbi quod libris Officialis de publico deputati
plena fides adhibetur, etiamſi non ſit Notarius.
17 Ruin. conſ. 53. num. 9. lib. 4. Seraph. deciſ. 431.
num. 6. & deciſ. 442. nu. 1. & deciſ. 1245. n. 8.
& deciſ. 1390. num. 2. vbi quod libris Officia-
lium à publico deputatorum plenè creditur in
18 his, quę pertinent ad eorum officium; cum er-
go exactor iſte ſit deputatus à prędicta Com-
munitate, & eius libri aſſeruentur penes Archi-
uium Communitatis, ſequitur, quod eis cre-
dendum ſit in his, quę pertinent ad exactio-
nem taxarum, & collectarum.

Ad ſecundum reſponſum fuit, librum Aexti-
mi, ſeu Cataſtrum fidem facere, & plenè pro-
bare non ſolum contra conſentientes deſcri-
ptioni, vel facientes ſe accataſtrare, ſed etiam
19 cõtra eorum hęredes, & ſingulares ſuccęſſores:
vt latè dixit in terminis Tuſch. litt. L. concl.
345. num. 14. vbi alios allegat, nec mirum,
quia probationes, quę nocent authori, nocent
etiam ſingulari ſucceſſori reſpectu rei, in qua
ſuccedit, ſecundum Bart. in l. ſi mater, §. fin. ff.
20 de except. rei iud. & in l. ſi ſuperuus, de pign.
Io: And. ad Spec. tit. de teſte, §. nunc tracte-
mus. in Add. magna. Soc. conſ. 266. col. 2. verſ.
pręterea lib. 2. pulchrè Ruin. conſ. 50. num. 13.
lib. 1. Tuſch. d. concl. 345. num. 14. in fin. Sed
ſic eſt, quod terrę, quibus fruitur dictus D. Ci-
prianus, erant prius cataſtratę ad partitam, &
nomen DD. Io: Franciſci Tarabatij, Pauli Ca-
zati, Ant. Lenzoni, Franciſci Thomaſij, & alio-
rum, & poſtea deuenerunt ad manus autho-
rum, vt ex relatione dicti Rubei ſumpta ex
ipſis Cataſtris, & libro Æſtimi, ergo fides dicti
libri probat etiam contra dictum D. Cipria-
21 num, ſi quidem res accataſtratę tranſeunt in
quemcunq; cum onere ſuo, Bart. in l. reſcripto,
ff. ad Municip. Tuſch. litt. E. concl. 674. nu. 26.
in fin. Curt. iun. conſ. 42. num. 5. Feſtas. de
Collect. p. 2. q. An, & quand. foren. n. 1.

Augetur ius reſponſionis, quia dictus D. Ci-
prianus non ſolum ſucceſſit in locum eorum,
qui fuerunt deſcripti, & accataſtrati, ſed etiam
ipſe fuit deſcriptus in libris dictę Communita-
tis pro bubulcis 148. vt ex dicta relatione, ergo
22 liber ille contra deſcriptum plenè probat ad
fauorem fiſci, ſi aliud non probetur. ex Alex.
conſ. 10. num. 5. lib. 4. & alijs probat Maſcard.
de probat. concl. 273. numer. 3. Tuſch. litt. C.
concl. 674. numer. 27. vbi vide. Soc. iun.
conſ. 61. numer. 2, lib. 3. Menoch. de retinend.
rem. 3. num. 570. verſ. declaratur primo, Ber-
taz. conſ. ciu. 52. num. 36. 37. Genua de ſcript.
priu. lib. 5. tit. de libr. ęſtim. q. 1. nu. 2. quæſt. 2.
nu. 15. & quęſt. 4. nu. 10.

Et hoc adeo verum eſt, vt procedat, etiamſi
deſcriptus negaret, quod ipſe dederit partitam,
quia contra eum pręſumitur, & etiam ſi nega-
ret identitatem bonorum, quia pluralitas non
pręſumitur, niſi probetur, & ſemper pręſumi-
23 tur pro cataſtro, niſi probetur, quod tempore
accataſtrationis bona per alium eſſent poſſeſ-
ſa: ita in verbis Tuſch. litt. C. concl. 128. nu. 9.
10. vbi alios allegat, & facit bene doctrina
Bald. in Rub. C. de fid. inſtr. num. 60. ad fin.
vbi dicit ſatis eſſe, quod ita reperitur ſcriptum,
nec requiritur, quomodo ſcriptum fuerit, ete-
nim qui in dicto libro Communis ſcriptus re-
peritur, conſenſiſſe pręſumitur, ex Alex. conſ.
147. lib. 5. Zaſ. conſ 128. lib. 1. Barb. conſ. 82.
24 lib. 4. Dec. conſ. 428. in fin. Pariſ. conſ. 53. lib. 1.
Tuſch. d. litt. C. concl. 128. num. 16. & ſic liber
ille probat contra deſcriptum quo ad onera
ſoluenda in fauorem fiſci, licèt fortè tertio non
pręiudicaret, ex Aret. conſ. 15. num. 49. & ſeq.
25 verſ. nec etiam obſtat. Tuſch. litt. L. concl. 345.
num. 23.

Confirmatur reſponſio, quia quando deſcri-
ptus poſſidet bona accataſtrata, vel habet eo-
rum dominium, non eſt dubitandum de fide
libri ęſtimi, & exactoris, qui fiſcus non ſolutis
collectis occupat bona cataſtri, & grauat poſ-
ſeſſorem, & propterea liber plenè probat con-
26 tra poſſidentem, vel bonorum dominium ha-
bentem, ex Caſtr. l. ſi pater. C. de act. empt. Soc.
in l. 5. col. 6. ff. de acquir. poſſeſſ. Maſcard. de
probat. concl. 273. numer. 10. Tuſch. litt. E.
concl. 674. numer. 21. Zuccard. conſ. 61. n. 2.
Rol. conſ. 4. num. 17. lib. 2. Peregr. de fideic.
art. 44. num. 9. Genua d. loco, quæſt. 1. num. 3.
& quæſt. 3. num. 13. 14. ſed ſic eſt, quod D. Ci-
prianus poſſidet bona deſcripta in Æſtimo, &
illorum dominus reputatur, ergo tenetur ſol-
uere taxam, pro eis ſoluendam, vt in relatione
dicti Rubei.

Ad Tert. fuit reſponſum, dictum D. Cipria-
num non poſſe dici forenſem, vel non ſubdi-
tum reſpectu temporis, quo laicus erat, cum ha-
bitaret Luzzarię, & poſſideret bona immobilia,
quod forenſibus non licet, & cum ſit ſcriptus
in libro Aeſtimi, ex hoc ſolum probatur eſſe
loci illius ciuem: vt ex Ceph. conſ. 246. nu. 7.
27 lib. 2. tradit Genua d. lib. 5. tit. de libr. Aeſtimi,
poſt q. 9. in Miſcell. num. 16.

Et

Et dato etiam, quod forenſis, & non ſubdi-
tus dici poſſet, tamen reſpectu bonorum, quæ
in territorio Luzzariæ poſsidet, dicitur ſubdi-
tus, & poreſt collectari, & bona iam taxis, &
collectis obnoxia deuenerunt in eum etiam
forenſem cum ſuo onere, & cauſa; cum enim
bona omnia ſint obligata pro oneribus et col-
28 lectis indicendis, l. Imperatores, ff. de publi.
l. murileguli. C. de murileg. lib. 11. forenſe non
ſoluente collectas, fiſcus occupabit bona ſibi
29 ſubiecta, vt per Feſtaſ. de Collect. p. 2. d. q.
An, & quando foren. num. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13.
vbi quod ſic ſtatuta contra bona diſponunt;
30 non autem perſonam forenſis tangunt: & in
praxi quotidie videmus, quod forenſes reſpe-
ctu bonorum, quæ in territorio poſsident, obli-
gantur ad taxas, & collectas, quæ pro rebus
imponuntur ad ratam bonorum. Surd. conſ.
48. n. 15. lib. 1. & propterea ſi forenſis acqui-
rat prædium regiſtratum in cataſtro, ſeu libro
31 Codicis, tenetur ſoluere illa onera. Bald. in
l. 1. §. quod ſi nemo. q. 2. & 3. ff. quod cuiuſq;
vniuerſ. nom. Caſtr. Alex. & Iaſ. in l. apud
Iulianum. §. 1. de leg. primo. Iaſ. conſ. 83. col. r.
vol. 3.

Et hoc adeo verum eſt, vt emptor teneatur
ad onera realia non ſolum futura, ſed etiã præ-
terita, & impoſita, antequam bona ad eius
manus peruenirent, ratione hypothecæ, quæ
competit fiſco, vel Communi contra quemlibet
rei poſſeſſorem, per l. Imperatores, vbi gl. &
32 Caſtr. ff. de publican. l. inter debitores. de pact.
l. 1. C. de Cenſ. lib. 11. l. in venditione. ff. de
act. empt. l. omnes. vbi Salyc. C. ſine Cenſu,
vel reliq. Archid. in c. ſi quis loca. 17. q. 1. Abb.
in c. Paſt. n. 5. de Decim. Barbat. conſ. 84. col. 4.
verſ. præterea, vol. 3. Natt. conſ. 71. n. 2. pul-
chre vidend. Afflict. dec. 95. n. 3. 4. 5. vbi quod
obligatio ſoluendi onus rei impoſitum, afficit
quemlibet ſingularem ſucceſſorem: Pinell. in
33 l. 1. p. 2. nu. 72. C. de bon. matern. Capic. deciſ.
20. num. 26.

Et eadem ratione non obſtat, quod poſtea
dictus D. Ciprianus factus ſit clericus, quia iam
liber fidem fecerat contra eum exiſtentem lai-
cum, nec amittit fidem ſuam ob mutationem
ſtatus perſonæ; etenim ſi bona collectis, ſeu
taxis, aut oneribus certis, & ordinarijs perue-
niant ad Clericum, vel Eccleſiam, ipſa tenebi-
34 tur pręſtare onus impoſitum. c. ſi tributum.
11. q. 1. c. tributa. 23. q. 8. c. placet. 16. q. 1.
Bart. & DD. in l. placet, C. de ſacroſ. Eccl.
Rom. in l. ſi publicanus. §. 1. ff. de public.
Bald. in tit. de Pace Conſtantiæ in princ. n. 16.
vbi dicit, quod ſi onus eſt certum, & bona
iam ſunt cataſtrata, clericus illa acquirens te-
nebitur ſoluere, & ego dixi d. contr. for. 103.
n. 21. 25. res enim affecta aliquo onere, tran-
35 ſit cum eo in quemcumque poſſeſſorem,
l. alienatio, ff. de contrah. empt. c. cum in
tua, & c. paſtoralis, vbi Abb. de decim. c. ex
litteris ad fin. de pign. gl. in c. 1. in verſ. bono-
rum, vbi Io. And. Archid. Gemin. & Anch. de
immunit. eccl. in 6. & ego dixi d. contr. 103.
n. 38. 39.

Benè verum eſt, quod hoc procedit tan-
tum reſpectu onerum ordinariorum, quæ ſunt
certa, & inuariabilia, vt in his terminis loquũtur
iura prædicta, & DD. allegati, ſecus eſt reſpe-
ctu onerum extraordinariorum, quia ſunt in-
certa, & obligationi incertæ non poteſt hy-
potheca accedere, & propterea clerici, vel
Eccleſia emens bona cataſtrata, non tenetur
36 amplius ad onera extraordinaria, vt optimè
declarat Bart. in conſ. 180. n. 4. vol 1. Bald. in
tit. de pac. Conſtant. in verb. Imperialis Clè-
mentiæ n. 16. ad fin. vbi quod ſi bona perue-
niunt ad perſonam priuilegiatam, onus non
durat, quia incertæ obligationi hypotheca ac-
cedere non poteſt, & poſt Archid. Io. And. &
Io. de Ligna. dixit Abb. in c. fin. n. 12. de vit. &
honeſt. cler. vbi docuit, Eccleſiam non teneri
ad onera extraordinaria pro bonis, quæ aliàs,
37 dum eſſent laicorum, erant in regiſtro aſcripta,
quia cum talia onera non ſint certa, nec perpe-
tua; ſed variabilia, non poſſunt dici prædijs
annexa: Alciat. conſ. 168. num. 5. latè Barba.
conſ. 1. col. 9. verſ. cum ergo, vol. 3. Soc. conſ.
243. in princ. vol. 2. Natt. conſ. 328. n. 2. pul-
chrè Surd. conſ. 262. nu. 31. Oſaſch. deciſ. Pe-
dem. 91. n. 22. & ego dixi d. contr. 103. n. 18.
19. 20. 40. pulchrè Feſtaſ. de Collect. p. 4. c. 1.
num. 4. vbi dixit, quod etiam ſi bona ad cleri-
cos peruenta fuiſſent prius in Cataſtro deſcrip-
ta, & pro eis laici fuiſſent ſoliti ſoluere colle-
ctas, non erunt clerici amplius obligati ſoluere
in futurum, ſed tantum pro præterito, immo
talia bona ab Æſtimo eximuntur, poſtquam
ad clericos peruenere, & reſtatur de communi,
ſubiungens, quod etiam ſi per aliquod tempus
ſoluiſſent, hoc illis non nocet, quia nulla con-
ſuetudine poteſt induci contrarium, vt fiſco
opituletur: & ſic D. Cyprianus hoc lucratur
ex clericatu, quod amplius non tenebitur ad
onera extraordinaria.

Sed reſpectu onerum Ordinariorum dictus
D. Ciprianus non poteſt euitare ſolutionem
tam pro tempore futuro, quam præterito, non
ſolum ex prædictis; ſed etiam quia ad compu-
tum ſoluit iam libras 300. & ſic agnouit debi-
tum, & ideo Communitas eſt manutenenda
in quaſi poſſeſſione exigendi, in annuis enim
38 præſtationibus acquiritur quaſi poſſeſſio exi-
gendi, etiã per vnicum actũ ſolutionis. per tex.
in c. Eccleſia ſutrina. vbi gl. & DD. de cauſ.
poſſ. & propriet. Bart. in l. hoc interdicto. n. 3.
ff. de itin. actuq. priu. Rom. conſ. 311. num. 17.
Alex. conſ. 74. n. 16. lib. 4. Ludouiſ. deciſ. 315.
n. 1.

Digitized by Google

nu. 1. vbi quod ſæpius ita fuit reſolutum, latè
Poſtius in tract. de Manuten. obſ. 18. n. 26. 27.
& ſeqq. vbi quod ad effectum manutentionis,
quaſi poſſeſſio exigendi acquiritur per vnicum
actum ſolutionis: & Rot. poſt eum deciſ. 141.
n. 4. & deciſ. 142. n. 5. vbi quod etiam in incor-
poralibus ex vnica ſolutione quaſi poſſeſſio
exigendi acquiritur manutenibilis.

Et hoc procedit etiam ſi vnica ſolutio facta
fuerit a Tertio de ordine debitoris, de quo
conſtet, quia hoc ſufficit ad acquirendum qua-
ſi poſſeſſionem exigendi. Rot. diuerſ. deciſ.
436. n. 1. p. 4. Poſtius, d. obſ. 18. n. 33. & obſ. 35.
nu. 66. & in hoc æquiparantur ſolutio, & de-
39 poſitum, quia etiam ex depoſito acquiritur
quaſi poſſeſſio exigendi. Rot. apud Cenc. de
Cenſ. deciſ. 233. ſub nu. 1. & deciſ. 250. in fin.
Poſtius d. trac. obſ. 35. n. 4. 5.

Sed ex aduerſo multis modis reſpondebatur;
& primò quod dictus Ciprianus ſoluit dictas li-
bras 300. cauſa euitandi executionem, quam
fecerat Communitas tollendo per executores
eius, animalia prædiorum ruſticorum, propter
quod dedit cauſam huic liti, & propterea nulla
poſſeſſio poteſt dici acquiſita dictæ Commu-
40 nitati ex actu ſic recente, & liti cauſam dante,
& maxime ſi ille primus venit ad iuditium: latè
Poſtius in d. trac. de Manuten. obſeru. 17. n. 44.
& n. 51. Rot. apud eum, deciſ. 213. n. 2. & deciſ.
229. n. 14. Cancer. var. reſol. p. 3. c. 14. n. 75. &
ſeqq. quem ſequitur Fontanell. de pact. nupt.
cl. 7. gl. 3. p. 10. n. 56. 57.

Secundò reſpondebatur, ſolutionem prædi-
ctam pro parte debiti factam non releuare quò
ad aliam partem, nec ex ea acquiri poſſeſſio-
nem exigendi prò ſingulis annis, niſi ſoluens
41 habuerit animum agnoſcendi totum debitum
& pro alijs annis. Gratian. diſc. for. 485. in fin.
& 426. nu. 11. Poſtius, dicto tract. obſ. 18. nu-
mer. 39. 40.

Tertiò reſpondebatur, proteſtationem fa-
ctam per dictũ Ciprianum de ſoluendo ad eui-
tandam executionem ſanare hunc defectum, &
efficere, quod creditori nõ acquiratur quaſi poſ-
42 ſeſſio exigendi. Ludouiſ. deciſ. 365. num. 2. 4.
Mareſcot. var. reſol. lib. 1. c. 22. n. 22. Gratian.
diſc. 310. n. 38. & n. 46. Poſtius d. tract. conſ.
35. n. 37. 38. & ſeqq.

Nam ad primum fuit replicatum, allegata ni-
hil obſtare, quia licèt vera ſint, non tamen ap-
plicantur benè ad caſum noſtrum; procedunt
enim in actis, & factis per eum, qui prætendit
manutentionem ex facto ab eo de recenti, &
qui dedit cauſam liti, non enim quis dicitur
poſſidere tempore litis motæ, propter aliquem
actum, quem ipſe fecerit propria auctoritate,
ſuper quo ſtatim ac ſciuiſti, iudicialiter conque-
ſtus fuiſti. ſic Cancer. var. reſol. p. 3. c. 4. n. 95.
& c. 14. n. 72. vid. Poſtium d. trac. de manuten.
obſ. 17. n. 49.

Non ſic eſt, quando manutentionem petens
non ſe fundat in facto proprio, ſed in actu per
aduerſarium geſto, vt hic in ſolutione facta per
D. Cyprianum ad euitandam executionem,
hæc non dicitur dediſſe cauſam liti, cum ten-
dat potius ad tollendam obligationem, & pro-
pterea ſolutio facta in executione mandati Iu-
dicis, ſiue iuſti, ſiue iniuſti conſtituit creditorem
in quaſi poſseſsione exigendi, & manutenen-
43 dus eſt, ſi ſoluens in actu ſolutionis non fuerit
proteſtatus, ſe metu cenſurarum, vel mandati
executiui ſoluere. ſic Rota penes Achil. deciſ.
10. de decim. et Rot. diuerſ. deciſ. 196. n. 3. p. 1.
Seraph. dec. 1407. n. 11. vbi quod pluries Ro-
ta ſic cenſuit. Farin. dec. recent. 241. n. 6. p. 1.
vbi dicit hoc eſſe notum, et quotidie practicari
in Rota. Gratian. diſc. 310. n. 38. 39. Mareſcot.
var. reſol. lib. 1. c. 23. nu. 21. 22. Lotter. de re
benef. tom. 1. lib. 1. q. 38. n. 208. 209. pulchre
Beltram. ad Ludouiſ. deciſ. 365. n. 4. Poſtius
d. trac. obſ. 35. n. 36. et Rot. poſt eum deciſ. 202
numero 7.

Ad ſecundum fuit replicatum, tunc ex ſo-
lutione partis debiti annui non acquiri quaſi
poſſeſſionem exigendi totum, vel ſingulis annis
portionem, ſi ſoluens habuit animũ agnoſcen-
di debitum pro parte tantum, et de hoc conſtet,
quia vere animus ſoluentis attendendus eſt.
Gratian. diſc. 426. n. 11. Verum, ſi non con
ſtet de eius voluntate, quia ſe non declarauit,
nec adſunt adminicula, quod pro parte tantum
voluerit debitum agnoſcere, et ſic verſamur in
dubio, et tunc ex ſolutione etiam vnica vnius
termini, vel partis crediti, acquiritur quaſi poſ-
ſeſſio exigendi totum, ſeu annuam penſio-
nem, ſeu præſtationem: ſic Rot. apud Farin.
deciſ. recent. 547. nu. 8. p. 1. Gratian. diſc. 426.
nu. 2. 3. Poſtius d. obſ. 17. n. 38. ſed in caſu no-
ſtro non apparet, quod dictus D. Cyprianus
voluerit agnoſcere debitum tantum pro parte,
immo contrarium deducitur ex fide eius, qui
ſoluit dictas libras 300. eius nomine, dum de-
ponit ſoluiſse ad computum taxarum Commu-
nitatis, pro terris dicti D. Cipriani, vt in proceſ-
ſu fol. 24. Ergo ſi ſoluit ad computum, dicitur
agnouiſse totum debitum, non autem pro par-
te tantum ſoluta, ad acquirendam enim poſseſ-
ſionem non debet attendi actus exactionis par-
ticularis, ſed cauſa exigendi, quæ cum ſit vni-
uerſalis habendi totum, creditor dicitur conſti-
tutus in quaſi poſseſsione exigendi totam an-
nuam præſtationem, licet partem tantum ha-
buerit, per tex. in l. 3. ff. de acquir. poſseſs. Bart.
in l. 1. §. ſi quis hoc interdicto. n. 1. verſ. nam
probata. ff. de itin. actuq. priu. Bald. in l. 1. n. 29
verſ. tu dic, C. de emanc. liber. Seraph. dec.
1047. n. 2. Tuſch. littera Q. concl. 34. num. 17.
Lotter. de re benef. lib. 1. q. 38. n. 123. Caualer.
deiſione 379. numero 34. Poſtius dict. tract.
obſ.

Digitized by Google

n.57. & apud eum Rota deciſ. 188. numero 4. 5. 6.

Ad tertium fuit reſponſum, non ſatis conſtare de proteſtatione dicti D. Cipriani, quia teſtis adductus pro hac probatione eſt vnicus, & non legitimè examinatus, & proteſtatio non ſe refert ad metum executionis, ſed an iuſtè compulſus fuerit, vt in proceſſu. fol. 36. & quod magis vrget, non fuit facta in actu ſolutionis, ſed poſtea, vt conſtat ex fide ſoluentis
45 nomine ipſius, qui ſoluit Communitati ſine aliqua proteſtatione, vt d. ſol. 24. Ergo proteſtatio, quę non fuit facta in ipſo actu ſolutionis, nihil releuat, & non impedit, quin poſſeſſio exigendi acquiratur creditori: ſiue mandatum Iudicis ſit iuſtum, vel iniuſtum. Seraph. deciſ. 1047.n.11.Farin.deciſ. recent. 241.nu.6. p.1. Mareſcot. d. c. 23. n. 21. & 22.Gratian.d.diſc. 318.n.38.Lotter.d.lib 1.q.38.n.205. Ludouiſ. d.dec.365.n.2. & n.4. vbi allegantur aliæ Rotę deciſiones. Poſtius d.obſ.35. nu. 37. Rot. diuerſ.deciſ.196.n.3.p.1.

Cum ergo ex libris Communitatis appareat dictum Dominum Ciprianum ſoluiſſe libras 300. ad computum taxarum prędictarum, & fides libri adminiculetur atteſtatione Syndici montis Pietatis, dicentis ſe illas ſoluiſſe ad computum taxatum, & ipſe non neget ſolutionem, ſequitur, quod ex libro ſuo dicta Communitas ſatis probauerit ſuam quaſi poſſeſſionem exigendi, etiam ſi ſolutio probetur per vnicum
46 teſtem. Rot. diuerſ. d. deciſ. 196. n.4.5. p. 1. Soc.conſ.161.n.3.lib.2.Gratian.diſc.310.n.61 Poſtius. d.obſ.35. n.31. & ita fuit iudicatum:

E P I T O M E.

Vtrum verum ſit, quod offenſus teneatur facere pacem in ſcriptis etiam eius inimico veniam petenti, & congruam ſatisfactionem offerenti, vel poſſit in conſcientia id negare, dimiſſo tamen odio, & rancore.

SUMMARIUM.

1 *Gratiam facere de omni delicto poteſt Princeps.*

2 *Epiſcopus, & Epiſcopalia iura habens poteſt facere gratiam de omni delicto.*

3 *Principes non ſolent gratiam facere de delicto, niſi parte concordata.*

4 *Princeps faciens gratiam de delicto parte non concordata, peccat mortaliter.*

5 *Gratiam facere non licet de delicto, niſi obtenta pace offenſi, vel hæredum.*

6 *Princeps peccat contra conſcientiam, ſi facit gratiã, pace non obtenta ab offenſo.*

7 *Pax debet conſtare per publicum Inſtrumentum, vt obtineatur gratia a Principe.*

8 *Pax quomodo procuretur ad gratiam obtinendam.*

9 *Diligendi ſunt inimici.*

10 *Pacem facere in ſcriptis inimico veniam petenti tenemur.*

11 *Inimicus tenetur remittere odium, & rancorem erga inimicum.*

12 *Inimicus non tenetur facere pacem in ſcriptis, nec remittere actionem iniuriarum.*

13 *Rancor bonus, quo quis appetit, per Iudicem caſtigari delictum.*

14 *Rancorem bonum non tenemur dimittere.*

15 *Inimico veniam petenti non tenemur remittere actionem iniuriarum.*

16 *Confeſſarij debent abſoluere, qui recuſant remittere actionem iniuriarum.*

17 *Moribundus dimiſſo odio, & rancore, non tenetur remittere actionem iniuriarum.*

18 *Vindicta iuſta eſt opus virtutis.*

19 *Accuſationem ex affectu Iuſtitiæ nemo tenetur dimittere.*

20 *Punitionem iuſtam delinquenti ſine prauo affectu licet petere.*

21 *Accuſatio non calumnioſa licita eſt.*

22 *Vindicatio auctoritate publica, eſt actus virtutis, & permiſſus.*

23 *Offenſus tenetur ad dimittendum ſolum rancorem, non actionem iniuriarum.*

24 *Offenſus, in ſacramento pęnitentiæ remittens iniuriam, non ſe priuat iure accuſandi.*

25 *Odium, & rancorem ſolum tenemur remittere ex præcepto Euangelico, non actionem iniuriarum.*

26 Ini-

26 *Inimicus, an teneatur remittere odium, ſi id non petatur.*

27 *Odium, & rancorem tenemur dimittere etiam ſi id non petatur.*

28 *Odij motus in parte ſenſitiua ſine cõſenſu voluntatis non impedit abſolutionem.*

29 *Mihi vindictam, & ego retribuam, quomodo intelligatur.*

30 *Punitio delinquentiũ eſt actus virtutis.*

31 *Vindicatio auctoritate publica non eſt contra legem Dei.*

32 *Iuſtus lætatur, cum videt vindictam.*

33 *Vindicta quando ſit prohibita, vel permiſſa.*

34 *Inimico tenemur oſtendere ſigna amoris, & quæ.*

35 *Amoris ſigna ſpecialia non tenemur exhibere inimico, niſi in caſu neceſſitatis.*

36 *Inimico veniam petenti tenemur exhibere ſigna ſpecialia amoris.*

37 *Inimico offerenti ſatisfactionem an teneamur concedere pacem.*

38 *Pax an ſit facienda inimico veniam petenti, & ſatisfactionem offerenti.*

39 *Pœnitens eſt hortandus ad pacem extrinſecam, non cogendus.*

40 *Vindictam poſtulare zelo Iuſtitiæ, non ex odio, difficile eſt.*

41 *Vindictam petens zelo Iuſtitię, & non ex odio abſoluendus eſt.*

42 *Pacem facere viro peſſimo, & malæ Naturæ non tenemur.*

43 *Inimico quando liceat pacem denegare, & odio eum proſequi.*

44 *Pacem facere nemo cogendus, niſi ex cauſa iuſta à Principe.*

45 *Cõfeſſarij nõ debẽt facile denegare abſolutionẽ iniuriatis vindictã petentibus.*

46 *Abſolutio non eſt deneganda pœnitenti opinionem minus probabilem ſequenti.*

47 *Confeſſarius peccat mortaliter pœnitenti ſequenti opinionem minus probabilem denegans abſolutionem.*

48 *Opinionem minus probabilem licet ſequi, etiam tempore mortis.*

CAPVT CCXXV.

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

SÆpè quęritur, an offenſus ſaltem oblata ſibi
cõgrua ſatisfactione, teneatur offendenti fa-
cere pacem in ſcriptis, vel in forma probanti,
ad finẽ, vt poſſit illã oſtendere Principẽ, & ab eo
obtinere gratiã, vel abſolutionẽ delicti, aut cõ-
poſitionẽ: Nam licet poſſit Iudex ſupremus, &
Principatũ tenens, qui Superiorẽ non recogno-
ſcit gratiã facere de omni delicto, & pęnas re-
mittere; & indulgere, ad tex. in l. 1. C. de ſent. l.
1 fin. C. de generali abolit. gl. cõmuniter approba-
ta, in l. 2. verb. concedi, C. de in ius voc. Clar. in
pract. crim. §. fin. q. 59. n. 1. 2. Pariſ. conſ. 59. li. 4.
Farin. q. 6. n. 1. Odd. de reſtit. in integr. li. 2. q. 91.
Caball. reſ. crim. caſ. 58. n. 4. 5. cent. 1. Theſ. dec.
27. n. 1. late Guaz. defenſ. 2. c. 9. n. 1. 2. vbi quod
aliter dicere eſſet ſacrilegium, quia non licet di-
ſputare de poteſtate Principis ſupremi.

Immo hoc procedit etiã in Epiſcopo, vel iura
Epiſcopalia habente, nã de generali cõſuetudi-
2 ne licet Epiſcopis de omni delicto componere,
& gratiam facere, vt late per Genu: in Prax. Ar-
chiep. Neap. c. 49. ſic etiam Guaz. defenſ. 34. n.
6. & ego latius dixi contr. for. p. 1. c. 145. n. 11.

Tamen nõ ſolẽt Principes, vel Epiſcopi indul-
gere pęnas, & gratiã facere de delictis maximè,
ſi nõ ſunt lęuia, niſi parte cõcordata, vel pace ſe-
quuta adeo, vt de hoc requirere etiã ſoleãt pro-
3 bationes per Inſtrumẽtũ pacis, ſi quidẽ creditur
hoc eſſe de iure diuino, vt ſine remiſſione partis
non fiat gratiã delinquenti, & ſi fiat, non valeat,
& Princeps aliter faciens peccat mortaliter, ad
4 tex. in d. l. fi. verſ. niſi forte, C. de abolit. l. pen. ad
Turpil. gl. in l. venia, C. de in ius vocãd. Innoc. &
DD. in c. niſi de off. deleg. & in c. noſtra, de iniur.
pulchrè. Grãm. vot. 35. n. 8. 9. 10. vbi alios alle-
gat, vbi etiã teſtatur, quod Princeps aliter faciẽs
peccaret mortaliter, cũ id non iure, ſed de abſo-
luta poteſtate faceret. Bald. & Plot. conſ. crim.
diu. 6. to. 2. idẽ Pl. cõſ. 78. n. 52. & ſeqq. vbi quod
hoc eſt de iure diuino, vt requiratur pax offen-
5 ſi, vel hęredũ, ſic etiã Clar. in d. §. fin. q. 58. n. 1.
& q. 59. n. 4. verſ. cęterũ ego, vbi quod ita ſem-
per vidit ſeruari pro lege. latè Bai. ad Clar. d. q.
59. nu. 38. 39. & ſeq. ex D. Tho. 2. 2. q. 63. art. 4.
verſ. ſed Princeps, & alijs. Tuſch. verb. Grat. cõ-
cl. 54. n. 3. latè Farin. de Inquiſ. q. 5. n. 11. & q. 6.
n. 18. 19. vbi quod Princeps aliter faciens pec-
cat mortaliter, & peccat contra cõſcientiã. idẽ
2 Farin. conſ. 46. per totũ lib. 1. vbi quod ex hoc
poſſunt oriri, mille ſcandala. Caualc. de Brach.
reg. p. 4. n. 205. vbi quod Princeps aliter faciẽs
peccat mortaliter, ſic etiã pulchre, Guazzin. de-
fenſ. 34. c. 3. n. 1. 2. & ſeqq. & latius in tract. de
Pace. & Caut. q. 38. n. 2. 3. 4 vbi plurimos cõge-
rit, vbi quod hęc concluſio non ſolũ de iure, ſed
etiã ex laudabili conſuetudine vbiq; approbata
eſt, vt Principes gratiã non faciãt de delictis, niſi

C habi-

Digitized by Google

habita pace, vel ſeruato exilio à loco delicti, vbi
offenſus, vel eius hęredes commorantur.

Et licet pax multis modis probari poſſit, de
quibus Maſcard. de probat. concl. 1161. tamen
ad finem prędictum obtinẽdi gratiam oportet,
quod de pace conſtet per publicum Inſtrumen-
7 tum, vt ex gl. in d. l. venia. C. de in ius voc. cum
ibi notatis dixit Grammat. d. vot. 35. n. 7. Clar.
in d. §. fin. q. 58. num. 40. verſ. ſcias etiam, quod
tamen fundatur in conſuetudine, quę non eſt
trahenda ad alia loca, vbi non viget. Guazzin. d.
defenſ. 34. c. 3. n. 2. in fin. verum quia talis con-
ſuetudo viget etiam hic, & ferè vbiq; locorum,
& difficile eſt alio modo probare pacem, quam
per Iuſtitiam, coram Principe, qui ſolet in hoc
8 requirere pacem liquidam, & de qua non poſſit
dubitari, ideo offendentes, qui vel ſunt carcera-
ti, vel banniti, & deſiderant gratiam Principis,
totis viribus conantur impetrare pacem à par-
te offenſa, vt facilius delictorum abolitionem à
Principe cõſequi valeant, & quia ſępe offenſus,
aut eius hęres difficilis eſt in pace facienda, ha-
betur recurſus ad Parochos, vel pręſens ſpiri-
tuales, vt diſponant offenſum ad illam minitan-
tes illi etiam denegationem ſacramentorum, ſi
recuſet, quorum receptione ſe indignum redde-
re videtur, dum odium retinet cõtra inimicum,
nec vult illi benefacere, cum offerat debitas ſa-
tisfactiones, aduerſus pręceptum Chriſti Do-
mini dicentis: Diligite inimicos veſtros benefa-
9 cite ijs, qui oderunt vos, vt apud S. Matth. c. 5.
& non debemus diligere lingua, & verbo, ſed
opere, & veritate: S. Io. c. 3. & ſcriptum eſt. Mea
eſt vltro, & ego retribuam: vt legitur in libro
pſalmorum: & ſimiliter ſcriptum eſt; ſi euene-
rit inimicus tuus ciba illum, ſi ſitit, potum da illi:
S. Paul. ad Rom. c. 12. & quotidie dicimus: Di-
mitte nobis debita noſtra, ſicut nos dimittimus
debitorib. noſtris: & ad rẽ facit c. contriſt. d. 90.

Et ſane cum Dominus dixerit, quęcumq;
vultis, vt faciant nobis homines, eadem vos fa-
cite illis, videtur omnino dicendum, nos teneri
ad faciendam pacem proximo, & inimico no-
ſtro veniam petenti etiam in ſcriptis, quia ſicut
10 vnuſquiſq; cupit ſibi ſubueniri in neceſſitate;
ita debet alijs ſubuenire, & propterea conclu-
dendum videtur offenſum teneri parti offen-
denti veniam tamen mox humiliter petenti, &
ſatisfacere volenti ſpecialia amoris ſigna oſten-
dere, eiq; omnem iniuriarum actionem condo-
nare, & pacem etiam in ſcripis facere, & ſi re-
nuat, non poſſe à Confeſſario abſolui: ſic ex
verbis Domini apud S. Lucam, c. 17. Si reuerſus
fuerit ad te dicens: Pęnitet me: dimitte illis &
ex c. placuit. diſt. 90. & alijs multis probat. P.
Ludouicus de Beia in reſponſ. caſ. conſc. p. 1. caſ.
10. per totum, vbi adducit multas rationes, &
auctoritates, quas hic repetere ſuperfluum eſt.
Genuen. in Praxi Archiepiſc. Neap. c. 24. nu. 6.
vbi vide. Sylueſt. in ſumm. verb. Charitas, q. 6.
Malder. ad D. Tho. 2. 2. q. 25. art. 7. Azor. mor.
p. 3. lib 12. c. 13. q. 8. Phyluc. mor. p. 2. tract. 28.
c. 1. nu. 25. ſic etiam gl. in §. fin. in verb. non re-
uocauerit. Inſt. de iniur. vbi quod iſte non poteſt
benè pęnitere, ſi non remittit iniuriam irreuo-
cabiliter, ſic etiã pulchre Io: B. Corrad. in reſp.
caſ. conſc. q. 197. verſ. reſpondetur, vbi quod of-
fenſus tenetur in ſcriptis facere pacem inimico
ſatisfacere parato: ſic etiam Henric. Villalo-
bos. in ſumm. to. 2. tract. 3. diffic. 6. nu. 11. vbi la-
tè hoc probat. ſic etiam Guazzin. in tract. de
Pace. p. 1. quæſt. 4. num. 8.

Verum pręualet altera ſententia, quod offen-
ſus non teneatur ſub pęnã peccati mortalis fa-
cere pacẽ in ſcriptis inimico ſuo etiã humiliter
petenti, nec etiã ei remittere actionẽ iniuriarũ,
quia ſolum tenetur ei remittere odiũ, & ranco-
11 rẽ c. fin. de pęnit. diſt. 5. & ideo poteſt ſine odio,
& rancore ius ſuum proſequi vſq; ad vltimum
ſuppliciũ, ſi de iure offendens veniret punien-
dus, quia nemo tenetur iniuriam remittere ſine
ſatisfactione legali pę ſua, & ſi intentio ferat
principaliter ad aliquod bonum, velut ad parie-
tem ſuam, & aliorum, ad zelum, & conſerua-
tionem iuſtitię, vindicatio poteſt eſſe licita,
ſatisfactionem enim iniurię non tenemur di-
mittere, immo benè facit, qui ſine odio pro-
ſequitur iniuriam ſibi illatam, nam reipubli-
cæ intereſt pænas non facilè dimitti, & ſic
offenſus poterit non ſolum abſolui, ſed etiam ſi
abſolutus fuerit, & in ſacramento pænitentiæ
dimiſerit iniuriam, rancorem, & odium, adhuc
poterit agere actione iniuriarũ, quia hanc in du-
12 bio non cenſetur remiſiſſe, nec tenetur remit-
tere: ſic bene probat gl. in cap. ſi is, qui Præla-
tus in v. poſſumus. & in c. ſi illi c. 23. q. 4. vbi vi-
de: c. ſi quis contriſtatus. vbi gl. diſt. 90. c. & qui
emandat diſt. 45. gl. in c. 1. de Maledic. ad rem
Card. Caiet. ad D. Th. 2. 2. q. 25. art. 9. in 2. & 3.
dub. ſi pulchrè Nauar. conſil. 1. de Acculat.
tom. 1. vbi in terminis loquitur de muliere, cuius
filius fuit occiſus, cõtra interfectorẽ quęrellam
exponẽte apud Curiã ſecularẽ, vt ille puniretur,
& ſine odio, & rancore volebat ius ſuũ proſequi
vſq; ad vltimũ ſuppliciũ, & reſpondet, quod eſt
tuta in conſcientia ſubiungens quendã Ordina-
riorũ fuiſſe à S. Congr. Cardinaliũ repręhenſũ
eò, quod quidã mulieri recuſanti dare pacem in
ſcriptis, ijs, qui occiderant eius filiũ, aſſerenti ſe
odio prędictos homicidas non proſequi, mãda-
uerat denegari Sacramentũ cõfeſſionis, & com-
munionis: idẽ Nauar. conſ. 3. de pęnit. & remiſſ.
tom. 2. vbi reſpondet in ijſdem terminis, ideo
videatur: idem Nauar. in Manual. capit. 14.
numer. 25. vbi etiam docet offenſum
non teneri ad eijciendum illum rancorem
13 bonum, qui naſcitur ex ira, qua quis appetit,
vt per Iudicem caſtigetur delictum, immo te-

netur

netur aliquando illum concipere: ſic etiam
Add. ad Foller.in prax.crim.can.c.4.nu.24.25.
Tuſch.litt.P. concl.172.n.21.22. pulchrè Maſcard.de probat.concl.1161.n.34.vbi benè hęc
eadem confirmat, docens, quod non tenentur
dimittere illum bonum rancorem;ſic etiam do-
14 cet Faber.in d.§.fin.Inſt.de iniur.vbi quod zelo
Iuſtitię poſſumus proſequi iniurias; pulchre in
terminis Sforz.Odd. de Reſtitut.in integr.q.85.
art.6.nu.54.55.56. vbi quod ſacerdos tenetur
abſoluere confitentem, qui ex corde remiſſit
iniuriam, licet nollit peruenire ad actum exteriorem pacis. Benè etiam Iacob. à Graff. aur.
dec.p.1.lib.2.c.72. nu.4.5.6.7. vbi rem dilucidat,& probat, quod accepta iniuria tenetur offenſus dimittere rancorem,& indignationem,ſi
rancor ſit in voluntate,quia de ſenſu non poteſt
ad libitum expelli, ſicut nec amor, ſed non tenetur offenſus condonare offenſori ſatisfactionem iniurię, quæ in Iudicio peti poteſt, & ita
etiam in terminis docet latiſſime Paul. Comit.
in reſponſ. mor. lib.4.q.32. qui reaſſumit, examinat, diſcutit, & ponderat rationes ſententię
negatiuę,eaſq; alijs rationibus,& auctoritatibus
reſpuit: concordat Leſsius de iuſt. & iur. c.47.
dub.4. Valent.tom.3. diſp.3.q.3.punct.2.verſ.
ſecundo quęritur.Tolet.lib.4.c.10. in fin.Reginald.p.2.lib.17.c.12.n.124. Layman. mor.lib.
2. tract.3.c.4.nu.2. verſ. deinde actionem, vbi
pulchre loquitur, & ſequitur Nauarum Io.Valer.tom.different.inter vtrumq; forum, verb.remiſſio.diff.3. Phyluc.mor.p.2.tract.28. c.1.nu.
22. vbi cum prędictis concordat, & malè ex
aduerſo allegatur: ſic etiam Homobon.de examin.Eccl.p.1.tract.6.c.25.q.113.latè Bonacin.
in Decalog. diſp.3.q.4.punct.3.nu.5.verſ.hinc.
vbi tradit inimico veniam humiliter petenti, aut
offerenti ſufficientem ſatisfactionem pro iniu-
15 ria illata lęſum non teneri actionem coram iudice remittere,quia non tenetur magis hanc ſatisfactionem,quam aliam acceptare,& ſicut Iudex poteſt pęnam, & cõputationem pręſcribere;ita lęſus poteſt à iudice petere depoſito odio,
vt ſibi compenſatio Iuridicè fiat: ſic etiã Emanuel Sà verb. Iniuria,nu.1.Bannes, & Aragon.
in 2.2.q.25.art.9.Sayrus in Claui Regia lib.11.
c.8.n.11.Mancin. in pract. viſit. infirm.pract.7.
dub.5.nu.7. vbi dicit non bene agere aliquos
confeſſarios ſcrupulis pęnitentes affligendo,
16 dum dicunt illos non poſſe ſaluari niſi etiam
coram Iudice actiones iniuriarũ remittant,cum
hoc ſiquidem falſum ſit:concordat cum prędictis P. Dia. mor.p.5. tract.3. reſol.103. concludens abſolutè,& de rigore offenſum teneri quidem ad remittendum odium, & rancorem,non
autem ad remiſſionem iniuriarum, & loquitur
in moribundo, qui maximè tenetur ſe coniun-
17 gere Deo per Charitatem: ita etiam tradit expreſsè Suarez. diſp.5. de Charitat. ſect.5.in fin.
Coninch.diſp.24.dub.6. nu.103.Lorca ſect.3.
diſp.25.n.5. pulchre Io: Sanchez diſp.2.ſelect.
nu.11. vbi addit quoq; licitum eſſe non ſolum
coram Iudice petere vindictam iniuriantis, &
punitionem debitam,ſed etiam à Deo,dummodo non excedas meritum culpę,quia petis opus
virtutis, ſcilicet delinquentis punitionem facta
18 ab eo,qui poteſtatem habet puniendi:ſic etiam
per belle R.P.Ferdinand. de Castro Palao mor.
p.1.tract.6.de Charitate diſp.1. punct.6. nu.9.
verſ. fateor. vbi tradit, quod ſi non ex affectu
vindictę,ſed Iuſtitię accuſationem inſtituas, vrgendus non es,vt deſiſtas,neq; ob id eſt tibi denegando abſolutio, & concludit hoc non eſſe
19 contra pręceptum,neq; contra conſilium Chriſti,ſi ratio boni adſit: concordat Io: Ægid. Trullench.mor.p.1.c.8.dub.2.nu.14.vbi docet ſine
prauo affectu licere petere à Iudice,vt pęnã delinquenti infligatur,quã ex iuris diſpoſitione iu-
20 ſtè poteſt infligere. Ergo ſi offenſus poteſt hęc
facere legitime, & ſine offenſa Dei,non eſt cogendus ad pacem faciendam ſiue in ſcriptis, ſiue oretenus,ſed ſolum ad dimittẽdum odium,
& rancorem, & obligandus eſt ſolum ad officia
communia Charitatis, non particularia, nec ei
deneganda eſt abſolutio, nec cogendus eſt, ſed
bene hortandus,& benignè monẽdus, vt etiam
hunc perfectionis actum adimpleat, remittendo amore Dei actionem iniuriarum,& faciendo
pacem etiam in ſcriptis, vt proximo ſuo magis
proſit,& beneficiũ faciat,hoc enim gratiſſimum
erit Deo, ſi alia ratione non expediat Reip. virum pernicioſum,& ſeditioſum,ac ſcelestum dignas luere pęnas; tunc enim expedit pacem in
ſcriptis,non exhibere.Corrad.in reſp.caſ.conſc.
q.197. verſ. ſi autem,& cum prędictis concordat Molfeſ.in ſum.tract.11.c.6. n.36.vbi vide.

Non eſt ergo arguendus de peccato mortali, qui ſine calumnia agit coram Iudice ad punitionem rei; quia licita eſt accuſatio, non calu-
21 mnioſa,ſi principalis intentio accuſatoris ſit recta, licet humana fragilitate alicuius animus in
affectũ aliquẽ labatur,et.n. vindicatio auctoritate publica, & accuſatio eſt actus Iuſtitię, & virtutis, qui nõ eſt prohibitus:ſic not.in c.accuſaſti.
22 vbi gl.Innoc.Abb. Aret.& alij communiter de
accuſ.c.cum miniſter 23.q.5. c.ea vindicta. 23.
q.4.c.ſi quis contriſtatus. vbi gl.diſt.90.gl.in c.
2.de homicid. in 6. D.Tho. & Caiet.2.2.q.68.
art.1. & q.108. art.1. & 2. Med.in.de contract.
quæſt.29. & pulchre Couar. var. reſol. lib.2.
cap. 10.num.7.vbi vide Io: Sanch. d.diſp.2. nu.
11.Caſtr. Pallaus d.p.6. numer.9. ad fin.Trullench. d.dub.2. num.14.

Et in hoc concordant omnes legiſtę, & Canoniſtę, qui communiter tradunt offenſum
teneri ſolum ad dimittendum odium, & rancorem, non ad cedendum actioni iniuria-
23 rum; & propterea ſatis apertè conſtare

non eſſe remiſſum ius accuſandi, & iniuriam deferendi, vel proſequendi apud Iudicem exteriorem, ex eo, quod iniuriã in animę iudicio confeſſario eam ſimpliciter dimiſerit, & condonauerit, niſi in forma ampla ... fferit etiam huic iu-
24 ri, quia ea remiſſio ad odium, & rancorem dimittendum pertinet non ad ius accuſandi, ex l. ſi domus, de ſeru. vrb. pręd. d.c. accuſaſti, vbi DD. de accuſ. ...ar. in l. non ſolũ, §. iniuriarũ, n.3. de iniur. & ...n. libell. vbi Alex. pulchrè diſtinguit: ide... Bart. in l. ſi tibi, §. quędam, num.3. de pact. ...ld. in l.2. ad Syllan. vbi etiã Rom. Abb. in ... de maledic. Iaſ. in l. huiuſmodi, §. ęqles. de ...g.1. Felyn. in c. de his criminib. col. vlt. de accuſat. benè Couar. var. reſol. lib.2. c.10. num.7. verſ. Tertium. & verſ. ſic iniuriam, latè Clar. in Pract. crim. §. fin. q.58. nu.39. vbi reddit rationem, quia ex pręcepto Euangelico quis non te-
25 netur remittere, niſi rancorem, & odium, vbi Baiard. alios allegat, Farin. q.105. n.376. benè etiam Maſcard. de probat. concl.1165. nu.26. Card. Tuſch. litt. P. concl.172. n.22. vbi de cõmuni; Sebaſtian. Guazzin. in tract. de Pace, p.5. q.9. nu.55. melius, & clarius Odd. de reſtit. in integr. q.85. art.7. nu.54.

Et quamuis Bart. in d.l. non ſolum, §. iniuriarum, n.3. videatur poſſe allegari in contrarium, dum dicit, quod non teneor tibi remittere, ſi à me non petis, ergo ſi petis, remittere teneor, & ſic videtur, quod teneamur remittere actionem
26 iniurarum, & ſi inimicus petat: Nam reſpondetur ſenſum Bart. eò loci fuiſſe nos nõ teneri remittere etiam rancorem, & odium, niſi hoc petatur, vt in verſ. Ego reperi: & cum eo ſenſerunt Io: Anania in c.1. n.13. de maledic. Ant. Burg. in c.1. col. pen. de empt. & vendit. exiſtimantes iniuriam paſſum non teneri dimittere odium, & rancorem, niſi offendens veniam petierit; ſed hoc falſum eſt, & Bart. circa hoc non probatur, quia ex præcepto Euangelico tenemur dimitte-
27 re odium, & rancorem, etiamſi non petatur, ex D. Tho. 2.2. q.25. art.9. pulchrè Couar. var. reſol. lib.2. c.10. ſub n.7. in verſ. Tenetur. ibi. Hoc tamen falſum eſt. Graſſ. deciſ. aur. p.1. li.2. c.72. nu.5. vbi quod ſtatim homo tenetur remittere rancorem, Laym. d.c.4. n.2. & omnes admittũt contra Bartolũ cõmuniter nos teneri remittere odium, & rancorem, etiamſi non petatur, & oportet, quod ſentiat offenſus à voluntate abeſſe ſua omnino prauum affectum; benè verũ eſt motum odij in parte ſenſitiua ſine conſenſu vo-
28 luntatis, non impedire abſolutionem peccatorum, nec item inclinationem voluntatis ad odiũ ex recordatione iniurię, ſi conſenſus deſit: ita his verbis. Reginal. in prax. for. pęnit. vol.2. lib.17. c.12. ſect.2. n.117. verſ. Aduerte.

Non obſtat, quod dicitur: Mihi vindictam, & ego retribuam. Nam reſpondetur, quod Iudex
29 eſt miniſter Dei, & dum offenſus recurrit ad Iudicem pro vindicando delicto, non ex odio, ſed ſecundum leges, & zelum Iuſtitiæ, non dicitur contrauenire pręcepto Dei, quia vindicatio eſt pars Iuſtitię, & virtus appellatur, per quã uis, & iniuria, & quod ignominioſum eſt, vlciſcendo propulſatur, & propterea ſicut punitio peccatorum ſecundum quod pertinet ad publicam iuſtitiam, eſt actus iuſtitię commutatiuę, ſecundum autem quod pertinet ad im-
30 mutationem alicuius perſonę ſingularis, qua iniuria propulſatur, pertinet ad virtutem Vindicationis: ſic D. Tho. in ſum. 2.2. q.108. art.2. ad rem Nauar. in Manual. c.14. ſub num.25.
31 Regin. d. lib.17. nu.122. & propterea huiuſmodi vindicatio non eſt contra legem Dei, vt dixit Propheta in Pſalm. 57. verſ.11. in illis verbis. Lętabitur iuſtus, cum viderit vindictam, manus
32 ſuas lauabit in ſanguine peccatoris, de quo Molfeſ. in ſumm. tract.11. c.6. n.34. Reginald. d. lib.17. n.120. prohibita eſt enim vindicta, quę propria auctoritate ſummitur, non quæ auctoritate publica infertur, ſi non ex odio, ſed zelo iuſtitię
33 petatur. Molfeſ. d.c.6. nu.34.

Non obſtat etiam, quod teneamur oſtendere inimico ſigna amoris, & beneuolentiæ, iuxta il-
34 lud: Benefacite illis, qui oderunt vos: Nam reſpondetur, hoc pertinere ad perfectionẽ charitatis, non ad neceſſitatem pręcepti, & propterea tenemus exhibere inimico ſigna, & beneficia dilectionis in cõmuni, vt in oratione pro Populo, & in ijs, quę ad plures ſe habere ſolent, ſecus eſt in ſignis particularibus, velut ſalutare inimicum, & eum hoſpitio recipere, vel cibare, hęc .n.
35 inimicis exhibere non eſt de neceſſitate ſalutis, niſi in caſu neceſſitatis, vel ad vitandum ſcandalum, vel ratione iuſtitię, vt inter Patrem, & filiũ: ſic ex D. Tho. in sũm. 2.2. q.25. art.9. Nauar. d. c.14. nu.25. Reginald. d. lib.17. n.122. pulchre Molfeſ. d. tract.11. c.6. n.32.33. per belle etiam Phyluc. d. loco. tract.13. c.1. nu.18.19. vbi hoc admittit, dummodo odiũ internũ n. deponatur. bene etiam Laym. d. lib.2. tract.3. c.4. nu.2. vbi declarat, quę ſint ſigna communia, & quę particularia, Bonac. d. diſp.3. q.4. p.7. nu. n.3. Graſſ. d. c.72. n.5. Dian. mor. p.1. tract.15. reſol.62.

Nec obſtat hęc procedere, & obſeruari poſſe erga inimicum formaliter, & qui non ceſſat in inimicitia, ſecus vero eſſe in inimico penitente;
36 veniam petente, & parato in omnibus ſatisfacere, & exoptãte amicum fieri; huic enim etiam ſpecialia amoris ſigna exhibenda ſunt, & pax in ſcriptis concedenda, ex D. Tho. in 3. ſent. diſt. 30. q.1. art.2. Beia. d. caſ.10. Conrad. d.q.197. verſ. reſpondetur, vbi in terminis loquitur.

Nam reſpondetur prędicta procedere etiam in inimico veniam petente, & ſatisfactionem arbitrio boni viri offerente, quia non tenemur ac-
37 ceptare quamcumque ſatisfactionem, ſed depoſito odio, poſſumus poſtulare eam,

quę

quæ legibus conceditur, etiam ſi ſit vltimi ſup-
plicij, praua ceſſante intentione, & ſic non te-
nemur remittere actionem iniuriarum, vel pa-
cem facere in ſcriptis inimico etiam veniam pe-
tenti, & ſatisfactionem offerenti, & in his termi-
nis loquuntur Nauar. lib. 2. d. conſ. 1. de accuſ.
& d. conſ. 3. de pęniten. vbi loquitur de inimi-
co, qui in die Paſchę cum omni ſubmiſſione, &
38 humilitate veniam petebat, & erat paratus
omnem pęnitentiam ſubire: ſic etiam Graſſ. d.
c. 72. num. 4. vbi loquitur de inimicis veniam
petentibus, & veraciter paratis emendare. Bo-
nacin. d. punct. 3. nu. 5. verſ. hinc ſequitur, vbi
loquitur de inimico veniam petente, & ſatisfa-
ctionem offerente. Caſtr. Pallaus d. diſp. 1. p.
6. num. 8. 9. vbi loquitur de inimico, veniam
petente, & ſe offerente pro debita ſatisfactio-
ne, apud quos alios videre licebit, & eiuſdem
ſententię, ſunt omnes, qui Nauarum ſequũtur.

Animaduertendum tamen eſt, perſuaden-
dum pęnitentibus offenſis, vt pacem faciant
39 inimicis veniam petentibus, etiam in ſcriptis
oblata ſatisfactione, & deſiſtant proſequi actio-
nes iniuriarum, quia difficile eſt habere rectam
intentionẽ, & non odio, ſed zelo iuſtitię vindictã
poſtulare, & ideo confeſſarij debent examina-
40 re, quo illi animo id faciant, nec illos abſolue-
re, ſi inueniantur prauam intentionem habere,
benè verum eſt, quod motus odij in parte ſen-
ſitiua ſine conſenſu voluntatis nõ impedit abſo-
lutionem: ſic pulchrè, Reginald. d. li. 17. n. 117.
Nauar. d. conſ. 3. n. 5. de pęnit. Laym. d. tract. 3.
c. 4. ſub nu. 3. verſ. quamuis, vbi tradit paucos
requiri, qui hęc ſincero animo tractant. Bonac.
d. punct. 3. nu. 5. verſ. hinc ſequitur in fin. Trul-
lench. d. dub. 2. nu. 14. in fin. Molfeſ. d. tract. 11.
c. 6. nu. 36. vbi tamen ſubiungit, quod ſi pęni-
tens diceret ſe id facere non liuore vindictę, ſed
zelo Iuſtitię, poteſt, & debet abſolui, quia Deus
41 reliquit modum puniendi prauos homines, de-
bet enim confeſſarius pęnitenti credere ſe ha-
bere bonam intentionem, & ei poteſt dicere:
de ore tuo te iudico: & in hac materia vide Io:
Sanch. d. diſp. 2. nu. 11. quia te liberabit à multis
ſcrupulis, & probat multa videri aliquibus pec-
cata, quæ non ſunt.

Hoc autem apud omnes pro indubitato vi-
detur admitti, nos non teneri ad ſigna particu-
laria amoris inimico, ſed ad ſolum rancorẽ di-
mittendum, ſi veniam non petat, nec vellit ſuf-
ficienter ſatisfacere. Nauar. d. c. 14. nu. 9. & nu.
25. verſ. maximè quando. Beia dicto loco. Bo-
nac. d. nu. 5. ſicut etiam quando offenſor eſſet
homo peſſimę Naturę, & valde inſolens, & aſ-
ſuetus facinora committere, qui magis punitio-
42 ne, quam Indulgentia ęgeat, de quo offenſus
timeat, ne ad nouas iniurias procedat, vel quie-
tem eius perturbet, & licet veniam petat, id ta-
men faciat potius, vt ſe à carcere, vel à banno
liberari poſſit, quam vt quiete viuere velit,
tunc .n. zelo iuſtitię, & illius emẽdationis, expe-
dit ei denegare pacem in ſcriptis, vt iuſtitię ri-
gorem in eũ ſeuerius Iudex explere poſſit, hoc
43 modo .n. licet inimicum vitioſum odiſſe, nõ re-
ſpectu naturę, ſed vitij, vt ex D. Tho. 2. 2. q. 34.
art. 3. dixit in verbis dictus Corrad. d. q. 197.
verſ. ſi autem offenſor. & verſ. iterum replico.
Phyluc. d. tra. 28. c. 1. n. 24. in fin. vbi quod hoc
aliquando expedit, alioquin Reſp. eſſet plena
peruerſis hominibus. Caſtr. Pallaus. d. tract. 6.
diſp. 1. p. 6. nu. 9. verſ. Adde ſępe, tunc .n. cum
Propheta in Pſal. 103. poteſt dici deficiant pec-
catores à terra ita, vt non ſint. Laym. d. lib. 2.
tract. 3. cap. 4. num. 1.

Conſulendi igitur ſunt offenſi, & hortandi, vt
pacẽ etiã in ſcriptis faciant, & iniurias remittãt,
& in foro pęnitentiali tenentur remittere odiũ,
& rancorem, & exhibere ſigna cõmunia Amo-
ris, ſed in foro externo certum eſt, quod Iudex,
ſeu Officialis non poteſt cogere quemquam, vt
44 iniuriã remittat, & pacem faciat, & ideo Iudex
debet ſuadere, non cogere ſubditos, vt pacẽ fa-
ciant, licet Princeps id aliquando perficere va-
leat ex iuſta cauſa ob quietẽ Reip. ex Bald. in l.
1. §. quies, n. 2. ff. de off. Prefect. Vrb. Marſil. cõſ.
98. n. 6. 8. Vulpel. in tract. de Pac. q. 3. Clar. §. fi.
q. 58. n. 41. vbi Baia: d. n. 75. latè Farin. q. 107. n.
3. vſq. ad nu. 10. vbi vide. Guazzin. in tract. de
Pace. p. 1. q. 7. n. 1. 4. 8. 9. qui alios allegant: non
ſint ergo faciles Confeſſarij ad denegandam
abſolutionem iniuriam paſſis, ſi depoſuerint
45 odium, & rancorem iuxta tradita per Caietan.
2. 2. q. 25. art. 8. 9. Nauar. d. conſ. 3. nu. 5. de pę-
nit. & remiſſ. & d. c. 14. nu. 23.

Siquidem iniuriam paſſus habet communem
opinionem DD. pro ſuo ſenſu, vt non teneatur,
niſi ad remittendum odium, & rancorẽ, ſed da-
to etiã, quod non eſſet cõmunis, ſaltem eſt pro-
babilis, & propterea pęnitens eſt abſoluendus.
etiãſi opinio Confeſſarij ſit probabilior, & illa,
quã ſequitur pęnitens ſit minus probabilis, & in
46 damnũ tertij, vt per Greg. Sayr. in Clau. Regia
lib. 1. c. 9. n. 13. & ſeq. ad rẽ vide Paſqualig. de-
ciſ. mor. 26. n. 3. & deciſ. 32. nu. 6. vbi plurimos
congerit, & ſi confeſſarius ſequens opinionem
probabiliorem denegat abſolutionem pęniten-
ti ſequenti opinionem probabilem peccat mor-
taliter. Suarez. de pęnit. diſp. 32. ſect. 5. quem ſe-
47 quitur P. Marcell. Megal. p. 1. inſt. peregr. lib. 1.
c. 3. n. 2. & n. 7. Sayr. dicto loco Sanchez in De-
calog. lib. 1. c. 9. nu. 29. adeo, vt etiam tempore
48 mortis liceat ſequi opinionem minus proba-
bilem relicta probabiliori. Io: Sanchez in ſelect.
diſp. de Sacram. diſp. 19. nu. 8. latè Paſqualig.
deciſ. mor. 27. n. 1. 2. & per totam. Ergo non eſt
deneganda abſolutio moribundo, qui dimiſſo
odio, & rancore non vult facere pacem in ſcri-
ptis, vel remittere actionem iniuriarum.

EPITOME.

Iuſpatronatus gentilitium tranſit in monaſterium durante vita monaci, ſed monachus præſentare non poteſt, quia id ſpectat ad Superiorem cum Capituli conſenſu.

SVMMARIVM.

1 *Patrono extincto, Iuſpatronatus tranſit ad proximiorem.*
2 *Primogenito extincto, Iuſpatronatus tranſit ad ſecundum genitum.*
3 *Abbas, & Superior non poteſt præſentare ſine conſenſu Capituli.*
4 *Iuſpatronatus tranſit in Monaſterium ex perſona monachi, ad quem ſpectat.*
5 *Monachus religionis capacis retinet iura ſuitatis, ſanguinis, & cognationis.*
6 *Monaſterium ſuccedit etiam in fideicommiſſis, & bonis prohibitis alienari durante vita monachi, cui competit.*
7 *Monaſterium ſuccedit etiam in maioratu, durante vita monachi.*
8 *Iuſpatronatus monachi tranſit in Monaſterium, durante vita ipſius.*
9 *Iuſpatronatus familiare extincto monacho reuertitur ad familiam.*
10 *Iuſpatronatus hæreditarium tranſit in Monaſterium irreuocabiliter, ſicut in extraneum.*
11 *Monachus transfert iuſpatronatus in Monaſterium, etiam in præiudicium ſucceſſorum.*
12 *Iuſpatronatus quando non tranſeat in Monaſterium.*
13 *Iuſpatronatus non tranſit in Monaſterium incapax ſucceſſionis.*
14 *Nouitius retinet Iuſpatronatus, & ius præſentandi.*
15 *Monaſteria ſucceſſionis incapacia ſunt Capuccini, & Minores de Obſeruantia.*
16 *Capuccini, & Minores ſunt incapaces ſucceſſionis.*
17 *Minores de obſeruantia non poſſunt ita hæredes inſtitui, vt hæreditas vendatur, & eis diſtribuatur.*
18 *Minores de obſeruantia ſunt capaces legatorum.*
19 *Societatis Ieſu domus profeſſa, & Diſcalceati Carmelitæ ſunt incapaces ſucceſſionis.*
20 *Moniales S. Claræ, & cuiuſcumq; Ordinis ſunt capaces ſucceſſionis, & bonorum ſtabilium.*
21 *Moniales S. Claræ, & aliæ poſſunt habere annuos redditus.*
22 *Regulares omnes, exceptis Capuccinis, & Minorib. de obſeruantia poſſunt habere bona ſtabilia in communi.*
23 *Mendicantes regulares qui, poſſint capere ex teſtamento, vel ab inteſtato.*
24 *Monachus non poteſt præſentare, ſed Superior cum Capituli conſenſu.*
25 *Præſentatio Abbatis ſine conſenſu Capituli eſt ipſo iure nulla.*
26 *Prælatus quando poſſit præſentare ſine conſenſu Capituli.*
27 *Bona fides excuſat, ne quis amittat, non vt acquirat.*
28 *Conſenſus requiſitus poteſt præſtari etiam poſt actum.*
29 *Ratificatio æquiparatur mandato.*
30 *Conſenſus non præſumitur.*
31 *Conuerſi, & Nouitij non habent vocem in Capitulo.*
32 *Fratres tertij Ordinis habent proprium, & poſſunt præſentare.*
33 *Præſentare an poſſit Prælatus ſine conſilio monachi, cuius eſt Iuſpatronatus.*
34 Monachus *non habet velle, nec nolle.*
35 Monachus *non poteſt egredi Monaſterium ſine licentia ſuperioris.*

36 Mo-

36 *Monachus an poſsit præſentare procuratorio nomine.*

37 *Multa facta tenent, quæ facienda prohiberentur.*

38 *Mandanti, & non exequenti actus attribuitur.*

39 *Iuſpatronatus quando tranſeat in Monaſterium.*

40 *Iuſpatronatus annexum alicui rei an tranſeat in monaſterium.*

CAPVT CCXXV.

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

VSquè de anno 1602. ſub die 24. Febr. D.
Io. Maria Baratotius Regien. fundauit
vnum ſimplex beneficium, ſub vocabulo
S. Mariæ Angelorum, reſeruato Iure patrona-
tu eius filio, durante eius vita, & ipſo mortuo
pro maiori natu ex deſcendentibus maſculis
ipſius, & nullis extantibus maſculis, proma-
iori natu ex deſcendentibus Antonij Mariæ, &
Bernardini eius fratrum, & mortuo R. D. Ni-
colao Baratotio vltimo, Rectore dicti Benefitij
Fr. Auguſtinus Baratotius ordinis S. Auguſtini
ſolus ex deſcendentibus maſculis dd. fratrum
fundatoris, ſtante defectu lineę eius, credidit ad
ipſum ſpectare ius præſentandi, & propterea
Prior Monaſterij Sancti Auguſtini pręſentauit
M. R. D. Canonicum Zanelettum filium D.
Equitis Alberti, & prætendentibus fęminis de
Baratotijs præſentare, quæritur, quid de iure
ſit reſpondendum.

Et ſanè prima faciè videbatur dicendum, Mo
naſterium prędictum nullum ius habere, quia
non verſamur in Patronatu certæ rei, velut Ca-
ſtro annexum, quod ſolet tranſire cum re ip-
ſa, ſed in Iure patronatus perſonali, qui extincta
perſona, cuius Induſtriam elegit fundator, ceſ-
ſat, & tranſit ad alium deſcendentem, vel col-
lateralem: extincto enim naturaliter, vel ciui-
liter patrono, extinguitur ius præſentandi, &
tranſit in nominatum vere, non per fictionem,
ſicut eſt monaſterium: ita tenet Bellam. conſ.
33. quem ſequitur Tiraq. de Primog. q. 10. aſ-
ſerens, per monachationem, Iuſpatronatus tran-
ſire in ſecundogenitum, & ſic in ſucceſſorem,
& cum eo concordat Io. Aloyſ. Ricc. in Prax.
2 for. Eccl. p. 1. recol. 208. n. 7. vbi quæſtionem
examinat, & ita concludit.

Deinde dato etiam, quod dictum Iuſpatro-
natus tranſiſſet ad Monaſterium, adhuc dicen-
dum videtur, præſentationem fuiſſe nullam, &
inualidam, vti factam a Priore ſinè conſilio, &
conſenſu ſui Capituli, vtrunque enim requiri-
3 tur ad validandam præſentationem, per tex. in
c. nouit, & c. quanto, & c. ea noſcitur, de his,
quæ fiunt a Pręlat. ſine conſ. capituli, vbi DD.
tradunt nullam eſſe præſentationem Superio-
ris aliter factam.

Sed nihilominus cenſui præſentationem eſſe
validam, & ſuſtinendam; ſiquidem monachus
per profeſſionem in religione capaci transfert
omnia iura ſua in Monaſterium, & quidquid
acquirit ſiue tempore ingreſſus, ſiue poſt, Mo-
naſterio acquirit, & monaſterium, mediante
perſona Monachi, ſucceſſiones eius, & acqui-
4 ſitiones capere poteſt, ad tex. in c. in præſentia,
de probat. c. ad Monaſterium. de ſtat. monach.
& in c. quod Dei timorem. eod. Auth. ingreſſi,
vbi DD. C. de ſacroſ. Eccl. & in §. illud, in
Auth. de Monach. latè Poſtius conſ. 23. n. 30.
31. latè Sanchez moral. lib. 7. c. 12. n. 4. Molin.
de Primog. hiſp. lib. 1. c. 13. n. 72. Ricc. in prax.
p. 2. reſol. 114. in princ. Burat. deciſ. 394. n. 2.
& deciſ. 733. n. 7. Pellizzar. in Manual. Regul.
trac. 3. c. 4. n. 58.

Etenim Monachus, & regularis quicunq; pro-
feſſus in Religione capaci bonorum immobiliũ,
5 & mobiliũ in communi, retinet iura ſuitatis, &
agnationis, & prioritatem gradus in proximi-
tate, adeo, vt tranſmittat in Monaſterium iura
ſuitatis, ſicut transferret ad alios hæredes, &
omnes qualitates, & prerogatiuas filiorum,
& cognationis, ac ſanguinis, vt probat tex. in
l. fin. §. hoc autem, vbi gl. in verb. parentum.
Bald. n. 4. & communiter DD. C. de epiſc. &
cler. Bald. in auth. ſi qua mulier. n. 10. vbi etiã
Bart. n. 5. C. de ſacroſ. Eccleſ. idem Bald. in l.
ſub conditione. vbi etiam Ang. Caſtr. & Alex.
ff. de liber. & poſthum. & in c. cum in magi-
ſtrum. num. 3. de elect. latè Lap. alleg. 101. vbi
eleganter Tiraq. in trac. lign. §. 1. gl. 8. n. 19.
& in l. ſi vnquam, in verb. ſuſcepi. n. 42. C. de
reuocand. donat. & in tract. de Nobilit. c. 6.
n. 30. & c. 26. n. vlt. Molin. d. c. 13. n. 73. 74.
75. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 8. tit. 12.
n. 25. pulchrè Sanchez d. c. 12. n. 5. vbi tradit,
quod omnes DD. hoc tenent nemine contra-
dicente: bene etiam Pellizzar. in Manual. re-
gular. tom. 1. c. 4. n. 58.

Et propterea Monaſterium ex perſona Mo-
nachi poteſt ſuccedere etiã in bonis fideicom-
miſſo ſubiectis, & alienari prohibitis, & in feu-
6 do, cui non ſit annexa Iuriſdictio franco, & li-
bero, durante tamen vita naturali ipſius, quia
eo defuncto, bona redeunt ad proximiores, &
legitimos ſucceſſores: Cyn. in Auth. ingreſſi,
vbi Salyc. n. 10. Iaſ. n. 47. & communiter DD.
C. de ſacroſ. Eccl. Abb. in c. in præſentia. n. 64.
vbi Bero. n. 84. de probat. Bald. in c. quæ in Ec-
cleſiarum, num. 9. de conſtit. Clar. §. feudum,
q. 78. verſ. quę tamen opinio. Capic. dec. 10.
num. 10. Molin. d. c. 13, n. 76. 77. 78. latè Ca-

rol. de

rol.de Tapia in d.Auth.ingreſſi.c.13.n.49. Pe-
regr. de fiddeicom. art.28. n.81. vbi quod du-
rante vita monachi nemo diſcrepat . Honded.
conſ.62. n.15. & ſeqq. lib.1. Rimin. iun. conſ.
270. nu.6. Maſtrill. deciſ.65. n. 3. vbi alios al-
legat .

Et hoc adeo verum eſt , vt Monaſterium ex
perſona monachi ſuccedat etiam in maioratu
durante vita naturali , ſi non habeat annexam
iuriſdictionem & ſit conſtitutus ex bonis pa-
7 trimonialibus , & non reſiſtat voluntas funda-
toris: quia hic agitur de ſola bonorum patri-
monialium ſucceſſione , & propterea Maiora-
tus tranſit etiam in Monachum , ſeu monaſte-
rium ad vitam ipſius : ſic Molin. d. c.13. n.95.
Gamma. dec.6. n.2.3.4. Peregr.conſ.47.nu.4.
vol.1. Cald. de nomin. Emph.q.6. nu. 14. latè
Sanchez mor. lib.7.c.15.n.16.vbi multos alios
allegat. & Carol.de Tapia in d.Auth.ingreſſi:
verb. ſua.c.16.n.9. C. de ſacroſ.Eccl. Maſtrill.
dec.153. n.25. Caſtil. lib. 3.controu. c.12. n.
56. Lezzan.qq.regul. p.2. c.19.n.8.

Ideo non eſt mirum, ſi etiam Iuſpatronatus,
quod iure ſingulari , ſeu perſonali competit
monacho ante monachatum,ſiue quia ſit maior
8 natu , ſiue primogenitus , ſiue hæres, poſt pro-
feſſionem tranſeat in monaſteirum durante vi-
ta ipſius. gl. in c. beneficium. verb. conſerren-
dum,in add. vbi Io. And. & Dominic. num.6.
Franc.n.3.de regular.in 6. pulchrè Lambert.in
trac. de iurepatr. lib.2. p.1. q.2.art 11. nu. 20.
Add. ad Gamm. deciſ.6. n.2. Manuel. qq.re-
gul.tom.2.q.122.art.2. pulchrè Sanchez mor.
lib.7.c.14. n. 2. 6. Viuian. in trac. de Iurepatr.
9 p.1.lib.4.c.2.n.63.64. vbi quod Iuſpatronatus
gentilitium , & familiare , ſeu perſonale extin-
cto monacho extinguitur , & tranſit ad alium
ſucceſſorem , ſic etiam Lezzan. qq. reg. p. 2.
cap.11.n.11.

Benè verum eſt, quod ſi Iuſpatronatus eſſet
hæreditarium , tunc liberè tranſiret ad mona-
10 ſterium , & apud illud remaneret etiam poſt
mortem monachi,quia tranſit cum vniuerſitate
bonorum ad quemcumq;tranſeunt bona,etiam
ſi ſit extraneus. gl. in l. ſi operarum. in verb.
dandam.ff. de oper. libert. & gl. in Clem. fin.
verb. hæredes,de Iurepatr. Iaſ. in l. venia,n. 2.
vbi etiam Dec. num.2.C. de in ius voc. Couar.
var. reſol.lib.2.c.18.n.6.Lambert.de Iurepatr.
p.2.lib.1.q.2.art.1.n.15.& n.23. Molin. de
Primogen. hiſp. lib. 1. c.23. n.7. Sanchez d.c.
14. n.2.6.Monet. de commut.vlt.vol.c.11.nu.
134. & ſeqq. Viuian. d.c.2. n.63. vbi benè lo-
quitur in monacho facto ob profeſſionem vt Iu-
ſpatronatus illius tranſeat ad monaſterium etiã
in præiudicium legitimorum ſucceſſorum.Lez-
zan. d.c.11.n.11.Viuian.d.c.2.n.64. vbi quod
ſi monachus moriatur , monaſterium ſtabit lo-
co hæredis , & habebit iuſpatronatus : ſed in
11 caſu noſtro,cum Iuſpatronatus ſit gentilitium,
ſatis erit , ſi durante vita monachi, remaneat
penes monaſterium, ad tradita per Sanchez d.
c.14. n.6. Viuian.d.c.2.n.64.

Ex predictis ſatis conſtat vera non eſſe tra-
dita. Bellam.conſ.33. & Tiraq. de iur.primog.
q.3.n.11. dicentis Iuſpatronatus pertinens ad
primogenitum tranſire ad ſecundogenitum , ſi
ille profeſsionem in religione emittat:Quia hoc
erat melius probandum , ſiquidem verius eſt
tranſire in monaſterium durante vita monachi ,
niſi ex fundatoris diſpoſitione non poſſet tran-
ſire in monaſterium , vel eſſet annexum maio-
12 ratui , cuius natura erat,vel ratione Iuriſdictio-
nis,vel alio reſpectu, ne poſſet ad monaſterium
tranſire , vel procedit in monaſterio incapaci
bonorum etiam in communi ; vt ex omnibus
DD. ſupra allegatis probatur , & in ſpecie ex
Manuel.qq.regul. tom.2. q.122.art.2. pulchrè
Sanchez. mor.lib.7.c.14.n.3. vbi vide;& prop-
terea Ricc. non fecit benè,ſequendo Bellam.&
Tiraq. & opportebat enim reſpondere argu-
mentis per illum in contrarium adductis , quæ
conuincunt aduerſarios de mendacio .

Et ſanè oportet prædicta intelligere de mo-
naſterio incapaci omnino bonorum etiam in
communi,tunc enim Iuſpatronatus non tranſit
in monaſterium,ſed facta profeſſione monachi,
13 pertinet ad alium vocatum, & legitimum ſuc-
ceſſorem, Manuel.d.q.122.art.2. Sanchez d.c.
14.nu.5. Lezzan.d.c.11. n.11. Pellizzar.d.c.4.
num. 57.

Benè verum eſt , quod ſi monachus adhuc
eſſet Nouitius non emiſſa profeſſione , ſiue mo-
naſterium ſit capax , ſiue non , tunc adhuc reti-
14 neret Iuſpatronatus , ſicut cetera bona. & poſ-
ſet ipſe præſentare etiam ſine conſenſu Supe-
rioris , quia quò ad bona adhuc cenſetur ſicut
laicus , gl. in d.c. beneficium . verb. conferen-
dum,in fin. de regular. in 6. Syluester in verb.
religio. 5.q.11. Sanchez d.c. 14. n.14.22. Lez-
zan.d.c.11.n.12.

Monaſteria autem ſucceſſionis incapacia ſunt
religio Capuccinorum, & Minorum de Obſer-
15 uantia,hi enim etiam in communi ſunt incapa-
ces, per tex. in Clem. exiui. §. cum enim, de
verb. ſignif.Conc.Trid.ſeſſ.25.c.3.de Regular.
Cord. in regula S. Franc.c.6.q.11. punct.1.fr.
Emanu.tom.2.q.78.art.2.Rota apud Tambur.
de iur.Abbatiſſ. & monial.deciſ.121.num.1.2.
pulchrè, et latè Sanchez, mor. p.2. lib.7. c.25.
num.4.5. vbi probat , hos Minores de Obſer-
uantia, & Capuccinos eſſe incapaces ſucceſſio-
nis hæreditariæ, ſiue ex teſtamento , ſiue ab in-
teſtato , etiam per fideicommiſſum vniuerſale,
16 & bene ſequitur Barboſ.ad Conc.Trid.d.ſeſſ.
25.c.3.n.2.3. vbi quod nec ita poſsunt hære-
des inſtitui, vt hæreditas vendatur, & pretium
conuertatur in vſum illorum neceſſarium;hæc
enim

17 enim inſtitutio eſt inualida, etiam ſi eorum
Eccleſia fuiſſet hæres inſtituta: ad rem Lezzan.
qq.regul.p.2.c.19.n.1.non tamen eis prohibe-
18 tur recipere legata, namq; legatorum ſunt ca-
paces,ſiue in communi, ſiue in particulari: ad
tex in c. exijt. §. ad hæc. de verb. ſign. in 6.
Sanchez d.lib.7.c.26.n.9.10.

Similiter ſunt incapaces ſucceſſionis hæredi-
tariæ religioſi domus profeſſæ ſocietatis Ieſu,
non tamen Collegia eorum, ſicut etiam inca-
19 paces ſunt etiam in communi,fratres Diſcalcea-
ti Carmelitę Hiſpaniæ,vt apud Lezzan.qq.reg.
p.2.c.19. n.1. & Sanchez. mor.p.2.lib.6.c.18.
n.11.Barboſ.ad Conc.Trid.ſeſs.25. d.c.3. n.8.
qui duo vltimi loquuntur ſolum de domo pro-
feſſa ſocietatis Ieſu.

Animaduertendum eſt, quod licet fratres de
Obſeruantia Minores ſint incapaces ſucceſſio-
nis hæreditariæ; non tamen moniales S. Claræ,
licet eiuſdē ſint ordinis,ſunt incapaces,non ob-
ſtante earum Regula tam prima,quam ſecunda
ſtãte Conc. Tridentino,quod omnibus monia-
libus permittit habere bona in communi, ſæpe
enim reſolutum fuit a S.Cõgr.Concilij,omnes
moniales poſſe in cõmuni poſſidere bona ſtabi-
lia,& eſſe capaces legatorum,& ſucceſſionum.
20 ſic ex Mirand. in manual. Prælat. tit. de ſacr.
monial.q.9. art.3.in Conc. & Eman. Roder.
qq.reg. tom.3.q.29. art.14. & Hier. Roderic:
qq.reg.reſol.110.n.15.Sell. in ſelect.Canonic.
c.16.n.3.vbi refert ita deciſum a S.Congr. Epi-
ſcop.in Parmen. 16. Ian. 1596. & ita etiã fuiſſe
deciſum in monialibus S.Claræ refert Armen-
dar.in addit. ad recopil. legum Nauarræ. fol.
158.n.3.ſic docet etiam Tamburin.de iur.Ab-
batiſs. & monial. diſp.8. q.9. n.1.2. Barboſ. in
Conc. Trid.ſeſs.25.c.3.n.6.de Regularibus la-
te, & pulchrè Sanchez mor.lib.7.c.12.n.2.verſ.
cęterum abſque dubio;vbi multa allegat etiam
pro monialibus S.Claræ,primæ regulæ, vt ſint
capaces in communi, & in particulari cum li-
centia ſuperiorum; etenim etiam moniales S.
21 Claræ primæ regulæ poſſunt habere prouen-
tus, & redditus annuos pro ſuis neceſſitati-
bus, & pijs cauſis ad inſtar aliarum monialium
de licentia ſuperioris. Tamburin. d.q.9. n.1.in
fin.vbi alios allegat.

Similiter omnes alij regulares ſunt capaces
ſucceſſionis hęreditariæ,& poſſunt in commu-
22 ni poſſidere ſtabilia, etiam ſi ſint de ordine
Mendicantium, quia Concilium Tridentinum
ſeſs.25. c.3.de Regular. id omnibus concedit,
exceptis Capuccinis, & Minoribus de Obſer-
uantia, ideo quicunque non ſunt Capuccini,&
Minores de Obſeruantia, poſſunt frui bonis
ſtabilibus, & ſuccedere ex teſtamento, vel ab
inteſtato: ad rem Burſat. conſ.60.nu.21. lib.1.
Honded;conſ.60.n.5.6.& conſ.62.n.2.& conſ.
76.n.9.lib.2. Pellizzar.in Manual. Reg. tom.1.
tract.1.c.3.n.15.Caualc. deciſ.1. n.51. et deciſ.
23 18.n.52.p.3. Sanchez.d.lib.7.c.12, n.2, ad fin.
Lezzan.d.c.19.n.1.et ideo erunt etiam capacia
Iuriſpatronatus, et ſucceſsionis illius; ita Lez-
zan.d.c.19.n.11.vbi alios allegat.

Benè verum eſt, quando Iuſpatronatus ſpectat
ad monaſterium,ſiue ad collegium, tunc mo-
nachus ex cuius perſona illud tranſlatum eſt
in religionem, non poterit pręſentare, quia nõ
habet nec velle; nec nolle, nec etiam ſolus ſu-
24 perior præſentare poterit,quia requiritur con-
ſenſus Capituli, ſeu maioris, et ſanioris partis,
aliàs præſentatio eſt nulla: ex d.c.nouit. c.quã-
to, et c. noſcitur. vbi DD. de his, quæ fiunt a
Prælat. ſine conſenſ. Capit. late Lambert. de
iurepatr.lib.2. p.1.q.2. princ. art.11. nu.20. et
art.12.n.6,7. pulchrè Sanchez,mor. p.2, lib.7.
c.14. n.7.8. vbi alios congerit, et probat præ-
ſentationem aliter factam eſſe ipſo iure nullam:
25 ſic etiam Seraph.dec.1328.n 1. et deciſ.1361.
n.4. Viuian.de Iurepatr.p.2.lib.5.c.3.n.23.24.
Lezzan.qq. reg. p.2.q.11.n.14. Niſi Prælatus
haberet conſuetudinem,vel priuilegium, vt ſo-
lus præſentare poſſet, quia tunc præſentatio
26 valeret ſine conſenſu Capituli. d.c.noſcitur,et
Lambert.d.art 12.n.7.Lezzan.d.q.11.num.14.
Sanchez d.c.14.n.7. aliàs inualida eſt, etiam ſi
eſſet facta bona fide, quia bona fides excuſat
27 tantum, vt quis non amittat, non vt quis ac-
quirat. Seraph. d.deciſ.1361, n.5.

Sed hoc non obſtat in caſu noſtro, quia ca-
pitulum ratificanis præſentationem factam a
ſuo Priore, et conſenſum præſtitit in termino
ad præſentandum conceſſo, et propterea vali-
data eſt præſentatio a Superiore facta, ſine
conſenſu Capituli, quia quando conſenſus
debet præſtari non vt authoritas, vel vt ſolem-
nitas, ſed vt ſimplex conſenſus, tunc licet
actus ſit nullus ab initio ob defectum con-
28 ſenſus alicuius, quandocunque illud interue-
niat, ſemper conualidatur actus, vt probatur
in cap. contingit, de tranſaction. capit. 2, de
his, quæ fiunt a Prælat. cap. circa,de iure patr.
& in l. ſi quis mihi, §. iuſſu. ff. de acquir. hær. l.
licet,vbi DD.communiter,de iudic. Bald.conſ.
282. in fin. lib.1. pulchre Caſtr. conſ.406.n.5.
verſ. ſexto quæritur, lib. 1. vbi in terminis lo-
quitur;idem Caſtr, conſ. 289. numer.2. verſ. &
quando actus,libr. 2, vbi teſtatur de communi
etenim ratificatio mandato comparatur, & re-
29 trotrahitur; ad text. in l. fin. C. ad Macedon.
ideo nihil aliud eſt quærendum, & de con-
ſenſu Capituli non eſt dubitandum; de quo ſi
non conſtaret, vtique probandus eſſet, quia
parte opponente non præſumitur, ex Lambert.
30 de iur. patron. 1.p. lib.2. quæſt.2.princ.art.12.
num.14.

Animaduertendum eſt autem, quod in præ-
ſtando huiuſmodi conſenſu,non habent votum
Con-

Digitized by Google

Conuerſi, qui laici ſolent appellari, neque No-
uitij non profeſsi, ſed tantum illi, qui profeſsio-
31 nem emiſſerunt, ad quos ſolos etiam ſpectat
ius præſentandi, vt per Abb. in cap. 1. in fin.
de procur. quem ſequitur Viuianus de iure
patron. p.2. lib.5. cap.3. num.28.29. vbi etiam
dicit idem procedere in monialibus, vt quæ in
præmiſsis diximus de regularibus, procedant
etiam in monialibus.

Diuerſum eſt in illis fratribus laicis Tertij
Ordinis S. Franciſci de Pænitentia, qui non
ſunt propriè relgioſi; ſic enim habeant iuſpa-
32 tronatus, poſſunt præſentare abſque conſenſu
Superioris, quia habent proprium, & ſibi acqui-
rere poſſunt: ſic Lambertin. de iurepatr. lib.2.
par.1. quæſt. 2. princ. art.11. nu.20. verſ. vnde
dicunt.

Sicut etiam notandum eſt, quod licet Præ-
latus poſsit præſentare cum conſenſu Capituli
irrequiſito etiam illo monacho; cuius perſona
mediante, Iuſpatronatus eſt translatum in Mo-
naſterium, tamen ſecundum decentiam, &
33 æquitatem debet præſentare de concilio talis
religioſi, vt tradit Lezzan. qq. reg. p.2. cap.11.
num. 11. verſ. ſi vero.

Verum ſi Monachus non ſuo nomine, neque
monaſterij præſentare debeat, ſed alieno, velut
ſi conſtituatur procurator ad præſentandum,
dubium eſt, an id facere poſsit ſine conſenſu Su-
perioris, & ſi aliter fiat, an valida ſit præſenta-
tio, quia monachus non habet velle, nec nol-
le, capit. non dicatis, 12. quæſt. 1. & non poteſt
34 egredi monaſterium ſine licentia Abbatis, ad
faciendam præſentationem coram Epiſcopo, c.
cum Bertoldus de re iud. & propterea hoc ſub
35 dubio relinquit, Lambertin. de iurepatr. lib.2.
p.1. quæſtion. 2. princ. art. 11. & negatiuè te-
net Viuian. de iurepatr. par. 2. lib. 5. cap. 3. nu-
mer. 25. 26.

Verum tamen exiſtimo verius eſſe, quod va-
leat præſentatio, quia licet non poſsit egredi
monaſterium ſine licentia ſuperioris, tamen ſi
de facto egrediatur, licet male faciat, non ta-
men præſentatio per eum facta nomine alieno
36 eſt inualida; etenim qui non poteſt præſentare
nomine proprio, vel aliquid facere, vt ſeruus,
& filiusfamilias, tamen ſi nomine alieno, &
procuratorio id faciat, actus eſt validus; & ſic
dicendum eſt de præſentatione facta à mona-
cho, procuratorio nomine, vt valida ſit. ſic pro-
batur ex l. ita tamen, §. geſsiſſe ff. de adminiſt.
tut. l. alienam, Codic. de de procur. l. cum non
ſolum, Cod. de bon. quæ liber. l. 1. ff. de pro-
cur. c. cum H. & A. de re iud. cap. olim, de ac-
cuſat. c. conſulti, de procur. cap. mulieres in
fin. de ſent. excommunicat. cap. conſuetudo,
in fin. 16. quæſt. 1. cap. non iniuſte, & cap. qui
generaliter, de procurat. & ſic tenuit Paul. de
Eleaz. de quo meminit Lambert. d. art. 11. &
poſtea pulchrè ſic docet Sanchez mor. p. 2.
lib.7. c.14. n.11.12. vbi reddit rationes & benè
etiam Lezzan. d.c.11. nu.16. vbi eaſdem ferè
rationes adducit, & probat, quod licèt talis
præſentatio facta ſine conſenſu Superioris ſit
illicita, eſt tamen valida.

Et iure merito, quia nullo iure irritatur, vnde
intrat regula, quod multa facta tenent, quæ ſi
37 facienda eſſent, fortè non permitterentur. ſic
ex l. patre furioſo. ff. de his, qui ſunt ſui, vel
alien. iur. l. filius, §. veterani. & l. ita demum,
38 de procur. c. ad Apoſtolicam, de regular. c. pia,
de except. in 6. & not. in c. 1. vbi gl. in verb.
intelligis, de Iudic. in 6. & actus attribuitur
mandanti, non exequenti. d. l. ita tamen §. geſ-
ſiſſe. & l. item eorum. §. ſi decuriones. ff. quod
cuiuſq. vniuerſ. c. cũ aliquibus, de reſcript. in 6.
vnde cum hęc præſentatio non attribuatur
monacho nomine procuratorio agenti, ſed
mandanti, nulla eſt ratio, quæ ſuadeat eius nul-
litatem.

Concludendum eſt igitur, dictum Iuſpatro-
natus tranſiſſe in Monaſterium S. Auguſtini,
39 durante vita dicti Monachi. Sanchez d.c.14.
n.6. Viuian. de Iurep. p.1. lib.4. c.2. n.64. Lez-
zan. d. c. 19. nu.23. benè verum eſt, quod ſi
Iuſpatronatus eſſet annexum alicui rei, velut
Caſtro, vel Iuriſdictioni aut feudo, tunc illud
40 tranſiret in perſonam, ad quam res illa transfer
renda eſt, pro capacitate capientis; ita, vt ſi
Caſtrum poſſet tranſire ad Monaſterium, cum
eo etiam tranſiret Iuſpatronatus, alioquin ad
legitimum ſucceſſorem, quia acceſſorium ſe-
quitur naturam principalis. Sanchez d. c. 14.
num. 6. Lezzan. d.c.19. n.21.

Et ſic præſentatio dicti Prioris fuit admiſſa,
et habuit effectum, & qui prætendebant, ac-
quieuerunt.

E P I T O M E.

Vtrum mortuus ex cauſa peſtis, dicatur perijſſe naturaliter, vel violenter, adeo vt per talem mortem venerit caſus diſpoſitionis, de morte uiolenta loquentis.

SVMMARIVM.

1 *Mors naturalis, & mors violenta quæ dicatur ſecundum Ariſtotelem.*

2 *Peſtis extrinſecus aduenit, & habet principium extrinſecum.*

3 *Peſtis eſt venenum, & ſicut fera multos in ſerè perdit.*

4 *Veneno moriens, dicitur violenter mori.*

5 *Mors dicitur violentior quæ cauſatur veneno, quam ferro.*

6 *Peſtis dicitur caſus fortuitus, incolitus & violentus.*

7 *Mors violenta dicitur, cui humanæ vires reſiſtere non poſſunt.*

8 *Peritis in arte ſtandum eſt.*

9 *Peritus etiam vnicus probat.*

10 *Verba contrahentium ſunt intelligenda ſecundum communem vſum loquendi.*

11 *Vſus loquendi communis attenditur in contractibus & legatis.*

12 *Mors naturalis, & violenta intelligitur ſecundum communem vſum loquendi.*

13 *Vſus communis loquẽdi eſt probandus.*

14 *Communis vſus loquendi notorius non eſt probandus.*

15 *Notorium an aliquid ſit, Iudex poteſt ſe informare.*

16 *Mors naturalis ſecundum phyloſophos eſt, quæ fit intrinſecus ſine aduentitia paſsione.*

17 *Mors violenta ſecundum philoſophos eſt, quæcunque cauſatur a nocumento extrinſeco.*

18 *Mors illa tamen dicitur naturalis, quæ cauſatur ex ſenio.*

19 *Mors eſt corruptio mixti, ſeu compoſiti.*

20 *Corruptio fit ſemper ab ambiente.*

21 *Febris quid ſit, & vnde veniat.*

22 *Mors naturalis dicitur, quotieſcunque anima ſeparatur a corpore.*

23 *Mors naturalis dicitur, quæ prouenit a nocumento externo ſine miniſterio hominis.*

24 *Mors cauſata ex peſte dicitur naturalis.*

25 *Naturalis mors quot modis dicatur.*

26 *Mori ſua morte quis dicatur.*

27 *Mors ex cauſa febris dicitur naturalis.*

28 *Epidimia eſt morbus, & regina infirmitatum.*

29 *Infirmitas & morbus, quomodo definiatur.*

30 *Peſtis vnde proueniat.*

31 *Mors violenta quæ dicatur ſecundum Legiſtas.*

32 *Violentia qualibet dicitur iniuria perſonalis.*

33 *Violentia vt dicatur quot requirantur.*

34 *Violentia non dicitur, niſi fiat ab agente libero iniurioſè.*

35 *Iniuriam non dicitur facere Bruta, vel res inſenſata.*

36 *Verba contrahentium intelliguntur contra eum, qui clarius, ſibi legem dicere potuit.*

37 *Violenta mors dicitur, quæ iniurioſè huiuſmodi ab homine infertur.*

38 Mors violenta *an dicatur, ſi quis per manus Iuſtitiæ interficiatur.*

39 *Mors* D. N. *Ieſu Chriſti an fuerit violenta.*

40 *Iudici, qui notoriè procedit iniuſtè, licet reſiſtere, & quare.*

41 *Mortuus a tegula mota a vento an dicatur mortuus violenter.*

42 *Mortuus in flumine natando an dicatur mortuus naturaliter.*

43 *Homo naturaliter refugit mortem, & corporis nocumenta.*

44 *Mors omnium terribilium terribiliſſimum.*

45 *Clericum percutiens ſine animo iniuriandi, non incurrit excommunicationem.*

46 *Verba propriè ſunt intelligenda.*

47 *Peſtis cauſa an dicatur mors naturalis, vel violenta.*

48 *mors tam naturalis, quam violenta dicitur prouenire ex Iudicio et diſpoſitione Dei.*

49 *Mors ſiue naturalis, ſiue violenta dicitur caſus fortuitus.*

50 *Violentum aliud Naturæ, aliud hominis, & peſtis prouenit a Natura.*

51 Veneno *quis poteſt dupliciter mori, vel propinato, vel ingenito.*

52 *Contrahentes cenſentur voluiſſe quod veriſimilius eſt.*

35 *Qua.*

Digitized by Google

53 *Mors violenta, quare excipiatur in contractibus ad lucrum.*

54 *Prouiſio hominis facit ceſſare prouiſionem legis.*

55 *Obſernantia declarat, quid contrahentes voluerint, & intellexerint.*

56 *Obſeruantia in ſoluendo declarat quid erat ſoluendum.*

57 *Obſeruantia interpretatiua non requirit præſcriptionem.*

58 *Debitor eſt manutenendus in quaſi poſſeſſione ſoluendi, quod erat ſolitus ſoluere, & non vltra cogendus eſt.*

CAPVT CCXXVI.

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DE anno 1622. die 9. Nouembris Illuſtres DD. Bellerofontes, & Siſſoſter de Caſtaldis Mutinen. vendiderunt Ill. D. Petro Ioanni Ingonio Campſori Mutinen. vnum prædium cum ſuis ædificijs ſitum in Villa Magnani. bubulcarum 53. pro pretio ſcutorum 300. monetæ Romanæ ſoluendorum quotannis dictis fratribus, eorum vita durante, & caſu quo alter eorum decederet, tunc emptor teneatur tamen ſoluere ſcuta 150. ſuperſtiti, donec vixerit; Cum pacto tamen ſolemniter ſtipulato, quod ſi aliquis ex dictis fratribus ex hac vita migraret violenta morte, quod Deus auertat, altero eorum ſuperueniente, tunc emptor teneatur per ſe, & hæredes ſuos ſoluere annuatim fratri ſuperuenienti ſcuta ducentum dictæ monetæ eius vita durante, vt ex inſtrumento rogato per D. Franciſcum Buzzalium.

Hoc ſtante de anno 1630. graſſante Peſte in Ciuitate Mutinæ dictus D. Siſſoſter diem clauſit extremum ex cauſa morbi Epidimiæ in lecto ſuo, vt aſſeritur, & nihilominus vſque ad annum 1647. dictus emptor ſoluit dicto D. Bellorofonti ſuperſtiti annuatim ſcuta centum quinquaginta ad formam pacti, quaſi quod dictus D. Siſſoſter morte naturali nõ violẽta fuerit defunctus, ſed nunc prætendente dicto D. Bellorofonte integra ſcuta ducentum non ſolũ pro annis futuris, ſed etiam præteritis, vertitur in dubium, an venerit caſus dicti pacti, vt dictus D. Siſſoſter violenter dicatur mortuus eo, quod perierit morbo peſtilentiali quęritur quid iuris.

Et ſanè prima facie videbatur dicendum veniſse caſum pacti prædicti, quia certum eſse videtur Peſte infectum decedere morte violenta, quia violenta mors dicitur, quotięs illa prouenit ex nocumento extrinſeco, naturalis vero, quando vis morbi eſt in ipſo animali, & intrinſecus cauſatur ex Ariſt. in lib. de Iuuent. & ſeneƈt. vit. & mort. c. 4. & c. 14. Bald. conſ. 8. n. 3. lib. 4. & Rot. Romana in vna Romana Societatis 16. Aprilis 1612. coram Sacrato apud Farin. deciſ. crim. 368. n. 2. 3. & apud Marcheſ. de Cõmiſſ. tom. 1. p. 1. S. 2. fol. 907. & apud Zacchiam in tract. de Societ. Off. dec. 54. n. 4.

Peſtis enim extrinſecus aduenit, & habet
2 principium extrinſecum, vt apud Io. Cald. in
c. veſtra ſub n. 5. de contract. cler. et Fernel. de
Abdit. rer. cauſ. lib. 2. c. 12. Hypocr. in lib. 6. de
Flati. et Feub. de peſte. c. 3. et ait Ludou. Mercat. in tract. de morb. q. 176. nu. 30. fol. 600. &
Zacch. qq. medicolegal. de morb. tit. 4. ferè per
totum.

Secundo idem probatur, quia peſtis eſt venenum, et fera venenata, quæ multos miſerè
perdit, dum homines attrahunt aerem ſic pe-
3 ſte venenatã, vt Galen. Medicorum Princeps
de Theriaca. lib. 16. et Fernellius d. c. 12. et Rip.
de Remed. ad curand. peſt. n. 1. ſequitur quod
mors ab ea proueniens ſit violenta, quia veneno
moriens dicitur violenter obire. S. eadem lege.
4 Inſt. de public. iud. l. 1. ad l. Cornel. de ſiccar.
adeo violentior dicatur mors veneno, quam ferro inflicta. l. 1. C. de malef. et mathem. et tamẽ
5 qui ferro occidit, dicitur mori contra naturam, Bald. in l. 1. C. quibus mod. fæud. amitt.

Tertio non tranſeundo per mendicata ſuffragia, mortem peſte prouenientem eſse caſum
fortuitum, violentum, et inſolitum, et dici mor-
6 tem violentam in verbis dixit Bald. in l. licet.
n. 5. C. locat. Hierem. Preuidel. in tract. de Peſte tit. de contract. c. 3. Virgin. Boccat. de contract. et ſoc. off. n. 113. mors enim violenta dicitur cui humanæ vires reſiſtere non poſſunt, et
7 talis eſt peſtis ſecundum Rip. in Prælud. de Peſt.
n. 7. 8. Altograd. conſ. 69. n. 19. Ergo ſine dubio
mors ita dicitur violenta.

Nec dubitandum eſſe videtur, quin dictus
Caſtaldũs ſit mortuus ex peſte, tamen quia Medicus peritus, qui eius curæ præfuit, hoc dicit,
8 & ei credendum eſt, quia ſtandum eſt peritis in
arte, l. ſeptimo menſe, ff. de ſtat. hom. l. ſemel,
Codic. de re milit. lib. 12. Ludouiſ. deciſ. 125.
9 num. 9. Rot. apud Zacch. deciſ. 79. num. 6. adeo,
vt etiam ſi ſit vnicus, adhuc ſatis fidem faciat.
Bald. conſ. 136. num. 4. verſ. Reſp. lib. 2. Cyriac.
contr. 394. nu. 20.

His tamen non obſtantibus cenſeo mortem prædictam non poſſe dici violentam ſecundum regulas legiſtarum, & ſecundum communem vſum loquendi, & contrahentes de ea nullo modo intellexiſſe, ſed fuiſſe naturalem, & cauſatam ex infirmitate, & morbo, qui etiam ſi eſſet peſtilentialis, tamen quia ſine facto hominis, & violentia humana aduenit, de qua contrahẽ-

tes

tes veriſimiliter ſenſerunt, ſecundum legi-
ſtas, & ſecundum communem modum
loquendi violenta dici non poteſt, vul-
go enim mors violenta dicitur, quæ fer-
ro infligitur, & naturalis, quæ ex infir-
mitate cauſatur; verba enim contrahen-
tium, & negotiantium non debent intel-
ligi Phyloſophice, vel ſophiſtice, ſed
moraliter, & legaliter, & quod magis
eſt, ſecundum communem vſum loquen-
di, vel legiſtarum, vel Populi; hic enim
in verborum interpretatione præcipue eſt
attendendus, quia communis vſus lo-
quendi præualet etiam verborum proprie-
10 tati: ſic ex lege anniniculus amitti-
tur, & lege in vſu, ff. de verborum ſi-
gnification. lege cum de Lanionis, para-
gr. aſinam, ff. de fund. inſtruc. & in-
ſtrum. leg. gl. in lege librorum, paragr.
quod tamen Caſſius. de leg. 3. Roland.
conſil. 43. numer. 29. libr. 4. Surdus
deciſion. 327. numer. ſecundo verſ. ean-
dem. Maſtrill. deciſion. 139. numer. 20.
par. 3. dicens in contractibus, & lega-
tis, & ſimilibus attendendum eſſe com-
munem loquendi vſum: ſic etiam Fen-
zon. ad ſtatut. Vrb. libr. primo capit.
197. in annotat. numer. 22. 23. 24. vbi
11 etiam dicit, quod illa verba proprie
intelligi dicuntur, quæ iuxta communem
vſum loquendi accipiuntur, & in termi-
12 nis de morte violenta, & naturali, Ri-
minald. iunior conſil. 416. numer. 14.
vſque ad numer. 23. vbi quod verba
hominum non ſunt accipienda ſecundum
quod litterati, prout hic Philoſophi, ac-
cipiunt, ſed conſiderato communi, &
vulgari vſu loquendi, prout hic vbi legi-
ſtę, & vulgares etiam homines mortem
naturalem vocant, quando homines mo-
riuntur in lecto ſuo ex aliqua infirmitate,
& morbo, prout eſt peſtis; violenta vero
quando ferro, vel veneno propinato interi-
muntur.

Et quamuis communis vſus loquendi ſit
probandus, quia quæ facti ſunt, egent
probatione. leg. in bello, paragr. factę,
13 ff. de captiu. & poſtlim. reuerſ. Bartolus
in leg. ſi quis ſeruum, ff. de condition.
& demonſtration. hoc tamen procedit,
quando diſcordat à communi vſu loquen-
di legiſtarum, & in iure peritorum, vel
quando non ſit notorius, & Populo, ſeu
maiori hominum parti notus, alioquin ſi
14 tranſeat per modum notorij, non eſt pro-
bandus ad textus in capit. ad noſtram.
3. de iureiurand. capit. noſtram. de co-
habitat. cleric. & mul. gl. Bartolus, &
Doctores in leg. ſecunda, Codic. qui, &
aduerſ. quos. Iaſon. in leg. ſi vero paragr.
qui pro rei, numer. vndecimo, ff. qui ſa-
tiſd. cog. ad rem Rimin. iun. dict. conſil.
416. numer. 25. 26. vbi in terminis lo-
quitur, docens Mortem naturalem ſecun-
dum communem vſum loquendi eſſe,
quando quis febre, vel alia ęgritudine
pręambula, domi ſuæ moritur, qui vero
ferro, haſta, vel alio inſtrumento moritur, di-
citur occiſus, & violenter, ſeu accidentaliter
mortuus.

Et ſi non conſtaret de hoc notorio com-
muni vſu loquendi, Iudex ex officio ſuo
poſſet ſe informare, quia in his, quæ
allegantur vti notoria, Iudex ſe informa-
15 re debet, etiam in cubiculo, per text. in
leg. tertia, paragr. final. vbi Florian. de
teſti. leg. ſi non defendantur, de pęnis
docet Baldus in leg. vnic. Codic. Vt quæ
deſ. adu. Aretin. conſil. 227. colum. ſe-
cunda, Alexand. conſil. 14. in princip. li-
bro quinto Dec. conſil. 655. numer. 40.
Socin. iunior. conſil. 05. numer. 40. libro
primo, Roland. conſil. 44. numer. 36. libro
primo, Menoch. conſil. 230. numer. 41.
Rimin. iunior. conſil. 6. numer. 33. vbi
alios congerit, & in terminis idem Rimin.
iunior conſil. 416. numer. 28. 29. & Bar.
in lege 2. cap. 3. numero 4. & 5. vbi ad
rem noſtram loquitur: hic autem notorius
eſt loquendi modus apud legiſtas, vt ex
lectura librorum in locis infra allegandis
videre eſt, vt etiam apud Populum, mor-
tem naturalem dici, ex quacumque in-
firmitate proueniat, violentam verò, quæ
facto hominis violento efficitur, ideo facilè
eſt reſoluere quæſtionem, & Iudici inuenire
veritatem.

Nam licet Philoſophi, & Phiſici ſubti-
liter res naturales tractantes doceant mor-
tem naturalem eſſe, quæ fit in ipſo anima-
16 li ſine aduentiria aliqua paſſione, violentam
verò, quando principium extrinſecus fue-
rit, vt ex Ariſt. in lib. de Iuuent. ex ſene-
ctut. capit. 4. & cap. 14. Baldus conſil. 8.
numero tertio libro quarto, & Rota Romana
in vna Romana ſocietatis 16. Aprilis. 1612.
coram Sacrato, apud Farin. deciſ. crim. 368.
numer. 2. 3. & apud Marcheſ. de Commiſſ.
tom. 1. par. 1. §. 2. fol. 908. apud Zacchiam
in tractat. de Societate Offic. deciſione 54.
numer. 4. & propterea Philoſophicè lo-
quendo, mors illa tantum erit ſecundum na-
turam, quæ fit per reſolutionem, extincto ca-
lore naturali, ob defectum humidi radicalis
ex cauſa ſenectutis, quia hæc ſola fit in
ſe ipſo ſine nocumento extrinſeco, ſicut

lucerna a ſeipſa extinguitur deficienteoleo,violenta vero mors erit quæcunque alia mors cau-
17 ſata à quacunque infirmitate, vel facto, quia ſemper verum eſt calorem non extingui a ſe ipſo, ſed a cauſa exteriori, vt benè ſe declarat idem Ariſtotelis in dicto lib. de Iuu. & ſeneƈt. cap.3. dum primam vocauit marcorem, quia fit a ſe ipſo, alteram vero extinctionem, quia procedit a contrarijs, & dixit apertè illam eſſe ſenectutem, hanc vero violentiam, ex qui-
18 bus cognoſcimus ſecundum Philoſophos ſolam mortem ex ſenio dici ſecundum naturam, cæteras verò omnes, quia procedunt a principio extrinſeco, dici violentas, prout etiam ego dixi contr.for.88. n.6. & concordat Egid. Bellamer. in rep. Proem. Clem. nu. 40. vbi ſolam mortem ex ſenio dixit naturalem.

Et ſanè morbi omnes, & infirmitates habent principium externum, quia a putredine oriuntur, cum non ſit infirmitas ſine aliqua
19 corruptione, & mors ipſa corruptio eſt mixti, & compoſiti, quæ corruptio non poteſt fieri ſine nocumento externo, & cauſa extrinſeca,
20 quia quidquid corrumpitur ab ambiente corrumpitur, elementa enim quæ circa nos ſunt, continuò intromittunt qualitates contrarias, & præcipue aer, qui cum ſit facilis ad recipiendum quaſcumque impreſſiones, & continuo recipiatur in corpore per reſpirationem, & tranſpirationem, varias qualitates introducit tum nimię frigiditatis, tum nimiæ calidatis, quibus morbi efficiuntur, & ipſius mixti corruptio, ex prædictis enim fit interna, & continua actio, & paſſio, & tandem ipſorum mixtorum corruptio teſte Auenoe in libro ſecundo de Cælo,& Mund.comm. 37. etenim ex Galen. 11. Meth. probatur mutationem totius putreſcentis corporis ſubſtantiæ ad corruptelam a calido extraneo fieri, quoniam ex Hyppocrate duplex in corpore calor adeſt, ſcilicet naturalis, ſeu ingenitus, a quo concoctiones fiunt, alter eſt alienus, & innaturalis, cuius eſt proprium corrumpere, & propterea putredo ab aliena, & extranea caliditate oritur, non autem a natiua, cuius munus eſt concoquere, & non corrumpere: ſic Andreas Gall. in tractatu de Peſte. libro ſecundo, cap. 2. & ſi eſt alienus, ergo extrinſecus aduenit.

Et propter hoc cum febris ſit calor extraneus, & præter naturam, dicitur ſemper habere principium extrinſecum, quia a calore
21 extrinſeco euaporatur calor naturalis educendo illud ad ſuperficiem, & facit, vt internum frigus incipiat inualeſcere, ſequitur, vt tantum Philoſophos mors proueniens ex febri dicatur violenta, quia in conſiderando cuiuſque motus principio attendenda eſt prima cauſa ipſius, qui cum ſit calor externus, qui primo loco agit in calorem naturalem, & ideo tota illa actio attribuenda ſoli calori ambientis, ex Albert. libro 4. Meteorolog. capit. 6. & ſic mors violenta dicenda eſt, quia deriuatur a principio externo ex doctrina Ariſtotelis de Iuuentute, & ſeneƈt. cap. 14.

Non ſic apud legiſtas, neque etiam apud homines vulgares hæc intelliguntur, quia mors naturalis duplici reſpectu conſideratur, Nam primo modo dicitur mors naturalis, quatenus diſtinguitur a ciuili, & tunc legiſtæ appellant mortem naturalem quamcumque per quam anima ſeparatur a cor-
22 pore ſiue facto hominis, ſiue facto naturæ: per textum in l. ſi mater. ibi vel aliter defunctus, Codice iuſtit. & ſubſt. Baldus in conſil. octauo. numero 2. 3. libro quarto, Guglielmus Benedict. in rep. capit. Raynutius, verſ. mortuo itaque teſtatore. primo numero 19. de teſtament. Natt. conſilio 182. numero 16. Rim. iun. conſil. 416. numero 36. & tradunt Doctores in §. 1. Inſt. de cap. dim. & eſt de mente Rotæ in dicta Romana ſocietatis apud Farin. deciſ. crimin. 368. numero primo vbi ſequitur Baldus, & hoc etiam ſenſit Seraphinus in ſuo voto apud Zacchiam in tractatu de ſocietat. off. vot.46. numero quinto, & ego dixi contr. for. 88. numero 4. 7. vbi quod quęlibet mors dicitur naturalis, quæ non eſt ciuilis, & hæc nihil deſeruiunt caſui noſtro, quia hoc reſpectu mors non conſideratur in hac facti ſpecie.

Altero modo mors naturalis ſic dicitur reſpectu violentæ, & quatenus ei opponitur, et tunc apud legiſtas, & ſecundum communem vſum loquendi mors naturalis dicitur etiam ſi proueniat a nocumento externo, ſine tamen facto, vel miniſterio hominis, ſed tamen naturæ velut ex febre, vel epidimia, vel alia infirmitate, vel aeris intemperie, aut ſimili, ex cauſa, vt in terminis dixit Baldus in lege prima, numero 14. verſ. & voco. Codice de fruct. & lit. expenſ. vbi mortem naturalem vocat eam, quæ prouenit ex aeris in temperie, vel Epidimia, vel ex partu: concordat Petrus de Vbald. in
23 tractatu de duobus fratribus, parte octaua numero 20. ver. & voco, vbi ſimiliter mortem naturalem dicit, quæ prouenit ex febre, vel Eepidimia, vel aeris intemperie, & ſimili cauſa, quos ego ſequutus ſum in controu. for. 88. numer. 11. & ſic habemus in terminis Peſtis Doctores appellantes mortem naturalem, quæ ex cauſa Epidimiæ (hæc enim peſtis dicitur) aliquo modo prouenit: & concordat Rim.iun.conſ.416. n.24. vbi docet, illos dici.

mori

mori naturaliter, qui febre, vel alia ægritudine præambula ſpiritum exhalant, & hoc per totum probat: ſic etiam Gul. Benedictus in rep. dicto cap. Raynutius. dicto verbo mortuo itaque teſtatore 1. numero. 6. de teſtam. vbi dicit, quod mors naturalis contingit,
25 ſi quis moriatur languore, ſenio, aut infirmitate. Boccat. in tractat. de contract. & ſocietat. off. nu. 33. verſ. mors naturalis: vbi dicit mortem naturalem, quæ prouenit ex infirmitate, & ſenectute, & alijs caſibus improuiſis, & ad rem facit Saluſt. Tiber. in Pract. iudic. A.C. lib. 1. cap. 18. nu. 6. in fin. vbi mortem naturalem vult eſſe, quæ interuenit ſine miniſterio hominis.

Et hęc eſt, quam vulgus appellat mortem ſuam, & ſic ex infirmitate mortuum dicit ſua morte mori, quoties alicui ſine violentia hominis præuia ęgritudine contingit
26 in domo ſua, ſeu, vt dicitur in lecto ſuo mori: ſic ex gl. in l. quæ ſub conditione, quoties. in verb. defectus ibi: fuit ab alio occiſus, hic ſua morte obijt, ff. de condict. inſtitut. Bald. in l. ſi tibi, num. 1. Cod. de donation. ante nupt. & in cap. 1. quibus mod. fęud. amitt. vbi quód mortuus ſua morte dicitur, qui ab alio non fuit occiſus, ſequitur Guliem. Benedictus, in dict. cap. Raynutius, verb. mortuo itaque teſtatore, 1. numer. 21. de teſta. Rim. iun. dict. conſil. 416. numer. 23. 30. Lotter. de re benef. lib. 3. quæſt. 10, num. 30. & ego dixi d. contr. 88. nu. 12.

Vnde cognoſcitur apud legiſtas nomen mortis naturalis accipi generalius, quam apud Phyloſophos, apud quos ſenio tantum confectus dicitur naturaliter mortuus; apud legiſtas verò non ſolum ex ſenio, ſed etiam ex quacumque infirmitate dicitur aliquis naturaliter mori, & quoties quis moritur ex febri, quæ putredinem ſupponit, & calorem externum, & ſic nocumentum exter-
27 num, ſeu extrinſecum, dicitur tamen mori morte naturali, ſecundum legiſtas. Petr. de Vbald. dict. tract. de duobus fratr. par. 8. numer. 20. verſ. voco. Rim. iun. dict. conſil. 416. numer. 24. Zacch. tract. de Soc. off. numer. 408. verſ. mors ex febre, & Seraphin. apud eum vot. 46. numer. 6. ita mortuus ex cauſa peſtis, ſeu Epidimiæ dicitur mortuus naturaliter, vt ex Bald. in dict. l. 1. ſub num. 14. & Vbald. dict. tractat. par. 8. nu. 20. probatum eſt.

Et ratio eſt, quia ſi decedens ex aliqua infirmitate, ſeu morbo dicitur naturaliter mori, vt probauimus, ſic etiam mortuus ex cauſa peſtis dicitur naturaliter mortuus, quia Epidimia; ſeu peſtis eſt morbus, & infirmitas? immo regina infirmitatum; prout tradit Rip. de Peſte in Prçlud.
28 numer. 7. vbi eam morbum appellat: & poſt Gargiar. conſil. 49. numer. 23. Altograd. conſil. 69. numer. 49. vbi eam reginam appellat infirmitatum. And. Gall. in tractat. de Peſte. lib. 4. in princ. vbi quod Peſtis eſt morbus multiplex, & ſubitus vno, & eodem tempore multitudini animantium communis contingens.

Et ſanè ſi infirmitas definitur eſſe illa, qua elementorum, ſeu humorum vi turbata
29 caro ipſa afficitur, & tandem diſſoluitur, vt tradit Gul. Benedictus in dicto verb. mortuo itaque teſtatore, 1. numer. 9. verſ. nam propriè, & morbus habitus dicitur corporis, qui vſum eius facit deteriorem, vt ait Sabinus, hęc vtiq; conueniunt etiam morbo pęſtilentiali, quia per eum turbatur caro humana, & vſus corporis fit deterior, ergo eſt infirmitas, & per conſequens mors ab ea prouenìens dicitur naturalis, & non violenta ad modum legiſtarum.

Neque dicatur mortem ex peſte prouenire a nocumento extrinſeco, ſcilicet ex aere infecto, ab aqua putrida, a ciborum
30 qualitate, a nimio coitu, ab imaginatione, a conuerſatione cum infectis a conſtellatione, & pro vt ſeptem cauſas ponit, Ripa in tractatu de Peſte in prælud. a numero 10. vſque ad numer. 22. & latius Andreas Gall. eodem tractatu faſcicul. 2. & 3. & 4. vbi alias ponit, & Petrus Rayr. in tractatu de Peſte, articulo 1. verſ. Epidimia & verſ. cauſę autem inferiores. Ideo dicendum eſt eſſe violentam; Quia reſpondetur dici violentum ſecundum philoſophos, quibus ſufficit factum naturæ, non violentum legale, quia legiſtæ requirunt factum hominis, vt ex Baldus in lege quę fortuitis, Codic. de pignorat. action. & dicetur inferius: ſi quidem illæ omnes cauſæ, quibus generatur peſtis, ſunt aptæ etiam ad gignendos alios morbos, & varias febres, quibus cauſatus interitus dicitur naturalis, vt vidimus, ergo etiam eodem modo naturalis dicendus eſt, ſi proueniat a febre peſtilentiali, & morbo contagioſo, quia ſemper cauſa producens eſt extrinſeca, & nocumentum externum, ſed deficit miniſterium hominis; vt enim inquit Præudel. in tractat. de Peſte titulo de contract. capit. 2. numero 1. poſt Bald. in dicta l. quæ fortuitis. peſtis differt in hoc a bello, quia illa procedit a facto Naturæ, hoc autem facto hominis, ſi ergo illa procedit a facto Naturæ, naturalis cenſenda eſt, quia effectus debet eſſe ſimilis ſuæ cauſæ etenim agens natura-

turale neceſſarium non dicitur violentiam facere ſecundum legiſtas, ſed naturaliter agere ſecundum virtutem, & facultatem ſibi a natura inſitam.

Hinc ſequitur, quod mors proueniens ex cauſa peſtis ſecundum legiſtas non dicatur violenta, quia legiſtæ non conſiderant violentum ſicut philoſophi, qui dicunt violentum, quidquid agitur ab agente ſiue neceſſario, ſiue libero ad corruptionem mixti, quia legiſtæ violentam mortem appellant ſolum, quæ quidem prouenit a nocumento externo, ſed ab agente libero, ſcilicet a facto hominis iniurioſe
31 agentis quoniã violentia dicitur actus hominis iniurioſus per vim factus in perſonam hominis, ſine ratione, & ſine lege, vt probatur ex cap. quos Deus, 33.q. 2. lege quoniam, & l. ſi quis, & l. ſeruos, C. ad l. Iul. de vi publ. vel priuat. Rota apud Farin. dicta deciſ. crim. 368. numer. 1. Lotter. de re benef. lib. 3. q. 10. numero 35.

Si quidem omnis violentia homini facta
32 dicitur iniuria perſonalis, vt in verbis dixit Baldus in cap. quanto, numero 8. de Iudic. & benè, etiam Bart. in d. l. licitatio, §. quod illicitè. ff. de public. & pulchrè Caſtr. in conſ. 27. numero 1. verſ. & ſic, & verſ. ad hoc. lib. 1. & cum eo concordat Caball. reſol. crim. par. 1. reſol. 95. numero 11. qui docent violentiam non dici, niſi duo concurrant, ſcilicet vnum ex parte agentis, qui dicitur uis, & impetus, alterum ex parte patientis, ſcilicet effectus conſummatus per vim, & iniurioſè, velut vulnerum illatio, ſeu mors, & ſimilia, quia violentia eſt crimen perſonale: & propterea mors non dicitur violenta, niſi illa, quæ infertur ab homine homini, vt apud Boccat. de cenſ. & Soc. off. num. 34. vbi hoc dicit in verbis.

Et hoc adeo verum eſt, vt ſecundum legiſtas proprie non dicitur violenter factum, niſi vis inferatur ab agente libero homini, & propterea ſi quis frangat oſtia domus alterius, vel domum eius ingrediatur, ſi non tangat perſonam, non erit violentia, quia iſte actus violentus caret iniuria perſonali,
34 quia non fit perſonæ, & tamen iniuria perſonalis eſt effectus violentiæ, ergo carebit etiam nomine, & non appellabitur violentia, ſic pulchrè Caſtr. dicto conſil. 27. numero 2. lib. 1. & cum eo Caball. reſol. 95. numero 11. & licet dicat, quod tamen erit actus violentus, hoc procedit, quia factus eſt ab homine, verum ſi econtra res inanimata, vel etiam animal brutum vim faciat alicui rei, vel perſonę cum damno patientis, non dicitur vim legali modo intuliſſe, ſeu violentiam feciſſe, ſed pauperiem, vel damnum, quia
35 cum ſenſu, vel ratione careant, feciſſe iniuriam, ſine qua non eſt violentia, dici non poſſunt: ſic probat textus in l. prima. §. ait Prætor, & l. ex hac lege ff. ſi quad. pauperiem fec. dicatur, & in §. 1. Inſt. eod. tit. & propterea ſecundum legiſtas non dicitur adeſſe violentia, niſi agens, & patiens ſint animalia rationalia, & actus ſit cum vi iniurioſus, hæc autem in morbo peſtilentiali concurrere non poſſunt, ergo contrahentes de tali morte non intellexerunt, quæ violenta dici non poteſt ſecundum legiſtas, & iuxta communem loquendi vſum; verba enim contrahentium ſtricte intelligenda ſunt contra eum, qui
36 clarius ſibi legem dicere potuit. ad textum in l. veteribus. ff. de pact. l. labeo. 1. de contrah. empt. l. quidquid aſtringendæ, in princ. lege ſtipulatio iſta. §. in ſtipulationibus de verb. oblig. l. cum quæritur, de rebus dub. Mantica de tacitis & ambig. conu. lib. 2. titul. 4. n. 99. Rot. Rom. coram Merlino diuerſ. deciſ. 172. num. 9. p. 6.

Si igitur mors naturalis dicitur, quæ morbo, & infirmitate cauſatur, vt vidimus, ſic violenta illa appellatur, quæ homini ab agente libero infertur, niſi enim miniſterium hominis interueniat, & homo ipſe ſit, cui uis infertur, non poteſt ſecundum legiſtas appellari mors violenta, velut ſi ferro, vel telo, vel alio inſtrumento, vel etiam veneno homo homini inferat necem, tunc enim mors vio-
37 lenta dicitur: ſic Aret. in §. 1. numero 3. ibi facto hominis, vbi etiam Faber. & Nicaſ. Inſt. de cap. demin. Bald. in l. res vxoris. numero ſecundo, ibi: mors violenta per gladium, Codice de donat. inter virum, & vxorem, quem ego ſequutus ſum cum d. contr. 88. numero 5. 12. ad rem Caſtr. dicto conſ. 27. numero 1. 2. ſic etiam docet Rim. iun. dicto conſil. 416. numero 53. 54. verſ. & ſic facto hominis, bene etiam Gul. Benedictus in dicto cap. Raynutius verb. mortuo itaque teſtatore 1. numero 6. de teſtament. vbi dicit caſum ex morte violenta dici contingere, ſi homo fuerit gladio transfixus, vel aliàs violenter occiſus. Tiberius Saluſt. in Pract. A. C. lib. 1. cap. 18. numero 6. vbi docet mortem non dici violentam, ſi ceſſat hominis miniſterium. Boccat. in dicto tractat. de ſociet. off. numero 34. vbi quod mors violenta infertur ab hominibus homini, vt quando quis occiditur, & iſta mors dicitur mala, & contra naturam. & ſub numero 121. idem repetere videtur. Caſtrac. in tractatu de Soc. off. capit. 17. & capit. 23. a numero 7. in quibus locis requirit miniſterium hominis, vt mors dicatur violenta, nec ab eis diſſentire videtur Sylu. Zacch. eodem tract. numero 400. & numero 406. ea

ra-

Digitized by Google

ratione; quia ceſsat miniſterium hominis, non poteſt dici mors violenta, ſed naturalis.

Et hoc etiam probatur a fortiori, quia in hac materia tradunt legiſtæ, quod ſi quis laqueo ſuſpendatur, vel capite plectatur, Iuſtitia mediāte, eius mors non dicitur violenta, ſed naturalis, quia ille actus iuſtitię nō attribuitur miniſtro qui ſe habet tanquā nudum Inſtrumentum, ſed legi mandanti illum interfici, & cum lex
38 nemini iniuriam faciat, illa mors non poteſt dici violenta, ſeu violenter illata; quia miniſter legum non eſt homicida: ſic pulchrè Boccat. in dicto tractat. de Soc. off. numero 91. & numero 110. vbi vide; Franciſcus Caſtracan. in eodem tractat. cap. 30. per totum, & præſertim a numer. 7. ad numer. 23. latè Farin. in prax. crim. quæſt. 19. num. 11. Guazzin. in trac. de defenſ. reor. defenſ. 38. cap. 5. numero 14. in fine; pulchrè etiam Lotter. de re benef. lib. 3. q. 10. num. 33. 34. 36. Zacch. dicto tractat. de ſoc. off. numero 412. & pulchrè Rot. Rom. in dicta Romana ſocietatis off. 16. Aprilis. 1612. coram Sacrato, ſeu Damaſceno, vt apud Marcheſ. de commiſſ. par. 1. §. 2. folio 907. & apud Farin. deciſ. crim. 368. & apud Zacch. dicto tractat. deciſ. 54. per totam, & præcipue numero 5. vbi maximè conſiderat rationem a Rota allatam, quod mors eo caſu non dicitur violenta, ſi conferatur mediante iuſtitia, quia tunc miniſter non conſideratur tanquam homo, ſed tanquam merum Inſtrumentum, & res inanimata: Vnde colligere licet, quod ſi mors verè fuiſſet illata etiam violenter a mero Inſtrumento, vel a re inanimata, vt eſt peſtis, ſine dubio Rota cenſuiſſet mortem fuiſse naturalem, & non violentam, Ergo multo magis in caſu noſtro mors erit dicenda naturalis, & non violenta.

Nec obſtat, quod Dominus Noſter Ieſus Chriſtus, dicatur violenter mortuus, licet enim oblatus ſit, quia ipſe voluit, tamen mors illi illata a miniſtris Iuſtitiæ, fuit coacta,
39 quia fuit cauſata a nocumento extrinſeco. ex D. Thom. in ſum n. parte 3. quæſt. 14. articulo 2. in quodlib. 1. artic. 3. & Rot. d. dec. 54. num. 4.

Nam reſpondetur D. Thomam eo loci non fuiſſe locutum de morte naturali, vel violenta, nec voluiſſe explicare differentiam vnius ad alteram, ſed tantum inquirebat, an Chriſtus haberet neceſſitatem moriendi, & dixit, quod neceſſitate coactionis, quæ fit ab agente extrinſeco, ſecundum quidem quod repugnat naturæ corporali, corpus Chriſti ſecundum conditionem proprię naturæ neceſſitati ſubiacuit, & claui perforantis, & flagelli percutientis, quæ non deſeruiunt ad decidendum caſum noſtrum.

Sed dato etiam, quod ex eius contextu colligeretur, mortem Chriſti fuiſse violentam, poteſt reſponderi, de hoc non eſse mirandum, quia crucifigebatur ab agente libero, & iniuſtè notoriè crucifigente; fuit enim condemnatus nullo iuris ordine ſeruato, in ſpatio paucarum horarum, & acclamante ipſo Iudice Pilato. Non inuenio cauſam in homine iſto: cum enim miniſter iuſtitię iniquè agit, & notoria eſt eius iniuſtitia, tunc dicitur agere per vim, & iniurioſè, & non conſideratur vt Iudex, ſed vt perſona priuata, &
40 miniſter Diaboli; adeo vt liceat ei etiam de facto reſiſtere, quia nulliter, et iniuſtè agit euidenter. ad text. in l. prohibitum, Cod. de iur. fiſc. lib. 10. & in capit. 2 in fine, de conſtit. in 6. pulchrè Paulus de Caſtr. in l. vt vim. numero 6. verſ. item procedit, vbi Iaſ. num. 19. verſ. ſecundo limita. Dec. numero 26. Claudius Seyſſel. numero 33. verſ. quod verum, & numero 34. Bolognet. numero 58. & communiter Doctores, ff. de iuſt. & iur. Innoc. in cap. ſi quando. numero 2. vbi Felin. num. 2. verſ. 2. fallit, de off. deleg. latè Farin. in pax. crimin. quæſt. 32. numero 100. 107. 118. 121. & quæſt. 37. numero 117. Guazzin. in prax. defenſ. 5. numer. 7. apud quos alios videre licebit, & conferunt tradita per Poſtium in tractat. de manuten. obſer. 12. numer. 36. & hoc reſpectu potuit mors Chriſti dici violenta, eo modo, quo legiſtę conſiderant, quod iniurioſè agendo, crucifixores eam illi intulerint; Verum quando miniſtri iuſtitię ſeruato iuris ordine, & iuſte mortem alicui inferunt, mors non dicitur violenta legali modo, ſed naturali, vt viſum eſt.

Et hæc quidem ſufficere poſsunt pro deciſione caſus noſtri, ſed nihilominus placet hoc idem iterum probare a fortiori, ſiquidem in contractu Societatis officiorum ſtante pacto, quod moriente ſocio morte naturali, & non violenta, alter ſocius lucretur pecunias, quęritur ſi mota a vento tegula prætereuntem hominem cadens occiderit, an mortuus ille dicatur violenter, vel naturaliter, ita vt ſocius poſſit lucrari pecunias: & ſane Phyloſophus reſponderet ſine dubio, mortem eſse violentam, quia proceſſit a nocumento extrinſeco: & nihilominus Legiſtæ tradunt hanc morte fuiſse naturalem, & non violentam, quia euenit ſine induſtria, & ſine miniſterio hominis, & non fuit iniurioſa: Ita Salluſt. Tiber. in Pract. A. C. libro 1. cap. 18.
41 numero 7. vbi quod ita fuit deciſum in Tribunali Auditoris Cameræ, & ita etiam tradit Boccat. in tractatu de ſocietat. off. numero 167. in fine Caſtrac. dicto tractatu capit. 29. numero 13. 14. Zacch. eodem trac. n. 411.

nu.41 t. de quo tamen licet dubitare videatur, nihilominus tranſit cum ſententia Roꝫ, quam dicit videri ſentire contrarium, nec ſe fundat in eo, quod ſit violenta, ſed quod fuerit excepta in conuentione; ſed cum in caſu noſtro non habeamus hanc exceptionem, & ſolum quæramus, an mors ex cauſa peſtis ſit violenta, dicendum eſt, quod ſicut moriens propter tegulam à vento immiſſam, dicitur naturaliter mortuus, ita, & multo magis dicendum erit de illo, qui peſte infectus mortuus eſt.

Et ſimiliter tradunt DD. eum, qui animi gratia natando in flumine, vel mari ab aquis rapidis, & violentis ſubmergitur, & obruitur, dicendum eſſe, quod mortuus fuerit naturaliter,
42 & non violenter, quia deficit miniſterium hominis, vt per Tiber. Saluſt. d. c.18.num.6.7.8. vbi quod ita fuit deciſum, & concordat Boccat.eod.tract. n.167.Caſtrac.d.c.29. ſub n.13. 14. Ergo multo magis dicendum eſt morientem ex cauſa peſtis naturaliter mori.

Et quamuis Seraph. apud Zacch. in dicto tract. vot.46.num.3.4. & nu.7. hoc improbet, immò ridiculum putet, ſubmerſum in aquis dici mortuum voluntariè, & non violenter, cum certum ſit, eum ſic vi fluminis abſorptum, non voluntariè perire, ſed laſſatum vi fluminis periiſſe.

Nam reſpondetur Seraphinum nimio liuore motum, fuiſſe locutum contra Boccatium, & Caſtracanum, vt inquit Zacch. de Soc. off. nu. 409. vbi reſpondet rationibus Seraphini probando, quod mortuus in aqua natando dicatur mortuus naturaliter, & verè Seraphinus fuit allucinatus, non enim quærimus, an ſic ab aquis ſoffocatus fuerit mortuus voluntarie, ſed an fuerit mortuus violenter; hęc enim inter ſe val-
43 de differunt, etenim vix reperitur aliquis, qui voluntarie moriatur, ſiquidem etiam illi, qui intereunt ex febri, vel alio morbo, non dicuntur voluntarie mori, quia homo naturaliter refugit mortem, & corporis nocumenta, vt bene dixit D. Thom. in ſumm. in prima, ſecundæ q.5.art.3. ad primam verſ. bona autem in tertia par. d.quæſt.14. art.2. in fine reſponſionis, cum enim mors omnium terribilium ſit terribiliſſimum ſecundum Phyloſoph.3. Ethic. Gul.
44 Bened. in d. verb. mortuo itaq; teſtatore: t. num.21. Rim.iun. d.conſ.416. num.40. omnes ab ea abhorrent, & nihilominus, qui ex aliqua infirmitate moriuntur, mori dicuntur naturaliter, ſecundum legiſtas, vt probatum eſt, ergo poſſunt ſtare ſimul, quod quis non moriatur voluntarie, & tamen moriatur naturaliter, ideo potius ridiculum videtur argumentum Seraphini, qui mortem prædictam dixit violentam, quia voluntaria non erat, cum poſſit concedi non fuiſſe voluntariam, & adhuc tamen fuiſſe naturalem.

Et verè ſecundum regulas iuris violentum dici non poteſt, niſi quod ab homine fit homini iniurioſè, & per vim, ſiquidem pro certo habemus, eum incidere in excommunicationem, qui violentas manus iniecit in clericum, cap. ſi quis ſuadente, 17. quæſt. 1. & tamen ſi quis manum poſuerit ſuper clericum etiam per vim, ſine animo iniuriandi, non incurrit excommunicationem, velut ſi per iocum id faciat, quia percuſſio clerici non dicitur violenta, niſi fuerit iniurioſa. Abb. in
45 cap. t. numer.4. de ſententia excommunic. Vgo, & Archid. in d. cap. ſi quis ſuadente. Vitalin. in Clem. multorum, num 66. de pœn. Franc. Marc. deciſ. 821. par. 2. Baiard. ad Clar. quæſt.77. numer. 10. Sperell. deciſ.45. numer. 12. 34. late Bonacin. de Cenſur. in partic. diſp.2. quæſt.3. par. 6. §.1. num.1. & numer. 2. 3. vbi docent tunc dici violentas manus inieciſſe in clericum, ſi factum fuerit conſummatum, & animus iniuriandi adfuerit, ſic in caſu noſtro mors non poteſt dici violenta, niſi iniurioſe fuerit illata, quod cum non poſſit verificari in peſte, quia res inanimatæ iniuriam facere non poſſunt, ſequitur, quod mors proueniens ex cauſa peſtis, non poſſit di-
46 ci violenta, etenim verba noſtri pacti ſunt intelligenda de vera, & propria violentia, ex §. aliud quoq; Inſt. quibus mod. teſt. infirm. l.non aliter. in princ. ff. de leg.3. Abb. in cap. ad audientiam in primo, & 2. not. de Decim. Pariſ. conſ.22. num.6. volum.4. Caſtr. in d. conſ.27. numer.2. 3. & Caball. d. reſol. crim. 95. numer.12. qui loquuntur in noſtris terminis.

Concludendum eſt igitur morientem ex cauſa peſtis dici morte naturali mori, non violenta, & propterea moderni contrahentes in ſocietate officiorum conſiderantes in pacto illo: moriendo naturaliter, & non violenter, caſum peſtis non comprehendi ſub verbo: mortis violentæ: mutauerunt formam conuentionum, & expreſſè ſub violenta morte nominauerunt caſum peſtis, vt habetur
47 apud Saluſt. Tiber. in pract. A.C. lib.1. c.18. num.1. ibi excepta etiam peſte, aut peſtis cauſa, Boccat. in d.tract. de ſociet. off. num. 113. vbi ideo dicit, quod ſunt addito inſtrumento antiquo multi caſus, qui in conſuetudine antiqua non continebantur, hæc enim ſpecifica expreſſio ſatis denotat per ſe mortem ex peſte nõ venire ſub nomine mortis violentæ, niſi id fuerit expreſsè conuentum, quod in caſu noſtro non eſt factum, & ideo proculdubio mors ex peſte non poteſt dici violenta.

Non obſtat, quod peſtis ſit bellum Dei, & proueniat ab eius iudicio, cui non poteſt quiſquam reſiſtere, & quod inter caſus fortuitos numeretur, qui dicuntur eſſe violenti, & mors

ex

ex cauſa peſtis omnino violenta ſit dicenda ex Bald. in d. l. quæ fortuitis. Codic. de pignor. act. Præuidel. in d. tract. de peſt. tit. & contract. cap. 2. n. 1.

Nam reſpondetur, exinde non probari mortem ex peſte prouenientem eſſe violentam eo modo, quo legiſtę conſiderant, eo enim loci Baldus loquitur de violento Naturæ, non de violento legali, illud enim procedit ex facto Naturæ operantis ſecundum curſum cauſarũ, iſtud verò prouenit a facto hominis iniurioſo, vt viſum eſt, & licèt dicatur prouenire ex diſpoſitione diuina, quæ nunquam fallitur, non ideo ſequitur, quod ſit violenta, quia in commune eſt tam morti violentæ, quã naturali, eò quod vita, & mors ſit in manu Dei, & incerta ſemper ſit eius dies, l. 1. ff. de cond. & demonſtr. vbi DD. Nam ſiue quis moriatur in lecto ſuo ex infirmitate, ſiue interficiatur gladio, ſem-
48 per mors dicitur procedere ex iudicio Dei, & diuina diſpoſitione. ſic gl. in d. §. 1. verb. commutatio in fin. vbi etiam Faber, & Aret. nu. 3. Inſt de cap. dimi. quam ſequitur Bald. in tit. de Pace Conſtant. in verb. diuina vocatione. gl. in [illegible] l. proinde, vbi Bald. ad l. Aquil. Petr. Anch. in Clem. 2. de pęnit. & remiſſ. Gul. Benedictus in d. c. Raynutius. verb. mortuo itaq; teſtatore. 1. n. 27. de teſtam. ſic etiam Rim. iun. d. conſ. 416. n. 53. 54. 55. vbi quod quęlibet mors ſiue naturalis, ſiue violenta dicitur fieri nutu Dei, non diſpoſitione fati, prout mentecapti affirmant, & ideo ſemper mors aduenire dicitur iudicio Dei, nam ſcriptum eſt: Conſtituiſti terminos, qui præteriri non poterunt. Iob. c. 14. & dixit Bald. in c. quoniam frequenter. n. 10. verſ. & alia ſcriptura. Vt lit. non conteſt. & habemus dictum Senecę in tragedia Herculis furentis in hunc ſenſum. Quidquid facimus mortale genus, quidquid patimur, venit ab alto.

Immo hoc reſpectu quælibet mors etiam violenta poteſt dici naturalis, quia procedit ex diuina diſpoſitione vt probatur per D. Tho. in ſumm. prima ſecundę q. 94. art. 5. ad ſecundum. dum dixit, quod naturali, morte moriuntur omnes communiter tam nocentes, quam innocentes, quia mors naturalis diuina poteſtate inducitur propter peccatum, iuxta illud Reg. lib. 1. c. 2. Dominus mortificat, & viuificat: Ergo ex hac ratione non probatur ex aduerſo mortem ex cauſa peſtis dici violentam.

Et ideo eadem ratione tollitur alterũ de caſu fortuito ſtante enim mortis incertitudine; cuius dies præuideri non poteſt, nec humano auxilio euitari, ſequitur, quod quælibet mors ſiue naturalis, ſiue violenta dicatur caſus fortuitus, vt
49 probatur ex tex. in l. interdum, iunc. gl. vbi Caſtr. in princ. & DD. de Iudic. & ex l. Iulianus. ff. qui, & a quibus, & melius in l. fin. in princ. iunct. gl. C. de iur. dot. vbi vide Gul. Benedictus in d. c. Raynutius verb. mortuo itaque teſtatore. 1. n. 16. Bald. in d. c. quoniam frequenter. Vt lit. non conteſt. & in l. quæ fortuitis n. 5. C. de pign. act. vbi inter caſus fortuitos naturæ enumerat non ſolum peſtem, ſed etiam mortem ex ſenectute, quam conſtat eſſe naturalem, propter quod euidenter ſequitur appellatione caſus fortuiti venire non ſolũ mortem violentam, ſed etiam naturalem; quia licet mori ſit naturale, præcedere tamen tunc, vel tali tempore eſt fortuitum, vt tradit idem Bald. in l. 1. nu. 7. C. qui ad libert. peruen. non poſſ. ſic etiam conſuluit Caſtr. conſ. 136. n. 2. lib. 1. Tuſch. littera M. concl. 390. nu. 4. Coſta. de fact. ſcient. & ignor. cent. 2. diſt. 30. n. 6.

Ideo non obſtat doctr. Bald. in d. l. licet nu. 5. C. locat. vbi inter caſus fortuitos, qui dicuntur violenti, enumerat etiam peſtem: Nam reſpondetur eo loci Baldum accepiſſe peſtem pro quocunque malore inſo lito, & violentum vſurpaſſe modo philoſophico pro violento Naturæ, non ex facto hominis, vt fecit in d. l. quæ
50 fortuitis, num. 5. Codic. de pignor. actio. Nam quando voluit inquirere, an ſit mors naturalis, hoc aperte dixit in l. 1. nu. 14. verſ. & voco, C. de fruct. & lit. expenſ. vbi mortem ex epidemia prouenientem vocauit naturalem, ſicut naturalis eſt, quæ procedit ex quacunque infirmitate: & ſane Bald. in d. l. licet. num. 5. non ferit caſum noſtrum, quia loquitur de caſibus fortuitis, qui extra nos ſuccedunt in rebus fortunæ, & ſic in rebus inſenſatis, quod etiam cognouit Præuidel. d. cap. 2. num. 8. 9. 10. ideo non eſt allegandus ex aduerſo, quaſi in terminis decidat quæſtionem noſtram, quia ad rem non facit.

Minus allegandus erat Boccat. de ſoc. off. n. 113. quaſi dicat in verbis mortem ex peſte eſſe violentam, quia potius contrarium probat, Nã docet caſum peſtis fuiſſe exceptum, & additum antiquo inſtrumẽto, in quo licet expreſse mors violenta exciperetur, hoc tamen non fuit reputatum ſufficiens ad includendum caſum peſtis, niſi expreſsè caſus illius exprimeretur, ergo ſequitur, quod prius æſtimabatur mors naturalis, & fuit neceſſe deducere in pactum, vt veniret ſub nomine mortis violentæ, hoc idem deducitur ex Tiber. Saluſt. in Pract. A. C. lib. 1. c. 18. n. 1. nam ſi excipitur caſus peſtis, cognoſcitur regulam eſſe in contrarium, vt tradunt DD. in l. 1. ff. de reg. iur.

Non obſtat etiam, quod peſtis ſit venenum, & qui veneno perit, dicatur violenter mortuus, quia plus eſt veneno extinguere, quam ferro occidere, habetur in l. 1. C. de malefic. & mathem. & tradit Farin. de Homicid. q. 122. n. 2.

Nam reſpondetur duplici modo quem poſſe interire ex veneno, & primo ex facto hominis venenum propinãtis, deinde ex aere infecto vel

Digitized by Google

vel etiam ex malo reginine vitę, vel humorum
putrefactione, quod etiam ingenitum dicitur,
vt habetur apud Grammatic. vot.30.num.29.
in fin. Decian.tract. crim.lib.9.cap.24.ſub nu-
51 mer.4. verſ. cum autem, & cap.26. num.5.
verſ. excuſabitur pulchrè Caball. in tract. de
omni genere homicid. numer.621. 622. vbi
docet etiam difficile eſſe Medicis cognoſcere,
an quis ſit mortuus ex veneno dato, vel ingeni-
to: Si loquimur de veneno propinato, concedi-
mus ſic mortuum dici violenter interemptum,
quia interuenit miniſterium hominis iniurio-
ſum, & in his terminis loquũtur iura ex aduer-
ſo allegata, vt videre eſt in l.1. §. pręterea te-
netur, ad l.Cornel. de ſiccar. & in §. item lex
Cornelia, verſ. eadem lege. Inſt.de public.iud.
vbi lex loquitur de homine alterum veneno
occidente, tunc enim venenum conſideratur
ſicut Inſtrumentum, & homo ſicut cauſa prin-
cipaliter agens; ſi vero homo pereat ex cauſa
veneni ingeniti, vel alio modo hauſti ex aere
infecto, tunc ijſdem rationibus ſupra allegatis
negamus mortem poſſe dici violentam, quia
deficit miniſterium hominis, & procedit ab
agente naturali, & neceſſario, qui non dicitur
agere violenter, ſed naturaliter ſecundum vir-
tutem ſuam; hęc enim eſt neceſſitas naturalis,
quæ conſequitur principia naturalia, ſicut ne-
ceſſarium eſt ignem calefacere, & aquam hu-
mectare, vt dixit D.Tho. in 3.par. ſumm.q.14.
art.2. in reſponſ. verſ. alia autem, quę non ef-
ficiunt, vt mors poſſit dici violenta, eo modo,
quo legiſtę intelligunt.

Hęc igitur per ſe quidē clara ſunt, & nō vide-
tur remanere aliqua dubietas, quin hęc mors
fuerit naturalis, & non violenta, ſed nihilomi-
nus pro coronide addi poteſt, contrahentes ve-
riſimiliter non intellexiſſe per mortem violen-
tam comprehendere caſum peſtis inſolitum, &
de quo tempore contractus non erat ſuſpicio,
ſed voluiſſe proſpicere caſibus conſuetis, qui
quotidie accidunt, dum ferro homines interfi-
ciuntur, illud enim cenſetur actum, quod ve-
riſimiliter fuit cogitatum, qua veriſimilitudo
42 cęteris omnibus coniecturis, & rationibus an-
teponitur, l.vlt. in princ. ff. de contrah. ſtipul.
l.cum ex pluribus, ff. de ſolut. l.veteribus, vbi
Bart. num. 4. Bald. & Ang. & communiter
DD. ff. de pact. Bald. conſ.159. num.5. verſ.
nam verba, lib.3. Craue. conſ.3. num.11. Rim.
iun. conſ.30. num.43. in fin. & num. 44. latè.
Mantic. de tac. & amb. conuent. lib.3. tit.1.
num.12.13.14. vbi plures allegat: & in termi-
nis dixit Rot. in dicto Rom. Soc. 16. Aprilis
1612. apud Zacch. d. deciſ.54.nu.8. vbi quod
ita verba contrahentium ſunt intelligenda: Er-
go caſus mortis ex peſte ſecundum veriſimi-
lem contrahentium mentem, fuit comprehen-
ſus ſub pacto mortis naturalis, non violentę.

Pręterea multum mihi placet, & facit ad
propoſitum noſtrum, ratio adducta à Rota, in
dicta Romana Societatis, apud Marcheſ. Farin.
& Zacch. d.deciſ.54. num.7. vbi docet, quod
exceptio mortis violentæ non videtur adin-
uenta in huiuſmodi contractibus, in quibus ali-
quis lucratur pecunias ob mortem alterius, niſi
ad hoc, ne alias per illum, qui eſt lucraturus,
parentur inſidiæ illi, cuius mors eſt expectan-
da; & ideo cum iſtud periculum ceſſet in mor-
te, quæ cauſatur ex peſte, debet ceſſare, & ipſa
cautela, ad not. in l.1. vbi Bald. in princ. & Sa-
lyc. ac Caſtr. num.1. C. de nautic. fęn. gl. in
l.3. verſ. propinquę mortis, ff. de donat.cauſ.
mort. Rom.conſ.404. nu.9.

Et quamuis hęc ratio impugnetur à Seraphi-
no in dicto vot.46.num.8. quaſi quod hęc non
ſit ratio generalis diſpoſitionis, cum etiam in
illa conuentione exciperetur caſus mortis ex
partu, in qua non poteſt cadere ratio captatę
mortis, & inſidiarum: Nam reſpondetur Ro-
tæ auctoritatem longè præualere Seraphino,
cuius votum neſcimus, an fuerit acceptatum, &
propterea Zacch. in d. tract.de Soc.off.nu.411.
verſ. ſed contrariam, teſtatur Rotam aliter ſen-
tire, & ſanè ridiculum eſſet ſequi votum vnius
Doctoris, & contradicere auctoritati vnius Ro-
tę Romanę tam magni nominis: hoc autem
multò magis firmandum eſt in caſu noſtro, vbi
non habemus eas exceptiones mortis ex par-
tu, vel peſte, aut aqua, quæ erant in caſu Sera-
phini, ſed tantum excipitur mors violenta; &
propterea nō habemus alias coniecturas, quod
hic ſic pactum fuerit, niſi ad euitandum votum
captandę mortis, quod vtiq; ceſſat in morte ex
cauſa peſtis: Nam apud Seraphinum non erat
multum conſiderandum, an mors ex aqua, ve-
neno, peſte, vel partu eſſet naturalis, vel violen-
ta, cum ipſi contrahentes eam tanquam vio-
lentam habuerint, & caſum huiuſmodi mortis à
regula mortis naturalis exceperint, hoc enim
processit ex ſpeciali paciſcentium voluntate, &
hoc eſt principale, & verum motiuum Seraph.
d.vot.46. num.6. & num.8. verſ.concludo: idq;
valde rationabile videtur, quia prouiſio homi-
nis facit ceſſare prouiſionem legis, ad text. in
l.1. & l.peto, §. fratre, ff.de fund. dotal. l.cum
54 ex filio, §.1. de vulg. l.ſi cum dotem, & l.quo-
ties. ſol.matr. l.fin. vbi Bart. num. 3. C.de pact.
conuent. non ſic eſt in caſu noſtro, vbi expreſ-
ſa eſt, & excepta tantum mors violenta ſine
alia exceptione, & ideo relictus liberè eſt locus
indagandi, quæ nam ſit mors violenta ſecun-
dum regulas iuris, & communem vſum lo-
quendi, quo attento ſatis probatum eſt, mor-
tem ex cauſa peſtis eſſe naturalem, & non vio-
lentam.

Ex his puto ſublatam fuiſſe omnem dubi-
tandi anſam, nec remanere vllum ſcrupulum;
verum

Digitized by Google

verum ſi quid dubij ſupereſſet, quod non credo, illud totum ſublatum eſt per ſecutam obſeruantiam contrahentium, cum ſemper per annos 17. hanc mortem emptor, & venditor æſtimauerint naturalem, & non violentam, dum quotannis emptor ſoluit venditori ſcuta centum quinquaginta, & venditor ea pacificè recepit, non attento pacto, quod in caſu mortis violentę ſoluenda eſſent ſcuta ducentum annuatim, ex hoc enim modo ſoluendi, & ex tali obſeruantia declaratur, quid actum fuerit inter partes, & quod cōuentum inter eas adeo, vt ita præſumatur conuentum; ſicut fuit ſolutum, cum ex ſequentibus cognoſcatur, qualis fuerit contrahentium animus in præcedenti-
55 bus, ſic per tex. in l. minime, & in l. ſi de interpretatione, ff. de legi. l. ſed; & Iulianus, §. proinde. ad Macedon. l. ſi ſeruus plurium, §. fin. de leg. primo. Bart. in l. cætera, §. fin. ff. eod. Caſtr. in conſ. 363. in 2. dub. vol. 1. vbi quod ex ſolutionibus poſterius factis declaratur animus, & mens contrahentium. Com. conſ. 181. n. 29. verſ. quod & ſatis eſt vol. 2. vbi ita videri inter partes conuentum, ſicut ſolutio fuit ſecuta: late Craue. conſ. 836. à num. 10. vſq; ad fin. dicens ſolam obſeruantiam tollere omnem dubitationem: pulchrè Surd. conſ. 140. num. 43. 44. & melius in conſ. 335. num. 26. vbi multos allegat, & probat, ſic fuiſſe conuentum, ſicut
56 fuit ſolutum. idem Surd. deciſ. 134. n. 9. latè Lancell. Gall. conſ. 63. a nu. 17. vſq; ad nu. 38. Cyriac. contr. foren. 212. num. 21. vbi quod obſeruantia ſubſecuta declarat, qualis fuerit ab initio intentio contrahentium, & contr. 311. nu. 15. vbi quod ex obſeruantia præſumitur veniſſe in contractu, quod poſtea executum eſt. Seraph. de ciſ. 600. num. 3. & deciſ. 1410. nu. 16. vbi quod in dubio tam iuris, quā facti interpretatio ex obſeruantia deſumitur, & ego ſatis dixi contr. for. 106. num. 84. 85. 86. & dixit Rot. apud Zacc. 1. de Soc. off. deciſ. 5. num. 11. vbi quod obſeruantia ſubſecuta declarat, qualiter fuerit animus contrahentium.

Nec dicatur non fuiſſe ſatis præſcriptam per longum tempus 20. vel 30. annorum, vt videtur requiri, ex l. 1. C. de præſcript. long. temp. Nam reſpondetur hæc fortè procedere in illa conſuetudine, & obſeruantia, quę eſt iuris introductiua, & inducitur contra legē, non autem in illa obſeruantia, quæ eſt interpretatiua iuris, vel facti, vt hic, vbi quærimus, an contrahentes per mortem non violentam intellexerint eam quo q. cui peſtis cauſam dedit, tunc enim non requiritur ſolemnis præſcriptio, ſed ſufficit etiam obſeruantia modici temporis, & per aliquos actus, quia conſuetudo interpretatiua non re-
57 quirit diuturnitatem temporis, ex Aret. conſ. num. 11. num. 5. Caſtr. conſ. 347. num. 4. lib. 1. Curt. iun. conſ. 24. in fin. Dec. conſ. 11. nu. 12. verſ. reſpondetur. Crau. d. conſ. 836. col. fin. verſ. neq; ad rem. Gabr. conſ. 164. nu. 8. lib. 1. Menoch. conſ. 49. num. 20. pulchrè Surd. d. conſ. 140. num. 45. & d. conſ. 335. num. 27. vbi vide. Decian. conſ. 54. numer. 23. lib. 1. Lanc. Gall. d. conſ. 63. num. 37. & ego dixi d. contr. 106. nu 88. 89. 90. 91. vbi quod obſeruantia ad rē noſtram inducitur per duos, vel tres actus vniformes, etiam minori ſpatio decem annorū: pulchrè Sperell. dec. 91. n. 75. vbi quod per obſeruantiam ſubſecutam deciditur omnis ambiguitas, & per poſterius factum declaratur prius actum.

Cum ergo tamdiu ſic obſeruatum fuerit inter contrahentes per ſolutiones factas vniformiter per annos 17. nunc non licet controuertere, an ſolutio ſit facienda in maiori ſumma, quia partes ipſę videntur habuiſſe pro indubitato, mortem prædictam fuiſſe naturalem, & non violentam; non enim ſunt mutanda, quæ ſemper certam habuerunt interpretationem, l. minimè, ff. de legi. & propterea dictus D. Ingonus non eſt cogendus ad ſoluendum, niſi
58 quod ſoluere ſolitus eſt, & debet manuteneri in hac quaſi poſſeſſione ſic ſoluendi, vt poſt Rot. recent. deciſ. 454. nu. 1. p. 1. dixit Poſtius in tract. de manuten. obſeru. 10. num. 77. & ita & ſaltem.

E P I T O M E.

Diſtributiones quotidianę an debeantur Canonico non reſidenti, quia reſidere non permittitur facto Domini temporalis.

SVMMARIVM.

1 *Diſtributiones quotidianę abſentibus non debentur.*

2 *Diſtributiones non debentur illi, qui iuſte fuit eiectus à Ciuitate.*

3 *Diſtributiones vt debeantur abſenti, requiritur iuſta cauſa, & ſimul licentia Epiſcopi.*

4 *Diſtributiones debentur legitime impedito, ne inſeruiat.*

5 *Canonicus expulſus à Principe, vel Capitulo percipit interim diſtributiones.*

6 *Diſtributiones debentur Canonico abſenti; qui reſidere non poteſt ex facto Principis.*

7 Ca-

7 *Canonicus abſens vltra annum, tenetur renuntiare Canonicatum, ſi non poteſt reſidere.*

8 *Canonicus an cogendus ſit ad renuntiandum, ſi impeditur reſidere.*

9 *Diſtributiones debentur Canonico reſidere impedito, donec impedimentum durat.*

10 *Diſtributiones poteſt Canonicus percipere in abſentia, donec durat neceſſitas abſentiæ.*

11 *Erubeſcimus ſine lege loqui.*

12 *Declarationes, & decreta S. C. Concilij non habent vim legis, niſi in cauſa illa.*

13 *Sacræ Congregationis Concilij decreta, vt obligent vniuerſaliter, quid requiratur.*

14 *Declarationes S. C. non obligant, niſi authenticè de illis conſtet.*

15 *Canonicus culpa ſua abeſſe compulſus non lucratur diſtributiones.*

16 *Culpa non præſumitur, ſed probanda eſt ab allegante.*

17 *Culpa non nocet, ſi non eſt præordinata ad caſum.*

18 *Bonus quilibet præſumitur, niſi probetur malus.*

19 *Cauſa iuſta præſumitur in Principe.*

20 *Cauſa iuſta non præſumitur in Principe, in damnum, & præiudicium alterius.*

21 *Cauſa iuſta non præſumitur in Principe, quando agitur negotium cum non ſubdito.*

22 *Principis factum numeratur inter caſus fortuitos.*

23 *Principis factum ſi requiratur, cenſetur impoſſibile.*

24 *Canonicus iuſſus exulare interim percipit diſtributiones.*

25 *Canonicus iuſte carceratus quando poſſit lucrari diſtributiones.*

26 *Canonicus quando teneatur petere licentiam abſentiæ ad lucrandum diſtributiones.*

27 *Canonicus in caſu violentiæ, & neceſſitatis non tenetur petere licentiam abſentiæ.*

28 *Ratio naturalis ſola poteſt allegari ad deciſionem cauſarum.*

29 *Licentia non eſt petenda, vrgente neceſſitate.*

30 *Canonicus ad lucrandas diſtributiones, an teneatur in caſu neceſſitatis petere licentiam abſentiæ.*

31 *Canonicus tenetur petere licentiam abſentiæ; vt euitetur contemptus ſuperioris.*

32 *Ceſſante cauſa ceſſat effectus.*

33 *Afflictio non eſt addenda afflicto.*

CAPVT CCXXVII.

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

VIdetur excludendus M. R. D. Camillus Gualenghus Canonicus Eccleſię Cathedralis Mutinæ à participatione diſtributionum quotidianarum illius, propter abſentiam eius ab illa, quia pręſentibus, & intereſſentibus tantum, non abſentibus diſtributiones conceduntur, vt probat tex. in c vnic. vbi
1 DD. de Cler. non reſid. in 6. Con. Trident. ſeſſ. 24. c. 12. de reform. Garz. de Benef. par. 3. c. 2. num. 430.

Et quamuis ipſe ſe abſentauerit, Principe ſęculari ſic mandante, vt aſſeritur, id tamen ei nihil prodeſſe poteſt, quia pręſumitur id factum fuiſſe ex iuſta cauſa, & propterea eiectus à Ciuitate iuſte non poteſt percipere, ſeu lucrari diſtributiones quotidianas. Monet. de Di-
2 ſtribut. quotid. p. 2. q. 5. nu. 82.

Et quatenus dictus Canonicus habuiſſet iuſtam abſentię cauſam, tamen, quia non habuit à ſuo ſuperiore licentiam recedendi, videtur excludendus, quia ad lucrandas diſtribu-
3 tiones in abſentia, requiritur non ſolum iuſta cauſa, ſed etiam licentia Ordinarij. late Barboſ. de off. Epiſc. par. 3. alleg. 53. num. 153. vbi multas allegat Rotę deciſiones, & late etiam Lotter. de Re benef. lib. 3. quæſt. 27. numer. 122.

His tamen non obſtantibus, cenſeo, prædicto D. Canonico deberi diſtributiones quotidianas, quia habuit non ſolum iuſtam cauſam, ſed etiam neceſſitatem non reſidendi, cum facto Principis, vt dicitur, compulſus fuerit abire,

& non

Digitized by Google

non permittatur reuerti ad Ciuitatem, vis enim
maioris poteſtatis tribuit illi iuſtam abſentię
cauſam, ex ſl. ſi fundus, in fin. vbi DD. ff. locat.
& ideo qui habet legitimum impedimentũ, &
iuſtam abſentię cauſam, poteſt fructus diſtri-
butionum interim percipere, etiam ſi non in-
4 ſeruiat. d. c. vnic. de cler. non reſid. in 6. cap.
quorumdam, diſt. 74. c. ad ſupplicationem, de
Renunt. Calder. conſ. 17. de Præben. Nauar.
conſ. 11. num. 5. de cler. non reſid. Monet.
de diſtribut. quotid. par. 2. quæſt. 5. num 83.
vbi alios allegat. Seraph. deciſ. 1239. num. 5.
benè Burat. deciſ. 694. nu. 5. vbi quod ſufficit
quodlibet impedimentum.

Et ideo ſi non conſtat de culpa, & delicto
eiecti, certum eſt, quod Canonicus expul-
ſus à Capitulo, vel ab alia perſona, etiam a
Principe extra Ciuitatem, iuris ordine non ſer-
uato lucratur diſtributiones quotidianas, etiam
5 ſi non inſeruiat, niſi eſſet per ſententiam legi-
time latam exulare coactus: ſic ex Calderin.
d. conſ. 17. de Pręben. ad rem Io: And. in d. c.
vnic. vbi DD. de cler. non reſid. in 6. Felyn.
in c. cum omnes, numer. 22. in fin. de conſtit.
Prob. ad Monach. in cap. 1. num. 22. de cler.
non reſid. Couar. var. reſol. lib. 3. c. 9. num. 8.
verſ. decimo eadem ratione: pulchrè Tuſch.
littera D. concl. 514. num. 7. 9. Monet. de di-
ſtrib. dict. p. 2. quæſt. 5. n. 71. Coccin. deciſ. 21.
num. 1. Lotter. de re beneſ. lib. 3. quæſt. 17.
num. 142. 143. & in terminis Barboſ. in tract. de
Canonic. c. 24. num. 38. & in Collect. nouiſs.
ad Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 12. numer. 116. de
reform. & in Collect. Apoſtolic. Deciſ. verb.
Diſtribut. 258. num. 18. vbi quod, Canonicus
abſens à Choro, quia reſidere non poteſt ex
facto Principis temporalis, lucratur diſtributio-
nes quotidianas, pulchrè etiam Bonacin. in
6 tract. de Hor. canonic. diſp. 2. quæſt. 5. par. 2.
num. 8. 10. Pellizzar. in Manual. Regularium.
tom. 1. tract. 5. cap. 8. num. 148. vbi quod in
exilium pulſus lucratur diſtributiones, ſi nõ de-
dit cauſam impedimento, & Iudex legitimè
eum non condemnauerit.

Nec obſtat, quod id non procedat perpe-
tuò, vel ad longum tempus, ſed intelligendum
ſit per ſex menſes, vel per annum, aut paulò
plus, quia ſi vltra durat abſentia, Canonicus
tenetur renuntiare, provt in Cauſa Carpen.
7 M. R. Io: Blaſij Conteſini cenſuit S. Congreg.
penes Barboſ. d. cap. 24. num. 38. & prius apud
Garz. de Beneſ. p. 3. c. 2. n. 351.

Nam reſpondetur S. Congr. non coarctaſſe
Canonicũ ad renuntiandum pręcisè, ſed man-
daſſe, vt curet canonicatum reſignare, vel
permutare, aut rationem aliquam inire, qua
& ſuę, & Eccleſię indemnitati conſultum ſit,
vt tradit idem Barboſ. ex mente S. Cõgr. eiuſ-
dem in dicta Collect. 358. dec. Apoſtol. n. 18.

& quamuis conceſſerit illi tertiam dilationem
abſq; aliqua ſpe prorogationis, non tamen di-
xit, aut decreuit denegandas ei diſtributiones,
8 ſi intra illud tempus Canonicatum non renun-
ciauerit, & ſi talia ei comminata eſt, fortè id
fecit, quia cognouit, eum iuſtam non fouere
cauſam, vel quia tamquam vicęſgerens Ponti-
ficis, potuit abſoluta poteſtate hoc illi iniunge-
re potius ad diſponendum, quam ad cogen-
dum, ſtante quod ille Canonicus his non
obſtantibus, & reclamantib. etiam Canonicis
ſemper habuit diſtributiones, prout ego re-
cordor eum eſſem pariter Canonicus dictę Ec-
cleſiæ eo tempore, ſed Ordinarius, qui non
habet tantam poteſtatem, quantam S. Congr.
non poteſt cogere Canonicum ad renuntian-
dum, & ſi non renuntiat, illi denegare di-
ſtributiones, ſi adhuc durat cauſa, & impe-
dimentum, ſed recurrendum eſt ad ius, &
videndum, quid iura ſtatuerint, nam Ca-
nonico, & beneſitiato conceduntur diſtribu-
tiones à iure, ſi iuſto impedimento, & cauſa
honeſta detineatur, ne Choro, intereſſe poſ-
ſit, & hoc ſine pręfinitione temporis, & inde-
terminatè, donec cauſa duret, & impedimen-
tum per tex. in d. cap. vnic. de cler. non reſid.
9 in 6. vbi tradunt DD. id intelligendum eſſe,
donec duret impedimentum, & cauſa timoris;
vt ex Bald. in l. 2. num. 10. C. quod met cauſ.
& Odd. de reſtit. in integr. quæſt. 7. art. 9. nu.
108. dixit Monet. de Diſtrib. d. par. 2. quæſt. 5.
num. 79. & pulchrè vid. Bonacin. de Hor. ca-
non. diſp. 2. quæſt. 5. par. 2. num. 1. 2. & nu. 8.
verſ. hæc tamen, vbi docet, quandiu durat ne-
ceſſitas, Canonicum abſentem poſſe Diſtribu-
10 tiones percipere: & ad rem facit etiam Bar-
boſ. de Canonic. d. cap. 24. numer. 49. & d.
Collect. 258. numer. 6. 10. non enim aſtringi
debet Canonicus ad renuntiandum, ſed ſat eſt,
ſi curet, quantum poteſt, vt ſuę, & Eccleſiæ in-
demnitati conſulat, quod per modum conſilij,
non pręcepti ei poteſt iniungi, quia non habe-
mus legem, aut canonem, quo id precipiatur,
& erubeſcimus, ſine lege loqui. l. qui filium S.
Sabinus, ff. ad Trebell. l. illam, C. de collat. l.
fin. C. de conſul. lib. 12. & S. conſideremus,
in Auth. de trien. & ſemis, & propterea Epi-
ſcopus auctoritate ordinaria, non poteſt aliud
decernere, niſi quod legitimè impedito dentur
diſtributiones, quandiu durat impedimentum,
& neceſſitas.

Et decretũ S. Congr. non pręcipit, aut man-
dat, ſed perſuadet, & hortatur, dum dicit:
Curet: vt apud Barboſ. d. Collect. 258. nu. 18.
& quatenus mandaret, & per modum pręcepti
diſponeret, illud haberet locum tantum in illa
cauſa Carp. quia decreta S. Congr. non habent
vim legis vniuerſalis, neq; ligant omnes, niſi
conſulto, & annuente Summo Pontifice, &

fu:-

conſ.142. num.1. & ſeq. Feder. de Sen. conſ. 175. viſo Inſtrumento, & ideò ſic exulare iuſſus non debet remittere diſtributiones quotidianas
24 ex Barboſ. in Collect. ad Conc. Trid. d.c.12.n. 120. vbi alios allegat, & de Can. d.c.24. n.44.

Nec dum videri debet, quod in Principe fuerit iuſta cauſa ſic faciendi, & tamen non fuerit iuſta reſpectu præiuditij ipſius Canonici, quia hoc non eſt nouum, vt reſpectu Iudicis reus iuſtè fuerit inquiſitus, vel tortus, & tamen reſpectu rei id iuſtum non cenſeatur, veluti ſi Iudex habeat inditia delicti aduerſus reum cle-
25 ricum, vel etiam Canonicum, propter quod eum detrudit in carcerem, & etiam ſupponit torturę, tamen ſi liberatur reus, quia delictũ nõ fuerit plenè probatum, carceratio dicitur fuiſſe iuſta reſpectu Iudicis, ſed iniuſta reſpectu rei, qui idcirco lucrabitur diſtributiones etiam pro tempore, quo manſit in carcere, vt apud Monet. de diſtribut. d.p.2.q.5. nu.81. Bonacin. de Hor. can. d.p.2.§.1.n.2.3.4. vbi alios allegãt: ita dicendum eſt in caſu noſtro, Principem iuſtè fuiſſe motum ad ſic faciendum, ſed reſpectu damni d. Canonici, vt amittat diſtributiones, id non cenſeri iuſtum: cum igitur d. Canonicus non poſſit hoc impedimentum auferre dicitur habere iuſtam abſentię cauſam. Bonacin. d.p.2. nu.10. in fin. Pellizzar. d.c.8. nu.148.

Non obſtat, quod non ſufficiat iuſta cauſa abſentię, niſi etiam copulatiuè concurrat licentia Ordinarij ex Barboſ. d. alleg.53.n.153. Nam reſpondetur, id fortè procedere, quando Canonicus vult abeſſe ex iuſta quidem cauſa, ſed voluntaria, vt ex cauſa litis, vel ſtudij, aut peregrinationis, aut Eccleſię vtilitatis, tunc vtiq; cõgruit, vt cauſa cognita requiratur etiam Ordinarij licentia, & in his terminis loquitur gl. in
26 c. relatum in verb. Prælatorum vbi Ab. n.4. de cler. ne reſid. quam omnes allegant, & ſentit. Felin. in c. fin. ad fin. verſ. ſexto de magiſtr. Rot. apud Farin. deciſ. recent. 608. nu.1. p.1. Barboſ. d. alleg.53.n.153. Beltram. ad Ludou. dec.154. n.8. Lotter. de re benef. lib.3.q.27.n.194. Rot. in vna Caligurit. fructuũ. 16. Maij 1614. coram Vbald. de qua Bon. de hor. can. diſp.2.q.5.p.3. n.22. qui omnes loquũtur in caſibus voluntariè abſentiæ, ſecus dicendũ eſt in caſu abſentiæ neceſſariæ, & violentæ, quando Canon. abire cõpellitur, nõ.n. rationi congruit, vt licẽtiã debeat petere faciendi, quod facit inuictus, & compulſus, & ad hoc ſufficeret allegare rationem naturalem, quæ hoc optimè docet l. ſcire opor-
28 tet §. ſufficit. ff. de excuſ. tut. l. cum ratio de bon. clanon. tamen id probatur etiam ratione, auctoritate, quia vrgente neceſſirate non eſt
29 petenda licentia, vt poſt Io. And. Imol. & Abb. dixit Lotter. de re benef. p.3. d. c. 27. nu.214. ſed quænam maior neceſſitas poteſt inueniri, quam iuſſio Principis, & mandatum, vt abiret, & rediret non ſine eius venia, ſane nemo dicere hoc caſu teneri ad licentiam petendam, petitio enim licentiæ præſupponit conſenſum petentis, hoc autem factum eſt contra eius voluntatem, ideo nulla licentia petenda erat.

Et ſane ſi verum amemus, & bene conſideremus diſpoſitionem d. c. vnic. de cleric. non reſid. in 6. vbi ob neceſſitate corporalem conceditur etiam abſenti pręceptio diſtributionum quotidianarum vtiq; in eo nulla fit mentio licẽ-
30 tiæ Epiſcopi, nec dicitur, quod ea requiratur, & propterea quod non dicit lex, nec nos dicere debemus; ſic ad rem videtur ſentire Monet. p. 2. quæſt.5. num.77. vbi vult requirendam eſſe licentiam ſolum, quando abſentia non eſt omnino neceſſaria, ergo ſi penitus eſt neceſſaria, vt hic ob præceptum maioris poteſtatis, vtique non erit licentia petenda, & fortius hoc idem ſenſerunt Barboſ. in tract. de canonic. cap.24. num.26. verſ. ſed mihi, & Bonacin. de Hor. can. diſp.2.q.5.p.3. n.22. verſ. ego vero. qui exiſtimant, abſentem ex iuſta cauſa, & impedimento non teneri petere licentiã non reſidendi, quia in dicto c. vnic. id non requiritur, qui ſi de impedimento neceſſario, & violento intelligantur, vt in caſu noſtro, nullum erit abſurdum, & rationabilis erit eorum deciſio.

31 Etenim ſi licentia petenda eſt ad finẽ lucrandi diſtributiones hęc non ad alium finem requiritur, niſi vt euitetur contemptus ſuperioris, vt inquit Lotter. d. c.27.n.211. ſed quis contemptus poteſt conſiderari in eiecto, & expulſo cõtra voluntatem ſuam? vtique nullus: ideo ceſſante cauſa, & ratione diſpoſitionis, & legis
32 ceſſat ipſa lex, & diſpoſitio l. adigere §. quamuis de iurepatr. §. ſi inter tutorem Inſt. de auct. tut. c. cum ceſſante, de appellat.

Ex quibus cẽſeo nõ eſſe denegãdas diſtribu-
33 tiones d. D. Canonico, donec durauerit præd. impedimẽtũ, & hoc libẽter eſſe faciẽdũ ẽt, ne afflictio iterũ addatur afflicto l. iure ſuccurſum de iur. dot. l. D. Marcus de off. Præſid. l. nauis onuſtæ §. cũ autẽ ad l. Rhod. de iactu. c. ex parte de cler. ægrot. cum vulg. & ita ſentio ſaluo, &c.

Verũ licet pro parte Canon. fuerit replicatũ, & pro eis latè ſcripſerit valde Excell. D. Hieron. Pontus eruditè quidẽ, ſed politicè, tamẽ Illuſtr. & Reu. D. Robertus Fontana Epiſc. Mutinæ ex voto vnanimi eius Vic. & meo declar. & ſẽtẽtiauit Diſtributiones deberi d. D. Can. Gualenguo nõ ſolũ pro præterito, ſed ẽt futuro tẽpore durãte exilio ei poteſtate laicu inflicto, vt cõſtat ex eius ſẽtẽtia, ſeu laudo lato ſub die 4. Apr. 1648. & iure merito, nã in fortiori caſu S.C. Emin. Card. S. Conc. Trid. interpretũ de ãno 1646. 1647. pluries iudicauit Reu. Archipr. Carpi diu abſenti ob cauſas, quæ fortè ad læſã Maieſtatem pertinebant, deberi diſtributiões quotidianas, & licet capitulũ illorũ canon. Romã miſſerit D. Archid. ad excludendũ d. Archipres. & cauſa fuerit pluries agitata cũ magno etiã

E calore

calore, nihilom. Sacra Congr. iuſſit,& cenſuit, eum non eſſe priuandum diſtributionibus, & Canonici fuerunt coacti refundere, & reſtituere, quod ſibi reſtituerant. & inter ſe diuiſerant de portione ad dictum Archipresbiterum ſpectante, & ſoluerunt haberi pro preſente, cum non fuerit condemnatus iuris ordinatione ſeruato, & conceſſerunt ei licentiam non reſidendi per annum, quam etiam prorogauerunt per alium annum, & ſic deinceps durante cauſa, quia Sacra Congreg. non ſolet dare licentiam non reſidendi, niſi per annum,& vt innoteſcant decreta prędicta, ſequitur eorum tenor cum Originali concordatus.

Die 3. Martij 1646. Sacra Congreg. Emin. Card. Concilij Trid. Interprętum ex cauſſis eidem Sacræ Congregat. notis, benignè indulſit Ludouico Nicolino Archipresbytero Eccl: Collegiatę Carpens. vt à die ſui diſceſſus à reſidentia vſq; ad pręſentem diem,& vlterius per annum frui poſſit nedum fructibus d. Archipręsbytera'tus tãtum, verum etiam diſtributionib. quotidianis, perinde ac ſi perſonaliter intereſſet, & inſeruiret.

Petrus Aloyſius Cardinalis Caraffa.

Gratis etiam quoad ſcripturam. Loc. ✠ Signi.

Franc. Paulutius S.C.C.Secret.

Die 3. Feb. 1647. Sacra Congreg. Emin. Card. Concil. Trid. Interprętum, auctoritate ſibi tributa, facultatem Ludouico Nicolino Archip. Eccl. Colleg. Carpens. vt abeſſe poſſit à ſua reſidentia per alium annum, ac omnes prouentus,vt alias,benignè conceſſit.

Petrus Aloyſius Card. Caraffa.

R. D. Cum hęc Sacra Congregatio Emin. Card. Concilij Tridentini Interprętum alias Archipręsbytero Carpenſi quotidianas diſtributione deberi declarauerit prout in decreto deſuper emanato plenius continetur, iiſdem Emm.PP. quibus perlatum eſt eadem decreta adhuc non fuiſſe executa, Tibi mandant,& harum vigore Capitulum, & Canonicos Carpenſes ad exhibendas cum effectu dicto Archipresbytero pręd. diſtributiones quotidianas pœnis legitimis etiam ſuſpenſionis à diuinis ipſo Iure incundis, & priuationis Benefit. aliiſq. arbitrio tuo infligendis omninò adigas,atq;compellas,ſic itaq; exequeris,& de executione certiorabis,& bene in Dominio valebis.

Romę die 9. Feb. 1647. Tui Stud.

Petrus Aloyſius Card. Caraffa.

R.d.Vicario Generali Carpenſis.

In cauſa Carpenſi diſtributionum inter Archipresbyterum Carpenſeſes vna, & Capitulum eiuſdem ex altera.

Die 6. Iulij 1642. Sacr. Cong. Emm. Card. Concilij Tridentini Interprętum vtraq; parte informante cenſu ſtandum eſſe in decreto ad fauorem d.Archipresbyteri.

Emin. e Reuerend. Sign.

Ludouico Nicolini Arciprete,& ord. di Carpi Nullius humiliſs. Seruo dell Emin.VV. riuerẽtemẽte le ſupplica a degnarſi di prorogarli la gratia del ſtar aſſente dalla ſua reſidenza, e di godere delle rendite tutte di quella dignità alla forma dell Indulto benignam. dall EE. VV. concedutogli ſotto li 3. di Marzo 1646. e confermato li 3. di Febr. 1647. che l tutto. Quas Deus.

Die 15. Februarij 1648. Sacra Congregatio Emmin. Card. Concilij Trid. Interprętum, auctoritate ſibi tributa, facultatem,vt orator abeſſe poſſit à ſua reſidentia,modo, & forma alias eidem conceſſa ad alium annum benignè prorogauit.

Petrus Aloyſius Cardinalis Caraffa.

Gratis etiam quoad ſcripturam. Loc. ✠ Signi.

Franciſcus Paulutius S. C.C. Secret.

E P I T O M E.

Reus an poſſit citari, & carcerari ad ſolam partis querelam, & maximè ſi ſit clericus, & an valeat proceſſus, ſi aliter fiat.

SUMMARIUM.

1 *Carcerandi facultas pendet à Iudicis arbitrio.*

2 *Iudex in criminalibus poteſt incipere à captura.*

3 *Carcerari poteſt reus conſtito de corpore delicti.*

4 *Iuriſdictionem alienam vſurpans quomodo puniatur.*

5 *Iuriſdictionem qui vſurpat, quomodo Iudex procedat contra eum.*

6 *Accuſatore non probante reus abſoluitur.*

7 *Eccleſiaſtici ſoli poſſunt recipere oblatione ex Synodo Parmę.*

8 *Oblationes ab altari non poſſunt laici recipere.*

9 *La ci recipientes oblationes altaris ſunt excommunicati.*

10 *Oblationes ſunt de iure Parochiali.*

11 *Parochus tenetur bis in anno explicare Populo Synodum Parmæ.*

12 *Pa-*

Digitized by Google

12 *Parochus in ſua Eccleſia gerit vices Epiſcopi.*
13 *Parochus in ſua Eccleſia dicitur Prælatus.*
14 *Parochus eſt Rex, & Imperator in ſua Eccleſia.*
15 *Parochus habet tantam poteſtatem in ſua Eccleſia, quantam Epiſcopus in ſua Diœceſi.*
16 *Parochus habet Iuriſdictionem ſpiritualem, & ius colligendi oblationes.*
17 *Parochus dicitur Iudex ſpiritualis.*
18 *Parochus ſecundum multos poteſt excommunicare.*
19 *Vſurpare quis dicatur.*
20 *Proteſtatio declarat animum proteſtantis.*
21 *Delictum non eſt, niſi quod fit dolose, & malo animo.*
22 *Non entis nullæ ſunt qualitates.*
23 *Confratres ſodalitatum piarum poſſunt conueniri coram Iudice laico.*
24 *Confraternitas laicorum poteſt conueniri coram Iudice Eccleſiaſtico vbi agitur de adminiſtratione bonorum.*
25 *Piæ cauſæ omnes ſunt mixti fori, & poſſunt cognoſci ab vtroq. Iudice.*
26 *Fori electio eſt conceſſa Eccleſiæ in eius fauorem.*
27 *Iuriſdictio præſumitur conceſſa accummulatiuè, & non priuatiuè.*
28 *Iudex laicus poteſt procedere contra laicos in cauſis pijs, ſi præuenit.*
29 *Reus non poteſt interrogari, niſi præcedant inditia contra eum de delicto.*
30 *Interrogandus non eſt reus ſine inditijs, & præſumptionibus.*
31 *Citari non poteſt reus, niſi contra eum exiſtentibus inditijs.*
32 *Conſtitui non poteſt reus ſine inditijs.*
33 *Reus interrogatus ſine inditijs non tenetur reſpondere, vel æquiuocè reſpondeat.*
34 *Iudex citans reum ſine inditijs poteſt puniri.*
35 *Captura perſonæ non debet eſſe principium cauſæ in criminalibus.*
36 *Captura non debet fieri ſine præcedentibus inditijs.*
37 *Iudex quando poſſit deuenire ad capturam.*
38 *Captus ſine inditijs debet ſtatim relaxari ſine impenſa.*
39 *Inditia ad capturam ſufficientia debent in actis eſſe redacta.*
40 *Iudex quando poſſit deuenire ad capturam ante informationes ſumptas.*
41 *Clerici non ſunt carcerandi laui ex cauſa, nec facile ſunt de fuga ſuſpecti.*
42 *Fugæ ſuſpicio debet ſaltem ſummariè conſtare.*
43 *Epiſcopus non debet eſſe promptus ad carcerandum clericos.*
44 *Carcer infamat, & affert damnum irreparabile.*
45 *Clericorum carceratio eſt facienda cum magna conſideratione.*
46 *Clerici non poſſunt carcerari, niſi præcedant inditia, & fugæ ſuſpicio.*
47 *Præsbiteri quando poſſint carcerari.*
48 *Iudices capientes clericos ſine inditijs ſunt excommunicati.*
49 *Epiſcopus carcerans clericos ſine inditijs eſt excommunicatus.*
50 *Iudex carcerans reum ſine inditijs, & fugæ ſuſpicione punitur, & tenetur de ſyndicatu.*
51 *Carcerandus non eſt reus ſine inditijs, alias Iudex tenetur de ſyndicatu.*
52 *Captura quomodo ſit Iudicibus arbitraria.*
53 *Captus iniuſte, & ſine inditijs poteſt ſine pœna carceres frangere, & aufugere.*
54 *Reus quando poſsit è carcere aufugere, & occidere carceris cuſtodes.*
55 *Carceres frangens non habetur pro confeſſo, ſi iniuſtè fuit captus.*
56 *Præcepta pœnalia quando poſsint fieri à Iudicibus.*

57 Contumax verus non poteſt dici ad domum citatus, quia requiritur perſonalis citatio.

58 Multari non poteſt domi citatus, quia non eſt verus contumax.

59 Multari quis illico non debet.

60 Multari vt quis poſſit requiritur nouus terminus, & noua citatio.

61 Iudex antequam deueniat ad mulctam quid facere debeat.

62 Mulcta ob inobedientiam debet eſſe leuis.

63 Excommunicatio eſt iniuſta ſine trina monitione, & nulla ſine citatione.

64 Excommunicationis ipſo iure lata declaratio non poteſt fieri ſine partis citatione.

65 Excommunicari non poteſt citatus ad domum, quia requiritur perſonalis citatio.

66 Contumax verus dici non poteſt, niſi perſonaliter citatus.

67 Confeſſio etiam ſpontanea ſine inditijs non valet, nec nocet.

CAPVT CCXXVIII.

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DE anno 1641. ſub die 7. Aprilis R.D.Io: Baptiſta Riuarius Rector Parochialis Eccleſię S. Marci Borepti Dioc. Parmen. Status Brixelli fuit denuntiatus, & querellatus coram Reuer. D.Pro Vic. Epiſcopali Parmę à duobus confratribus Confraternitatis S.Roſarij de duobus exceſſibus.

Et primo quod ipſe conſcripſerit ſchedulam quandam, & affixerit muro Cubiculi dictæ Societatis, vbi confratres ſolent congregari pro tractandis negotijs confraternitatis, in qua erat ſcriptum, quatenus nullus laicus auderet, tollere oblatione fidelium ab Altari dicti Roſarij, vel alijs Altaribus quocunq; ſub prætextu, quia vltra peccato mortale id pugnat cum Synodo Epiſcopi Parmen. & ordinationibus eiuſdem dictę Societati intimatis, ex quibus colligitur oblationes Altaris non eſſe confraternitatis, ſed Altaris, & quod nemo poteſt eas ab Altari tollere: Vlterius ſchedula continet laicos excommunicari in Concilio Nicęnus qui tulerunt oblationes ab Altaribus Eccleſ. ſubiungens: Caueto igitur ab ira Dei; & ego auctoritate, qua fungor, pręcipio omnibus obſeruationem rerum diuinarum, & ſe ſubſcripſit.

Altera querella eſt, quod dictus Rector citare fecerit confratres dictę Societatis ſub pena librarum X. vt cōparere debeant coram D.Gubernatore Brixelli pro reddendis rationibus tam reſpectu intereſſe ipſius Rectoris, quam dictæ Confraternitatis, licèt illi homines comparere noluerint allegantes, Gubernatorem non eſſe Iudicem competentem, & Pro Vic. ſe obtulit pro Iuſtitia.

Verumtamen idem Pro Vic. ſine alia iuridica informatione ſuper prędictis nulliſq; teſtibus examinatis fecit carcerari dictum Rectorem in Curia Gualterij, qui dum Parmam erat ducendus, fracto carcere fugam arripuit, quo ſtante a dicto D. Pro Vic. fuit præceptatus, vt in termino trium dierum deberet ſe conſtituere in fortijs eius Curię ex cauſis, de quibus in actis, & quia fugam prędictam arripuerat, & hoc ſub pęna ſcutorum ducentum auri in auro locis pijs, & etiam ſub pęna conf. ſſi: & conuicti criminis, nec non ſub excommunicationis pęna cuius ſcripturę copia fuit data domi dicti Rectoris per Nuntium ſub die 10. Maij 1642.

Poſt hæc ſub die 13. eiuſdem inſtante D. Procuratore fiſcali dictus Rector fuit condemnatus a dicto Pro Vic. in pęnam dictorum ſcut. 200. ob ſpretū pręceptum, & pro pęnis in eo cominatis, ſed executor non potuit conſumare executionem, quia non inuenit pignora in domo Rectoris, propter quod abſq; ab alia monitione, & citatione fuit excommunicatus à dicto Pro Vicario cum affixione Cedulonum.

Vnde ſub die 14. Aug. 1642. dictus Rector comparuit coram prędicto D.Pro Vic. proteſtando de nullitate prædictorum, inſtans ea tolli, & reduci ad terminos iuris, ſed D.Pro Vic. eum in carcere includi mandauit, & detineri.

Examinatus dictus Rector fatetur, ſe ſuiſſe carceratum Gualterij, & aufugiſſe, ne duceretur publicè Parmam cum ſuo dedecore, & confitetur ſe ſcripſiſſe dictam ſchedulam, & affixiſſe, vt confratres obſeruarent conſtitutiones Epiſcopi, & ſacros canones, & redderent rationem adminiſtrationis, non vt edictum aliquod faceret, vel Iuriſdictionem Epiſcopi vſurparet.

Poſtea fuit habilitatus per Ciuitatem Parmę ei aſſignatę pro tuto carcere cum fideiuſſione de ſe pręſentando, & Cedulones fuerunt amoti, conceſſo certo termino Rectori redeundi, ad ſuam Eccleſiam ita, tamen vt reuertatur.

Et iterum fuit carceratus, & ſub die 28. Iulij 1644.

1644. iterum' examinatus, an fecerit citare
dictos confratres coram dicto D. Gubernatore,
quod ipſe negauit, & ideo Pro Vic. publicauit
proceſſum: cum termino quinq; dierum dicto
Rectori ad ſe defendendum, & habilitatione
per Ciuitatem.

Nunc queritur, an dictus Rector poſſit ex
dicto proceſſu condemnari, tam ratione multę,
quam vigore dictę ſchedulę, & an rite fuerit
carceratus, vel potius veniat abſoluendus.

Et ſanè primo aſpectu videbatur dicendum,
hìc tractari de graui delicto turbatę Iuriſdi-
ctione Epiſcopalis, dum Rector arrogauit ſibi
poteſtatem faciendi præcepta in ſcriptis, &
ptopterea fuiſſe iuſte, & rite carceratum, cum
hoc ſit Iudici arbitratium; facultas enim carce-
randi reum in Iudice pendet ab eius arbitrio, ex
tex. in l. 1. ff. de cuſtod. & exhiben. reis. Far. in
1 prax. crim. quæſt. 27. num. 126. vbi alios al-
legat, immo in criminalibus Iudex poteſt in-
cipere à Captura, nullis etiam pręcedentibus
inditijs. gl. in l. conſentaneum vbi Bart. n. 12.
2 verſ. ſequitur. Bald. num. 11. verſ. in crimina-
libus, C. quomodo, & quando Iudex. Foller.
in pract. crim. Rub. notatos capit de perſona,
num. 1. verſ. & primo ſcias. Farin. quæſt. 27.
num. 115.

Et maximè quia hìc ſatis conſta-
bat de corpore delicti, propter dictam ſche-
dulam manu dicti Rectoris ſcriptam, & expo-
3 ſitam, ideo potuit eum Iudex carceri manci-
pare. Boſſ. in prax. tract. de cauſ. crim. tit. de
delict. in fin. Chartar. in pract. interrog. reo-
rum lib. 1. cap. 2. num. 3. Guazzin. defenſ. 5.
num. 6. ſic enim faciendo dictus Rector vide-
tur vſurpaſſe Iuriſdictionem Epiſcopi ad quem
ſpectat ędicta, & prohibitiones facete, & cer-
tum eſt, quod vſurpans alienam Iuriſdictionem
in re graui, tenetur pęna vltimi ſupplicij, in lęui
4 autem arbitrariè puniendus eſt, vt per Ca-
ball. reſol. crim. caſ. 291. nu. 28. vbi vide.

Ideo cum dictus Rector confeſſus fuerit, &
affixiſſe ſchedulam affirmauerit, & etiam fa-
ctis carceribus auſugiſſe dixerit, quod ſolum
ſufficit ad turbandam Iudicis Iuriſdictionē, vt
per Chartar. deciſ. crim. 80. num. 2. ſequitur,
quod condemnari debeat ſicut reus violatę
Iuriſdictionis, & contra eum D. Pro Vic. pro-
5 cedere potuit Iuditio pęnali, ad tex. in l 1. ff.
ſi quis Ius dic. non obtemp. c. dilecto, de ſen-
tentia excommunicat. in 6. latè Ricc. in prax.
for. Eccl. par. 3. reſol. 231. Marth. de Iuriſd.
p. 3. cap. 7. n. 1. Chartar. deciſ. crim. 80. nu. 3.
4. & deciſ. 89. num. 31. quod multò magis
procedit in trahente Eccleſiaſticos ad forum
ſęculare, c. cum ſit generale. c. ſi clericus lai-
cum, & c. conquęſtus. de for. compet.

His tamen non obſtantibus, cenſeo prædi-
ctum Rectorem fore, & eſſe penitus abſoluen-
dum, quia non conſtat de corpore delicti, necé
eum feciſſe aliquid criminoſum, aut punibile,
neque vlla probata ſunt delicti inditia; Actore
enim non ptobante, reus omnino abſoluitur,
6 etiamſi ipſe nihil præſtiterit, l. qui accuſare, vbi
DD. C. dè edend. Guazzin. defenſ. 29. num. 1.
ſchedula enim pręedicta non excedit poteſta-
tem Parochi, qui non Epiſcopi Iuriſdictionem
vſurpauit, ſed officio ſuo functus eſt, admonen-
do confratres de obſeruantia conſtitutionum
ſynodalium, & ſacrorum canonum, & de pec-
cato mortali, dum oblationes poſitas in altari
ipſi tanquam laici tollere non erubeſcunt; eis
enim cōtradicit Synodus vltima Parmen. Epi-
ſcopi Cornazani, titulo de Oblation. in fin. vbi
decernitur, vt nulli, niſi Eccleſiaſtici, poſſint ele-
7 moſinas, & oblationes in Eccleſia, vel Oratorijs
factas recipere; & concordant ſacri canones ve-
tantes laicis oblationes recipere, cum hoc ſit
munus Pręsbiterorum, vt habetur in c. ſancto-
rum Patrum, & c. hanc conſuetudinem 11. q. 1.
8 c. peruenit, 16. q. 7. & legitur in Leuitic. c. 2.
num. 8. in illis verbis. Quam offerens Domi-
no trades manibus ſacerdotis. Abb. in c. fin. de
conſuetud. D. Thom. 2. 2. q. 87. n. 2. in corpore
articuli. Iacob. de Graff. in aureis. deciſ. par. 1.
lib. 4. c. 24. n. 10. verſ. oblationes. Lauor. de Iu-
bileo, & indulgen. c. 23. num. 2. Memorial. cle-
ricorum, c. 8. excommunic. 14. Barboſ. de off.
Epiſc. p. 3. in addition. ad alleg. 1. verb. ex de-
creto. litt. C. qui dicunt, laicos accipientes obla-
tiones ab altari, incurrete excommunicationem
9 nemini reſeruatam: idem ſumm. Antonin. p. 3.
tit. 12. cap. 11. & ad rem facit idem Barboſ. de
off. Parochi, c. 24. nu. 5. 6. vbi docet, oblatio-
10 nes eſſe de iure Parochiali, & laicos non de-
bere eas recipere.

Ideo dictus Parochus ſe habet aduerſus lai-
cos prædictos per modum defenſionis, dum
volebant auferre oblationes de altari, & po-
tuit eos admonere tam voce, quam ſcriptis
de peccato, quod faciebant, & quomodo
contraueniebant non ſolum ſacris canonibus,
ſed etiam conſtitutionibus Synodalibus, &
11 ipſe ex eodem Synodo Parmen. tit. 24. verſ.
inter. tenetur ſaltem bis in anno exponere
Populo contenta in Synodo, ab ipſo Populo,
obſeruanda: & ex prædictis, & vigore ſui
officij Parochialis, poterat Populo, & confra-
tribus intimare, & pręcipere, vt obſer-
uarent conſtitutiones Apoſtolicas, & Sy-
nodales; ſi quidem Parochus in ſua Eccle-
ſia gerit vices Epiſcopi, ex cap. bonę rei.
12. quæſtion. 2. Io: Alyſ. Ricc. in prax. for.
12 Eccleſ. par. 4. reſolut. 305. num. 2. 3. vbi
etiam dicit, quod Parochus in ſua Pa-
rochiali dicitur Pręlatus, & habet ta-
lem auctoritatem, qualem habet Pręlatus
cum Capitulo in Eccleſia Colleggiata, &

14 dicitur Imperator, & rex, & Apoſtolorum
vices in illa tenet, quoniam ſequitur Barboſ.
de offic. Parochi, cap.9.n.1.& ſeqq. & ſic ha-
bet tantam poteſtatem in ſua Eccleſia, quan-
tam habet Epiſcopus in ſpiritualibus in ſua
Diocęſi, ex cap. duo.23. quæſt.4. Abb. in c.
15 venerabilis, nu.19. de elect. & in c.1.n.28.de
dol.& contum. Ricc. d. reſ.305. Barboſ. d.c.9.
nu.3.4.5.

Ideo Parochus ſolus habet Iuriſdictionem
ſpiritualem in ſua Parochiali, & ius colligendi
oblationes: ex Oldrad. conſ. 82. & Calder.
16 conſ. 422. alias conſ. 6. num.2. per totum de
religioſ. dom. Tuſch. littera P. concl.95. n.1.
& nu.6. adeo, vt ſpiritualis Iudicis nomen me-
reatur, vt probat Barboſ. de off. Paroch. c.3.
17 num.6. quod adeo verum eſt, vt poſſit etiam
ſecundum canones excommunicare, vt poſt
18 Io: Fileſacum de ſacr. epiſc. auct. ſeu adſit,
decretal.de off. Iudic. ord. ad c.3.§.1.& 2. di-
xit Gratian. diſc. 298. n.98.

Ergo non vſurpauit Epiſcopi Iuriſdictionem
quia ille dicitur vſurpare, qui tibi vindicat id,
quod ad ſe non pertinet gl. in c.multi 2. q.1.
19 Ricc. in prax. for. Eccl. reſol.415. nu.4. lib.2.
quoniam ea, quæ dictus Rector fecit, perti-
nebant ad eius officium, ne laici tollerent obla-
tiones de alteri, & vt euitarent peccatum mor-
tale, & ſeruarent ſacras conſtitutiones, & hoc
euidenter probatur ex proteſtatione ipſius,
dum dixit. Per l'auttorità c hò in queſta, io
commando à tutti l'oſſeruanza delle coſe di-
uine: exinde enim oſtenditur noluiſſe Epiſco-
pi Iuriſdictionem vſurpare, ſed ſuo munere
ſungi, quia proteſtatio declarat mentem, &
20 animum proteſtantis, vt per Craue. conſ.120.
num.3. in fin. & ſic ceſſat omnis criminalitas,
quia dictus Rector non deliquit, nec fecit ali-
quid criminoſum, tam à parte rei, quæ ſui na-
tura non eſt mala, quam ex parte ipſius, qui
malo animo, & doloſè prędicta non perpetra-
uit, provt requiritur ad conſtituendum deli-
ctum punibile ad text. in l.1. C. de ſiccar. l.1.
ff. de extraord. crim. l. in crimine, ff. de adult.
21 l.pen.§.1. ff. eod. l.cum falſi, ff. de falſ. cap.
vnum, §. criminis. diſt.25. Farin. de delict. &
pęn.q.18.num.2.

Nec eſt habenda in conſideratione altera
quęrella, quod .ſ. dictus Rector fecerit citare
dictos confratres coram D. Gubernatore Bri-
xelli, quia non conſtat de citatione prędicta ne-
que de inſtantia ipſius Rectoris, qui penitus
eam negauit, nec vlli teſtes fuerunt ſuper hoc
examinati, ideo non poteſt dici extare aliquod
delictum, cum non appareat de verificatione
querellę, & non entis nullę ſunt qualitates, l.
22 eius, qui, ſi cert. pet. l.ſi ſeruum, §. ſi modus
de act. empt. Craue. conſ.747. num.22. alio-
quin ſi accuſare ſufficeret, nemo vnquam inno-
cens dici poſſet, & calumnijs aperta eſſet via
nimis.

Sed eſto, quod quęrella eſſet vera, tamen
non continet aliquod criminoſum, aut punibi-
le, non enim eſt delictum conuenire confra-
tres ſodalitatum piarum coram Iudice ſęculari,
quia cum ſint laici, non habent priuilegium
23 fori, & coram Iudice laico ſunt conueniendi,
vt tenet Bart. in l.fin. num. 15. ff. de Colleg.
illicit. Iaſ. conſ. 218. col.2. verſ. ad prædicto
lib.2. Pariſ. conſ.34. num.28. lib.4. Ant.Gabr.
concl.lib.6.tit. de Pia cauſa. concl.1. num.13.
latè Gutierrez can. qq. lib.1. cap. 35. num. 9.
vbi alios allegat: Carol.de Graſſ. de eff. cler.
eff.1.nu.121. latè Marth. de Iuriſd. par.4. caſ.
113.nu.9.

Benè verum eſt, quod hoc non procedit, vbi
tractatur de adminiſtratione bonorum Eccle-
ſię, & bonis ipſius confraternitatis, & pię cau-
ſę, quia tunc tenentur quotannis reddere ra-
tionem Epiſcopo, & poſſunt hoc reſpectu con-
ueniri coram eo, quia omnia loca pia pertinent
24 ad cognitionem Epiſcopi: ex c. ſi quis Epiſco-
porum 16. quæſt.2. cap. omnes Baſilicę 16.
quæſt.17. c. ad hęc de religioſ. dom. Conc.
Trid. ſeſſ.22. cap.9. de reform. Curt. in diuer-
ſorio iur. feud. p.2. cap.2. num.96. Guttierrez
d.cap 35. num.26.27. Carol.de Graſſ. d.eff.1.
num. 606. 607. 608. qui eſt caſus no-
ſter.

Nam reſpondetur hoc eſſe verum, ſed non
tollere, quin etiam iſti confratres poſſint con-
ueniri coram Iudice laico, vbi controuerſia eſt
de re temporali, licèt pia, quia tunc cauſa dici-
tur eſſe mixti fori, omnes enim cauſę pię, &
quæ reſpiciunt pietatem ſunt mixti fori, &
poſſunt cognoſci non ſolum per Iudicem Ec-
cleſiaſticum, ſed etiam ſęcularem, & locus eſt
pręuentioni, vt probant tex. in l.nulli ad fin.
verſ. vel in clariſſimi, & in l.hęreditas in fin. ff.
25 de petit.hęr. in l.3. §.1. in princ. de alim. & ci-
bar. leg. & §. cum vnum in Auth. Vt cum de
appell. cogn. DD. in c. relatum il primo de te-
ſtam. Bart. in d. l.3. de alim. Bald. in l.hęredi-
tas, §. ſi defunctus, vbi Ang. de petit. hęr. Alex.
conſ.170. vol.2. Surd. de alim. tit.8. priu.9. n.2.
in fin. & num.7. in fin. latè Marth. de Iuriſdi-
ctione p.2. cap.10. num.2. & ego dixi in contr.
for.28. num.19.20. & ſeqq. vbi alios allegaui,
& hoc in terminis de confraternitatibus dixit
Barboſ. de off. Epiſcopi par.3. allegat. 75.
num. 15.

Et hoc eſt magis fauorabile Eccleſię, dum
contra laicos poteſt pro cauſis pijs plures adi-
re Iudices, cum fortè aliquando magis expe-
diat recurrere ad Iudicem laicum, quam Eccle-
ſiaſticum, in fauorem enim Eccleſiarum con-
26 ceſſa eſt fori electio Gaſp. Antonius Theſaur.
quęſtionibus foren. lib.2. c.15. n.19. vbi vide, &

dum

Digitized by Google

dum leges, & canones conceſſerunt Iudici Ecc. Iuriſdictionem in laicos in cauſis pijs, & alijs, quæ non ſunt merè Eccleſiaſticæ, Epiſcopo, & Iudicibus Eccleſiaſticis, hoc cenſentur feciſſe commulatiuè, non priuatiuè, quia per conceſſionem alteri factam non videtur ſublata poteſtas ab illo, qui illam prius habebat, & ſemper in dubio Iuriſdictio vide-
27 tur conceſſa accumulatiuè & non priuatiue: ad tex. in c. dudum de præben. in 6. & c. per hoc de hæret. in 6. & in l. 1. C. de off. Præfect. Vrb. Felin. inc. Paſtoralis de off. Ordin. Anch. conſ. 28. & conſ. 164. pulchrè Grammatic. vot. 28. n. 3. 4. 5. 6. 7 vbi vide Albert. Brun. conſ. 47. num. 2. Pariſ. conſ. 9. num. 10. lib. 4. Rolan. conſ. 80. num. 1. vſq. ad n. 9. lib. 2. Menoch. de arb. iud. q. 40. n. 2. & ſeqq. Marth. de Iuriſdictione, p. 4. caſ. 147. num. 5. & ideo licet in cauſis prædictis poſſit Iudex Eccleſiaſticus procedere contra laicos, & confratres prædictos, non tamen tol-
28 litur præuentio Iudici, etiam laico, qui poſſit etiam ipſe procedere, ſi præuenerit: ex Bart. in d. l. 1. C. de off. Præfect. Vrb. Dec. conſ. 3. n. 3. Menoch. d. q. 40. n. 3. 4. 5. 6. vbi adducit multa exempla. Nullum ergo fecit delictum prædictus Rector, ſi prædictos confratres conuenit coram Iudice laico, id enim fecit fortè ratione maioris commoditatis, quia ſibi facilius erat, eos trahere ad forum dicti D. Gubernatoris viciniores, quam eſſet Ciuitas Parmæ, vel quia videret dictum D. Gubernatorem magis timeri a prædictis laicis, quam Prouicarium, laici enim parui pendent cenſuras Eccleſiaſticorum, & formidare ſolent executiones ſatellitum fori ſæcularis, ideo non ſubſiſtit quærela prædicta & vti calumnioſa eſt reijcienda.

Et hoc tanto magis eſt dicendum, quia etiam ſi quærela eſſet vere criminoſa, & contineret delictum accuſati, adhuc abſoluendus eſt dictus Rector, & accuſatores ſunt condemnandi in expenſis, & proceſſus fuit nullus, & iniuſtus, ſi quidem ad ſolam quærelam accuſatoris ſine alijs inditijs Iudex deuenit ad capturam, & præcepta pęnalia, quod fieri nullo modo poteſt, ſi quidem certum eſt, quod reus non poteſt a Iudice neque citari, neque interrogari ſuper delicto maximè per modum examinis, quod conſtitutum vocant, niſi ſimul duo concurrant, vt ſcilicet conſtet de corpore delicti, & præcedant contra reum aliquę informationes, vel inditia in actis redacta, quia nō ſuut ſū-
29 médæ informationes de domo rei ad fundandā fiſci intétionem. ſic per l. de minore. §. torméta, ff. de queſt. gl. in l. fin. vbi Salyc. col. 2. & 3. C. de accuſ. Io. And. in c. ſi clericos de ſent. excommunicat. in 6. Marſil. conſil. 130. num. 34. in fin. verſ. nam quando benè Boſſ. in prax. crim. tit. de examinibus reor. num. 6. 7. vbi dicit impoſsibile eſſe examinare, reum ſine inditijs, vel
30 præſumptionibus, & non vidit vnquam aliquę citari, vt examinaretur, ſine aliquibus inditijs, vel præſumptionibus redactis in ſcriptis, neç fit, nec fieri debet, quia nimis magna daretur materia malis Iudicibus venandi homines, & pecunias extorquendi ab eis: ad rem Ricc. in prax. for. Eccl. p. 1. reſol. 538. n. 4. 5. vbi vide; ſic etiam docet Chartar. in pract. interr. reor. lib. 1. c. 2. n. 4. 5. benè etiam Franc. Bernard. ad Ambroſin. de method. proceſſ. in form. lib. 2. c. 5. ad nu. 22. vbi dicit, quod Iudex poteſt interrogare reum, ſi præcedūt inditia, aliter non. Genuen. in Prax. Archiep. Neap. c. 29. ſub n. 4.
31 vbi dicit, quod ſi Curia non poteſt moleſtare reum, quia non habet inditia, neque poterit eum citare ad informandum, & ad ſubijciendum ſe examini, late Nauar. in rub. de Iudic. §. 13. principale, num. 1. & ſeqq. vbi nouem fundamentis id etiam in conſcientia probat, & reſpondet contrarijs: Scacc. in tractat. de Iudic. crim. c. 58. nu. 8. 9. & cap. 84. num. 9. Sarmient. ſelect. interpræt. lib. 3. c. 13. ſub num. 4.
32 vbi etiam dicit Iudicem, qui interrogat reum ſine inditijs, peccare mortaliter. latè Caualc. de Bracch. Reg. p. 3. n. 62. & ſeqq. pulchre Farin. de reo confeſſ. & conuict. q. 81. n. 15. vbi dicit quod Iudex ſine inditijs ſuper delicto neminem inter reos ponere, vel interrogare poteſt. late etiam Sebaſt. Guazzin. de defenſ. reor. defenſ. 20. c. 7. n. 3. 4. 5. vbi quod reus non poteſt interrogari, ſeu inter reos conſtitui, niſi conſtito de corpore delicti, & quod præcedant inditia, quæ ſufficiant ad tranſmittendam inquiſitionem ſic etiam Almont. Ciazz. diſc. crim. 9. num. 30. 31. 128. 472.

Ideo ſi reus conſtituatur, vel interrogetur
33 legitimis inditijs præcedentibus, non tenetur reſpondere, nec ſe ipſum detegere, & poteſt æquiuoce reſpondere, quia non legitime interrogatur, ex D. Thom. 2. 2. c. 69. articul. 2. Sot. in tract. de ration. detegen. ſecret. membr. 3. q. 1. 2. 3. inquit Flamin. Chartar. in pract. interrog. reor. lib. 1. c. 2. n. 8. late Guazzin. d. c. 7. n. 7. 8. vbi alios multos adducit, & ſic inualida fuit citatio cum præcepto pęnali ſcutorum 200. a dicto ProVicariario emanata contra dictum Rectorem, vt comparere deberet coram eo, & in ſuis fortijs ad ſubijciendum ſe examini, quia nulla præcedebant inditia; & ſic proceſſus eſt
34 nullus, immo Iudex ſic citans ſine inditijs poteſt puniri. Ricc. in dicto prax. p. 1. reſol. 538. num. 5. 6. 7.

Vnde multo minus prædictus Rector poterat carcerari, & inualida fuit captura contra
35 eum Gualterij executa ſine inditijs, & citatione, quia in criminalibus a captura perſonæ non eſt inchoandum. l. nullus in carcerem & l. fin. vbi Bart. Bald. & Salyc. C. de reis exhiben. & idem dicendum eſt de carceratione Parmę executa

cura, quia ad ſolam partis quærelam non exa-
minatis teſtibus, nec ſumptis aliquibus infor-
mationibus, maxime vbi non tractatur de re
graui, & non eſt periculum in mora, vt hic,
nullo modo licet deuenire ad capturam rei
quærelati, alioquin eſſet in poteſtate cuiuſcun-
que etiam ciuilis perſonæ, quærelando virum
honorificum, carceri adiudicare ſine cauſa,
quod nimis abſurdum eſt, & ideo ſi quis ca-
piatur non præcedente informatione, & in-
ditijs, debet dimitti è carceribus ſine aliqua
impenſa, quia non poterat de iure carcerari:
36 optimus eſt tex. in l. vlt. §. nullo tempore. ff. de
liber. hom. exhib. & in l. 1. ff. de cuſtod. & exhib.
reor. & in c. ſi clericos. vbi Io. And. de ſent. ex-
communicat. in 6. Salyc. in l. fin. in fin. C. de
quæſtio. & in l. ea quidem, n. 7. & in l. nullus,
n. 4. C. de exhib. rei. Foller. in pract. crim. p. 2.
verb. notatos capiat. n. 1. vbi dicit, quod non
proceditur ad capturam, niſi præcedente ali-
37 quali informatione, & ita ſeruies: Clar. in pract.
crim. §. fin. q. 28. verſ. & ideo dic. vbi docet,
procedendum eſſe ad capturam, habita aliqua-
li informatione: pulchrè Boſſ. in prax. crim. tit.
de captura. n. 3. 4. dicens, quod requiritur qua-
lis qualis informatio, & quale quale inditium,
vt captura decernatur, aliàs reus debet dimitti
ſine impenſa, & n. 82. idem etiam firmat Iodoc.
in prax. crim. c. 15. n. 3. vbi docet, quod citra
informationem præuiam, captura nulli permit-
titur, latè Farin. de carcer. q. 27. n. 112. 113. 114
116. vbi teſtatur de communi, & æquiori, &
magis ſeruanda opinione, & n. 123. vbi ſæpius
teſtatur de communi, & tradit ita à bonis, &
cautis iudicibus eſſe obſeruandum. & nu. 126.
38 vbi quod aliter captus debet ſtatim relaxari ſi-
ne aliqua impenſa. Diaz. in pract. crim. can. c.
121. n. 1. vbi vide, quia pulchrè loquitur; Hon-
ded. conſ. 108. n. 23. & ſeq. lib. 1. Surd. conſ. 182
num. 2. And. Fachin. contr. iur. lib. 9. c. 55. late
Guazzin. defenſ. 5. c. 3. n. 15. 16. 17. vbi alios al-
legat. & num. 21. latè etiam Ricc. in prax. for.
Eccleſ. reſol. 538. n. 1. 2. 3. & per totam. p. 1. vbi
teſtatur de communi. Caren. de S. Off. p. 2. tit. 2.
de Citation. & captur. §. 5. num. 19. vbi alios
allegat. fusè etiam Almont. Ciazz. tract. ad de-
fenſ. reor. diſc. 9. num. 514. 515. vbi alios alle-
gat. & n. 534. vbi teſtatur de conſuetudine to-
tius Italiæ. & diſc. 10. n. 168. 169. & ſeqq. vbi
quod ſi ſecus fiat, proceſſus eſt nullus: & diſc.
19. n. 52. 53. 54. & ſeqq.

Quod adeo verum eſt, vt non ſufficiant in-
formationes extraiudiciales, quia oportet eas
eſſe redactas in actis, & ita debet ſeruare di-
ſcretus Iudex, vt inditia capturam præceden-
39 tia in ſcriptis redigãtur ex Farin. d. q. 27. n. 113.
127. verſ. aduertas. & num. 130. vbi teſtatur ita
ſeruari ſecundum communem theoricam, &
practicam. Scacc. de Iudic. lib. 1. trac. crim. q.
42. nu. 7. Peregrin. Iannin. in trac. de Citation.
real. lib. 1. c. 2. n. 97. Guazzin. dicta defenſ. 5. c. 3.
num. 17. & n. 19. verſ. ſi vero delictum.

Benè verum eſt, quod hoc non procedit,
quando verſamur in delictis grauibus, & ænor-
ribus; & reus eſt ſuſpectus de fuga, vel non
eſt bonæ, nec honeſtæ conditionis, ſtante enim
periculo, ne aufugiat, eo interim, quo aſſumun-
tur informationes, & Iudex eſt ſecurus, quod
40 poſt capturam venient teſtes ad ſe examinan-
dum, tunc poteſt decernere, capturam etiam
ante ſumptas informationes, ex Salyc. in l. 2. C.
de cuſtod. reor. Clar. in prax. crim. §. fin. q. 28.
verſ. & quia tota materia. in fin. Boſſ. in prax.
crim. tit. de Captur. n. 3. in fin. Farin. d. q. 27. nu.
121. 131. 132. Scacc. d. q. 42. nu. 5. Guazzin. d.
defenſ. 5. c. 3. n. 23. Caren. d. §. 5. n. 21. vbi alios
adducit, tã en hęc non poſſunt verificari in caſu
noſtro, vbi non agitur de delicto graui, immo
de re læuiſſima, nec criminioſa, neque conſtat
de corpore delicti, & reus eſt perſona honeſtæ
conditionis, cum ſit Parochus Eccleſiæ etiam
inſignis, & non erat ſuſpectus de fuga, tum ex
qualitate perſonæ, & cauſæ læuis, tum ratione
beneficij Parochialis, quod poſſidet, ſi quidem
clerici, & maximè Parochi non facile poſſunt
41 haberi pro ſuſpectis de fuga, quia non ita faci-
le ſolent aufugere ob metum Cenſurarum, &
propterea non eſt neceſse contra eos ex læui
cauſa procedere ad capturam, vt inquit Diaz.
in pract. crim. c. 121. n. 1. verſ. non præterea, &
c. 122. num. 1. & nihil hic concurrebat, quod
potuerit inducere animum Iudicis ad ſuſpicio-
42 nem fugæ, & tamen de ea ſaltem ſummarie
conſtare oportebat. Caren. d. §. 5. num. 20.

Et propterea quæ diximus, ſi in captura laico-
rum ſeruanda ſunt, multo magis debent obſer-
43 uari in Arreſto clericorum, & ſacerdotum, &
maxime ſi ſint Parochi; Epiſcopus enim non
debet eſſe valde promptus ad carcerandum
44 clericos, vt inquit Prax. Archiep. Neap. c. 29.
num. 2. vbi reddit rationem, quia carcer infa-
mat, & irreparabile damnum affert maxime
apud graues perſonas, ex Bald. in l. ſi Clericus,
C. de epiſc. aud. & in l. 1. C. de in integr. reſtit.
Caſtr. & Iaſ. in l. 4. §. condemnatum, ff. de re
iud. & bene hoc docet Diaz. in pract. crimin.
d. c. 121. n. 1. vbi dicit, quod ob informationes
leues non ſunt capiendi clerici, vel incarcerandi
45 cum ſola relaxatione a carcere nequeant per
Iudices reſtitui ad ſuę famæ integritatem, vbi
Lopez in verb. requiratur. dicit, quod clerico-
rum carceratio eſt maturo conſilio facienda,
quia honoris iacturam parit, & ideo Epiſcopus
iniuſte carcerans clericum, & ordine iuris non
ſeruato, eſt excommunicatus, per tex. in c. ſi cle-
ricos, vbi Doctores de ſent. excommunicatio-
nis in 6.

Et ideo ſicut ad carcerandum laicum requi-
run-

runtur pręcedentia delicti inditia, vt vidimus,
multo magis id neceſſe eſt in clerico carceran-
do, ſi quidem ad arreſtum clerici faciendum
oportet prius conſtare de delicto ſaltem præ-
ſumptiuè, & per inditia, & informationes com-
petentes, in quibus cognoſcendis multum poſ-
46 ſet arbitrium Iudicis, ſed non debent eſſe læ-
uiſſimæ, & eas præcedere oportet capturam,
ad quam procedi non debet ſine cauſæ cogni-
tione, & fugæ ſuſpicione; ſic ex c. vt famæ de
ſentent. excommunicat. Dominic. & Io. And.
in d.c. ſi clericos in verb. commiſſos de ſent.
excommunic. in 6. Butr. in c. 1. vbi Aret. not.
col. 7. verſ. iſta concluſio. de Iudic. Felin. in c.
cũ non ab homine, vbi Alciat. n. 22. eodem pul-
chre Diaz. d.c. 121. & c. 122. vbi etiam Lopez.
in d. verb. requiratur vbi dicit præsbyteros non
eſſe in carcerem conijciendos, niſi aduerſus eos
duo, vel tres teſtes teſtimonium dixerint pul-
47 chrè Prax. Archiep. Neap. d.c. 29. n. 3. vbi quod
debet contra eos conſtare de delicto ſaltem
præſumptiuè, & ſequitur Guazzin. d. defenſ. 5.
c. 2. n. 5. ad rem Iul. Clar. d. q. 28. verſ. quæro
nunquid vbi dicit debere prius conſtare de de-
licto, & caueant ideo ſibi Iudices, qui faciunt
ſtatim capere clericos, quia ſunt excõmunicati,
48 Foller. in prax. crim. c. 12. n. 4. Farin. de carcer.
q. 27. n. 76. vbi ſecundum communem opinio-
nem tradit clericum non poſſe carcerari, niſi
ſit de fuga ſuſpectus, & de tali ſuſpicione de-
bet conſtare Iudici ſaltem ſummarie. & n. 125.
idem confirmat latiſſimè Almont. Ciazz. de-
fenſ. 10. n. 152. 153. 154. 155. 156. 157. & mul-
tis ſeqq. vbi id probat multis rationibus, &
auctoritatibus dicens, ſi ſecus fiat, proceſſum
eſſe nullum, & Epiſcopus ſic carcerans cleri-
cos eſt excommunicatus, idem Ciazz. diſc. 19.
49 numer. 58. 59. 60. vbi quod hoc multo magis
procedit, quando clericus eſt ſacris initiatus,
hic autem nihil conſtitit de ſuſpicione fugæ,
quæ nec fuit in actis allegata, nec ea erat veri-
ſimilis, ſtante læuitate aſſerti delicti, & quali-
tate perſonæ, ideo indubitata eſt concluſio,
quod ad capturam deueniri non poterat, niſi
præcedentibus inditijs. Farin. d. q. 27. nu. 124.
vbi alios allegat:

Iudex autem qui ſic indebitè carcerat reum
ſine vllis inditijs præcedentibus, & ſine fugæ
ſuſpicione, maxime ſi tractetur de perſona
honeſtæ conditionis, tenetur non ſolum actio-
ne iniuriarum ſi id fecit animo iniuriandi, ſi ve-
ro hoc fecit nixus auctoritate ſolum ſui magi-
ſtratus, pęna arbitraria plectendus eſt, & ad
50 refectionem damnorum, & expenſarum eſt
condemnandus, & poteſt conueniri in ſyndica-
tu, & acriter puniri. Bald. in l. vnic. C. de in
integr. reſtit. & in l. ſeueriter. C. de excuſ. tut.
& in l. 2. C. de ijs, qui latro. Bart. & Ang. in l. ſi
vero. §. 1. ff. qui ſatiſd. cog. late Iaſ. in l. 4. §. ſi
quis condemnatus. n. 22. 23. ff. de re iudic. Aret.
in trac. de Malefic. in verb. pro quibus Antonius
& ibi Adden. Iodoc. in pract. crim. c. 15. n. 8. 9.
vbi dicit, quod Iudex propter hoc ſubiacet
punitioni nequaquam mediocri, & exclamat
aduerſus offitiales, qui aliter facere non eru-
beſcunt. Pariſ. de Put. in tract. de Syndicatu.
verſ. captura. n. 14. vbi quod Iudex tenetur in
ſyndicatu Clar. in prax. d. q. 28. verſ. & ita etiã
hodie, vbi late Baiard. nu. 3. 4. 5. 6. vbi quod Iu-
dex incipiens a captura ante inditia ſumpta te-
netur in ſyndicatu, & ad expenſas, & intereſſe.
late Farin. d. q. 27. nu. 134. 135. 136. 141. 142.
51 vbi probat, Iudicem ſic indebite reos carceran-
tem abſque inditijs præcedentibus teneri in
ſyndicatu, ad damna, & intereſſe, & pęna ar-
bitraria poſſe mulctari. late Guazzin. defenſ.
5. c. 2. n. 1. 2. 3. 4. 5. 6. vbi tradit, Iudicem ſic ma-
le capturam decernentem eſse puniendum, &
in ſyndicatu condemnandum; fuſe etiam Ca-
rol. Graſſ. de eff. 7. n. 76. 77. vbi exaggerat con-
tra Iudices, qui ex leui cauſa, & ſine inditijs
præcedentibns etiam in grauibus delictis car-
cerant clericos, quia conſiderate, & cum ma-
gna circumſpectione procedendum eſt ad cap-
turam clericorum, ſic etiam docet Almont.
Ciazz. diſc. 10. nu. 169. vbi quod Iudex aliter
faciens tenetur in ſyndicatu, & diſc. 19 nu. 31.
idem inculcat, & vltra prędicta ſi captus ſine
inditijs ſit clericus, Iudex incurrit excommu-
nicationem vna cum executoribus ad tex. in d.
cap. ſi clericos. vbi Io And. & DD. de ſent. ex-
excommunic. in 6. Prax. Arcpiep. Neap. d. lo-
co Bimi. conſ. 171. n. 86. lib. 2.

Et propterea qui tradunt capturam reorum
eſse Iudicibus arbitrariam, debent ſecundum
prædicta intelligi, quia non eis tributum eſt li-
berum arbitrium, ſed a iure regulatum ſecun-
52 dum qualitatem perſonarum, & cauſarum, &
attento, an delictum ſit graue, vel adſit ſuſpi-
cio de fuga iuxta prędictas DD. conſiderationes
vt dixit Farin. d. q. 27. n. 127. ad rem Menoch. de
arb. iud. q. 9. n. 3. 4. vbi quod Iudicis arbitrium
cenſetur tributum ſemper a iure regulatum: in
terminis. Carol. de Graſs. d. eff. 7. n. 74. 75. Ca-
ren. d. §. 5. n. 22. 23. 24. 25. vbi quod inditia ad
capturam ſufficientia ſunt poſita in prudentis
Iudicis arbitrio, quod multum temperandum
eſt.

His ſtantibus ſic iniuſte, & nulliter captus
dictus Rector, licet effregerit carceres Gualte-
rij, & aufugerit tamen tanquam iniuſte, tentus
non habetur pro confeſso, nec aliqua pęna eſt
puniendus, licitum enim ei fuit in vtroque ſoro
aufugere fractis etiam carceribus, & pęna fran-
gentis carceres non habet locum contra eum,
qui fuit iniuſte captus non præcedentib. inditijs
53 ſic Boſs. in prax. crim. tit. de effract. carc. n. 2.
Rip. in l. admonendi. n. 171. de iureiur. Pariſ. de

Put.

Put. in trac. Syndic. in §. carcerem Rimin. iun.
conſ.crim.diuerſ.88.n.3.in fin. lib.2. Seraph.de
priuileg.iuram.priuileg.132.n.1.in fin.Menoch.
de arb.iud.caſ.301. nu.15.16. vbi quod id pro-
cedit etiam in foro conſcientiæ, & quod ſic in-
iuſtè captus, poteſt etiam occidere carceris cu-
54 ſtodes, & aufugere, ſi aliter mortem non poſ-
ſet euadere. pulchrè Farin. de carcer. q.30. nu.
137. & ſeqq. vbi in terminis docet captum ſine
inditijs præcedentibus poſſe licitè carcerem
frangere, & aufugere. Bertaz. conſ.35. nu.32.
lib.2. Surd.conſ.182.n.6. Giurb.conſ.30.n.31.
late Guazzin.defenſ.5.c.4.num.11.& num.13.
verſ. ego autem vbi teſtatur, hanc eſſe magis
communem DD. ſententiam, & nu.14.15.16.
17.18.19. vbi quod fugiens e carcere, non ha-
betur pro confeſſo, ſi iniuſtè iuris ordine non
55 ſeruato fuit captus: benè etiam Ciazz. diſ.19.
num.22.23.& n.30.31. vbi tradit, licitum eſſe
aufugere, quando captura fuit facta antequam
teſtes examinarentur ſuper verificatione que-
relæ, & ſeqq. ſed hic eſt caſus noſter, ergo lici-
tum fuit dicto Rectori fugere fractis etiam car-
carceribus, & nullo modo eſt puniendus.

Hinc ſequitur, quod ſicut non potuit carce-
rari prima vice, minus id licuit ſecunda vice,
quando ſponte comparuit, & proteſtatus eſt
de nullitate prædictorum, iam ſatis enim fuerat
grauatus per primam capturam, Nam ſi nec
citari poterat, vt viſum eſt, niſi præuia informa-
tione ſuper delicto. Iodoc. in prax. crim. c. 12.
num.2. Ciazz.diſc.32.n.36.37. ita ſi non com-
paruit in termino præcepti, & citationis, non
poteſt puniri, non poteſt enim Iudex deuenire
56 ad iſta præcepta pœnalia, niſi præcedentibus in-
ditijs, & ſuſpicione fugæ impellente. Boſſ. in
prax.titulo quomodo procedatur per præcepta.
n.3.& n.10. vbi dicit etiam, quod Iudex peſſi-
mè faceret: ſi aliter ſeruaret, late Farin. q. 18.
n.18. & n.45. vbi alios allegat.

Deinde dictus Rector non poterat condem-
nari in pœnam præcepti ſpreti, nec vllo modo
mulctari, quia non poterat dici vere contumax,
cum non fuerit perſonaliter citatus, ſed tantum
domi ſemel, & non habuerit ſcientiam citatio-
nis, niſi longè poſt mulctam, qui enim domi
fuit citatus, & non perſonaliter, niſi prius re-
57 quiratur, vbi degit, & conſtet, quod latitet,
non poteſt dici verus contumax, ſed fictus ad
tex. in l.1. §. ſed & litteras, ff. de requir. reiſ.&
in l.1. de liber. agnoſ. gl.in c. cauſam.de dol.&
contum.Bart.in l.1. §.ait Prætor, ff. de damn.
infect. Bart. & Salyc. in l. conſentaneum. C.
quomodo, & quando Iud. Amat.deciſ.March.
36.n.2.8. & dec.37.n.9. Scacc.de appell.q.17
lim.3.n.3.Gratian.diſc.708.n.14.Farin.d.q.18
num. 51. vbi dicit, quod ſolum citatus perſo-
naliter dicitur verus contumax, & propterea
58 domi citatum non poſſe mulctari, quia mulcta
cadit tantum in vero contumace non ficto: pul-
chre Ciazz. diſc.22. n.20.21.28.32.49. in qui-
bus locis probat non poſſe mulctari, qui tan-
tum domi fuit citatus: ergo mulcta fuit nulla,
& iniuſta. Farin.d.q.18. n.45.

Tertiò, multa prædicta fuit inualida, & in-
iuſta, quia Iudex ad eam proceſſit nimis feſti-
nanter ſtatim lapſo termino citationis, abſq;
59 alia citatione, mulctari enim, quis illico non
debet, vt inquit Bonacoſ.in com.opin.p.1.pag.
116. a tergo.colum.2. verſ. mulctari quis illico
non debet; Nam vltra terminum præfixum in
primo monitorio debet reo ſtatui nouus termi-
nus ad ſe defendendum, & deinde iterum ci-
tari ad allegandum cauſam, quare non debeat
ob contumaciam mulctari, & poſtremò peren-
ptoriè citandus eſt ad ſententiam, alioquin
60 ommiſsis his terminis, & citatione mulcta eſt
nulla, & iniuſta, ad tex. in l.2. vbi Bart.& com-
muniter DD. ff. ſi in ius voc.non ierit, & in c.1.
de Iudic. dixit Boſſ.in prax.crim. titul.de Mul-
ctis. num.6.Clar. in §. fin. q.44. num. 9. verſ.
vnum tamen ſcias, Rol.conſ.47.n.6.lib.2.Plot.
conſ.3.n.6.Farin.q.18.n.44. vbi quod Iudex
debet præfigere alium terminum præter primo
loco aſſignatum, antequam deueniat ad mul-
61 ctam, quem videas, & eum ſequitur Baiard.ad
Clar.d.§.fin.q.31.n.24. latè Scacc. de Iudic.in
trac.crim.lib.1.c.99.n.9. vbi teſtatur de cómu-
ni: Gratian.diſc.638. n.16. vbi tradit, quod ad
imponendas homini mulctas non ſufficit ſola
inobedientia, ſed requiritur noua citatio, vt ci-
tatus faciat ſuas defenſiones: ad rem Guazzin.
defenſ.7.c.1. num.9. vbi teſtatur ſe idcirco vi-
diſse ſæpè mulctarum condemnationes annul-
lari, Ciazz. diſc.22.n.34.35. 36. & ſeq. ſed hic
nullus alius terminus fuit aſſignatus, nullaque
citatio præmiſſa ad videndum ſe condemnari,
ergo mulcta fuit penitus nulla, & inualida.

Denique mulcta prædicta fuit iniuſta, & nul-
la, quia fuit nimis rigoroſa & exceſſiua ſub pœ-
na ſcutorum 200. aureorum tam reſpectu cau-
ſæ, quæ erat læuiſsima, quam reſpectu perſonæ.
62 pœna enim poſita in huiuſmodi præceptis non
debet eſſe tanti quanti valet cauſa, ſed de-
bet eſſe leuis, alias non tenet; Adden. ad Abb.
in c.de cauſis, num.12.littera H. de off. deleg.
Gallus conſ.21.n 4.Farin.q.18.num.29.32.33.
34.38.Gratian. diſc.638.nu.16. vbi tradit hu-
iuſmodi mulctas debere eſſe læues: ſed hic pœ-
na fuit valde grauis reſpectu cauſæ, quæ etiam
ſi vera eſſet, non meretur reus condemnari in
tantam pœnam, ergo mulcta eſt nulla.

Non erat igitur dicta multa exequenda, quia
inualida, & ſi non potuit de iure exequi, non
erat deueniendum in eius ſubſidium ad ex-
communicationem, quæ eſt maior pœna, quæ
poſſit in iure canonico imponi, & maxime nul-
la alia præcedente monitione, & citatione, vt
factum

factum eſt, etenim in excommunicatione ab homine ferenda, vt hic, requiritur trina monitio præcedens, & citatio ad videndum ſe ex-
63 communicari, & allegandum quare alioquin excommunicans incurrit pœnam interdicti ab ingreſsu Eccleſiæ per menſem, & alijs etiam pœnis venit mulctandus ita, vt ſi deficiat trina monitio, excommunicatio ſit iniuſta, ſi deficiat etiam citatio, ſit nulla, vt ex c.ſacro. & c. contingit,il 2. de ſent. excommunic. c. conſuluit. de off.deleg. c.reprehenſibilis, vbi DD.de appell. c. inter quatuor. de maior. & obed.c.de illicita.24. q.3. c. conſtitutionem. c. Romana, & c.ſtatuimus. vbi gl. in verb. monitione, de ſent. excommunic. in 6. Innoc. in c. ad hæc, n.3.de appellat. Couar. in c.Alma mater. p. 1. §.9. num.4.Nauar.in Manuali, c.27.n.101. Tolet. in ſumm.lib.1,c.10. ſub n.12. vbi quod deficiente trina monitione, excommunicatio eſt iniuſta, & deficiente citatione eſt etiam nulla:& ſequitur eum latè Iul.Chartar.deciſ.crim. 61.n.29.30.31. vbi vide. Prax. Archiep.Neap. c.25.num. 16, Bonacin. de Cenſur. in partic. diſp.3.q.5.§.1.n.1.& n.4. Ricc.in prax.p.2.reſol.383.n.6.vbi quod requiritur trina monitio, & citatio. Sperell.deciſ.48.n.14.

Quod adeo verum eſt, vt ſi excommunicatio ſit etiam ipſo iure lata,tamen antequam de-
64 ueniatur ad declaratoriam in fabricando proceſſu, debet pars citari,aliàs eſt nulla: Menoch. de arb.caſ.541. n.6.7.Ricc.in prax. p. 3. reſol. 174.num.3. in fin. & n.7. Chartar. d.deciſ.61. numer.23.24.38.39. vbi alios allegat. Sperell. deciſ.48.n.56. hic autem nulla monitio trina, nullaque citatio præceſſit, ergo excommunicatio fuit penitus inualida.

Et quatenus prima citatio ad comparendum ſufficeret, quod nunquam verum erit, tamen quia fuit executa domi, non ſufficit ad excommunicandum; in cauſa enim graui, qualis eſt excommunicatio, non ſufficit citatio ad domum, vt quis poſſit dici contumax, ſed requiritur perſonalis citatio, niſi conſtet, quod reus latitet, & non ſinat ſe inuenire, quod hic nullo modo verificatum eſt,nec veriſimile erat,
65 & propterea non ſatis fuiſſet citatio per edictum, vel ad domum, quæ facit ſolum fictum contumacem, ſed vt quis poſſit excommunicari, neceſſaria eſt perſonalis citatio facta coram perſonis ad teſtificandum idoneis,vt ex.d. c.ſacro.de ſententia excommunic. Innocentius communiter receptus,in c.fin. vbi Abb. nu. 14. Felin. num.5. de eo, qui mitt. in poſſeſſ. Felin. in c. cum ſit Romana. nu. 13. 24. de appellat. Couar. in d.c. Alma mater. p. 1. §.9. numer. 1. Prax.Archiep. Neap.d.c.25.n.12.Soc.ſen.in c. nulli. n. 15. de ſent. excommunicat. Menoch. conſ.541.num.4.de arb.iud.Henriquez lib.13. de excommunicat. c.17.§.3. Gratian. diſc.for. c.45.n.9. & c.531.n.76. & c.559. num.14.1. quod ſi ſecus fiat, excommunicatio eſt nulla. Sperel.deciſ.48.n.3.4.5. Aloyſ. Ricc. in prax. for.Eccl. p.1.tit.de excommunicat. reſol. 439. n.1.2.3. vbi reddit rationem, quia verè quis
66 contumax dici non poteſt, niſi ipſe perſonaliter admoneatur, & citetur, & teſtatur de communi DD. conſenſu, idem Ricc.p.2.reſol.383. num.6. vbi allegat aliquas Rotæ deciſiones, & p.3. reſol.174. n. 5. Sed hic Rector nunquam fuit citatus perſonaliter, immo nec etiam ad domum, vel prædium vt videret ſe excommunicari, vel ſe defenderet, ergo excommunicatio fuit non ſolum iniuſta, ſed etiam nulla, & ideo nullo modo timenda, & iure merito Iudex mandauit Cedulones amoueri.

Vbi ergo dictus Rector ſe præſentauit, non erat iterum carcerandus, neque examinandus, ſed liberè dimittendus, quia nihil conſtabat contra eum, quod crimen redoleret, vt viſum eſt, & propterea multominus nunc eſt moleſtandus, & quamuis etiam eſſet confeſſus delictum, quia tamen confeſſio emanauit ex interrogatione facta nullis præcedentibus ſuper delicto inditijs, nihil ei noceret, quia non valet, etiam ſi ſpontanea ſit, vt probat tex. in l. 1.
67 §. diuus Seuerus.ff. de quæſtion. Marſil. conſ. 130. n.25. verſ. alia etiam ratione, & n.34. in fin. Rim. iun. conſ.126. numer. 9. lib.2. Honded. conſ.102. numero 19. Maſcardus de probat. lib. 1. concl. 351. numero 1. & ſeqq. Farin. in prax. crim. quæſt. 1. numero 40. & q. 81. n.14.15. vbi videtur reſidere in hac ſententia, & Rim. iun. conſil.817. num.3.vol.7.tradit Guazzin. defenſ. 32. cap. 1. numer. 4. vbi tradit,ad hoc, vt confeſſio afficiat confitentem, oportere, quod legitimè emanauerit legitimis præcedentibus inditijs ad reum interrogandum.

Sed quia in caſu noſtro dictus Rector non eſt confeſſus quidquam criminoſum, aut punibile,ſtante, quod ſchedula, quam dixit conſcripſiſſe, non continet aliquod corpus delicti, quia omnia in ea contenta ſunt de pertinentibus ad eius offitium, non eſt diſputandum, an confeſſio eius ſit valida, & an illi noceat: Hoc quidem certum eſt, quod male proceſſum eſt contra illum, & quod nihil aduerſus eum conſtat, quod ſit reprænhenſibile, & ideo non admirari non poſſum, quomodo nunc etiam moleſtetur, & ponatur in dubium, quomodo ſit expediendus, ſi quidem luce meridiana clarius eſt, eum eſſe penitus abſoluendum, & accuſatores tanquam calumniatores eſſe in expenſis condemnandos: & ita &c. ſalu.&c.

EPI-

Digitized by Google

EPITOME.

Recipiens bannitos, quomodo poſſit excuſari a pęna, quam imponunt proclamata.

SVMMARIVM.

1 *Corpus delicti in cauſis criminalibus in primis eſt probandum.*
2 *Corpore delicti non probato reus non poteſt condemnari, & ſententia eſt nulla.*
3 *Confeſſio rei nihil praiudicat, non conſtito de corpre delicti.*
4 *Corpus delicti liquide probari debet, non per coniecturas.*
5 *Corpus delicti eſt ipſum bannum, quando agitur de pœna recipientis bannitos.*
6 *Torqueri non poteſt reus ob receptionem bannitorum, non conſtito de banno.*
7 *Banno non prolato non poteſt puniri recipiens bannitos.*
8 *Bannitos recipiens non poteſt puniri, niſi fiſcus probet habuiſſe ſcientiam banni.*
9 *Ruſticitas excuſat a dolo.*
10 *Bannitus recipiens excuſatur, ſi dolore non fecit.*
11 *Bannitum recipere quid ſit.*
12 *Bannitos non dicitur recipere, qui dat ſemel eis potum, & cibum.*
13 *Singulares teſtes tantum probant mille, quantum vnus.*
14 *Teſtis vnius nihil probat.*
15 *Teſtis vocans in conteſtem illum, qui dicit ſe neſcire, nullam facit fidem.*
16 *Teſtis patiens plures, defectus nihil probat.*
17 *Confeſſio extraiuditialis probanda eſt per duos teſtes.*
18 *Teſtis inimicus nihil probat.*
19 *Teſtis pauper non probat.*
20 *fama bona tollit, & minuit inditia ad torturam.*

CAPVT CCXXIX.

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

ANdreas Martius omnino abſoluendus eſt ab imputatione, quod Bannitos receptauerit ex multis, quæ in vnum breuiter perſtringam: Nam in primis non conſtat de corpore delicti, quod tamen in omni cauſa criminali prius eſt probandum ad tex. in l. 1. §.
1 item illud, ff. ad Syllan. adeo, vt Iudex nullo modo poſſit deuenire ad torturam contra Reũ, niſi prius conſtito de corpore delicti, vt poſt Baiard. ad Clar. in pract. crim. q. 95. numer. 15. in fin. & Burſat. conſ. 201. num. 30. lib. 2. dixit latè Sebaſtian. Guazzin. defenſ. 4. c. 1. n. 15. 16. 18. vbi etiam tradit, quod Iudex minus pote-
2 rit deuenire ad condemnationem non conſtito de corpore delicti, & ſi feratur ſententia, erit ipſo iure nulla, quod adeo verum eſt, vt pro-
3 cedat etiam ſi reus confiteatur delictum, quia adhuc confeſſio ei nihil nocet, niſi verificetur corpus delicti. Clar. in prax. q. 55. ſub n. 10. in fin. Decian. conſ. 96. n. 22. lib. 3. Guazzin. d. defenſ. 4. c. 3. n. 3. 4. 5. ad rem Ciazz. diſc. crim. c. 1. num. 19. 20. 21. ita vt liquidè, & legitimè, & non per coniecturas, aut præſumptiones opor-
4 teat de corpore delicti conſtare, vt tradit Ciazz. d. trac. c. 18. n. 10. 11. vbi alios allegat.

In hac autem materia receptationis Bannitorum corpus delicti eſt ipſum Bannum, quod ideo a fiſco erat exhibendum, & in proceſſu
5 regiſtrandum adeo, vt nec ſufficiat rei confeſſio, quia aliunde oportet de eo conſtare plenè, & concludenter, vt ad rem dixit Farinac. conſ. crim. 37. n. 11. 12. lib. 2. vbi ex hoc tradit etiã nõ poſse deueniri ad torturam contra reos, etiam ſi aduerſus illos extarent inditia: ſequitur Fe-
6 lix alleg. 169. n. 4. p. 2. & latius id probat Mar. Giurb. conſ. 27. nu. 8. vbi alios allegat, & eum vidiſſe ſufficiet, ideo cum fiſcus non probauerit in proceſſu, extare bannum contra eos, quos bannitos eſſe prætendit, ceſſat receptiaionis
7 crimen, vt ex Honded. conſ. 88. num. 32. lib. 2. Burſat. conſ. 331. n. 2. Farin. d. conſ. 27. n. 2. & n. 15. probat. Giurb. d. conſ. 27. n. 9.

Secundo abſoluendus eſt dictus Andræas, quia tanquam Ruſticus, & litteras non habens, præſumitur ignorare bannum, vel ſaltem qua-
8 litates Banni, & ſi fiſcus ſcientiam allegat, tenetur eam probare ad tex. in l. verius. ff. de probat. etenim ignorantiam ipſum omnino excuſat. l. 1. §. primo vbi gl. & Bart. ff. de recept. Boſsius in prax. crim. tit. de rapin. n. 16. Ciaz. in conſ. crim. 6. n. 76. 77. 78. 79. vbi etiam probat, quod receptans tanquam Ruſticus debet
9 excuſari, quia ruſticitas excuſat ab omni delicto, in quo dolus requiritur, vt hic, ſi dolus abſit.

Tertiò

Tertio abſoluendus eſt, quia non conſtat illum
doloſe receptaſſe bannitos, ſi quidem recep-
tatur non incurrit pęnam, niſi ad malum finem,
10 & doloſe eos receperit, vt ex Bald. in l. quo-
cunque in princ. C. de ſeru. fugit. Farinac. d.
conſ.27.num.16.late Giurb.conſ.28. num. 10.
& per totum, vbi vide, quia ſatisfacit omnibus,
nam receptio banniti propria eſt bannitum
abſcondere, ne ad Iudicis manus perueniat.
11 Giurb.d.conſ.28. num 21. quæ in caſu noſtro
verificari non poſſunt.

Quarto abſoluendus eſt, quia etiãſi dictus An-
dreas ſemel dediſſet potum, vel cibum in domo
ſua bannitis, non diceretur receptator, vel au-
xiliator, quoniàm adhoc conſtituendum requi-
ritur frequentia actuum, & ad malum finem,
pro vt in terminis probat Giurb.d.conſ.28.n.7
& num.22.vbi vide.

Quinto abſoluendus eſt dictus reus, quia
vere non probatur eum receptaſſe bannitos
& ipſe id negat, & fiſcus id non probauit, &
multi teſtes a fiſco examinati de hoc nihil de-
ponunt, & quamuis Tondellus, & Verona
aliquid contra eum dicant, tamen nulla fides
eis eſt adhibenda, quia ſunt ſingulares, & pro-
pterea tantum probant mille, quanrum vnus.
13 Farin.de teſti. q.64.n.33.34.37.39. & certum
eſt, quod vnicus teſtis nihil probat, etiam ſi ſit
perſona inſignis: Farinac. eod.trac. q.63. n. 3.
& ſingularitas dictorum teſtium probatur ex
ijs, quæ tradit Ciazz.diſc.crim. cap.12. nume-
ro 3.

Et multo minùs dicti teſtes probant, quia tã
in dicto quam in perſona patiuntur multos de-
fectus, ſi quidem Tondellus allegat. multos
15 alios conteſtes, qui tamen examinati nihil ſe
ſcire deponunt, ideo ipſe falſus redditur, vel de
falſo ſuſpectus, vt per Farinac. dicto conſ.37.
numer.24.vbi alios allegat.Giurb.conſ.70. nu-
mero 36.

Deinde patitur multas alias exceptiones,
cum ſit pauper, & ruſticus, inueriſimiliaque de-
16 ponit, loquitur de auditu alieno, & contradicit
ſibi ipſi, vt legenti eius examen conſtare pote-
rit, ergo ex pluritate defectuum nulla fides ei
poteſt præſtari, vt per Farin. d. conſ.37. n.22.

Idem dicendum eſt de Verona, qui nimis au-
dacter deponit, nec timet affirmare, ſe vidiſſe
id, quod tantum audiuit, ſi quidem ſe vidiſſe
plures Laurentium Ferrarinum conuerſari, &
manducare cum dicto Andræa, & tamẽ poſtea
dicit, ſicut intellexi ab ipſo, ergo mendax eſt,
& falſus, & deponit tantum de confeſſione ex-
traiuditiali dictæ Andreæ, quæ erat probanda
per duos teſtes, vt per Ciazz.d.conſ.6.n.6.alio-
quin nullum facit inditium ad torturam, vt per
eundem Ciazz. conſil.13.n.33. & conſil.16.
num.4.

Præterea conſtat, illum fuiſſe inimicum
dicti Andreæ, ideo nullam facit fidem contra
18 eum, etiam ſi in tortura de poſuiſſet, vt pro-
bat Ciazz. diſc. crim.c.12. nu.29. 30. vbi alios
allegat.

19 Vlterius idem teſtis eſt pauper, ideo non eſt
idoneus ad fidem faciendum per tex. in l.3. in
princ. ff. de teſti. Ciazz. d. cap. 12. numer.32.
& rurſus conſtat, eum eſſe virum malæ condi-
tionis, & malefactorem, vt tradunt teſtes,
ad defenſam, ideo ſtante pluralitate defectum
nulla fides ei præſtanda eſt, vt vidimus ex Fa-
rinac. d. conſ. 37. num. 22. non eſt ergo quæ-
rendum, an poſſit torqueri ex traditis per Fa-
rinac. d. q.37. n.58.

Et hoc multo magis confirmandum eſt ſtan-
te, quod probatum fuit, dictum Andræam eſ-
ſe virum honeſtæ conditionis, & bonæ famæ,
qui vacare ſolet negotiis ſuis, ideo hæc bona
20 fama etiam in genere probata tollit, & purgat
inditia ad torturam, ſi quæ remanſiſſent contra
dum, vt pulchre, & late oſtendit Ciazz.conſ.6.
numer.86. & multis ſeqq. vbi alios allegat, &
ſatisfacit his, quæ in contrarium dici poſſent.
His per Iudicem viſis reus fuit dimiſſus in
pace.

E P I T O M E.

Abrogatis per Principem gabellis alicui Communitati conceſſis, an etiam cenſeatur abrogata locatio de eis facta, & an conductores poſſint prætẽdere non ſolũ intereſſe damni emergentis, ſed etiam lucri ceſſantis.

SUMMARIUM.

1 *Sentẽtia quandoq; in peius reformãtur.*
2 *Locator tenetur præſtare patientiã vſq;*
ad finẽ, & omnia remouere impedimẽta.
3 *Cõductores ex facto locãtis impediti vti,*
& frui non tenentur ad penſionem.
4 *Conductores iuſtè petunt damnum emer-*
gens, & lucrum ceſsans, ſi a locatore
impediuntur vti, & frui.
5 *Clauſula: ſub refectione omnium damno-*
rum.
efficit, vt omni intereſse peti poſsit.
6 *Conductores poſſunt retinere penſionem*
propter exceptionem non implementi.
7 *Exceptionis non implementi effectus.*
8 *Intereſse tantũ valet, quantũ ipſa penſio.*

Digitized by Google

9 Principium conceſsionis ſine alterius damno debent cenſeri facta.

10 Reſcripta Principum vitiantur non expreſſo iure tertij.

11 Princeps non cenſetur voluiſſe tertio ius tollere non facta de eo mentione.

12 Ea, quæ omnibus proſunt, præponuntur ijs, quæ quibuſdam tantũ vtilia sũt.

13 Princeps ob bonum publicum poteſt auferre ius tertij, & dare alteri.

14 Multa ſunt prohibita, quæ ob bonum publicum permittuntur.

15 Sententia poteſt exequi etiã contra eũ, qui in conſequentiam damnum ſentit, ſi agatur de fauore publico.

16 Actus ſi reuocetur, cenſentur etiam reuocati omnes effectus ab eo proueniẽtes.

17 Locatio habetur pro non facta re extincta, vel reſoluto iure locantis.

18 Conceſsio Principis non debet alteri eſſe damnoſa.

19 Lucra quæſita ammittere damnum eſt.

20 Damnum ille dicitur ſentire, qui de ſuo aliquid perdit, nõ etiã, ſi nõ lucretur.

21 Lucri nondum perfecte acquiſiti amiſſio non pertinet ad cauſam damni.

22 Preces probant contra ſupplicantem.

23 Limitata cauſa, limitatũ producit effectũ

24 Iudex delegatus non poteſt cognoſcere, niſi de re ſibi commiſſa.

25 Iudice procedente ſuper eo, quod non cõtinetur in delegat. proceſsus eſt null.

26 Locatione ceſſante conductor non debet damnificari.

27 Conductor ſi impediatur vti frui culpa locatoris, vel ſine, quid conſequi debeat.

28 Intereſſe quãdo poſſit peti per cõductorẽ

29 Locator, & conductor tenentur de dolo, lata, & leui culpa, non de leuiſsima.

30 Conductor ſi impediatur vti frui facto Principis quod prætendere valeat.

31 Principis factum dicitur caſus fortuitus, ſed præſumitur iuſtum.

32 Factum non conſideratur, cuius omiſsio non profuiſſet.

33 Ratio nãralis ſufficit ad deciſionẽ cauſar.

34 Conductor impeditus vti, & frui facto locatoris iniuſto poteſt conſequi etiam intereſſe lucri ceſſantis.

35 Cõductor impeditus facto locatoris iuſto conſequitur ſolum remiſsionẽ mercedis.

36 Culpa non eſt in eo, qui fecit, quod fieri ſolitum eſt.

37 Locatio ceſſat ex defectu conſenſus contrahentium præſumpto.

38 Sublato principali deſtruitur acceſſoriũ.

39 Locatori, et cõductori licet ex legitima cauſa ſuperueniẽte a locatione recedere.

40 Cauſa noua, & legitima ſuperueniente licet a quacunque promiſsione recedere.

41 Locata re perempta omnino ceſſat locatio ex natura ſua.

42 Gabella ſi deſinat eſſe, ceſſat locatio, & conductor non tenetur ad mercedem.

43 Promiſsio ſoluendi appaltũ gabellæ intelligitur, quatenus appaltus duret.

44 Clauſula Rebus ſic ſtantib. & firmo manẽte rerũ ſtatu: intelligitur in õi cõtract.

45 Actus omnis contrahentium a conſenſu regulatur.

46 Gabellis caſſatis Communitas eas locans non tenetur ad aliquid intereſſe.

47 Princeps ob clauſulam: Non obſtantib. poteſt diſponere etiã in præiuditiũ tertij

48 Tributa Principum tollunt, ſi accedat ſecunda iuſſio Principis.

49 Princeps poteſt concedere immunitate a gabellis, & oneribus.

50 Princeps non præſumitur voluiſſe damnum tertio inferre.

51 Gabellarius poteſt ponere ad rõnẽ Principis, quod ſoluiſſet, qui obtinuit exẽptionẽ

52 Princeps facile poteſt tollere ius quærendum, & ius gabellandi.

53 Princeps præſumitur habere notitiam de notorio.

54 Ignorantia eorum, quæ ſunt publica, & notoria, non poteſt prætendi.

55 Factum notabile, quod tangit omnes, nemo præſumitur ignorare.

56 Abſur-

56 *Abſurdum non eſt dicendum.*

57 *Locationis contractus ex ſui natura reſoluitur, re locata per empta.*

58 *Principali deſtructo, deſtruitur etiam acceſſorium.*

59 *Princeps poteſt præiudicare tertio in neceſſariam conſequentiam.*

60 *Præiuditium tertij veniens in conſequẽtiam non conſideratur.*

61 *Citatio tertij, cui præiudicatur in conſequentiam, non eſt neceſaria.*

62 *Principis conceſſio, per quam reducimur ad ſtatum priſtinum, valet, etiam in præiuditium tertij.*

63 *Res facile reuertitur ad naturam ſuã.*

64 *Lucrum non poteſt peti, niſi ſit in potentia propinqua, non vero ſi ſit incertum.*

65 *Princeps poteſt factum, per quod occaſionaliter tollat ius tertij incertum.*

66 *Antecedens qui vult, vult etiam omne neceſſarium conſequens.*

67 *Multa vetantur principaliter, quæ in conſequentiam permittuntur.*

68 *Factum principale ſi eſt permiſſum, valet etiam iuſte fieri in eius conſequentiã, quod erat prohibitum.*

69 *Taciti, & expreſsi par eſt virtus.*

70 *Clauſulæ Iuramenti, & obligationis Cameralis, & aliæ, nihil operantur, deſtructo principali.*

CAPVT CCXXX.

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DE anno 1641. Communitas Nouellariæ auctoritate Exc. D. C: Alexandri Gonzaghæ tunc Domini temporalis impoſuit quaſdam Gabellas ſuper varijs rebus, & mercibus ſoluendas quotannis, & de tempore in tempus, vt in Capitulis ſuper hoc ęditis in proceſſu productis, & exactionem earum locauit ad triennium, quo terminato iterum dictas Gabellas locauit D.D. Cęſari Maſcellę, & Antonio Baptiſtino pro annuo affictu Ducator. 575. cum pacto ſoluendi ratam ſingulis tribus menſibus, incipiendo affictum ſub die prima Iulij. 1644. vt ex Inſtrumento facto ſub die 5. Septem. 1644. rogitu D. Iacobi de Stephanis, ſatis liquet. Deinde altera die ſequenti, ad preces dictę Communitatis narrantis cauſam dd. gabellarum fuiſſe ad commodum dicti D. Co. Alexandri pro ſoluendo ęre alieno, & petentis, omnia reſtitui in priſtinum, prędictus Excellentiſſ. D. Co. Camillus iterum Gabellas ſuſtulit, & Cõmunitatem liberauit, cauſa ſubleuandi pauperes, & ſubditos ſuos cum clauſula: Non obſtantibus: vt conſtat ex Reſcripto emanato ſub die 23. Decembris. 1644.

Quę fuerunt in cauſa, vt prædicti conductores non potuerint amplius perſeuerare in prędicta locatione, & cum ſoluiſſent penſionem pro tempore præterito, quo gauiſi ſunt beneficio gabellarum; exceptis libris 300. idcirco dicta Communitas iuridicè petijt coram Prętore illud reſiduum a prędictis conductoribus, vt in proceſſu.

Verum dicti conductores negantes, ſe teneri ad quidquam propter damna ex reſultantia ex caſſatione dictę locationis, petierunt a dicto Excellentiſſ. D. Co: Camillo commiſſionem cauſę dd. damnorum, quia dicta Communitas facto ſuo dedit cauſam Gabellarum caſſationi, dum petijt omnia in priſtinum reſtitui, propter quod dictus Excellentiſſimus Dominus commiſſit eius Prætori, vt ſummariè expeditam iuſtitiam faceret, vt ex reſcripto emanato ſub die 15. Ian. 1645.

Lite igitur introducta, & longo agitato iudicio, prædictus D. Prætor iudicauit ad fauorem prædictę Communitatis, condemnando dictos conductores ad ſoluendũ illi dictas libras 300. pro reſiduo: Verum interpoſita appellatione, & proſequuta coram D. Auditore ſuæ Excellentiæ, is iudicauit ad fauorem dd. conductorum ſentiens dictam Communitatem teneri ad omnia damna, & intereſſe illorum, etiam reſpectu lucri ceſſantis: Quæritur modo quis melius ex eis iudicauerit, non enim ſemper melius iudicat, qui vltimo iudicauit, immo quandoque ſententiæ in peius reformantur, vt inquit Iuriſconſultus in l. 1. ff. de appell.

Et ſanè prima facie videbatur dicendum, prædictos conductores optimum ius fouere, quia locator tenetur ne dum rem locatam tradere vtendam, & fruendam toto tempore locationis, ſed etiam ſucceſſiuam præſtare patientiam, vt conductor vtatur, & fruatur vſque ad finem, omnibus impedimentis remotis, ad tex. in l. ſi merces. §. 1. & 2. & l. ſi tibi, & l. ſequenti. ff. locat. Rot. apud Marcheſan. de Commiſſ. p. 1. §. 1. n. 3. fol. 1085. coram Pirouano in vna Rom. penſionis 16. Nouembris 1611.

Et propterea cum dicti conductores non potuerint perſeuerare in locatione ex facto Communitatis locantis, quæ procurauit tolli Gabellas, non ſolum excuſantur a ſolutione penſionis et mercedis, ex Surd. conſ. 400. n. 8. in fin. Seraph. deciſ. 995. n. 1. Mantic. d. tit. 8. ſub n. 38. 3 in fin. & deciſ. 146. nu. 2. Mangil. de ſubhaſtat. q. 139.

4 q.119.n.15.Grat.diſc.376. n.21. Burat. deciſ.
669.n.5. ſed etiam, Sed etiam poſſunt præten-
dere omnia damna, & intereſſe lucri quoque
ceſsantis eo, quod fuerint impediti culpa loca-
tricis, ne re conducta vterentur, per tex. in l.ſi
quis domum, §. hic vbi Bart. & l. ſi fundus,
& l.ſi vno, §.vbicunque, vbi Bald.ff.locat. Man-
tica deciſ.209. num. 1.2.

Et hoc maximè procedit ſtante clauſula In-
ſtrumenti locationis ſub refectione omnium
5 damnorum, & intereſse, propter quam ex pa-
cto hæc poſsunt peti. Surd.dec.94.n.8.16. vbi
Hodiern.nu.1. vſq.ad n.5.& deciſ.131.n.1.vbi
Hodiern. n.1.vſque ad n.3.Cyriac. contr.274.
n.6.vſq.ad n.9.Mangil.de ſubhaſt.q.139.n.6.

Et ideo dicti conductores multo magis poſ-
ſunt retinere reſiduum dictæ penſionis, nec
6 ſunt cogendi ad ſolutionem propter exceptio-
nem non implementi ſibi facti, vt apud Paciſ.
dec.285.reſoluit Rota coram Iuſto in Romana
Appaltus. 15. Ian.1591. quod procedit etiam
7 ſi Communitas fuiſset impedita ad implendū,
non enim propter hoc excuſatur. Surd. conſil.
186. n.21. Maſcard.de probat.concl.1394.nu.
44.Graſs. except.13.n.14.

Hoc autem intereſse ex promiſsione Inſtru-
mentali deducitur ab ęſtimatione penſionis, cū
tantum dicatur intereſse, quantum penſio va-
8 let, per tex. in l.ſi tibi. ff. locat. & Cartar. Rot.
cauſ.execut.Genuæ.deciſ.29.n.17.18.

Nec conſideranda ſunt reſcripta ſuæ Eccle-
ſiæ tollentis dictas Gabellas, quia Principum
conceſſiones ſine alterius damno, ac iniuria
debent intelligi.l.2. §.merito,& §.ſi quis a Prin
cipe.ff.ne quid in loc.publ.Menoch.de arb.iud.
9 q.9.n.71.& q.48.in princ.Gratian.diſc.730.n.
31.Giouagn.anſ.30.n.15.& conſ.59.n.40.lib.1.
Rot. deciſ.diuerſ.65.n.5.p.5. in nouiſsimis.

Et maximè hoc procedit in caſu noſtro, vbi
Communitas, & cæteri in præcibus non expo-
ſuerunt Gabellas prędictas fuiſse pro tribus an-
nis locatas, ideo enim tacendo ius tertij, non
10 ſolum vitiantur Principis reſcripta, vt apud
Rot.deciſ.diuerſ.24.n.26.p.7.in nouiſs.ſed etiā
Princeps non cenſetur voluiſse tertio ius aufer-
11 re, ſaltem de eo non facta mentione.l.nec auus,
C. de emancip. liber.Alex.conſ.15.n.14.lib.5.
Rot. dec.370. n.5.6.p.5. in nouiſs. & apud Pa-
ciſ.deciſ.221.n.9.

Nihilominus his non obſtantibus, videtur
aliter ſentiendum, ſi quidem non dolo Com-
munitatis, non fraude, neque culpa abrogatæ
ſunt dictæ Gabellæ, ſed pro bono publico, &
ad ſubleuandos pauperes, d. Excellentiſs. D.
Co.Camillus valde pius, & erga ſubditos be-
neuolus, ac beneficus ſuſtulit onera prędicta ad
ſui damnū, nec enim abrogatio erat ordinata ad
damnū conductorum, licet in conſequentiā ta-
ceret etiam ceſsare locationem, quia non entis
nullæ ſunt qualitates, ideo ipſi dolere non poſ-
ſunt, quia ea, quæ communiter omnibus pro-
ſunt, ijs, quæ ſpecialiter quibuſdam vtilia ſunt,
12 præponi oportet. ad tex.in Auth. res, quæ, vbi
gl.& DD. C.cōmunia de legat.l.vnic.§.fin. vbi
gl.C.de caduc. toll. & in §. quia vero ſimile. in
Auth.de non alien. & not. gl.in l.actione. §.la-
beo.ff. pro ſoc.

Etenim Princeps ob bonum publicum po-
teſt etiam auferre ius tertij, & dare alteri, ne læ-
13 datur publica vtilitas: ſic probat tex. in l.lu-
cius, ff.de euiction.& in c.niſi eſsent de præben.
DD. in c.quæ in Eccleſiarum de conſtit.Bart.in
l.quęcunq; in fin.C.de fid.Inſtr.& iur.haſt.lib.x
multa enim ſunt prohibita, quæ ob bonum pu-
14 blicum & propter publicam vtilitatem permit-
tuntur, vt per Felin. in c.2.de præſcript.vbi po-
nit 33. caſus ideo ſicut ſententiæ, quæ non po-
15 teſt exequi contra eum, qui in conſequentiam
patitur damnum, ſi agitur de fauore priuato, va-
let tamen exequi de fauore publico, vt poſt
Bart.dixit Tuſch.littera P.concl.960.nu.31.ſic
poteſt dici in caſu noſtro, quod reſcriptū Prin-
cipis ſit exequendum etiam in præiuditium cō-
ductorum conſequutiuè, quia agitur de bono
publico ad ſubleuandos pauperes, & liberan-
dos ſubditos ab onere gabellarum.

Hoc autem multo magis procedit in iure
quærendo, cui Princeps derogare poteſt, etiam
ſi proueniat a iure gentium, quia faciliùs tolli-
tur ius ad rem, quam ius in re, ad tex.in l. qui
autem in princ. ff.quæ in fraud.cred. & tradunt
Abb.Card.Imol.& DD.in c.cum in tua.de his,
quæ fiunt a Prælat.ſine conſenſ.cap. Dec.conſ.
269. col.4. Curt.iun.conſ.1.col.11. verſ.præ-
terea, pulchre Craue.conſ.135.nu.7. vbi alios
allegat Gabriel.comm.concl.lib.3.tit.de iur.95
non tollend.concl.1. n.30.& in terminis Silua.
conſ.66.n.8.9. vbi quod ius collectandi, & ga-
bellandi dicitur ius quærendum quo ad exa-
ctionem faciendam, & poteſt tolli ſola Princi-
pis voluntate: concordat Ceph. conſ.58.n.60.
61.Surd.conſ.278.n.8.

Et ideo dum dictus Co: Camillus ſuſtulit ga-
bellas, cenſetur voluiſse tollere etiam locatio-
nem de eis factam, quia ſi reuocatur contra-
ctus, vel actus aliquis, cenſentur etiam reuocari
16 omnes effectus ab eo venientes, vel ſuper eo
fundati. ad tex. in l.nam origo. ff.quod vi. aut
clam. l. hactenus in fin. cum l. ſeq. ff. de aqu.
pluu. arc.Clem.1.de immun.Eccl.Craue.conſ.
202.n.28.lib.2.vnde perinde eſt, ac ſi dicta lo-
17 catio, & gabellarum conceſſio facta non fuiſſet,
quia reſoluto iure datoris reſoluitur etiam ius
acceptoris, l. lex vectigali.de pignor. l.grege,
§.ſtatuliber.eod.Crau.d.conſ.202.n.24.29.40
52.Menoch. conſ.139.n.17.& conſ.443.n.15.
& ad rem facit Surd.conſ.400.n.10.11.

Vtiq; tollerabile eſſet, ſi dicti conductores
ſolum

ſolum prætenderent , ſe præſeruari immunes
a quocunque damno, quia conceſſio Principis
18 non debet eſſe alteri damnoſa. d.l.2.§.merito,
& §. ſi quis, ff. ne quid in loco public. vel tra-
ctarent de lucro iam quæſito, quia lucra quæ-
19 ſita amittere damnum , gl. & Bart. in l.1. §. ſi
quis autem, ff. de itin. actuq. priu. Alex. in l.
non amplius.§.fin.ff.de leg.1.Peregr. de iur. fi-
ſc. lib.1.c.3.n.35.

Verum , quia dicti conductores non priuan-
tur, lucris quæſitis , nec probarunt fuiſſe dam-
nificatos, quia non conſtat de ſuo perdidiſſe
quidquam, ſed ſolum eis ablatam fuiſſe ſpem,
quam habebant de lucro faciendo, hoc non eſt
habendum in conſiderationem , quia aliud eſt
damnum pati, aliud lucro carere, etenim dam-
num ille tantum dicitur ſentire , cuius patri-
monium diminuitur, & de ſuo aliquid perdit:
20 ſic per tex.in l.3.& in l. proculus. vbi DD.ff.de
damn.infect.l.1. §.ſicut. ff.de furt. l.fin. C.de
Codicill. cum vulg.

Et ſanè ipſi conductoree non poſſunt pręté-
dere, niſi a damno immunes præſeruari, quia
dum Principi preces dederunt pro huius cauſæ
commiſſione,de damno tantum conquæſti ſunt
dicentes pro eorum indemnitate cauſam dam-
norum facto locationis ſequutorum eſſe com-
mittendam , & attentis narratis Princeps cau-
ſam commiſit, ergo de damno tantum, non
etiam de lucris futuris , & incertis eſt tractan-
dum, quia ammiſſio lucri nondum perfectè ac-
21 quiſiti, nec radicati, nihil pertinet ad dam-
num, vel ad cauſam damni , ex d. l. Proculus .
in fin. de damn. infect. gl. in l.1.§.quis autem,
verſ. in integrum.de itin.actq. priu. Dyn.Bart.
& Bald. in d.l.non amplius, §. 1. de legat. p.
Bald. conſ. 182.n.4.7.lib.i.Alex.conſ.114.n.i.
lib.3. vbi pulchre loquitur Iaſ.conſ.54. n.5.lib.
1. cum ergo nullum damnum probauerint,
nec etiam probare poſſint , quia reſpectu tem-
poris, quo durauit locatio , abundè exegerunt
gabellas penſioni correſpondentes , reſpectu
verò futuri temporis penſio eis remittitur,ideo
ſequitur, quod nihil aliud petere poſſint, quia
ad damna ſe reſtrinxerunt , vt in eorum preci-
bus,quæ plenè probant contra eos vulg.l.cum
22 præcum. C. de liber. cauſ. limitata enim cauſa
limitatum producit effectum. l.in agnis , ff.de
23 acquir. rer. dom. l. cum ſeruo in princ.de con-
trah. empt. l. cancellauerat de his, quæ in te-
ſtam. delent.cum vulg.

Et quamuis in vlteriori proceſſu d. condu-
ctores petierint etiam intereſſe lucri ceſſantis,
immo circa illud conati ſint probare incumbē-
tia, tamen dubitari poteſt, an eis licuerit per li-
tem pro conteſtata habitam addere petitioni
iuxta tradita per DD.in l. edita.C.de eden. ſed
24 hoc certum eſt, quod Iudex delegatus non po-
teſt cognoſcere,niſi de re ſibi commiſſa. c.cum
olim.il primo. de off.deleg.Bart. & DD. cōiter
in l.lecta. q.1.vbi etiam Bald. Ang.et Alex.ff.ſi
cerr.pet.idem Alex.in l.3.ad fin.princ.de liber.
& poſth.quod adeo verū eſt,vt Iudex non poſ-
ſit procedere ſuper eo , quod non cōprehendi-
tur ſub verbis reſcripti, alioquin proceſſus eſt
25 nullus per doctrinā Innoc.in c.ſuper litteris de
reſcript. cum quo tranſit Bald.in l.præſcriptio-
ne, C.ſi contra ius, vel vtil.publ.DD. in c.pru-
dentia , §. ſi vero de off. deleg. igitur Iudices
non potuerunt iudicare pro conductorib. niſi
26 ſuper damnis, & id ſanè eis ſufficere debet , ſi
ceſſet penſio pro futuro tempore, & non ſint in
damno pro præterito, vt iudicatum fuiſſe teſta-
tur Maſtrill. deciſ.299. n.126.vbi alios allegat.

Sed eſto,quod potuerint conductores etiam
deducere intereſſe lucri ceſsantis, & Iudi-
ces ſuper illo iudicare , adhuc de hoc eis
videtur ſilentium imponendum , quia nul-
lum ius, nulla æquitas poſtulat, vt commu-
nitas teneatur ad intereſſe etiam lucri ſtante
quod locatio ceſſauit ex tam iuſta,& rationabi-
li cauſa ob bonum publicum,dum placuit Prin-
cipi abrogare gabellas ad pauperes ſubleuan-
dos, & id totum factum eſt ſine dolo, fraude,
vel culpa communitatis,quæ non habuit inten-
tionem fraudandi conductores, ſed ſubuenien-
di Populi neceſſitatibus dum ſupplicauit Prin-
cipē pro dd. onerū derogatione. In hac .n. ma-
teria ſtat pro regula cōmuniter recepta,quod ſi
conductor Gabellæ ſine dolo, vel culpa locato-
ris impeditus vti, & frui re locata,fiat rei remiſ-
ſio mercedis pro tēpore, quo impeditus fuit, ſi
verò ex culpa locatoris proceſſerit impedimē-
tū,tunc liceat contra eum agere ad intereſſe nō
ſolum damni emergentis, ſed etiā lucri ceſſan-
tis, & hæc eſt communis diſtinctio, quo probat
tex. in l.ſi ſundus: verſ.ſimiliter.ibi : vt merce-
dem, & ibi : nihil amplius. vbi etiam Bart.& in
l.ſi quis domū,§. hic ſubiūgi poteſt verſ. ex lo-
cato, ff. locat. & ita tradit in terminis Gabellę
Bartolus in l.ſi vno, §.item eum quidam ſub n.
2. verſ. ſi vero, & in l.ſi merces, §. culpę,nu.1.
de locat.& in l.Cotem.§.fin.nu.7.ff. de public.
vbi perſiſtit in hac diſtinctione: & idem ſentit
Paul.de Caſtr.in d.l.ſi quis domum,ff.locat. ad
rem Maſtrill. deciſ.299. n.101.102.Camil. de
Medic.conſ.141.n.2.Hodiern.ad Surd.dec.94.
n.2.4. & dec.131. nu.4. vbi ſtat pro hac diſtin-
ctione: & hoc idē docet Carroc.in tract.de lo-
cat.& condict. p.4.tit. de Caſibus qu.7.n.1.&
n.16.vbi reſidet in hac ſententia, quod ſi caſus
contingat dolo,vel culpa locatoris,tunc habea-
28 tur, ratio etiam lucri ceſſantis, ſi verò eueniat
abſq; dolo eius, vel culpa, tunc locator non te-
netur ad aliud niſi vt reſtituat, vel remittat pē-
ſionem pro rata temporis, quo ille vti non poſ-
ſit, & communiter cum hac diſtinctione tran-
ſeunt omnes DD.

In quo animaduertendum eſt, non ſufficere quãlibet culpam, vt locator, vel conductor teneatur ad intereſse, non enim de leuiſsima culpa tenentur, quia in contractibus, qui fiunt gratia vtriuſque, vt locatio, & conductio,
29 nemo tenetur, niſi de dolo, lata, & leui culpa, & ſufficit, ſi quis adimpleat partes, ad quas obligatur diligens paterfamilias, per tex. in l. ſi vt certo, §. nunc videndum. ff. commodat. & in l. qui iudicio, C. locat. gl. & DD. in l. ſi merces, §. qui columna. ff. eod. de communi Grat. conſ. 94. n. 23. lib. 2. Ceph. conſ. 740. n. 26. lib. 1. Caroc. de locat. p. 4. tit. de culpa. q. 1. adeo, vt ſi noſtræ Communitati aliqua leuiſſima culpa poſſet imputari, dum preces porrexit Principi ſub abrogatione gabellarum, hæc non ſufficiat, vt teneatur conductoribus ad intereſſe.

Verum in caſu noſtro verè nullus dolus, nullaue culpa poteſt dictæ Communitati tribui, ſi Princeps Gabellas abrogauit, quia hoc, quod fecit Communitas, non eſt factum culpoſum, ſed laudabile etiam apud ipſos conductores, qui inde vtilitatem capere poſſunt, ſaltem poſt finitam locationem; Immo Communitas non poterat impedire Principem, ne abrogaret gabellas iuxta preces ei porrectas ab Artificibus, & mercatoribus; quotieſcunque enim conductor impeditur vti re locata propter factum Principis, vel alterius potentis, cui non poteſt reſiſti, tunc ſatis eſt, ſi locator reddat,
30 vel remittat mercedem conductori pro rata temporis, quo ſibi non licuit vti, ex vulg. l. lucius, ff. de euict. & in materia noſtra probat tex. in l. ſi ſundus, in fin. ff. locat. Bald. conſ. 395. num. 2. Alex. conſ. 220. lib. 2. Surd. deciſ. 326. n. 15. pulchrè Maſtril. dec. 299. n. 99. vbi dicit quod factum Principis dicitur caſus fortuitus, & nihilominus ſemper preſumitur iuſtum, ex Puteo deciſ. 381. n. 1. lib. 3. Caualer. deciſ. 618.
31 num. 23. Theſaur. quæſt. 77. n. 8. lib. 1. & q. 10. num. 5. lib. 4. Ciriac. contr. 458. n. 26. 27. Carroc. in d. trac. de locat. d. p. 4. tit. de Caſibus. q. 7. n. 8. late Mangil. in trac. de Euiction. q. 20. n. 14. 15. vbi ſubdit etiam in qualibet promiſſione cenſeri reſeruatam, ſeu excluſam Superioris auctoritatem, poteſtatem, & factum, etiam ſi promiſſio fuerit iurata.

Sed ex aduerſo reſpondetur, nos verſari in caſu vbi, facto, & culpa locatricis Communitatis ceſſauit locatio, quia illa ſupplicauit ſanctam Eccleſiam pro impoſitionum caſsatione, & ſic in puncto eſt caſus. d. l. ſi funndus, vt locator teneatur ad damna, & intereſſe.

Nam primo reſpondetur, hoc melius fuiſſe verificandum, quod talis caſſatio proceſſerit ex culpa, & facto Communitatis: quia immo ex alia cauſa id prouenit, ſi quidem cõſtat ex præcibus dictorum mercatorum, & reſcripto Principis emanato ſub die 22. Decembris 1644. prædictas impoſitiones fuiſſe prius caſſatas ad inſtantiam artificum, & totius Populi, vt in actis, Ideo quod iam factum fuerat, & conſummatum ex gratia Domini, non poteſt attribui culpæ, vel facto Communitatis hoc idem ſupplicantis, effectus enim primæ cauſæ tribuendus eſt; etenim, etiam ſi Communitas omiſiſſet ſupplicare, adhuc gabellæ erant abrogatæ in
32 gratiam artificum, ergo non eſt conſiderandum factum, quod omiſsum non profuiſſet: ad rem facit Bald. conſ. 145. lib. 3. Oldrad. conſ. 136. nu. 5. Caſtr. conſ. 174. in fin. lib. 1. Craue. conſ. 83. nu. 5. Surd. deciſ. 326. n. 69. & nu. 73. verſ. non conſtat. Rot. apud Burat. deciſ. 665. numer. 14. 17.

Deinde reſpondetur, quod etiam ſi talis caſus eueniſſet ex facto locatricis Communitatis, non tamen dici poteſt prouenisse ex culpa ipſius, quia culpa eſt ſemper reprehenſibilis, & redarguenda, & ſonat in malam partem, factum verò Communitatis fuit iuſtum, honeſtũ, & laudabile: quis enim audebit repræhendere eam pro caſsatione Gabellarum ſupplicantem? Vtique quilibet diligens paterfamilias id feciſſet, & ciuis de patria benè ſentiens nunquam id ſupplicare ommiſiſſet, ſi gratiam ſe impetraturum ſeparaſſet: omnes enim deſiderant libertatem, & abhorrent Gabellarum ſeruitutem, vt patet ad ſenſum, & ſufficit naturalem
33 allegare rationem: ad tex. in l. ſcire oportet. §. ſufficit. ff. de excuſat. tut. l. cum ratio. de bon. damn. cum ergo liceat omnibus Principem ſupplicare pro gratijs conſequendis, & maximè ad bonum publicum, & pro ſe liberando ab odioſo gabellarum onere, nulla culpa poteſt imputari dictæ Communitati, ſi id petijt, quod omnibus vtile erat, & quamuis ex facto ipſius propter dictas preces emanaſſet gabellarum caſsatio, tamen non poteſt obligari ad intereſse conductorum, & ſatis erit, ſi eis remittat penſionem ad ratam temporis; hęc enim eſt communis DD. diſtinctio, quod ſi condu-
34 ctor impediatur vti. & frui re conducta facto locatoris iniuſto, tunc agi poſsit contra locatorem ad totale intereſſe damni emergentis, & lucri ceſsantis ad tex. in l. ex conducto, in princ. l. ſi fundus. l. hæc diſtinctio. l. ſi in lege, § colonus, ff. locat. Becc. conſ. 45. n. 20. Rol. conſ. 69. n. 22. lib. 4. Surd. d. deciſ. 326. n. 25. Si vero factum locatoris ſit iuſtum, & ſine dolo, vel fraude, aut culpa, quia faciat rem ſibi iuſtè permiſ-
35 ſam, tunc conductor non poteſt agere ad intereſſe, ſed ſatis eſt, ſi ei fiat remiſſio mercedis ad ratam temporis, quo vti non potuit: ſic probat tex. in l. ædem, C. locat. & in l. qui inſulam. l. habitatores. ff. eod. ſic Bart. optimè diſtinguens in d. l. ſi vno, §. item cũ quidam, n. 3. verſ. ſi verò factũ locatoris eſt iuſtũ, vbi etiã Bal. ſub n. 1. verſ. ſi verò iſta iuſtit. ff. locat. ad rẽ tradit Iul. Ferret.

in d. trac.

Digitized by Google

in d.trac.de Gabel.n.297.hoc etiã docuit Io:de
Anan.in conſ.74.n.2.verſ. in caſu autẽ, vbi eo-
dem modo diſtinguit de facto iuſto, & iniuſto.
Burſat. conſ.309.n.10.li.3.Rom.conſ.378.ſub
num.1. verſ. & eſt communis vbi Hodier. n.4.
5.Camill. de Medic. d.conſ.141.num.2. idem
Hodiern. ad Surd. deciſ.94.nu.2.3.4. Maſtrill.
d.deciſ.299.nu.101.102.lib.3.

Igitur dicta Communitas non poteſt dici in
culpa neq; in dolo, tum quia iam Princeps ad
preces Populi,& mercatorum ſuſtulerat gabel-
las, tum quia ipſa iuſtè,& rationabiliter mota
eſt ad ſic ſupplicandum Principem, vt abroga-
ret dictas gabellas, fecit enim quod omnes fe-
ciſſent, ſi gratiam ſe impetraturos ſperaſſent, &
fecit,quod omnes facere cõſueuerunt pro con-
ſequenda libertate, & abroganda gabellarum
ſeruitute,& qui facit,quod ſolitũ eſt,non poteſt
36 dici fuiſſe in aliqua culpa, ex Bart.in l.ſi pigno-
re,§.fin.ff.de pignor. action. & Bald.conſ.441.
col.2. volum.1. Caſtr.conſ.443.col.pen.lib.1.
dixit Surd. in d.deciſ.326. nu.73. latè Carroc.
de locat. & condut.p.4.tit.quæ excuſent à cul-
pa,num.1. 2. vbi multos allegat,& docet,con-
ductorem, & locatorem a culpa excuſari fa-
ciendo conſueta, & quod communiter, velut
plurimum alij facere ſolent; & verè ſi locatores
prę uidiſſent hunc caſum caſſationis gabella-
rum, non ita longo tempore locaſſent,ſicut nec
conductores conduxiſſent, vnde potius ex de-
37 fectu conſenſus partium,quam ex culpa aliqua
ceſſat locatio: Mangill. in tract. de Euiction.
quæſt.150. num.23. vbi alios allegat: Gratian.
diſc.740.nu.3.4.

Habuit igitur Communitas iuſtam,& legiti-
mam cauſam recedendi à dicta locatione, dum
Princeps annuit Gabellarum caſſationi,quę in-
38 fluit etiam neceſſario in locationis reſolutio-
nem, quia ſublato principali; deſtruitur etiam
acceſſorium,l.ſi ex cauſa,§.1.ff. de minor.& la-
tius dicam inferius,quę enim ſuperueniunt,no-
uo indigent auxilio, certum eſt enim quod
tam conductori, quam locatori ex noua, & le-
39 gitima cauſa ſuperueniente licet à locatione
recedere, vt tradunt latè Fontanell. deciſ.137.
num.20.& deciſ.261.num.8. Cancer. var. re-
ſol.lib.1.c.14.num.8.13.24. Gratian.diſc.740.
nu.14.& ſeq. fusè Mangil. de euiction. q.150.
nu.16.17.18.& ſeqq.

Immo generaliter ex noua ſuperueniente
cauſa licitum eſt à quacumq; diſpoſitione rece-
dere ex veriſimili contrahentium mente, quia
40 probabile eſt, quod ſi cogitaſſent de ſuperue-
nientia nouę cauſę, noluiſſent tunc ligari ad
promiſſionem ſeruandam: ita ex multis per
Ancharanum adductis, probat Dec. in conſ.
335.num. 3.vbi vide latè Rim.iun.conſ.59.
num.24.& ſeqq.lib.1.Honded.conſ.97.n.26.
27.& plures allegat And. Gayll. lib.2.obſeru.
23.num.9 vbi vult hoc procedere, etiam ſi
promiſſio fuiſſet iuramento firmata, & idem
probat Gratian.diſc.534.n.35.& diſc.740.3.4.

Hic autem nulla maior cauſa,& noua potuit
interuenire, quam illa, vt gabellę caſſarentur;
ſiquidem vbi deficit ſubſtantia rei locatę, &
in totum remanet perempta, tunc condu-
ctor conqueri non poteſt, & ſatis illi eſſe de-
bet,ſi illi fiat remiſſio mercedis pro tempore fu-
turo, quia omnino ceſſat locatio ex natura rei,
41 per tex. in l.ſed addes. §. ſi quis cum, ff. locat.
Bald. in l.licet, num.7.C eod. quem ſequuntur
Petr. de Vbald. in tract. de duobus fratribus,
par.8. nu.35. Brun. in tract. de interitu, concl.
8. fall.1. Boſſius in prax. tit. de remiſſ. merced.
num.61. Beto.conſ.340. num.15.36.39.lib.1.
Surd. conſ.297. num. 16. verſ. ſed quando, &
num.18. & pulchre idem in conſ.400. num.14.
15. vbi vide. & deciſ.326. nu. 45. & num.54.
in fin. & num.55. Carpan. ad Statut. Mediol.
cap.379. num.229.p.1. Gratian.diſc.195.n.3.
6. & diſc.534. num. 37. 38. Rot. apud Burat.
deciſ.210. num.5. & apud Farin.deciſ. poſth.
323.num.2. verſ.ſicut: par.2. Maſtrill. d.deciſ.
299.num.111.112.113.114. vbi docet in ter-
minis Gabellę, quod ſi illa in ſubſtantia deſinat
eſſe,& exigi non poſſit,debet fieri remiſſio pen-
42 ſionis pro rata,ergo non eſt quęrendum de ali-
quo intereſſe lucri ceſſantis, cum ſufficiat con-
ductorem non eſſe in damno, quod euenit re-
miſſa ei mercede pro rata,ſicut enim promiſſio
ſoluendi appaltum Gabellę, intelligitur quate-
nus appaltus duret, vt cenſuit Rota in vna Ca-
merin. pecuniaria. 3. Aprilis 1598. coram
43 Mellino, teſte Gratian. diſc. 740. numer.45.
& Mangil. de euict. d.q. 150.num.29.ſic loca-
tio Gabellarum Nouellarię intelligitur facta,
quatenus gabellę durent, ideo propriè non agi-
tur de remiſſione mercedis, quia ille petitur,
quando contractus durat, ſed reſoluto contra-
ctu, vt hic, quia res locata non eſt amplius in
rerum natura, dicitur ceſſare locationem, &
ius penſionis exigendę, quia contractus loca-
tionis eſt reſolutus: ſic pulchre Surd. d. conſ.
400. nu.15.vbi alios allegat.

Nec mirum, quia in omni contractu, &
etiam in locatione Gabellarum, ſubintelligi-
tur clauſula: Rebus ſic ſtantibus, vel fir-
mo manente rerum ſtatu, adeo, vt ſi fiat
44 mutatio notabilis, recedatur a contractu, per
tex. in l. quod ſeruius, vbi gl. ff. de condit. ob
cauſ.l.cum quis,ff. de ſolut. & ad rẽ facit tex.in
l.quęro. §. inter locatorem, vbi gl. & DD. not.
ff. de locat. & conduct. tradidit in noſtris ter-
minis Bertachin. in tract. de Gabell.p.2.nu.13.
14.& poſt Anchar. in conſ.402. num.6.Crau.
conſ.95.num.3. in terminis etiam Surd. d.dec.
326.num.31. Maſtrill. d.deciſ.299. num.87.
88.p.3.& idem ſentiunt Felyn.in conſ.43.n.8.

Gaill.

Gail. d.obſer.23. num.9. lib.2. Gratian.diſc.
534. nu.50. 51. & diſc. 540. num.9.46. adeo,
vt hęc concluſio apud omnes habeatur pro in-
dubitata; cum ergo in caſu noſtro facta ſit mu-
tatio rerum maxima ob caſſationem gabella-
rum, deficit etiam dicta locatio, quia propter
dictam clauſulam, deficit etiam conſenſus par-
tium, quoniã ſi contrahentes potuiſſent pręui-
dere huiuſmodi caſum, vtiq; neq; locatores lo-
caſſent, neq; conductores conduxiſſent, ideo
non eſt mirum, ſi receditur à contractu ipſo fa-
cto, deficiente contrahentium conſenſu, à quo
45 omnis eorum actus regulatur, ad tex. in l. 1. §.
adeo, ff.de pact. & poſt Anch. dixit in terminis
Felyn. in d. conſ.43. num.8. & tradunt DD. in
l.ędem. vbi gl. C.locat.Mantic. de tac.& amb.
conu. lib.14. tit.4. num.7. & ad rem Gratian.
d.diſc.740. num.3.4.5.6. & propterea ſequitur
quod Communitas non teneatur ad aliquod
intereſſe conductorum, quia caſſatio gabellę
non prouenit ex culpa, vel dolo Communitatis
46 ad rem Bero. conſ.143. num.22. lib.1. debuit
enim laudari Communitas, & non culpoſa cen-
ſeri, ſi procurauit tolli gabellas ad ſubleuandos
ſubditos, & multò minus eſt in culpa, quia iam
gabellę erant ſublatę ad pręces Populi, & mer-
catorum, vt vidimus.

Non obſtat, quod Princeps non potuit tolle-
re ius tertij, immo noluiſſe præſumitur, cum
de illo nullam fecerit mentionem, nam fuit re-
ſponſum, & denuo reſpondetur, conceſſionem
Principis in tollendo gabellas non fuiſſe ordi-
natam ad alicuius pręiuditium, ſed Principem
in ſui damnum ad ſubditos ſubleuandos ſuſtu-
liſſe gabellas, & propterea non eſt dubium,
quin potuerit eas tollere, ſicut potuit impo-
nere, etiamſi agatur de graui alterius pręiudicio
47 maximè ſtante clauſula, Non obſtantibus: vt
pulchrè per Curt. iun. conſ.1. num. 19. verſ.
& ideo dicimus: vbi videatur, latè Peregr. de
iur.fiſc.lib.1.tit.3. num.40. vbi alios allegat: &
hoc non habet difficultatem ſtante duplicato
reſcripto, quoniã tolluntur etiam tributa Prin-
cipum, ſi accedat ſecunda iuſſio, per tex. in
48 Auth.vt nulli iudicum, §.& hoc vero iubemus,
gl. in l.damnoſa, in verſ. item quod, vbi Bart.
Bald. & DD. Cod. de pręc. Imp. offerr.

Et in terminis, quod liceat Principi tollere
gabellas, & onera, & concedere immunitatem
ab illis, & alijs grauaminibus, maximè ſi vtitur
clauſula, non obſtante probatur per tex. in l.im-
munitates iunc. gl. in verb. factę C.de agricol.
49 & conſ. lib.10. gl. in l.vnic. vbi Io: de Plat. &
Luc.de Pen.C.de his, qui de Princ.vacat.accep.
eod. lib.Bart. & alij in l.vacuatis, C.de cur.eod.
lib.Feſtas.de collect. p.4. c.5.num.37. Oſaſch.
deciſ. Ped.95. nu.20. pulchre videndus Silua
in conſ. 66. num.9. verſ. quinimo fortius, &
num.10. vbi quod Princeps poteſt talem im-
munitatem concedere etiam in pręiuditium
Communitatis: latè Ceph. conſ.58. num.53.
54. & ſeqq. Surd. conſ.278. nu.7.

Et quamuis id procedat in caſu, vbi conſtat
de voluntate concedentis, vt ſciens voluerit
etiam tertio pręiudicare: vt per Surd.d.cõſ.278.
num.16. verſ. hęc vero, & num.22. in fin.verſ.
& ſanè. Tamen reſpondetur id procedere, &
verum eſſe, quando Princeps concedendo vni
immunitatẽ a gabellis, & oneribus grauat alios
ad ſoluendum illius portionem, tunc enim da-
mnum propriè infert tertio, quod non prę ſumi-
tur voluiſſe facere, niſi conſtet expreſsè de eius
voluntate, vt per Spec. in tit. de Cenſi, §.2.
ver. quod ſi, & ibi Io: And. qui idem dicit in
c.2. de immun. Eccl.Surd. d. conſ.278. in fin.
& ſic loquuntur apertè in caſu, vbi non conce-
ditur generalis immunitas, ſed ſpecialis, firma
manente impoſitione, quo caſu quia Princeps
vult exigere a conductoribus gabellarum ad-
huc ſuas penſiones, certum eſt, & iuſtum, quod
ſi aliquem ab eis eximat, poterunt gabellarij
ponere ad rationes Principis, quidquid ille te-
nebatur ſoluere, vt pet Caſtr. in l.licitatio, §.res
51 exercitij, ff. de publican. Soc. conſ.72. in fin.
lib.4. Surd. d.conſ.78. nu.5. Ceph. d.conſ.58.
num.62. quia gabellarij hoc caſu tractant de
damno vitando, non de lucro captando.

Secus eſt in caſu noſtro, vbi generaliter ga-
bellę ſunt abrogatę, & conductores liberantur
penitus à ſolutione mercedis, & penſionum pro
rata temporis, & ſic nullum damnum ſentire
poſſunt, & ſolummodo eis eripitur ſpes lucri,
quam habebant, ſi locatio continuaſſet, & ga-
bellę non fuiſſent abrogatę, & propterea tan-
tum tractent de cauſa lucratiua, & de iure non
quęſito, ſed quęrendo, quale eſt lucrum ſpera-
tum, facilè illud Princeps tollere potuit pro ſuo
arbitrio, etiam in conſequentiam alterius actus:
vt poſt multos in terminis tradidit Silua in di-
52 cto conſ.66. num.8.9. Ceph. d. conſ. 58. nu-
mer.61. Surd. d. conſ. 278. num. 8. vbi alios
allegat.

Nec poteſt dici, dictum Excell. D. Co: Ca-
millum ignoraſſe prędictam locationem, quæ
erat notoria in dicto loco Nouellarię ex eo,
quod dicti conductores ab omnibus exige-
bant gabellas, ideo ipſe quoq; Princeps cenſe-
tur de tali facto habuiſſe notitiam, vt inquit
Decian. conſ. 124. numer. 21. lib.3. non po-
53 teſt prętendi ignorantia earum rerum, quę in
loco ſunt publica, & notoria, maximè in terris,
vbi exiguus eſt Populus; latè explicat Grãmat.
deciſ.36.num.16.17.18.Craue. conſ.57.n.10.
Grat. conſ.49.num.8.lib.1.Menoch.lib.6.prę ſ.
23.nu. 68. & ſeqq. Maſcard. de probat. con-
54 cluſ.621. num. 6. quod fortiùs procedit in hoc
caſu, vbi tractatur de notabili negotio gabella-
rum, quod omnes de Populo tangit, tunc enim

magis

magis notorium prçſumitur, & ſcientia induci-
tur, ex Rom. conſ. 481. num. 3. vbi Add. notar,
nec puto quemquam eſſe, qui credat dictum
Excellentiſſimum D. Co: Camillum hęc igno-
raſſe, & cenſeo eius optimam fuiſſe intentio-
nem, ne cuiquam damnum inſerret, ſed quod
etiam voluerit reſeruari prædictis conductori-
bus lucra ſperata, quæ nec ſunt certa, nec benè
probata, non facilè credendum eſt; hoc enim ſo-
lum potuiſſet turbidam reddere gratiam abro-
gationis gabellarum, quas fuiſſet neceſſe conti-
nuare ſaltem vſq; quo conductores de lucro
ſperato fuiſſent ſatisfacti, quod quam abſur-
dum ſit, nemo eſt, qui non videat, ideo nul-
lo modo eſt dicendum. l. nam abſurdum, ff. de
56 bon. libert. l. 2. in princ. C. de vſu rei iud. l. di-
uortio, ff. ſol. matr.

Sed verè nihil intereſt, an Princeps voluerit
derogare iuri conductorum, & habuerit ſcien-
tiam locationis prædictæ, nec ne, quia vtcumq;
ſit, ſemper verum eſt, gabellas fuiſſe abroga-
tas ſine culpa, & dolo Communitatis, & ſi in-
teruenit eius factum, dum ſupplicauit, illud erat
iuſtum, honeſtum, & laudabile, propter quod
non tenebatur ad aliquod intereſſe, ſed tantum
ad remiſſionem mercedis, vt viſum eſt, cum
enim abrogatę fuerint gabellę, & ſic perempta
re locata reſolutus fuit ex ſui natura contractus
57 tam ex parte conductoris, quam locatoris: vt
probat tex. in l. item quęritur, §. fin. & l. habita-
tores, §. fin. l. ſi fundus. in fin. ff. locat. Bart. in l.
ſi domum, ff. eod. Ant. Gomez. de contract. c. 3.
tit. de locat. in princ. Imol. in c. potuit, num. 40.
verſ. facit. eod. latè Surd. d. conſ. 400. nu. 11. 12.
vbi etiam docet impoſſibile eſſe, quod poſſit
ſubſiſtere locatio, niſi extet res, quæ loca-
tur.

Ideo non fuit neceſſe exprimi in dicto re-
ſcripto, quod Princeps derogabat etiam loca-
tioni, quia abrogatis gabellis voluntas conſe-
quutiua manifeſtabatur, quod volebat etiam
58 tollere locationem, quia deſtructo principali
deſtruitur etiam acceſſorium, l. ſi ex cauſa, §. 1.
ff. de minor. l. & quia, verſ. idq, vbi Alber. not.
ff. de iuriſd. om. iud. l. 1. §. huius rei, de off. eius,
pulchre, gl. in l. qui in fundo, C. de omni agr.
deſert. lib. 10. & in c. 2. vbi Innoc. de vot. Bald.
in l. fin. num. 9. verſ. ſed contrarium, C. ſent.
reſcr. non poſſ. Abb. conſ. 84. num. 5. 6. lib. 1.
Gozzad. conſ. 5. num. 17. Curt. iun. conſ. 1. nu.
20. in fin. & conſ. 137. num. 5. pulchrè Ruin.
conſ. 38. num. 22. lib. 1. ſic etiam Gabriel. com.
concl. lib. 3. tit. de iur. quęſ. non toll. concl. 1.
num. 26. & num. 33. vbi quod Princeps poteſt
præiudicare tertio etiam ſine cauſa, non princi-
paliter, ſed in neceſſariam conſequentiam, quia
59 naturaliter ſublato principali, tollitur etiam ac-
ceſſorium, ideo non attenditur præiuditium
tertij, quod in quandam venit conſequentiam:
ſic Altograd. conſ. 3. num. 22. vbi alios allegat:
quod adeo verum eſt, & ſic venit ex natura ne-
60 gotij, vt non ſit neceſſaria citatio illius tertij,
cui in conſequentiam prçiudicatur, ad tradi-
ta per Ruin. d. conſ. 38. numer. 22. verſ. nec
61 quartum, lib. 1. Curt. iun. d. conſ. 1. num. 25.
26. vbi alios allegat.

Hoc autem in caſu noſtro facilius videtur
eſſe concedendum, quia Princeps abrogando
gabellas, reduxit Populum ad priſtinam liber-
tatem, in qua paucis antea annis reperiebatur,
antequam illę imponerentur, nam quotieſcum-
que aliquid cōceditur per Principem, per quod
reducimur ad illud, quod prius, & antiquitus
62 competebat, tunc valet conceſſio etiam in prę-
iuditium tertij, nec poterit quiſquam de hoc
conqueri, per l. quęris, ff. de natal. reſtit. & in §.
ſi quis vero. ibi: poſtea verò ad ipſam deducunt
naturam, in Auth. quibus mod. natur. effic.
legitim. gl. ab omnibus approbata, in c. ab
exordio. 35. diſt. & gl. in l. ſi vnus, §. pactus.
§. redditur, ff. de pact. quam Bart. & DD.
ſequuntur in l. ſi conſtante, ff. ſol. matr. Felyn.
in c. cum acceſſiſſent. de conſtit. & in c. ad no-
ſtram, in princ. de appellat. pulchre Gozadin.
conſ. 1. num. 35. videndus Curt. iun. d. conſ. 2.
num. 22. vbi tradit, quod hoc non habet ali-
quam dubitationem, quia Princeps id facere
valeat etiam prçiudicando iuri alterius, quia
facilè res reuertitur ad naturam ſuam l. ſi vnus.
63 verſ. pactus verſ. quod in ſpem. de pact. l. in
tantum, in princ. de rerum diuiſ. c. ab exordio.
vbi gl. diſt. 35. cum vulg. ideo qui ex hoc ſen-
tit damnum non poteſt conqueri: eos ſequitur
etiam Gabriel. d. tit. de iur. quęſ. non toll. d.
concl. 1. num. 28. nec enim conſiderandum eſt,
ſi quis in conſequentiam præiuditium recipiat.
Altograd. conſ. 3. nu. 22.

Et maximę hoc confirmandum videtur, quia
non eſt certum, quod Princeps prçiudicauerit
dictis conductoribus abrogando dictas gabel-
las, ſiquidem ſi de damno loquimur, nullum
eis intulit, ſtante remiſſione mercedis pro rata
temporis; ſin de lucro intelligimus, hoc valde
incertum eſt, & poteſt eſſe, quod in progreſſu
locationis ipſi nihil fuiſſent lucrati, immo quod
damnum ſenſiſſent propter varias cauſas, & ac-
cidentia, quę contingere poſſunt etiam ſine
culpa locatoris; etenim lucrum nemo poteſt
64 prętendere, niſi ſit in potentia propinqua, nam
ſi incertum eſt, & poteſt eſſe, & non eſſe, non
habetur in conſideratione, ad tradita per Caſtr.
& Iaſ. in l. nō vtiq; §. nunc de off. ff. de eo, quod
cert. loc. Dec. conſ. 322. nu. 5. in fin. vbi etiam
docet, quam difficilè ſit probare hoc intereſſe:
& ſequitur Tuſch. littera: L. concl. 154. nu. 21.
qui verò dicunt, Principem non poſſe ius tertij
auferre loquuntur de iure radicato, & quando
certo conſtat de prçiudicio, quia certitudinariè

illud

illud appareat. Secus eſt, ſi hoc incertum ſit, & Princeps faciat actum, per quem occaſionaliter, ſeu cauſatiuè poſſit tertio prędictum fieri, velut ſi compellat partes ad compromiſſum, per quod poſſibile eſt alicui fieri prçiuditium, ſi arbiter ius partis auferat, non eſt tamen certum nam poteſt eſſe, quod nullum damnum inſerat, tunc enim Princeps poteſt, & huiuſmodi actum faciendo vult cauſatiuè, conſequutiuè, & occaſionaliter etiam tertio prçiudicare, ad tradita per Dominic. in c. quæ in Eccleſiarum, vbi etiam Felyn. col. 17. verſ. ſecunda declaratio. & Dec. col. 10. verſ. tertius caſus. de Conſtit. Cagn. in l. id, quod noſtrum, num. 16. de reg. iur. Gabriel. d. concl. 1. num. 25. Ergo eodem modo prędictus D. Co: Camillus abrogando dictas gabellas, potuit, & voluit etiam prçiudicare occaſionaliter, & cauſatiuè dictis conductoribus, quia certo non conſtat de eorum præiudicio, cum fieri potuiſſet, vt perſeuerantia locationis eis damnoſa fuiſſet, non raro enim videmus gabellarum conductores depauperari, & tamquam decoctores fugam arripere, quia penſiones ſoluere non poſſunt.

Forte poſſet eſſe dubium, an potuiſſet Princeps directò, & principaliter abrogare locationem à dicta Communitate factam, firma manente gabellarum impoſitione, quia tunc immediatè ius tertij ſuſtuliſſet, & ſine cauſa: Verum quia de locatione mentionem non fecit, ſed impoſitionem gabellę abſtulit, dicendum eſt per rerum naturam in neceſſariam conſequentiam voluiſſe etiā locationē abrogare, quia qui vult antecedens, vult omne neceſſarium
66 conſequens, l. 2. vbi DD. communiter, ff. de iuriſd. om. iud. c. prçterea, de off. deleg. Ceph. conſ. 63. num. 7. Honded. conſ. 61. num. 55. lib. 2. Surd. de alim. tit. 1. q. 11. num. 21. multa enim quę principaliter fieri non poſſunt, in conſequentiam neceſſario fieri valent, & facta cenſentur, ad tex. in l. ſi vnus, §. illud, ff. de pact. l. ſi aliena, §. hoc iure, de vſucap. Iaſ. in l. fin. n. 33.
67 in fin. C. de pact. pulchre Soc. Sen. conſ. 81. n. 9. 10. lib. 3. vbi vide; Altograd. d. conſ. 3. nu. 17. 19. 23. ideo ſicut Princeps potuit iuſtè tollere gabellas, etiam ſequella inde proueniens, per quam tollitur locatio, iuſta cenſenda eſt, vt inquit Soc. d. conſ. 81. nu. 10. lib. 3.

Siquidem cum Princeps potuerit tollere gabellas, & Populo concedere immunitatem, quamuis fortè non potuiſſet directò, & ſine cauſa tollere locationem, tamen cum hęc veniat in cōſequentiam primi actus, hoc etiā iuſtè permiſſum eſſe cenſentur, quia quando aliquid à lege fieri prohibetur directè, & principaliter, illud non cenſetur prohibitum, ſi, & quando ad illud deuenitur in conſequentiam actus permiſſi; etenim hoc caſu valet, & iuſtè factum dicitur, etiamſi directè, & principaliter fieri non po-
68 tuiſſet: ſic probat pulchrè tex. in l. 1. vbi gl. Dyn. & Bart. ff. de auth. tut. & in l. non ſolum. de reſtit. in integr. & in l. quoties, C. de iudic. per belle Soc. Sen. d. conſ. 81. num. 9. 10. lib. 3. iterum Bart in l. ambitioſa. reg. 3. de Decret. ab ord. fac. Bero. in c. nulli; num. 13. 15. de reg. Eccl. non alien. Crot. in l. 1. §. hoc ędictum, nu. 22. ff. de nou. oper. nunt. Bologn. in l. 2. nu. 65. ff. de iuriſd. om. iud. Altograd. d. conſ. 3. nu. 22. 23. vbi pulchrè loquitur.

Hoc eſt ergo dicendum, quod in caſu noſtro Princeps noluerit prçiudicare conductoribus, de quibus mentionem non fecit, quia ſi non expreſſè id voluit, ſaltem tacitè voluiſſe dicendum eſt ex neceſſaria conſequentia reſultante ex abrogatione gabellarum, ſine quibus impoſſibile eſt locationem ſubſiſtere: vt per Surd. in d. conſ. 400. num. 10. 11. nam taciti, & expreſſi par eſt virtus, l. cum quid ſi cert. pet. l. ſi hçredi-
69 tas, §. fin. de teſt. tut. l. triticum, de verb. oblig. c. ſollicitudinem, de appell. cum vulg. Ergo non eſt dubitandum neq; de voluntate, neq; de poteſtate Principis, quin potuerit abrogare, & voluerit dictam locationem, & quidquid inde ſequebatur, dum abrogauit gabellas ipſas, quæ erant fundamentum ipſius locationis.

Et propterea non ſunt attendendę aliæ clauſulę Inſtrumenti locationis, velut clauſula ſub refectione, vel clauſula iuramenti, aut obligationis Cameralis, ſi quæ, quia reſoluto principali contractu, & ſublata principali obligatione, ipſæ quoq; cenſentur caſſatę, & nullum amplius operantur effectum, eo, quod ſint correſpectiuę; omnia cenſentur vnicus actus Inſtrumenti, etiamſi eſſent plures diuerſę naturæ, cum vnum
70 dependeat ab altero, ideo ſublato principali cetera cedere neceſſe eſt: ſic pulchrè ex Bald. conſ. 317. in fin. lib. 3. & Rim. conſ. 171. Iaſ. in l. non dubium, num. 57. in fin. C. de legi. late Tiraq. de conſt. poſſ. p. 3. lim. 7. num. 28. & nu. 33. Becc. conſ. 52. num. 107. Surd. deciſ. 7. n. 29. & deciſ. 326. nu. 52. verſ. in quibus locis. Maſtrill. deciſ. 299. num. 22. 23. 24. 52. bene Gratian. diſc. 534. numer. 40. 51. Rot. apud Farin. deciſ. recent. 50. nu. 7. in fin. p. 1. & apud Zacch. de oblig. Cam. deciſ. 113. num. 12. 13. vbi pulchre id probat. & deniq; Mangil. in tract. de Euictio. q. 150. nu. 28. 29. vbi allegat alias Rotę deciſiones.

Igitur concludendum eſt, prędictos conductores non poſſe conſequi aliquod intereſſe lucri ceſſantis ex interruptione dictę locationis, & ſatis eſſe, ſi a damno proprie ſumpto immunes prçſeruentur, & ad penſionem ſolum pro rata temporis, quo illis permiſſum fuit vti, & frui, legitime aſtringantur; & ita cenſui, & iudicaui confirmandam ſententiam D. Prçtoris hoc idem ſentientis.

EPI-

E P I T O M E.

In legato fructuum dando per hęredem an veniant fructus ciuiles, & an hęres poſſit locare bona, & tradere penſionem loco fructuum, & an ſalarium pretendere poſſit.

SUMMARIUM.

1 *Fructuum appellatione veniant proprie naturales.*
2 *Hæres poteſt fundum locare, & loco fructuum tradere legatario penſionem.*
3 *Labor omnis expectat præmium.*
4 *Fructuum nomen in legatis, & Iudicijs bonæ fidei veniunt etiam omnes vtilitates, & commoditates.*
5 *Alimentorum cauſa æquiparatur cauſæ piæ.*
6 *Prouentus, & introitus nomen comprehenduntur omnes vtilitates percepibiles.*
7 *Introitus, redditus, & prouentus nomina pro eodem vſurpantur.*
8 *Indefinita oratio æquipollet vniuerſali.*
9 *Indefinita æquipollet vniuerſali fauore alimentorum, etiamſi alias non deberet æquipollere.*
10 *Legis fructibus pro alimentis non licet hæredi fundum locare, & tradere penſionem.*
11 *Bona ſunt obligata pro alimentis, quando fructus eorum cauſa alimentorum legantur.*
12 *Locare an liceat hæredi bona, quorum fructus alteri ſunt relicti à teſtatore.*
13 *Fructus legatis quando liceat fundum locare.*
14 *Legatum annum debetur in principio anni, & ſic fructus ſtatim ac ſunt collecti ex cauſa alimentorum.*
15 *Salarium adminiſtratori non debetur, niſi fuerit conuentum.*
16 *Fructus non dicuntur, niſi deductis expenſis, & quibus.*
17 *Expenſæ tantum deducuntur, quæ fiunt gratiam colligendorum fructuum.*
18 *Colonus partiarius lucratur dimidium fructuum pro ſuo labore, & expenſis.*
19 *Hæres tenetur rem legatam perquirere, & ſuis ſumptibus tradere legatario.*
20 *Fructibus legatis debent legaliter dari ſine retentione mercedis.*
21 *Legatis fructibus fundi poteſt hæres tradere legatarius fundos ad gaudendum.*
22 *Legatis fructibus per hæredem dandis non poteſt legatarios eos capere propria auctoritate.*
23 *Legatarius poteſt tolere fundum, cuius fructus ſibi ſunt legati.*
24 *Poſſeſſio non attenditur in actibus facultatis ſuis.*
25 *Poſſeſſio quando acquiratur in his, quæ ſunt facultatis.*
26 *Poſſeſſio non attenditur, vbi conſtat de proprietate, & de meritis cauſæ.*

CAPVT CCXXXI.

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

VIſo teſtamento D. Doctoris Io: Baptiſtę Munarini Regien confecto ſub die 13. Aug. 1617. in quo hęredem vniuerſalem inſtituit Montem Pietatis Regij, & diſpoſuit, quod adminiſtrator eius bonorum, & hęreditatis ſit illius Theſaurarius pro tempore, cum onere alendi filio D. Camili Blanchi, & alios quoſcunq; eius filios natos, & naſcituros, ac ipſorum omnium deſcendentes, & quotieſcunq; aderit aliquis Doctor primo ex deſcendentibus D. Camilli prędicti deinde ex alijs ſuis attinencibus grauauit dictum hæredem ad tradendam illi, qui Doctor effectus fuerit, fructus, & iatroitus bonorum ſuorum, & hereditatis incipiendo à die, qua effectus fuerit Doctor, & ſequendo vſq; ad illius mortem cum declaratione, quod ſi eodem tempore adfuerint duo Doctores ex deſcendentibus dicti D. Camilli, eis dari debeant dicti fructus, & introitus, contingit de tribus dubitare.

Primo

Primo an Doctori, vel Doctoribus prędictis dari debeant omnes fructus non ſolum naturales,& induſtriales,ſed etiam ciuiles.

Secūdò,an d. Adminiſtrator poſſit locare bona prædicta,& loco fructuum tradere prædictis Doctoribus pro alimentis penſiones fructuum.

Tertiò,an adminiſtratori prædicto debeatur aliqua merces,aut ſalarium pro ſua adminiſtratione.

Ad primum videbatur prima facie reſpondendum, quod prædictis Doctoribus dari debeant ſolum fructus naturales,non autem ciuiles,quia propriè,& ſtricte fructuum appellatione id ſolum intelligitur, quod ex corpore rei immediatè percipitur,& naſcitur,vt part us pecorum, oleum,prima,& fructus ſimiles ad tex. in l.qui ſe in fin. & l.cum quis,ff.de condict. ob cauſ. l.diuortio,§.ſi vir.vbi gl.Bart.Imol.Alex. & DD. communiter, ff.ſolut.matr.

Ad ſecundum etiam videtur affirmatiuè reſpondendum per tex. in l. fundi Trebatiani verſ. quęro, ff. de vſu, & vſufr. leg.vbi in ſimili legato de fructibus dandis permittitur hæredi tradere legatario ęſtimationem fructuum, quam Paterfamilias conſueuerat redigere ex locatione fundi.

Ad tertium videtur, & affirmatiuè poſſe reſponderi, quia omnis labor expectat premium
3 ex tex.in c.ne autem in Auth. de Iudicijs, c.caritatem 12. quæſt.2. ita gl. in c. ibi adunati 7. quæſt.1.

His tamen non obſtantibus,cenſeo prædictis Doctoribus alendis iuxta mentem teſtatoris tradendus eſſe omnes fructus cuiuſcunq. generis, non ſolum naturales, & induſtriales, ſed etiam ciuiles, quæcumq. emolumenta,& commoditates, quæ ex bonis hæreditarijs percipi poſſunt, verba enim teſtatoris non ita ſtricte intelligi debent, ſed ciuili modo interpretanda ſunt, maxime in legatis, & fideicommiſſis, & iuditijs bonę fidei,in quibus nomen:Fructus: ſignificat non tantum ea, quæ ex fundo percipiuntur immediate, ſed omnia emolumenta, commoditates, & vtilitates, quæ ex re legata
4 percipi poſſunt, vel eiuſdem occaſione proueniunt, vt bene probat tex. in l.vſuræ vicem, ff. de vſur. vbi I. C. ait ita ſeruari in legatis, & fideicommiſſis, & cæteris Iuditijs bonæ fidei, & in l.ſi vrbana,ff.de condit. indeb. l. item ſi fundi,ff.de vſufr. leg. l.de fructib. ff. de donat. inter vir. & vxor. & in l.Affricanus,§.fructus, de legat. primo. vbi hoc I. C. pulchre exprimit. & in l.ſi nauis, ff. de rei vindic. Alba conſ.318. num.11. Alex. conſ. 181. num. 6. lib. 2. late Caſtil. quotid.contr. par.1. tract. de Vſufruct. c.26. num.7.8.9. vbi plures allegat, & probat fructuum appellatione ciuili modo venire quęcumq; emolumenta, & vtilitates, quæ ex aliqua re, & eius occaſione poſſunt percipi.

Nec conſiderandum eſt, quod ſæpe in vulgari ſermone fructus dicātur, qui mere ſunt naturales, vt Poma, quia communis vſus loquendi attenditur, quando agitur de interpretatione verborum vulgari ſermone prolatorum, ſecus ſi agatur de verbis latino,& litterali ſermone prolatis, & maxime ſi proferens ſit Doctor, tunc enim non fit interpretatio ſecundum communem vſum loquendi. ſed ſecundum artem litterariam, & ſen ſum legiſtarum. Alex. conſ. 26. num. 12. verſ. ſermones, lib.3. quem ſequitur. Marcell. Calà in tract. de mod. artic. & prob. gl.vnic.§.2.n.519.

Hæc autem multo magis procedere debent in preſenti caſu, vbi tractatur de negotio, & cauſa alimentorū, quæ adeo eſt fauorabilis, vt
5 ęquiparatur piæ cauſæ, ad tex. in l. Mella in princ. ibi: pietatis intuitu, ff. de alim. & cibar. leg. & in §. interdicimus in Auth. de Eccleſijs titulis. gl. in l.alio. vbi Bart. eod. tit. de alim. Iaſ. conſ. 95. num.2. vol.1. Craue. conſ.190. num. 10. ideo lata eſt facienda interpretatio per tex. in l. fauores. de reg. iur. in 6. cum vulg.

Sed de hoc in caſu noſtro nihil eſt dubitandum, quia teſtator non fuit contentus vt nomine : Fructus: ſed ampliando legatum dixit, & introitus: quod eſt verbum magis generale comprehendens quamcumq; vtilitatem, &
6 commoditatem ex rę perceptibilem, vt probatur per gl. in l. frugem. de verb. ſignif. & expreſse per Innoc. in c. Paſtoralis ſuper verb. Redditus: de donat. & Card. ex Clem. prima de exceſs. Prelat. Alciat. in d. l.frugem. vt inquit pulchre Caſtr. in conſ. 417. ſub num. 2. verſ.2. ex illis, lib.1. vbi loquitur de iſtis vocibus: Redditus,Introitus, Prouentus. Tuſch.lit. F. concl.484. num. 16. vbi vtitur ijſdem vocabulis. Ceph. conſ. 637. nu.3. Surd. conſ.162. num.3.& ego dixi contr.for.47.num.4.Caſtil. d.c.36. num.8.

Siquidem nomen introitus, & prouentus, aut redditus pro eodem vſurpatur, vt apud
7 Caſtr.d.conſ.417. Bero.conſ.51.num.5. lib.2. qui videatur, quia pulchre loquitur. Tuſch. d. concl.484. num.16. Surd.d.conſ.162.num.3. & ego dixi contr. 47. num.3. ad rem facit Caſtil.d.cap.36.num.8. adeo, vt concludendum ſit omnes vtilitates,& commoditates,quę percipi poſſunt ex dictis bonis hæreditarijs comprehenſus fuiſſe in dicto legato, & predictum Theſaurarium teneri eas præſente dictis Doctoribus legatarijs.

Et hoc confirmatur ex modo loquendi per dictum teſtatorem adhibito, dum indefinite mandauit tradit prædictis Doctori, ſeu Doctoribus fructus, & introitus bonorum ſuorū perinde enim eſt, ac ſi dixiſſet, omnes fructus, &

vni-

vniuerſos introitus, quia indefinita Oratio æquipollet vniuerſali. l.ſi plurib. vbi Bart.Ang. & Caſtr. ff. de leg. 2. l. ſi ſeruitus. de ſeruit. vrb.præd.l.ſi is, qui §. vtrum ita in fin.vbi Soc. n.4. de reb.dub.quod procedit maxime fauore alimentorũ, in quibus ſermo indefinitus æqui-
9 pollet vniuerſali,etiam in caſib. in quib. regulariter non ſolet æquipollere ſecundum Bart.in l.quidam hæredem.n.1.ff.de Tritic. vin.oleoq. leg. quem ſequitur Surd.de aliment.tit.5. q.1. n.17. Ergo omnes omnino fructus, & introitus tradi debent dictis Doctoribus, ſeu legatarijs.

Non obſtat ſecundũ,quod poſſit D.Theſaurarius locare bona prędicta,& penſionẽ tradere legatarijs, quia id procedit, quando legatũ eſt factum ob aliam cauſam, quam alimentorũ, ſecus eſt, ſi pro alimentis factum ſit, quia tunc
10 hæres non poterit ęſtimationem ſoluere, vel quid diuerſum a fructibus relictis tradere inuito legatario, cum ille fundus, ſeu bona ſint obligata pro alimentis: ita pulchrè Additio ad Ludou.Roman. ſingulariter 434.verſ.quod intellige, cum enim bona prædicta ſint obligata
11 pro alimentis, ad tex. in l.2. & in l.Lucius, vbi not.ff.de alim.&.cibar.leg.Caſtr.conſ.358. n.4.lib.1.Rom. conſ. 388.col.1.non poſſunt alienari, & ſic verſamur extra caſum d.l.fundi Trebatiani.ff.de vſu,& vſufr. leg.quæ nihil nocet in caſu noſtro,cum loquatur in eo caſu,vbi fundus non erat obligatus pro alimentis preſtandis, ſeu pro fructibus legatis, & ideo poterat etiam alienari: Vnde non eſt mirum, ſi remanebat obligatio ſolum tradendi fructuum, æſtimationem, quod in caſu noſtro non poteſt verificari, vbi bona prædicta hæreditatis ſunt obligata pro alimentis, & ſic alienari prohibentur, & per conſequens remanet obligatio tradendi fructus ipſos, vt teſtator mandauit, a cuius verbis non eſt recedendum, quia voluntas teſtantis eſt omnino ſeruanda. §. diſponat, in Auth.de nupt.

Immo non eſt neceſſe adducere hanc ſpecialitatem in alimentis, quia ſtando etiam in proprijs terminis eiuſdem l. fundi Trebatiani, non
12 licet hæredi locare bona, & tradere æſtimationem fructuum iuxta penſionem a conductore ſoluendam, quando legatarius poſſet prætendere aliquod intereſſe, vt puta, quod fructus plus valerent, quam penſio ſoluenda per conductorem, vt per Add.ad Rom.d.ſing.434 in fin. quod ſemper verificari poteſt, quia coloni ſolent conducere prædia, vt lucrifaciant, diſpoſitio autem d. l. fundi Trebatiani, procedit, quando legans, dum viuebat, erat ſolitus locare bona, quorum fructus legauit, vt legitur in ea, & propterea nec etiam in terminis illius legis licet hæredi aliud ſoluere pro alio, hoceſt, æſtimationem fructuum, ſed ſi fundus conſueuit locari nummis, præſtanda erit pecu-
13 nia, ſi vero locari conſueuit ad quantitatem fructuum, vt fit paſſim colonis partiarijs, tunc fructus peti, & præſtari debent, vt declarat Bart. in d. l.fundi n. 3. quem ſequitur Surd.de alim.tit.8.priuil.82.n.4. & conſentit Caroc.de locat. & conduct. p.5. de 6. grad. accid. q.10. num.12.

Sed ſic eſt, quod hic non conſtat prædictum D. Munarinum teſtatorem fuiſſe ſolitum nummis locare bona prædicta, immo non eſt veriſimile vniuerſa bona locaſſe, ergo hæres non poterit hoc facere inuito legatario, nec attendi debet, ſi aliàs adminiſtrator conſueuit locare, quia id factum eſt de conſenſu legatarij,& quia ſecundum legem prędictam non attenditur, quod conſueuerit facere hæres, ſed an paterfamilias legans, dum viueret, eſſet ſolitus bona locare; Ergo nullo modo poteſt dictus D.Theſaurarius locare bona prædicta inuitis legatarijs, ſed preſtare tenebitur fructus ipſos, ſi ipſi id mallint, non enim fuit legata penſio, ſed fructus, & introitus.

Accedat, quod locare bona, & dare æſtimationem, pugnat cum voluntate teſtatoris, qui reliquit fructus ipſos, & introitus, & cum legatum ſit factum ex cauſa alimentorum, & ali-
14 menta ſint percipienda ex fructibus dictorum bonorum, ſtatim debentur, ac colliguntur, & præſtari debent legatarijs tempore recollectus, quia annuum legatum debetur in principio anni ex l.1.C. quand.dies leg.ced. l.nec ſemel.ff. eod.Surd.de alimen.tit.9. q.6. n.12. ideo cum ſoleant conductores,qui nummis colunt,ſoluere penſiones potius in fine anni, & longè poſt fructus collectos, non erit licitum hæredi, & prędicto Adminiſtratori locare bona, & prorogare tempus ſolutionis in damnum legatariorum, qui poſſunt conſequi fructus ipſos, ſtatim ac ſunt collecti, quod fieri non poteſt, locatis bonis, tum quia conductor vult aliquam partem fructuum lucrari, tum quia tardius ſolet ſoluere penſionem.

Ad tertium reſpondetur, teſtatorem nihil reliquiſſe pro ſalario hæredi prædicto, aut bonorum eius adminiſtratori, ideo non debetur ei aliqua merces, quæ non poteſt dari ſine damno legatariorum, etenim adminiſtratori non datur
55 ſalarium, niſi ſic fuerit conuentum. l.ſalarium, C.mandat. l.qui mutuum. §. ſalarium, ff.eod. Et hoc ſatis conuenit, & congruit cum diſpoſitione d. l. fundi Trebatiani. vbi in ſimili caſu non permittitur tutori hæredis aliquid ſibi retinere de fructibus fundi relictis alteri, ſed Iuriſconſultus cenſuit, legatario dandam eſſe illam quantitatem, quam viuus paterfamilias ex locatione fundi redigere conſueuerat, ſi enim totum dare debet, quod teſtator percipiebat, non licet hæredi retinere ſibi quidquam pro ſalario, aut mercede.

Et quamuis fructus non dicantur, niſi dedu-
ctis expenſis,ad tex. in l. quod in fructus. ff.de
vſur. leg. 1. Cod. de fruct. & lit. expenſ. & in
dicta leg.fundi, vbi Doctores notant. tamen
16 id intelligitur de expenſis, quæ fiunt gratia
fructuum recolligendorum, vt pulchre per
Caſtr. in conſil. 378. numero quarto, verſ. re-
17 ſpondeo, lib. primo Tuſch. littera F. concluſ.
484. numero 27. Pariſius. conſil. 94. nume-
ro 25. libro ſecundo. Afflictus deciſ. 252. nu.
27. de quibus expenſis hic non eſt quæren-
dum, quia cum bona fructiſera locentur co-
lonis partiarijs ad dimidiam fructuum, vt
moris eſt colonus ſuis expenſis facit omnia,
quia operas ſuas, & ſumptus ponere videtur
pro illa medietate fructuum ſibi contingente,
& aliam medietatem Domino liberè tenetur
18 tradere, teſte Bart. in l.fructus, nu.5. ff. ſolut.
matr.Ergo nulla alia impenſa ſupereſt facienda
cum colonus teneatur etiam conducere ſuis
expenſis fructus Dominicales ad domum Do-
mini ſui. Vnde in caſu noſtro pro expenſis ſuf-
ficit partem ruſticalem fructuum colono debi-
tam, vt per Bart.in d.l.fundi Trebatiani.ad fin.
ff.de vſu, & vſufr.leg.

Si verò hæres, ſeu Adminiſtrator prætendat
ſalarium pro operis ſuis, & labore in legato
præſtando, reſpondeo, eum id conſequi non
poſſe, quia ad hoc tenetur ex munere ſuo
adeo, vt debeat etiam rem legatam perquire-
19 re, & eius operam pręſtarę, vt eam tradat ſuis
etiam ſumptibus, vt probat tex. in l.cum ſer-
uus & in l.Affricanus in princ. de leg.primo, &
ad rem facit Bald.in l.vnica. §. excepto.ante n.
1.C.de caduc. tollen.

Et hoc iuſtum, & ſatis conueniens eſſe vide-
tur, quia ſi pro modo laboris,ſalarium eſt con-
cedendum,vtiq; nullum dandum eſt in pręſen-
ti caſu, quia ſi agri hæreditarij locantur colonis
partiarijs ad medietatem fructuum, ipſi omnes
labores, & ſumptus facere tenentur,& condu-
cere fructus ad domum Domini, vt viſum eſt,
ſi vero nummis locantur,non interuenit aliquis
ſumptus, vel labor locatoris, cum tantum reci-
pere debeat penſiones pecuniarum,quod in ſe
continent minimum laboris, & ideo non ha-
betur in conſideratione, quia parum, & nihil
æquiparantur ad tex. in l.illud. §.minus de tri-
but. l.minus de verb. ſign. §.1.Inſt.ad l. falcid.
c. licet cauſam. §.quamquam, de probat. &
propterea fructus omnes, vel penſio integra
20 danda eſt legatarijs ad tex. in d.l.fundi Treba-
tiani. vbi Bartol. & Doctores. de vſu, & vſufr.
leg.

Et caſu quo Adminiſtrator velit omnem
penitus euitare laborem, poterit concedere le-
gatarijs curam bonorum, vt ipſi propria indu-
ſtria fructus percipiant,& agros colere faciant,
ipſis enim conſentientibus ſic tradendo fundos
21 hæres, & adminiſtrator liberabitur ab onere,
quod ſuſtinet in traditione: vt probat tex. in l.
ſi quis argentum. §. ſi vero. vbi gl. & Bald.C.
de donat. & ſequitur Alex. ad Bart. in d.l.fun-
di Trebatiani, littera A. de vſu, & vſufruct.
leg.

Immo quamuis legatarius fructuum non
poſſit propria auctoritate percipere fructus,
22 quando teſtator mandauit per hæredem eſ-
ſe ei dandos, ſed debeat eos ſingulis an-
nis de manu hęredis percipere, per tex. in
d.l. fundi. vbi gl. in verb. dari tamen quando
legatarius vult colere, & ſeminare agrum
23 non cauſa poſſeſſionis adipiſcendę, ſed ad
ius ſuum conſeruandum, hoc ſine dubio facere
poteſt,iuxta nor. in l. 1. Cod. vti poſſid. & per
gl. in d.l. ſi quis argentum, §. ſi vero,in verb.
fundos, verſ. vt faciat coli. Cod. de donat. di-
xit expreſsè Baldus in dict. l.vnic. §. excepto.
numero primo. Codice, de caducit. toll. vbi
tradit etiam vtile eſſe legatario, ſi proteſte-
tur, ſe id facere ex cauſa tantum iuris ſui con-
ſeruandi.

Non obſtat, quod Adminiſtrator ſit in quaſi
poſſeſſione nummis locandi, & ſalarium
ſuum exigendi, & retinendi, quia quate-
nus id verum ſit in facto, tamen non poteſt
dici, quod exinde acquiſierit aliquam poſ-
ſeſſionem, aut ius ita faciendi, quia totum
factum eſt, conſentientibus, & non contra-
dicentibus legatarijs, & propterea in his,
quæ fieri ſolent iure facultatiuo, vel ex
voluntate aduerſarij, nullum ius quæritur
24 agenti, nec vlla poſſeſsio, vel quaſi, quæ
ſit attendenda, non obſtante lapſu tempo-
ris etiam immemorabilis, vt per Innocent.
in capit. cum Eccleſia ſutrina, numero 5. de
cauſ. poſſeſſ. & propriet. Abb. in c. Abbate.
numero 9. de verb. ſign. & in cap. quod tran-
lationem. numero quarto, de offic. deleg.
Decius conſil. 75. numero ſexto,latè Surdus
conſil. 127. numero 82. fusè etiam Beltram.
ad Ludouiſ. deciſ. 162. numero 6. vbi tradit
non dari poſſeſſionem manutenibilem, plu-
res allegat Poſtius in trac.de manuten. obſ.53.
n.2.3. & ſeqq.

Nam in hac materia non acquiritur ali-
qua poſſeſſio, nec inducitur aliqua conſue-
tudo, ſeu pręſcriptio propter actum faculta-
tiuum, niſi præcedat prohibitio,ſeu contradi-
25 ctio cum ſubſecuta acquieſcentia,ad tradita
per Caſtr. in l. qui luminibus, numer. 2. verſ.
ſed tantum, ff. de ſeruitut. vrb. præd. Gonzal.
ſuper reg. 8. Cancell. gloſa 5. §. 6. numero
36. 37. Giouagn. conſil. 9. numero 87. lib. 1.
Bartolus in l. 1. numero ſecundo & tertio.
Alex. dicto conſil. 52. numer. 5. Decius conſil.
58. numero 1. & late Bero. in capit. 2. num. 6.
Seraphinus deciſione 1086. numer. 1. Rota
diuerſ.

Sed eſto, quod conſtaret de hac quaſi poſſeſſione, tamen ea non eſt attendenda, cum ex iuribus allegatis, & ex tenore teſtamenti ſatis conſtet de meritis cauſæ, & de iuſtitia prætenſionis legatariorum, quia licet dici ſoleat, etiã Prędonem eſse manutenendum, tamen vbi conſtat eſse prædonem, & apparet de bono iure aduerſarij in meritis cauſæ, denegatur illi manutentio, per doctrinam. Innoc. in d. c. cum Eccleſia Sutrina, vbi Abb. n. 26. de cauſ. poſſeſs. & propriet. Bero. in c. in litteris ſub num. 68. de reſtit. Spol. Craue. conſ. 248. n. 6. verſ. non obſtat, & conſ. 282. in fin. Menoch. de recuperand. poſs. remed. 1. n. 113. vſq. ad n. 128. Gratian. diſc. 899. n. 22. Rot. deciſ. 3. de reſtit. ſpol. in Nouis, & apud Farin. deciſ. recent. 591. n. 4. p. 2. eadem Rot. apud Poſtium d. trac. de manut. deciſ. 295. num. 1. vbi docet, quod probato defectu proprietatis, de poſseſſione non eſt amplius quærendum, nec diſputandum, & ego idem probaui in contr. for. 107. n. 39. 40. vbi alios allegaui, ex quibus cenſui pronuntiandum ad fauorem legatariorum.

E P I T O M E.

Pactum cum mercatore initum de aſſecurando capitali, & certo lucro, an valeat.

SVMMARIVM.

1 *Clericis prohibetur exercitium mercaturæ.*

2 *Mercatura, & negotiatio clericis eſt interdicta.*

3 *Clerici non poſſunt contrahere ſocietatem ſuper mercatura.*

4 *Minor non poteſt ſe obligare ex cauſa ſocietatis ſine curatore.*

5 *Limitata cauſa limitatum producit effectum.*

6 *Minor non poteſt obligare bona ſtabilia ſine decreto Iudicis.*

7 *Minor non poteſt obligare bona ſine iuſta cauſa, & debita ſolemnitate.*

8 *Mercatura an ſit legitima cauſa obligandi Minorem.*

9 *Intereſſe, & lucrum incertum non poteſt taxari ab initio.*

10 *Intereſſe non probatur per confeſſionem partis.*

11 *Intereſſe. lucri ceſſantis non debetur, niſi concurrentibus tribus requiſitis.*

12 *Conſuetudo non excuſat ab vſuris.*

13 *Vſurarum a reſtitutione non excuſat conſuetudo.*

14 *Fructus debet imputari in ſortem, ſi contractus eſt vſurarius.*

15 *Clericus non poteſt conueniri coram Iudice laico, & ſi conſentiat.*

16 *Bona ſunt acceſſoria perſonarum, & ſic exempta, ſicut perſona clerici.*

17 *Clericus etiam contumax non poteſt iudicari a Iudice laico.*

18 *Fratres retinentes in communi hęreditatem paternam, non dicuntur ſocij omnium bonorum, ſed tantum in illa.*

19 *Minor non poteſt contrahere ſocietatem ſine decreto.*

20 *Societas quando dicatur contracta inter fratres.*

21 *Socius non communicat, quando contrahit nomine proprio.*

22 *Socij non communicant empta nomine proprio, niſi ſint ſocij omnium bonorum.*

23 *Frater non acquirit fratri, niſi pro eo etiam acceptet.*

24 *Socio quæſita extra cauſam ſocietatis non communicantur.*

24 *Agens ſine actione repellitur.*

25 *Creditor non poteſt accipere tenutam bonorum, quæ ſibi non ſunt obligata.*

26 *Exceptio: tu non es nominatus Inſtrumento, præcipuè attendenda.*

27 *Ratificatio inducitur non ſolum verbis, ſed etiam factis.*

28 *Ratificatio non inducitur, niſi probatio illius neceſſariò concludat.*

29 *Ratificari non poſſunt, quæ non ſunt facta nomine ratificantis.*

30 *Res inter alias acta alteri non præiudicat.*

31 *Sententia non probat, niſi iuſtificatur ex actis.*

32 *Inſtrumentum productum in fauorabilibus, in cæteris verò impugnatiue non* probat

probat contra producentem.

33 *Adiudicatio quid requirat.*

34 *Sententia ſine probationibus lata eſt iniqua, & non tranſit in Iudicatum.*

35 *Incluſio vnius eſt excluſio alterius.*

36 *Remedium c. reintegranda, habet locum, etiam quando Iudex priuat poſſeſſione male.*

37 *Stylus Iudiciorum habetur pro lege.*

38 *Minor non habens curatorem poteſt ſine illo ſe obligare, & ſocietatem contrahere.*

39 *Minor non obligatur ſtatuti ſolemnitate, quando contrahit cum Eccleſia, vel clericis.*

60 *Equipollentium quid ſiat, non refert.*

41 *Minor factus maior ob lapſum quinquennij cenſetur ratificare contractum.*

42 *Ratificare videtur contractum, qui ſoluit, vel recipit ex cauſa illius.*

43 *Intereſſe veriſimile poteſt ab initio taxari.*

44 *Sociorum pactum, vt ſaluum ſit capitale, & lucrum certum, non valet.*

45 *Vſurarium eſt pactum, quod ſaluum ſit capitale, & lucrum certum.*

46 *Legis caſus vbi eſt, nihil vlterius eſt quærendum.*

47 *Aſſecuratio ſortis, & lucri quomodo fieri poſſit.*

48 *Socij in mercaturis quomodo poſſint aſſecurare ſortem, & lucrum certificare.*

49 *Aſſecuratio Capitalis, & lucri in mercimonijs fieri poteſt cum moderamine.*

50 *Lucrum quando poſſit ab initio taxari.*

51 *Conſtitutio Pij V. de lucris quomodo procedat.*

52 *Conſtitutio Sixti V. de nonſaluando Capitali, quomodo procedat.*

53 *Pactum de aſſeruando lucro valet.*

54 *Lucrum poteſt verificari, & aſſecurari etiam ab initio.*

55 *Lucri taxationem eſſe exceſsiuam quis probare debeat.*

56 *Contractus licitus efficitur per conſuetudinem.*

57 *Conſuetudo peccandi non excuſat, & quomodo.*

58 *Conſuetudo poteſt interpretari, an contractus ſit licitus.*

59 *Pupilli, & viduæ excuſantur, dando pecunias ad lucrum certum.*

60 *Lucrum quando percipi poſsit, vel non, in mercibus.*

61 *Lucrum non poteſt percipi, niſi agatur cum mercatore.*

62 *Clericus poteſt negotiari per alium, & ſecretè.*

63 *Negotiatio, quando ſit prohibita clericis.*

64 *Negotiatio, vt ſit delictum in clericis quid requiratur.*

65 *Clerici poſſunt contrahere ſocietatem ſuper officijs Romanæ Curiæ, & dare pecunias ad cambium.*

66 *Clerici poſſunt licitè negotiari per alium, pro ſua, & ſuorum ſuſtentatione.*

67 *Clerici quando non poſſint licitè negotiari per alium.*

68 *Clerici negotiantis intentio ſpectãda eſt.*

69 *Clericus negotiator non dicitur, qui ſemel, vel bis negotiatus eſt.*

CAPVT CCXXXII.

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DE anno 1626. ſub die 22. Decembris D. Ludouicus Mazzolius a Mirandula recepit a M.R.D. Horatio Poſſidonio Primicerio eiuſdem loci, ſcutos centum ad negotiandum in ignem, quos ille promiſit in mercibus implicare, & exercere cum eis mercaturam ad annum, & vltra ad beneplacitum partium; & dein reſtituere ei veram ſortem cum medietate lucrorum.

Et cum ei non placeret tenere computum negotij, in eodem contractu conuenit cum eodem Poſſidonio pro parte lucri, quæ ad ipſum ſpectare poſſet, ſoluere illi quotannis ſcuta octo

octo cũ pacto, vt ſi Capitale deperiret ſine culpa D. Ludouici damnum ſentiretur, pro vt de iure, vt conſtat ex chirographo a partibus ſubſcripto in vim iurati Inſtrumenti cum obligatione Camerali.

Et cum tranſactis nonnullis annis dictus D. Ludouicus ceſſaſſet ſoluere D. Horatio lucra, ſtante,quod primo tantum anno exercuit mercaturam non ſine damno, prædictus D. Horatius conuenit eum in foro ſæculari Mirandulę, & obtinuit a Iudice tenutam cuiuſdam terræ Ronchinæ bubulcarum ſeptem, & tabularum 33.quæ erat communis cum D.Fabio, & M.R. D.Franciſco fratribus germanis dicti D. Ludouici æſtimatę ſcutis viginti pro qualibet bubulca, & fuit adiudicata in ſolutũ pręd.D.Horatio.

De anno autem 1641. prædicti fratres diuiſerunt cætera bona paterna, quia viuebant in communione, vt ſolent fratres poſt mortem patris, nulla facta mentione dictæ terræ.

Verum de anno 1643.ſub die 7.Maij dicti fratres conſtituerunt quærelam contra dictum M. R.D. Horatium allegando, eum ſibi vſurpaſse dictam terram, & fraudaſſe dictum D. Ludouicum, qui erat minor tempore dictæ ſocietatis contractæ,& non exercuit mercaturam,niſi per annum, & tamen ille taxauit lucra ad rationem octo pro centenario, & exegit in fraudem vſurarum, & nulliter dictam terram obtinuit, quæ erat communis cum alijs fratribus ipſis non auditis, neque citatis, non obſtante, quod ipſi non erant debitores d. D. Horatij in obolo, & quod dictus D. Franc. eſſet clericus, qui non poterat conueniri coram Iudice laico, etiam ſi debitor fuiſſet, ideo petunt dictam terram ſibi reſtitui, & dictus D. Ludouicus illi offert ſcuta centum iam accepta: Ideo quęritur quid iuris.

Et ſanè videtur prima facie reſoluẽdum contra dictum D.Horatium, vt ſit excommunicandus, & puniendus, quia cum eſſet clericus ſa-
1 cris initiatus, & in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutus, non poterat ſine pęna exercere mercaturam, & negotiari, cum hoc clericis prohibeatur in c.2. Ne cleric. vel monac.c.clerici, & c.fin.de vit. & honeſt. cler. Clem.1.vbi gl. & DD.eod.Farin. fragm.p.1.verb.clericus,n.147 Carol. de Graſſ.de eff.cler. eff.6.n.1.vbi reddit
2 rationes, & latè probat clericis interdictam eſſe mercaturam, & negotiationem ſic etiam docet Bellet.diſq.cler.p.1.tit.1.§.21.n.7.8.Burat. deciſ. 908. nu.7. p.2. ideo clerici non poſſunt contrahere ſocietatem ſuper mercatura,
3 & negotiatione, Menoch. conſ. 12. n. 12. & in trac.de pręſ.lib.3.præſ.56.nu.8. Rim.iun.conſ. 280.n.14. Felix in trac.de ſocietat.c.8.n.12.

Secundo, ex parte etiam dicti Ludouici inualida videtur obligatio ex cauſa ſocietatis, quia pupillus & minor non poſſunt contrahere ſocietatem, & ſe obligare, ſine curatoris auctoritate, & ſolemnitatibus ſtatutorum. Simoncel.de Decret.lib.2.tit.6. inſpect.4.nu.39.
4 Menoch.lib.3.præſ.56. n.9.Felix.in trac.de ſociet.c.3. n.10.& c.5.n.1.

Nec obſtat, quod dictus D. Ludouicus contraxerit hanc ſocietatem cum authoritate cuiuſdam Coradini eius Curatoris: quia iſte Curator fuerat illi decretatus ad vnicum tantum actum,diuerſum a prædicto, vt ſcilicet crearet annuum centum ſcutorum octo vendendũ pro ſcutis centum gratia liberandi ſe a quibuſdam creditorum moleſtijs, ideo non poterat authorizare in iſto actu ſocietatis longè diuerſo, quia limitata cauſa limitatum producit effectum,
5 l.in agris, ff. de acquir.rer.domin. in l.cum ſeruo in princ.vbi Bald.de contrah.empt.l.cancellauerat,de his quæ in teſt. delen.

Immo cum d.D.Ludouicus obligauerit etiã bona ſtabilia pro obſeruatione id facere non
6 poterat ſine decreto Iudicis: ad tex. in l.ſi prędia. ff.de rebus eorum; & in effectu non poterat dictus minor facere tales obligationes ſine
7 iuſta cauſa, & debita ſolemnitate adeo, vt non ſufficiat vnum ſine altero. Rot. diuerſ. deciſ. nouiſs. 77.n.10.11.p.6. & cum mercatura non
8 reperiatur inter legitimas cauſas; Simoncell.de Decrer. d.inſpect. 4. ſub n.39. ſequitur inanem fuiſſe dicti minoris obligationem.

Tertio iniuſtum, & illicitum videtur fuiſſe illud pactum de ſoluendo lucro incerto in rationem octo pro centenario tum ratione quantitatis, tum quia nimis incerta ſunt lucra negotiationum, & pendent a futuro euentu, ideo huiuſmodi intereſſe non poteſt ab initio taxari,
9 nec debetur,niſi probetur,vt per Graſſ.except. 32.n.80.81.Rot.apud Farin. deciſ.crim.7.n.2. & deciſ.331.n.1.6.7.idem Farin.conſ.182.n.1. vbi de communi & nu.34. Rot.poſt Zacchiam de ſociet. deciſ.42.n.5.

Quod adeo verum eſt, vt conſuetudo Mirandulæ ſoluendi octo pro centenario in huiuſ-
10 modi ſocietatis contractibus tanquam nutritiua peccati non validet pactum ſic illicitum, & vſurarium, quia circa vſuras nihil poteſt con-
11 ſuetudo ad tex. in c. quia in omnibus cum gl. de vſur. Rot. apud Farinac. deciſ.crim.84. ſub n.1. verſ.tum etiam, & n.2. Cenc.de Cenſ.p.2
12 cap.2.q.4.art.6.nu.11. & poſt eum Rot. deciſ. 552.n.3. & deciſ. 227.n.3. Farin.fragm. par.1.
13 verb.conſuetudo, n.117. Rot.diuerſ. dec.301. n.23.24.p.5.

Ex quibus videtur dicendum,prædictum D. Horatium teneri fructus perceptos in ſortem imputare, quia lucra prædicta extenuant fortẽ
14 principalem, ac ſi pro ſorte fuiſſent ſoluta; Surd. deciſ.328.n.14. 17.18.

Hæc quidẽ vrgere videbantur,ſed non erant talia,vt omnẽ tollerent difficultatẽ,& facerent, vt penitus dict. D. Horatius eſset condemnan-

dus, & propterea ad partes, & diſtinctè nego-
tium eſt examinandum; Si quidem reſpectu
tertiæ partis dictæ terræ communis inter dictos
fratres ſpectantis ad dictum R. D. Franciſcum,
& dicto R. D. Horatio adiudicatæ, certum eſse
videtur, adiudicationem fuiſse inualidam, quia
dictus R.D. Franciſcus non erat eius debitor,
& etiam ſi fuiſset, quia tamen erat clericus, nō
15 poterat, etiam ſi voluiſset, coram Iudice laico
conueniri. c.ſi diligenti.de for. comp. c. deniq.
86.diſt.c.cum non ab homine, de Iudic. Auth.
ſtatuimus, C. de epiſc. & cler. ideo non potuit
Iudex ſæcularis etiam ſeruato iuris ordine ei
auferre bona ſua, & alteri adiudicare, quia ſicut
clericus non ſubijcitur foro ſæculari, ſic nec
16 eius bona, quia ſunt acceſsoria perſonæ Eccle-
ſiaſticæ; ſic ex c. ſtatuimus 11. q. 1. & Auth.
ſtatuimus, C.de epiſc. & cler. gl.& DD. com-
muniter in c.Eccleſia S.Mariæ, de conſtit. Bald.
in c. 2.de Iudic. latiſſime Carol. de Graſs. de
eff.cler.eff.1. nu.10.11.13. vbi teſtatur de ve-
riori, & comuniori DD. ſententia. Bellet. diſq.
cler.p.1.tit.de exempt.cler.S.5.n.2. adeo, vt id
procedat, etiam ſi clericus coram ſæculari cita-
tus forum non declinaret, quia adhuc ab illo
17 Iudice non poteſt iudicari, neq; pro [contuma-
ce haberi, ad tex.in c. 1. de cleric. coniug. in 6.
Io. And. & Butr. in d. c. ſi diligenti. vbi Abb.
nu.31. de for.comp.Grammatic. deciſ.29. n.4.
Graſs.d.eff.1.n.45. Bellet. diſquiſ. cler.p.1. tit.
de fauor.cler.perſon. S. 2. num.9. vbi alios ad-
ducit; Vnde multò minus potuit dictus Iudex
laicus ſpoliare bonis ſuis prædictum clericum
non debito rem, quem nec citare fecit, contra
l.de vnoquoque de re iudic.

Nec obſtat, quod dictus R. D. Franciſcus
viueret in communione cum alijs fratribus poſt
mortem primi, quia hæc non erat ſocietas vni-
niuerſalis, ſed tantum communio bonorum pa-
ternorum, fratres enim retinentes paternam
hæreditatem indiuiſam, ſolummodo inter eos
cenſetur ſocietas contracta in bonis hæredita-
rijs, & non dicuntur ſocij omnium bonorum,
18 per tex.in l.ex parte. S.filius. ff.fam. erciſc. l. ſi
fratres. in princ. ff. pro ſoc. Petr. de Vbald. in
trac. de duobus fratribus, p.3. n.24. Rim. iun.
conſ.377.n.21.Felix in tract.de ſociet.c.11.n.6
Ceph.conſ.247.n.43.Menoch.de arb. iud. caſ.
327.n.15.Trombett.in trac.de ſociet.c.2.n.21.
& num.50.

Hoc autem multo magis dicendum eſt in
fratre minore, qui non poteſt contrahere ſocie-
tatem ſine decreto, & ſine curatoris aſsenſu,
vt vidimus, & probatur ex l.vt in conductionib.
19 in fin.ff.pro ſoc. propterea in caſu noſtro non
poteſt dici, quod dictus R.D. Franciſcus ha-
buerit partem in dicta ſocietate, tum quia di-
ctus D.Ludouicus eam contraxit nomine pro-
prio, tum quia non apparet de communicatio-
ne, & tamen ad hoc, vt ſocietas dicatur con-
tracta inter dictos fratres, debent inſpici actus
20 ſociales, & quod facta ſit communicatio no-
mine vtriuſq; Trombett.d.trac.c.2.nu.32. quę
hic non verificantur, ergo dicta adiudicatio
terræ eſt nulla, & reuocanda, tum ex defe-
ctu poteſtatis in Iudice, tum ex carentia cauſæ,
& ſolemnitatis.

Reſpectu verò portionis prædicti D. Fabij
alterius fratris, maior eſt difficultas, quia ipſe
agebat negotia communia: Nihilominus con-
cludendum etiam videtur, dictam adiudicatio-
nem in hac parte fuiſſe nullam, & reuocandã,
quia chirographum ſocietatis non obligat illũ,
ſed tantum D. Ludouicum, qui contraxit ſo-
21 cietatem dictorum ſcutorum centum cum di-
cto D. Horatio nomine proprio; non autem
nomine communi, vt etiam præſumitur ex
Bald. in l. qui ex aliena, C. ſi quis alter, vel ſibi,
Felix de ſocietat.c.3.n.43.& c.14.n.87.Trom-
bett.eod.trac.c.10.n.83.

Namq; emptum, vel geſtum nomine proprio
ab vno fratre, vel ſocio non efficitur commune,
nec communicari debet inter fratres, vel ſo-
cios, niſi fuerint ſocij omnium bonorum, vt
probat tex. in l. ſi quis ſocietatem. & ibi Bald.
22 & communiter DD. & gl. ſuper verb. coierit.
ff. pro ſoc. & in l. ſi patruus. C. communia
vtriuſq. Iud. Bart. in l. Titium, & Meuium. S.
altero. ff. de adm. tut. Bald. in l. ſi fratres, in
princ. verſ.ſed quid ſi ſunt duo, ff.pro ſoc.Petr.
de Vbald.de duobus fratribus, p.5.n.3. Corn.
conſ.54.n.2.lib.1. Ruin.conſ.216.n.4.lib.1.de
communi Menoch conſ.121.n.32. & n. 78. &
conſ.419.nu.5. Felix in d.trac. de ſociet. c.14.
n.74.Trombett.eod.trac.c.10.n.76.

Et ratio eſt, quia frater nihil acquirit fratri,
23 niſi pro eo etiam expreſsè acceptet actum, vt
per Cyn. in Auth. ſacramenta puberum.q.10.
C. ſi aduerſ. vend. tum quia quæſitum extra
24 cauſam ſocietatis per vnum ex ſocijs, commu-
nicari non debet alteri, l.cum duobus, S.cum
duo ff. pro ſoc. ſic inquit Trombett. d. c. 10.
num.77.78.

Et in caſu noſtro confirmatur, quod dictus
D. Ludouicus contraxerit ſocietatem, pro ſe,
quia dictus D. Ludouicus recepit pecuniam no-
mine proprio, & pro illius reſtitutione præſti-
tit quendam fideiuſſorem, pro cuius indemni-
tate obligauit ſe dictus D.Fabius, & ſic conſtat,
D. Fabium nullam obligationem contraxiſſe
cum dicto D.Horatio, nec ſociales actus feciſſe
cum d. D.Lud. ſed fecit obligationem indem-
nitatis, quam quilibet extraneus facere poteſt
25 ſine nomine ſocietatis; Ergo dictus D. Hora-
tius nullam habebat actionem contra D.Fabiũ,
& ideo repellendus erat, ex S. 1. Inſt.de actio.&
l.ſi pro te.C.de iur. dot.cum vulg.

Cum ergo prædictus D. Horatius non eſſet
credi-

creditor prædicti D. Fabij, etiam in caſu, quo
D.Ludou. non ſolueret, quia prius excutienda
erant eius bona, vel agendum contra fideiuſſo-
rem, ſed ſolum eſſet creditor D.Ludouici, non
26 potuit conuenire alios fratres, nec illorum bo-
norum ſibi non obligatorum tenutam accipere
Scacc.de ſententia, & re iud. gl.14.q.7.n.2. in
fin.Non enim alij fratres erant nominati in chi-
rographo tanquam debitores d. D.Horatij, vel
ſocij dicti D.Ludou. ideo ſatis erat alijs fratrib.
dicere: Nos in Inſtrum. non ſumus nominati
vti debitores, hęc enim eſt præcipua iuris exce-
ptio, & ſic D.Horatio denegãda erat actio cõtra
alios fratres, ad tex. in l.2. C.de inoff. teſtam.d.
l. ſi pro te, C. de iur. dot. Bald.in l.2. C. ſi ad-
uerſ. credit. & in l. hac ędictali, C. de ſecund.
nupt. Felyn.in c.cum ſuper, num.15. de re iud.
Bald. conſ.149. num.1. lib.3. Coler. de pro-
ceſ. execut. p. 2. c.3. num. 416. verſ. hinc eſt,
& num.463. verſ. cuius rei. Mauſon. in trac.
de cauſ. execut. ampl.9. nu.3.

Nec dicatur, dictum D. Fabium ratificaſſe
dictam ſocietatem, dum elegit peritos pro ęſti-
manda terra dicto D. Horatio adiudicata: Nam
reſpondetur, quod licet non ſolum verbis, ſed
27 etiam factis inducatur ratificatio. l. Paulus, ff.
rem rat. haber. tamen ad hoc, vt ex facto indu-
catur tacita ratificatio, oportet, quod neceſſa-
rio concludat ratificationem, alioquin nõ con-
cludit, quia ad qualitatem facti limitatur, ita ex
28 Dec. in cap.dilecti, il 2. num.1. verſ. notan-
dum, de appellat. Rom. conſ. 291. numer. 5.
inquit Tuſch.pract. concl. littera. R. concl.11.
num.44. ideo cum potuerit id fieri ad alium
finem, capienda eſt interpretatio, nè in ſui prę-
iuditium illud factum cenſeatur.

Deinde reſpondetur prædictum D. Fabium
non cenſeri, nec potuiſſe ratificare dictam ſo-
cietatem, nec alia quęcumq; geſta, quæ nomine
ipſius non ſunt facta, ad tex. in l. ſi pupilli, §.ſed
ſi ego, ff.de neg. geſt. Caſtr.in l.Paulus, num.2.
ad fin. ff. rem rat. haberi. Tuſch. d. littera R.
concl.18. num.15. Felix. de Societ. c.15. nu.
78. Trombett. eod. tract. c.10. nu.17. ad fin.
pulchre Ruin. conſ.61. n 10.lib.1.

Tertio, reſpondetur, quod id non poteſt trahi
ad ratificationem actus ſubſequentis, ſed tan-
tũ pręcedentis, ſed adiudicatio ſubſecuta fuit,
ergo non poteſt induci quo ad eam ratificatio,
maximè probata illius ſcientia, adeo, vt non
29 ſufficiat habere ſcientiam rei, vel facti, niſi ha-
beatur ſcientia circumſtantiarum, & qualita-
tum omnium, ad tex. in c. certa. vbi gl.in verb.
ſcire. & DD. de appell. in 6. Rom. conſ. 343.
ad fin. Felyn. in c. à nobis. col.1. de except.
Dec. in c. nam concupiſcentia in 2. lect. in
fin. de conſtit. Alex. conſ. 114. col.2. lib.1.
Tuſc.d.littera R.concl.32. nu.2. quod hic non
verificatur, ergo. &c.

Quarto reſpondetur, hic non conſtare de hac
30 electione peritorum, niſi per aſſertionem dicti
D. Horatij, & Notarij in inſtrumento D. Alex.
Ferr.ſub die p.Iulij 1032. quod nõ facit fidẽ con-
tra alios, qui Inſtrumento non interfuerunt,
quia res inter alios acta alteri non pręiudicat. l.
Lucius, ff. de his, qui not. infam. l. ſępe conſtitu-
tum, de re iudic. l. Modeſtinus. de except. l.
Claudius, C. de pact. & ideo ſicut ſententia
Iudicis non probat, niſi iuſtificetur ex actis, Pu-
31 teus deciſ. 296. & deciſ. 481. lib.1. Seraph.
deciſ. 965. num. 10. ſic neq. dicta aſſertio
Notarij.

Nec nocet replicatio, quod Inſtr. prædictũ
fuerit productũ a pędicto D. Fabio, & alijs fra-
tribus, ideo fidem facit contra producentes, ex
vulg. l.cum precum.C.de liber. cauſ. Nam re-
ſpondetur, Mazzolios non produxiſſe dictum
Inſtrumentum ſimpliciter, ſed tantum in parti-
bus fauorabilibus, & in cęteris impugnatiuè, &
ideo cũ illud Inſtrumentũ non fuerit confectum
ad eorum inſtantiam, ſed ad petitionẽ dicti D.
32 Horatij, ipſi non cenſentur illud approbare, niſi
in partibus fauorabilibus, & in cęteris repudia-
re cenſentur, ad tex. in l. publice, §. fin. vbi
Bart. & Caſtr. C.de poſſeſ. Bart. in l.Aurelius,
§. idẽ quęſijt, n.1. ff.de liber.leg. Bald.in c.cum
dilectus, n.15. de conſuetud. Butr. & Imol. in
c.cum venerabilis. in 3. not. de except. Innoc.
& Butr. in c.cum olim.col.1.vlt. de Cenſ. DD.
in c.cum M. de conſtit. Rot. deciſ.3. alterius
282. verſ. ſecus vero, de fid. Inſtr. in nou. Ma-
ſchard. de probat. concl.915.nu.15. & n.19.

Pręterea dicta adiudicatio fuit nulla tam ex
defectu citationis, d. l.de vnoquoq; quã ob non
33 ſeruatam formã l.A Diuo pio, §.in venditione,
§.ſi pignora. & §.ſi ſuper de re iudic. vt prius ca-
piantur pignora mobilia, & ſe mouentia, quam
res ſoli, & nõ fiat adiudicatio creditori, niſi non
inuento emptore, & executio fiat in rebus de-
bitoris, non alterius, hic autem nihil horũ ap-
paret fuiſſe ſeruatũ; Ergo nulla fuit ſẽtẽtia adiu-
dicationis ob formam legis non ſeruatã, & quia
ſententia ſine probationibus lata eſt iniuſta, &
34 numquam tranſit in iudicatum. Alex.conſ.91.
ſub num.1. lib.6. Scaccia in tract. de ſenten-
tia, & re iud. gl.14. quæſt.20. num.8.9.

Immo ſatis probatur pręd. D.Fabiũ nõ con-
ſenſiſſe adiudicationi dictę terræ ad fauorẽ d.
D. Horatij, quia in chirographo facto ſub die
14. Nou 1640. de quo in proceſſ. licet ſimul
d.D.Ludouicus, & Fabius ſe conſtituant debi-
tores pręd icti D. Horatij de ſcutis quindecim
pro pretio vnius Bouis, & ambo ſubſcripſerint,
tamen quando poſtea in eodem ſcripto d. D.
Horatius fatetur ſe recepiſſe ad computũ dicti
crediti libras 29. 6. pro tabulis 26. terrę pędi-
ctæ, quæ fuerunt illi adiudicatę de pluri, quam
eſſet eius creditum pętenſum, tũc ſolus dictus
D.Lu-

D.Ludouicus ſubſcripſit,& acceptauit,ergo ſo-
lus etiam ratificauit, quia incluſio vnius eſt ex-
35 cluſio alterius,l.cum Prętor. in princ. de Iudic.
l. maritus. de procur. l.ſed ſi finè, §.ſed quod
Papin.de minor. Rol. conſ.58.nu.76.lib.3.

Hunc deueniendum eſt ad tertiam partē di-
ctę terrę ſpectantis ad dictū D.Ludouicū,& vi-
36 dendum, an etiam eius reſpectu adiudicatio ſit
nulla, & pto eo ſatis facere videtur, quod erat
minor tempore cōtractę ſocietatis, ideo nō po-
tuerit ſe validè obligare ſine decreto Iudicis,&
Curatore: Nihilominus ſuſtinēda videtur adiu-
dicatio, quia eo tempore amplius non erat mi-
nor,& iuditiū potuit legitimè contra eum intē-
tari, & licèt non fuerit citatus, tamen quia alle-
gatur ſtylus fori ſic procedentis in cauſis habē-
tibus obligationē Cameralē, non videtur rece-
37 dendum à ſtylo iudiciorū, & tribunalium,quia
talis vſus habetur pro lege:l.ſi quando,in fin.C.
de iniur.§.vlt.de ſatiſdat. Bart.in l.Iuriſperitos,
in fin.ff.de excuſ.tut. & in l.3. ff. de teſti. Alex.
conſ.58.nu.8.lib.7.Dec.conſ.11.nu.9.Soc.iun.
conſ.93.nu.52.lib.3. Crau. conſ.91. nu.7. late
Gratian. diſc.for.745. num.22.23.24. latè Fa-
rin. conſ.85.num.108. & 109. lib.1.

Et quamuis eſſet minor tempote contractę
ſocietatis, valida tamen videtur eius obligatio,
quia cum eſſet pubes,& non haberet Curatorē
generalē, neq. etiā ad hunc actum ſpecialē, po-
tuit validè ſine illo ſe obligare,& ſocietatē con-
38 trahere,ad tex.in l.puberes,ff. de verb.oblig.l.
ſi curatorem; vbi Cyn. Bart. & Bald. Alber.
Caſtr.& Salyc.C.de in integr. reſtit. Rom.cōſ.
453.ante fin. Alex.conſ.45. ſub n.4.li.1.Corn.
conſ.24.ad fin.lib.1.& in terminis etiā Felix, in
trac. de ſociet.c.5.nu.2.3. vbi quod hoc proce-
dit non ſolū in ſocietate, ſed in quolibet cōtra-
ctu, & caſu quo ſtatutū aliter diſponeret, vide-
39 tur locū non habere, quando minot contrahit
cū Eccleſia, vel cū perſona Eccleſię vt per Abb.
Butr.& Dominic.in c.Eccleſia S.Marię de con-
ſtit.Cald.in conſil.11.tit.de conſtit.Caſtr.conſ.
433.nu.3. vol.1. vltra quod videtur poſſe ſuſti-
neri,quod Curator deſtinatus ad conſentiendū
cenſus conſtitutioni ſcutorū centum pro fructu
annuo ſcutorū octo,potuerit etiā conſentire ſo-
cietati prędictę ſcutorū centū cum lucro ſcuto-
rum octo annuo, quia videtur eſſe eiuſdem mē-
tis,& intentionis,& nō refert, quid ex ęquipol-
lentibus fiat, l.mulier. in princ. ad Trebell. l.ſi
40 mater, vbi gl. C. de inſtit.& ſubſtit. ſub cond.
fact. l.Gallus, §.& quid ſi tantum, de liber.&
poſth.l.fin.C.de donat. quæ ſub mod.fiunt.

Sed quidquid ſit de hoc, tamen quia d. D.
Lud. factus maior an.25.nō reclamauit,ſed lu-
cra etiā aliqua ſoluit, cenſetur ratificaſſe cōtra-
ctum prędictum ſocietatis non ſolum ob lapſū
quinquennij,à die, quo effectus eſt maior pet
41 tex. in l.fin. C. ſi maior fact. alien.rat.hab. ſed
etiam per actus poſitiuos, cum facta adiudicà-
tione dictæ terræ, & comperto errore,quod eſ-
ſet maioris quantiratis,quā eſſet creditū dictum
D. Horatij, ipſe D. Ludouicus compenſauit illi
libras 29. pro prętio terræ ſupererogatę, nā re-
cipiens,vel ſoluens aliquid ob cauſam celebra-
ti contractus,illū ratificare, & approbare vide-
tur,ad tex.in l.ſed Iulian.§.vlt.& l.ſed etſi.ff.ad
42 S.C.Macedon.l.fideicōmiſs. in fin. de Iudic.l.
indebitū,in fin. C. de condict. indeb. l.ſi filius,
ff.de minor.25. an.l.cum fidē,C.de num.pecu.
Aret.conſ.128.n.6.vbi dicit,illum ęſtimari cō-
firmare,ratūq; habere contractū,ſi ex eo ſoluat
vel ſolutionē recipiat,vnde d.D.Ludou.pro ſua
parte videtur dictam adiudicationē ratificaſſe.

Sed reſtat videre, an contractus ille ſocieta-
tis ab initio fuerit licitus,an vſurarius, quia ſi il-
licitus fuiſſet, adiudicatio inde ſecuta eſſet in-
ualida deficiente fundamento actionis, & ideo
allegatur ſapere vſurariā prauitatē, quia ab ini-
tio partes conuenerunt de certo lucro taxando
intereſſe ad rationem octo pro centenario,quod
non eſt à iure permiſſum ob eius incertudinem:
Nam primo poſſet reſpondere, id procedere,
quando illud intereſſe non eſt veriſimile, ſecus
eſt,ſi fuerit probabile,& proportionabile, & nō
43 adſit præſumptio fraudis, & pecunia dantis ſit
negotiationi deſtinata: ſic ex Hoſt.in c.ſalubri-
ter.de vſur.Rot. apud Farin. d.deciſ.331.nu.3.
15. Gratian.diſc.for.387.nu.3.& ego ſatis dixi
in contr. for. 29. nu.52. latè Caſtil. quotidian.
controuerſ.p.2.c.1.n.67.68. & ſeqq. vbi pluri-
mos allegat, prout hìc euenire conſtat,vbi hoc
lucrum in rationem octo pro centenario ex
conſuetudine probabile cenſetur Mirandulę.

Et ſanè in hoc diuerſę ſunt opiniones, multi
.n. & non ſine ratione putauerunt,hanc eſſe ſo-
cietatē Leoninā,cum reſpuat ęqualitatem in ſo-
cietate ſeruandā, propter quā periculum debet
44 eſſe commune, ſicut etiam lucrum, alioquin ſi
ſors ſalua ſit, & lucrum ſecurum, iam nō eſt ſo-
cietas, quia pecunia tranſit in dominium reci-
pientis, qui ideo poteſt de illa diſponere ad
libitū etiam in emptionem prædiorum, & pro-
pterea contractus incipit habere naturam mu-
tui, ex quo lucrum recipere vſura eſt, vnde
non valet pactum in ſocietate, vt ſemper ſaluū
ſit capitale,& lucrum certum: ſic per l.Lucius.
ff.commod. & gl.not. in l.cum duobus §. item
ex facto. iunct.tex.ff.pro Soc. Bald. in l.1.q.9.
C.eod.tit. vbi pulchrè loquitur Caiet.in opuſc.
to.1.trac.31.reſpon.11.Sot.li.6.de iuſt.& iur.q.
6.art.2. Azor.mor.p.3.lib.9.c.3.q.5.& q.6.vbi
multos allegās latè examinat,& cōcludit pactū
eſſe vſurarium.Rebell.li.15.q.4. Armilla: verb.
45 ſocietas.n.6.8. vbi probat hoc pactum eſſe fa-
mę, & animę periculoſum, & vſurarium.
Ruin.conſ.102.n.1.2. li.1. quem ſequitur Rim.
iun.etiā in conſ.463.n.12. & nu.30. latè Felix.

in tract. de ſocietat. c.19. n.26.27. & ſeqq. vbi
refellit contraria: & concordat Trombett. de
ſociet. c.11. n.46. ſic etiam defendit Mantic. de
tac. & amb. conuent. lib.6. tit.7. n.3. & per to-
tum, vbi hanc ſocietatem dicit eſſe leoninam.

Et hæc ſententia firmatur Bulla Sixti V. quæ
incipit: Deteſtabilis Auaritiæ, vbi damnari vi-
detur ſocietas, in qua Capitale ſit ſaluum, &
lucrum certum: & concordat alia Bulla Pij V.
vetans taxationem intereſſe ab initio: & pro-
pterea cũ habeamus caſum legis, nihil vlterius
quærendum videtur, l. ancillæ. C. de furt. & fa-
46 cit Rot. apud Farin. deciſ. crim. 180. n.1. & cõ-
firmatur ex Azor. mor. p.3. lib.9. c.3. q.7. in fin.
vbi docet dictam Sixti V. conſtitutionem eſſe
generaliter intelligendam.

Altera ſententia eſt, talem ſocietatem fieri
poſſe, ſi re vera fiant duo contractus ex inter-
47 uallo temporis inter ſe diſtincti, non tamen
ſi vnus tantum fiat, vel duo vnico tempore, vt
inquit Caiet. in opuſc. tom.1. trac.31. reſp.11.
vbi ſic diſtinguendo videtur concordare ſen-
tentias.

Verum hæc ſententia damnatur a Sot. de iuſt.
& iur. lib.6. q.6. art.2. & alijs, qui putant hæc
pacta eſſe illicita, ſiue ſimul fiant, ſiue ſucceſſi-
uè, quia pecuniam ſuam tradens, & periculum
in accipientem transferens cenſetur eam da-
re mutuo, non ad ſocietatem, & ſic lucrum
nunquam licet recipere ex pacto: idem ſentit
Couar. var. reſol. lib.3. c.2. n.4. verſ. quod pro-
batur.

Tertia opinio, quæ præualuit noſtris tempo-
ribus, vbi iam omnia licere videntur ob varie-
tatem opinionum, & eſt communis, & magis
probabilis & in praxi recepta, etiam ſi non ſit
ita tuta, ſicut prior, aliter docet, & probat hæc
pacta eſſe licita in ſocietate, ſi cautè fiant, ſiue ſi-
mul celebrẽtur, ſiue ſucceſsiuè, dũmodo prudẽ-
tis arbitrio ſeruetur æqualitas, & pro aſſecura-
tione tam lucri, quam veræ ſortis, certa detur
compenſatio, & qui ſuſtinent hanc partem, pro
vt egregiè Nauar. in trac. de vſur. not.14. n.32.
& in Manual. c.17. n.254. docent id admitti, ſi
vel explicitè, aut implicite dirigendo intentio-
nem generaliter ad id, quod fieri poteſt, tres
48 fiant contractus: Primus ſocietatis, in quã vnus
pecuniam, alter operam, & induſtriam confe-
rat. Secundus aſſecurationis, quo qui operas
confert, aſſecuret alterius ſortem iuſto pretio
accepto, aut tantum ſibi ex lucro incerto remiſ-
ſo. Tertius ad tollendas ſuſpiciones; & mo-
leſtias rationum, ille, qui operam præſtat, etiam
aſsecuret alteri lucrum certum pro incerto ma-
iori, iuſto in id pretio conſtituto, aut alteri tantũ
ex lucro remiſſo, velut cũ pacto aſsecurationis
ſortis, ad rationẽ quatuor pro cẽtũ, & lucri cer-
ti quatuor pro duodecim lucri incerti, ita, quod
ex lucro incerto veriſimili duodecim pro centũ
liceat mercatori accipere, quatuor pro aſſecu-
ratione ſortis, & quatuor pro certificando lu-
cro duodecimi, & ſic tenebitur danti pecunias
reſpondere ad rationem quatuor pro centena-
rio, & ſi aſſecuraret tantum lucrum, non capi-
tale, illud poſſet taxari in rationem octo pro
centenario, & ita poteſt conueniri tacitè, & ex-
preſsè, quia vt inquit Couar. reſol. lib.3. cap.2.
num.4. verſ. quod probatur, licitè poteſt dari
pecunia alteri, vt per eum adhibita induſtria,
exerceatur ars quęſtuaria, ita contracta ſocieta-
te, vt pecunia ſalua ſit, eiuſq; periculum ad
mercatorem pertineat, lucrum autem, quod
alioquin ęquè commune foret, maiori ex parte
ad ſubeuntem periculum pecunię ſpectet, quaſi
ea pars lucri, quę dimidium excedit, iuſtum ſit
arbitrio boni viri prętium ſubeundi periculi,
poſſuntq; hic contractus vno actu, & contextu
fieri.

Ideo concludendum eſt, ex vera, & nunc ma-
gis communi DD. ſententia, in ſocietate vbi
alter ponit pecuniam, alter operas, licere paci-
ſci cum mercatore pecunias accipiente, vt aſ-
ſecuraſſet ſortem, & modeſtè certum ſoluat lu-
crum, dimiſſa ſibi maiori parte lucri incerti, &
veriſimilis; ſic probari, & intelligi à DD. vide-
tur tex. in §. de illa. vbi Aret. Inſt. de ſociet.
l. ſi non fuerint, §.1. ff. pro ſoc. l.1. §. ſępe, ff. de-
49 poſit. l. in Naue. vbi Caſtr. & DD. ff. locat. c.
per veſtras. vbi Io: And. & Abb. de donat. in-
ter vir. & vx. cap.2. depoſit. c.1. commodat. ſic
tenet Hoſti. in ſumm. in tit. de Vſur. §. in alijs
autem, verſ. porro fieri poteſt, Syluestr. in verb.
ſocietas, 1. q.2. ad fin. Angelic. verb. ſocietas, 1.
§.7. vbi pulchrè loquitur: Barthol. Fumus.
verb. ſocietas, num. 6. Io: Lup. in d.c. per ve-
ſtras in 6. not. §.12. num.8. Petr. de Vbald. in
trac. de duob. fratrib. p.4. q.1. Io: Maior. in 4.
diſt. 15. quæſt.48. & quæſt. 49. Gabriel. in 4.
diſt.15. q.11. dub. 10. Couar. d. c.2. num.4.
verſ. quod probatur latè, & eleganter Nauar.
in Manual. d.c.17. nu.255. & de vſur. not.14.
num.32. Greg. Valent. diſp.15. quæſt.24. p.2.
Ludouicus Molin. de iuſt. & iur. tract. 3. diſp.
417. Franc. Garz. de contract. p.2. c.17. Ludo-
uicus Lopez. eod. tract. lib.1. c. de Barth. Me-
din. in ſua inſtruct. §. 27. Franc. Tolet. in
ſumm. lib.5. c.41. Ioſeph. Angles in floribus 4.
ſent.9. de ſociet. latiſſimè, & pulchrè Leonard.
Leſsius, de Iuſt. & iur li.2. c 25. dubit.3. per totã,
vbi fusè, & diligenter id rationibus, & auctoritt.
probat, & inducit iura hęc probãtia, & tollit cõ-
traria, & teſtatur hanc opinionem Romę fuiſ-
ſe à viris doctiſſimis approbatam, & paſſim per
Italiam eſſe in vſu, ac etiam in Hiſpania, Gallia,
& Germania ſic fuiſſe traditum abſq; vlla du-
bitatione a celeberrimis Theologię profeſſo-
ribus, ſic etiam docent Reginald. lib.25. num.
397. Filliucius tract. 35. num. 474. & tract.

38. num.53. latè videndus Bonacin. in tract.
de contract. diſp.3. quæſt.3. punct.11. num.2.
3. & quæſt.6. punct.4. numer.10. Boninſ. in
tract. de Monti.c.8.ſub n.2. benè Burſat.conſ.
320. num.59. lib.3.Lup.in tract. de vſur. côm.
3. §.1.num.24. ad fin. verſ. hęc tamen opinio:
pulchrè Altograd. in conſ.6. num.86. vbi de-
fendit hanc partem,ſuſtinendo pactum de aſſe-
curanda ſorte,& lucro,mediantibus tribus prę-
50 dictis contractibus,& ſolui poſſe lucrum taxa-
tum in rationem ſeptem pro centenario latiſſi-
mè etiam ſic defendit Scacc. in tract. de com-
merc. & camb.§. 3, gl. 3. num.36. vbi ita ſer-
uari vbiq; teſtatur,& maximè Ianuę,ſecundum
conſilium Patrum ſocietatis Ieſu, qui habent
viros doctiſſimos,& pios, pulchrè etiam ſic tra-
dit Duard. in tract. de Cambijs. quæſt. 48. nu.
11.12.& q.53.num.3.qui tollit contraria,& fir-
mat ita ſeruari in Gallia, Hiſpania, Italia, &
alibi.

Nec obſtat conſtitutio Pij V. quia loquitur
tantum in cambijs, & non extenditur ad alios
51 contractus, & non prohibet pactum de lucro
incerto taxando, vt per Dian. mor.p.1.tract.8.
reſol.15. in fin. & ego dixi controu.29. nu.67.
verſ. ſexto non obſtat.

Sicut nec obſtat Bulla Sixti V. incip. Dete-
ſtabilis auaritię, quæ dicitur damnare pactum
de ſaluando capitali, & lucro certificando:
Namq; multę reſponſiones aſſeruntur, quod
52 non ſit vſu recepta, & recipiat interpretatio-
nem a iure, vt per Lexium d.c.25. dub.3. ſed
pręcipuè mihi placet illa reſponſio, quod illa
conſtitutio damnat ſolum ſocietates, in quibus
vnus ſocius aſſecurat capitale, & lucrum alte-
rius,nulla recepta compenſatione,& in his ter-
minis procedunt,quæ pro altera opinione rę-
feruntur,non autem procedere, aut locum ha-
bere,vbi pro aſſecuratione ſortis,& lucri dimit-
titur mercatori bona pars lucri incerti pro prę-
tio aſſecurationis, velut ſi veriſimiliter ſperetur
lucrum duodecim pro centenatio, & dans pe-
cuniā contentus ſit ſex,vel octo, & circiter,hoc
enim caſu licitum eſt pactum, nec repugnat di-
cta conſtitutio, quę tam ex proemio, quam ex
diſcurſu,& tenore colligitur,intentionem Pon-
tificis fuiſſe prohibere contractus palliatos, &
contra diſpoſitionem iuris, addendo nouas pę-
nas, non autem damnare contractus de iure li-
53 citos,vt hic aſſecurationis, vt firmauit Rota in
vna Ferrarien. 17. Maij 1600. coram Mellino,
& Romana Societatis 5. Iunij 1602. coram
Coccino,vt apud Farin. deciſ. crimin.180. nu.
6. verſ. nec releuat. Lexius. d. c.25. dub.3.nu.
33. verſ. primo quia. Reginald.lib.25.nu.400.
Molin. d.diſp.417. Filluc. d.tract.35. num.59.
pulchrè Bonacin. d.diſp.3. quæſt.3. p.11.nu.2.
verſ. Neq; primo, & q.6. par.4. num.10. verſ.
neq; obſtat Bulla Sixti; late Scacc. d. tract. de
Commerc. & camb. §.2. gl.3. num. 37. verſ.
primo reſpondeo, & verſ. ſecundo reſpondeo
vbi tollit omnia: ſic etiam Duard. in d.tract. de
Camb. q.48.num.12.& quæſt. 55. num.4. ad
fin. & Lexius d.dubit.3. num. 33. verſ. primo
quia.

Verum ceſſat hic omnis dubietas, quia in
caſu noſtro dictus D. Ludouicus non aſſecura-
uit Capitale, ſeu veram ſortem pecunię, immo
conuentum fuit, vt ſi perderetur ſors, tum fie-
ret,quod iuſtum eſt,hoc enim debet ad ſanum
intellectum referri, etiamſi verba eſſent dubia,
vt per Rot. apud Farin. deciſ. crim.137. nu.5.
Ideo cum pacto aſſecurationis tantum reſpiciat
lucrum incertum, ceſſante fraude, & ſimulatio-
ne, quæ non pręſumitur,illud omnino fuit lici-
tum, cum taxatio ad octo pro cêtum non fuerit
exceſſiua, ſicut enim fructus agris, vel vineæ
incertis vendi poteſt, ita lucrum ſocietatis in-
54 certum moderate poteſt taxari, & aſſecurari:
ſic ex Syluestr. in ſumm. verbo. ſocietas. il pri-
mo,num.18.Armill. num.17. Corrad. de con-
tract. quæſt. 96. in prima, & ſecunda concluſ.
Nauar. de vſur.quæſt.24.Io.Lup. de contract.
c.65. in fin. & late Iacob. Heinriſmarch. conſ.
8. num.72. cenſuit. Rot.Rom.apud Farin.dec.
crim.137.num.5. & ſeqq.& deciſ.180.num.4.
quam ſequitur Bonacin.d.diſp.3.q.3.p.11.n.2.
verſ. reſpondetur enim.

Et ſi diceretur, hanc lucri taxationem in ra-
tionem octo pro centum fuiſſe exceſſiuam,
onus hoc probandi ſpectaret ad aduerſarium
55 ex Purpurat. in l. ſi paſcenda. num.29. C. de
pact. quem ſequitur Rot. d.deciſ.180. num.5.
ſed non eſſe exceſſiuam probatur ex conſuetu-
dine Mirandulę, vbi teſtes dicunt vſum paci-
ſcentii ſuper aſſecuratione lucri ad rationem
prędictā,eſſe communem, ideo ex tali conſue-
tudine talis contractus efficitur licitus, & vali-
46 dus,& contrahens excuſatur ab omni pęna, ſic
per l.quid ergo, §. 1. ff. de contr. & vtil. act.
tut. c.1. & 2. in extrau. commun. de empt. &
vend. Bart. per illum tex.in l.quis ſit fugitiuus,
§. Item apud Labeonem, ff. de ędilit. edict.
Oldr. conſ. 207. num.7. Craue. conſ. 6. num.
106. Nauar. d. c.17. num.254. Iaſ. conſ.153.
num.2. verſ. ſeptimum facit, lib.4. Decian.
conſ.2. num.80. 81. 82. 83. lib.1. Grat. conſ.
36. num.4.lib.2.Rol.conſ.96. num. 26.27.28.
lib.2. Menoch. conſ. 343. num. 4. Burſat.
conſ.320.ſub num.59. lib.3. Lexius.de iuſt. &
iur. lib.2. cap.25. dub.3. num.33. verſ. nec
obſtat Couar.in Epit. lib.4. decret. par.2. c.7.
§.3. num.5. verſ. ex quo etiam, Mantic. de ta-
cit. & amb. conu.lib. 8. tit.25.nu.20.

Et quamuis hoc procedat ſolū in foro côten-
tioſo,non autē apud Deum,apud quem conſue-
57 tudo peccandi non excuſat,ſecundum Craue.
conſ.145. num.12. Menoch. conſ.343.num.4.

tamen

tamen reſpondetur, hoc verum eſſe, ſi omnino
certum eſſet contractum eſſe vſurarium, & illi-
citum, ſecus eſt, quando id ambigitur, & dubiũ
eſt, an contractus ſit licitus, vel non, tunc enim
conſuetudo poteſt interprętari, an ſit licitus, vel
fęneratitius; & conſuetudo eo caſu excuſet
58 etiam à peccato, vt per Decian. d. conſ. 2. nu.
189. iunct. numer. 87. lib. 1. Tiraquell. de re-
tract. conuent. in fin. numer. 127. Anton.
Gabriel. commun. concl. lib. 9. concl. 1. nu-
mer. 28. 29. late Mantic. dict. tit. 25. nu-
mer. 24.

Ideo excuſantur pupilli, & viduę, & eorum
curatores, qui ſolent deponere pecunias apud
59 campſores, vel mercatores ad lucrum cum pa-
cto aſſecurationis lucri. Nauàr. d. loco. Leſſius
d. dub. 3. num. 32. in fin. Bonacin. d. q. 3. par. 11.
num. 3. quæſt. 6. p. 3. num. 10. verſ. hac ratio-
ne.

Benè verum eſt, quod hoc pactum de aſſe-
curatione certi lucri ad rationem quinq; vel
ſex, aut etiam octo pro centum iuxta veriſimi-
litudinem negotij taxati cum diminutione
honeſta iuxta morem regionis habet locum, &
iuſtum cenſetur tantum, quando dans pecu-
niam tractat cum mercatore vero, & reali, qui
pecuniam illam mercibus, & negotiationibus
implicat, ſecus enim eſt, ſi ſciat, vel probabili-
60 ter credat, illum non eſſe mercatorem, & ne-
gotiatorem, tunc enim non poſſet percipere il-
lud lucrum, & perceptum teneretur reſtituere,
niſi probaret tãti ſua intereſſe ratione lucri ceſ-
ſantis, vel damni emergentis, vt probatur ſe-
cundum ea, quæ tradit Sot. de iuſt. & iur. lib. 6.
quæſt. 7. art. 2. Lup. in cap. nauiganti. num.
71. in fin. de Vſur. Azor. mor. par. 3.
lib. 10. de Camb. cap. 11. quæſt. 1. pul-
chre Leſsius. d. cap. 25. dub. 3. num. 33. & in
61 fin. vbi tradit agendum eſſe cum mercatore,
aliàs contractus eſt prohibitus: benè Duard. in
tract. de Cambijs, d. q. 53. num. 5. vbi vide:
Ideo in caſu noſtro dictus D. Horatius non po-
teſt prętendere lucra prędicta à dicto D. Ludo-
uico, niſi pro primo anno, quo mercatus, & re-
ſpectu aliorum ſi debitor fuit in mora, ſolum
prętendere poteſt, quantum probauerit ſua in-
tereſſe.

Non obſtat deniq; clericum non poſſe nego-
tiari, quia mercatura clericis eſt interdicta: c.
fin. de vit. & honeſt. cler. Nam reſpondetur id
procedere, ſi clerici ipſi publicè, & perſonaliter
62 negotijs incumberent, cum enim illa diſtrahant
hominem à rebus ſpiritualibus, & vix ſine pec-
cato exerceri habeant per tex. in c. ſumma. c.
canonum, c. quicunq. 14. q. 4. c. eijciens 88.
diſt. c. falſus. de pęnit. diſt. 5. c. 1. vbi DD. de
empt. & vend. Abb. in cap. fin. de Vſur. Bero.
in cap. in ciuitate. numer. 6. eodem Carol. de
Graſſ. de eff. cler. eff. 6. numer. 2. Genuen.
in cap. quamquam, de Cenſ. lib. 6. Roland.
conſ. 38. numer. 27. lib. 2. Bellet. diſq. cler.
par. 1. tit. 1. §. 21. numer. 8. hęc omnia ceſ-
ſant, ſi clerici occulte, & per alium hęc fa-
ciant, quæ cum ſint permiſſa etiam pupillis, &
viduis, videntur non eſſe prohibita clericis non
ſe immiſcentibus, ſed alteri pecuniam danti-
bus ad negotiandum, iura enim prohibentia
63 clericis negotiationem, loquuntur quando
perſonaliter, & publicè id faciant, ergo ſi occul-
tè, vel per alium id exequantur, nihil eis prohi-
betur, ſic probat tex. in Clem. 1. iunc. gl. in verb.
publicè, & perſonaliter, & ibi DD. de vit. &
honeſt. cleric. Alber. in l. humilem, C. de inceſt.
nupt. vbi probat clericum per alium tabernam
exercentem priuilegium non amittere, & poſt
Medin. in tract. de reſtitut. quæſt. 30. art. 2.
Cabell. ſuper conſtitut. Ægid. lib. 3. cap. 10.
in gl. in verb. mercatoris, numer. 4. car.
166. Ludouicus Mol. in trac. de contract.
diſput. 342. numer. 10. pulchrè Carol. de
Graſſ. d. eff. 6. numer. 23. latè ad rem Dian.
mor. par. 1. tit. 8. de contract. reſolut. 72.
in fin. vbi tradit nec eſſe peccatum venia-
le. Leſs. de Inſt. & iur. lib. 2. cap. 21. nu-
mer. 6. Molin. tom. 2. Diſput. 342. num. 10.
Pellizzar. in Manual. Regul. tomo primo tra-
ctat. 4. cap. 5. num. 450. & concordat Anch.
in d. Clem. 1. num. 3. vbi docet, quod clerici
has pęnas incurrunt, ſi publicè, & perſonaliter
iſtas artes exerceant, & ſecus eſſe, ſi per alium,
vel occultè id faciant, & quod ad infligendam
pęnam oportet probare clericũ monitum prius
64 non ceſſaſſe exercere publicè, & perſonaliter
negotium, quia iſtę qualitates ſunt de ſubſtan-
tia delicti, & ideo probandę: hoc idem confir-
mat Boniſat. Vitalin. in eodem Clem. 1. nu. 43.
dicens, quod iſta officia non ſunt per ſe damna-
ta, licèt clericis prohibeantur, & ideo ſi exer-
ceantur ab eis ſecretè, & perſonaliter, vel pu-
blicè, & per alium clerici non faciunt contra
prohibitionem; ergo non eſt vitium, nec ani-
mi, nec corporis: Ex quibus comprehendi-
tur non peccare clericum hæc ſecretè, & per
alium exercentem contra gl. in d. Clem. 1. quę
eum excuſat tantum à pena, ſed non à culpa,
ſi enim vitium non eſt animi, nec corporis,
non video, quomodo culpa adeſſe poſſit,
niſi forte hoc modo retraheretur ab officio ſpi-
rituali, nimis anxie temporalia perquiren-
do: Hinc patet licitum eſſe clericis inire
ſocietatem, quæ admixtam non habet ne-
gotiationem, ideo poſſunt contrahere ſocie-
tatem ſuper offitijs Romanæ Curiæ, vt per
Duard. de ſocietat. libro primo capit. ter-
tio quæſtio. 9. numer. 12. & poſſunt da-
re pecunias ad cambium. Scacc. de com.
& camb. §. 1. quæſt. 7. par. 2. ampl. 11.
num. 6.

Ideo

Ideo cenſui non eſſe locum pęnæ contra illicitum negotiatorem impoſitæ, & dictum D. Horatium potuiſſe lucra prædicta percipere, & maximè in foro externo, & ad euitandam pęnam contra negotiatores impoſitam, nam poteſt clericus pro honeſtate ſua, & ſuorum ſuſtentatione mercaturam, & negotiationem per
65 alium exercere: Nauar. in Manual. c. 25. n. 111. & de ſpol. cler. §. 8. in fin. Tabien. verb. emptio. q. 26. Malder. 2. 2. tract. 5. c. 2. dub. 4. Marc. Ant. Genuen. in Prax. Archiep. c. 62. num. 6. Molin. de iuſtit. tom. 2. diſp. 342. nu. 20. Leſs. de Iuſt. & iur. lib. 2. c. 21. dub. 1. num. 6. Squillant. oblig. clar. p. 2. num. 43. Fernand. in examin. Theol. mor. p. 4. c. 5. §. 8. n. 6. Roderic. à Cunha in comment. ad c. 9. num. 1. diſt. 88. Aug. Barboſ. de vniuerſ. iur. Eccl. lib. 1. c. 40. num. 121. Dian. d. reſol. 72. in fin.

Qui verò contradicunt, procedunt in terminis, quando clericus lucro principaliter inhiaret, & quæſtui potiſſimum anhelaret, tunc nec per alium id facere poſſe videtur ſine culpa, ſic enim maximam præſefert temporalium bonorum cupiditatem, & ſic peccat potius ex intentione mala, quam ex negotiatione, non tamen
66 in foro externo poteſt puniri: ita ex gl. in d. Clem. 1. de vit. etiam honeſt. cler. vbi Card. n. 8. Gratian. d. c. 62. num. 6. Couar. in c. quamuis pactum p. 1. §. 5. nu. 8. Vgolin. de off. epiſc. §. 17. num. 7. Barboſ. de vniuerſ. iur. eccl. lib. 1. c. 39. §. 4. num. 68. vbi licèt doceat clericum ſic exercentem negotiationem per alium ex cauſa potiſſimum quęſtus, eſſe in culpa, tamen ad hoc vt poſſit puniri pęnis dictæ Clem. requiri copulatiuè, quod publicè, & perſonaliter exercuerit.

Culpa igitur ſi qua eſt, prouenit ab inordinata lucri, & quæſtus intentione, quæ fortè non eſſet decēs, nec in laico, ideo magis damnanda eſt in clerico, ſed hæc eſt occulta, de qua non iudicat Eccleſia; verum ſi clericus dehoneſtet ſuā intentionem ex aliqua iuſta cauſa, nulla eſt cul-
67 pa, ſi per alium, & ſecreto negotietur, quia mercatura per ſe non eſt mala, vt ex Bonif. Vitalin. in dicto Clem. 1. num. 43. de vit. & honeſt. cler. vidimus, & Dian. mor. p. 1. tract. 8. de contract. reſol. 72. in fin. vbi quod nec eſt peccatum veniale. Ideo vidi ſemper clericos etiam timoratæ conſcientiæ dare ſiue ſcrupulo ſuas pecunias ad negotiandum campſoribus, & mercatoribus, quia ipſi nullo modo ſe immiſcent negotijs, ſed relinquunt totum pondus mercatoribus, & campſoribus.

Non eſt igitur in pęna dictus clericus, & circa conſcientiam conſulat ſuum confeſſarium, cui manifeſtabit qualis fuerit eius intentio, in foro enim externo condemnari non poteſt, & maximè, quia cum ſemel tantum, aut bis tale
68 negotium per alium exercuerit, non poteſt dici negotiator, etenim per vnicam, vel alteram emptionem etiam ex cauſa negotiationis quis non poteſt dici negotiator, iuxta doctrinam gl. in l. 1. §. vlt. in verb. omnes. vbi Bart. ff. de tribut. Action. Genuen. in prax. Archiep. d. c. 62. nu. 8. Barboſ. de vniuerſ. iur. eccl. d. c. 39. §. 5. num. 7. verſ. quinimo: vbi quod requiritur, vt frequenter id faciat, quia per vnicam, vel alteram emptionem quis non dicitur negotiator, & ita etiam Dian. mor. p. 1. trac. 8. de contract. reſ. 72. verſ. limita.

E P I T O M E.

Adiudicatio bonorum debitoris, vt rectè fiat, quid requiratur, & ſi ſit nulla, an poſſit ratificari.

S V M M A R I V M.

1 *Adiudicari non poſſunt creditori, niſi bona debitoris.*

2 *Iudicis factum cenſetur factum partis, & quando.*

3 *Factum Iudicis cenſetur factum debitoris, non alterius.*

4 *Repræſentans non poteſt plus repræſentato.*

5 *Iudicis nulliter, & iniuſtè procedentis factum non dicitur factum partis, & non valet.*

6 *Cameralis obligatio requirit obſeruantiam l. à Diuo Pio, de re iud.*

7 *Cameralis obligatio non poteſt exequi ſine citatione partis.*

8 *Obligatio Cameralis quomodo exequenda.*

9 *Adiudicatio, & quodlibet decretum eſt nullum ſine citatione partis.*

10 *Citationis ex defectu nullitas non tollitur à ſtatuto remouente omnes exceptiones.*

11 *Fides fidem non facit.*

12 *Facta non præſumuntur, niſi probentur.*

13 *Stylus, & vſus iudiciorum quomodo probetur.*

14 *Ci-*

14 *Citationis defectus an poſſit tolli per ſtylum, vel vſum iuditiorum.*

15 *Citatio requiritur, etiam vbi proceditur ſine figura iuditij.*

16 *Citatio eſt iuris naturalis, & ideo Deus citauit Adam.*

17 *Actus omnis iuditiarius parte non citata eſt nullus.*

18 *Inſtrumentum etiam cum obligatione Camerali non eſt exequendum parte non citata.*

19 *Apocha cum obligatione Camerali quomodo, & quando exequenda.*

20 *Cameralis obligationis forma ſi non eſt extenſa, non poteſt fieri executio.*

21 *Scriptura priuata non recognita nullam fidem facit.*

22 *Adiudicationis bonorum debitoris forma vnde ſummatur.*

23 *Adiudicatio fieri non poteſt, niſi parte citata.*

24 *Actus contra formam iuris eſt nullus.*

25 *Aeſtimatores bonorum debent iurare de æſtimatione legaliter facienda.*

26 *Aeſtimationi, vt pars interſit, citari debet.*

27 *Adiudicatio pro maiori ſumma, quam ſit debitum, in totum eſt nulla.*

28 *Minor ſi contrahat ſine ſolemnitatibus, non oritur obligatio ciuilis, vel naturalis.*

29 *Minor non poteſt contrahere ſocietatem ſine ſolemnitatibus.*

30 *Cameralis obligatio reſoluitur, ſi contractus eſt nullus.*

31 *Limitata cauſa limitatum pr oducit effectum.*

32 *Minor factus maior etiam factis poteſt ratificare geſta in minori ætate.*

33 *Ratificatio actus præcedentis ex facto non probatur, niſi neceſſario ratificationem inferat.*

34 *Voluntas tacita ex actu reſultans non extenditur, niſi ex neceſſitate.*

35 *Ratihabitio in dubio ex facto non inducitur, ſed fit interpratatio, prout gerenti eſt vtilius.*

36 *Ratificatio non præſumitur, ſi delictum eſſet ratificare.*

37 *Ratificari poſſunt ſolummodo, quæ noſtro nomine geſta ſunt.*

38 *Ratificatio ex facto non inducitur, niſi habita plena notitia actus cum ſuis qualitatibus.*

39 *Ratificatum non cenſetur Inſtrumentum, niſi fuerit lectum & intellectum.*

40 *Ratificatio vt inducatur, debet alter probare ſcientiam plenam actus in ratificante.*

41 *Scientia actus in genere non ſufficit ad inducendam ratificationem.*

42 *Ratificatio venditionis non præſumitur; niſi cognita illa cum ſuis defectibus.*

43 *Minor vt ratificaſſe cenſeatur geſta in minori ætate, quid requiratur.*

44 *Ratificatio vt præſumatur, quid requiratur.*

45 *Ratificaſſe non præſumitur dubius de iure ſuo.*

46 *Ratificatio inducitur ex ſcientia, & actu poſitiuo.*

47 *Minor factus maior non cenſetur ratificare, niſi per actum poſitiuum cum notitia nullitatis actus.*

48 *Ratificatio actus minoris quando cenſeatur facta à maiore.*

49 *Ratificatio vt inducatur, requiritur ſcientia omnium defectuum actus.*

50 *Ignorantia præſumitur, niſi probetur ſcientia.*

51 *Ratificatio non præſumitur, vbi conſtat de læſione.*

52 *Factum Iudicis dicitur factum partis quoad actus validitatem, non quoad ſcientiam.*

53 *Alienatio dicitur ſine cauſa, vbi non conſtat de debito.*

54 *Obligatio Cameral s non ligat, niſi*

Ideo cenſui non eſſe locum pęnæ contra illicitum negotiatorem impoſitæ, & dictum D. Horatium potuiſſe lucra prædicta percipere,& maximè in foro externo, & ad euitandam pęnam contra negotiatores impoſitam, nam poteſt clericus pro honeſtate ſua, & ſuorum ſuſtentatione mercaturam,& negotiationem per
65 alium exercere: Nauar.in Manual.c.25.n.111. & de ſpol.cler.§.8.in fin.Tabien.verb.emptio. q.26. Malder.2.2. tract.5. c.2. dub.4. Marc. Ant. Genuen. in Prax. Archiep. c.62. num.6. Molin.de iuſtit.tom.2.diſp.342.nu.20. Leſs.de Iuſt. & iur.lib.2.c.21. dub.1.num.6.Squillanr. oblig. clar. p.2. num.43. Fernand. in examin. Theol.mor.p.4.c.5.§.8. n.6.Roderic.à Cunha in comment.ad c.9.num.1.diſt.88. Aug. Barboſ. de vniuerſ.iur. Eccl.lib.1. c.40. num.121. Dian. d.reſol.72. in fin.

Qui verò contradicunt, procedunt in terminis, quando clericus lucro principaliter inhiaret, & quæſtui potiſſimum anhelaret, tunc nec per alium id facere poſſe videtur ſine culpa, ſic enim maximam præſefert temporalium bonorum cupiditatem,& ſic peccat potius ex intentione mala, quam ex negotiatione, non tamen
66 in foro externo poteſt puniri: ita ex gl. in d. Clem.1.de vit. etiam honeſt. cler. vbi Card. q. 8. Gratian.d.c.62. num. 6. Couar. in c.quamuis pactum p.1.§.5. nu.8. Vgolin. de off. epiſc. §.17. num.7. Barboſ.de vniuerſ.iur.eccl.lib.1. c.39.§.4. num.68. vbi licèt doceat clericum ſic exercentem negotiationem per alium ex cauſa potiſſimum quęſtus, eſſe in culpa, tamen ad hoc vt poſſit puniri pęnis dictæ Clem. requiri copulatiuè, quod publicè, & perſonaliter exercuerit.

Culpa igitur ſi qua eſt, prouenit ab inordinata lucri, & quæſtus intentione, quæ fortè non eſſet decēs, nec in laico, ideo magis damnanda eſt in clerico, ſed hæc eſt occulta, de qua non iudicat Eccleſia; verum ſi clericus dehoneſtet ſuã intentionem ex aliqua iuſta cauſa, nulla eſt cul-
67 pa, ſi per alium,& ſecreto negotietur, quia mercatura per ſe non eſt mala, vt ex Bonif. Vitalin. in dicto Clem.1.num.43.de vit. & honeſt.cler. vidimus,& Dian.mor.p.1. tract.8. de contract. reſol.72. in fin. vbi quod nec eſt peccatum veniale. Ideo vidi ſemper clericos etiam timoratæ conſcientiæ dare ſine ſcrupulo ſuas pecunias ad negotiandum campſoribus, & mercatoribus, quia ipſi nullo modo ſe immiſcent negotijs, ſed relinquunt totum pondus mercatoribus, & campſoribus.

Non eſt igitur in pęna dictus clericus, & circa conſcientiam conſulat ſuum confeſſarium, cui manifeſtabit qualis fuerit eius intentio, in foro enim externo condemnari non poteſt, & maximè, quia cum ſemel tantum, aut bis tale
68 negotium per alium exercuerit, non poteſt dici negotiator, etenim per vnicam, vel alteram emptionem etiam ex cauſa negotiationis quis non poteſt dici negotiator, iuxta doctrinam gl. in l.1.§. vlt. in verb. omnes. vbi Bart. ff. de tribut. Action. Genuen.in prax.Archiep. d.c.62. nu.8. Barboſ. de vniuerſ. iur. eccl. d.c.39.§.5. num. 7. verſ. quinimo: vbi quod requiritur, vt frequenter id faciat, quia per vnicam, vel alteram emptionem quis non dicitur negotiator,& ita etiam Dian.mor.p.1.trac.8.de contract. reſ. 72. verſ. limita.

EPITOME.

Adiudicatio bonorum debitoris, vt recte fiat, quid requiratur, & ſi ſit nulla, an poſſit ratificari.

SUMMARIUM.

1 *Adiudicari non poſſunt creditori, niſi bona debitoris.*

2 *Iudicis factum cenſetur factum partis, & quando.*

3 *Factum Iudicis cenſetur factum debitoris, non alterius.*

4 *Repræſentans non poteſt plus repræſentato.*

5 *Iudicis nulliter, & iniuſtè procedentis factum non dicitur factum partis, & non valet.*

6 *Cameralis obligatio requirit obſeruantiam l. à Diuo Pio, de re iud.*

7 *Cameralis obligatio non poteſt exequi ſine citatione partis.*

8 *Obligatio Cameralis quomodo exequenda.*

9 *Adiudicatio, & quodlibet decretum eſt nullum ſine citatione partis.*

10 *Citationis ex defectu nullitas non tollitur à ſtatuto remouente omnes exceptiones.*

11 *Fides fidem non facit.*

12 *Facta non præſumuntur, niſi probentur.*

13 *Stylus, & vſus iuditiorum quomodo probetur.*

14 *Ci-*

Digitized by Google

14 *Citationis defectus an poſſit tolli per ſtylum, vel vſum iuditiorum.*

15 *Citatio requiritur, etiam vbi proceditur ſine figura iuditij.*

16 *Citatio eſt iuris naturalis, & ideo Deus citauit Adam.*

17 *Actus omnis iuditiarius parte non citata eſt nullus.*

18 *Inſtrumentum etiam cum obligatione Camerali non eſt exequendum parte non citata.*

19 *Apocha cum obligatione Camerali quomodo, & quando exequenda.*

20 *Cameralis obligationis forma ſi non eſt extenſa, non poteſt fieri executio.*

21 *Scriptura priuata non recognita nullam fidem facit.*

22 *Adiudicationis bonorum debitoris forma vnde ſummatur.*

23 *Adiudicatio fieri non poteſt, niſi parte citata.*

24 *Actus contra formam iuris eſt nullus.*

25 *Aeſtimatores bonorum debent iurare de aeſtimatione legaliter facienda.*

26 *Aeſtimationi, vt pars interſit, citari debet.*

27 *Adiudicatio pro maiori ſumma, quam ſit debitum, in totum eſt nulla.*

28 *Minor ſi contrahat ſine ſolemnitatibus, non oritur obligatio ciuilis, vel naturalis.*

29 *Minor non poteſt contrahere ſocietatem ſine ſolemnitatibus.*

30 *Cameralis obligatio reſoluitur, ſi contractus eſt nullus.*

31 *Limitata cauſa limitatum pr oducit effectum.*

32 *Minor factus maior etiam factis poteſt ratificare geſta in minori aetate.*

33 *Ratificatio actus praecedentis ex facto non probatur, niſi neceſſario ratificationem inferat.*

34 *Voluntas tacita ex actu reſultans non extenditur, niſi ex neceſſitate.*

35 *Ratihabitio in dubio ex facto non inducitur, ſed fit interpraetatio, prout gerenti eſt vtilius.*

36 *Ratificatio non praeſumitur, ſi delictum eſſet ratificare.*

37 *Ratificari poſſunt ſolummodo, quae noſtro nomine geſta ſunt.*

38 *Ratificatio ex facto non inducitur, niſi habita plena notitia actus cum ſuis qualitatibus.*

39 *Ratificatum non cenſetur Inſtrumentum, niſi fuerit lectum & intellectum.*

40 *Ratificatio vt inducatur, debet alter probare ſcientiam plenam actus in ratificante.*

41 *Scientia actus in genere non ſufficit ad inducendam ratificationem.*

42 *Ratificatio venditionis non praeſumitur; niſi cognita illa cum ſuis defectibus.*

43 *Minor vt ratificaſſe cenſeatur geſta in minori aetate, quid requiratur.*

44 *Ratificatio vt praeſumatur, quid requiratur.*

45 *Ratificaſſe non praeſumitur dubius de iure ſuo.*

46 *Ratificatio inducitur ex ſcientia, & actu poſitiuo.*

47 *Minor factus maior non cenſetur ratificare, niſi per actum poſitiuum cum notitia nullitatis actus.*

48 *Ratificatio actus minoris quando cenſeatur facta à maiore.*

49 *Ratificatio vt inducatur, requiritur ſcientia omnium defectuum actus.*

50 *Ignorantia praeſumitur, niſi probetur ſcientia.*

51 *Ratificatio non praeſumitur, vbi conſtat de laeſione.*

52 *Factum Iudicis dicitur factum partis quoad actus validitatem, non quoad ſcientiam.*

53 *Alienatio dicitur ſine cauſa, vbi non conſtat de debito.*

54 *Obligatio Cameral s non ligat, niſi no-*

Ideo cenſui non eſſe locum pęnæ contra il-
licitum negotiatorem impoſitæ, & dictum D.
Horatium potuiſſe lucra prædicta percipere,&
maximè in foro externo, & ad euitandam pę-
nam contra negotiatores impoſitam, nam po-
teſt clericus pro honeſtate ſua, & ſuorum ſu-
ſtentatione mercaturam,& negotiationem per
65 alium exercere: Nauar.in Manual.c.25.n.111.
& de ſpol.cler.§.8.in fin.Tabien.verb.emptio.
q.26. Malder.2.2. tract.5. c.2. dub. 4. Marc.
Ant. Genuen. in Prax. Archiep. c.62. num.6.
Molin.de iuſtit.tom.2.diſp.342.nu.20. Leſſ.de
Iuſt. & iur.lib.2.c.21. dub.1.num.6.Squillanr.
oblig. clar. p. 2. num.43. Fernand. in examin.
Theol.mor.p.4. c.5.§.8. n.6.Roderic.à Cunha
in comment.ad c.9.num.1. diſt.88. Aug. Bar-
boſ. de vniuerſ.iur. Eccl.lib.1. c.40. num.121.
Dian. d.reſol.72. in fin.

Qui verò contradicunt,procedunt in termi-
nis, quando clericus lucro principaliter inhia-
ret, & quæſtui potiſſimum anhelaret, tunc nec
per alium id facere poſſe videtur ſine culpa, ſic
enim maximam præſefert temporalium bono-
rum cupiditatem,& ſic peccat potius ex inten-
tione mala, quam ex negotiatione, non tamen
66 in foro externo poteſt puniri: ita ex gl. in d.
Clem.1.de vit. etiam honeſt. cler.vbi Card.n.
8. Gratian.d.c.62. num. 6. Couar. in c.quam-
uis pactum p.1.§.5. nu.8. Vgolin. de off. epiſc.
§.17. num.7. Barboſ.de vniuerſ. iur.eccl.lib.1.
c.39.§.4. num.68. vbi licèt doceat clericum ſic
exercentem negotiationem per alium ex cauſa
potiſſimum quęſtus,eſſe in culpa,tamen ad hoc
vt poſſit puniri penis dictæ Clem. requiri co-
pulatiuè, quòd publicè, & perſonaliter exer-
cuerit.

Culpa igitur ſi qua eſt,prouenit ab inordina-
ta lucri, & quæſtus intentione, quæ fortè non
eſſet decēs,nec in laico, ideo magis damnanda
eſt in clerico,ſed hæc eſt occulta,de qua non iu-
dicat Eccleſia;verum ſi clericus dehoneſtet ſuā
intentionem ex aliqua iuſta cauſa,nulla eſt cul-
67 pa,ſi per alium,& ſecreto negotietur,quia mer-
catura per ſe non eſt mala, vt ex Bonif. Vitalin.
in dicto Clem.1.num.43.de vit. & honeſt.cler.
vidimus,& Dian.mor.p.1. tract.8. de contract.
reſol.72. in fin. vbi quod nec eſt peccatum ve-
niale. Ideo vidi ſemper clericos etiam timo-
ratæ conſcientiæ dare ſine ſcrupulo ſuas pecu-
nias ad negotiandum campſoribus, & merca-
toribus, quia ipſi nullo modo ſe immiſcent ne-
gotijs,ſed relinquunt totum pondus mercatori-
bus, & campſoribus.

Non eſt igitur in pęna dictus clericus, & cir-
ca conſcientiam conſulat ſuum confeſſarium,
cui manifeſtabit qualis fuerit eius intentio, in
foro enim externo condemnari non poteſt, &
maximè, quia cum ſemel tantum, aut bis tale
68 negotium per alium exercuerit, non poteſt di-
ci negotiator, etenim per vnicam, vel alteram
emptionem etiam ex cauſa negotiationis quis
non poteſt dici negotiator,iuxta doctrinam gl.
in l.1.§. vlt. in verb. omnes. vbi Bart. ff. de tri-
but. Action. Genuen.in prax.Archiep. d.c.62.
nu.8. Barboſ. de vniuerſ. iur. eccl. d.c.39.§.5.
num. 7. verſ. quinimo: vbi quod requiritur,vt
frequenter id faciat, quia per vnicam, vel alte-
ram emptionem quis non dicitur negotiator,&
ita etiam Dian.mor.p.1.trac.8.de contract. reſ.
72. verſ. limita.

E P I T O M E.

Adiudicatio bonorum debitoris, vt re-
cte fiat, quid requiratur, & ſi ſit nul-
la,an poſſit ratificari.

SUMMARIUM.

1 *Adiudicari non poſſunt creditori, niſi bona debitoris.*

2 *Iudicis factum cenſetur factum partis, & quando.*

3 *Factum Iudicis cenſetur factum debitoris,non alterius.*

4 *Repræſentans non poteſt plus repræſentato.*

5 *Iudicis nulliter, & iniuſte procedentis factum non dicitur factum partis, & non valet.*

6 *Cameralis obligatio requirit obſeruantiam l. à Diuo Pio, de re iud.*

7 *Cameralis obligatio non poteſt exequi ſine citatione partis.*

8 *Obligatio Cameralis quomodo exequenda.*

9 *Adiudicatio,& quodlibet decretum eſt nullum ſine citatione partis.*

10 *Citationis ex defectu nullitas non tollitur à ſtatuto remouente omnes exceptiones.*

11 *Fides fidem non facit.*

12 *Facta non præſumuntur, niſi probentur.*

13 *Stylus,& vſus iuditiorum quomodo probetur.*

14 Ci-

14 *Citationis defectus an poſſit tolli per ſtylum, vel vſum iuditiorum.*

15 *Citatio requiritur, etiam vbi proceditur ſine figura iuditij.*

16 *Citatio eſt iuris naturalis, & ideo Deus citauit Adam.*

17 *Actus omnis iuditiarius parte non citata eſt nullus.*

18 *Inſtrumentum etiam cum obligatione Camerali non eſt exequendum parte non citata.*

19 *Apocha cum obligatione Camerali quomodo, & quando exequenda.*

20 *Cameralis obligationis forma ſi non eſt extenſa, non poteſt fieri executio.*

21 *Scriptura priuata non recognita nullam fidem facit.*

22 *Adiudicationis bonorum debitoris forma vnde ſummatur.*

23 *Adiudicatio fieri non poteſt, niſi parte citata.*

24 *Actus contra formam iuris eſt nullus.*

25 *Aeſtimatores bonorum debent iurare de æſtimatione legaliter facienda.*

26 *Aeſtimationi, vt pars interſit, citari debet.*

27 *Adiudicatio pro maiori ſumma, quam ſit debitum, in totum eſt nulla.*

28 *Minor ſi contrahat ſine ſolemnitatibus, non oritur obligatio ciuilis, vel naturalis.*

29 *Minor non poteſt contrahere ſocietatem ſine ſolemnitatibus.*

30 *Cameralis obligatio reſoluitur, ſi contractus eſt nullus.*

31 *Limitata cauſa limitatum pr oducit effectum.*

32 *Minor factus maior etiam factis poteſt ratificare geſta in minori ætate.*

33 *Ratificatio actus præcedentis ex facto non probatur, niſi neceſſario ratificationem inferat.*

34 *Voluntas tacita ex actu reſultans non extenditur, niſi ex neceſſitate.*

35 *Ratihabitio in dubio ex facto non inducitur, ſed fit interpratatio, prout gerenti eſt vtilius.*

36 *Ratificatio non præſumitur, ſi delictum eſſet ratificare.*

37 *Ratificari poſſunt ſolummodo, quæ noſtro nomine geſta ſunt.*

38 *Ratificatio ex facto non inducitur, niſi habita plena notitia actus cum ſuis qualitatibus.*

39 *Ratificatum non cenſetur Inſtrumentum, niſi fuerit lectum & intellectum.*

40 *Ratificatio vt inducatur, debet alter probare ſcientiam plenam actus in ratificante.*

41 *Scientia actus in genere non ſufficit ad inducendam ratificationem.*

42 *Ratificatio venditionis non præſumitur; niſi cognita illa cum ſuis defectibus.*

43 *Minor vt ratificaſſe cenſeatur geſta in minori ætate, quid requiratur.*

44 *Ratificatio vt præſumatur, quid requiratur.*

45 *Ratificaſſe non præſumitur dubius de iure ſuo.*

46 *Ratificatio inducitur ex ſcientia, & actu poſitiuo.*

47 *Minor factus maior non cenſetur ratificare, niſi per actum poſitiuum cum notitia nullitatis actus.*

48 *Ratificatio actus minoris quando cenſeatur facta à maiore.*

49 *Ratificatio vt inducatur, requiritur ſcientia omnium defectuum actus.*

50 *Ignorantia præſumitur, niſi probetur ſcientia.*

51 *Ratificatio non præſumitur, vbi conſtat de læſione.*

52 *Factum Iudicis dicitur factum partis quoad actus validitatem, non quoad ſcientiam.*

53 *Alienatio dicitur ſine cauſa, vbi non conſtat de debito.*

54 *Obligatio Cameral s non ligat, niſi no-*

Ideo cenſui non eſſe locum pęnæ contra illicitum negotiatorem impoſitæ, & dictum D. Horatium potuiſſe lucra prædicta percipere,& maximè in foro externo, & ad euitandam pęnam contra negotiatores impoſitam, nam poteſt clericus pro honeſtate ſua, & ſuorum ſuſtentatione mercaturam,& negotiationem per
65 alium exercere: Nauar.in Manual.c.25.n.111. & de ſpol.cler.§.8.in fin.Tabien.verb.emptio. q.26. Malder.2.2. tract.5. c.2. dub.4. Marc. Ant. Genuen. in Prax. Archiep. c.62. num.6. Molin.de iuſtit.tom.2.diſp.342.nu.20. Leſs.de Iuſt. & iur.lib.2.c.21. dub.1.num.6.Squillant. oblig. clar. p. 2. num.43. Fernand. in examin. Theol.mor.p.4. c.5.§.8. n.6.Roderic.à Cunha in commenr.ad c.9.num.1. diſt.88. Aug. Barboſ. de vniuerſ.iur. Eccl.lib.1. c.40. num.121. Dian. d.reſol.72. in fin.

Qui verò contradicunt,procedunt in terminis, quando clericus lucro principaliter inhiaret, & quæſtui potiſſimum anhelaret, tunc nec per alium id facere poſſe videtur ſine culpa, ſic enim maximam præſefert temporalium bonorum cupiditatem,& ſic peccat potius ex intentione mala, quam ex negotiatione, non tamen
66 in foro externo poteſt puniri: ita ex gl. in d. Clem.1.de vit. etiam honeſt. cler. vbi Card. n. 8. Gratian.d.c.62. num. 6. Couar. in c.quamuis pactum p.1.§.5. nu.8. Vgolin. de off. epiſc. §.17. num.7. Barboſ.de vniuerſ.iur.eccl.lib.1. c.39.§.4. num.68. vbi licet doceat clericum ſic exercentem negotiationem per alium ex cauſa potiſſimum quęſtus,eſſe in culpa,tamen ad hoc vt poſſit puniri pęnis dictæ Clem. requiri copulatiuè, quod publicè, & perſonaliter exercuerit.

Culpa igitur ſi qua eſt,prouenit ab inordinata lucri, & quæſtus intentione, quæ fortè non eſſet decẽs,nec in laico, ideo magis damnanda eſt in clerico,ſed hæc eſt occulta,de qua non iudicat Eccleſia;verum ſi clericus dehoneſtet ſuã intentionem ex aliqua iuſta cauſa,nulla eſt cul-
67 pa,ſi per alium,& ſecreto negotietur,quia mercatura per ſe non eſt mala, vt ex Bonif. Vitalin. in dicto Clem.1.num.43.de vit. & honeſt.cler. vidimus,& Dian.mor.p.1. tract.8. de contract. reſol.72. in fin. vbi quod nec eſt peccatum veniale. Ideo vidi ſemper clericos etiam timoratæ conſcientiæ dare ſine ſcrupulo ſuas pecunias ad negotiandum campſoribus, & mercatoribus, quia ipſi nullo modo ſe immiſcent negotijs,ſed relinquunt totum pondus mercatoribus, & campſoribus.

Non eſt igitur in pęna dictus clericus, & circa conſcientiam conſulat ſuum confeſſarium, cui manifeſtabit qualis fuerit eius intentio, in foro enim externo condemnari non poteſt, & maximè, quia cum ſemel tantum, aut bis tale
68 negotium per alium exercuerit, non poteſt dici negotiator; etenim per vnicam, vel alteram emptionem etiam ex cauſa negotiationis quis non poteſt dici negotiator, iuxta doctrinam gl. in l.1.§. vlt. in verb. omnes. vbi Bart. ff. de tribut. Action. Genuen.in prax.Archiep. d.c.62. nu.8. Barboſ. de vniuerſ. iur. eccl. d.c.39.§.5. num. 7. verſ. quinimo: vbi quod requiritur,vt frequenter id faciat, quia per vnicam, vel alteram emptionem quis non dicitur negotiator,& ita etiam Dian.mor.p.1.trac.8.de contract. reſ. 72. verſ. limita.

E P I T O M E.

Adiudicatio bonorum debitoris, vt recte fiat, quid requiratur, & ſi ſit nulla,an poſſit ratificari.

S U M M A R I U M.

1 *Adiudicari non poſſunt creditori, niſi bona debitoris.*
2 *Iudicis factum cenſetur factum partis, & quando.*
3 *Factum Iudicis cenſetur factum debitoris,non alterius.*
4 *Repræſentans non poteſt plus repræſentato.*
5 *Iudicis nulliter, & iniuſte procedentis factum non dicitur factum partis, & non valet.*
6 *Cameralis obligatio requirit obſeruantiam l. à Diuo Pio, de re iud.*
7 *Cameralis obligatio non poteſt exequi ſine citatione partis.*
8 *Obligatio Cameralis quomodo exequenda.*
9 *Adiudicatio,& quodlibet decretum eſt nullum ſine citatione partis.*
10 *Citationis ex defectu nullitas non tollitur à ſtatuto remouente omnes exceptiones.*
11 *Fides fidem non facit.*
12 *Facta non præſumuntur, niſi probentur.*
13 *Stylus,& vſus iuditiorum quomodo probetur.*

14 Ci-

14 *Citationis defectus an poſſit tolli per ſtylum, vel vſum iuditiorum.*
15 *Citatio requiritur, etiam vbi proceditur ſine figura iuditij.*
16 *Citatio eſt iuris naturalis, & ideo Deus citauit Adam.*
17 *Actus omnis iuditiarius parte non citata eſt nullus.*
18 *Inſtrumentum etiam cum obligatione Camerali non eſt exequendum parte non citata.*
19 *Apocha cum obligatione Camerali quomodo, & quando exequenda.*
20 *Cameralis obligationis forma ſi non eſt extenſa, non poteſt fieri executio.*
21 *Scriptura priuata non recognita nullam fidem facit.*
22 *Adiudicationis bonorum debitoris forma vnde ſummatur.*
23 *Adiudicatio fieri non poteſt, niſi parte citata.*
24 *Actus contra formam iuris eſt nullus.*
25 *Aeſtimatores bonorum debent iurare de aeſtimatione legaliter facienda.*
26 *Aeſtimationi, ve pars interſit, citari debet.*
27 *Adiudicatio pro maiori ſumma, quam ſit debitum, in totum eſt nulla.*
28 *Minor ſi contrahat ſine ſolemnitatibus, non oritur obligatio ciuilis, vel naturalis.*
29 *Minor non poteſt contrahere ſocietatem ſine ſolemnitatibus.*
30 *Cameralis obligatio reſoluitur, ſi contractus eſt nullus.*
31 *Limitata cauſa limitatum pr oducit effectum.*
32 *Minor factus maior etiam factis poteſt ratificare geſta in minori aetate.*
33 *Ratificatio actus praecedentis ex facto non probatur, niſi neceſſario ratificationem inferat.*
34 *Voluntas tacita ex actu reſultans non extenditur, niſi ex neceſſitate.*
35 *Ratihabitio in dubio ex facto non inducitur, ſed fit interpraetatio, prout gerenti eſt vtilius.*
36 *Ratificatio non praeſumitur, ſi delictum eſſet ratificare.*
37 *Ratificari poſſunt ſolummodo, quae noſtro nomine geſta ſunt.*
38 *Ratificatio ex facto non inducitur, niſi habita plena notitia actus cum ſuis qualitatibus.*
39 *Ratificatum non cenſetur Inſtrumentum, niſi fuerit lectum & intellectum.*
40 *Ratificatio vt inducatur, debet alter probare ſcientiam plenam actus in ratificante.*
41 *Scientia actus in genere non ſufficit ad inducendam ratificationem.*
42 *Ratificatio venditionis non praeſumitur; niſi cognita illa cum ſuis defectibus.*
43 *Minor vt ratificaſſe cenſeatur geſta in minori aetate, quid requirat ur.*
44 *Ratificatio vt praeſumatur, quid requiratur.*
45 *Ratificaſſe non praeſumitur dubius de iure ſuo.*
46 *Ratificatio inducitur ex ſcientia, & actu poſitiuo.*
47 *Minor factus maior non cenſetur ratificare, niſi per actum poſitiuum cum notitia nullitatis actus.*
48 *Ratificatio actus minoris quando cenſeatur facta à maiore.*
49 *Ratificatio vt inducatur, requiritur ſcientia omnium defectuum actus.*
50 *Ignorantia praeſumitur, niſi probetur ſcientia.*
51 *Ratificatio non praeſumitur, vbi conſtat de laeſione.*
52 *Factum Iudicis dicitur factum partis quoad actus validitatem, non quoad ſcientiam.*
53 *Alienatio dicitur ſine cauſa, vbi non conſtat de debito.*
54 *Obligatio Cameral s non ligat, niſi no-*

24 *Citationis defectus an poſſit tolli per ſtylum, vel vſum iuditiorum.*
25 *Citatio requiritur, etiam vbi proceditur ſine figura iuditij.*
26 *Citatio eſt iuris naturalis, & ideo Deus citauit Adam.*
27 *Actus omnis iuditiarius parte non citata eſt nullus.*
28 *Inſtrumentum etiam cum obligatione Camerali non eſt exequendum parte non citata.*
29 *Apocha cum obligatione Camerali quomodo, & quando exequenda.*
20 *Cameralis obligationis forma ſi non eſt extenſa, non poteſt fieri executio.*
21 *Scriptura priuata non recognita nullam fidem facit.*
22 *Adiudicationis bonorum debitoris forma vnde ſummatur.*
23 *Adiudicatio fieri non poteſt, niſi parte citata.*
24 *Actus contra formam iuris eſt nullus.*
25 *Aeſtimatores bonorum debent iurare de æſtimatione legaliter facienda.*
26 *Aeſtimationi, vt pars interſit, citari debet.*
27 *Adiudicatio pro maiori ſumma, quam ſit debitum, in totum eſt nulla.*
28 *Minor ſi contrahat ſine ſolemnitatibus, non oritur obligatio ciuilis, vel naturalis.*
29 *Minor non poteſt contrahere ſocietatem ſine ſolemnitatibus.*
30 *Cameralis obligatio reſoluitur, ſi contractus eſt nullus.*
31 *Limitata cauſa limitatum pr oducit effectum.*
32 *Minor factus maior etiam factis poteſt ratificare geſta in minori ætate.*
33 *Ratificatio actus præcedentis ex facto non probatur, niſi neceſſario ratificationem inferat.*
34 *Voluntas tacita ex actu reſultans non extenditur, niſi ex neceſſitate.*
35 *Ratihabitio in dubio ex facto non inducitur, ſed fit interpratatio, prout gerenti eſt vtilius.*
36 *Ratificatio non præſumitur, ſi delictum eſſet ratificare.*
37 *Ratificari poſſunt ſolummodo, quæ noſtro nomine geſta ſunt.*
38 *Ratificatio ex facto non inducitur, niſi habita plena notitia actus cum ſuis qualitatibus.*
39 *Ratificatum non cenſetur Inſtrumentum, niſi fuerit lectum & intellectum.*
40 *Ratificatio vt inducatur, debet alter probare ſcientiam plenam actus in ratificante.*
41 *Scientia actus in genere non ſufficit ad inducendam ratificationem.*
42 *Ratificatio venditionis non præſumitur; niſi cognita illa cum ſuis defectibus.*
43 *Minor vt ratificaſſe cenſeatur geſta in minori ætate, quid requiratur.*
44 *Ratificatio vt præſumatur, quid requiratur.*
45 *Ratificaſſe non præſumitur dubius de iure ſuo.*
46 *Ratificatio inducitur ex ſcientia, & actu poſitiuo.*
47 *Minor factus maior non cenſetur ratificare, niſi per actum poſitiuum cum notitia nullitatis actus.*
48 *Ratificatio actus minoris quando cenſeatur facta à maiore.*
49 *Ratificatio vt inducatur, requiritur ſcientia omnium defectuum actus.*
50 *Ignorantia præſumitur, niſi probetur ſcientia.*
51 *Ratificatio non præſumitur, vbi conſtat de læſione.*
52 *Factum Iudicis dicitur factum partis quoad actus validitatem, non quoad ſcientiam.*
53 *Alienatio dicitur ſine cauſa, vbi non conſtat de debito.*
54 *Obligatio Camerali s non ligat, niſi no-*

nominatum in Inſtrumento.

55 *Pignora non debent capi à debitore, niſi prius fuerit condemnatus.*

56 *Executio non poteſt fieri contra eum, cuius iura non ſunt deducta in iuditio.*

57 *Antecedens qui vult, etiam vult conſequens.*

58 *Renunciatio trahitur etiam ad annexa.*

59 *Actus iuditialis non prodeſt, niſi acceptanti.*

60 *Probare vnuſquiſq; debet fundamentum ſua intentionis.*

61 *Probare debet in ſecunda inſtantia, qui tenetur in prima.*

62 *Minor non poteſt ſtare in iuditio ſine curatore.*

63 *Actus præſumitur factus, quo ſit eſt vtilius agenti.*

64 *Actum debet cenſeri, quod eſt cum minori damno agentis.*

65 *Conſulere prius rebus ſuis, quam alienis vnuſquiſq; præſumitur.*

66 *Actibus ex voluntarijs tantum præſumitur factum quantum neceſſitas vrges.*

67 *Conſenſus non præſumitur in præiuditialibus.*

68 *Actus dubius poteſt ab agente declarari.*

69 *Annexa dicuntur, quæ ſunt indiuidua.*

70 *Connexitas non datur vbi vnum poteſt ſtare ſine altero.*

71 *Non entis nulla ſunt qualitates.*

72 *Conſenſus circa vnum actum adhibitus non præiudicat quoad alterum.*

93 *Habilia ſupponuntur cætera, cum de vno quærimus.*

74 *Periti tenentur iurare.*

75 *Citandus eſt reus ad intereſſendum æſtimationi eius bonorum.*

76 *Citandus eſt reus ad videndum fieri adiudicationem.*

77 *Nullitatem actus allegare poteſt etiam ille, qui illum reportauit.*

78 *Nullitate non eſt maior iniuſtitia.*

79 *Obligatio, & promiſsio ſine cauſa non valet, & ſolutum poteſt repeti.*

80 *Cauſa defectus poteſt opponi contra obligationem Cameralem.*

81 *Relatum eſt in referente cum omnibus ſuis qualitatibus.*

82 *Exceptio proueniens ex eodem Inſtrumento ſemper admittenda.*

83 *Inſtrumentum probat ſolum inter eos, qui rogauerunt Notarium.*

84 *Euictionis actione quando teneatur ille pro quo Iudex rem adiudicauit creditori.*

85 *Minoris res quomodo alienari poſsint.*

86 *Subhaſtatio an requiratur in vendendis bonis ſtabilibus minoris.*

87 *Citatio eſt neceſſaria in deliberatione, & adiudicatione.*

88 *Euictionis cauſa vt quis obligetur ob factum Iudicis quid requiratur.*

89 *Promittens de rato de ſuo tenetur.*

90 *Ratificatum alium promittens promittit factum proprium.*

91 *Promittens de rato pro minore ad quid teneatur.*

92 *Promittens de rato non eſt plus obligatus, quam eſſet ratificans.*

93 *Conſenſus præſtitus intelligitur, ſi res fiat rite, & recte.*

94 *Subhaſtatio, & Adiudicatio debet iuſtificari ex actis productis ante, non poſt eam.*

95 *Ratificatio non deducitur, niſi ex ijs, quæ ad alium titulum referri non poſſunt.*

96 *Ratificans debet habere ſcientiam actus plenam, & eius nullitatem.*

97 *Ratificatio requirit omnes neceſſarias ſolemnitates in confeſsione actus.*

98 *Spolium à Iudice nulliter procedente committitur, & grauatus ante omnia eſt reſtituenda.*

99 *In-*

Digitized by Google

99 *Intereſſe, lucri non poteſt ab initio taxari.*

100 *Intereſſe non probatur per confeſſionem partis, & quid requiratur.*

101 *Pactum de certo lucro in ſocietate quando valeat.*

102 *Adiudicatio, & ſubhaſtatio excedens debitum in totum eſt nulla.*

CAPVT CCXXXIII.

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN vna Mirandulana fratrum de Mazzolijs cum
D.Primicerio dicti loci poſt latam ſententiam,
& deciſionẽ a me exaratam contingit de nouo
dubitare, an Adiudicatio facta a Prætore Mi-
randule de vna petia terræ bubulcarum ſeptem
communi fratrum ad fauorem dicti Primicerij
pro debito D. Ludouici tantum vnius ex dictis
fratribus valeat, & poſſit ſuſtineri, nam licet
vnuſquiſq; paratus ſit etiam mediocriter in iure
inſtructus dicere, non poſſe valere, niſi pro por-
1 tione debitoris, cum Iudex non valeat adiudi-
care creditori, niſi bona debitoris, ad tex. in l. à
Diuo Pio, §. ſi ſuper rebus, ff. de re iud. tamen
fit conatus pro parte dicti Primicerij, vt de-
fendatur in poſſeſſione totius rei.

Et primo allegatur, adiudicationem prædi-
ctam verè cenſeri factam à dictis fratribus licèt
miniſterio Iudicis fuerit expedita, quia factum
Iudicis, iuris interpretatione cenſetur factum
partis, vt per tex. in l. ſi ob cauſam. C. de eui-
2 ction. tradiderunt Surd. deciſ. 266. num. 13.
Mangil. de euictio. q. 146. n. 1. 2. & Fenzon. ad
Statut. Vrbis, c. 194. nu. 72.

Nam reſpondetur partem in hoc iuditio non
poſſe dici, niſi debitorem cui profuit ſolutio, &
qui condemnatus fuit, vt probatur expreſsè in
3 d. l. ſi ob cauſam, vbi DD. C. de euict. & hoc ex-
preſsè dixit etiam Tiraq. in tract. de Retract.
lign. §. 1. gl. 14. n. 13. vbi docuit, illud quod fit
à Iudice rem ipſam adiudicante creditori,
cenſeri fieri ab ipſo debitore, qui primo ſponte
debitum creauit, & plurimos allegat, ſed in ca-
ſu noſtro ſolus D. Ludouicus debitum creauit,
ergo factũ Iudicis non poteſt cẽſeri factũ aliorũ
fratrum, ſed tantum D. Ludouici, qui ſicut ſo-
lummodo portionem ſuam alienare poterat, ſic
Iudex eam tantummodo creditori adiudicare
potuit, quia cum in adiudicando, debitorem re-
pręſentet, non poteſt plus transferre in credi-
torem, quam potuiſſet debitor, ſi ipſe ei in ſo-
lutum dediſſet, vt probatur ex d. l. ſi ob cau-
ſam. vbi Bart. Bald. & DD. C. de euictio. &
omnes admittunt non poſſe plus repręſentan-
tem, quam repræſentatum, vt probatur in §.
4 ſi autem defuncti. in Auth. de hęred. ab inteſt.

Secundo reſpondetur, tunc demum factum
Iudicis cenſeri factum partis, quando iudex ri-
te, & rectè proceſſit ſecus eſt, ſi nulliter, & iniu-
ſtè, vt hic, tunc enim partem non repręſentat,
ſed vt priuatus procedere videtur, & de facto:
probatur ex c. inſinuatione. de procur. & tradit
5 Bald. in d. l. ſi ob cauſam. & conſ. 61. col. 2. Soc.
conſ. 158. num. 16. vol. 2. Dec. conſ. 449 nu. 3.
Iaſ. in l. a Diuo Pio, §. ſed ſi emptor. de re iud.
Craue. conſ. 5. nu. 1. & conſ. 140. num 2. Silua.
conſ. 101. nu. 7. pulchrè Surd. conſ. 49. num. 37.
latè Poſti. de ſubhaſt. inſpect. 64. num. 10. Fen-
zon. ad ſtat. Vrb. d. c. 194. nu. 73. & bene Ro-
ta apud Zacch. de oblig. camer. deciſ. 154.
num. 3. 4.

Sed ſic eſt, quod in caſu noſtro Iudex
proceſſit non ſolum iniuſte, adiudicando cre-
ditori res communes fratrum, & pro portio-
ne non debitoris, ſed etiam nulliter, non
ſeruando aliquem iuris ordinem; etenim etiam
in obligationibus Cameralibus, ad vnguem
ſeruari debent, tradita in l. à Diuo Pio. de re
6 iud. vt inquit Rot. in d. deciſ. 154. num. 5.
Ergo factum Iudicis non cenſetur factum par-
tis, & verè ſi conſideretur proceſſus ille ciui-
lis coram Prętore agitatus, poteſt ſine men-
dacio dici, tot ſunt nullitates, quot ſunt ver-
ba.

Et vt attingamus aliqua, proceſſum fuit
ad executionem Chirographi ſocietatis pri-
uati, & non recogniti ſine vlla partis citatio-
ne, quæ tamen eſt neceſſaria etiam in obli-
gationibus Cameralibus, in quibus non con-
ceditur procedi ex abrupto, ſed neceſſaria
eſt in primis, partis citatio, ita per tex. in l. de
7 vnoquoq; ff. de re iud. c. nos in quemquam 3.
quæſt. 1. Clem. Paſtoralis, de re iud. Peregr. de
iur. fiſc. lib. 7. tit. 3. num. 3. Surd. conſil. 49.
num. 15. 16. lib. 1. Galles. de obligat. ca-
meral. quæſt. 36. num. 1. 5. vbi Zacchias.
num. 2. dicens, quod debet præcedere ci-
tatio ad ſoluendum cum decreto, niſi in-
fra tres dies, deinde alia citatio ad videndum
relaxari mandatum cum decreto, niſi ad pri-
8 mam; alias non ſeruata hac forma, manda-
tum eſſet nullum, ſic etiam Saluſt. Tiber. in
Prax. A. C. cap. 26. & 27. numer. 6. 7.
zacch. de obl. Camer. quæſt. 37. num. 1.
vbi hæc obligatio Cameralis non concedit
procedi ex abrupto abſque partis citatio-
ne; ſic Rot. apud eundem zacch. deciſ.
19. nu. 4. deciſ. 103. num. 3. & deciſ. 154.
nu. 7. vbi tradit, contra obligatum in forma
Camerę non poſſe procedi ex abrupto abſq; ci-
tatione: hic autem non ſolum fuit relaxatum
grauamen contra obligatum in forma Camerę

Digitized by Google

ſine citatione, ſed etiam fuit facta adiudicatio
bonorum ipſius cõmuniũcum fratribus, abſq; ci-
9 tatione alicuius eorum, ergo decretum, & ſen-
tentia, & quidquid factum eſt, ipſo iure eſt nul-
lum, etiam ſi factum ſit à Principe, per tex. in l.
fin. vbi Bal. not. C. de legi. & in Clem. Paſto-
ralis, §. cęterum, de re iud. Abb. in c. 7. in vlt.
not. de cauſ. poſſ. & propriet. pulchre Dec. in
conſ. 544. num. 20. 21. 27. vbi probat etiam
ſententiam Imperatoris abſq; citatione eſſe
nullam, adeo, vt hæc nullitas non tollatur à
ſtatuto nullitates remouente, ſequitur Peregr.
10 de iur. fiſc. lib. 7. tit. 3. num. 3. in fin. Rot.
apud Zacch. de obligat. Cam. d. deciſ. 154.
num. 5.

Nec obſtat vſus iudiciorum, & ſtylus Curiæ
Mirandulanę ex aduerſo allegatus, quod in ſi-
milibus ſoleat procedi ad executionem Inſtru-
menti, vel Chirographi cum obligatione Ca-
merali abſq; partis citatione. Nam primo re-
ſpondetur, non ſatis conſtare de hoc ſtylo in
foro Eccleſiaſtico, vbi agitur de cauſa, quia ſu-
per eo teſtes nõn fuerunt formiter examinati, &
ſolummodo extant quædam Notariorum at-
teſtationes, quæ non probant, maxime ſine iura-
mento a Iudice cauſæ delato, quia fides fidem
non facit, ex cap. 1. vbi gl. & DD. de fid. Inſtr.
Seraph. deciſ. 106. num. 3. vbi loquitur in fi-
11 de etiam Communitatis, & late Farinac. de
teſti. q. 80. n. 32. Gratian. diſc. for. 77. à nu. 14.
vſq; ad num. 18. & ideo cum ſtylus ſit quid fa-
cti, non præſumitur, niſi probetur, maxime
quando aduerſatur iuri communi, l. in bello, §.
factę. de captiu. & poſtlim. reuerſ. §. fin. Inſt.
12 de fideiuſ. c. cum Ioannes, §. verum, de fid. in-
ſtrum. c. cum in iure. de off. deleg. & docet pul-
chre ad rem noſtram, Soc. in conſ. 46. n. 51. li. 4.

Deinde reſpondetur data etiam veritate
depoſitionum, adhuc non ſatis dici probatum
fuiſſe ſtylum, vel conſuetudinem iuditiariam
procedendi aduerſus ius commune, & natura-
le, contra obligatum in forma Cameræ abſque
citatione, non enim ſatis eſt ad probandum ta-
lem vſum, docere aliquoties, & pluries ita fuiſſe
ſeruatum, ſed oportet, quod eueniente caſu ſu-
per hoc fuerit contradictum, & nihilominus in
contradictorio iuditio ſic obtentum, & iudica-
tum: ita per tex. in l. nam Imperator. & l. cum
13 de conſuetudine, ff. de leg. tradit plenè Aret.
conſ. 23. num. 17. verſ. nam ad hoc, & nu. 18.
vbi teſtatur de communi. Alex. conſ. 173. nu. 8.
lib. 6. & conſ. 132. num. 4. lib. 1. conſ. 136. n. 20.
lib. 2. Anch. conſ. 178. num. 7. plene Bero. conſ.
162. num. 5. lib. 3. Rim. iun. conſ. 462. num. 25.
Menoch. conſ. 8. num. 16. & conſ. 187. nu. 57.
verſ. requiritur quinto, & num. 58. vbi probat
ad introducendam conſuetudinem in actis iudi-
tialibus, fore neceſſe, quod fuerit obtentum in
contradictorio iuditio, quod hic non eſt factum;
ergo ſtylus, aut conſuetudo aliqua legitima
non poteſt allegari.

Tertiò reſpondetur, defectum citationis non
poſſe tolli per vſum, ſeu ſtylum, neq; etiam per
14 ſtatutum, immo neq, per Principem, quia cita-
tio eſt de iure naturæ, & iure naturalia ſunt im-
mutabilia, & per Principem tolli non poſſunt:
ſic in terminis de citationis defectu probat tex.
in d. Clem. Paſtoralis, §. cæterum. vbi gl. & DD.
de re iud. l. fin. vbi Bald. C. de legi. Bald. in l.
cum fratrem, in fin. C. de ijs, qui vt Iud. bene
Soc. conſ. 12. col. 2. vol. primo, vbi quod Deus
ideo citauit Adam, Dec. in cap. dilecti. num. 4.
verſ. tertio de Iudic. Alex. conſ. 218. num. 6.
verſ. ſed conſtat vol. 2. Marant. de ord. iud. p. 4.
diſt. 9. nu. 9. & p. 6. de citat. num. 3. 4. Rol. conſ.
35. nu. 10. lib. 4. Surd. conſ. 99. nu. 27. 28. lib. 1.
vbi alios allegat Farin. conſ. 85. nu. 20. 21. 126.
lib. 1. quod adeo verum eſt, vt procedat etiam
in illis cauſis, in quibus proceditur ſummarie,
& ſine figura iuditij, adhuc enim in quouis actu
15 neceſſe eſt partem citare, vt concludit Bart. in
conſtitutione. Ad Reprimendum in ver. ſine fi-
gura, num. 6. verſ. quęro igitur, quem ſequitur
Marcel. Cala in tract. de mod. articul. & prob.
gl. 3. §. 1. n. 60. vbi reddit rationẽ, quia citatio eſt
iuris naturalis, & Deus citauit Adam, & multos
allegat, & vbi etiam tractatur de obligatione
16 Camerali, adhuc omnis actus iudiciarius eſt
nullus, parte non citata, vt ex cap. licet epiſco-
pus. de Præben. in 6. c. 1. de cauſ. poſſ. & pro-
priet. l. fin. C. de rei vindic. Bart. in l. hęc autem
17 §. non defendi. nu. 2. ff. ex quibus cauſ. in poſ-
ſeſs. eatur. dixit Rot. apud zacch. de oblig. Ca-
mer. deciſ. 40. num. 8. & deciſ. 154. num. 5. &
ideo vbi ius in contrarium reperitur, non atten-
ditur ſtylus, & vſus Curiæ, qui non poteſt con-
tra legem introduci neq; à Iudice, neq; à Cu-
rialib. Abb. in c. ex litteris n. 5. 6. de conſt. Curr.
Sen. conſ. 65. num. 19. Gratian. Deciſ. March.
238. num. 18. Rot. apud Poſti. de Subhaſt. deciſ.
107. num. 12.

Et ſane ſi ageretur de executione Inſtrumen-
ti Camerali obligatione vallati, vſus non citan-
di eſſet tolerabilior, quia illud eſt probatio pro-
bata, euidens, & manifeſta, vt probat Tiraq. de
Retrac. lignag. §. 2. gl. 1. n. 20. Rot. apud zacch. d.
trac. dec. 59. nu. 1. tamen quia etiam contra In-
ſtrumẽtũ poſſunt opponi multę exceptiones, il-
lud non eſſe exequendũ, niſi parte citata legiti-
me ad dicendum contra. Rot. apud zacch. d.
18 tract. deciſ. 136. n. 4. 5. Ergo multo magis idem
dicendum eſt, quando tractatur de exequendo
chirographo, ſeu ſcriptura priuata, etiam obli-
gatione Camerali munita, tunc enim non eſt
exequenda, niſi prius fuerit recognita, vel à te-
ſtibus approbata, vel habeat qualitates à iu-
19 re communi requiſitas: ita Gaſes de oblig.
Camer. quæſt. 27. num. 10. vbi zacch. nu. 3.

& Ca-

Digitized by Google

& Caſtrac. de ſociet.off.c.11. in fin.& propte-
rea debet citari reus ad recognoſcendum ſcri-
pturam,vel ad videndũ recognoſci,per tex.in d.
l. de vnoquoq. ff. de re iud. Rot. apud Zacch.
d. deciſ.40. num.8. hoc autem maximè, &
neceſſario procedit, quando forma cameralis
obligationis non eſt extenſa, vt hìc, tunc enim
20 antequam ad executionem procedatur, pr̨e-
mittenda eſt citatio ad dicendum contra, & ad
videndum iurare teſtes ſuper recognitione, &
mandari extendi obligationem, quia priuſ-
quam extendatur, Iudex non poteſt dici eſſe
certus de ſua Iuriſdictione, etiamſi tractaretur
de exequendo Inſtrumento publico, nedum
de priuata ſcriptura, ſic Galles. de oblig. Ca-
mer.q.34.num.2. & nu.8. vbi Zacch. n.3.4. &
Rot. apud eum deciſ.39. num.2. & deciſ.102.
num.3.& iuremerito quia ſcriptura priuata an-
tequam recognoſcatur,dicitur ſchartaphacium,
21 & nullam fidem facit. Maſchard. de probat.
concl.109. num.2. verſ. primo caſu. Mareſcot.
var. reſol.lib.1. cap.79. Genua tract.de ſcript.
priu.lib.2. num.2.8. Rot. diuerſ.deciſ.328.ſub
num.8.p.4. Ergo nullo modo erat exequenda
dicta Apocha etiam obligatione Camerali mu-
nita, niſi prius parte citata, & cauſa cognita
fuiſſet recognita, quod cum factum non fuerit,
omnia actu ſunt nulla.

Secunda nullitas,qųe multas ſub ſe continet
nullitates colligitur ex eo, quod dicta Adiudi-
22 catio facta fuit non ſeruata forma l.à Diuo Pio.
de re iudic. quam tamen ſeruare oportebat,ad
tradita per Rot. ad Zacch. de obligat. Camer.
deciſ. 154. num. 5. ſiquidem in executione
facienda non eſt incipiendam à pignoribus ſo-
li, ſed prius res mobiles ſunt capiendæ, quæ ſi
non ſufficiunt, deueniendum eſt ad bona ſtabi-
lia, & faciendæ prius ſunt ſubhaſtationes, vt vi-
deatur,ſi emptorem inuenire liceat, antequam
res creditori adiudicatur,vt habetur in d.l.à Di
23 uo Pio,§. in venditione, & §.ſi pignora, ff. de
re iudic.l.ordo.vbi DD.C. de execut. rei iudic.
Poſtius in tract. de ſubhaſt. inſpect. 45.n.2.3.
& ſeqq.Neq;adiudicatio fieri poteſt ſiue primo,
ex ſecundo decreto,niſi parte citata ſiue ex d.l.
à Diuo Pio §.ſuper rebus.latè Fenzon. ad ſtatu-
ta Vrbis lib.1.c.194. num. 11.12.25. 26.27.
vbi quod citatio eſt de neceſſitate. Rot. apud
zacch. d. deciſ. 154. num. 5. & propterea
omnia ſunt nulla, quia actus factus contra for-
mam iuris eſt nullus. Fenzon.d.c.194. n.46.
24 benè etiam Surd. d.conſ.49. numer.15. 16.
lib.1. vbi vide. & Poſtius in tract. de ſubhaſt.
reſpect.23. num. 189. & num.192. & Rota
apud eum deciſ.59. nu.3.4.

Tertia nullitas inſurgit ex relatione æſti-
matorum, quia, vt videre eſt in proceſſ.fol.68.
ea non eſt iurata, neque pars fuit citata,
ad videndum referri ȩſtimationem, & tamen
vtrumque erat neceſſarium: ſicut de iuramen-
to probat tex. in l. hac ȩdictali, §. his illud. C.
de ſecund. nupt. l. comparationes, Cod. de
25 fid. inſtrum. Bart. in l.creditores. ſub nu.29.
ibi: eos faciat iurare de ȩſtimatione legali-
ter facienda, Cod. de pignor. idem Bart.in
l. Theopompus, numer. 8. de dot. pr̨eleg.
Bald. in l. 2. ſub num. 55. Cod. de reſcind.
vend. de communi, Dec. in cap. propoſuiſti:
numer. 51. de probat. Surd. conſ. 452. nu-
mer. 42. vol. 3. Poſtius in tract. de ſubhaſt.
inſpect.47. num.61. Fenzon. d. cap. 194. nu-
mer.36. vbi etiam quod hoc vſu receptum
eſt; Alterum vt pars debeat citari ad intereſ-
ſendum ȩſtimationi, quia non parum intereſt
26 debitoris, his actibus aſſiſtere, probatur ex
d. l. de vnoquoque, de re iudic. latè Aſin. in
prax. tit. de execut. §. 7. cap. 180. Surd.
conſ. 452. numer. 34. Fenzon. d. cap. 194.
num.25. 28. vbi benè ad rem loquitur, &
concordat Poſtius de ſubhaſt. d. inſpect. 47.
num.62.

Quarta nullitas inſurgit ex ipſa adiudica-
tione, quia Iudex adiudicauit creditori ma-
iorem partem terr̨e, quam eſſet creditum
ipſius ſcilicet tabulas viginti ſex, vt habetur
in proceſs. fol. 73. & fol. 99. certum eſt
enim quod mandatum executiuum, vel ſen-
tentia, ſiue adiudicatio in totum vitiatur,
ſi etiam in parua quantitate excedat debitum;
27 adeo, vt nec ſuſtineatur in minori ſum-
ma, quia Iudicium eſt indiuiſibile, & ſen-
tentia eſt indiuidua: ex gl. vltim. in l.fin. vbi
Bart. & etiam Alex. numer. 11. ff. de iuriſd.
om. iud. Iaſ. in l. 1. §. ſtipulanti. colum.4.
de verb. obligat. Puteus deciſ. 323. num.2.
3. libro primo. Rot. deciſ. diuerſ. 221.
par. 2. Mangil. de euict. quæſt. 146. nu-
mer. 5. Surd. deciſ.45. numer. 2. & ſequen-
tibus, vbi quod hoc procedit etiam in datio-
ne in ſolutum, facta a parte, nedum in fa-
cta à iudice: benè Fenzon. ad Statut. Vrb.
lib. 1. dict. cap. 194. numer. 20. 23. 24.
vbi quod adiudicatio facta pro maiori ſum-
ma, quam ſit debitum, in totum conuit.
ſic etiam docuit Rot. apud zacch. de obli-
gat. Camer. deciſ. 40. num. 5. vbi adiudica-
tio rei valoris ſcutorum 555. pro prætenſo
ſo credito ſcutorum 550. in totum nulla iu-
dicatur.

Quinta nullitas deducitur ex minori ȩta-
te debitoris, quando contraxit debitum,
certum eſt enim quod minor ſine conſenſu
Curatoris contrahere, & ſe obligare non
poteſt, & ſine ſolemnitatibus ſtatuti adeo,
28 vt ex tali contractu nulla producatur actio,
vel obligatio, ſiue ciuilis, ſiue naturalis. l. 1.
ff. de minor. l. 1. §. impuberes. vbi Sa-
lyc. & Angel. & Caſtr. numero 6. & l. 2.

& 3. ff. commod. & fuit reſolutum per Rot. in
Rom. Depoſit. 13. Ian.1625. coram Cocci-
no,& in Romana nullitatis oblig. 16. Ian. 1626.
coram Durano, cõtractum ex defectu ſolemni-
tatum nullum, nullam ciuilem, vel naturalem
producere actionem: vt bene tradit Fenzon.
ad ſtatut. Vrb. lib.1. poſt c.151. in voto Capi-
tanci,num.37. vbi quod propterea mandatum
contra minorem, vigore contractus nulli rela-
xatum,fuit reuocatum.

Et in terminis ſocietatis, qualis eſt contra-
ctus dicti D. Ludouici debitoris, quod minor
29 non poſſit ſe obligare,& contrahere ſine cura-
toris authoritate, & ſtatutorum ſolemnitate,
tradiderunt poſt Simoncell. de Decretis lib.2.
tit.6. inſpect. 4.num.39. Menoch. lib.3. prę̨ſ.
56. num.9. Felix in tract.de societ. c.3.nu.10.
& c.5. num.1. Trombett. eod.tract.c.2.nu.13.
25. 27. & propterea ſi nullus eſt contractus
per prędictum debitorem initus,nulla eſt etiam
30 obligatio Cameralis illi adiecta, & tamquam
acceſſoria,reſoluitur cum eo: Ex Tiraq. de iur.
conſtit poſſ.p.3.lim.7. nu.23. vbi multos con-
gerit. Surd.conſ.365. num.6.Burſat.conſ.361.
nu.33. lib.4. Monald. conſ.103. nu.11.12.13.
Zacch.de oblig. Camer.q.3. nu.20.21.22.

Nec obſtat, quod dictus D.Ludouicus con-
traxerit cum authoritate cuiuſdam Corradini
aſſerti eius Curatoris, quia apparet illum non
31 fuiſſe illi decretum in Curatorem ad contra-
hendam ſocietatem, ſed tantum ad vendẽdum
quemdam annuum cenſum, ideo non poterat
authorizare, vt ſocietatem iniret, quia habebat
à Iudice limitatam poteſtatem,& limitata cau-
ſa limitatum producit effectum: ad tex. in l.in
agris, ff. de acquir. rer. domin. l.cum ſeruo. in
princ. vbi Bald. de contrah. empt. l. cancella-
uerat. de his, quæ in teſt. del. & propterea cre-
ditor debebat probare pecunias fuiſſe verſas in
vtilitatem minoris,qui ob defectum ſolemnita-
tum non tenetur, niſi in quantum factus eſt
locupletior. Fenzo.ad ſtat. Vrb. d.c.151.in vo-
to, nu.37.& tradunt vbiq; DD.

Non obſtat, quod dictus Ludouicus maior
receperit pretium terrę pro illo pluri,in quo ex-
32 cedebat creditum D. Primicerij; ex ſcientia
enim, & taciturnitate, & pretij receptione vi-
detur ratificaſſe geſta in minori ętate, & acta
inualida, & ſic adiudicationem etiam prædi-
ctam,per tex. in l.Paulus,ff.rem rat. hab.Muta.
Dec. 55.num.29. Gratian.diſc.499.nu.24.29.
cum ſeqq.

Nam reſpondetur, ex hoc forte probari poſ-
ſe, quod ratam habuerit venditionem pro illa
parte excedente debitum, pro qua recepit prę-
tium,vel ad ſummum pro portione ipſius,quam
habebat in terra vendita, non autem pro por-
tionibus fratrum, quas vendere non poterat,
ſufficit enim ſi ratificatio tacita ex facto reſul-
tans ſuſtineatur in aliqua parte,maximè in prę-
iuditium ratificantis, non enim facile creden-
dum eſt, reum voluiſſe ſibi prę̨iudicare, &
prę̨cipue totaliter, ſi quidem ex facto non re-
ſultat prę̨ſumptio ratificationis actus præce-
dentis, niſi agens illud faciat, quod facere non
poteſt,niſi neceſſario,illud ratum habeat, quod
33 eius nomine factum eſt: Bart. in l.procurator.
num.1. ff. rem rat. hab. Caſtr. & DD. in d.
l. Paulus. cod. Aret. conſ. 128. num.6. Ruin.
conſ. 91. n. 10. lib.1. Gratian. diſc. for.499.nu.
29. Maſchard. de probat. concl.1262. n.51.
Et ratio eſt, quia tacita voluntas, quæ colligi-
tur ex aliquo actu, eatenus extenditur, quate-
nus infertur ex neceſſitate,ex Bart. in l.1.§.hoc
34 interdicto, ff. de itin. act. priuat. Surd. conſ.
164. num.47.48. lib.2. & conſ.328. num.24.
lib.3. & deciſ. 121. num.4. Gratian. d. diſc.
499. num.30.

Sed in caſu noſtro nulla neceſſitas nos cogit
ad dicendum quod dictus D. Ludouicus rati-
ficauerit venditionem terrę etiam pro portione
fructuum, cum non ſit parum, ſi voluit eam
ratam habere pro portione ſua, quamuis eſſet
inualida, & propterea non licet extendere hanc
prę̨ſumptam ratificationem ad portiones alio-
rum fratrum, quia ſi factum poteſt prę[illegible] ob
aliam cauſam factum, tunc ratihabitio non in-
35 ducitur, ſed fit interpretatio, prout gerenti eſt
vtilius; ita per tex. in l.1. & 2. ff. de ſolut. Bart.
in l.gerit. num.21. verſ. in contrarium, & verſ.
intelligo. ff. de acquir.hęr.pulchre ſic Maſcard.
de probat.d.concl.1262. num.51. 52. 53. vbi
docet etiam quamlibet cauſam, & occaſionem
ſufficere ad excludendam ratihabitionem.

Hoc autem multo magis dicendum eſt in
caſu noſtro .ſ. non eſſe præſumendum, quod
voluerit ratificare dictam venditionem, niſi
pro ſua portione, quam aliter interpretando
dictus D. Ludouicus efficeretur delinquens,
quia cenſeretur vendidiſſe rem alienam,ſcilicet
portiones ad alios fratres ſpectantes,& propte-
36 rea ne deliquiſſe videatur, dicendum eſt per
huiuſmodi factum non ratificaſſe venditionem,
niſi pro parte ſua: ſic per l. merito, ff. pro ſoc.
& c. vlt. de iureiur. in 6.& c.cum quis.de ſent.
excommunicat. in 6. Bart. in d.l.gerit. nu.20.
de acquir. hęr.pulchre Capra.concl.55.nu.34.
Maſcard.d.concl.1262.nu.9.

Et hoc certius eſt, quia venditio prędicta
fuit facta à Prętore pro fratribus, vocan-
do eos debitores, quod valde iniquum
fuit, quia ſolus dictus D.Ludouicus erat debi-
tor, ſed ad finem noſtrum cum Iudex ſic ven-
dendo videatur vendere nomine partium,adeo
vt factum illius cenſeatur factum debitorum.
d.l.ſi ob cauſam, C. de euict. vt vidimus: ſequi-
tur, quod Iudex vendiderit, nomine vtriuſque,
ergo D. Ludouicus cenſetur per receptionem
dicti

dicti pretij ratificaſſe ſolum venditionem pro
parte, & portione ſua, eius nomine vendita, ſi
quidem talis ratificatio extenditur ſolum ad ea,
quę nomine noſtro facta ſunt, nec enim rata
37 haberi poſſunt, quæ alieno nomine geſta ſunt;
ſic probat tex. in d.l. Paulus, §. deniq; vbi ex-
preſse hoc dicit Caſtr. n.2. verſ. ſed omnia po-
tes, & in l. ſi pupilli, §. ſed ſi ego ff. de neg. geſt.
pulchre Ruin. conſ.91.n.10. lib.1. Tuſch. litte-
ra R. concl.18.n.15. Felix de ſociet.c.15.n.78.
Trombert. eod. tract.c.19.n.17. ad fin.

Et quamuis hoc ſufficiat ad ſuſtentandam
ſententiam latam, tamen ſuſtineri etiam poteſt,
quod dictus D. Ludouicus per actum huiuſmo-
di receptionis dicti pretij nullo modo ratifica-
uerit prædictam venditionem, neque etiam re-
ſpectu ſuæ portionis, ſtantibus tot nullitatibus,
tum principalis contractus, tum ipſius adiudi-
cationis, nam huiuſmodi tacita racificatio re-
ſultans ex facto, & actu poſitiuo non attenditur,
nec pro ratificatione habetur, niſi aduerſarius
probet ſic agentem habuiſse notitiam plenam,
& explicitam actus, de cuius ratificatione agi-
tur, non autem per relationem, & vlterius ha-
bebat ſcientiam omnium nullitatum, & defe-
ctuum illius actus, adeo, vt non ſufficiat ſcien-
tia in genere, ſed requiratur in ſpecie, ita vt ſint
38 ſpecificata omnia geſta in abſentia ratum ha-
bentis; ſic probatur per gl. in c. concertationi. in
verb. ſciuerit de appellat. in 6. Bald. in l. obſer-
uare, §. proficiſci, q.4 de off. proconſ. & in l.
mater. C. de rei vendic. pulchre Ruin. d. conſ.91
nu. 10. lib.1. vbi quod debent ſpecificari om-
nia geſta in abſentia ratum habentis. Bertach.
in ſuo repertorio, in verb. ratificatio. n. 90. vbi
docet ratificationem ſcripturæ, vel Inſtrumenti,
39 nec lecti, nec preſentis etiam cum iuramento
non valere, & hoc ſe in facto conſuluiſse affir-
mat, & eum ſequirur Maſchard. de probat. d.
concl. 1262.n.3. & n. 7. vbi etiam multos alle-
gat, & probat, quod ſe fundans in ratificatione,
40 debet probare ratificantem habuiſse notitiam
de ijs, quæ in re ratificata continentur, & poſt
Oſaſch. deciſ.176.n.3.4. hoc idem ſentit Gra-
tian. d. diſc.499.n.32. pulchre videtur Natt. in
conſ.162.nu.31.32.33. lib.1. vbi quod ad rem
non ſufficit habere notitiam venditionis in ge-
nere, niſi etiam tenor venditionis inno-
41 tuerit in cunctis eius partibus, cum ſuis qualita-
tibus, & niſi perlegatur, non dicitur inducta
eius ſcientia; Gabriel. conſ.36.n.60. lib.1. Soc.
iun. conſ. 59. col. 2. verſ. nec his obſtat. lib.1.
pulchrè etiam Octauian. Simoncell. in trac. de
Decret. tit.9. inſpect.2. caſ.2.n.37.38.39. vbi
hoc idem per belle probat, non ſufficere ſcien-
tiam Inſtrumenti in genere, niſi tenor vendi-
tionis innotuerit cum ſuis qualitatibus, & cum
42 ſuis defectibus; ſic etiam docuit benè Odd. de
reſtitut. in integr. p.1.q.25. art.8.n.80.81. vbi
quod nulla ratificatio ſiue expreſſa, ſiue tacita
ob factum attendirur, niſi minor, factus maior,
habeat notitiam ſui iuris in ſpecie, non in gene-
re, & non ignoret ſibi competere beneficium
43 reſtitutionis; benè etiam Zacch. de oblig. Cam.
q.5.n.18.19.20.21.22.23. vbi quod ad hoc,
vt inducarur ratificatio, requiritur ſcientia cer-
titudinaria non ſolum facti, ſed etiam qualita-
tum, & Rot. apud eundem zacch. d. trac. de-
ciſ.124. n.7. vbi quod ſcientia debet eſſe ple-
na, & certa rei, & qualitatum, & ſubſtantia-
44 rum ipſius rei, & Rot. apud Dominic. Pic. in
tract. de contract. min. deciſ.3. n. 1. vbi quod
requiritur ſcientia explicita contentorum in
Inſtrumento ad hoc, vt inducatur ràtificatio:
pulchrè Surd. conſ. 49. n. 32.33. vbi videtur
tollere omnem maculam.

Et hoc adeo verum eſt, vt ſi minor factus
maior, aliquid dicat, vel faciat ratificando actū
nullum in minori ætate, ſi ſolum ſit dubius de
45 iure ſuo, & dubitet, an potuerit actum infrin-
gere, adhuc non dicatur illum ratificare, quia
dubitans habetur pro ignorante, & renuntia-
tio iuris competentis non extenditur ad igno-
tata: ſic per tex. in l. mater decedens, ff. de inoff.
teſtam. Bald. in d. l. obſeruare, §. proficiſci.
Pariſ. conſ.42.n.67. vol.1. pulchrè Natt. d. conſ.
162. nu.32. lib.1. Simoncell. de decret. d. tit.9.
inſpect.2. caſ.2.n.38. Odd. de reſtit. p.1.q.25.
art.8.n.81. Maſchard de probat. d. concl. 1262.
n.4.5.6.

Nec prædictis obſtat Gratian. diſc. for. lib.3.
c.499.n.29.31. quia in caſu ipſius concurrebat
46 vltra actum poſitiuum etiam plena ſcientia to-
tius Inſtrumenti, cui preſens fuerat ille, qui fe-
cit actum poſitiuum, & vlterius tractabatur de
actu neceſſario, ad quod lex eum obligabat, vt
videre eſt apud eundem Gratian. d.c.499.n.6.
& nu.10.25.31.33. non ſic eſt in caſu noſtro,
vbi dictus D. Ludouicus non fuit preſens ſti-
pulationi Inſtrumenti adiudicationis, nec po-
terat ad illam aſtringi, ſtante nullitate contra-
ctus, de qua vidimus; ideo per actum rece-
ptionis dictarum pecuniarum non cenſetur ra-
tificaſſe dictam adiudicationem, neque præ-
ſumendum eſt, quod voluerit ſanare tot nulli-
tates, ſed potius credere debemus, eum acce-
ptaſſe dictas pecunias, quia crediderit omnia
rite, & rectè fuiſſe facta, & nullum ſibi rema-
nere remedium, licet enim habuerit notitiam
venditionis, non habuit tamen notitiam defe-
ctuum, & nullitatum, neque iuris ſibi compe-
tentis, tam reſpectu reſtitutionis in integrum
intra quadriennium poſt minorem ætatem ſibi
conceſsæ, quam reſpectu nullitatis; oportet
enim vt habeatur tacitus conſenſus, quod mi-
47 nor factus maior, habuerit notitiam defectum,
& nullitatū contractus & venditionis, quæ no-
titia cum non appareat, præſumitur ignorantia:
ſic

Digitized by Google

ſic per l.verius. ff.de probat. c. præſumitur. de
reg.iur.in 6.docuit pulchrè Corn.conſ.201.n.8.
in fin. lib.3. vbi tradit oportere minorem ha-
buiſſe notitiam defectus venditionis ad hoc, vt
inducatur tacitus conſenſus ratificationis, & ſi
non apparet de ſcientia, præſumitur ignoran-
tia: & cum bene ſequitur Simoncell. de De-
cret. d.tit.9. inſpect.2.caſ.2.num.39. Soc.iun.
conſ.59.n.5.6.lib.1. vbi quod neceſſe eſt, mi-
norem intellexiſſe quid fecerit, & cognouiſſe
ſuum præiuditium. Odd.de reſtit. in integr.p.1
q.25.nu.80.81. vbi quod nec per contrarium
actum factum, nec propter ſpecificam appro-
bationem minor cenſetur ratificaſſe geſta per
eum, niſi data ſcientia læſionis, & quod ſibi
48 competebat beneſitium reſtitutionis, & quod
ſcientiam habuerit ſui iuris in ſpecie, non in ge-
nere. Surd. d.conſ.49. n.32.lib.1.vbi requirit,
quod Minor ſciuerit alienationem cum ſuis
qualitatibus, & defectibus, alioquin non vide-
tur eam ratam habere, ſic etiam Gabriel conſ.
35. n.60. lib.1. Rot.diuerſ.deciſ.380.n.13.vbi
docet, quod ad inducendam ratificationem
Minoris poſt minorem ætatem requiritur ſcien-
49 tia nullitatis, & defectuum Inſtrumentorum
tam de iure, quam de facto reſultans, ſine qua
non poteſt induci ratificatio ſic etiam ad rem
Rot.apud Poſti. de ſubhaſt. deciſ.105. n.4. vbi
alios etiam allegat. Cum igitur non conſtet di-
ctum D. Ludouicum habuiſſe ſcientiam tot dè-
fectuum, nec cognouiſſe, quod poterat reſcin-
dere contractum, & ipſam adiudicationem, &
quod ſibi competebat beneſitium reſtitutionis
in integrum non poteſt dici per huiuſmodi
actum ratificaſſe præcedentia nulliter facta; &
qui dicit ſcientiam habuiſſe, debet probare,
quia ignorantia præſumitur. Corn. d.conſ.201.
50 n.8.in fin.Simoncell. d.caſ.2. n.39. Maſchard.
d.concl.1262.n.3.

Accedat læſio magna, quæ interuenit in
æſtimatione dictæ terræ, & in dicta adiudica-
tione, probatum eſt enim in foro Eccleſiæ ter-
ram prædictam fuiſſe pretij longè maioris,
quam fuerit vendita a Prætore, ideo oportebat,
quod dictus D. Ludouicus haberet notitiam
huius læſionis, antequam cenſeretur ratificaſ-
51 ſe dictam venditionem, & ſtante læſione ex-
cluditur præſumptio ratificationis: ſic ex Surd.
d.conſ.49.n.38.39.40. Odd.de reſtit.in integr.
d.q.25.n.80.Simoncell.d.loco.

Nec obſtat, quod in hac materia factum Iu-
dicis dicatur factum partis, & ideo videatur nō
poſſe allegari ignorantia; Nam reſpondetur il-
52 lud procedere quoad perfectionem actus, non
quo ad ſcientiam, non enim per hoc pars vide-
tur ſcire, quod quid fecit Iudex, quia hæc ſciē-
tia eſt perſonalis, & non egreditur perſonam
Iudicis, & ſic minor adhuc poteſt prætendere
ignorantiam: ita in terminis Surd.conſ.49.n.34
36.lib.1. & ideo non ſufficit, quod D.Primice-
rius dixerit dicto D. Ludouico in ſolutione di-
cti pretij venditionem fuiſſe celebratam tali die
& tempore, quia ſibi non fuit denuntiatum,
quod tot laboraret defectibus, pulchre Surd.
d. conſ.49.n.46. verſ.ſcientia vero. lib.1.

Modò tranſeamus ad D. Fabium alterum ex
dictis fratribus, & videamus, an rectè, & rite
eius portio dictę terræ fuerit adiudicata dicto
D. Primicerio, & an de euictione teneatur iu-
xta terminos, d.l. ſi non ob cauſam.C. de eui-
ction. & ſanè res videtur indubitabilis, quod
in nihilo teneatur, etenim ſi D. Ludouicus,
qui eſt debitor in Chirographo nominatus, ob
tot nullitates remanet defenſus, multo magis
idem dicendum eſt de dicto D. Fabio, de quo
non loquitur chirographum, nec apparet fuiſſe
debitotem. Auth. multo magis, C. de ſacroſ.
Eccl. & ideo cum non appareat de eius debitò,
alienatio dicitur facta ſine cauſa, & non valet
53 Surd d.conſ.49. n.31. in fin. lib.1.

Immo multo plures nullitates fuerunt ad-
miſſæ contra dictum D. Fabium, quam contra
D. Ludouicum, ſi quidem vltra prædicta non
erat licitum procedere via executiua contra di-
ctum D. Fabium, quia non erat nominatus in
Chirographo, & propterea obligatio in forma
Cameræ eum non ligabat, cum ſolum vim ſuā
54 obtineat contra nominatum in Inſtrumento,
vel eius hæredes ex Bald. in l. ſi pro te. C. de
dot. promiſſ. Alex. in l.1. §. ſi hæres. n. 1. vbi
Iaſ.n.1.Rip.& DD.ff.ad Trebell. ad rem Ruin.
conſ.209. n.21. vol.1. Aſin. in prax. de Exe-
cut. §.1. c.44.n.3. late Carol. de Graſſ. in trac.
de except. in Prælud. n.215.216.217.218.vbi
alios congerit, & reddit rationes. zacch. de
oblig. Cam.ad Galeſ.q.5.n.14.37.& Rot.apud
eum deciſ.47.n.3.

Et ideo non ſolum erat vitandus, antequam
committeretur executio chirographi, ſed erat
condemnandus ſeruato iuris ordine ſi quid de
iure contra eum prætendebatur antequam eius
bona creditori adiudicarentur, ad tex. in l. 1.
C.de execut. rei iud. quæ ſola ſufficit ad victo-
riam, cum habeamus in eam Iudicem nimis
55 properare, qui pignora capi facit, & diſtrahi,
antequam cauſa cognita fuerit directa actio, &
ſequuta condemnatio; ad rem facit Surd.d.con-
ſil.49.n.15.lib.1.

Et dato etiam, quod fuiſset citatus, tamen
quia ius ipſius non fuerit deductum in iuditio,
nec agitatum, quando ipſe teneretur, vel qua-
56 liter eius bona eſsent obligata, non potuit con-
tra eum, vel eius bona fieri aliqua executio.
Alex. in l. ſępe, n. 6. ff.de re iud. Gozad. conſ.
103. n.12. Rot. apud zacch.de oblig.Cam.de-
ciſ.47.n.2.

Non obſtat autē D.Fabium conſenſiſse dictę
adiudicationi, quia nomine proprio, & fratrum
cum

cum promiſſione de rato bina comparitione ele-
gerit peritum, & æſtimationem terrarum refer-
ri aſſenſerit, & ideo dicendum videtur ipſum
affeciſſe ſubſecutam adiudicationem, cum ad
57 alium finem prędicta fuiſſe geſta non præſumā-
tur, etenim ſi voluit antecedens, voluit etiam
omne neceſſarium conſequens. l.2. vbi DD. ff.
de iuriſd. om. iud. ſicut etiā dici ſolet per renun-
tiationem vnius cenſeri etiam alteri renuntia-
58 tum, ſi illud ſit alteri annexum: Gratian. diſc.
for. 381. n. 10.

Nam primo poſſet reſponderi huiuſmodi
actum, quatenus extet, non fuiſſe acceptatum
a D. Primicerio, & propterea non poſſe funda-
re ſe in eo, quia non fuit ex illo ius acquiſitum
ante acceptationem. ad tex. in l. ſi abſenti, ff. de
donat. l. ſi ego de neg. geſt. Doct. in l. ſi mihi, &
Titio de verb. obl. Dec. in l. contractus. nu. 20.
de reg. iur. Bero. conſ. 164. n. 1. 2. lib. 1. Rim. iun.
conſ. 208. n. 32. lib. 2. Honded. conſ. 25. n. 25. 27
59 28. lib. 2.

Secundo reſpondetur hoc eſſe quid facti, &
non ideo non eſſe pręſumendum, niſi probetur,
ad tex. in l. in bello, §. factæ, ff. de captiu. &
poſtlim. reuerſ. c. cum Ioannes, §. verum de fid.
inſtrum. & propterea ſi D. Primicerius ſe fun-
dabat in huiuſmodi actis, debebat ad ſui defen-
ſionē ea producere in foro Eccleſiaſtico vt fecit
multa alia, quia vnuſquiſque debet probare
60 fundamentum ſuæ intentionis, l. 2. ff. de pro-
bat. & is tenetur probare in ſecunda inſtantia,
qui tenebatur in prima Bart. in l. 1. ibi; quędam
61 eſt probatio, ff. ſi tut. vel curat. quod cum D.
Primicerius non fecerit, inditium eſt eius vo-
luntatis, quod noluit vti huiuſmodi actis.

Tertio reſpondetur acta prædicta fuiſſe nul-
la, quia fuerunt facta a D. Fabio tunc minore
62 25. annis, & certum eſt minorem non poſſe
ſtare in iuditio ſine curatore, aliàs acta ſunt in-
ualida ad tex. in l. de his, vbi DD. C. de admin.
tut. l. fin. C. de auth. præſt. gl. in l. illud, §. fin. ff.
de minor. Odd. de reſtit. in integr. q. 31. art. 5.
num. 24.

Quarto reſpondetur, dictam electionem pe-
riti, & æſtimationis relationem non fuiſſe per
eum factam in ordine ad Adiucationem præ-
dictam, quia ad ipſum non ſpectabat ſoluere
ęs alienum fratris, ſed potius vt portio ſua di-
ſtingueretur ab alijs portionibus, & cognoſce-
retur, quantum eſſet adiudicandum creditori
in portione D. Ludouici, non enim eſt facienda
interpretatio damnoſa ipſi D. Fabio, cum non
dixerit expreſſe ſe talia facere, vt terra prædi-
cta daretur in ſolutum dicto D. Primicerio to-
taliter, & propterea ſtante dubio mentis ipſius
debet fieri interpretatio, vt actus præſumatur
63 factus, pro vt ſibi erat vtilius, non in ſui præ-
iuditium. per tex. in l. 1. ff. de ſolut. l. ſi quis in-
tentione. de iud. Bart. in l. gerit. verſ. circa ter-
tium, ff. de acquir. hær. Alex. conſ. 55. n. 2. 13.
lib. 5. Craue. conſ. 106. n. 9. Surd. conſ. 19. n. 28
lib. 1. Tiraq. de retract. conſang. §. 30. gl. 1.
n. 34. Menoch. lib. 3. præſ. 136. n. 16.

Et ſanè cum aliquid fit, debet cenſeri ab
agente factum cum ſui minori damno, vt ex
64 Butr. conſ. 65. dixit Craue. d. conſ. 106. n. 11.
ne ſuum iactare videatur, quod non præſumi-
tur Menoch. d. præſ. lib. 1. q. 18. n. 13. & pro-
65 pterea cum rationi conſentaneum, ſit, vt quis
velit prius conſulere rebus ſuis, quam alienis
per tex. in l. cum ex plurib. vbi Bart. n. 2. verſ.
quarto dicitur, ff. de ſolutio. dixit Menoch. lib.
3. præſ. 136. nu. 9. ſequitur neceſſario, conclu-
dendum eſſe dictum D. Fabium per huiuſmodi
acta voluiſſe conſulere ſibi non fratri, & mi-
nus creditori, & cum non ſe explicauerit per
verba expreſſa ſe id feciſſe, vt poſſet deueniri
ad totalem dictæ terræ adiudicationem in ſui
damnum, non eſt dicendum id voluiſſe, quia
ex actibus voluntarijs (non enim ab aliquo co-
gebatur facere talia) tantum pręſumitur, quan-
66 tum neceſſitas vrget, & non vltra ad tex. in l.
vlt. C. ne vxor pro marit. in l. Lucius §. teſtator
de leg. 2. Bart. in l. Titiū, aut Meuiū, §. altero, ff.
de admin. tut. Menoch. de præſ. lib. 1. q. 20. nu.
1. 2. 3. & per totam, ſed hic nulla neceſſitas
nos cogit ad dicendum, quod D. Fabius volue-
rit conſentire, vt portio ſuæ terræ D. Primi-
cerio adiudicaretur, cui nihil debebat, ergo cō-
cludendum eſt, quod potius rebus ſuis voluerit
conſulere; & portionem ſuam a portione fra-
tris ſeparare, non enim in damnum ſuum con-
ſenſiſſe cenſendum, ne inducatur animus do-
nandi, dum conſentiendo rei ſuæ adiudicationi
pro debito alieno donaſſe videretur, quod non
eſt dicendum, quia donatio non præſumitur.
Menoch. de prę. lib. 3. prę. 71. nu. 2.

Cum ergo ageretur de pręiuditio ipſius D.
67 Fabij, non pręſumitur eius conſenſus ad tex. in
l. qui vaſ. §. vetare, ff. de furt. l filiusfam. §. inui-
tus, ff. de procur. gl. in cap. nonne. de prę.
Innoc. in c. in Geneſi. n. 5. de elect. Mantic. de
tac. & amb. conuent. lib. 8. tit. 16. num. 12. &
ſi dubium eſſet, qualiter ille actus electionis
periti intelligeretur, & ad quem finem, ab ipſo,
qui fecit, poteſt declarari. gl. in §. aliæ. Inſt. de
68 action. Bart. in l. pro hęrede. in princ. nu. 3. &
in l. gerit. num. 9. 17. ff. de acquir. hęr. Mantic.
d. tract. lib. 11. tit. 5. num. 22. quod ad ſui fauo-
rem declaraſſe ſatis viſus eſt, dum in iudicio
etiam criminali vindicauit ſuam portionem à
dicto D. Primicerio.

Quinto reſpondetur, nos non verſari in con-
nexis, neque in conſequenti neceſſario, quo-
niam poteſt ſtare periti electio abſque eo, quod
deueniatur ad Adiudicationem, licet enim
vnum ſoleat præcedere alterum, ſunt tamen
res diſtinctæ, & ſeparatæ adeo, vt poſito vno
non

non ponatur neceſſario alterum, etenim ea di-
cuntur propriè annexa, quæ ſunt indiuidua, &
69 nequeunt ſeparari, l.cum actum. vbi DD. de
neg. geſt.c. translato, vbi Imol.n.3. de conſtit.
& latius ego dixi contr.foren. 17.n.87. 88. vbi
etiam probaui, connexum illud propriè dici,
quod alteri adhæret, vt ex eo illud ſequatur
neceſſario, ſiue in antecedens, ſiue in conſe-
quens, & vt connexitas non detur, vbi vnum
70 poteſt ſtare ſine altero. Iaſ.in l.ſed & ſi plures',
§. 1. in 2. not. de vulg. pulchre Craue. conſ.
232.n.1.2. Menoch.de recuper. poſſ.remed.1.
num. 377. 378. hic autem negari non poteſt,
quando peritorum electio, & Adiudicatio ſint
diuidua, cum vnum poſſit ſtare ſine altero, &
multoties eliguntur periti, & tamen non deue-
nitur ad Adiucationem, immo cum hæc non
eſſet in rerum natura, quando facta eſt perito-
rum electio, non poteſt dici, quod ſit illi anne-
xa, quia non entis nullæ ſunt qualitates, l.eius
71 qui in princ. ff. ſi cert. pet. Ludouiſ.deciſ.439.
num.5. cum vulg. ergo non valet argumentum
a conſequenti, & a connexis deductum, ſed
72 dicendum eſt, quod conſenſus circa vnum
actum adhibitus,non nocet ad alium. l.1. §.Iu-
lianus, ff.de itin.actuq.priuat. l.iubemus, C.ad
Velleian. l.ſi cum menſ.in princ.ff.ſi ſeru.vend.
gl. in Clem. ſæpe verſ. patribus de verb. ſign.
Bart. in l. ſi fundum. de leg.1. Dec. conſ.379.
n. 6. Ceph. conſ.148. n.24. Menoch. conſ.75.
n.74. Surd. conſ.387.n.6.7.

Sextò reſpondetur per electionem peritorũ
non poſſe deduci, D. Fabium conſenſiſſe: vt in
cæteris non eſſet ſeruandus ordo iuris, immo
voluiſſe credendum eſt, vt omnia valide,& rite
73 fierent,ſi quidem cum de vno quærimus,cæte-
ra ſupponuntur habilia, l. ſi quæramus,de te-
ſtam.Peregr.de fideicom.art.2.n.5. Surd.conſ.
495.n.10. Laderch. conſ.79.ſub n. ſecundo &
in terminis ſic Rota apud Poſti. de ſubhaſtat.
deciſ.15. n. 3. 4. vbi quod conſenſus in genere
ſubhaſtationi præſtitus, intelligitur, ſi ritè, &
rectè fiat. Sed hìc multæ factæ ſunt nullitates,
quia primo æſtimatores non iurarunt, ſe rectè
74 ęſtimaſſe,quod tamen erat neceſſarium ſaltem
de credulitate, ſicut etiam iurare tenentur, ſe
legaliter, & bona fide depoſituros. ad tex. in l.
hac ędictali, §. his illud, vbi Bald. & Salyc.
C. de ſecund. nupt. Iaſ. in l.quędam.num.78.
Inſt. de actio. Ari. Pinell. in l.2.par.3.c.vlt.n.3.
C. de reſcind. vend. latè Maſcard. de probat.
concl.1175. numer. 48. 49. 50. Burſat. conſ.
[illegible]0.n.5.lib.3.

Secundò nulliter fuit facta ęſtimatio, quia
licèt dicatur fuiſſe citatum D. Fabium ad prę-
ſentandum ſuum peritum, tamen hoc non ſuf-
ficit, quia erat citandus etiam ad intereſſen-
dum ęſtimationi,& relationi, partis enim præ-
ſentia requiritur,quando peritus viſitat locum,
75 vel menſurat, aut refert,ſic ex Bart.in l.Theo-
pompus, num.9. verſ.quandoq. & num.11.
verſ. ad idem, ff. de dot.præleg. Aret. in §.
quædam, col. fin. vbi Iaſ. num. 79. Inſt. de
actio. Cagn. in l. 2. num. 260. C. de reſcind.
vend. Surd.conſ.352. num.34. 35. lib.3. Fen-
zon. ad Stat. Vrb. d. cap.194. num.25.28.vbi
videre poteris.

Tertiò non ſufficiebat citare reum ad facien-
dum Inſtrumentum venditionis, ſed etiam erat
citandus ad videndum fieri adiudicationem
creditori. Poſtius in tract. de ſubhaſt. inſpect.
23. num.189.190. 191.192. & ſequent. Fen-
76 zon.d.cap.194. num. 11. 12. 25. 20. 27. Rot.
apud Zacch.d.deciſ.154.n.5. & non eſt ſeruata
forma l. a Diuo Pio de re iudic. vt prius capian-
tur pignora mobilia, antequam deueniatur ad
ſtabilia, & vlterius fiant prius ſubhaſtationes,
quam pignora diſtrahantur, vel creditori adiu-
dicentur, vt ſupra oſtenſum eſt; Ergo non po-
teſt dici, quod dictus D. Fabius conſenſerit tot
nullitatibus poſtea factis, cum de nullitate cui-
libet dicere liceat, etiam ſi ſit ille, qui actum in
ſui fauorem reportauit, ex l.1. C.de liber.cauſ.
l.ſi tibi, C.de euict. l.2.C. ſi aduerſ. rem iudic.
l. iubemus, §. ſane. C. de ſacroſ. Eccl. Vant.de
77 nullitat. titul. qui poſſ. dicer. de nullit.n.2. vbi
alios allegat: Non eſt ergo trahendus ille taci-
tus conſenſus ad actus nullos, & inualidos ſub-
ſequentes tanquam iniuſtos, cum nulla ſit ma-
ior iniuſtitia,quam nullitas ſecundum Innoc.in
78 c. dilecto de appellat. Vanti.d.tract.tit.1.n.20
21.23. vbi quod ideo per Iudicem eſt reuocan-
da.

Septimo reſpondetur hic non tractari de cõ-
ſenſu præſtito per D. Fabium, vt res propria
alienaretur pro debito fratris, ſed iuditium
fuit agitatum contra ambos fratres,quaſi ſimul
eſſent debitores dicti D.Primicerij, qui ſe fecit
creditorem amborum, vt videre eſt in Inſtru-
mento Adiudicationis Prætorianæ ab eo pro-
ductæ, & procurauit ideo ſibi dari in ſolutum
bona eorum communia, vt in proceſſ. fol. 15.
16. & ſeqq. Vnde cum euidenter appareat ex
lectura chirographi, & ex confeſsione ipſius
D. Primicerij,ſolum D. Ludouicum fuiſſe debi-
torem, remanet clarum nulliter, & iniuſtè fuiſ-
ſe moleſtatum D. Fabium, & propterea ele-
ctionem peritorum, & quæcunque acta per eũ,
ſi forte illum obligaſſent ad quidquam, quod
negatur, obligationem fuiſſe ſine cauſa reſpe-
ctu ipſius dicendum eſt adeo, vt quæcunque
obligatio, ſiue promiſſio ſine cauſa non valeat,
& ſolutum propter eam repeti, poſſit ſic per
79 l. 1. vbi Bart. & DD. ff. de condict. ſine cauſ.
Marſil. in l.1. §. præterea. n.99. de quæſt. latè
Seraph.de iuram.priuileg.94.a n.1.vſq.ad n.10
Alex. conſ.77. n.15. vol. 3. latè Carol. Graſſ.
except.40. n.1.2.3. vbi alios congerit. Rot. di-
uerſ.

uerſ.deciſ.123.n.15.p.2. vbi quod etiam con-
tra obligationem Cameralem poteſt opponi de
80 defectu cauſę. idem latè tradit Zacch.de oblig.
Cam. q.17.n.78.79.80. vbi etiam dicit, quod
deficiente cauſa deficit conſenſus, cuius defe-
ctus impedit executionem obligationis: cum
ergo non appareat D. Fabium fuiſſe debitorem
dicti D. Primicerij, ſequitur, quod alienatio fa-
cta per Iudicem de portione terræ ipſius fuerit
inualida, Surd.d.conſ.49.n.31. in fin.lib.1.

Nec obſtat, quod in Inſtrumento Adiudi-
cationis Notarius dicat prædictos ambos fra-
tres fuiſſe debitores prædicti D. Primicerij de
ſcutis centum pro Capitali prædicti Chiro-
graphi, & quod de communi conſenſu fuerunt
ęſtimatores electi, & dicti fratres fuerunt citati
ad præſentandum eorum peritum, & in eorum
contumacia fuit facta relatio, & fuerunt etiam
citati ad faciendum Inſtrumentum venditio-
nis: Namq; apparet ſatis mendatio, ex ipſo chi-
rographo in eodem Inſtrumento regiſtrato, in
quo ſolus D. Ludouicus conſtituitur debitor
D.Primicerij, cui ſtandum eſt tanquam funda-
mento ipſius negotij, quia relatum eſt in refe-
rente cum omnibus ſuis qualitatibus, l.aiic toto
81 vbi Bart. de hær.inſtit. ſoc.iun.conſ.102.n.23.
lib.2. Gabriel.conſ.175.n.8.lib.1. & cum hæc
probatio deſumatur ab eodem Inſtrumento,
82 omnino eſt admittenda. Bald. in l.ex prædijs.
C.de euictio.Dec. conſ.421.nu.2. Alex. conſ.
119.n.2. vol.1.Surd.conſ.246.n.25.lib.2.late
Carol.de Graſſ. except. 13.n.1.2.3. vbi alios
allegat.

Et cum inſtrumentum prędictum in hac par-
te erroneum eſſe appareat, ſequitur, quod etiã
in alijs partibus fidem non mereatur, niſi iuſti-
ficetur ex actis, nec mirum, quia cum dicti fra-
tres non fuerint preſentes dicto Inſtrumento,
ſequitur, quod illud probat ſolum inter eos,
83 qui rogarunt Notarium. Bald.in rub.n.6.C.de
fide Inſtr. R uin.conſ.115.n.5.vol.5.Natt.conſ.
266.n.6. & conſ.531.n.23.Surd.conſ.60.n.21.
& ad rem facit Surd. d.conſ.49. n.19.20.lib.1.
vbi tradit non eſſe ſtandum dicto Notarij in
inſtrumento atteſtantis factas eſſe ſubhaſtatio-
nes; Verum ſi demus vera etiam fuiſſe per eum
narrata circa ſolemnitates prædictas adhuc re-
ſtant omnes nullitates ſuperius explicatæ, quia
citationes, quæ in dicto inſtrumento factæ
enunciantur, non feriunt caſus a nobis ſupra
expreſſos, in quibus neceſſaria erat citatio, &
fuit omiſſa, nec ſanant alios defectus, de qui-
bus ſatis oſtenſum eſt; oportebat enim citare
partem conuentam ad videndum fieri adiudi-
cationem. late Poſti. in tractat. de ſubhaſt.in-
ſpec.23.n.189.202.203.vbi quod iſte defectus
citationis eſt inſanabilis.

His ſtantibus ſequitur, quod D. Fabius non
teneatur de euictione dictæ terræ iuxta termi-
nos d.l.ſi ob cauſam, C. de euictio. & l.elegan-
84 ter,ff. de pignor. act. quia Iudex nec rite, nec
rectè contra eum proceſſit. Rot. apud Zacch.
d. deciſ.154.n.3.4.& quia non fuit condemna-
tus, & ſolutio ei nihil profuit, quia non erat
debitor, hæc enim requiruntur, ad hoc, vt quis
teneatur de euictione bonorum a Iudice in ſo-
lutum datorum, vt habetur in d.l.ſi ob cauſam.
Ergo licitum fuit ea bona ſic propter an aliena-
ta vindicare, illaque omnino ſunt eidem reſti-
tuenda; Surd.d.conſ.49.n.16.

Quid dicemus de tertio fratre clerico, qui
non eſt nominatus in Chirographo, nec in
proceſſu, & nihilominus eius porio fuit etiam
adiudicata creditori non obſtante, quod eſſet,
& forte ſit etiam nunc minor 25. annis? vtique
bona ſtabilia minoris etiam pro debito proprio
ipſius vendi non poſſunt, niſi cauſa cognita
85 conſentiente curatore, & cum decreto Prætoris,
& factis ſubhaſtationibus, latè Rol. conſ.
33. vol.1. Surd.d.conſ.49. nu.15.19.20. lib.1.
Poſtius in d.tract. de ſubhaſt. inſpect.4.n.1.2.3
& ſeqq. & n. 26. vbi quod omnino requiritur
86 ſubhaſtatio in executionibus conceſſis, & te-
nutis captis cum mandato iudicum in bonis
minorum, quanto minus igitur vendi poterunt
pro debito alieno ſine cauſæ cognitione, vel
aliqua citatione. l.de vnoquoque,ff.de re iudic.
l.4. C. de diſtract. pign. Rot. apud Poſti. de
87 ſubhaſt. deciſ.59.n.3.4. vbi quod neceſſaria
eſt citatio non ſolum in actu deliberationis, &
adiudicationis, ſed etiam in ſingulis actibus
præiuditialibus; non ergo debuit alteri per al-
terum iniqua conditio inferri. l.de pupillo, §. ſi
plutium. ff. de non oper. nunt. l. fin. ff. ad Syl-
lan.

Et propterea iſte clericus non tenetur de
euictione, tum quia non fuerat a Iudice con-
demnatus, nec ei proderat ſolutio, cum non
eſſet debitor, tum quia Iudex non habebat au-
88 ctoritatem ei percipiendi, cum eſſet clericus.
ſic probat tex. in d.l.ſi non ob cauſam, C. de
euict. vbi hæc videntur æſtimari neceſſaria ad
hoc, vt quis teneatur de euictione ob factum
Iudicis, rem debitoris vendentis, dubium enim
non eſt, quod iſte clericus erat exemptus a iu-
riſdictione Iudicis laici, vna cum ſuis bonis, vt
in c. ſtatuimus. 11.q.1. Auth. ſtatuimus, C. de
ſacroſ. Eccl. cum vulg.

Sed ex aduerſo reſpondetur, quod licet non
teneatur ex ſua perſona, tenetur tamen ex pro-
miſſione fratris de rato facta duabus vicibus, ne
fratri ſit cauſa damni, qui de ſuo teneretur, ob
89 promiſſionem de rato ex Couar. in c. quamuis
in 2.p.§.1.n.6.7. de pact. in 6. Crau.conſ.272.
num.13. Bertaz.de clauſ. clauſ.4. gl.10. ſtante
clauſula, alias de ſuo.

Sed replicatur quatenus ita promiſerit de ra-
to, vt alias de ſuo teneri voluerit, tunc non cē-
ſeri

ſeri promiſiſſe factum alienum, ſed proprium,
90 & eſſe obligationem propriam. ex §. ſi quis
aliũ. Inſt.de inutil. ſtip. l.ſtipulatio iſta.de verb.
oblig. Pariſ. conſ.109.n.9. lib.1. & propterea
cum ſatis probatum ſit, prædictum D. Fabium
ex tali promiſſione non obligaſſe ſe ipſum ad
ratam habendam prædictam adiudicationem
reſpectu ſui ipſius, multo minus tenetur reſpe-
ctu portionis ſui fratris, nam ſi non præiudi-
cauit ſibi, multum minus potuit pro alio ſibi
præiudicare, in eodem actu, & cauſa: ad tra-
dita per Soc.conſ.159.n.33. lib.2.

Secundo replicatur, quod cum dictus cleri-
cus eſſet, & ſi minor 25. annis, hęc obligatio
non tenet reſpectu neutrius, nam ſi quis ſub
pœna, & etiam cum iuramento promiſiſſet,
quod minor factus maior ratificabit aliquem
actum, ſi minor dicit ſe læſum, promittens de
91 rato non incurrit pęnam, neque obligatur,
quia minori id licebat dicere, etiam ſi ratificaſ-
ſet, & promiſſio iſta intelligitur de iuſtis, & li-
citis, non de ijs, quæ ſunt iniqua, vel nulla; ſic
pulchre, & late Anch. in conſ. 330. n. 9. verſ.
ſed his non obſtantibus credo. & n.10.11.Soc.
conſ.159. nu.31.32.33. lib. 2. vbi etiam quod
non debet eſſe plus obligatus promittens de
rato, quam principalis, ſi feciſſet, vel actum ra-
92 tificaſſet: ſed prædictus clericus etiam ſi rati-
ficaſſet geſta per dictum eius fratrem, adhuc
poſſet contrauenire ratione læſionis, quam
pateretur ex alienatione rei propriæ pro debito
alieno, ergo hoc idem promittenti de rato lice-
re dicendum eſt.

Tertio replicatur, quod D. Fabius non
promiſit, quod D. Franciſcus eius fra-
ter clericus ratam habebit Adiudicationem,
quæ nec tunc erat in rerum natura, ſed tantum
quod ratificabit electionem peritorum, & ęſti-
matorum, quæ ad alium finẽ fieri potuit, & ſi ra-
ta habebitur a dicto fratre clerico, nihil ei noce-
bit, quia læſio non prouẽnit ab electione hu-
iuſmodi, ſed ab illa adiudicatione, quæ fuit
facta iuris ordine non ſeruato, & propterea
conſenſus præſtitus etiam expreſsè non poſſet
trahi ad illam, quia conſenſus præcedens intel-
93 ligeretur præſtitus pro Adiudicatione valida,
& rite, & legitime facta, & ſi nulla eſſet, con-
ſenſus non ſupplet, ſic Rota apud Poſtium in
d.trac.de ſubhaſtat.deciſ.15.n.4.5. ſed iam ſa-
tis oſtenſum eſt dictam adiudicationem fuiſſe
nullam, ergo electio peritorum nihil nocuit
tam [illegible] dicto D. Fabio, quam dicto D. Franciſco.

Verum replicatur, quod dictus D. Franciſcus
ratam habuit dictam Adiudicationem, cum in
diuiſione cum fratribus facta faſſus fuerit, ſe
fuiſſe ſatis factum, & adæquatum; contrarium
dicturus, ſi adiudicationi ob æs alienum a
Ludouico in communione contractum in bo-
nis communibus ſequutæ non aquieuiſſet, nam
vocando ſe a fratribus contentum ratam præ-
ſumitur habuiſſe adiudicationem, ſicut dicitur
de pupillo, qui cenſetur ratificare geſta per tu-
torem, ſi faciat ei quietationem tutelæ; Ca-
ſtyl. dec.18.n.52.

Sed reſpondetur, de his non conſtare in pro-
ceſſu, & Iudicem debere iudicare ſecundum
acta, & probata. c. iudicet. 3.q.8. & quatenus
vera eſſent prædicta, nihil conferunt ad validã-
dam Adiudicationem, quæ debet iuſtificari ex
actis ante eam, non poſt productis, alioquin
94 eſt notorie iniuſta, per tex. in l. illicitas. §. veri-
tas. vbi gl. & DD. ff. de off. præſ. Farin. deciſ.
recent.333. nu.4. & dec.346. num.1.p.1.Rot.
apud Poſti.in d.tract.de ſubhaſt. dec.59. nu.7.
8.9. vbi quod talis notoria iniuſtitia æquipa-
rantur nullitati.

Secundo reſpondetur, per diuiſionem inter
fratres, & quietantiam non cenſeri ratificatam
dictam adiudicationem, quia ratificatio non
inducitur, niſi ex actis eã neceſſario inferrenti-
bus, non autem æquiuocis, & cum talis diuiſio
poſſit habere alium ſenſum, & ad res tantum
diuiſas extendatur, nimis a longe petitur rati-
ficatio, quæ non inducitur ex actibus, qui poſ-
ſunt referri ad alium titulum citra ratificatio-
95 nem. ex Innoc. c. ſupra hoc, n.2.in fin.Bart.in
l.ſi per vim.num.2.C. de his, quæ vi, metuſue
cauſ. fiunt. Ludouiſ.deciſ.311.n.17. Rot. apud
Poſti.de ſubhaſt.dec.122.n.15.

Tertio reſpondetur ex facto non reſultare
præſumptionem ratificationis alterius facti prę-
cedentis, niſi agens habeat plenam ſcientiam
96 illius facti & qualitatum ipſius, & defectuum:
ex Surd. d. conſ.49.nu.33.36.46. Rota apud
Zacch.de oblig.cam.deciſ.124.n.7.& apud Pic.
de contract. min. deciſ. 80.nu.13. vt ſupra late
oſtenſum eſt; ſed non apparet, nec probatum
eſt ipſum habuiſſe talem ſcientiam, ergo exin-
de non poteſt deduci præſumptio ratificatio-
nis, Maſchard. de prob.d.concl.1262.num.3.
immo cum non probetur vera ſcientia, neque
vera ratificatio, niſi per iſtas præſumptiones,
ceſſat inductio ratificationis, quia ex præſum-
pta ſcientia non poteſt colligi præſumptio præ-
ſumptionis, vt dixit Rot.d.deciſ.124. n.9.

Quarto reſpondetur, quod dictus clericus
erat minor non ſolum tempore adiudicationis,
ſed etiam diuiſionis, & propterea ſicut non
poterat tunc alienare bona ſtabilia ſine decre-
to Prætoris, ita non potuit ratificare tempore
diuiſionis huiuſmodi Adiudicationem, ſine ſo-
lemnitatibus, quæ requiruntur in alienatione
bonorum minorum, quia ad hoc, vt ratificatio
97 valida ſit, debet continere omnes ſolemnita-
tes neceſſarias in confectione ipſius actus. l.ſi
vt proponis. la 2. C. de nupt. l.nuptiæ. ff. de
Rit. nupt.Rom.conſ.12.col.vlt. verſ.ad ſecun-
dum Dec. conſ. 532. col.1. pulchre Tiraq. de
retract.

Digitized by Google

retract. lign. §. 1. gl. 10. n. 90. late Oſaſch. dec. 165. nu. 13. Surd. conſ. 28. n. 120. lib. 1. Altogr. conſ. 26. n. 17. ſed nullæ ſolemnitates interuenerunt pro facienda dicta ratificatione, ergo nullum ius præſumendi ratificationem hic conſiderari poteſt.

Multa alia poſſent adduci ad excludendam ratificationis præſumptionem; Et enim cum terra prędicta fuerit a prędictis fratribus auocata nulliter, & nullo iuris ordine ſeruato a iudice, neque rite, neque rectè procedente, nullus tenebatur de euictione, & ius erat vnicuique portionem ſuam reuocare, quia iudex nulliter, & iniuſtè procedens dicitur ſpoliare, & ideo grauatus ante omnia eſt reſtituendus, & hæc
98 concluſio eſt trita in Rota. per tex. in l. conquærente, vbi Abb. de reſtit. ſpoliat. Alber. in l. ſi de vi. numer. 19. ff. de iud. Crauet. conſil. 18. num. 8. Rol. conſ. 6. num. 12. lib. 2. Surd. conſ. 168. num. 26. Honded. conſ. 82. numer. 23. lib. 1. Veral. deciſ. 112. part. 2. Caualer. deciſ. 48. num. 3. & deciſ. 171. num. 8. Poſti. de manuten. obſ. 12. num. 36. 38. 39. & Rot. apud eum deciſ. 21. num. 5. & deciſ. 120. num. 2. deciſ. 174. num. 4. pulchrè etiam Rot. apud Poſti. in tract. de ſubhaſt. deciſ. 46. num. 1. 2. vbi multos allegat, & pro concluſione trita admittit. & deciſ. 59. num. 2. & deciſ. 69. num. 3. & deciſ. 73. nu. 1. eadem Rot. apud Zacch. de oblig. Camer. deciſ. 154. num. 1. & num. 3. 4. & ideo dicti fratres tempore diuiſionis forte magis cogitabant de repetenda dicta terra, quam de ratificanda dicta Adiudicatione, pro vt euentus declarauit, quia non multo poſt coram iudice Eccleſiaſtico propoſuerunt remedium reſtitutorium pro recuperanda dicta terra: ergo dictus clericus non cenſetur ratificaſſe dictã alienationem, quia ad excludendam ratificationem ſufficit quælibet occaſio, & cauſa, vt dixit Maſchard. de probat. d. concl. 1262. num. 53.

Potuiſſet etiam dubitari, ne illicita, & vſuraria eſſet illa ſocietas, in qua pactum fuit de ſoluendo certo lucro ad rationem octo pro centenario, quia intereſſe non poteſt ab initio contractus taxari, nec, debetur, niſi probe-
99 tur. Farin. conſ. 162. numer. 1. & numer. 34. vbi de communi, & deciſ. crim. 331. numer. 1. 6. 7. Rot. apud Zacch. de ſociet. deciſ. 42. nu. 5. latè Azor. mor. par. 3. lib. 9. cap. 7. qu. 5. & quæſt. 6. vbi concludit pactum eſſe vſurarium. Felix. de Soc. cap. 19. num. 26. 27. Trombett. eod. tract. c. 11. n. 46. & extat Bulla Sixti V. & Pij V. vetans taxationem certam lucri ab initio.

Etſi D. Primicerius volebat hoc prætendere ratione intereſſe, debebat hoc aliunde probare, quia intereſſe non probatur per confeſſionem partis, ſed verè oportet de illo con-
100 ſtare. Gratian. diſc. 387. numer. 17. Cyriac. contr. 526. num. 16. nam intereſſe lucri non debetur, niſi concurrentibus tribus requiſitis, de quibus Caſtr. in l. 3. §. fin. ff. de eo, quod cert. loc. quem omnes ſequuntur. Farin. conſ. 162. num. 1. 18. Rot. diuerſ. deciſ. 301. numer. 16. 17. par. 5. Rot. apud Poſti. de Subhaſt. deciſ. 8. num. 1.

Et dato etiam, quod pactum fieri potuiſſet, agendum eſt omnino cum mercatore, qui pecunias verè exerceat in negotiando, alias dans pecunias tenetur reſtituere lucrum, niſi reus ſit in mora, & creditor ſocius proba-
101 uerit ſua tantum intereſſe, per ea, quæ tradit Sot. de iuſt. & iur. lib. 6. quæſt. 7. art. 2. Lup. in cap. nauiganti. numer. 71. in fin. de vſur. & Azor. mor. lib. 10. cap. 11. quæſt. 1. part. 3. pulchre Leſſius de iuſt. & iur. lib. 2. cap. 25. dub. 3. num. 33. & in fin. vbi tradit, agendum eſſe cum mercatore, alias contractus eſt prohibitus: ſed D. Ludouicus non erat mercator, nec mercaturam exercuit, niſi per annum, ideo D. Primicerius non potuit percipere lucra, niſi pro primò anno, & tamen pro omnibus annis ea habuit, & pro eis ſibi terram adiudicare fecit; ergo plus debito petijt, & adiudicatio illi facta pro maiori ſumma, quam eſſet eius creditum in totum corruit, quia acta iudicialia ſunt indiuidua, ex Bart. in l. ſi non ſortem, §. ſi centum, de condit. indeb. gloſ. in fin. vbi Bart. num. 3. Alexand. numer. 11. Iaſ. numer. 27. ff. de iuriſd. om. iud. Rot. apud Poſti. de ſubhaſt. deciſ. 7. numer. 3. deciſ. 15. numer. 2. vbi in terminis loquitur de ſubhaſtatione facta pro ſorte, & pro fructibus non debitis, vt in totum pereat, & deciſ. 34. num. 19. deciſ. 46 num. 4. 7. & deciſ. 74. num. 6. & Rota etiam apud Zacch. de oblig. Cam. deciſ. 103. numer. 2. & propterea dicti fratres non ſibi præiudicarunt ex actis prædictis, ſcientes ſaluum ſibi eſſe ius redimendi, & reuocandi dictam terram, vti malè, & nulliter alienatam, vt ad rem dixit Rota pęnes Poſti. in d. tract. de ſubhaſt. deciſ. 4. num. 5.

Ex prædictis, D. Primicerius comprehendere poteſt, quantas gratias agere teneatur iudici, qui mitiorem partem amplexus noluit contractum declarare vſurarium, nec Adiudicationem in totum nullam, ſed ſolum pro duobus fratribus, qui debitores non erant: Ita igitur iuris eſſe cenſeo, ſaluo, &c.

I EPI-

Digitized by Google

EPITOME.

Inſignia familiæ alicuius corrumpens, vel amouens, quomodo ſit puniendus, & an ea liceat habere in Eccleſia, & ſi clericus poſt delictum fiat laicus, poſſit puniri ab Epiſcopo, vel ſit remittendus ad forum ſeculare.

SVMMARIVM.

1 *Arma, & inſigna alicuius tollens, vel corrumpens, puniendus eſt arbitrio Iudicis.*

2 *Inſignia tenens in aliquo loco etiam Eccleſia eſt manutenendus in ſua poſſeſſione.*

3 *Inſignia, ſedes, vel ſcamna tenendi in Eccleſia laici ius habere poſſunt.*

4 *Arma, & inſignia tenere ſi quis prohibeatur in loco ſolito, quæ remedia habeat.*

5 *Clericus poſt delictum deſerens habitum, puniendus eſt à Iudice laico.*

6 *Laicus ſi poſt delictum efficiatur clericus, a ſolo Iudice Eccleſiaſtico puniendus eſt.*

7 *Clericus deliquens tempore clericatus, ſi poſtea fiat laicus, adhuc puniri debet ab Epiſcopo.*

8 *Clericus poſt delictum factus laicus, debet remitti ad Iudicem Eccleſiaſticum puniendus.*

9 *Clericus delinquens, etiam ſi poſtea vti laicus vxorem ducat, non punitur a Iudice laico.*

10 *Delicti tempus attenditur, vt cognoſcatur, cuius ſit Iuriſdictio.*

11 *Clericus vt gaudeat priuilegio fori, ſufficit geſſiſſe habitum tempore delicti, licet poſtea illum dimiſſerit.*

12 *Initium ſpectatur in delictis ad cognoſcendam Iuriſdictionem.*

13 *Iudici, ſtatim ac ſubditus delinquit, ius acquiritur illum puniendi.*

14 *Mutatio ſtatus rei non tollit ius Iudici acquiſitum puniendi illum.*

15 *Iudex ſemper durat contra ſubditum, quem citauit, & præuenit, licet poſtea ſtatum mutauerit.*

16 *Iudex Eccleſiaſticus præueniens clericum, antequam laicus factus puniatur a laico, remanet Iudex.*

17 *Præuentio an ſit neceſſaria, ſi Epiſcopus velit punire clericum poſt delictum factum laicum.*

18 *Iudex laicus an poſſit præuenire Eccleſiaſticum in puniendo clerico poſt delictum, facto laico.*

19 *Exempla non reſtringunt.*

20 *Delicti, non litis initium conſideratur pro Iuriſdictione exercenda.*

21 *Iudex Eccleſiaſticus etiam ſine præuentione punit clericum poſt delictum dimittentem habitum.*

22 *Clericus non eſt ſubiectus iudici laico in actu, nec in habitu, nec in potentia.*

23 *Status perſonæ mutatio non præiudicat iudici Eccleſiaſtico.*

24 *Vicaria magna Neapolis male iudicauit, vt clericus factus laicus puniatur a laico.*

25 *Laicus poſt delictum effectus clericus debet iudicari ab Epiſcopo, & quare.*

26 *Argumentum a contrarijs non valet, vbi diuerſa eſt ratio.*

27 *Iudex Eccleſiaſticus punire debet laicum poſt delictum effectum clericum, & quare.*

28 *Laicus offendens clericum poteſt puniri a iudice Eccleſiaſtico ſi præuenerit, & quomodo.*

29 *Iudex laicus quo ad pœnas temporales eſt ſolus Iudex contra laicum in cauſis mixti fori.*

30 *Delicta mixti fori quomodo puniantur a diuerſis Iudicibus.*

31 *Iudex Eccleſiaſticus præueniens in cauſis mixti fori, quas pœnas imponere poſſit.*

32 *Præuentio realis præualet verbali.*

CAPVT

CAPVT CCXXXIII.

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

CVm de anno 1645. R.D. Lepidus Brameus
clericus primæ tonſuræ auſus eſset bis, &
iterata vice ingredi Eccleſiam S. Domini-
ci, Ciuitatis Regij, tempore, quo Populus abe-
rat, & accedere ad Capellam familiæ DD. Bra-
meorum, vbi mox appenſa erant inſignia vxo-
ris D. Io. Bramei alterius ex patronis dictæ Ca-
pellæ, quæ paulo ante fuerat defuncta, & ibi-
dem ſepulta, quod indigne ferens D. Camillus
Brameus, qui ſolum ſe faciebat dictæ Capellæ
patronum ob eius reparationem factam, vigo-
re legati vnius ex eadem familia, factum eſt, vt
dictus D. Lepidus eius filius dicta inſignia auul-
ſerit, corruperit, ſciderit, & proiecerit; propter
quod fuit quærelatus ex aduerſo in foro Ec-
cleſiæ & proceſsatus, & inquiſitus, & manu-
tentio fuit decreta coniunctim omnibus de fa-
milia, & ipſe Lepidus conſtitutus confeſsus eſt,
& non negauit, & propterea pars aduerſa iure-
merito reputauit eum perturbatorem, & iniurię
illatorem, & eſse puniendum; ſi quidem certum
eſt in iure, eum, qui alicuius familiæ inſignia in
Eccleſijs, vel alio loco ad perpetuam rei me-
moriam collocata corrumpit, tollit, aut delet,
1 eſse puniendum iudicis arbitrio, ſicut ille, qui
Prætoris Album corrumpebat: ſic per tex. in
l. ſi quis id, quod, vbi Curt. iun. num. 6. & DD.
ff. de Iuriſd. om. iud. & ex l. quæ libertatum.
ad, fin. vbi Bart. & l. opus. § in ſcribi de oper.
public. ad rem dixit Roman, in ſing. 480. quod
incipit. Eorum arma: dicens eſse notandum,
quia quotidianum, vbi Add. adducunt pro
concordantibus Lud. Gomez. in §. pænales,
num. 5. Inſt. de actio. Cępol. in tract. de ſeruit.
vrb. præd. cap. 71. tit. de Picturis. Rebuff. in
Coment. ad Reg. Conſtit. Galliæ tom. 3. tit. de
mater. poſseſs. art. 2. gloſ. 2. numer. 35. Anton.
Sola Coment. conſt. antiq. Sabaud. tit. de in
ſign. & Arm. gl. 2. num. 10. Menoch. de arb.
iudic. caſ. 281. num. 5. 6. ad rem Gratian. diſc.
for. 210. num. 32. 53.

Ideo cum probatum fuerit pro parte etiam
dicti D. Io. Bramei, & M. Reuer. D. Alexandri
eius fratis, viri honoratæ memoriæ alias appēſa
fuiſse eorum inſignia in dicta Capella, & feciſ-
ſe alios actus poſseſsorios, pronuntiaui Ca-
pellam eſse communem familiæ, & illos de
Brameis in communi eſse manutenendos in
quaſi poſseſsione Iuriſpatronatus illius, & te-
2 nendi dicta arma in dicta Capella per tex. in §.
retinendę Inſt. de interdict. Gratian. diſc. 210.
num. 53. 54. Poſtius in tract. de manutenend.
obſeru. 10. num. 39. & Rot. apud eum deciſ.
117. num. 1.

Si quidem certum eſt, quod laici poſsunt
pro beneficio collato acquirere in Eccleſia ius
conſtruendi Capellam, ſepeliendi, arma, & in-
ſignia tenendi, & ſimilia, adeo, vt pro iſtis de-
tur actio iniuriarum, & iudicis officium contra
3 amouentes ſcamna, ſedes, vel inſignia, & ſit
licita deſenſio etiam armata manu. Gerard.
ſing. 33. Bald. in l. obſeruare. §. antequam in
fin. de off. proconſ. Auenda. de exeq. mand.
par. 2. c. 10. num. 20. Perez. de anniuerſ. & Ca-
pell. c. 24. num. 23. lib. 1. Menoch. conſ. 257.
num. 55. & conſ. 902. num. 77. Gratian. diſc.
110. num. 13. 14. 15. 16. & ſeqq. & diſc. 210.
num. 32. 33. 53. 54. & per totum. Rot. d. deciſ.
117. & qui prohibentur ab huiuſmodi honore,
habent interdictum vti poſſidetis, vel vnde
4 vi, & offitium Iudicis, & remedium etiam re-
integrandę, vt per Gratian. d. diſc. 210. nu. 56.
57. Port. d. obſ. 10. nu. 39. Adeo, vt talis quaſi
poſſeſſio acquiratur etiam per vnicum actum,
Marzar. conſ. vlt. lib. 1. Menoch. conſ. 126. num.
6. lib. 2. & conſ. 902. num. 78. lib. 10. Rot. di-
uerſ. deciſ. 222. numer. 7. lib. 1. Gratian. d. diſc.
110. num. 17. & diſc. 210. numer. 41. Porti. d.
tract. obſeru. 18. num. 4. 5. & propterea dictus
D. Canonicus, & eius frater non poterant impe-
diri, ne inſignia ſua ponerent in dicta Capella.

Vnde aſſignatus fuit terminus ſolitus dicto.
D. Lepido ad faciendũ ſuas defenſiones, & loco
carceris fuit illi aſsignatus locus domus ſuæ ha-
bitationis, ſub pæna ſcutorum 200. de non di-
ſcedendo ab ea: Verum ille poſt certum ſpatiũ
temporis aufugit, & habitum clericalem di-
miſsit, tanquam laicum ſe gerens, vnde captu-
ra fuit contra eum relaxata, ſed poſt nonnul-
los menſes, ictu pugionis ſubtilis vulnerauit
R. D. Dominicum de Caſtellis ſacerdotem,
propter quod fuit excommunicatus, & de-
nuntiatus, & a Curia etiam ſeculari proceſsa-
tus, & fugacem ſe gerens tandem per exe-
cutores Epiſcopales fuit arreſtatus, & ad car-
ceres Epiſcopi ductus, quo facto Iudex ſecula-
ris eum repetebat, vt ſibi conſignaretur ad fi-
nem illum caſtigandi, tam pro primo delicto,
quam pro ſecundo, prætendens, quod forus
Eccleſiaſticus non potuerit illum carcerare,
quia iam deſierat eſse clericus incedens in ha-
bitu laicali, & enormitatibus ſe immiſcens, &
ſic videbatur remittendus Iudici lacio, quia at-
tenditur ſtatus pręſens, in quo vti laicus repe-
ritur, pro vt in terminis iudicauit Magna Curia
Vicariæ Neapolis, teſte Grammatic. deciſ. 10.
nu. 1. Franch. deciſ. 41-. num. 2. ad fin. & rem
eſſe dubiam dixit Carauit. ſuper Ritu magn.
Curiæ. rit. 66. num 9.

Et hoc ſatis rationabile videtur, quia ſic
laicus poſt delictum commiſsum effectus cle-
ricus abſque fraude non poteſt puniri a laico
Iudice, ſed puniendus eſt ab Eccleſiaſtico, per
tex. in l. ſi maritus §. 1. & l. hos accuſare. §. hoc
benefitium. ff. de Adultèr. Oldrad. cōſ 4. in fin.

Flamin. Chartar.de exequt.ſententiarum.c.fi.
n.308. verſ.poteſt etiam,Farinac.in prax.crim.
q.8. n.105. late Carol.de Graſſ.de effect. cler.
eff.1. n.1075.fuſe etiam Giurb.conſ.crim.15.
n.2.& nu.32. vbi plurimos congerit.ſic etiam
Anſald.in tra.de Iuriſd.part.2.cap.15.num.30.
& ſeqq.

His tamen non obſtantibus,dixi verius eſſe,
& receptius,quod ſi Clericus commiſſit delictũ
tempore clericatus, & poſt delictum dimiſit
habitum,& tonſuram,vel etiam vxorem duxit,
adeo, vt laicus iam reputetur, adhuc tamẽ pro
eo delicto puniendus eſt ſolum a ſuo Epiſcopo,
quia attendi debet ſtatus commiſſi delicti, &
non præſens conditio, in qua reperitur, nam
conſiderari debet, quod tempore delicti erat
ſubiectus Iudici Eccleſiaſtico,nec refert, quod
qualitas clericatus conſumpta ſit, quia non
conſideratur quo ad præterita, niſi tempus de-
7 licti, non litis cæptę, vel conteſtatę, ſic per gl.
in l. nemo poteſt,in verb. quia nec, vbi etiam
Alex. & Io. Crot. in vlt. fol. col.antep.de leg.
1.& in l. affines. C. comm.vtriuſque Iud. dixit
pulchre in terminis Bald.in l. affinitatis. nu.4.
verſ. caſus.vbi etiam Celſ.ad eundem.C.com-
munia de ſucceſſ. Alex.de Imol. in conſ.8.ad
fin.lib.1.Io. Bertach.in tract de Epiſcopo verſ.
27. quęro;pulchre etiam Grammatic. d.deciſ.
10. n.3. vbi in terminis tradidit ſic fuiſſe deci-
ſum a Regio Conſilio aduerſus Magnam Vi-
cariam nõ obſtante importunitate Fiſci Patro-
ni reclamantis, & reus ille, qui dum clericus
8 erat, delictum commiſerat, fuit remiſsus ad
ſuum Iudicem Eccleſiaſticum: Si ergo ille fuit
remiſſus, qui erat in foro laicali detentus,quã-
to magis iſte retineri debet in foro Eccleſiæ,
vbi mancipatus eſt: hoc idem poſt Aufrer. dec.
Tholoſ. 377. tenuit Iul. Clar.in prax. crim.§.
fin.q.36. verſ. ſed pone. vbi Drogh. ſub litera.
q. & Baiard. ſub num.47. ad fin.bene etiam ad
rem Vincent. Franch. deciſ.417.nu.4.6.7. vbi
concluſum fuit in ſententia Gramatici magnam
Curiam Vicariæ male iudicaſſe, & bene fuiſſe
appellatum, & deciſ.571. num.2. Cagnol.in l.
vnic. in princ. n.107.ff.ſi quis ius dic. non obt.
Abb. conſ.85. n.7. p.1. Carauit.ſuper d.Ritu.
66. n.9.Sayr.in Clau.Reg.lib.12.c.7.n.9.verſ.
ſi autem Cened.in Collect.iur.can.p.2.collect.
23.n.2. Seraph.de priuileg.iur.priu.8.n.2.Ca-
ualc.deciſ. 10. n.28.p.5.Tuſch.litera C.concl.
385.n.21.& litera I, concl.451. nu.5. Decian.
tract.crim. lib.4.c.14.n.5. late Carol.de Graſſ.
de [illegible] cler. d.eff.1. n.647. vbi multos allegat,
[illegible] reddit rationes, & docet, quod ſi clericus in
[illegible]noribus conſtitutus delictum commiſerit,&
poſtea clericatum dimiſſerit,ac habitum,& tõ-
9 ſuram, vxoremue duxerit, adhuc pro delictis
commiſſis tempore clericatus, non poterit pu-
niri, niſi per Iudicem Eccleſiaſticum, idem ſen-
tit Petr.Caball. reſol.crim.tom.1. cent.2. caſ.
147.n.10.& Marth.de Iuriſd.p.2.cap.32.n.53.
vbi quod attenditur tempus delicti, non præ-
10 ſens,& ita fuiſſe pluries deciſum, & par.4.caſ.
121.n.3. late Mar.Giurb. conſ. crim.15. num.
12.13.17. & per totũ,vbi reddit rationes, con-
futat contraria,& plurimos cõgerit, & teſtatur
in fine ſic fuiſſe iudicatum, & executum.Guaz-
zin.de defens.reorum lib.1. defens.1. cap. 10.
num.8. fuſe etiam vid.Gratian. diſc. for. 226.
per totã,vbi reddit rationes,& Borell.in ſumm.
deciſ. tit.43. de for. competent. n.72. Ambro-
ſin.de immunit. Eccl.c.19. num.3.Marc. Ant.
Genuen. in Prax.Archiep.Neap.c.9.num.1.2.
Farin.in prax.d. q.8. nu.66. vbi docet, quod vt
clericus gaudeat fori priuilegio, ſufficit geſſiſſe
habitum clericalem, & tonſuram tempore de-
11 licti, etiam ſi illum poſtea dimiſſerit; ita etiam
plene tradit Anſald. in tract.de Iuriſd. part.2.
c.18. num. 2.3. & per totum, vbi multos con-
gerit, & allegat rationes, ſic etiam Bellet. diſ-
quiſit. cler. p.1.tit.de fauor.cler.perſonal.§.4.
num.15. Ricc.Deciſ.Archiep.Neap.214.num.
2. part. 1.

Et hæc ſententia nititur optimis rationibus,
& deſumitur a legibus, & canonibus, qui pro-
bant,delicti initium eſſe ſpectandum, vt co-
gnoſcatur, cuius ſit iuriſdictio,ad tex. in l. quid
12 ergo. ff. de his, qui not. in fam.l.ſi quis ff. de
furt.& ex mente Azonis ita inquit gl. in l.1. in
verb. inchoata,in fin.C.vbi de crim. agi opor t.
Bart. in l. quod ait, §. 1. ad l. Iul.de Adulter.
Natt. ad Alexand.conſ.8. volum.1. Rol. conſ.
100. num. 28. vol. 2. Valenzuel.conſ. 4. num.
20.22. Franch.d.deciſ. 417.num.4.late Giurb.
d. conſ.15. num.12.vbi alios adducit.Gratian.
d.deciſ. 226.num. 12. Mart. d. caſ. 32. nu.53.
Anſald.d.cap.18.num.2.3.Ricc.d.deciſ.Neap.
214. num.2.part.1.

Accedat, quod eo ipſo, vt quis delinquit,
non expectato litis euentu, acquiritur ius illi
13 Iudici, cuius Iuriſdictioni ſubiectus eſt, vt ab
eo puniri poſſit, Auth.qua in Prouincia. C. vbi
de crim.ag. oportet.l. licitatio, §.quod illicite,
ff.de public. l.fin. ff. de priuat. delict.l. fin.
ff. de furt. Bald in l. Officiales,numer 1. verſ.
& videtur dicendum vbi Aloys. Leo, numer.2.
3. Cod. de Epiſ.& cler. idem Leo in l. qui ſub
prætextu,numer.16. Cod.de Sacroſanct.Eccl.
Dec.in cap. quæ in Eccleſiarum,numer. 18. de
Conſtit. Giurb.d. conſ.15.num.14. Franch. d.
deciſ. 417. num.4. verſ. Accedebat. Gratian.
d.diſc. 226. num.10. Anſald. d.cap.18. num.
4. Ideo ius quæſitum Iudici Eccleſiaſtico pu-
niendi clericum delinquentem ſibi ſubditum,
non tollitur ex mutatione ſtatus illius,nec tolli
poteſt: Auth. ſi neceſſe. Cod.de donat. inter
vir. & vxor. cap.2. de translat. Epiſc. Caſtr. in
l. 1. C. vbi de ratiocin. agi oportet.& in l.fin.in
princ.

princ.C.de Iuriſd. om. iud. Abb. d. conſ. 85.
n.7.ad fin.Peregr.tract.var.libr.1.numer. 139.
Franch.deciſ. 417. num.4. Giurb. d. conſ. 15.
num.13.Anſald. d.c.18.n.5.6. Ricc.var. reſol.
p.1.reſol. 115.num.3.4. Bellet.d.§.4.nu.15.

Et quamuis aliqui cenſuerint id nõ procede-
re, ſi laicus Iudex præueniſſet Iudicẽ Eccleſia-
ſticum,ſed tantum habere locum, ſi Eccleſia-
ſticus præuenerit citando, vel inquirendo, aut
carcerando reum, qui delinquit tempore
clericatus, ſiue præuentio ſit facta tempore
delationis habitus clericalis, ſiue poſt eius di-
miſſionem,quia tunc certe Iuriſdictio Eccleſia-
ſtica perpetuatur in eum, & nullus alius ſe im-
15 pedire poteſt, quia reus ſemper remanet ſub-
ditus eiuſdem iudicis, vt probatur ex cap. pro-
poſuiſti,vbi gl. & Felyn. col.3. verſ.circa hoc,
de for. competent. & ita loqui videtur Bald. in
d. l. affinitatis. num.5.verſ. Caſus C. commu-
nia de ſucceſſ. Carauit. d. rit. 66. num.18. Ni-
ger in extrauag. vnic. num.503. de vit. & hon.
cler. Carol.de Graſſ.de eff.1.nu.649.Guazzin.
d. defenſ.10. numer. 8. verſ. ſecus ſi non fuerit
præuentum. Anſald. d.c.18. nu.12. hoc enim
certiſſimum, & eſt caret omni difficultate,
16 quia concurrit tempus delicti, & principium
litis conteſtatæ, ſed non tollit, quin idem Iu-
dex Eccleſiaſiaſticus non poſſit procedere, etiã
ſi non prꝗuenerit, quia tempore delicti ei ſoli
ius fuiſſet quæſitum, quia reus illi ſoli ſubditus
erat. Ricc. d.deciſ. Neap. 214.n.2.p.1.

Et quamuis in caſu noſtro hꝗc limitatio nihil
noceat,quia Iudex Eccleſiaſticus prꝗuenit ver-
baliter, & realiter, cum habeat in carceribus
reum prius etiam inquiſitum, tamen dicen-
17 dum eſt,dictam limitationem non eſſe veram,
quia in hoc caſu Iuriſdictio ſpectat ad ſolum
Iudicem Eccleſiaſticum ſiue præuenerit, ſiue
non: Nec eſt verum quod Bald.in d.l. affinita-
tis. n.4. verſ. caſus, de quo hodie loquatur in
caſu, quo Iudex Eccleſiaſticus præueniſſet,
immo probat contrarium, quod immo laicus
præuenerat, dicit enim quod clericus in mino-
ribus declinauit forum poteſtatis, deinde de-
poſito habitu, & tonſura accepit vxorem, &
18 ideo Poteſtas iterum vult procedere,quia qua-
litas clericatus eſt conſumpta, & quia depoſi-
tus eſt a canone,& concludit,quod non poteſt
procedere, quia ſuppoſitus eſt Epiſcopo reſpe-
ctu pœnæ, & reſpectu fori, & quia non conſi-
ſideratur quo ad præterita, niſi tempus delicti,
& dicit hoc verius eſſe, vbi Celſus dicit ſe ad-
hærere huic opinioni, quꝗ eſt ipſa veritas: ex
quibus verbis probatur Iudicẽ laicum non poſ-
ſe hoc caſu præuenire,& quãuis prꝗuenerit, ta-
men cauſam ſpectare ad Iudicẽ Eccleſiaſticũ.

Et quamuis aliqui forte loquantur in caſu,
vbi Eccleſiaſticus præuenerat, hoc non reſtrin-
git regulam, quia eſt per modum exempli, &
exempla non reſtringunt, l. damni infecti, la 2.
19 in fin.de damn.infect. l. regula §.fin.de iur. &
fact. ignor. Ideo attendi debet ratio,qua Do-
ctores mouentur ad ſic decidendum, ſiquidem
mouentur præcipue ea ratione,quod in delictis
principium eſt attendẽdum,& quod Iudici ſta-
tim commiſſo delicto,ius acquiritur in reum,&
ſic non eſt ſpectandum tempus litis, ſed delicti
initium, quæ ratio ita procedit ſiue Eccleſiaſti-
cus præuenerit,ſiue non,quia clericus ille erat
ſubditus Epiſcopi tempore delicti, tam quo ad
forum, quam quo ad pœnam, & ſic in cogno-
ſcendo, cuius ſit Iuriſdictio,oportet cõſiderare
nõ litis, ſed delicti initium,vt ſecundũ Azonem
20 ſentit gl. in d. l.1.C.vbi de crim.ag.oport.Bal.
in d.l. affinitatis,n.4. verſ. caſus.Gramm.d. de-
ciſ.10.n.4.in fin.vbi loquitur in caſu,quo forus
laicus prꝗuenerat reum etiam per capturam,&
nihilominus remiſſio fuit facta ad Iudicem Ec-
cleſiaſticum ſic ſentientibus conſiliarijs laicis
vtriuſq; Aulæ ſecularis, & ita hanc rem notat,
& intelligit Franch.d.deciſ.417.n.6.verſ. Item
dicebatur,quem non bene conſiderauit Carol.
de Graſſ.d.eff. 1.n.649.quia ſi eius verba pon-
deraſſet, illum allegaſſet pro nobis,etiã in caſu
quo laicus Iudex prꝗueniſſet, vt bene anima-
21 duertit Giurb. d.conſ.15.n.36. ſic etiam pul-
chre docet Gratia. d.diſc.226. nu.13. probans
non eſſe neceſſarium, quod Iudex Eccleſiaſti-
cus præuenerit concordat; Caual.d.deciſ.10.
n.28.p.5. Ricc.in prax. deciſ. 596.n.6. omnino
vid.Giurb.conſ.15.n.36.37.38.qui dilucide lo-
quitur,&increpat Carauitã,Graſſum,& Guaz-
zinum aliter ſentientes, & contra eos fuiſſe iu-
dicatum, & executum teſtatur.

Et vere in hoc caſu nõ poteſt dari præuentio
inter Iudicem laicum, & Eccleſiaſticũ,quia illa
admittitur tãtum in delictis mixti fori reſpectu
illarum perſonarum, quæ poſſunt eſſe ſubiectæ
vtriq; Iudici, ſed hic quando clericus deliquit,
erat exemptus a Iuriſdictione Iudicis laici, &
non erat illi ſubditus nec in actu, nec in habi-
tu, nec in potentia,vt inquit, Franch. d.deciſ.
417.nu.5.verſ. ſecundo quia ergo non poterat
22 eſſe locus præuentionis,quia in hoc Iuriſdictio
erat ſolius Iudicis Eccleſiaſtici, & licet habitu
dimiſſo incœperit eſſe ſubditus Iudicis laici,ta-
men attẽditur tempus delicti, & ex mutatione
23 ſtatus perſonæ non potuit præiudicari foro Ec-
cleſiaſtico, Franch.d.deciſ. 417. Giurb.d.conſ.
15. Anſald.d. cap.18. melius Gratian.d.diſc.
226.n. 13. Bellet. d.§.4. num.15.

Non obſtat quod Magna Vicaria aliter
cauerit,quia eius ſentẽtia fuit reuocata per ma-
gnum Conſiliũ Regium,teſte Gramm.d. dec.
10.in fin. Franch.d.deciſ.417.num.6. Giurb. d.
conſ. 15.n.42. vbi quod re diligenter examina-
tã per miniſtros Regios,reus, qui deliquerat in
clericatu, fuit remiſſus ad Epiſcopum.

Non obſtat, quod laicus poſt delictum effe-
ctus clericus debear iudicari ab Epiſcopo, vt
25 late per Marth. de Iuriſd.par.4.caſ. 121. n.10.
11.12. & ſeqq. Giurb.d.conſ. 15.n.2. & n. 32.
Anſald.de Iuriſd. par.2.cap.15. num.30. Al-
mont. Ciazz. ad defens.rer.diſc.10. num. 14.
& ita videatur a contrario ſenſu, clericum poſt
delictum factum laicum, eſſe iudicandum a Iu-
dice ſeculari: Quia ex diuerſitate rationis non
26 currit argumentũ l. inter ſtipulantem §.ſacrã.
vbi Bart. & Iaſ. num. 26. ff. de verb.oblig. Si
quidem laicus poſt delictum factus clericus
mutat non ſolum ſtatum, ſed etiam forum, &
per ordinem Eccleſiaſticum totaliter eximitur
a Iuriſdictione Iudicis laici quo ad perſonam, &
cauſam, adeo, vt non poſſit amplius moleſtari,
non ſic eſt in clerico poſt delictum laico facto,
quia licet mutetur ſtatus, non tamen mutatur
27 forus quo ad cauſam delicti iam in clericatu
commiſſi. ſic ex l. cum quędam puella. de Iu-
riſd. om.iud. d. c. propoſuiſti de for. compet.
late Gratian.d.diſc. 226.n.20.21.22. Giurb. d.
conſ.15.num.31.32.vſq.ad n.36. Marth.d.caſ.
121.num.10.11. Anſald. d.cap. 18.num. 7.8.
9. qui videantur, quoniam reddunt rationem
diuerſitatis, & tollunt contraria.

Quo ad ſecundum punctum dico neq; dictũ
reum eſſe remittendum ad forum ſeculare,
quia cum grauiter vulnerauerit ſacerdotem, fa-
ctus eſt de foro Eccleſiæ, quæ etiam pręuenit in
captura: Nam certum eſt in iure, quod Iudex
Eccleſiaſticus poteſt punire laicum, qui offendit
clericũ, vel religioſam perſonam, vel ei iniuriam
intulit, quia hoc eſt delictum mixti fori, & da-
tur præuentio, quam ſi habeat Eccleſiaſticus,
poterit punire laicum non ſolum pęnis ſpiritua-
libus, ſed etiam temporalibus; quia tunc eſt
Iudex competens, contra laicum offendentem
clericum; iniuria enim facta clerico cenſetur
28 facta Deo, & Eccleſiæ: ſic per gl. in Auth. Item
nulla cõmunitas, in verb. Eccle. C. de epiſc. &
cler. Abb. in c. cum ſit generale. num. 13. de
for. competen. Clar. in prax. §.fin. q.77. nu.2.
Guid. Pap. deciſ. 56. numer.3. late Carol. de
Graſſ. de eff. cler. eff.1. nu.577. & multis ſeqq.
vbi id late comprobat. Farinc. q.105. num.75.
Anſald. de Iuriſd. p.4. tit.2. cap.2. n.22. Ciazz.
ad defenſ. reorum. diſc.27. num.10.

Sed in hoc caſu adſunt, qui opinantur Iu-
dicem Eccleſiaſticum poſſe ſolum imponere
pęnas ſpirituales pro Sacrilegio commiſſo of-
fendendo clericum, ſpectare vero ad Iudicem
29 laicum imponere pænas temporales pro deli-
cto principali, velut pro homicidio, & vulne-
ribus: ſicut ſeruandum eſt in omnibus delictis
mixti fori ex Clar. in §.fin. q.37. verſ. vnum ta-
men. Carol. de Graſſ. de eff.1. num.586.

Verum hoc nullo modo verum eſſe poteſt,
quia penitus tolleretur ius præuentionis Iudici
Eccleſiaſtico quia ſi non poſſet procedere, niſi
reſpectu cenſurarum, & pęnarum ſpiritualium,
nihil prodeſſet præuentio, quia quo ad illas Iu-
dex laicus non poteſt præuenire, & Eccleſiaſti-
cus poteſt illas imponere, ſiue præuenerit, ſiue
30 non: Ideo melior, & communis eſt diſtinctio,
quod ſi agatur de imponenda pæna ſanguinis,
ſolus Iudex laicus eſt competens, ſi de pęna
excommunicationis, vel alia ſpirituali, ſolus
Eccleſiaſticus id facere poteſt, etiam ſi ſit præ-
uentus, ſi vero tractetur de imponenda alia
pæna temporali pecuniaria, vel afflictiua, tunc
vterque Iudex eſt competens, & qui habet pręue-
31 uentionem poteſt procedere, & laicum reum
punire Tuſch. litera l, concl.59. num.13. verſ.
quando igitur. Decian. tract.crim. lib.4. cap.
26. num.1. & num. 22. Bellet. diſquiſition.
cler. lib.1. tit. de fauor. cler. real. §.4. num.9.
Mart. de Iuriſ. part.2. cap.11. num.20.21.22.
Cabal. reſol. crim.194. num.10. 11. Guazzin.
tract. ad defens reorum defenſ.1. numer. 28.
March. Ant.Gen. in prax. Anch. cap.13. num.
3. late Anſald. in tract. de Iuriſd. par.4. tit.3.
c.2. num.68. 69.70. & ego dixi in contr. for.
15. numer.30. 31. 32. & contr. 50. numer.52.
53.54. vbi vide.

Cum ergo Iudex Eccleſiaſticus præuenerit
laicum, non eſt dubium, quod ad ipſum ſpectat
punire laicum ſic delinquentem, & multo ma-
gis quia habet præuentionem realem, quæ po-
32 tentior eſt, vt ego demonſtraui in contr. for.
4. num.8. & contr.15. num.45. Ideo nulla adeſt
difficultas, quin dictus Lepidus non poſſit puni-
niri in foro Eccleſiaſtico non ſolum pænis ſpiri-
ritualibus, ſed etiam temporalibus.

E P I T O M E.

Vtrum vnicus teſtis denuntians impe-
dimentum matrimonij ſufficiat ad il-
lud impediendum, & ad diſſoluenda
ſponſalia etiam iurata, & an commu-
nis opinio, & probabilior ſit omnino
ſequend, aomiſſa etiam probabili.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonij impedimentum probatur per vnicum teſtem, antequam contrahatur.*

2 *Teſtis vnicus etiam deponens de propria turpitudine, probat matrimonij impedimentum.*

3 Certi

Digitized by Google

3 *Certi nihil firmari poteſt ob varias DD. ſententias.*

4 *Opinione probabiliori relicta, licet Iudici, & pænitenti ſequi minus probabilem.*

5 *Opinio vnius Doctoris claſſici poteſt dici probabilis etiam contra communem.*

6 *Opinionum contra varietatem exclamatio.*

7 *Impedimentum matrim. contrahendi non poteſt probari vnico teſte, ſine alijs adminiculis.*

8 *Teſte vnico nulla cauſa poteſt terminari.*

9 *Matrimonium impeditur, ſi frater ſponſi dicat ſe cognouiſſe ſponſam.*

10 *Matrimonium impeditur, ſi mater alicuius ex ſponſis dicat adeſſe conſanguinitatem.*

11 *Matrimonium iam contractum non diſſoluitur, ſi vnicus teſtis probet adeſſe impedimentum.*

12 *Matrimonij contrahendi, & contracti impedimentum quomodo probetur vnico teſte.*

13 *Lex indiſtincte loquens debet indiſtincte intelligi.*

14 *Impedimentum occultum ſciens an teneatur manifeſtare.*

15 *Matrimonium impeditur ex dicto vnius teſtis integræ fidei.*

16 *Teſtis vnicus etiam de ſua turpitudinem deponens probat impedimentum matrimonij.*

17 *Opinio communis vbi eſt, ibi dicitur adeſſe ius clarum.*

18 *Iudices debent iudicare ſecundum leges, & iura.*

19 *Iudex bonus non iudicat ex ſuo arbitrio ſed iuxta leges.*

20 *Leges obligant ad obſeruantiam, etiam in foro conſcientiæ.*

21 *Opinio communis ſi concordat in interpretatione legis, facit humanam certitudinem, & obligat ad obſeruandam legem illam.*

22 *Legis intellectus communis habetur pro lege.*

23 *Opinio probabilis non poteſt dari contra legem.*

24 *Iudex tenetur in dubio legis, conſulere Principem.*

25 *Iudex tenetur vacare ſacris doctrinis.*

26 *Iudex in iudicando tenetur expellere omnem dubietatem.*

27 *Iudex iudicans contra legem, puniri debet.*

28 *Opinio communis verior præſumitur.*

29 *Iudex tenetur iudicare ſecundum communem DD. ſententiam, alias facit litem ſuam.*

30 *Opinio magis communis eſt ſequenda contra communem.*

31 *Opinio communis eſt ſequenda in iudicando, & conſulendo.*

31 *Opinio communis DD. equiparatur legi.*

32 *Iudex poteſt eligere opinionem ſibi placitam, ſi pares ſunt opiniones.*

33 *Iudex quando excuſetur, ſequendo vnam opinionem plus quam aliam.*

34 *Ab opinione communi quando liceat recedere.*

35 *Communis DD. opinio quæ nam eſſe dicatur.*

36 *Opinionem communem conſtituunt ſeptem Doctores.*

37 *Communem opinionem facit Gloſſa cum tribus DD.*

38 *Iudex tenetur iudicare ſecundum opinionem probabiliorem omiſſa probabili.*

39 *Iudex debet iudicare, prout melius rationi conuenire videbitur.*

40 *Iudex vt bene iudicet debet efformare iuditium practicum de bonitate obiecti.*

41 *Opinio tutior eſt ſequenda.*

42 *Iudex poteſt ſequi opinionem minus pre-*

probabili in praxi receptam .

43 *Iudex non poteſt iudicare pro amico, ſecundum opinionem probabilem, contra probabiliorem .*

44 *Iudex debet exuere omnem dubietatem in iudicando .*

45 *Opinionem pœnitentis minus probabilem tenetur ſequi Confeſſarius contra probabiliorem .*

46 *Iudicis opinionem in foro externo tenetur reus ſequi, & obedire .*

47 *Iudex quando poſſit gratificari amico .*

48 *Iudex in eligendis opinionibus debet rationes ponderare, & examinare .*

49 *Iudex debet inueſtigare quis ex amicis verum dicat .*

50 *Iudex debet iudicare ſic magnum, vt paruum .*

51 *Iudicis offitium in iudicando quale debeat eſſe .*

52 *Iudices oportet eſſe ſapientes, & gnaros .*

53 *Iudicem oportet cuncta rimari, vt veritatem inueniat .*

54 *Iudex tenetur veritatem ſpectare, & ſequi .*

55 *Opinio non conſonans veritati reijcienda eſt .*

56 *Veritas debet præferri cuicumq; opinioni .*

57 *Iudex nec pauperem, nec diuitem conſideret, iuſte iudicet .*

58 *Opinio vnius ſingularis Doctoris non facit, quod liceat à ſententia communi recedere .*

59 *Opinio Bartoli non præualet communi aliorum ſententiæ .*

60 *Sententia communis DD. non eſt relinquenda ob opinionem vnius Doctoris ſingularis .*

61 *Iudicat Iudex per imperitiam, qui relicta communi adhæret ſingulari opinioni .*

62 *Opinio communis præualet ſingulari etiam piæ, vel pro Eccleſia .*

63 *Opinio vnius Doctoris pro lege ſeruanda; vbi non habet contradicentem .*

64 *Ignorantia non datur in Principe, & eius conſiliarijs .*

65 *Princeps tenetur conſulere ſuos conſiliarios peritos .*

66 *Princeps tenetur iudicare, quod eſt probabilius .*

67 *Iuditium duriſſimum his, qui præſunt .*

68 *Fortioribus inſtat fortior cruciatio .*

69 *Veritas eſt finis omnis ſcientiæ .*

70 *Opinio fauens Eccleſiæ, vel piæ cauſæ in dubio eſt amplectenda .*

71 *Principes, & Iudices ſtudent opinionibus contra Eccleſiam .*

72 *Teſtis vnicus integer probat impedimentum matrim .*

73 *Matrim. impedimentum an probet teſtis vilis perſona .*

74 *Matrimonij impedimentum non extare, probari poteſt contra dictum vnius teſtis .*

75 *Teſtis de auditu, an probet impedimentum matrim .*

76 *Matrim. impedimentum an probet teſtis deponens parte non citata .*

77 *Matrimonij impedimentum non probat teſtis non iuratus .*

78 *Teſtis vnicus an probet impedimentum matrim. ex circumſtantijs, relinquitur arbitrio iudicis .*

79 *Sponſalia iurata an diſſoluantur ob dictum vnius teſtis de impedimento matrim. deponentis .*

CAPVT CCXXXIV.

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

CONtractis ſponſalibus inter virum, & mulierem certæ Parochię in Montibus, dum fierent denuntiationes in Eccleſia, acceſſit ad Parochum frater ſponſi, & manifeſtauit illi, qualiter annis præteritis carnaliter cognouit dictam ſponſam: Ideo re ad Ordinarium delata ex relatione Parochi, ego dixi ſuperſedendum

dum eſſe in matrimonio contrahendo, quia ex depoſitione vnius teſtis, etiamſi detegat propriam turpitudinem, dummodo alias ſit idoneus, probatur impedimentum matrimonij, ne contrahatur, etiã ſi illius dictum non ſit adminiculatum, nec concurrant aliæ coniecturę; ita in terminis probatur per tex. in c. præterea, il 2.
1 de ſponſal. & c. ſuper eo. il 2. de teſti. & ibi gl. Abb. Butr. & communiter DD. tradunt ſufficere ad impediendum matrimonium, dictum vnius teſtis integræ fidei, etiamſi deponat de propria turpitudine, quia tractatur de vitando peccato, ne impediti contrahendo aduerſus Eccleſiæ prohibitionem peccent, & ſic non atten-
2 ditur exceptio, quod teſtis alleget propriam turpitudinem: ſic ex dicto c. præterea. & c. ad audientiam de ſponſal. & c. iurauit. de probat. & c. 1. vbi Butr. num. 3. Abb. num. 6. Alex. de Neu. num. 6. de conſang. idem Alex. in d. c. præterea, num. 4. Prepoſ. num. 8. Maſchard. de probat. concl. 1035. num. 5. & nullum in hoc diſcrepare teſtatur Sanchez. de matr. lib. 1. diſp. 71. num. 1. verſ. prima concluſio, & nu. 4. late Boſſ. in tract. de contract. matr. c. 7. n. 142. vbi alios allegat.

Nihilominus, quia hodie Iuriſprudentia, & moralis Theologia deuenit in hanc miſeriam, vt nihil certi vix firmari poſſit ob varias DD. opiniones, & vnuſquiſq; audeat communes etiam,
3 & receptas Iuriſconſultorum ſententias impugnare, & ab eis recedere, non tam ſtudio veritatis indagandæ, quam deſiderio res nouas in lucem ędendi, adeo, vt conſtituendo opiniones probabiles, & probabiliores, iam vnicuique liceat ad libitum operari, & ſequi opinionem, quæ ſibi magis placet, vel plus commodi affert, ſtante quod firmant hanc concluſionem licere iudici, & pęnitenti adhęrere opinioni probabili, relicta probabiliori, vt videre eſt apud Bonac.
4 de legi. diſp. 2. quæſt. 4. par. 9. num. 13. Sanc. in pract. diſp. 44. nu. 50. Dian. mor. p. 2. tract. 13. reſol. 3. verſ. ſed contrariam. Laym. mor. lib. 1. tract. 1. c. 5. num. 6. Caſtr. Palaus p. 1. tract. 1. diſp. 2. par. 2. num. 2. latiſſime. Paſqualig. dec. mor. 5. num. 3. vbi infinitos congerit, & nu. 4. 5. 6. & ſeqq. vbi reſpondet ad contraria: & admittunt etiam vnius Doctoris claſſici opinionem poſſe dici probabilem, etiamſi aliorũ communi ſententiæ contradicat: Azor. tom. 1. mor.
5 lib. 2. c. 17. quæſt. 6. Sanchez mor. lib. 1. cap. 9. num. 9. late Paſqualig. deciſ. mor. 360. num. 5. & deciſ. 369. num. 3. Molfeſ. in ſumm. tr. 8. c. 9. num. 85. ideo bene exclamat contra tantam DD. varietatem, Anſald. in tract. de Iuriſd. par. 2. tit. 11. cap. 5. num. 64. vbi deſiderat, quod Doctorum opiniones ex contrarijs Oceani vndis refluentes, Iuriſprudentiæ nauem ad Iuſtitiæ littora ſimul appellerent, ſed numquam fiet voti compos.

6 Quia etiam in re clariſſima tenebrę inueniuntur, & non deſunt, qui ſolem etiam nubibus obumbrare ſtudent, vt euenit in hac materia matrimonij, vbi licet iura ſint clara, impedimentũ matrimonij contrahendi vnico teſte probari, tamen adſunt, qui hoc impugnare audent: ſiquidem Baſil. Pontius in tract. de matrim. lib. 5. c. 34. num. 8. & ſeqq. & c. 36. num. 2. quem ſequitur Pater Dian. mor. p. 3. tract. 4. reſol. 121. tradit, ſi vnus tantum teſtis deponat impedimentum ſine alijs adminiculis, non poſſe inter-
7 dici matrimonium, nec deberi, quia vnus teſtis etiam in cauſa matrimoniali non probat, quidquid dicant multi, & graues Doctores, quia nulla cauſa pot eſt vnico teſte terminari. c. licet vniuerſis, & c. licet ex quadam. de teſti. negatq; contrarium probari in dictis iuribus, vt videre eſt apud eum.
8 Sed vere cenſeo non eſſe recedendum in praxi a communi opinione, quod vnicus teſtis probet impedimentum matrimonij contrahendi, & puto non eſſe ſequendam opinionem Baſilij Põtij, quam neq; probabilem eſſe puto, neque tutam in foro externo, vel conſcientiæ, quia euidenter pugnat cum auctoritate Pontificis, in d. c. pręterea, de ſponſal. & in d. c. ſuper eo. de teſti. ſiquidem Pontifex in d. c. præterea: abſolute reſpondet ad euitandum peccatum ob teſtimonium conſanguinei ſecrete deponentis
9 de affinitate inter ſe cõtrahere volentes, orta ex eiuſdem conſanguinei turpitudine, impediendum eſſe matrimonium, ſi ſponſalia non fuerint iurata: vt per Abb. & alios communiter, in d. c. pręterea il 2. de ſponſal. & in c. 1. vbi Butr. n. 5. Alex. num. 6. de conſ. & affin. Maſchard. de prob. d. concl. 1035. num. 6. Sanchez.

Et ſimiliter non eſt admittenda Pontij interpretatio in d. c. ſuper eo. il 2. de teſti. in quo indiſtincte, & nulla facta mentione de aliquo alio adminiculo, Pontifex abſolute reſpondit, matrimonium impediri ad matris depoſitionem atteſtantis de conſanguinitatis impedimento, non vero poſſe diſſolui iam contractum, in quo allucinatur Pontius, arguendo à denuntiante
10 impedimentum poſt contractum matrimonium, ad denuntiantem, antequam contrahatur: Nam Pontifex admittit hanc differentiam, vt matrimonium iam contractum non diſſoluatur ob dictum vnius teſtis, contrahendum ve-
11 ro bene poſſit impediri; nulla autem eſſet differentia inter matrimonium contractum, & contrahendum, ſi ad impediendum, ne contrahatur, pręter dictum vnius teſtis integri, requireretur alia probatio, ſic pulchre Carol. Boſſ. in tract. de matrim. c. 7. num. 137. & Barboſ. in d. c. pręterea, num. 2. Layman. lib. 3. tract. 2. p. 2. cap. 4. num. 5.

Et ſanè adeſt optima ratio diuerſitatis, quia quando matrimonium eſt contractum, ſtat poſ-

ſeſſio

ſeſſio pro eo,& diſſolui non debet,niſi ex plena
probatione, d.c.licet ex quadam, vbi vero eſt
contrahendum, facilius debet admitti proba-
tio impedimenti, ad euitandum peccatum,
quod committeretur ex incertis nuptijs, nul-
lum autem eſſet malum omittere illud matri-
monium,vt per gl.in d.c.ſuper eo,il 2. vbi DD.
12 communiter. de teſti. Boſſ. d. c. 7. num. 137.
multa enim facta tenent,quę ſi facienda eſſent,
non permitterent, ad tex. in l.pluribus, §. & ſi
placeat. de verb. obl. l.non eſt nouum. de reg.
iur.c.vno. de voto. in 6.c.2. de cogn. ſpir.in 6.
& propterea tex. in d.c. ſuper eo,& c.pręterea,
13 cum loquatur indiſtincte non requirendo alia
adminicula,debet etiam indiſtincte intelligi.l.1.
§. generaliter, de legat. præſt.l.3. de off.præſ.l.
de prętio. de publici, l. proſpexit. ff. qui, & à
quibus.

Non obſtat conſideratio Baſil.Pontij d.c.34.
num.10. quod ex vi publicationum Parochi
non teneatur ſciens impedimentum occultum
manifeſtare, ſi oriatur ex eius peccato, vt hic,
ex fornicatione: Namq; id poſſum admittere;
verum ſi ille, licet non ſit obligatus; vellit ta-
14 men denuntiare impedimentum, vel de facto
denuntiet,forte credens ſe teneri, vel vt obuiet
delicto,vt factum eſt in d.c.præterea, il 2. & c.
pater. de ſponſal. tunc iura prædicta, & com-
muniter DD. tradunt matrimonium impediri
15 ex ſolo dicto vnius teſtis integrę fidei, etiam ſi
propriam detegat turpitudinem, ex c. ad au-
dientiam. de ſponſal. c. iurauit. de probat. &
DD. communiter in d.c.1. vbi Butr.n.5. Alex.
num.6. de conſang. & affin. Sanch. d. diſp.71.
num.4. Boſſ.d.c.7. num.142.

Igitur firmanda eſt concluſio, quod propter
depoſitionem vnius teſtis,etiam ſi ſit denuntia-
tor,vel accuſator. c.ſi duo 35.q.6. Boſſ. d. c.7.
num.142. teſtificantis de impedimento inter
volentes matrimonium contrahere,etiamſi ille
detegeret propriam turpitudinem, ſatis proba-
16 ri impedimentum matrimonij, quia cum tra-
ctetur de peccato,& de grauiſſimo damno eui-
tando,iura admittunt impedimentum eſſe pro-
batum ſufficienter per vnicum teſtem,alioquin
integrę fidei,vt per tex. in d.c.pręterea. vbi gl.
verb. ſi iuramentum. Abb. num. 4. vbi etiam
Butrius. & Hoſtien. & alij communiter. de
ſponſal.& in d.c.ſuper eo,il 2. vbi etiam gl. in
verb. firmatum, & Abb.nu.5.7. de teſti. idem
Abb. in c.ſuper eo. num.7. de conſ. & affin.
Ant. de Butr. in c.veniens, il primo, num. 8.
... primo quando agitur. de teſti. Iaſ.in l.ad-
monendi, num.197. ff. de iureiur. Rom. ſing.
522. num.1. Bonifac. de Vitalin. de Malefic.
Rub. de probat. num.13. verſ. item matrimo-
nio, Crot. de teſti. num.212. Campeg. de teſti.
reg.197. num.19. Nauar. in c. ſacerdos,n.27.
de penit. diſt. 6. & in Manual. c.22. num.83.
Syluest. in verb. teſtis. quæſ.5. verſ. tertio. Co-
uar. de ſponſal.p.2. cap.6. §.10.num.20. Ma-
ſchard. de prob. concl.1035. num.2. Farinac.
de teſti. quæſt.63. num.48. Gutierrez. de ma-
trim. c.36. num.2. & ſeqq. Barboſ. in d.c.præ-
terea. num. 2. & in d. c. ſuper eo, il 2. num.9.
Piaſec. in prax. Epiſcopal.par. 2. c. 4. num.36.
verſ. vltra ſi pulchre, & late Sanchez. de ma-
trimonio,lib.1.diſp.71. num.1. vbi quod nemo
in hoc diſcordat. Comitol.mor.quæſt.112.nu.
3. ad fin. Laym. in d.c.4. nu.9. Io: Valer. verb.
teſtis.differ.5.verſ.vide. latius Carol. Boſſ. in
tract. de contrac. matrim.c.7. nu.133. 134. &
ſeqq. vbi teſtatur de communi, & communiſſi-
ma, & receptiſſima ſententia, ex cuius praxi,
peccatum, & grauiſſimum damnum euitatur:
quis ergo audebit recedere ab hac ſententia
ita recepta,& tuta,& quæ expreſse in dictis iu-
ribus ſignificatur, non enim eſt recedendum à
communi interpretatione, maxime in foro ex-
17 terno,vbi enim adeſt communis DD. opinio,
ibi dicitur adeſſe clarum. Carol. Boſſ. d. trac.
de matr. d.c.3. nu.194. Ergo non eſt receden-
dum a dicta opinione.

Quia Iudices in primis tenentur iudicare ſe-
cundum leges,& iura,& qui aliter facit, dignus
eſt pęna, & debet mulctari, cum deceat, & ſic
neceſſe ſi Iudices in primis obſeruare iura, &
conſtitutiones ſuperiorum,l.2.& l. leges. l.non
18 eſt dubium.l.ſi imperialis. C.de legi,& in l.ſed
ſi licet.de off.præſ.l.nemo, C. de ſent. & inter-
locut. om.iud.c.iudicet. 3.quæſt. 7.vbi dicitur:
19 Bonus Iudex nihil ex arbitrio ſuo facit, & do-
meſticæ propoſito voluntatis, ſed iuxta leges,
& iura pronuntiat. ſic etiam Ludouicus Go-
mez. in rep.c.1. num.54. de Iudic. in 6. ex D.
Tho.2.2.quæſt.60.art.5.Reginald.p.2.lib.23.
num.40. Leſſius de Iuſt.& iur. tit. de Iudice.
lib.2.cap.29.dub.5. art.5. num. 45.46.& ego
dixi contr. 17. num.4. quod procedit non ſo-
lum in foro externo, ſed etiam interno,quia le-
ges obligant ad earum obſeruantiam, ſi licitæ
20 ſunt,in vtroq; foro,ad tex. in c.quo iure,diſt.8.
& c.qui reſiſtit.11. quæſt.3. Abb. in c.1.nu.9.
vbi Felyn. num.44. Dec.num.25.de conſtitut.
& ego late dixi in contr. 37.num. 110. & ita
nullum remanet dubium, quin ita obſeruan-
dum ſit, vt vnico teſti præſtetur fides ad im-
pediendum matrimonium,etiam ſine alijs ad-
miniculis,quia ſic diſponitur in d.c.præterea,&
in dicto cap. ſuper eo, qui ita communiter in-
terpretantur,quando .n. cõmunis opinio cõue-
nit in interpraetatione alicuius legis, tunc facit
humanam certitudinẽ,& inducit obligationem
ſeruandi legem,& vtendi illa in praxi,vt docet,
21 & probat Rot. Rom. apud Tambur. de iur.
Abb.par.3. deciſ.22. num.23.24.& deciſ.23.
num.4. vbi quod geſta contra intellectum ali-
cuius legis communiter à DD. traditum, di-

cun-

22 cuntur geſta contra textum ipſum, non contra
communem DD. opinionem: Vnde eſt, quod
aduerſus legem diuinam, naturalem; vel poſiti-
uam, licet poſſit quis ex ignorantia inuincibili
aliquando excuſari, non tamen poteſt induci
probabilis opinio, quia Doctores contra legem
manifeſtam nihil poſſunt introducere, vt inquit
23 Molfeſ. in ſumm. tract. 8. c. 9. nu. 82.

Nec Iudex excuſatur; ſi dubia ſit lex, & vel-
lit iudicare contra communem intellectum, &
ſi non poſſit dubietatem ex ſe repellere, tene-
tur Principem conſulere, qui eſt proprius le-
gum interpres. ad tex. in l. fin. C. de legi. quam
24 ſatis eſt allegare; Iudex enim debet vacare ſa-
nis doctrinis, & in rebus dubijs, etiam petitio-
res conſulere, & ſe commendare Deo, vt ſe-
25 cundum veritatem iudicare valeat ſemoto
quocumq; affectu. Molfeſ. d. tract. 8. c. 9. n. 94.
in fin. & in eligendis opinionibus debet expel-
lere omnem dubitationem, vt credat, quod
26 agit, vel iudicat verum eſſe, alioquin peccat,
propter dubiam, vel erroneam conſcientiam.
Molfeſ. d. c. 9. num. 97. Menoch. de arb. in d.
caſ. 339. num. 22. vſq, ad num. 33. & hinc eſt,
quod ſi Iudex ſic iudicat cōtra caſum legis fa-
cilis, vel aperte, grauiter puniendus eſt, ſi vero
eſt difficilis, & obſcura, mitius punietur, vt tra-
27 dit Bart. n l. 2. num. 4. C. de pęn. Iudic. qui
mal. iudic.

Fatuus ergo erit Iudex, qui aduerſus legem,
vel canonem iudicare audebit, vel etiam contra
communem DD. ſententiam, niſi euidenter,
& manifeſte ſit falſa, quia illa opinio verior
pręſumitur, & in iudicando ſequenda, quæ à
28 maiori parte DD. crebrius eſt recepta, vt per
l. athletas in princ. ibi, & generaliter, ff. de his,
qui not. infam. Chartar. deciſ. crim. 1. nu. 182.
vbi alios allegat. Et ideo tradunt noſtri inter-
pretes ex mente omnium legum, & canonum
communem opinionem DD. eſſe tenendam,
& ſequendam tam in iudicando, quam in con-
ſulendo, & Iudex tenetur iudicare iuxta illam,
& inter communes iuxta magis communem,
alioquin per imperitiam cenſetur iudicaſſe, &
contra veritatem, facitq; litem ſuam, & tenetur
29 in ſyndicatu: ita per tex. in l. vnic. ibi: (ſane
crebrior apud veteres opinio eſt) ff. de off. quęſt.
in d. l. athletas. ibi (& generaliter ita omnes opi-
nantur) ff. de his, qui not. in fam. l. ita vulne-
ratus. ibi: (dicitur vulgo.) ff. ad l. Aquil. &
in §. 1. Inſt. de hered. inſtit. ibi (ſecundum plu-
rium ſententiam, l. ſi idem. in fin. verſ. quod
Caſſio, ff. de iur. om. iud. in l pro herede, §. Papi-
nian. ibi: vulgo putare quoſdam.) ff. de acquir.
hær. l. quæſitum. ibi (quam ſententiam quotidie
creſcere) ff. de fund. inſtru. & inſtr. leg. & bo-
nus eſt tex. in l. 1. vbi Bald. not. ff. de ſenat. & in
c. ne innitaris. de conſtitut. & in c. indutijs: ibi,
in quo plurimi. 3. q. 3. & in c. nouimus. ibi: opi-
nio a pluribus approbata; vbi Abb. & Butr. n. 1.
de verb. ſign. & c. in Canonicis, 19. diſt. & c.
de quibus. 20. diſt. Bart. in d. l. 2. num. 5. C. de
pęn. Iudic. qui mal. iud. & in q. quæ incip. Iu-
dex, qui per imperitiam, Bald. in c. 1. §. Iudices.
de pac. tenend. in vſib. fęud. Iaſ. in Auth. no-
uiſſima, col. 5. verſ. ex iſtis omnibus, C. de inoff.
teſta. Angel. in l. fin. C. de pęn. Iudic. qui mal.
iud. vbi dicit, quod nimium eſt ignarus, qui con-
tra communem iudicat. Rom. conſ. 61. in fin.
Corn. conſ. 186. lib. 3. Dec. conſ. 480. col. fin.
Alex. conſ. 12. num. 33. in fin. lib. 3. Alciat. de
præſ. reg. 1. præſ. 51. num. 2. vbi late Add. Ti-
raquell. de pęn. temp. caſ. 51. num. 63. Craue.
conſ. 430. num. 7. 9. Bertaz. conſ. ciu. 30. nu. 19.
Laderch. conſ. 36. nu. 15. in fin. Bernard. Gręu.
ad pract. Cam. Imp. lib. 1. concl. 153. conſid. 1.
num. 5. Barboſ. in c. prudentiam, num. 8. de
off. & poteſt. Iudic. deleg. Ant. Maria Coratius
tract. de communi opin. lib. 2. tit. 8. inſpect. 2.
num. 14. Iul. Chartar. deciſ. crim. 1. num. 180.
181. 182. Cyriac. contr. 353. num. 45. 46. 47.
48. vbi ponit legem Theodoſij, & Valentinia-
ni hoc decidentem, & contr. 269. num. 3. vbi
quod ſi in aliqua quæſtione reperitur commu-
nis opinio, & magis communis, vtiq; pręualet
30 communior, & ab ea non eſt recedendum, niſi
eſſet euidenter falſa, & contr. 399. num. 2. vbi
quod in conſulendo, & iudicando non eſt rece-
dendum à communi opinione. Duard. in Bull.
Cęn. can. 15. quæſt. 4. num. 28. Molfeſ. d. cap. 9.
nu. 91. vbi quod Iudex debet eligere commu-
31 nem opinionem, quæ validioribus rationi-
bus, & argumentis nititur; late Neuiz. li. 5. Sylu.
nuptial. num. 62. Menoch. conſ. 59. num. 8. &
conſ. 60. numer. 51. & Rot. ſolet ſequi com-
munem opinionem, & magis communem, vt
apud Rot. diuerſ. deciſ. 72. num. 1. 2. par. 1. &
Rot. apud Tambur. de iur. Abb. p. 3. deciſ. 22.
num. 23. 24. & deciſ. 23. num. 4. vbi quod com-
munis opinio facit rem certam, & iudicando
contra eam, perinde eſt, ac ſi iudicaretur contra
textum legis; & ego dixi contr. 154. num. 52.
& poſſent cummulari infinitę auctoritates: Et
31 ideo quanto magis difficilis, & perplexa eſt
quæſtio, tanto magis adhærendum eſt magis
communi DD. ſententiæ, vt per Cyriac. contr.
353. num. 47.

Bene verum eſt, quod ſi pares eſſent opinio-
nes, arbitrarium eſſet Iudici eligere, quam mal-
lit, ſi putet ſe veram amplexari ex Cyriac. d.
32 contr. 353. num. 51. & quando opiniones ita
ſunt fortes, vt quando obſeruetur vna, qua
altera, tunc Iudex excuſatur, qui errauit erro
33 probabili. Bart. in d. l. 2. nu. 5. verſ. ſi vero,
de pęn. Iudic. qui male iudic. & ſi opinio com-
munis euidenter conuincatur eſſe falſa, melior
bus rationibus, & argumentis, iuditio etiam
34 grauium auctorum, tunc licet ab ea recedere

late

late Cyriac.contr.ſot.50.num.8. & contr.169.
num.31. & contr.196.num.90. Coccin. deciſ.
214. num.2.
In quo animaduertendum eſt, quod licet
communis opinio ſit illa, quæ plurium DD. te-
ſtimonio comprobatur. l.1.verſ. & ſane.de off.
quæſt.c.inditijs. 3.quęſt.3. tamen non ita atten-
ditur numerus, quin attendatur, vt illi Docto-
35 res ſint maiores pondere, numero, & menſura,
l.1. §. neq; ex multitudine, C. de veter. iur.
Ennel. c.1. vbi Abb. num.3. de ijs, quæ fiunt à
maior. par. Cap. ad perficiendam autem com-
munem opinionem ſufficit numerus ſeptem
36 Doctorum claſſicorum, vt late probat Corraſ.
de communi opinione, lib.1.tit.3. nu.18. Gra-
tian.diſc.for.740.num.15.Chartar.deciſ.crim.
1.num.54. immo ſi concurrat gloſſa cum dicto
trium DD. facit communem opinionem, plu-
res vero gloſſę cum numero plurium DD.
quam trium, faciunt magis communem, vt per
37 Grat. conſ. 75. in fin. lib.2. Tuſch. littera O,
concl. 149. num. 12. in qua concluſione etiam
explicat, qui nam DD. non conſiderentur ad
conſtituendam opinionem communem: ſicut
etiam facit Alciat. d. pręſ. 51. & Bonacin. de
peccat. diſp.2. quæſt.4. p. 9. num. 12. Caſtr.
Pallau.mor.p.1.diſp.2.p.1.nu.10.
Verum ſi non ſatis conſtaret Iudici, quæ nam
ſit communis, vel magis communis opinio, non
debet ſtatim adhęrere opinioni cuilibet, ſed de-
bet inquirere, quęnam ſit probabilior, & habeat
meliores rationes, & grauiores, ac plures autho-
res, debet enim iudicare ſecundum opinionem
magis probabilem, omiſſa etiam probabili, vt
38 probat tex.in l.ſi Idem.in fin. ibi: probabilior,
ff. de iuriſd. om. iud. & c. ne innitaris. de con-
ſtit. c.nouimus. de verb. ſign. & c.Capellanus.
de ferijs. Bald.in §.tutor.num.10. Inſt.de auct.
tut. pulchre Reginald. in ſumm. par.2. lib.23.
num.41. verſ. ſecunda propoſitio, & poſt So-
tum, Valentiam, Bannes, Manuel.inquit Ledeſ.
2. par. 4. quæſt.54. art.6. fol.472. in fin.Vaſ-
quez.1.2. quæſt.19. art.6. diſp.64.c.2.num.6.
& poſt Azor. & prædictos pulchre ſic docet
eruditus Sanchez.mor.p.1.cap.9.num.47. vbi
tradit, Iudicem teneri ferre ſententiam iuxta
opinionem probabiliorem, quia agitur de iure
ſuo cuiq; reddendo, ſecundum merita cauſæ, &
cum ipſe à Republica Iudex conſtitutus ſit, de-
bet cauſam dirimere, prout ei melius, & magis
39 conſentaneum rationi videbitur, alias eſſet ac-
ceptor perſonarum: ad rem Malder, in p.2.D.
[illegible]. quæſt.19.art.5.diſp.86. ad fin. Tanner.
[illegible].3. D. Thom. diſp.4. quæſt.4. dub.6. nu.
8. Beccan. in ſumm. tom.2. tract.1. cap.4.
quæſt 9.numer.13. Villalobos. in ſum.tom.1.
tract.1.diſt.15. num.6. Filluc.tom.2. tract.21.
cap.4. num.144. Layman. mor. lib.1. tract.1.
cap.5.§.3. num.16. Valentia, 2. 2. diſp.5. q.7.
par.4. dub.3. ſic etiam Corrad. de contract.
tract.7.q.vlt. concl.1. Cordub. lib.2. quæſt.3.
Armill.verb.opinio. §.1. & ſeqq. Syluest.eod.
verb. quæſt.1.& 2. & verb. Dubium. quæſt.2.
ad hoc enim, vt opereris, & iudices, bene eſſor-
mare debes iuditium practicum de bonitate
obiecti, adeo, vt debeas iudicare hic, & nunc
40 tibi eſſe licitum ſic operari, hoc autem iudi-
tium contradictorium eſt alteri iuditio proba-
biliori, quod habes tibi talem operationem nõ
eſſe licitam, ergo ſimul eſſe non poſſunt, &
quod verius putat Iudex, id debet iudicare.
Vnde ſequitur, Iudicem non poſſe neglecta
opinione probabiliori, iudicare ſecundum mi-
nus probabilem, & ex prædictis conſtat hanc
eſſe communem, & magis communem DD.
ſententiam, & quamuis multi aliter ſentiant,
& dicant contrarium eſſe probabile, dico non
eſſe recedendum a communi opinione, & in-
terpretatione, quod etiam tutius eſt, ad tex. in
41 c.Capellanus. de ferijs, c. iuuenis, de ſponſal.
c.ad audientiam, c.ſignificaſti, il 2. de homicid.
cum vulg. Henriquez lib.4.de Pontif.legi.c.18.
num.3. Villalobos.in ſum. tom.1. tract.1. diſ-
fic.4.num.19. hoc tamen temperandum eſt, vt
non procedat, ſi ille eſſet Iudex inferior, & opi-
nio, quam minus probabilem iudicat, eſſet ma-
gis in praxi recepta, & crederet fore, vt minus
prudens notaretur a Iudice ſuperiore, ad quem
42 appellatur, eiuſq; ſententia reuocaretur ſi la-
ta eſſet iuxta ſententiam, quam probabiliorem
exiſtimat, tunc enim poteſt ſententiam minus
probabilem ſequi: ita Vaſquez.1.2.quæſt.19.
art.6. diſp.64.c.2. num.6. quem ſequitur San-
chez mor.lib.1.cap.9. num.47. verſ. quod be-
ne.
Hinc ſequitur non poſſe Iudicem pro amico
ſuo iudicare ſecundum opinionem probabilem,
omiſſa probabiliori, quia hic Iudex aduerſus
animi dubietatem pronuntiat, & exponit ſe
periculo lędendi alterum, & per conſequens
43 peccandi mortaliter, non enim agere quis de-
bet, de quo dubitat, an ſit peccatum, vt per au-
thoritatem D.Paul.ad Rom.cap.14.& cap.per
tuas, de ſimonia, & c.paſtoralis, de fid. Inſtr. &
Nauar. in c. quis autem, num.130. de pęn.diſt.
7. Adrian. in Quodlib. quæſt.6. art.2. verſ.
quarta propoſitio, pulchre Menoc. de arb.iud.
caſ.339.n.22.23.& ſeqq.& propterea qui vult
iudicare pro amico, oportet, quod prius exuat
omnem dubietatem, & credat illi ius eſſe, vel
ſaltem pro eo iudicandum eſſe: vt ex D.Tho.
44 2.2. quæſt.64. art.9. & quæſt.67. art.3. Mol-
ſeſ. in ſumm. tract.8.cap.9. num.97. pulchre
Menoch.d.caſ.339.nu.32.
Nec obſtat, quod Confeſſarius poſſit, & de-
beat ſequi opinionem pęnitentis minus proba-
bilem contra opinionem propriam probabilio-
45 rem, vt per Azor.mor.p.1.lib.2.cap.17. q.10.
San-

Sanchez. mor. parte prima cap.9. numer.28. Bonacin. de ſacram. diſput. 5. quæſt.7. par.5. §.1. numer.26. late Io: Sancius diſput.33. numer.54. & diſput. 44. numer.55. quia id procedit in foro interiori, in quo iuditium eſt medicinale, nec Confeſſarius eſt iudex inter partes, ſed inter hominem, & Deum, ſecus eſt in foro externo, vbi quis conſtituitur à republica Iudex inter partes, vt ſecundum id, quod magis ęquum reputat, ſententiam ferat, turpe enim eſſet, ſi iudicaret ad ſenſum partis, quia in foro externo non Iudex tenetur ſequi opinionem rei, vel actoris, ſed ipſi tenentur ſequi opinionem Iudicum adeo, vt excommunicatus a Iudice ſecundum opinionem
46 probabiliorem teneatur obedire, etiamſi habeat pro ſe opinionem probabilem: ſic probari poteſt ex Sanchez. mor. parte prima libro primo cap. 9. numer. 22. Sot. in 4. diſt. 21. quæſt. 1. art. 5. Vaſquez. de excommunicat. dub. 11. numer. 23. Turrian. de Cenſ. lib.2. diſput.21. dub.3. Villalobos in ſumm. tom.1. tractat.16. diffic.11. numer.7. Auila. de Cenſ. par.2. cap.6. diſp.1. dub.2. concl.2. Io: Sancius diſput. 48. num. 33. quos ſequitur Pater Dian. par.5. mor. tractat.9. reſol.29. & reſol.72. vbi quod reus tenetur obedire in vtroq; foro.

Solum igitur poterit Iudex gratificari amico, quando vtraque opinio eſt ęque probabilis, nec vlla adeſt ratio inclinandi plus ad vnam, quam ad aliam partem, & factis debitis dili-
47 gentijs Iudex non potuit certiorari, quæ nam ſit verior opinio debet enim in hoc negotio ſe gerere rationabiliter: vt apud Reginald. par.2. lib. 23. numer.41. Menoch. d. caſ.339. numer. 22. & ſeqq. non enim ex affectu proprio debet complecti ſententiam, ſed debet ſe gerere vti bonum Reipublicæ miniſtrum, & librare fundamenta opinionum, in opinionibus enim eligendis vir doctus, vt prudenter agat,
48 debet rationes examinare, & ponderare, vt poſt Henric. & Corrad. tradit Azor. mor. p.1. lib.2. cap.17. quæſt.5. Sanchez. d. cap.9. nu.8 Molfeſ. d.c.9. num.96. & ſi hoc per acto deponat dubium poterit iudicare, ſicut iuſtum reputabit; Menoch. d. caſ.339. ad fin. ad Iudicem enim ſpectat inueſtigare, & perquire-
49 re, quis ex Aduocatis in iure verum dicat: Molfeſ. d. capit. 9. numer. 94. verſ. nam verum.

In rebus enim dubijs Iudex non debet ex ſuo capite pro amico iudicare, ſed tenetur etiam Principem conſulere, ſi aliter non poteſt ad veritatem peruenire. l. fin. Cod. de legi: & hoc eſt, quod etiam præcepit Deus Iudicibus in Deuteron. capit. primo num.16.17. dicens; Quod eſt iuſtum, iudicate, ita paruum, ſicut magnum, nulla ſit diſtantia per-
50 ſonarum, & cap.17. num.9. ſi difficile, & ambiguum apud te Iuditium eſſe perſpexeris, venies ad Sacerdotes, & ad Iudicem, quæreſq; ab eis, qui indicabunt tibi Iuditij veritatem, & in Paralipom. capit. 19. num.6. 7. Videte, quid faciatis, non enim hominis exequimini Iuditium, ſed domini, & quodcumq; iudicaueritis, in vos redunda-
51 bit, ſit timor Domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite, non eſt enim apud Deum iniquitas, nec perſonarum acceptio, nec cupido numerum: Iudices enim de-
52 bent eſſe ſapientes, & gnari, quorum conuerſatio ſit probata: Deuteron. capit. 1. numer. 13. & ſi in eis ſcientia requiritur, non ad alium finem, niſi vt ſciant diſcernere lepram inter lepram, & indagare, ac ſcrutari, pro qua parte litigante ſtet veritas, ſiquidem oportet Iudicem cuncta ri-
53 mari, & ordinem rerum plena inquiſitione diſcutere, & tandiu actio ventiletur, donec ad rei veritatem perueniatur, ſic expreſſe legitur in capit. iudicantem. 30. quæſtione quinta in capit. cum Ioannes. de fid. Inſtrum. & ego dixi controu. forenſ. 17. numer. 16. & propterea Iudex tenetur veritatem ſpectare; & ſequi, per tex. in leg. ſi forte, ff. de caſtr. pecul. Anſald. in tra-
54 ctat. de Iuriſdiction. parte ſecunda titulo vndecimo capitulo quinto numer. 75. Ergo non debet adhęrere cuicumque opinioni etiam probabili, ſed debet ſtudioſe perquirere de veritate opinionis, quia ſi opinio non eſt conſonans veritati, reijcienda eſt, vt in Clem. 2. ne Romani de electión. Rot.
55 diuerſ. deciſione 202. numer. 13. parte quinta Anſald. dict. capitulo quinto numer. 68. Ergo liberum eſſe non poteſt Iudici adhęrere cuicumque opinioni, ſed illi, cui veritatem ineſſe crediderit, quia veritas debet præferri cuicumque opinioni, gl. in cap. quæritur.2. quæſtione ſeptima. Anſald. dict. capitulo quinto numer.76. & propterea non eſt recedendum temere a communi opinione, quia
56 illa verior pręſumitur, vt late oſtendit. Bald. in d. leg. fin. vbi Caſtr. numer. 13. Alex. numer. 14. Imol. numer.70. Lap. numer. 106. Zuccard. numer.426. Cod. de edict. D.Adr. toll. Fuſar. dict. quæſt. 613. numer.9. Angel. d. tractat. quæſt. 10. art. 9. num. 127. artic. 11. numer. 174. & Chartar. deciſ. crimina. num.182.

Vę ergo vobis, qui iudicatis terram, & quæritis opiniones pro amico, nec ſtudetis veritati, ſed quomodo rem gratam faciatis veſtris beneuolis: non ſic dixit Deus in Leuitic. capitulo 19. numero decimoquinto, dum ad Iudicem conuerſus pręcepit: Ne conſideres perſonam pauperis, nec ho-

Digitized by Google

nores vultum potentis , iuſte iudica proxi-
mo tuo : iuſtitia enim eſt conſtans , & perpe-
tua voluntas ius ſuum vnicuiq; tribuendi, §.
1. Inſt. de iuſt. & iur. ſi eſt conſtans , ergo
non eſt varia, neque vacillans , provt eſſet,
ſi iudex poſſet iudicare modo ſecundum
vnam opinionem , modo ſecundum alte-
ram .

Cum ergo iuri , & legibus conueniat ,
vt iudices in iudicando ſequantur commu-
nes , & magis communes Doctores ſenten-
tias , vbi certam legem non habemus , &
non debemus recedere ab hac interpretatione,
l.minime, & l. ſi de interpretatione, ff. de legi.
& ideo propter opinionem alicuius ſingularis
Doctoris non eſt recedendum a communi , &
recepta aliorum ſententia ; ad tex.in l.1.in fin.
ff. de ſenator. vbi Bald. in vlt. not. arguit per
58 illum tex. contra ſingulares,& peregrinas opi-
niones, & Bald. & Caſtr.in l.fin. C.de inſtit. &
ſubſt. ſub condit. fact. dicunt, propter fanta-
ſiam Bartoli non eſſe in iudicando recedendum
59 a communi opinione , & Ludouicus Rom. in
conſ.179. in 5. col. inquit propter ſingularem
opinionem alicuius Doctoris in iudicando,non
60 eſſe recedendum a communi ſentẽtia; & Alex.
in conſ.237. col.2.lib.2.dicit,quod pręſumitur
per imperitiam iudicare , qui inhęret ſingulari
opinioni,relicta communi,ad rem Hieron. Gia-
char. apud Clar. de ſindicatu. conſ.1.num.97.
vbi dicit , quod ſatuus eſſet Iudex ille , qui ob
ſingularem vnius , vel paucorum Doctorum
deuiaret à crebriori,ex not. in l.quem temere ,
61 ff. de Iudic. ſic etiam Iaſ.in l.iuſiurandum, nu.
15.16. ff. de iureiur. vbi hoc idem confirmat.
Dec. in c.1. num.31. de conſtit. Alciat. de pręſ-
ſumpt.reg.3. pręſ.40. num.2. Barbat. conſ.3.
col.pen.verſ. non obſtat,lib.1.Menoch.de pręſ.
lib.2. præſ.71. num.31. Gutrier. de matr.c.3.
ſub nu.19. late doctiſs. Sperell. deciſ.Eccl.95.
num.25. vbi fuſius probat id procedere,etiam
62 ſi opinio ſingularis alicuius Doctoris faueat
matrimonio,vel piæ cauſæ, quia adhuc non eſt
recedendum a communi aliorum DD. ſenten-
tia, ex quibus apparet, ſecundum legiſtas, opi-
nionem vnius Authoris etiam grauis non con-
ſtituere opinionem probabilem aduerſus com-
munem, potius enim talis Doctor debet crede-
re ſe errare,quam aliorum iuditio preponi,nam
timere debet, ne quod ſibi lumen eſſe videtur,
ſint tenebræ , vt recte colligit Nauar. in Ma-
nual.c.27.num. 286.289. ex c. prudentia, de
off. deleg.c.de quibus,diſt.20.

Bene verum eſt , quod ſi verſemur in quæ-
ſtione a nemine agitata,tunc dictum vnius gra-
uis Doctoris, qui ratione firma intelligitur mo-
63 ueri, ſufficit ad conſtituendam opinionem pro-
babilem tam ſibi, quam alijs,quando enim non
habet contradictorem , ab eo non eſt receden-
dum ſicut a caſu legis. Caſtr. Pallau. mor. p.1.
diſp.2. par.1. nu.3. Iaſ.in l.pen. num.21. C.de
pact. Becc. conſ. 23. num. . Surd. deciſ.229.
num.36. Rot.Rom.deciſ. diuerſ. 122.num.16.
par.5.

Hęc autem quæ diximus, multo magis pro-
cedunt in Principe , & eius conſiliarijs , in qui-
bus non poteſt dari ignorantia , vt per Sperell.
64 deciſ.42. num.7. ſiquidem Princeps in rebus
dubijs tenetur conſulere ſuos peritos conſilia-
65 rios,l.humanum, & l.fin. C. de legi.& ſemper
debet iudicare id , quod ſibi probabilius vide-
tur , & ſequi opinionem probabiliorem : Va-
66 ſquez. 1.2. quæſt.19. artic.6.diſput.64. cap.
2. ad quod enim tot habere conſiliarios , &
conſulere peritiores , niſi pro indaganda ve-
ritate , tot viri ſapientes , ſi diligenter incum-
bant ſuo offitio, facili negotio inuenient , quæ-
nam ſit vera opinio , & magis probabilis : le-
gitur enim in libro Sapientiæ . cap. 6. Ad
vos Reges ſunt hi ſermones , vt diſcatis ſa-
pientiam , & non excidatis , quoniam iudi-
tium duriſſimum his , qui præſunt , fiet , exi-
67 guo enim conceditur miſericordia , poten-
tes autem potenter tormenta patientur , &
68 fortioribus inſtar fortior cruciatio , vt au-
tem hæc euitentur , debet Princeps ſequi ve-
ritatem , quæ eſt finis omnis ſcientiæ , vt
69 per tex. in l. apud Iulianum , ff. de fideicom.
libertat. & tradidit Ariſtot. primo Metha-
phiſ.

Bene verum eſt , quod in eligendis opi-
nionibus debet haberi etiam alius reſpe-
70 ctus ratione materiæ , vel obiecti , de quo
tractatur , ſiquidem in dubio opinio fauens
Eccleſiæ , vel piæ cauſæ eſt amplectenda ad
tex. in leg. ſunt perſonæ , ff. de relig. &
ſumpt. funer. cap. final. de re iudic. Fulgoſ.
conſil. 104. numero ſecundo, Anchar. con-
ſil. 46. numero ſecundo, littera , O , concl.
153. numer. 15. Iaſ. in leg. filiusfam. paragr.
diui , n. 82. de leg. p. Pacian. conſ.7.n.123.
Gratian. diſcept.88.nu.6.& diſcept.131. nu.2.
Sperell. deciſ. 42. numero ſeptimo , & de-
ciſ. 81. numer. 29. Azor. mor. tom. 1. lib.
quinto capit. 13. & 14. Duard. in Bullam
Cęn. Domini. can. 15. quæſt.4. numer.18.
vbi alios allegat . In quo tamen aſſidue pec-
catur , quia Iudices , & Principes ſecula-
tes nihil magis ſtudent , quam inuenire opi-
niones contra immunitatem , & libertatem
71 Eccleſiæ , ſed qui talia agunt , Deum ha-
bebunt vltorem , & forte non inuenient lo-
cum pęnitentiæ , provt narrat Sperell. dict.
deciſ. 42. ſub numer. 7. vbi teſtatur ſe no-
uiſſe magni Principis miniſtrum in mortis ar-
ticulo prę nimio dolore exclamantem , ac
de ęterna ſalute ferre deſperantem, eo , quod
magis humanam , quam diuinam maieſtatem
me-

Digitized by Google

metuens,libenter opiniones Eccleſiæ immuni-
tati aduerſantes amplexatus fuiſſet, vbi ergo
diuerſę ſunt ſententiæ,& non conſtat, quęnam
ſit communis, ſequenda eſt illa, quæ facit pro
Eccleſia; & pro anima, & alijs cauſis, de
quibus Tuſch. d.concl.153. vbi recenſet caſus
priuilegiatos, pro quibus deligenda eſt opinio
ſequenda.

Nunc ſatis,abundeq; liquet, quam improba-
bis ſit opinio Pontij, & Dianę recedentium à
communiſſima DD. ſententia circa probatio-
nem impedimenti matrim. contrahendi, non
eſt enim dubitandum, quin ſufficiat fides vnius
teſtis integrę fidei, etiamſi deponat de propria
72 turpitudine, abſq; alijs adminiculis, vt in d.c.
pręterea,il 2. de ſponſal. Bene verum eſt,quod
ſi eſſet vilis perſona, & abiecta, non probaret
impedimentum, niſi factum eſſet ita clandeſti-
num,vt non poſſet probari, niſi per vilem per-
ſonam: ſic Abb. in d. c. præterea: in fin. vbi
73 etiam Card. & in c.cum in tua, nu.7. de ſpon-
ſal. Sanchez. de matr. lib.1. diſp.71. num.12.
Gutierez.eod.tract.c.36. num.12. Carol.Boſſ.
de contract. matr.c.7. num. 145. immo poſſet
probari contrarium illius,quod dicit teſtis, ve-
luti ſi diceret ſe mulierem cognouiſſe.& tamen
ex inſpectione probaretur virgo: ſic Abb. in
74 dict. cap. pręterea, in fin. vbi DD. de ſpon-
ſal.

In tantum igitur verum eſt, quod vnicus te-
ſtis probat impedimentum matrimonij, ante-
quam contrahatur,vt ſatis ſit,ſi deponat de au-
ditu à maioribus ſuis, dicentibus inter ſponſos
adeſſe parentellam, vel impedimentum, dum-
modo diſtincte deponat gradus: Gutierr. d.
75 tract.c.11. num.34. Maſcard. de prob. concl.
410.num.3.4.5.21.Sanchez.d.diſp.71.nu.11.
verſ. maxime. Farin. de teſti. q.69. num. 106.
109. Carol.Boſſ.d.c.7.num. 150. quod proce-
dit,etiamſi teſtis noluerit deponere publice, &
parte citata,ſed vi monitionum Parochi,clam,
76 & abſq. nominis publicatione teſtatus ſit, ſi
ſponſalia nō ſint iurata:ſic per d.c.pręterea:ibi:
ſed hoc publice: vbi Innoc. num.1. Abb.nu. 7.
Butr. num. 6. Alex. de Neu. num.4. Prępoſit.
num.4. de ſponſal. Gutier. d.cap.36. num.5.
Maſchard. de prob. concl.1035. num.4. San-
chez. d.diſp.71.num.3.verſ.immo gloſſa.Aug.
Barboſ. in collect.ad c.cum in tua.num.4. de
ſponſ.Carol.Boſſ.d.c.7.nu.140.

Sed animaduertendum eſt, quod licet hæc
vera ſint, tamen non pręſtaretur fides huic te-
ſti vnico ſic deponenti, niſi iuraret de veritate
77 dicenda; cum parum, aut nihil credatur teſti
non iurato. ſic ex c.tua.de cohab. cler.contra
Card. docent Hoſtien. in d. c. pręterea: vbi
etiam Io:And. num.2.Abb.num.20. p.2.nu.4.
Alex. num. 3. Prępoſ. num. 6. de conſang. &
affin. Couar. de ſponſ.p.2. cap.6.§. 10. nu.21.

Gutier.lib.1.qu. can.c.11. num.32. Maſchard.
d.concl. 1035.num.10. Barboſ. in d. c.pręte-
rea, num.5. Carol. Boſſ.d.c.7.nu.147.

Bene verum eſt, quod Iudex caute debet
fidem præſtare dicto teſti vnico,quia poteſt eſſe
quod habeat intereſſe in cauſa, & ei ſit vtile
non fieri matrimonium, vel quod illud abhor-
reat ob inęqualitatem, vel ob inimicitiam, vel
78 ipſe teſtis ſit alias infamis,aut vilis,tunc enim
attentis circumſtantijs,relinquitur arbitrio pru-
dentis Iudicis iudicare, an teſtis verum depo-
nat, & poſſit impedire matrimonium Couar.
de ſponſal. par.2.cap.6. §. 10.num.22. San-
chez. de matrim. d. diſp.71. num.8. verſ.ſed
verius. ibi: addunt. Carol. Boſſ. de contract.
matrim. d.c.7. num.144. verſ. quando, & nu.
145. & ſi iudex ęſtimet teſtem eſſe integrę fi-
dei,tunc ſufficit etiam vnicus ad impediendum
matrimonium,ſi cum circumſpectione deponat,
79 etiam ſi ſponſalia ſint iurata.ſic Abb.in c.ſuper
eo, num. 7. de conſang. & in c. ſuper eo,nu.5.
de eo, qui cognou. conſang. Couar. d.§. 10.
num.22. Maſchard. d.concl. 1035. num.18.
Sanchez. d.diſput.71.num.8. verſ. ſed verius.
Gutier. d.cap.36. num. 7. Carol. Boſſ. d. c. 7.
num.144. vbi alios allegat: & ita fuit iudica-
tum.

E P I T O M E.

Cedens alicui centum, an poſſit poſtea
cenſuarium liberare, & an in redem-
ptione Cenſus ſufficit confeſſio de
pretio recepto.

S U M M A R I U M.

1 *Inſtrumentum eſt probatio probata, & manifeſta.*

2 *Cenſus recte probatur Inſtrumento, quod eſt inſtar caſus legis.*

3 *Cenſus ceſſus tranſit in ceſſionarium.*

4 *Ceſſione facta, omnes actiones tranſeu[nt] in ceſſionarium, cui amplius præiudicari non poteſt.*

5 *Ceſſionarius poteſt cogere debitorem ceſſum ad ſoluendum.*

6 *Ceſſionarius repræſentat perſonam ce-*

dentis, & ſortitur eius priuilegia.

7 *Ceſſionarius ſuccedit in vniuerſum ius, & locum cedentis.*

8 *Cedentis actiones poſt ceſſionem ſunt inefficaces, & non poteſt amplius exigere, vel cedere.*

9 *Cenſum cedens non poteſt amplius illum retrouendere.*

10 *Cedenti creditori poteſt debitor ſoluere, ſi ignorat ceſſionem.*

11 *Cedentis confeſſio non præiudicat ceſſionario habenti cauſam oneroſam.*

12 *Debitor ſoluens cedenti per confeſſionem de recepto non liberatur.*

13 *Ceſſio quando ſit facta ad commodum ceſſionarij.*

14 *Cedentis in poteſtate non debet eſſe priuare ceſſionarium iure ſuo.*

15 *Confeſſio cedentis poſt ceſſionem facta non præiudicat ceſſionario.*

16 *Cenſus non poteſt valide creari, niſi pecunia numeretur coram Notario, & teſtibus.*

17 *Cenſus non poteſt redimi, niſi pretium reſtituatur cum effectu, numeratione facta.*

18 *Cenſus non extinguitur, niſi per actum retroſimilem.*

19 *Cenſus extinctio requirit pecuniam numeratam.*

20 *Diſtractus requirit eaſdem ſolemnitates, quas contractus.*

21 *Recipere aliud eſt, quam confiteri recepiſſe.*

22 *Cenſus in redemptione poteſt fraus interuenire, ſicut in creatione.*

23 *Cedens poſt ceſſionem non poteſt ceſſionario præiudicare.*

24 *Ceſſionario non poteſt tolli ius quæſitum à cedente.*

25 *Inueriſimile habet imaginem falſi.*

26 *Falſitatis ſuſpicio in ciuilibus habetur pro falſitate.*

27 *Cenſus admittit pactum, vt in extinctione requiratur conſenſus certæ perſonæ.*

28 *Cenſus extinctio ſi eſt nulla, adhuc fructus debentur.*

29 *Cenſus retrouenditio debet fieri expreſſe, non tacite.*

30 *Cenſus vt extinguatur, neceſſaria eſt retrouenditio, quia requiritur actus retroſimilis.*

31 *Cenſus non extinguitur per confeſſionem de pretio recepto.*

32 *Cenſum retrouendere quid ſit.*

CAPVT CCXXXVI.

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

SAtis ad victoriam fundata eſt intentio D.
Mauritij Leonardi contra D. Franciſcam
filiam, & hæredem D. Io: Penſę pro cen-
ſu ſcutorum centum Mirandulæ, & fructi-
bus decurſis, & decurrendis, quia ſatis con-
ſtat prædictum D. Ioannem legitime creaſſe
dictum Cenſum, illumque vendidiſſe Reu.
D. Ippolito de Burgonouis, vti tutori D. Iu-
lij eiuſdem cognominis illius nepotis, & de
eius pecunijs ex venditione prędij facta D.
Coſtantio Brugnolo, vt liquet ex Inſtru-
mento facto ſub die 5. Ian. 1[illegible]09. de quo in
proceſſ. fol. 23. apud omnes enim pro indubi-
tato habetur, cenſum plene probari per Inſtru-
1 mentum publicum, quod eſt probatio proba-
ta, liquida, & manifeſta, vt per Bart. in l.
1. numer. 8. vbi Iaſ. num. 10. ff. de nou. oper.
nunc. Bald. in l. Imperator. la 2. ff. de ſtat. hom.
late Tiraq. de retr. lign. §. 2. gl. 1. num. 20. &
ſeqq. Craue. conſ. 56. num. 2. lib. 1. Rol. conſ.
40. num. 8. lib. 2. & in terminis de Cenſu pul-
chre hoc docet Cenc. in tract. de Cenſ. par. 1.
cap. 4. num. 10. 12. vbi quod de Inſtrumento
iudcatur, ſicut de caſu legis, & ideo per il-
lud probatur concludenter, & legitime cenſus;
2 ſic etiam Ludouiſ. deciſ. 157. num. 13. Burat.
dec. 540. nu. 4. & dec. 562. nu. 3.

Hinc cum prædictus D. Ippolitus agens rem vtilem pro dicto D. Iulio eius nepote tradidiſſet in matrimonium D. Hieronimo Dardeſio D. Ludouicam Burgonouiam ſororem dicti D. Iulij ad quem ſpectabat de iure onus illam dotandi, cum promiſſione Dotis ſcutorum 500. in cauſam dotis prędictę dedit, & ceſſit ſponſo dictum cenſum ſcut. centum cum fructibus decurrendis, & actionibus realibus, directis, & vtilibus contra bona, & hereditatem dicti D. Penſę, vt ex Inſtrumento confecto ſub die 30. Martij 1618. de quo in proceſſ. fol. 33. quod ex prædictis plenam facit fidem.

Verum

Verum quia dictus D. Mauritius erat creditor prædicti D. Hieronimi de magna pecuniarum ſumma, & poſt vxorem ſuam ille quoq; ceſſit e viuis, non ſatisfacto dicto D. Mauritio, & nemo fecerit ſe hæredem illius, quia forte hęreditas erat oneroſa, prædictus D. Mauritius procurauit, vt hęreditati iacenti daretur Curator, contra quem egit de iure, & liquidauit ſuum creditum, per quod Curator ille dedit, & ceſsit eidem D. Mauritio dictum annuum cenſum, & ius conſequendi fructus illius, vt ex actis conſtat, & Inſtrumento, de quibus in proceſſ. fol. 11. & ſeqq. quæ plene probant, & ideo dicta D. Franciſca medio iure coacta ſoluit ad computũ ſcuta octuaginta ſex, quę nunc repetit vt indebite ſoluta, at D. Mauritius eam recte ſoluiſſe, & in poſterum teneri ſoluere dd. fructus contendit.

Et iuremetito, ſiquidem cum iura dicti cenſus, & dominium per ceſſionem prędictam cum omnibus actionibus tranſierint prius in d. D. Hieronimum, & poſtea in prædictum D. Mauritium vigore ceſſionum etiam cum clauſula Conſtituti, per DD. in l. quod meo, ff. de
3 acquir. poſſeſſ. Maſtrill. deciſ. 143. uum. 7. ſequitur quod omnes actiones reales, & perſonales fuerint translatę in dictum D. Mauritium ceſſionarium, & non poſſit ei prę iudicari, ad tex. in l. qui quadraginta, ff. ad Trebell. Ang. in
4 l. ſi cũ empto, col. 1. verſ. & per hoc, ff. de pact. & in l. fin. in fin. ff. de tranſ. Aret. in l. cũ filio. col. 7. in fin. de leg. 1. Crot. conſ. 83. nu. 12. Roderic. de ann. redd. lib. 2. quæſt. 21. num. 4. Maſtrill. d. deciſ. 143. nu. 6. 7. Surd. conſ. 22. ſub nu. 35. & ſic poteſt ceſsionarius cogere debitorem ceſſum etiam inuitum ad ſoluendum, quod debebat cedenti, ad tex. in l. idemq. §. ſi cui mandauero, ff. mandat. l. 1. C. de nouationibus, l. 2. C.
5 de don. l. nomina. ff. de hęred. vel act. vend. cum alijs adductis per Surd. d. conſ. 22. numer. 18.

Nec mirum eſt, quia certum eſt, quod ceſſionarius repræſentat perſonam cedẽtis, & ſubro-
6 gatur in locum creditoris contra debitorem ceſſum, & ſortitur eius priuilegia, vt in l. cum ſecundus, ff. de diſtract. pignor. l. emptor. vbi Bald. in p. not. C. de hęr. vel act. vend. l. ſi ager. in fin. de rei vindic. l. ſi potiores, C. de his, qui in prior. cred. loc. l. Paulus, ff. de fideiuſ. Surd. conſ. 166. num. 13. & conſ. 205. num. 4. & conſ. 322. num. 3. & conſ. 424. num. 2. & propterea
7 ſuccedit in vniuerſum ius, & locum cedentis. Surd. conſ. 26. num. 16. & conſ. 82. num. 13. & conſ. 333. nu. 13. Gratian. diſc. 733. num. 2. Cyriac. contr. 425. num. 10. & contr. 500. nu. 14. Cenc. de Cenſ. par. 2. cap. 2. quæſt. 2. art. 1. num. 5. & par. 3. cap. 1. quæſt. 3. art. 6. num. 21. Felician. eod. tract. tom. 2. lib. 2. cap. 1. num. 7. verſ. quamobrem. vbi docet, ceſſionariũ ſuccedere in locum primi creditoris, & cenſetur eadem perſona cum eo: ſic etiam Altograd. conſ. 16. n. 2. 3.

Hoc ſtante ſequitur, quod non poterit dictus D. Iulius poſt ceſsionem factam ad ſui commodum dicto D. Hieronimo in cauſam dotis dictę eius ſororis, liberare dictos hæredes D. Io: Penſę a cenſu prædicto, quia amplius non erat dominus, & ex ceſsione iurium, & actionum realium, & perſonalium, vt in proceſs. fol. 33.
8 cenſus fuit translatus in dictum D. Hieronymum, & inefficaces fuerunt redditę actiones, quas habebat dictus D. Iulius, ex Caſtr. in l. 4. §. ſi hęres. num. 4. C. ad Trebell. & in l. ſi cum emptore, num. 4. verſ. primus, & ibi Alex. ſub nu. 3. Iaſ. ſub num. 5. 14. ff. de pact. Io: Bott. conſ. 62. num. 8. 9. Maſtrill. conſ. 142. num. 5. vbi quod reluitio aliter facta eſt nullius valoris: late Surd. conſ. 22. num. 31. 32. Cenc. in tract. de Cenſ. par. 3. cap. 1. quæſt. 3. art. 7. nu. 31. 32. vbi quod non poteſt emptor, & alij ſucceſſiue retrouendere, quia hoc pertinet ad vltimum emptorem, ſeu Ceſſionarium, ideo inualida eſt extinctio
9 dicti cenſus facta per dictum D. Iulium ſub die 22. Febr. 1622. vt in actis, & ſic cenſus remanſit in hæreditate d. D. Hieronymi, & potuit tranſire in dictum D. Mauritium ſecundum ceſsionarium.

Vnica eſt difficultas in hoc negotio, quia non apparet ex actis, quod prędictus Penſa, vel eius hęredes habuerint ſcientiam dictæ ceſſionis, cum illis non fuerit intimata, ideo videntur fuiſſe in bona fide, dum ſoluerunt prętium dicti
10 cenſus prædicto D. Iulio, à quo idcirco potuerunt valide recipere liberationem, quia non fuerunt ſeruata requiſita tex. in l. 3. vbi DD. C. de nouat. ſic gl. in d. l. ſi cum emptore. in verb. doli, ff. de pact. vbi etiam Bart. Alex. & Iaſ. & in l. filiusfam. vbi Bart. Bald. Alex. Iaſ. & Dec. Cod. eodem Maſtrill. d. deciſ. 143. num. 9. 13. 15. Surd. deciſ. 60. num. 8. & conſ. 43. numer. 2. lib. 1. Felician. de Cenſ. tom. 2. lib. 4. cap. vnic. numer. 9. verſ. ſed omnem, vbi teſtatur de communi, & verſ. ſed dubitari: vbi bene declarat. Cenc. eodem tractat. par. 2. cap. 2. q. 2. art. 1. nu. 6. & par. 3. cap. 1. quæſt. 3. art. 7. num. 33. 34. 35. & Rot. poſt eum deciſ. 161. numer. 2. 3. 4. & deciſione 292. numer. 7. 8.

Verumtamen hoc nihil obſtat, & cenſeo adhuc inualidam fuiſſe liberationem factam per prædictum D. Iulium, immo fuiſſe diſſimulatam, & fictam ad fraudandum dictum Hieronymum ceſſionarium; ſimulauerunt enim reluitionem, & pretium recepiſſe dictus Dominus Iulius dixit, cum nihil ſolutum fuerit, & nullibi apparet pecunias cum effectu fuiſſe ſolutas, ergo Cenſus non fuit extinctus, quod enim dicitur debitorem

liberari, ſi ſoluat prętium cedenti, quando non habet ſcientiam ceſſionis, quæ illi non fuit intimata, procedit, ſi vere, & cum effectu pecuniam numerauit, non autem locum habet, ſi cedens confiteatur, vt hic, ſe prętium habuiſſe ante Inſtrumentum, niſi enim aliunde probet numerationem, non liberatur, & remanet debitor cenſus, ſicut prius erat, quia creditor videtur illi gratis remiſiſſe debitum, cum non conſtet de vera pecuniarum ſolutione, & illius confeſſio non pręiudicat ceſſionario, habenti cauſam onerosam; ſic pulchre ex Bald. in l. 1. num. 20. in fin. C. de actio. & oblig. Caſtr. in d. l. ſi cum emptor, num. 4. verſ. nunc ergo. ff. de pact. vbi dicit, quod hoc caſu non fit diſtinctio, an debitor ſciuerit, vel ignorauerit, & ibidem
12 concordat Alex. num. 4. in fin. per belle Surd. d. conſ. 22. num. 32. & maximè hoc caſu; vbi ceſſio fuit facta dicto D. Hieronimo pro ſolutione debiti cedentis, & commodum ipſius
13 ceſſionarij, quia Cenſus fuit illi in ſolutum datus. Surd. d. conſ. 22. num. 31. in fin. nam minus iniquum, & abſurdum eſſet, ſi fuiſſet in pote-
14 ſtate cedentis priuare ceſſionarium iure ſuo, per tex. in l. ſi ſuperatus. vbi Bart. ff. de pign. Felyn. in c. cum olim. de re iudic. Alciat. conſ. 136. num. 3. pulchre Surd. conſ. 22. num. 31. verſ. quia alias fuit.

Omnes enim admittunt, confeſſionem cedentis emanatam poſt ceſſionem non pręiudicare ceſſionario, quia res amplius non eſt inte-
15 gra, & quia ius illi ex ceſſione fuit quæſitum, & ita cedens non potuit per ſuam confeſſionem prodeſſe debitori, & nocere ceſſionario, vt poſt Iacob. Aret. concludit Cyn. in l. fin. C. de procur. Bart. in l. facta, §. ſi heres, num. 5. vbi Caſtr. col. fin. ff. ad Trebell. idem Caſtr. conſil. 110. num. 6. & conſ. 134. num. 2. lib. 2. Alex. conſ. 46. nu. 3. verſ. pręterea. lib. 5. Corn. conſ. 139. col. 1. in fin. lib. 3. vbi teſtatur de magis communi. Gozadin. conſ. 3. num. 8. Afflict. dec. 163. in fine, pulchre Surd. d. conſ. 22. num. 31. vbi alios congerit, & conſ. 173. num. 91. Rol. conſ. 85. nu. 9. lib. 2. pulchre Ludouiſ. deciſ. 157. nu. 9. & deciſ. 311. nu. 3. Buratt. deciſ. 182. nu. 7. & deciſ. 697. nu. 4.

Hoc autem multo magis procedit in contractu Cenſus, in quo tam in contrahendo, quam in diſtrahendo non ſufficit confeſſio de prętio recepto, ſed debet interuenire actualis ſolutio; ſeu numerata pecunia, licet enim multi concedant poſſe prętium ſolui etiam in alia re, quam pecunia, dum Cenſus extinguitur; tamen omnes requirunt, quod illius fiat actualis, & vera ſolutio, non autem per confeſſionem partis, ſicut enim in cenſu creando, de ſubſtantia contractus requiritur prętij ſolutio, & numeratio pecuniæ coram teſtibus, & Notario; ſecun-
16 dum Bullam Pij V. & non ſufficit confeſſio de recepto, etiamſi fuerit renuntiatum exceptioni non numeratæ pecunię: vt pulchre probat Boccat. in tract. de Cenſ. par. 3. nu. 21. 56. 57. vbi vide, Felician. eod. tract. tom. 1. lib. 1. cap. 8. num. 15. & cap. 9. num. 6. verſ. deniq. & num. 7. & num. 10. verſ. hinc. & to. 2. lib. 3. cap. fin. num. 5. verſ. per confeſſionem, Pariſ. conſ. 75. num. 33. in fin. lib. 4. Roderic. dict. tractat. lib. 1. quæſt. 13. ſub num. 4. verſ. nec proderit. Cenc. in d. tract. de Cenſ. par. 2. cap. 1. quæſt. 1. art. 8. num. 27. & ſeqq. Cyriac. controuerſ. forenſ. 540. numer. 10. & ſequentibus, vbi quod parata eſſet fraus legi, ſi ſtandum eſſet confeſſioni partium; ſic late Bonacin. in tractat. de contract. diſput. 3. quæſt. 4. punct. vnic. num. 22. Ita in redemptione Cenſus, & extinctione, non ſufficit cõfeſſio de recepto, ſed requiritur vera, & effectualis pretij ſolutio in pecunia, vel re numerata, vt eodẽ modo diſſoluatur cõtractus, quo fuit conſtitutus: ſic ex forma dictę Bullæ Pij V. in illis verbis: ſed etiam poſſe pro eodem prętio extingui, tradiderunt verbis diſertis Seraphin. deciſ. 890. numero primo, vbi inquit, quod eo modo, quo in conſtitutione
17 cenſus requiritur conſenſus, & pecuniarum ſolutio, ita neceſſaria eſt pecuniarum reſtitutio in extinctione; pulchre Cenc. in tract. de Cenſi. par. 3. cap. 1. quæſt. 3. artic. 1. numer. 13. vbi docet ad effectum, vt cenſus dicatur extinctus, neceſſariam eſſe effectualem, & realem pretij reſtitutionem, & in Addit. ad eundem locum artic. 1. num. 2. allegat etiam Mar. Muta in deciſ. Regn. Sicil. 98. numer. 24. & inquit, quod ſicut in acquiſitione cenſus titulo emptionis fuit neceſſaria prętij numeratio, ita pro extinctione eſt neceſſaria dicti prętij reſtitutio cum effectu, realiter, & cum actu retroſimili, & ſic ſtenuit Rota poſt eum in Rom. Cenſ. 27. Ian. 1603. coram Sacrato deciſ. 204. num. 4. vbi quod requiritur actualis reſtitutio prętij, ſicut in creatione, & in alia Roman. Cenſ. coram Dunozetto apud eundem Cenc. poſt Addition. deciſ. 129. ante num. 1. & numer. 1. 2. & deciſ. 130. num. 5. vbi, quod in retrouenditione Cenſus requiritur actus retroſimilis, & actualis ſolutio, ſicut in creatione, & deciſ. 272. num. 2. 3. & deciſione 274. numero ſecundo apud eundem: Rot. apud Farinac. deciſ. recent. 56. numero ſecundo parte prima, vbi quod ſicut in conſtitutione Cenſus debet interuenire vere prętium coram teſtibus, iuxta Bullam, ita in extinctione requiritur actus retroſimilis: ad rem etiam pulchre Ludouiſ. deciſ. 56. numer. 3. vbi quod in extinctione Cenſus requiritur pro forma numeratio pecuniæ, quia in ea eſſe debet actus

retro-

Digitized by Google

retroſimilis, & ibi Beltram. numer. 12. vbi quod in hoc propoſito adſunt infinitæ deciſiones, ſic etiam docet plene Cyriac. contr. 24. numer. 11. 12. vbi quod in redemptione Cenſus requiritur pecunia numerata, ſicut in conſtitutione: concordat Burat. deciſ. 635. nu. 14. vbi quod requiritur actus retroſimilis, & ſicut Cenſus conſtituitur conſenſu, & pecuniarum ſolutione, ita conſenſu, & pecuniarum reſtitutione extinguitur.

Et ita communiter DD. ſentiunt, quod ſicut in creatione cenſus non ſufficit confeſſio de recepto, ita nec ſufficiat in extinctione, quia eædem ſolemnitates requiruntur in diſtrahen-
20 do, quæ in contrahendo, ad tex. in l. de tutela, C. de in integr. reſtit. bon. l. ſi. ad reſoluendũ. C. de præd. min. l. pro vt quiſque ff. de ſolut. l. nihil tam naturale. de reg. iur. Alexand. in l. ſub prætextus, la 1. num. 10. vbi Iaſ. nu. 11. C. de tranſact. Benincaſis in §. actionum, num. 202. Inſt. de action. Bald. conſ. 220. numer. 1. lib. 1. pulchre Oſaſch. deciſ. Ped. 53. num. 11. & in terminis Ludouiſ. d. deciſ. 156. nu. 3. & Rot. apud Cenc. d. deciſ. 272. & deciſ. 274. & iure merito, quia aliud eſt recipere, aliud con-
21 fiteri ſe recepiſſe, l. ſi ex pretio, vbi DD. Cod. de non num. pecc. Soc. conſ. 3. num. 11. lib. 1. Cenc. d. art. 8. num. 28.

Et hoc ſane videtur expreſſum in verbis Bullæ, dum pro eodem pretio vult fieri extinctionem, quo creationem, ideo vt verba eiuſdẽ extrauagantis complectantur hanc ſpeciem, non eſt opus aliqua extenſione, & ſubeſt eadẽ
22 ratio fraudis, ſi enim creditor neceſſitate prematur, facile confitebitur prætium recepiſſe, ſi ad ſubleuandam ſuam indigentiam redemptor illi tradiderit loco peccuniæ merces priuatã conuentione æſtimatas etiam cum læſione, vel nomina creditorum parum ſecura, vel in minori quantitate, quam ſit numerus pecuniæ cenſuatæ: quis enim in ea forma redemptionis dolum, fraudemue poſſe committi poterit inficiari? Ergo cenſus non eſt extinctus; ad tradita per Rota d. deciſ. 204. & deciſ. 272.

Hoc autem multo magis procedit in caſu noſtro, vbi tractatur de præiudicio tertij, & de fraudando ceſſionario, cui poſt factam ceſſionem non poteſt cedens præiudicare, ad tex. in
23 l. ſi partem. §. fin. ff. quemadm. ſeru. amitt. l. debitorum pactionibus. C. de pact. & confeſſio inter aliquos facta non præiudicat tertio, per tex. in l. Seia. in princ. ff. ad Velleian. alioquin eſſet in facultate cedentis confiteri, & fraude, ac dolo, tollere ius quæſitum ceſſionario, quod abhorrent iura, & prohibent. Abb.
24 in c. 2. col. 2. vbi late Felin. num. 12. de fid. intrum. ſic pulchre Surd. d. conſ. 22. num. 30. 31.

Et tanto magis licitum eſt ire in hanc ſententiam, quia hoc caſu confeſſio dicti D. Iulij redditur inueriſimilis, & non habet aliunde aliquod fomentum veritatis, immo contradicit atteſtationi D. Bernardi Penſæ, quę licet non faciat fidem, niſi aduerſus ſcribentem, & partem aduerſam, ad cuius inſtantiam præſummitur facta, tamen negotium dictæ confeſſionis reddit inueriſimile, quia ille teſtatur ſoluiſſe pecunias dicto D. Hyppolito pro parte, & pro parte dicto D. Iulio, & tamen dictus D. Iulius in dicto Inſtrumento dicit eas accepiſſe a dicto D. Bernardo: deinde dictus D. Bernardus teſtatur de ſolutione prædicta ex rogitu Dom. Pomponij Bertolacæ, & tamen facta perquiſitione in eius rogitibus, de hoc nihil repertum fuit, ergo inueriſimilis eſt huiuſmodi confeſſio, ergo habet imaginem falſitatis: late Farin.
25 in tract. de falſ. & ſimul. q. 153. num. 176. 177. vbi vide quod ſufficit ad tollendam fidem dictę D. Iulij confeſſioni, quia in ciuilibus ſuſpi-
26 cio falſitatis habetur pro falſitate. Arch. in cap. memoriam, ad fin. diſt. 19. Dec. conſ. 89. colum. 1. Alba. conſ. 99. per totum Surd. conſ. 6. num. 4.

Augetur inueriſimilitudo, & fraudis, ac doli contrahentium ſuſpicio, & præſumptio, quia non fuerunt ſeruata pacta in Inſtrumento Cenſus ſtipulata, vt in caſu retrouenditionis illa non fieret, niſi cum ſcientia, & interuentu dicti D. Coſtantij, vel ſuorum, quia pecunia cenſuata erat illi obligata, id enim penitus fuit prætermiſſum, & tamen pacta honeſta erant ſeruanda l. 1. ff. de pact. cum vulg. & hoc ſane validum erit pro intereſſe dicti D. Coſtantij, & pariebat actionem tam perſonalem, quam
27 in re ſcriptam, vt ex Rot. poſt Add. ad Cenc. de Cenſ. deciſ. 85. ante num. 1. & num. 2. 3. & ipſe Cenſ. in Add. ad tract. de Cenſ. par. 2. cap. 2. queſt. 5. art. 8. num. 1. Ergo Cenſus non eſt extinctus, quia extinctio fuit nulla, ergo ad-
28 huc fructus Cenſus debentur, vt inquit Cyria. contr. 500. num. 30.

Accedat pro coronide, dictum Cenſum adhuc viuere, quia non fuit retrouenditus, legatur enim, & iterum perlegatur dictum Inſtrumentum liberationis, & nunquam aderunt verba, quibus ſignificetur, dictum D. Iulium
29 retrouendere dictum Cenſum, dictis hęredibus Penſæ, & tamen retrouenditio debet fieri expreſſe, non tacite, vt Rot. apud Boccat. de Cenſ. par. 2. nu. 158. Nam ad diſſoluendum contractum Cenſus non ſufficit nuda voluntas, nec ſolus conſenſus contrahentium, ſed requiritur actus retroſimilis, ſcilicet retrouenditio a
30 text. in l. 1. vbi Bald. & Salyc. Cod. quando lic. ab empt. diſc. & in §. hoc amplius. Inſt. quibus mod. toll. oblig. gl. in l. ab emptione, vbi Bart. & communiter DD. C. de pact. Oſaſch. deciſ. 25. num. 5. Surd. conſ. 52. n. 54. & conſ. 179. num. 28.

num. 28. Seraph. d. deciſ. 890. num. 1. Cenc. in d. tract. de Cenſ. par. 3. cap. 1. qu. 3. art. 1. num. 15. & art. 7. nu. 49. 50. & Rot. poſt eum, deciſ. 77. num. 1. & poſt Add. deciſ. 272. nu. 1. & deciſ. 274. num. 2. Farin. deciſ. rec. 56. nu. 2.2. p. 1. Caualer. deciſ. 71. num. 3. Burat. deciſ. 645. num. 14. & pulchre Rot. coram Lancellot. ſub die. 28. Iunij. 1574. vt apud Boccar. de Cenſ. par. 2. num. 158. vbi inquit: fuit reſolutum non conſtare de extinctione cenſus ex quadam confeſſione de recepto certarum pecuniarum, quia Cenſus fuit inſtitutus titulo
31 emptionis, & cum pretium fuerit ſolutum in pecunia numerata, non ſufficit nuda voluntas, ſed requiritur actus priori ſimilis, videlicet, retrouenditio, & allegat iura prædicta.

Ergo non eſt extinctus dictus Cenſus, ſed remanet viuus, pro vt erat, ante Inſtrumentum extinctionis, & potuit tranſire in dictum D. Mauritium, cum non fuerit facta retrouenditio, Ludouiſ. d. deciſ. 156. num. 3. & nu. 12.
32 nam retrouendere Cenſum, nõ eſt ſolutio eius, quod debetur, ſed eſt priorem contractum reſoluere, Cenc. d. par. 3. c. 1. quæſt. 3. art. 7. num. 49. quod ex abundanti dictum ſit: concludo igitur pronuntiandum eſſe, quod fuerit bene iudicatum in prima inſtantia, & ita Saluo, &c.

E P I T O M E.

Hæres quando immitendus ſit in poſſeſſionem bonorum hæreditatis, non obſtante aliquo contradictore ex leg. fin. Cod. de edict. D. Adr. toll.

SVMMARIVM.

1 *Hæres eſt immittendus in poſſeſſionem bonorum, quæ defunctus tenebat tempore mortis.*

2 *Hæres immittendus eſt in poſſeſſionem, eò ipſo, quod oſtendit teſtamentum non vitiatum.*

3 *Legis caſus vbi habetur, nihil vlterius eſt quærendum.*

4 *Hæres poteſt potere immiſsionem ex d. l. fin. per ſpatium 30. annor.*

5 *Hæres poteſt petere immiſsionem etiam contra ſingulares rerum poſſeſſores.*

6 *Contradictor legitimus eſt, qui cum titulo poſſidet.*

7 *Contradictor eſt legitimus, qui acquiſiuit poſſeſſionem à teſtatore vel eius hærede.*

8 *Contradictor legitimus non eſt, qui titulum acquiſiuit, & poſſeſſionem à tertio poſt mortem teſtatoris.*

9 *Contradictor legitimus debet habere parem titulum cum hærede, ſecus ſi habeat imparem.*

10 *Fideicommiſſarius non poſsidens non eſt legitimus contradictor ad impediendam immiſsionem hæredis.*

11 *Fideicommiſſarius etiam poſsidens non eſt legitimus contradictor, ſi hęres velit facere deductiones.*

12 *Hæres eſt immittendus non obſtante contradictione fideicommiſſarij, ſi facienda ſint detractiones.*

13 *Contradictor legitimus ſi extet contra hæredem, quomodo cauſa ſit tractanda.*

C A P V T CCXXXV.

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

CEnſeo de iure, Illuſtriſſ. & M. R. D. Paulum de Silueſtris Archipresbyterum Nouellariæ fore, & eſſe immittendum in realem poſſeſſionem predij vocati: la Diſgratiata: tenti, & poſſeſſi a D. Peregrino Rubino, quia fuit de iuribus, & bonis tentis per D. Camillum Lanceum, & ab eo detinebantur pacifice,
1 eius mortis tempore, quod ſufficit, vt per Peregr. de fideicomm. art. 48. num. 55. eò, quod dictus D. Archipresbyter oſtenderit ſe eſſe hæredem prædicti D. Camilli ex teſtamẽto, quod produxit in authenticam formam, non cancellatum, neque abolitum, nec ex ulla ſuæ formę parte vitiatum, hoc enim facto hęres eſt immittendus omnino in poſſeſſionem earum rerum, quæ fuerunt teſtatoris tempore mortis, adeo,
2 vt ſufficiat oſtendere teſtamentum non abolitum, in quo immittendus ſit hæres ſcriptus, vt bene ſancitum eſt in l. fin. vbi Bart. numer. 15. Caſtr. num. 14. verſ. e conuerſo. Mantua nu. 197. Menoch. num. 50. & communiter DD. Cod. de ædict. D. Adr. toll. pro vt hoc remedium fuiſſe intentatum colligitur ex libello D. Archipræsbiteri in proceſs. fol. 5. 6. vnde cum habeamus caſum legis, nihil vlterius eſt quæ-
3 rendum, l. ancillæ C. de furt. cum vulg.

Nec obſtat quod dictus D. Archipresbyter

diſtu-

lerit per aliquos annos hoc remedium propo-
nere, quia illius legis benefitium durat vſque
ad 30. annos, ſicut omnia remedia in rem per-
4 ſecutoria, vt per Peregrin. in tract. de fidei-
comm. art.48. num. 54. nec datur ſolum pro
conſequenda vniuerſa hæreditate, ſed etiam
5 contra ſingulares rerum poſſeſſores, vt hic,
Peregr. d. art.48. num.20.

Minus obſtat, quod dictus D. Peregrinns
poſſideat dictam Diſgratiatam eum titulo, ſtan-
te, quod eam acquiſiuit, & emit a D. Franciſ-
6 eo Lancea, ſi quidem ille, qui cum titulo poſſi-
det, legitimus eſt contradictor ad impedien-
dam dictam immiſſionem, vt legitur in d.l. fin.
vbi omnes DD. C. de edict. D. Adr. toll.

Nam reſpondetur hoc procedere in illo, qui
titulum, & poſſeſsionem acquiſiuit a teſtatore
7 vel ab eius hærede, vt per Menoch. de adipiſc.
poſſeſs. rem.4. num.583. ſecus eſt, ſi poſt mor-
tem teſtatoris ab alio nactus eſt titulum, & poſ-
ſeſsionem, tunc enim non dicitur legitimus
contradictor, & non poteſt impedire hanc hæ-
redis immiſsionem, vt pulchre per Bald. in d.
8 l. fin. num.29. ad fin. vbi Salyc. col.7. Dec. n.
42. in fin. Iacobin. num.49. Zuccard. nu.398.
Menoch. num.604. C. de ædict. D. Adr. toll.
Alex. conſ.4. num.70. & conſ. 98. num. 8. lib.
2. Afflict. deciſ. 119. num. 6. in fin. Gozadin.
conſ.93. num.14. Gabriel conſ.46. nu. 1. lib.1.
Peregr. de fideicomm. art.48. nu. 51. vbi alios
allegat. late Angel. in tract. de legit. contra-
dict. q 7. art. 1. num.8. vbi tradit nullum adeſ-
ſe, qui in hoc aduerſetur, & concordat Cyria.
contr. for.426. num.13.

9 Ad hoc enim vt poſsidens eum titulo poſsit
impedire hanc immiſsionem, oportet, quod
habeat titulum parem cum hærede, velut ſi eſ-
ſet hæres in alio teſtamento, adeo, vt titulus ſit
æque potens. Menoch. d. rem.4. nu.565. ſecus
ſi poſſideat ex titulo impari, quia tunc non eſt
legitimus contradictor contra immiſsionem
hæredis. Bart. in d. l. fin. numer. 20. vbi Dec.
num.4. Zuccard. num.333. Menoch. nu.581.
Cod. de ædict. D. Adr. toll. Puteus deciſ. 302.
lib.1. Angel. de leg. contradict. d. qu.7. art. 1.
num.13. & ſeq. Sed ſic eſt, quod dictus Rubi-
nus acquiſiuit titulum, & poſſeſsionem poſt
mortem teſtatoris non ab hærede, ſed a dicto
D. Camillo, ergo non poteſt retardare hanc
immiſsionem. Verum nec D. Lanceus poteſt
dici legitimus contradictor, dato etiam, quod
Dicta Diſgratiata ſpectaret ad eum vigore fi-
deicommiſsi; quia fideicommiſſarius, qui non
poſsidet, non eſt legitimus contradictor ad
10 hanc immiſsionem impediendam, vt per text.
in l. filiam fratribus, ad Trebell. tradunt Bart.
in d.l. fin. num.22. vbi Bald. nu. 22. Caſtr. n.13.
Alber. num.15. Salye. num.21. Alex. num.24.
Corn. num.43. Iaſ. num.28. Dec. nu.40. & 48.
Zuccard. num.417. Menoch. num.558. Cod.
de edict. D. Adr. toll. Peregr. conſ. 24. nu. 2.
lib.4. & in tract. de fideicomm. art.47. nu. 79.
vbi quod fideicommiſſarius non poſsidens nũ-
quam eſt legitimus contradictor. Rot. deciſ. re-
cent. 115. num.2. par.1. Fuſar. de ſubſt. q. 613.
numer. 1.2. vbi plurimos congerit, & docet id
procedere, etiam ſi in continenti ille vellet de
iure ſuo probare, repetit Peregr. d. tract. art.
48. num.33. ſic etiam late Angel. in tract. de
legitim. contrad. quæſt.2. art.10. num. 248. &
q.10. num.12.13.

Et dato etiam, quod poſsideret, adhuc fidei-
commiſsarius poſsidens non eſset legitimus
contradictor, ſi hæres petens immiſsionem,
vellet facere aliquas detractiones, vel dedu-
ctiones, aut debitorum ſolutiones, quia etiam
11 ſi fideicommiſſus incontinenti vellet de iure
ſuo docere, non poſſet hanc immiſsionem hæ-
redis impedire. Bald. in d.l. fin. vbi Caſtr. n.13.
Alex. num.24. Imol. num.70. Lap. num. 106.
Zuccard. num.426. Cod. de ædict. D. Adr. toll.
Fuſar. d. q.613. num.9. Angel. d. tract. qu. 10.
art.9. num.127. & art.11. n.174. Sed hic præ-
tendit hæres facere detractiones, ſeu dedu-
ctiones reſpectu æqualitatis, ad quam petit di-
uiſiones eſse reducendas, de qua quia alius Ad-
uocatus fuse, & veridice ſcribit, ego nihil ad-
dam: ergo dictus Lancea non poteſt hanc im-
miſsionem retardare, ſaltem pro illa parte, pro
qua dictus D. Archipresbyter prætendit fieri
æqualitatem, eſſe creditorem cauſa eiuſdem
12 æqualitatis faciendæ ad tradita per Angel. d.
q.10. art.9. num.124. & q.11. num.174. quo-
tieſcumque enim per hæredem faciendæ ſunt
aliquę detractiones, ſeu deductiones ad com-
modum hęredis, poſſeſſio fideicommiſſarij
ſemper eſt vitioſa, & hæres conſtituendus eſt
in poſſeſsione, ex Bertaz. conſ. ciu.69. num.41.
& conſ. 117. num.8. Decian. conſ. 85. colu. 1.
2. lib.2. Rim. iun. conſ. 91. num.25. 30. Pe-
regr. de fideicomm. art.47. num.69. Angel. d.
q.10. art.11. num.174. Ergo dictus D. Lancea
non poteſt impedire hanc immiſsionem, ſtante,
quod hæres prætendit portiones eſſe reducen-
das ad æqualitatem, & ratione læſionis in diui-
ſionibus ipſum eſſe creditorem, & ius habere
retinendi ſaltem in aliqua parte dictam Diſgra-
tiatam, ſi illius poſſeſsionem haberet, donec
partes ad æqualitatem reducantur, cum non
fuerit iuſtum vni tribuere bona libera, & alte-
ri fideicommiſſario obnoxia, vt in allegationi-
bus alterius Aduocati, cui me remitto: Ve.
cum dictus Dom. Lancea non poſſideat, nullo
modo poteſt hanc immiſsionem retardare,
Peregr. d. art.47. num.79. Angel. d. quæſt.10.
art. 1. num.12.

Sed eſto, quod tam dictus Dom. Rubinus,
quam dictus D. Lancea poſsint dici legitimi
contra-

contradictores, quia habeant ius conſiderabile, non idcirco ſunt abſoluendi, ſed ſeruanda eſt forma d.l. fin. C. de edict. D. Adr. toll. in qua diſponitur, quod exiſtente legitimo contradictore, tunc in iuditio competenti cauſæ in poſſeſsionem miſsionis, & ſubſecutæ contradictionis ventilentur, & ei poſſeſsio acquiratur, qui potiora ex legitimis modis iura oſtenderit, & ibi tradunt omnes DD. hoc enim caſu, quando legitimus contradictor debet audiri, nihil eſt aliud, niſi quod ille impedit viam executiuam, & reducit proceſſum ad viam ordinariam, & ita poſſeſſorium tractabitur ad-
13 mixtum cum peritorio, vt per Alber. in d. l. fin. numer. 14. verſ. aut contradictor. vbi Ang. col. pen. verſ. ſi vero contradictor, Zuccard. nu. 334. Menoch. num. 566. Cod. de ędict. Diui Adr. toll. Bald. conſ. 126. lib. 3. Mohed. deciſ. 13. vt lit. pend. Angel. d. tract. quæſt. 7. art. 1. num. 11. & ſic prius diſcutiendum eſſet, an vere dictus Dom. Archipræsbiter poſsit legitime prætendere dictas partes eſse ad ęqualitatem reducendas, & ſi in hoc bonum ius foueat, illi danda eſt immiſsio petita, iuxta terminos dicta l. fin. in quo puto eum pręualere rationibus ab altero aduocato adductis. Verum quia neque dictus Rubinus, neque dictus D. Lancea ſunt vere legitimi contradictores, cum hic non poſſideat, ille vero poſſeſsionem acquiſierit poſt mortem teſtatoris, ideo cenſeo eos non eſse admittendos, ſed dictum D. Archipresbyterum eſse immittendum in poſſeſsionem iuxta petita, & ita ſaluo, &c.

EPITOME.

Si certa ſpecies monetæ ſit in obligatione, an debeat ſolui eius æſtimatio tempore ſolutionis, ſecundum ædicta, vel curſum communem.

SUMMARIUM.

1 *Debitor ſcutorum aureorum ponderis pillæ poteſt ſoluere in alia moneta.*

2 *Scutum ponderis pillæ hodie non reperitur, niſi forte cum magna difficultate.*

3 *Scutum poteſt ſolui, vel eius æſtimatio.*

4 *Dupla aurea conſtituit duo ſcuta aurea.*

Moneta vna non poteſt ſolui pro alia, ſi creditor damnum ſentiat.

6 *Scutum ſi ſit in obligatione, non poteſt ſolui alia moneta in damnum creditoris.*

7 *Moneta obligata, ſi non reperitur, poteſt ſolui alia.*

8 *Solutio non poteſt fieri in alia moneta, quam promiſſa, ſi adſit damnum creditoris.*

9 *Scuti rudis materia minoris valet, quã ſcutum ipſum.*

10 *Moneta vna vt poſſit ſolui pro alia, oportet eſſe tantæ æſtimationis, vt poſſit illa emi.*

11 *Moneta promiſſæ in ſpecie ſi non eſt mutata bonitas intrinſeca, debet ſolui eius æſtimatio ſecundum tempus ſolutionis, vel ipſa moneta.*

12 *Moneta ſoluenda ſi non reperitur, quid agendum.*

13 *Ducatus ſi eſt in obligatione, quid ſolui debeat pro eo.*

14 *Monetæ promiſſæ in ſpecie augumentum, vel diminutio ſpectat ad creditorem.*

15 *Monetæ bonitas intrinſeca, vel extrinſeca quando mutata dicatur.*

16 *Monetarum in taxatione ſtandum eſt peritis in arte.*

17 *Monetæ deteriorationem allegans debet probare.*

18 *Legem probare non ſufficit, niſi probetur eſſe in viridi obſeruantia.*

19 *Legis non vſus probatur, eo ipſo quod vſus non probatur.*

20 *Moneta valor ſi mutetur, debet ſolui æſtimatio ſecundum tempus ſolutionis.*

21 *Monetæ augumentum quomodo, & quando ſolui debeat.*

22 *Scuti valor quomodo cognoſcatur.*

23 *Monetæ valorem ædictum taxans, quando attendi debeat.*

24 *Scuta duo ſoluiſſe præciſe dicitur, qui vnam Duplam ſoluit.*

25 *Dupla aurea efficit præciſe duo ſcuta aurea.*

27 Mo-

27 *Monetam vnam ſi edictũ taxet , quando aliam taxaſſe credatur .*

28 *Moneta vna aurea aucta, cenſetur aucta etiam alia eiuſdem bonitatis ad ratam .*

29 *Ducatus aureus de Camera æſtimatur vno ſcuto aureo cum vno Iulio .*

30 *Eſtimatio monetæ , quæ non reperitur, quomodo fiat .*

31 *Sententia præſumitur iuri conformis in dubio .*

32 *Sententia condemnans reum ad certam monetam , vel eius æſtimationem quomodo intelligatur .*

33 *Sententia Iudicis ita debet interpratari , vt reducatur ad iuſtum .*

34 *Iudex ſententiando, cenſetur iudicaſſe , pro vt debuit de iure .*

35 *Scutum debet ſolui , vel tanta pecunia, quæ faciat eius æſtimationem .*

36 *Obſeruantia in ſoluendo monetam eſt attendenda .*

37 *Moneta qualis fuerit, ſolutio declarat qualitatem obligationis .*

38 *Moneta certa ſi ſit in obligatione , non attenditur obſeruantia in ſoluendo .*

CAPVT CCXXXVII.

Ne Scribam vanum , Duc pia Virgo manum.

TEnentur conſortes de Richettis pro quadam poſseſsione Emphyteotica ſoluere quotannis in feſto S. Michaelis Eccleſiæ S. Domnini de Herbaria ſcutos quinquaginta auri in auro a pilla , vt in actis , ſic ex pacto vt conſtat ex publico Inueſtiturę Inſtrumento .

Modo D. Sergius vnus ex prædictis conſortibus prætendit ſoluere dictum canonem in alia moneta ad rationem librarum nouem cum dimidio monetæ Mutinen. iuxta taxam Principis multis ab hinc annis factam in publico edicto, dicens non teneri ſoluere præciſe ſcutos aureos ponderis pillæ , quia facile non reperiuntur , ſed ſatis eſse , ſi ſoluat valorem in alia moneta ſecundum antiquam conſuetudinem,
1 ex. Bart. in l. Paulus, num. 3. ff. de ſolut. Natt. conſ 454 numer. 1. Ceph. conſ. 31. numer. 2. Cenc. de cenſ. par. 2. c. 2. quæſt. 4. art. 4. num. 12. 13. vbi alios cummulat ; ſtante enim quod
2 hodie , ſcutum ponderis pillæ non reperitur, niſi ſaltem cum magna difficultate , ſequitur , quod poſsit fieri ſolutio in alia ſpecie monetæ . Theſ. tract. de aug. monet. par. 1. numer. 82. Gratian. diſc. 417. num. 35. Cenc. d. art. 4. nu. 12. & hoc non videtur habere difficultatem in caſu noſtro , ſtante ſententia condemnante al-
3 ternatiue D. Sergium ad ſoluendum ſcutum , vel æſtimationem, ex Gratian. c. 417. nu. 35.

His tamen non obſtantibus ego cenſeo dictum D. Sergium teneri ad ſoluendum dictum ſcutum aureum , quod principaliter eſt in obligatione , vel ſaltem eius valorem non iuxta taxationem ędicti antiquam , ſed ſecundum ęſtimationem à peritis factam, & practicatam tempore ſolutionis ad rationem ſcuti aurei Italiæ, cum diminutione tamen duorum granorum , qui valuntantur hodie octo bologninis , ne Rector ex alia forma ſoluendi, damnum recipiat , ſtante quod propter augumentum ſcuti aurei , ſecundum quod regulatur etiam ſcutum ponderis pillæ , nunc ęſtimatio prædicta longe excedit dictas libras nouem cum dimidia, valente ſcuto aureo Italiæ, libris vndecim, bol. 13. Den. 6. ſecundum taxam , quæ ſumitur ex vltimo ędicto, in quo dupla ęſtimatur libris. 23. 7. quæ in effectu conſtituit duos ſcutos aureos , vt per
4 Scacc. tract. de Comment. §. 2. gl. 3. num. 120. & ſic amplius non eſt immorandum in prætio taxato in illo antiquo ędicto, quod amplius non eſt in vſu , & ſi ſeruaretur , eſſet iniquum eo , quod amplius illę libræ nouem cum dimidia non ęquiualent ſcuto aureo ponderis pillæ .

Vt autem id clarius pateat , animaduertendum puto, quod tam de iure , quam de conſuetudine non poteſt ſolui vna ſpecies monetę pro alia, quæ eſt in obligatione, ſi ex tali ſolutione creditor damnum ſentiat , vt probat text in l.
5 Paulus. vbi Bart. num. 3. & communiter DD. ff. de ſolut. Surd. conſ. 220. num. 19. late Scacc. de comment. §. 2. gl. 3. num. 112. & gl. 5. n. 103. 104. 106. 115. vbi probat, quod creditor debet omnino conſeruari indemnis , ſi debitor vnius monetæ, vt hic, in alia vellit ſoluere .

Et quamuis conſuetudine receptum ſit , vt vna moneta eiuſdem ęſtimationis ſoluatur pro alia, hoc tamen procedit, ſi id nihil interſit creditoris , & dummodo non adſit pactum , ſeu conuentio de ſoluendo certã monetam , vt hic,
8 ſcutum aureum pillæ in auro : latiſsime Surd. conſ. 242. num. 3. & per totum. Theſaur. tract. de aug. monet. par. 1. num. 80. verſ. ſed ſi certa ſpecies : Scacc. d. tract. par. 2. gl. 3. nu. 12. vbi alios allegat, quem ſequitur Duard. in tract. de Cambijs, q. 25. num. 15.

Nec obſtat , quod ſcutum aureum ponderis pillæ, vel non ſit in vſu, vel cum difficultate inueniatur , & ideo liceat pro eo ſoluere aliam monetam eiuſdem valoris : Cenc. de cenſ. par. 2. cap. 2. quæſt. 4. art. 4. num. 112. vbi multos

allegat

quando exempli gratia ſcutum valet ſolidis xx. & augetur vſque ad ſolidos xxv. ex vſu communi, vel alio modo: ſic ex l. 1. & fin. Cod. de vet. num. pond. lib.10. & l. 1. ff. de contrahend. emption. Purpurat. conſ. 522. numer. 34. Boſſ. in prax. crimin. tit. de monet. numero ſecundo in fin. pulchre Cancer. var. reſolution. parte ſecunda capit. 6. numer. 143. & ad rem facit Duard. d. quæſtione 25. numer. 40.

Et propterea non eſt ſatis dicto Richetto ſoluere libras nouem cum dimidia pro ſcuto ponderis pillæ iuxta edictum, quod non eſt in vſu, quia id non eſſet iuſtum hoc tempore ob augumentum ſcuti aurei de Italia, ſiquidem tempore ſolutionis non eſt poſſibile habere vnum ſcutum aureum etiam cum diminutione duorum granorum pro prętio librarum nouem cum dimidia, vt ex ſe liquet, & rei euidentia oſtendit, ergo non ſufficit debitori illas libras ſoluere pro vno ſcuto aureo à pilla, ſed debet ſoluere ęſtimationem à tribus peritis campſoribus factam in rationem ſcuti aurei de Italia cum diminutione duorum granorum, vt deponunt teſtes, quia in hac materia monetarum ſtandum eſt iuditio peritorum, & probis magiſtris ſecundum pondus, & conſuetudinem cambij, cum prętia rerum à communi vſu, & voluntate ęſtimationem recipiant, ſecundum leg. prętia rerum, ff. ad l. falcid. & ideo etiam in materia taxationis monetarum ſtandum eſt iuditio peritorum: per
16 gloſ. in Clement. 2. de decim. vbi Imol. num. 10. vbi dicit debere fieri comparationem monetæ currentis cum moneta antiqua, iuxta pondus, & conſuetudinem cambij, quæ ſolet fieri communiter. Brun. de Monet. in princip. numero 6. Sola. eodem tractat. caſ. 16. in fin. Couar. dict. tractat. de coll. numiſm. capitulo ſeptimo numer. 6: Vitalin. in dict. Clement. 2. numer. 20. Boer. deciſ. 327. pulchre Theſaur. in dict. tractat. de aug. monet. parte ſecunda numer. 22. verſ. ſed valor. vbi docet valorem monetarum probari ſecundum ęſtimationem peritorum, Scacc. dict. §. ſecundo gloſ. quinta numero 177. Melch. Lotter. de re beneſ. libro primo quæſtione 39. numero 217. vbi quod id non poteſt probari, niſi per peritos.

Ideo non eſt diſcedendum ab æſtimatione dd. peritorum, ex quorum iuditio deſumitur etiam non fuiſſe mutatam bonitatem intrinſecam ſcuti aurei, ſed tantum auctum fuiſſe pretium: verum ſi quis talem deteriorationem, ſeu mutationem allegaret, ipſe eam probare teneretur. Corne. conſ. 181.
17 numer. 73. verſ. his tamen, libro ſecundo Gabr. conſ. 164. numer. 3. libro primo. Sola de monet. caſ. 7. numer. 4. 5. Surd. conſ. 438. num. 5. pulchre Lotter. dict. quæſt. 39. numer. 216.

Ideo non obſtat edictum, quo taxantur ſcuti aurei de pilla, libris nouem cum dimidia, quia illud non eſt in obſeruantia ob augumentum ſcuti aurei de Italia, & aliarum monetarum aurearum, tum ob alia edicta ſubſequentia, tum ob conſuetudinem, non enim ſufficit probare legem extare, niſi probetur eſſe in viridi obſeruantia, quia eſt quid facti, per tex. in l. in bello, §. factę, ff. de capt. & poſtlim. reuerſ.
18 Soc. iun. conſ. 32. numer. 47. & conſ. 130. num. 26. lib. 3. Ceph. conſ. 136. numer. 18. Duen. reg. 38. parte prima, Ceph. conſil. 136. numer. 18. Tuſch. littera L. concl. 257. numer. 5. 6. Menoch. de prę[ſ]. libro ſecundo prę[ſ]. 2. num. 2. 3. & probatur non vſus eo ipſo, quod vſus non probatur. Craue. conſ. 298.
19 numer. 5. Veral. deciſ. 204. numer. 4. & ſeq. Tuſch. d. concl. 257. num. 6. verſ. & probatur, & ex teſtium depoſitione ſatis probatur non eſſe in vſu, dum probant practicatum fuiſſe dictum ſcutum ęſtimari iuxta valorem ſcuti aurei de Italia cum diminutione duorum granorum, nec mirum, quia ſi poſt ędictum contingit mutatio, ſeu variatio monetæ conniuentibus ſuperioribus, debitor tenetur ſoluere ęſtimationem iuxta communem curſum tēpore ſolutionis, ſic Theſaur. tractat. de aug. monet. p. 2. n. 23. 24. pulchre ad rem Scacc. d. §. 2. gl. 5. n.
20 108. verſ. Item diceretur vbi docet, quod creditor diceretur damnum pati, ſi debitor offerret ſolutionē monetæ, quæ eſſet ęquiualens attento valore taxato in edicto, ſed eſſet inferior attento valore currenti, ſeu vſuali, & practicato, vt puta, ſi debitor eſſet obligatus ſoluere ſcutos auri in auro Italiæ, quorum valor in edicto taxatur lib. 4. ſol. 7. & tamen in currenti curſu valet lib. 4. ſol. 17. iſto enim caſu debet attendi valor currens ſecundum vſum, & conſuetudinem, & non valor impoſitus ab edicto, quod patiente etiam Principe Populus non ſeruat: ſic ille: & iuremerito, quia non eſt credibile Principem voluiſſe, vt quis pro vno ſcu-
21 to aureo cogatur recipere pauciores ſolidos, quam illi ęquiualeant, & ideo illud edictum debet intelligi ſtante curſu, & valore monetarum, qui tunc currebat, non autem hodierno tempore ſtante augumento prędicto, ſic in terminis declarat. Soc. iun. conſ. 101. num. 9. lib. 3. Si ergo valor ſcuti aurei ponderis pillæ regulatur ſecundum ęſtimationem ſcuti aurei Italia cum diminutione tamen duorum granorum, vt ex aduerſo non negatur, & deponunt periti, & illud longe excedit pretium nouem librarum Mutinen. cum dimidia; vtiq; non ſufficit debitori ſcuti aurei à pilla ſoluere dictas libras nouē cum dimidia, quia tempore ſolutio-

nis non equiualent dicto ſcuto, & ideo edi-
ctum non cõprehendit hunc caſum; ita pulchre
Scacc.d.§.2. gl.3. n.116.verſ. quæ reſpondeo.

Et ſane non debet attendi illud edictum,quia
res non eſt amplius in eodem ſtatu, quo erat
tempore edicti, quia tunc ſcutum a pilla iu-
ſte æſtimatur libris nouem cum dimidio, eò,
quod ſcutum aureum Italiæ paulo pluris vale-
bat, & ſolum excedebat in rationem duorum
23 granorum, verum quia nunc valde auctum eſt
tam ex vſu, quam ex nouo, & vltimo edicto, in
quo Duple aureę ęſtimantur libris xxiii. ſo-
lidis. 7. den.4. ex quibus deſumitur valor ſcu-
ti aurei,vt euidenter probatur,quia vna Dupla
24 aurea efficit,& continet ſcuta duo aurea,adeo,
vt qui obligatus eſt ſoluere ſcuta aurea pręciſe,
dicatur ſoluere determinate in ſcutis aureis, ſi
ſoluat in Duplis, & ſoluendo vnam Duplam,
dicitur ſoluiſſe præciſe duo ſcuta, vt per Scacc.
25 d. tract. de Comment. d. §.2. gl.3.num.120.
Ergo iſta taxatio erit communis etiam ſcutis
aureis ponderis pillæ, & alijs cum moderamine
duorum granorum, & ideo ſicut edictum vlti-
mum valutãdo duplam præciſe dicitur ęſtimaſſe
ſcutũ aureũ Italiæ, ſeu alterius generis,ita virtua-
liter videtur taxaſſe ſcutũ aureũ ponderis pillę,
26 quia hoc ab illo ęſtimatur,vt ad rem dixit Theſ.
27 in d.trac.de Monet.p.1.n.69. ad fin.verſ.ego di-
cebam, vbi inquit, quod licet edictum non lo-
queretur,niſi de valore aurei,quia tamen ex eo
regulantur aliarum monetarum pretia,idem eſ-
ſet dicendum de alijs monetis: ad rem Scacc.
d.gl.3.nu.70.73.

Nimis enim abſurdum eſſet, quod valde au-
geretur pretium ſcuti aurei de Italia, & tamen
ſcutum a pilla, quod duobus tantum granis ab
illo differt, ſemper remaneret in eodem pretio,
28 cum tamen debeat regulari ſecundum valo-
rem ſcuti aurei de Italia ratione materię, &
põderis, & tantum ſit dicere vnum ſcutum au-
reum de Italia, quantum vnum ſcutum a pilla
cum diminutione duorum granorum: ſic ad rem
facit Farin.deciſ. poſt.135. nu.4. verſ. quia fuit.
par.1.ſi enim non reperiuntur ſcuta aurea a pil-
la,vel ſunt in raro vſu,debet ſolui moneta ęqui-
ualens tempore ſolutionis, ſicut quando Du-
catus eſt in obligatione, debet pro eo ſolui vnũ
29 ſcutum aureum cum vno Iulio pro quolibet
Ducato, quia tempore ſolutionis id illi æquiua-
leat: vt cenſuit Rot. Rom. in Lucana penſio-
nis 20. Iunij 1622. coram Pirouano, vt apud
Buratt. deciſ. 626.num.8. Scacc. d.gl.3.nu.70.
73. ad rem Theſaur. d. par.2. num.29. verſ. &
propterea pulchre Gratian. d.cap.417.nu.16.
24. quod adeo verum eſt, vt non ſolum ſit ſol-
uenda ęſtimatio illius monetæ antiquæ, quæ
non reperitur, vel non eſt in frequenti vſu, ſed
30 etiam ſoluenda ſit ęſtimatio alterius monetę,
qua illa ęſtimabatur, ſic Scacc. d. §.2. gl. 5.
numer.179. quod deſeruit propoſito noſtro,
vt ſolui debeat ſcutum aureum de Italia, ſeu
eius valor habito tamen reſpectu ad diminu-
tionem duorum granorum pro ſcuto aureo
ponderis pillæ, quod rarò inuenitur.

Nec obſtat ſententia Iudicis, qua reus al-
ternatiue condemnatur ad ſoluendum ſcutum
aureum,vel eius ęſtimationem, quia cum non
dicat, de qua ęſtimatione debet intelligi de
illa, quæ currit tempore ſolutionis, vt iuri ſit
31 conformis, ad tradita per Duard. d.quæſt.25.
numer. 7. nec poteſt intelligi de illa, quæ
taxatur in illo edicto ad rationem librarum no-
uem cum dimidia,quia reum condemnat iuxta
liquidationem faciendam,ſi enim intellexiſſet
de illa ęſtimatione, quæ taxatur in illo edi-
cto, non eſſet opus alia liquidatione, quia lex
per ſe eſt liquida, & ſemper loquitur, ergo de-
bet intelligi de illa ęſtimatione, quæ fit ſine
damno creditoris tempore ſolutionis, quando
enim aliquis eſt debitor alicuius ſpeciei mone-
32 tæ, poteſt Iudex condemnare reum ad ſol-
uendam illam monetam, vel eius æſtimatio-
nem currentem tempore ſolutionis, offerendo
id, quod intereſt creditoris ob non imple-
mentum, & ſic illa alternatiua intelligitur,
dummodo creditor damnum non patiatur;
alioquin ſententia eſſet iniuſta, quod non eſt
dicendum: ſic bene, & late probat Scacc. d.
§.2.gl.3. num.111. verſ. infero, & num. 112.
113.114.115.116.

Et iure merito, quia ſententia Iudicis debet
ita interpretari etiam impropriando verba, vt
33 reducatur, & contineat iuſtum, & non diſcre-
pet a iuſtitia, ad tradita per Caſtr. conſ. 430.
numer.2. verſ. primo quia.lib.1. Tuſch.litterat
S. concl.126. num. 114. immo Iudex condem-
nando cenſetur ita iudicaſſe, prout de iure de-
buit ſecundum ſubiectam materiam: ita per
tex. in l. miles, §. decem,ff. de re iud. & l.2.C.
34 de noxal.docuit Anch. conſ.6.num.7. Tuſch.
littera V. concl.97. num.1. Craue. conſ.74.
num.9. Surd. deciſ. 93. nu. 25. in fin. & nu.26.
Rot. apud Farin. deciſ. recent.312. num.10.
par.1. late Scacc.in tract. de ſententia, & re
iud.gl.14.q.17.num.62.63. & q.22. num. 2.
ideo Iudex videtur intellexiſſe de æſtimatio-
ne currente tempore ſolutionis, iuxta iuditium
peritorum, qui iudicauerunt ſcutum aureum
a pilla eſſe æſtimandum iuxta valorem ſcuti
aurei ſtamparum, cum diminutione duorum
granorum, & ideo vel debent ſolui ſcu-
ta aurea, vel tot pecuniæ hodie currentes,
35 quæ faciant veram ęſtimationem aurei, ad tra-
dita per Soc. iun. dict. conſil. 101. num. 8.
9. lib.3.

Non obſtat, quod per longum tempus
fuerit obſeruatum, vt ſcuti valor ſecundum
publicam iudicaturam in alia moneta

ſol-

Digitized by Google

ſolueretur ad rationem prædicta propter quod
36 videtur præſcriptum ex ſpatio 30. an. ex Gratian.diſc.417.n.73. Nam reſpondetur hęc procedere, quando tractatur de declaratione actus ambigui, & ſumus in dubio, qualis præceſſerit obligatio, quia tunc ex forma ſolutionis decla-
37 ratur præcedens obligatio ambigua; ſic Grat. d.diſc.417.num.25. Scacc.d.§.2.gl.3.nu.119. verſ. quia reſpondeo; ſecus eſt, quando clara ſunt verba obligationis, vt hic, vbi promiſſus fuit canon ſcutorum 50. auri à pilla in auro, quia tunc ſtante certitudine, ſolutio facienda eſt iuxta formam obligationis, nec ex ſolutionibus factis poteſt oriri obſeruantia interpretatiua, cum verba obligationis ſint clara, ex Surd.conſ. 220. num.18. & conſ.224.num.14. in fin.lib.2. Gratian. d. c.417.num.22. & num.26. Scacc. d.§.2. gl.3. num. 118. & num.119. verſ. quia reſpondeo; quod dictum ſit ex abundanti, quia non video probatam aliquam longam obſeruantiam vniformem, vt poſſit dici lapſum eſſe tempus 40. an. in tali vniformitate, vt ſupponitur perperam ex aduerſo; Sic igitur, vt dictum eſt, concludo, & iuris eſſe cenſeo; ſal.&c.

E P I T O M E.

Minor XIV. annis an poſſit habere beneficium ſimplex, vel Canonicatum ex mente fundatoris.

SVMMARIVM.

1 *Aetas XIV. annorum inceptorum requiritur ad obtinendum beneficium ſimplex.*

2 *Laicus eſt incapax beneficij Eccleſiaſtici.*

3 *Canonicus debet eſſe in ætate, vt poſſit ſacris initiari.*

4 *Laicus non poteſt præſentari ad beneficia Eccleſiaſtica.*

5 *Ordo Acolytatus requirit ætatem 12. annorum.*

6 *Prima tonſura, & ordines min. poſſunt conferri puero ſeptenni, & etiam beneficia de iure communi.*

7 *Fundator beneſ. poteſt in fundatione apponere quaſcumq. conditiones etiam iuri contrarias.*

8 *Beneficia Eccleſiaſtica non poſſunt conferri puero minori 14. an. ſaltem incæptis.*

9 *Beneficium Eccleſiaſticum poteſt conferri ſeptenni, & minori 14. an. ex lege fundationis.*

10 *Clericus puer, & minorũ ordinum poteſt præſentari ſic diſponente fundatore.*

11 *Septennis eſt capax beneficij Eccleſiaſtici ex fundatione.*

12 *Puer ſeptennis, poteſt ordinari.*

13 *Fundator etiam tacite poteſt diſponere, vt puero ſeptenni conferatur beneficium.*

14 *Antecedens qui vult, vult etiam omne conſequens neceſſarium.*

15 *Canonici Cathedralis Eccleſiæ cuius ætatis eſſe debeant.*

16 *Canonicus Collegiatæ poteſt eſſe puer ſeptennis de iure communi ante Concilium.*

17 *Canonicus Collegiatæ poteſt eſſe puer ſeptennis ex lege fundationis.*

18 *Canonicus Collegiatæ poteſt eſſe, qui habet 14. an. cæptos.*

19 *Canonicatus Collegiatæ, & beneficia ſimplicia quo ad ætatem parificantur.*

20 *Aequiparatorum eadem eſt diſpoſitio.*

21 *Cappellaniæ laicorum de iurepatronatus poſſunt conferri minori. 14. an.*

22 *Laicus proprie non poteſt præſentari ad beneficia, vt inſtituatur.*

23 *Præſentatio laici poteſt fieri ſub conditione, ſi ordinabitur.*

24 *Fundationis tenor eſt ſemper attendendus.*

CAPVT CCXXXVIII.

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DE anno 1630. R. D. Alexander de Bonattis Guaſtallen. in ſuo teſtamento,& Codicillis fundanit duos Canonicatus, & Prębēdas erigendas in Collegiata inſigni illius loci, & caſu quo impediretur hęc eius voluntas,creauit duasCapellanias amouibiles,& manuales Eccleſiaſticas, & voluit eas eſſe de Iurepatronatus ſuorum hęredum, ac pręſentari ad eas ſacerdotes ex deſcendentibus illorum,quibus non exiſtentibus, mandauit pręſentari ſacris initiatos, & his quoq; deficientibus,diſpoſuit pręſentari clericos ordinatos, vel ordinandos minoribus ordinibus: Modo vnus ex hęredibus dicti fundatoris intendit pręſentare, ſeu nominare vnum ex filijs,ſuis annorum octo mox initiandum prima tonſura, & minoribus ordinibus,quęritur,an id facere poſſit, & ſi fiat, an valida ſit pręſentatio,ſeu nominatio.

Et ſane prima facie videbatur dicendum inualidam eſſe pręſentationem,quia ille puer non habet legitimam ętatem, ſiquidem ad obtinendum quodcūq; beneficium ſimplex,requiritur ętas ſaltem quatuordecim annorum inceptorum ex Conc. Trid. ſeſſ.13. cap. 6. de reform.
1 vbi bene Barboſ.in Collect.n.2.& cū ſit laicus,
2 eſt incapax beneficij, ex tex.in c.adeo,de reſcr.

Immo quatenus dicta beneficia erigantur in Canonicatus, videtur neceſſaria maior ætas, vt ſaltem poſſit ſacris initiari ex Concil. Trident.
3 ſeſſ. [illegible].cap.12. verſ. neminem.de reform.Ergo non eſt admittenda pręſentatio, & facta non
4 valet. Barboſ. de off. Epiſc.p.3.alleg.60.n.75.

His tamen non obſtantibus, cenſeo validam eſſe præſentationem, ſeu nominationem;dummodo non exiſtant ſacerdotes, vel ſacris initiati ex deſcendentibus hęredum fundatoris, & ipſe ordinetur, antequam inſtituatur, quia ipſe teſtator voluit admitti clericos minorum Ordinum, quos ſatis conſtat poſſe ordinari ſtatim expleto ſeptennio: nam licet ad Acolitatum requiratur ætas duodecim annorum completorum. Viuian. de iurepatr.lib.1.cap.1.
5 num. 177. & lib.13.c.9. num.16. verſ. vbi ait: tamen ad alios ordines minores non eſt neceſſarium tantum tempus, adeo, vt puer ſeptem annorum perfectorum poſſit initiari prima tonſura, & tribus minoribus ordinibus, & beneficia habere ſimplicia de iure communi ante Concilium Trid. vt ex c.de his.28. diſtin. c.in ſingu-
6 lis,c.quicumq; diſt.77. pulchre gl.in cap.ſuper inordinata. in verb. pueri, verſ. dicas. de Pręben.& Dignit. Abb. in c.prætereа, num.6.7. de ętat. & qual. Gem. in d. c.de his Felyn.in c. cum vigeſimum, num.10. de off. & poteſt.Iudic. deleg. pulchre Rot. apud Farin. deciſ. recent.194. num.2.in fin.p.2. ſequitur late Garz de beneſ.p.5.c.4. num.4. 6. 7. vbi multos allegat. Viuian.d.tractat.de Iurep.lib.1.c.1.n.187. Melch. Lotter. de re beneſ. lib.2. c.49. num. 11. 12.

Idq; potuit fundator diſponere, vt etiam minor 14. annorum poſſit beneficium Eccleſiaſticum obtinere, quia ei licet in fundatione apponere quaſcumq; leges, & conditiones etiam iuri communi contrarias, ex tex. in c.prætereа.
7 de iurepatr.c.quinto. de Cenſ. Roch.de Curt. trac.de Iurep. verſ. pro eo,quod n.25. & ſeqq. Concil. Trident. ſeſſ.25.cap.5. de reform. Burat. deciſ.21.num.3. & ſeq. in terminis circa ętatem Rot.d.deciſ.194. num.1. verſ. poteſt. par.2. & Lotter. dict. tractat.lib.1. cap.32. numer.34.35.

Et licet ſolum quo ad beneficia obtinenda dictum Concil.Trident. immutauerit ius commune ſtatuens, vt ad obtinendum beneficium ſimplex, requiratur ętas XIV. annorum inceptorum, tamen illud non procedit in be-
4 neficijs de Iurepatronatus laicorum, in quibus teſtator in fundatione aliter diſpoſuit, & mandauit admitti poſſe etiam clericum minorum ordinum, vel minoris ætatis XIV. an. quia Concilium non derogauit fundationi, tunc enim ſatis eſt, ſi præſentandus excedat ſeptimum annum, vt ſępius fuit deciſum a Rota Rom. & à Sacra Congr. Concilij Tridentini, declarante, ſtante verbo fundationis non requiri ætat. 14. an. ad obtinendum beneficium:ſic .n. declarauit S. C. ſub die 2. Iulij 1579. vt apud Rot. diuerſ.482.nu.3. in fin. par.2. Ricc. in Collect. par. 1. deciſ. 860. verſ. nunc limita. Gonzal. ad reg.8. Cancell. de Menſ. & Altern. gl. quinta, numero 91. Garz. de beneſ. d. cap. 4. num. 10. Campan. in diuerſ.iur. can. Rub.7. capitulo ſexto, numero ſecundo, in fin. Nouar. in ſingul. canon. concluſ. decimatertia numero quinto. Maſſobr. requiſit. ſeptimo dub. duodecimo numero quarto Barboſ. de offic. Epiſc. parte tertia allegat. 60. numer.77. & in Collect.ad Conc.Trid.ſeſſ.23.c.6.nu.7.8.vbi teſtatur fuiſſe deciſum, quod fundans beneficium ita, vt illius Rector debeat eſſe ſacerdos, his demptis, qui forent de ſua progenie, quos voluit eligi poſſe, etiamſi non eſſent, niſi in minoribus, & puri clerici, poterit præſentare filium ſuum, qui clericus in aliquo ſaltem ex minori-
10 bus ordinibus conſtitutus, & alioquin idoneus reperiatur, etiamſi decimum ſuæ ætatis annum non exceſſerit: & ita fuiſſe a S. C. Concilij declaratum teſtatur etiam Rot. apud Farin. d. deciſ.194. num.1. par.2. Melch. Lotter. de re beneſ.lib.1.c.32. nu,35. & lib.2. cap.49. n.18.

& ego

& ego dixi in controu. forenſ. lib.1. cap.53.
numer. 51. 52. vbi quod ſtantibus prædictis,
puer ſeptennis erit capax benefitij ob legem
11 fundationis, non obſtante Conc. Trid. quod
non derogat fundationi, & propterea recur-
rendum eſt ad ius commune, quo attento puer
ſeptennis poteſt ordinari, & benefitia ſimpli-
12 cia obtinere: ex gl. in d.c.ſuper inordinata, vbi
Franc. & communiter DD. de Præb. Garz.d.c.
4.n.4.6.7.Lotter.d.c.49.nu.11.12.

Non obſtat, quod fundator noſter non di-
xerit expreſſe, minorem. xiv. ann. poſſe præ-
ſentari ad ſua benefitia, quia ſufficit tacita di-
ſpoſitio, & quod id colligi poſſit ex verbis eius,
dum voluit poſſe eligi clericum ordinatum,
vel ordinandum minoribus ordinibus, cum
enim minores ordinationes poſſint conferri ſtā-
tim expleto ſeptennio, Garz. d. cap.4. num.7.
& vt vidimus, ſequitur, quod etiam eo tempore
voluerit teſtator eum poſſe præſentari ad dicta
benefitia, & illa habere, vt colligitur ex dicto
decreto S. C. vbi bene declaratur ſatis eſſe,
quod ille ſit in aliquo ſaltem ex minoribus or-
13 dinibus, etiamſi non excedat x. annum, vt
eſt puer ſeptennis: ſic pulchre Rot. penes
Farin. in recent. deciſ. 194. num.1. verſ. quod
autem par.2. Maſſobr. d. dub.12. num.4. Bar-
boſ. ad Conc. Trid. d.cap.6. num.8. & ego d.
contr. 53. num.51. verſ. Sacra Congregatio,
etenim, qui vult antecedens, vult etiam omnem
neceſſarium conſequens, & è contra, l.2.ff. de
14 Iuriſd. om.iud. l.1.§.fin.ff. de off. eius, §.licet,
in fin. Inſt. ex quibus cauſ. manum.licet. Surd.
conſ.310.num.11.Ludouicus Sacca.conſ.145.
num.16.lib.2.

Non obſtat, quod in Canonicatibus videa-
tur requiri maior ętas etiam xiv. an. ex Conc.
15 Trid.d.ſeſſ.24.cap.12. verſ. neminem. de Re-
form. quia illud procedit in Canonicatibus
Eccleſiarum Cathedralium, vt ſonant verba
ipſius Concilij, ſecus eſt in Canonicatibus Ec-
cleſię Collegiatæ, in qua de iure communi an-
te Concilium ſufficiebat ętas ſeptem annorum
tam ad obtinendum Canonicatum, quam be-
nefitium ſimplex, & licet non haberet vocem
in Capitulo, tamen ſeptennis poterat eſſe Ca-
16 nonicus, vt ex Abb.in d.c.præterea, numer.6.
verſ. in Canonis autem, de ętat. & qual. Ar-
chid. in d.c.de ijs.diſt.28.Garz.d.c.4.num.15.
16.& Melchior. Lotter. de re benef. lib. 2.
cap.49. num.13. & ſic quo ad requiſitum ęta-
tis non eſt differentia inter Canonicatum, &
benefitium ſimplex, vtrumq; enim poterat an-
te Concilium Trid.obtineri, ſtatim poſt ſepten-
17 nium, & nunc ſtante Concilio prędicto illico
cępto xiv. anno: & ſtante fundatione rurſus
reuertimur ad ius commune.

Et quamuis ex Conc.Trid.d.c.12.ad Cano-
nicatum Cathed. requiratur ętas ſaltem neceſ-
ſaria ad ordinem ſacrum ſuſcipiendum, ta-
men illud non procedit in Canonicatu Eccle-
ſię Collegiatę etiam inſignis, quia in hoc ſatis
18 erit annus xiv. inceptus, ſicut in alijs benefi-
tijs ſimplicibus, vt bene probat Garz. d. tract.
de benef. par.7. cap.4. num.39. vbi alios alle-
gat: Gonz. ad reg.8.Canc. d.gl.5. num.92.96.
97. Barboſ. de Canonic. c. 13.num.14.& ad
Conc. Trid. in collect. ſeſſ.23. cap.6. num.4.
de Reform.& de off. Epiſc.p.3.alleg.60. n.71.
vbi probat prædictum Concilium Trid. nihil
innouaſſe circa ętatem in Canonicatibus Col-
legiatarum: ſic etiam Viuian. in tract. de Iu-
repatr. lib.1.cap.1.num.191.verſ. ita & in Ca-
nonicatibus.

Quo ſtante, ſicut Concilium Trid. requirens
ętatem an. xiv. in obtinendo benefitium ſim-
plex, non habet locum, ſi in fundatione aliter
cautum ſit, vt vidimus, ita non habebit locum
in obtinente Canonicatum Eccleſię Collegia-
19 tæ, quia à pari procedunt, vt benè colligitur ex
Viuian. de Iurep.lib.1.cap.1.num.191.Lotter.
d.c.49.num.13. Siquidem in requiſito ętatis
nulla adeſt inter illa differentia, & ęquiparato-
rum eadem eſt natura, & diſpoſitum in vno ha-
bet locum in altero, ex tex. in §. ex his autem.
20 Inſt. de hæred. quæ ab inteſt. def. l.1. vbi DD.
de leg.1.Surd.conſ.200.nu.10. cum vulg. Vn-
de ſi hęc ætas ſufficit ſtante fundatione ad obti-
nendum Canonicatum, & benefitium ſimplex,
multo magis ſufficiet ad conſequendum has
Capellanias amouibiles, vt inquit ad iem
Gonz. dict. gloſ. 5. numer. 99. verſ. ſi igi-
tur.

Immo poſſet dici, quod Concilium Tri-
dentinum requirens ętatem an. xiv. in obti-
nendo benefitio ſimplici, non habeat locum in
Capellanijs amouibilibus, & laicalibus, quæ
fundari ſolent abſque conſenſu ſuperiorum, vt
21 hic, & ſunt de Iurepatronatus laicorum pro
illis de parentella, vt declarauit S. C. Con-
cilij, & deciſum refert Rot.diuerſ. deciſ.482.
in fin. par. 1. teſte Gonz. d. gl.5. numer.27.
Barboſ. ad Concil. Trident. d.ſeſſ.23. cap.6.
numer. 3. de Reform. & hoc dictum ſit ex
abundanti.

Non obſtat, quod puer iſte nondum ſit
ordinatus, & tanquam laicus non poſſit prę-
ſentari: Nam reſpondetur, duplicem eſſe prę-
ſentationem, altera, quæ proprie dicitur ta-
lis, quando verificato iam Iurepatronatu, &
ſeruatis ſeruandis, clericus præſentatur ſuperio-
ri, vt inſtituatur, & in his terminis verum
eſt, quod laicus non poteſt pręſentari, etiam
22 ſi ſtatim eſſet clericandus: Barboſ. d. alleg.
60. numer. 77. ad fin. Burat. deciſione 21.
& numero venteſimoprimo. Altera eſt prę-
ſentatio impropriè talis, quæ fit, quando
do ante omnia, patronus nominat perſon.

ſuo tempore inſtituendum ſub conditione ta-
cita, vel expreſſa, quatenus perſona nomina-
ta mox ante inſtitutionem ordinetur, talis enim
23 pręſentatio, ſeu nominatio, cum non tribuat ius
in re, admittitur, & eſt valida, ſi poſtea ille reci-
piat ordines, vt cenſuit Rot. coram Orano 19.
Nouembris 1584. & in vna Burgen. 19. No-
uembris 1588. coram Penia, teſte Barboſ. de
off. Epiſc. par. 3. alleg. 60. num. 77. in fin. Bu-
rat. d. deciſ. 21. num. 21. in fin. late Garz. de
Beneſ. d. par. 7. cap. 1. num. 28. 29. 30. vbi vide.
Ricc. in prax. for. eccl. par. 1. reſol. 51. num. 3.
vbi ſic ex mente Rotę reſpondet, dicens ex
aduerſo allegata eſſe intelligenda de præſenta-
tione proprie dicta, quando pręſentatus inſtitu-
tionem eſt recepturus, ſecus eſt, ſi poſt præſen-
tationem, ſeu nominationem expectatur con-
gruè, vt præſentatus legitime ordinetur: & ita
etiam ſentire videtur Viuian. d. tract. lib. 6. c. 1.
num. 15. ſi bene conſideretur, & hoc non vi-
detur habere difficultatem in caſu noſtro, vbi
fundator dixit præſentandum eſſe ordinatum,
vel ordinandum, ergo etiam ante ordinationes
ſuſceptos poteſt fieri præſentatio, & nemini eſt
dubium, quin in hoc debeat attendi tenor fun-
24 dationis, vt ſemper ſolet fieri, ex Bald. in conſ.
322. lib. 2. Alex. conſ. 170. num. 5. lib. 2. Alban.
conſ. 15. num. 4. inquit bene Ricc. in tract. de
nouiſs. prob. Iuriſp. reſol. 174. num. 1. Viuian.
d. tract. par. 1. lib. 4. cap. 2. num. 3. Rota apud
Farin. deciſ. poſth. 571. num. 2. in fin. par. 2. &
ego dixi in contr. 107. num. 43. & ita 3. & ita
3. ſal. 3.

E P I T O M E.

Simulationis exceptio an admittatur, vbi contractus eſt firmatus iuramento aſſertorio, & confirmatorio.

SUMMARIUM.

1 *Numeratio pecuniæ quibus verbis probetur.*

2 *Inſtrumentum eſt probatio euidens, & habet præſumptionem veritatis.*

3 *Inſtrumentum guarentigiatum quod nam dicatur.*

4 *Exceptio dotis non numeratæ non opponitur contra Inſtrumentum guarentigiatum.*

5 *Dotis receptæ confeſſio an noceat marito, vel etiam creditoribus.*

6 *Sponſus an poſſit donare ſponſæ pecunias, quas poſtea in dotem recipiat.*

7 *Donatio ſponſi facta ſponſę quando valeat.*

8 *Sponſus poteſt augere dotem ſponſæ ante nuptias.*

9 *Dotis augumentum quod nam dicatur.*

10 *Maritus poteſt facere augumentum dotis.*

11 *Marito licet ita augere dotem, vt augumentum non ſit donatio propter nuptias.*

12 *Maritus ſenex poteſt donare ſponſæ in augumentum dotis, & irreuocabiliter.*

13 *Donatio à viro ſene facta ſponſæ iuueni quomodo valeat.*

14 *Exceptio dotis non numeratæ quando ceſſet.*

15 *Confeſſio dotis receptæ quando non cenſeatur facta ſub ſpe numerationis.*

16 *Datum ex cauſa dotis non poteſt repeti.*

17 *Iurans, & ſoluens quando non poſſit repetere.*

18 *Donatio inter virum, & vxorem, vel dilata in tempus matrimonij eſt nulla.*

19 *Donatio inter virum, & vxorem iuramento confirmatur.*

20 *Donatio inter ſponſum, & ſponſam iure communi valet.*

21 *Statutum Regij prohibet donare ſponſæ, & vxori, & an verum ſit.*

22 *Donatio inter ſponſos an prohibeatur ſtatuto Regij.*

23 *Dos non eſt proprie ante matrimonium.*

24 *Vxoris appellatione non venit ſponſa.*

25 *Sponſa non comprehenditur ſtatuto de vxore loquente.*

26 *Statuti verba debent intelligi in proprio, & potiori ſignificatu.*

27 *Sponſa non venit nomine vxoris niſi per interpretationem extenſiuam.*

28 *Sponſa non comprahenditur nomine vxoris, in ſui præiuditium.*

29 Sta-

29 *Statutum Regij de donationibus propter nuptias non trahitur ab vno correlatiuo ad alíud.*

30 *Donatio propter nuptias poteſt fieri etiam poſt matrimonium.*

31 *Statutum Regij cap. 81. lib. 2. quomodo intelligatur.*

32 *Statuta Regij debent intelligi ſine gloſſatione.*

33 *Argumentum non valet à ſtatuto fauorabili ad odioſum.*

34 *Statutum vnum interpræatur aliud, & quando.*

35 *Statutum Regij de donationibus nuptialibus, intelligitur de donatione pura, & ſimplici.*

36 *Donatione prohibita non cenſetur vetita, quæ fit in augumentum Dotis.*

37 *Donatio cauſa matrimonij non eſt ſimplex, ſed ob cauſam.*

38 *Confeſſio dotis receptæ eſt executio donationis promiſſæ ob matrimonium.*

39 *Donatio facta à ſponſo ſene ſponſæ iuueni, eſt potius compenſatio, & remuneratio.*

40 *Statutum prohibens donationem ſponſæ non habet locum in ea, quæ fit ex cauſa matrim.*

41 *Statutum etiam vniuerſale non comprehendit cauſam dotis.*

42 *Statutum prohibens donationem, non comprændit iuratam.*

43 *Clauſula poſita in fine Inſtrumenti refertur ad omnia præcedentia.*

44 *Iuramentum confirmans donationem refertur ad expreſſam, non præſumptam.*

45 *Donatio reſultans ex confeſſione dotis receptæ non firmatur iuramento aſſertorio.*

46 *Donatio præſumpta ex confeſſione dotis receptæ validatur iuramento aſſertorio, & confirmatorio.*

47 *Simulatio non poteſt allegari, cõcurrente iuramento aſſertorio, & cõfirmatorio.*

48 *Clauſula iuramenti refertur ad omnia in Inſtrumento contenta.*

49 *Clauſula iuramenti ſe extendit ad omnia, quæ ex actu deſcendunt.*

50 *Expreſſum dicitur, quod colligitur ex verbis expreſſis.*

51 *Simulatus contractus non firmatur iuramento, & quando.*

52 *Contractus ſimulatus quando firmetur iuramento.*

52 *Iuramentum eſt perſonale quoad periurium, reale quoad obſeruantiam, ideo tranſit ad hæredes.*

53 *Donatio inter virum, & vxorem morte confirmatur.*

54 *Donatio morte confirmata non annulatur à ſtatuto prohibente legare.*

55 *Confeſſio de dote recepta eſt valida, ſecundum ſtatutum Regij.*

56 *Iuramentum duplex impedit exceptionem ſimulationis.*

57 *Clauſula pro iurato; operatur omnes effectus iuramenti, excepto periurio, & foro.*

58 *Clauſula pro iurato; non validat, quæ alias non valerent.*

59 *Simulatio ſemper opponi poteſt.*

60 *Sponſus poteſt dare ſponſæ pecunias, quas in dotem recipere debet.*

61 *Donatio facta ſponſæ valet.*

62 *Donatio ſolo conſenſu perficitur.*

63 *Fraude ceſſante, non adeſt ſimulatio.*

64 *Donatio ex cauſa dotis, vel matrim. nullas requirit ſolemnitates.*

65 *Simulatio de vno contractu ad alium quando fieri poſſit.*

66 *Clauſulæ: pro iurato: vis, & efficacia.*

67 *Decretum ducale de non iurando in contractibus, quando factum, & quid contineat.*

68 *Iuramentum poteſt præſtari quibuſcumq; verbis.*

69 *Iuramentum quomodo præſtetur, & an ſit neceſſe tangere Euangelia.*

70 *Iu-*

Stat enim præſumptio pro inſtrumento , vt
contineat veritatem,& ſit probatio euidens,ex
Bart. in l. 1. num.8. vbi Iaſ.num. 10. ff.de oper.
2 nou. nunt. Dec. conſ.36.num.6. late Menoch.
lib.2.præſump.44. numer. 1. 2. 3. & propterea
cum ex ſtatuto Regij lib.2. cap.22.inſtrumenta,
publica habeant guarantigiam , vt habet no-
ſtrum, ſtante pęna dupli, & clauſula iuramenti,
ex Gait.de credito. lib.1.cap.3. num.27. adeò
3 vt executioni demandentur, ſicut res iudicata;
ideo ſi Vir in tali inſtrumento confiteatur do-
tem habuiſſe,tunc dos ab eo pręſumitur nume-
rata , vt nulla exceptio non factæ numerationis
poſſit obijci,vt ex Bald.in l.vnica, num.4.C.de
priuil.dot. & in l.Pecuniæ, Cod.de ſolut. Abb.
4 conſ.73.num.4.lib.2. Bald. nouel.in l. 1.n.214.
vbi Soc.num.79. ff. ſol.matr. dixit pulchrè Me-
noch.lib.3.præſump.12. num.21. & præſump.
15.num.8.9. 10. vbi non dubitatur , quin hæc
cōfeſſio noceat marito,& ſolū dubitatur de cre-
ditoribus; Ideo cū hic non tractetur vllo modo
de pręiudicio creditorū,ſed tantū mariti,& eius
5 hæredum , contra quos ſtatutum prædictum
concedit executionem inſtrumenti,ſicut contra
debitorem , ſequitur eos eſſe reijciendos , quia
ex pręd ictis non poſſunt opponere exceptio-
nem non factę numerationis .

Sed demus, verum eſſe , quod exaduerſo ar-
ticulatur, ſponſum , ſecundo pręd ictum attuliſ-
ſe pecunias proprias , & eas dediſſe ſponſæ , à
qua poſteà illas accepit in dotem, vtiq; hoc non
eſt prohibitum,cum illas tradiderit ante matri-
monium , & ante nuptias factæ ſint dotales:
Hoc enim modo licet ſponſo augere dotem
vxori futuræ , & valet donatio ex cauſa augu-
menti dotis ante matrimonium ſacti , adeò vt
6 ea,quæ donat hoc modo vir futurus, iudicio de
dote peti poſſint,vt probat tex.in l.1.verſ. Prio-
re. vbi Bald.& Salicet. C. de donat. ante nupt.
& id pulchrè tradidit & Io: Campeg. in tract.
de dot.par.1.quæſt.52.num.1. verſ.ſecus , do-
cens quod ſi vir aliquid tradidiſſet vxori futu-
ræ, & demum ab ea illud donatum receperit in
7 dotem , quod valet donatio , idem tenet Bald.
nouel.eod.tract.par.10. ſub num.7. verſ. Dicas
etiam. vbi docet valere talem donationem , &
non poſſe opponi exceptionem non numeratæ
dotis etiam intra ſua tempora,& omnes admit-
tunt ſponſum poſſe augere dotem ſponſæ futu-
ræ, ſi donet ante nuptias , & non conferat per-
8 fectionem donationis in tempus nuptiarum
prohibitum, ſed ſic appellatur dotis augumen-
9 tum non autem donatio propter nuptias, vt la-
tè per Honded.conſ.48.num.9.10.& ſeqq.lib.
1. plenè,& Rugger.in conſ.20.num.5.6.18.19.
lib.2. vbi quod maritus poteſt facere augumen-
tum dotis,illudq. non differt à dote,& Cancer.
10 var.reſol.par.1. cap.9. nu.97. verſ. & licet,vbi
quod licet marito augere dotem ad effectum,
11 vt illa non ſubiaceat conditionibus donationis
propter nuptias,ſed vt mulier habeat eam ſibi,
& ſuis hæredibus præcipuam .

In caſu autem noſtro magna adfuit cauſa id
faciendi , quia d. D. Ippolita erat puella valdè
iuuenis , vir autem grandeuus , & quaſi ſenex,
quando enim maritus eſt ſenex reſpectu puel
læ,quam ducit, vel alio reſpectu deterioris con
ditionis, tunc ſi confitearur plus recepiſſe pro
dote,quam receperit,aut etiā dotauerit,vel ali-
quid promiſerit,tenet donatio, quia pręſumitur
12 facere animo remunerandi , & compenſandi
cum iuuentute, illudq. acquiritur vxori futuræ
irreuocabiliter, vt per Gloſ.in l.ſi voluntate.vbi
DD.communiter.C de dot.promiſſ.& de com
muni teſtatur Bald.nouel.tract.de dote.par.10.
num.7.verſ. vbi tamen limitat. Campeg. d.qu.
52. num.1. ad finem . Clar.in verbo Donatio.
quæſt.10. num.5. Curt. iun. conſ. 6. num.20.
lib.1. Pariſ. conſ. 86. nu.18. lib.3. Cęph.conſ
613.num.34.lib.4. Burſat.179. num.5.lib.2.
pulchre videntur Honded.d.conſ.48.num.19.
20.21.22. lib. 1. vbi pluries de communi teſta-
tur,quos ſequitur Menoch. d.præſump.12.n.4.
5. & ſeqq. latè etiam Mantic. d. tit.20. nu. 24.
alios allegat, & dicit, quod hæc donatio facta
puellę à viro ſene , ſic facta intelligitur , vt ma-
ritus voluerit vxori dotem de ſuo conſtitue-
re , & ſi ad eius reſtitutionem obligari; eamq;
13 dici factam ex cauſa remunerationis , & ſequi-
tur Cancer.d.c.9.ſub d.nu.97.

Et in hoc caſu non eſt quęrendum , an fue-
rit numerata pecunia vxoris propria,cum vali-
dè hoc modo donauerit , & non ſub ſpe futuræ
numerationis,quam ex pręd ictis non ſperabat,
14 cum donare intenderet ex cauſis pręd ictis , &
vt latè probat Andreol. contr.49. num.2. vbi
plurimos congerit , idq; confirmatur, quia re-
nuntiauit exceptionem non numeratę dotis,
cum iuramento de non contraueniendo quo
caſu ceſſat coniectura , quod fecerit ſub ſpe fu-
turæ numerationis , & præſumitur animus do-
15 nandi,vt in terminis dixit Campeg. in tract.de
dot.par.1. quæſt.52. verſ. quod intellige, Se-
raph. de iuram. priuil.60. num.15. Menoch. d.
præſumpt.12.num.17. Mantic. d.tit.20.nu.20.
verſ. & hæc confeſſio. latè Andreol.contr.for.
49. num.3. Vbi multos alios allegat. Quæ
procedunt a fortiori in caſu noſtro , vbi lo-
quimur de donatione facta ante matrimonium
ex cauſa ad augendam dotē,quam non eſt opus
iuramento confirmari ; ſed eſto, quod prohibi-
ta eſſet, tunc id fauore debitoris fuiſſet factum,
& ideo per iuramentum contractus firmare-
tur , propter quod dos eſſet reſtituenda vxori ,
nec ſoluta poſſet repeti , quia penes eam non
16 remaneret ſine cauſa , vt de communi teſtatur
Campeg.in d.tract.de dot.par.1.quæſt.54.n.1.
in fi. & num.2. verſ. Sed poſſet. vbi dicit, quod

non erit locus expoſitioni,quando eſt ex cauſa
donationis ſolutum, & verſamur in confeſſio-
ne de dote recepta facta a marito; & ita ſenſit
etiam Abb. in c.cum contingat.num.8.in prin.
de iureiur. & Chriſtoph. Porc.Inſtit. quibu:
alien.licet.in princ.num.10.verſ.ſecunda diffe-
rentia,& nouiſſimè ita ſenſit Ant.Corn.in tract.
de abſolu.iur.p.3.quæſt.14. nu.30. vbi docuit
non licere iuranti conuolare ad ſoluti repetitio-
nem, licet ſoluendo paruerit iuramento cum
17 teneatur ex contractu iuramento valida-
to.

Et ſane ſi verum eſt, quod donatio inter vi-
rum, & vxorem, quæ facta conſtante matri-
monio, vel dilata in tempus matrimonij eſt
nulla, & inualida,l. 3. §. ſciendum, & l. ſi ſpō-
ſus. §. ſi vxor. ff.de donat. inter virum, & vxor.
18 tamen iuramento confirmatur, & validatur, vt
communiter tradunt DD. in l. ſi quis pro eo,
19 vbi Bart. ff.de fid.inſtrum. Abb. & alij in d.c.
Cum contingat.de iureiur. Clar.in §. Donatio.
q.q.num.3. verſ. contrariam autem ſententiam
vbi infinitos congerit. Anchar. qq. famil.libr.
2.quęſt. 12. num.14. Seraph. de iuram. priuil.
20. num.23. & priuil. 71. num. 3. Ant. Corn.
d. tract. de iuram. par.1. quæſt.14. num.86. &
de communi teſtatur Ant. Corſet.in rep. Rub.
extra de iureiur. num.60.vbi plures allegat. la-
tiſſimè Borel.in ſumm. deciſ. par. 1. de iuram.
tit. 60. num. 122. Multo magis videtur dicen-
dum quod iuramento confirmetur donatio ante
matrimonium facta, & maximè ſi fuerit ob
cauſam augumenti dotis, quę non eſt vllo iure
prohibita, & ſi prohiberetur, adhuc iuramen-
tó confirmatur,ſecundum prædicta.

Neque dicatur, quod licet iure communi ſit
permiſſa donatio inter ſponſum, & ſponſam,
l. cum hic ſtatus. §.ſi ſponſam l.inter eos,de do-
20 nat. int. vir. & vxor. l. cum te, & l. ſequenti,
C.de donat. ante nupt. Corn. conſ. 124. colu.
fin. lib.4. Fenzon. ad ſtat.Vrbis,cap.135. num.
3. tamen prohibitam eſſe à Statuto Regij lib. 2.
21 cap.79. dum vetat huiuſmodi donationes vltra
certam ſummam, qui eſt caſus noſter.

Nam primò reſpōdetur illud Statutum non
loqui de donatione facta inter ſponſos ante
22 matrimonium perfectū, ſed de ea quæ fit inter
coniuges,celebrato iam matrimonio;Nam ſem-
per loquitur de vxore, & nunquam facit men-
tionem de ſponſo,'& ſponſa, per verba de futu-
ro, vt legere eſt in eo, in illis verbis: Si aliquis
acceperit vxorem, & ex ea habuerit dotem,
non habeat poteſtatem donandi vxori ſuæ, &
infra: Certum eſt enim quod ſicut ante matri-
monium non dicitur propriè dos, vt probat
23 tex.in l.3. ff. de iur. dot.ita propriè, & ſtrictè
non dicitur vxor, niſi poſt celebratum matri-
monium,& ideo ſponſa non venit appellatione
vxoris, & Statutum de vxore non trahitur ad
24 ſponſam, vt probatur per text. in l. In eo iure,
in princ. verſ. Hoc caput. ff.de ritu nupt.l. San-
cimus,C.de nuptijs. cap. Tertio loco, de præ-
ſumpt. Bald. in l. ſolet. §. quæ virum. ff. de his,
qui notant.infam. vbi dicit,quod etiam in fauo-
rabilibus ſtatutum de vxore non trahitur ad
25 Sponſam; Et hoc latiſſimè probat Tiraq.in tra-
ctat.poſt leges connub. l. 15. num.21. 22.23. &
ſeqq.vbi plurimos congerit, & reſpōdet omni-
bus, & eum ſequitur Tuſch. litera V. conclu.
385. numer.1. Ideo cum verba ſtatuti debeant
ſummi in proprio, & potiori ſignificatu, l. 1. §.
26 Quæ in perpetuum ff.ſi ager vectig.vel emphi-
th. l.1. §. Hæc autem.ff.de neg. geſt.c.ſi quem.
de ſenten. excom. & appellatione vxoris non
contineatur proprie ſponſa, ſed per interpre-
27 tationem extenſiuam, vt probat,tex. in l. ora-
tio, ibi,vt ſupleatur, vbi etiam Bald. ff. de ſpon-
ſal. ſequitur, quod Statutum prædictū loquens
de donatione facta vxori,non habeat locum
in ea, quæ fit ſponſæ, vt minus corrigat ius com-
mune, quam fieri poteſt; Non enim vxoris
nomine compręhenditur ſponſa in ſui præiudi-
28 cium, vt hæc benè probat Tiraq. d.l.15. num.
27.& ita in terminis præſētis ſtatuti videtur ſen-
tire Anchar.lib.1.q.27.num.6. vbi voluit, illud
nō poſſe trahi ab vno correlatiuo ad aliud,quia
29 ſtatuta Regij dicunt, intelligis ſecundum verū
intellectum, & ſinè gloſſatione,& ſubauditione
Cum igitur Statutum præſcriptum non com-
prahendat caſum noſtrum,non poteſt pars ad-
uerſa dicere hanc donationem ſeu dotis con-
feſſionem fuiſſe factam ſimulate, & in fraudem
d.Statuti. Nec à prædictis recedendū eſt, quia
ſtatutū prædictum faciat mentionem de dona-
tione propter nuptias, quia cum illa poſſit fieri
30 etiam poſt matrimonium, vt habetur in l.ſi con-
ſtante, Cod. de donat. ante nupt. & in §. eſt &
aliud,Inſtit.de donat. Vtiq; cum ſemper habeat
reſpectum ad vxorem, cui donatur, de ea dona-
tione intelligitur, quę fit poſt matrimonium;
quod nihil obſtare iam viſum eſt. Et ſimiliter
nihil obſtat prædictis aliud Statutum Regij
31 cap. 81. lib. 2. vbi ſtatuit confeſsionem factam
à viro de dote recepta ab vxore ante matrimo-
nium, vel eo conſtante, eſſe validam,& efficacē
quia potius iuuat noſtram intentionē,niſi enim
ſe declaraſſet hoc diſponere etiam de dote con-
feſſata ante matrimonium, vtiq, non habuiſſet
locum in ea, quia loquitur de vxore, quæ talis
non dicitur propriè ante matrimonium, & ſi
hoc voluiſſet in præcedenti, Statuto cap.79. id
ſciuiſſet diſponere, ſed omiſſum habetur pro
omiſſo, & cum ſtatuta Regij ſint intelligen-
32 da ad literam ſinè gloſſatione aliena à vera
verba proprietate, vt in lib.8.cap.17. diſpoſitio
huius ſtatuti in cap.81. non potem extendi ad c.
79. vt probatur ex Maſcard.de ſtatut.interpret.
concl.2. num.78. 79. quod multo magis dicen-
dum

Digitized by Google

dum eſt in caſu noſtro, quia ſtatutum de dote
recepta eſt fauorabile, illud vero de donationi-
bus eſt odioſum, & à iure exorbitans, & ideò
non valet argumentum à ſtatuto fauorabili ad
33 odioſum, quia odia ſunt reſtringenda, & fauo-
res ſunt ampliandi, c. Odia, de reg. iur. in 6. &
quamuis dici ſoleat vnum ſtatutum recipere
34 interpretationem ab alio, id tamen procedit
quando loquitur de eadem materia, vt per leg.
ſciendum, in princ. vbi Iaſ. qui ſatiſd. cog. iun-
cta Auth. Offeratur, Cod. de lit. conteſt. dixit
pulchre Mazzol. conſ. 74. num. 20. Sed hic ver-
ſamur in diuerſa materia, quia vnum ſtatutum
loquitur de donationibus, aliud verò de con-
feſsione dotis receptæ, ergo non valet argu-
mentum de vno ad altero.

Deinde reſpondetur, prædictum Statutum
Regij prohibens donationem fieri vxori, & vt
in eo, eſſe intelligendum de pura, & propria, &
35 ſimpliciter donatione, non verò de impropria,
ad text. in l. 1. vbi Bartol. & Imol. ff. de donat.
Bald. in Auth. eo decurſum, Cod. de donat.
ant. nupt. & in terminis ſic declarat Anchar. d.
q. 27. num. 7. quem ſufficit allegare. Sed ſic eſt
quod. nos non verſamur in donatione pura, &
ſimplici, ſed ob cauſam, & augumentum do-
tis, immo etiam in remunerationem iuuenilis
ætatis puellæ nubentis viro maturo, & ſine, vt
vidimus; Ideò omni reſpectu cenſenda eſt do-
natio ob cauſam, facta contemplatione matri-
36 monij, vt in puncto dixit Bertrand. conſ. 97.
col. 1. lib. 6. & latius Becc. in conſ. 20. num. 10.
& per totum, vbi etiam reſpondet contrarijs, &
plurimos allegat. Natt. conſ. 609. num. 11. Rol.
conſ. 41. num. 9. verſ. Sed præmiſſis, & conſ. 70.
num. 13. lib. 4. Menoch. conſ. 723. numer. 16.
Gratian. diſcep. for. 984. num. 22. latiſſime Al-
tograd. in conſil. 7. numer. 12. & ſeqq. vbi dicit
etiam hoc eſſe firmatum tot, & tantorum Pa-
trum auctoritatibus, vt nefas ſit ab hac opinio-
ne recedere. Communiter enim tenent DD.
donationem factam contemplationem matri-
monij non eſſe ſimplicem, ſed ob cauſam, vt tra-
37 dunt Coſt. conſ. 40. num. 29. Barboſ. de off.
Epiſc. alleg. 20. num. 18. Intrigliol. deciſ. 20. n.
6. 7. Cancer. var. reſol. lib. 1. c. 8. nu. 61. Alto-
grad. d. conſ. 7. n. 15.

Et ideo ſi verū eſt, quod in articulis exaduer-
ſo proponitur, ſcilicet, prædictum D. Fiſicum
promiſiſſe donare d. D. Ippolitæ dd. ducatonos
400. vt nuptiæ ſequerenter inter eos, ſequitur,
vt illa confeſsio dotis receptæ ſit executio po-
38 tius præcedentis promiſſionis, & donatio ob
cauſam, vt poſt Alberic. & Fulgoſ. dixit in pun-
cto Becc. in d. conſ. 20. num. 14. quod ſufficit ad
oſtendendum non fuiſſe ſimplicem donationē,
quod ſi addamus illam fuiſſe factam in remune-
rationem iuuenilis ætatis ſponſæ, multo magis
dicendum eſt non fuiſſe proprie donationem,
39 ſed permutationem, & compenſationem ſerui-
tiorum, vt poſt Abb. Socc. & Dec. dixit pul-
chre Rol. in conſ. 4. num. 11. & in conſ. 48. nu.
16. 17. lib. 1. pulchrè Mantic. de tac. & amb.
conu. lib. 11. tit. 20. num. 23. vbi docet, quod
hoc caſu non poteſt opponi exceptio dotis non
numeratæ, etiam ſi tempora largiantur, nec ex-
ceptio ſimulationis, quia hoc vere agitur, vt ſit
donatio. Ergo ſequitur, Statutum prędictum,
40 quod de donatione ſimplici loquitur, non ha-
bere locum in hac donatione ob cauſam matri-
monij, vt egregie tradit Hieron. a Lauren. in l. ſi
emancipat. num. 194. C. de collat. Bertaz. conſ.
ciuil. 28. num. 53. Menoch. 261. nu. 9. Peguer.
deciſ. 220. num. 2. 3. Altograd. d. conſ. 7. n. 16.
Dotis enim cauſa ſemper præcipua eſt, quam
41 idcirco ſtatutum loquens etiam per verba vni-
uerſalia non comprehendit, vt per Cyriac.
contr. 508. num. 38. lib. 3. Si igitur dict. ſponſus
potuit libere donare dict. eius ſponſæ ob augu-
mentum dotis, & ob cauſam matrimonij, non
eſt querendum, an ſimulatè fecerit, vel in frau-
dem dict. Statuti, quia vtroque modo licebat
ei ſuum tradere dict. ſponſę, ſiue per donationē
expreſſam, ſiue per confeſſionem dotis receptę,
in qua reſultabat donationis præſumptio, ſe-
cundum ſupradicta.

Tertio reſpondetur, prædictum Statutum
Regij de dotibus, & donationibus mulierum
non habere locum in donatione iurata, maxi-
mæ quia non facit mentionem de iuramento,
ſtante quod ſecundum omnes DD. Statutum
faciens ſimpliciter mentionem de aliquo actu,
42 non comprehendit actum iuratum, vt tradunt
Imol. & Abb. in c. Cum contingat. de iureiur.
Fulg. & Salicet. in Auth. Sacram. pub. Cod. ſi
aduerſ. vend. Io. And. in addit. ad Specul. in
tit. de probat. §. vt autem, verſ. Hæc autem
Alex. conſ. 39. in fin. vol. 3. late Borell. in ſum.
deciſ. par. 1. de iuram. tit. 60. num. 108. vbi mul-
tos congerit. Seraph. deciſ. 746. num. 6. Burat.
deciſ. 44. num. 4. par. 1. pulchre Seraph. de iu-
ram. priuil. 22. num. 41. 42. vbi in ſpecie tradit,
quod Statutum faciens mentionem de donatio-
ne ſimpliciter non comprehendit donationem
iuramento roboratam, ſed donatio de qua,
quęrimus, eſt iurata vigore clauſulæ pro iurato,
&c. poſitę in fine inſtrumenti, quæ refertur ad
omnia in inſtrumento contenta, perinde ac ſi in
43 omnibus eſſet expreſſa, vt per Marth. de clauſ.
par. 1. clauſ. 215. nu. 2. Anton. Corn. de iuram.
par. 1. quæſt. 6. num. 50. ideo non comprehen-
ditur in dict. Statuto, & valida cenſetur.

Nec obſtat, ſi diceretur hanc donationem
non poſſe iuramento validari, quia non eſt ex-
preſſa in inſtrumento, ſed præſumpta, quia de
illa conſtat ſolum per confeſſionem mariti facti
in dict. inſtrumento de dote recepta, ex qua
44 reſultat præſumpta donatio, quæ non validatur
iuramen-

Sed demus hanc donationem fuiſſe prohibi-
tam, & inualidam, tamen quia non fuit reuo-
cata à marito in vita, neque in morte, morte
ipſius confirmata remanſit, et ab vxore, ſoluto
53 matrimonio peti potuit, per tex. in l.2.Cod.de
dot. caut. non numer. l. Papinianus, vbi gloſſ.
Bartol. & DD. & l. cum hic ſtatus, vbi notant
omnes, ff. de donat. int. uir. & vxor. Clar. de
donat. quæſt.9. n.6. late Surd. conſ.171.n.16.
& in terminis Menoch. lib. 3. præſumpt.12. n.
38. Mant. d. titul.20. num.21. in fin. & ad rem
Bellon. conſil.4. num.4. num.8. verſ. Tamen
confirmatur morte, vbi dicit, quod cum non
fuerit à marito viuente reuocata, hæredibus
eius præiudicat.

Nec poteſt replicari hanc donationem non
poſſe morte confirmari, quia ex eodem ſtatuto
maritus prohibetur legare, vel relinquere vxo-
ri vltra certam ſummam, quia reſpondetur hoc
non dici proprie relictum, ſed eſſe tertiam ſpe-
54 ciem, quæ non eſt prohibita à ſtatuto, cum
prohibeat tantum relictum proprium per vlti-
mam voluntatem, vt notant Gloſſ. & DD. in l.
filię, C. fam. erciſcun. Bart. & alij in l. ſequens
quæſtio. de leg. 2. & in terminis pulchre Alex.
conſ.26.num.4. 5. lib.2. perbelle etiam Ruin.
conſ.44. n°25. lib.2. Rimin. iun.conſ.42. ſub n.
104. verſ. Licet .n. confeſſio morte confirme-
tur, lib. 1.

Non eſt igitur querendum de ſimulatione,
quia nulla fraus facta eſt legi, nec poteſt dici
contrahentes feciſſe per indirectum, quod dire-
cto facere non poterant, cum ſecundum præ-
dicta valida fuerit confeſſio dotis receptæ tam
55 de iure communi, vt dictum eſt, quam ex ſta-
tuto Regij lib.2.cap.81.ibi teneat, & efficax ſit:
cuius verba ſufficiunt ad excludendum hære-
des donantis. Cætera enim, quæ leguntur in
d. ſtatuto, poſita ſunt pro creditoribus, de quo-
rum præiuditio hic non tractatur; & quatenus
credatur ſimulata confeſſio, valida fuit donatio
ex ea reſultans, & præſumpta etiam ſine iura-
mento, cum fuerit facta ante matrimonium, vel
ſaltem morte fuit confirmata abſque miniſte-
rio iuſiurandi, vt probatum eſt.

Et quartus ius aliqua exaduerſo fiat in d. ſi-
mulatione, plene probatum eſt talem exceptio-
nem non poſſe opponi propter iuramentum
56 duplex aſſertorium, & promiſſorium, vt per
Claud. ad Bertaz. d. conſil.533. verſ. Verum,
& verſ. quod hoc caſu, vbi dicit non eſſe ad-
mittenda capitula ad probandum ſimulationē,
etiam cum clauſula, Saluo iure impertinētium,
& non admittendorum, vbi multos allegat.
Gabr. d.concl.3.num. 7. & latius Lamberteng.
de contract. mulier. gloſ. 8. in verbo Mariti,
nu.87. vbi pluries teſtatur de communi. Sera-
phin. d. priuil.71. n.76. Farin. de falſ. & ſimul.
quæſt.160. n.343. & quæſt.162.nu. 83. vbi in-
finitos congerit. Andreol. d.q.49.nu.6. & talis
clauſula iuramenti eſt talis efficaciæ, & valo-
ris, vt reddat actus alias reuocabiles, irreuoca-
biles, & nulla de cauſa ſubuertendos. Gloſ. in
l. ſi pecuniam, in verbo neceſſe, ff. de condi-
ction. cauſ. dat. Bald. conſil.482.num.8.vol.1.
Hieronym. Gabr. commun. concluſ. tit. de iu-
reiurand. concluſ.9. Et firmat contractum nul-
lum, ac facit illum valere, cap. quamuis, de
pacti in 6. cap. cum contingat, vbi Imol. de iu-
reiurand. idem Seraph. vbi ſup. priuileg. 61. &
alij, quos omitto.

Nec valet dicere hæc forte procedere, quan-
do in inſtrumento appoſitum fuiſſet iuramen-
tum formale, de quo loquuntur prędicti DD.
non vero ſi adſit tantum clauſula, pro iurato,
&c. vt hic; Nam reſpondeo, hanc clauſulam,
fuiſſe ſubrogatam in locum iuramenti formalis
tam aſſertorij, quod promiſſorij, & confirma-
torij, quo antiquitus Notarij vti ſolebant, eiſq.
prohibitum fuiſſe iuramentum formale contra-
hentibus præſtare, ſed loco ipſius ex Decreto
Ducali vtuntur d. clauſula pro iurato, &c. quæ
57 operatur omnes effectus iuramenti, excepto
periurio, & fori mutatione, ſeu cumulatione,
vt per Natt. conſ. 479. num. 12. & conſ. 480.
num.12.14. Rol.conſ.64.nu.35.36. lib.4. Burſ.
conſ.78. n.17. verſ. tertio lib. 1. Claud. ad Ber-
taz. conſ.480. litera A lib.2. Cyriac. controu.
322. n.35. & contr.537. n. 7. & ego dixi con-
tr.40. num.73.

Nec obſtat motiuum ſubtiliter excitatum,
quod ſcilicet clauſula prædicta non ſit apta va-
lidare actum, quia alias non valeret, nec ea, quę
58 ſunt ſtatuto Principis prohibita, ex Caſſan.cōſ.
7. n.20. Bellon.conſ.4. num.3. Surd.deciſ.154.
ſub n.14. Cyriac.contr.317.n.32.33. prout vi-
detur applicari caſui noſtro, vbi tractatur de ſi-
mulatione, cuius exceptio poteſt ſemper oppo-
59 ni, non obſtante renuntiatione, vel ſtatuto, vt
ex Farin. de falſit. q.162.n.17.35.

Nam reſpondetur, primo hic non poſſe dici
contractum fuiſſe ſimulatum, nec etiam in frau-
dem legis, vel tertij, quia dato pro vero, quod in
articulis exaduerſo probādum proponitur, ſci-
licet, maritu prædictū tradidiſſe pecunias d. D.
Ippol. ſponſæ ante matrimonium quas ſtatim
60 ab ea recepit in dotē, ſatis conſtat id à iure eſ-
ſe permiſſū per tex. in d.l.1.verb. Priore C. de
don.ant.nupt. Vnde, & efficitur vt illud ita do-
natū & in dotē poſtea datū donāti, poſſit repeti,
vt ſubijcit cit.l. 1. ibi, iud de dote peti poſſunt; &
concordat tex. in l. cōſentiente, eod tit. de do-
nat. ante nupt. & l. ſi res, in 2. reſp. ff. de iure do-
tium, & l. 1. C. de dot. caut. non numerat. & ſi
d. ſponſus eas donauit ſponſæ, vt per exaduer-
ſo articulatur, id fraudem nullam ſapit, cum
valida ſit donatio facta per ſponſum ſponſæ de
futuro, l. cum hic ſtatus §. ſi ſponſam de donat.

int. iur. & vno. nihil obſtante ſtatuto Regij de
dot. & donat. mulierum, quod ſatis oſtenſum
eſt habere locum ſolummodo in donatione in-
ter vir. & vxor. conſtante matrimonio; & pro-
62 pterea cum donatio prædicta ſolo conſenſu, &
traditione perficeretur, l. ſi quis argentum,
§.ſin autem,C.de donat. nihil ſimulate actum
poteſt dici in d. inſtrumento dotali, dum præ-
dicta ſponſa pecunias ſibi à ſponſo donatas ei-
dem tradidit in dotem. Hæc enim omnia ſibi
inuicem compatiuntur, & vbi non eſt fraus, ibi
non eſt ſimulatio,ex Farin. d. quæſt.162. n.59.
Nec enim fraus aliquo caſu præſumenda eſt in
actu,ad tex. l. merito, ff. pro ſoc. cum ſimil.ni-
ſi euidenter probetur ab eam allegante,etiamſi
excipiat, & reus ſit, leg.quoties,§. qui dolo, ff.
de probation. cum concordant. prout nec ſi-
mulatio præſumitur, ſed prorſus ceſſat cum po-
teſt capi alia interpretatio. Gulielm. de Cun.
in l.1. C. de his quib. vt indign. &c. & ibidem
Iacob.de S. Georgio n. 7. relat. et ſecut. à Pen.
63 deciſ.249.nu.3.& ſeqq. Immo etiam cum cau-
ſa ſimulationis in totum appareat labefactata,
dum actus a lege eſt permiſſus, & conceſſus,
ceſſabit prorſus ipſius ſimulationis ſuſpicio,
quoniam non exiſtente ſufficienti cauſa ſi-
mulandi, coniecturæ nihil releuant. Bartol. &
alij DD. in l. poſt contractum, ff. de donatio-
nib. idem Bartol. conſil.65. n.4.Rot. coram R.
P. D.meo Blanchetto in Mediolanen. Iuriſpa-
tronatus, 11. Decemb. 1577. & melius in ma-
teria donationis, Penia ſupracit.deciſ.249. n.1.
& 13. de incepſ. & propterea cum ſponſus do-
nauerit dictas pecunias ſponſæ ex cauſa augu-
menti dotis; & ex cauſa matrimonij, talis do-
natio non requirit inſinuationem, nec ſolemni-
tates requiſitas a ſtatuto in donationibus, ex
64 Rot.apud Farin.deciſ.recēt.377. n.5.p.5. Rot.
diuerſ. deciſ. 393.n.5.p.2.

Etenim, quæ exaduerſo allegantur de exce-
pt. ſimulationis, vt tolli non poſſit, & reddat a-
ctum ſemper nullum, procedunt in vera ſimu-
latione, quando partes ſic agunt in veritate, vt
nihil fiat, vel cōtrahūt in fraudē tertii vel legis,
quia tunc contractus ſimulatus non eſt contra-
ctus, vt per Farin.d.q.162.n.6.7.& multis ſeqq.
quod in caſu noſtro verificari non poteſt, vbi ſi
adeſt aliqua ſimulatio de vno contractu ad aliū,
illa eſt licita, & non punibilis: ſiquidem pote-
rat ſponſus noſter donare ſponſæ de futuro, &
65 ab ea ſic donata in dotem recipere, vt vidimus;
ideo ceſſant omnia, quæ de ſimulatione incul-
cantur, per Farin.d.q.161.nu.43. vbi alios alle-
gat, & ſic in caſu noſtro non fuit opus iuramen-
to, nec clauſula iuramenti ad validandu prædi-
ctum contractum, etiam ſi fuiſſet ſimulatus.

Sed eſto, quod opus fuerit iuramēto, eo quod
tractetur de dote confeſſata, ex qua reſultat do-
natio præſumpta in fraudem legis vetantis do-
nationem inter coniuges, vel ſponſos, quam vá-
lidari iuramento ſatis viſum eſt, non expectata
etiam morte Donatoris, vt per Seraph. de iu-
66 ram. priu.71. n. 47. vtiq. validabitur per clau-
ſulam, Pro iurato, &c. quæ operatur omnes ef-
fectus iuramenti ex decreto principis, perinde,
ac ſi in veritate iuratum fuiſſet, vt per Claud. ad
Bertaz. d.conſ.480. litera A, vbi plene.

Neque id impugnant Caſſan.d.conſ.7.n.20.
& Bellon.d.conſ.4.n.3.quos ſequitur Cyriac.d.
loco. Illi enim ne verbum quidem faciunt de
illa clauſula Pro iurato, &c. quæ habet fomen-
tum a lege Principis. ſed de quodam volunta-
rio ſine tactu Euangeliorum, quod nolunt fir-
mare actus prohibitos, vt eſt donatio inter pa-
trem, & filium, niſi iuramentum fiat cum tactu-
ra Euangeliorum, quod nec uerū puto, nec ca-
ſui noſtro poſſe applicari.

Sed quidem hodie in inſtrumentis, clauſula
Pro iurato, &c. non apponitur ex ſola contra-
hentium voluntate, ſed ex quadam neceſſitate,
vetante Principe notarijs ſe rogare de iuramē-
to formali, & cum Princeps auctorizauerit hanc
clauſulam, ſtatuendo, quod vigore illius inſtru-
menta ſint eiuſdem roboris, & efficaciæ, quibus
iuramenti appoſitione eſſent, & non aliter, ac ſi
67 contrahentes manibus tactis ſcripturis iuraſ-
ſent, vt legitur in d. Decreto facto de menſe
Maii 1598. Sequitur non eſſe neceſſe tangere
Euangelia, aut ſcripturas, quia nulla reperi-
tur data fotma circa conceptionem verborum:
68 vnde poterit præſtari quibuſcumque verbis,
vt poſt Octau. Simoncel. in tractat. de Decret.
lib.3.tit.8.n.150.dixit Claud. ad Bertaz. d.cōſ.
480. liteta A, verſ. quod tanto clarius.

Immo ſicut non eſt opus ſcripturarum tactu;
ita nec requiritur in ipſo expreſſio, ſeu formali-
tas verborum, pro vt verius, & receptius vo-
luerūt DD. de cōmuni teſtantes, vt per Ioſeph.
Ludou. Comm. concl.21. per tot. & Menoch.
relatus ab eodē vbi ſup. docet, quod Notarius
qui ex conſuetudine poteſt apponere clauſulas
conſuetas, adhuc poterit vigore dictę conſuetu-
dinis apponere iuramentū, quod ipſemet latius
confirmat ibid. Et ſupracit. Claud. ad Bertaz.
vbi ſup. adhuc, etiam dicit, quod lex poteſt
fingere aliquod, quod in facto non eſt verum, &
illud, quod fingitur, habet iuris effectū, perinde,
ac ſi in veritate eſſet, & ideo d. clauſula, Pro iu-
rato, &c. quæ dicitur iuramentū fictum, habet
eamdem efficaciam iuramenti, ac ſi iuratū fuiſ-
ſet, ſtante Decreto, de cuius validitate non eſt
dubitandum, vt ibidem d. Claud. probat.

Et ſane non eſt in vſu, quod iuramentū præ-
ſtetur tactis euangelijs imo nihil refert ſi dica-
tur ad Sancta Dei Euangelia, vel aliquod pro-
mittatur ſub fide, vtrumque enim habet vim
69 eiuſdem iuramenti, ſecundum Archid. Io. And.
& alios in c.1. de ſepul. in 6. quos ſeq. Fel. in c.
2. de

2. de ſponſ. & pulchre tradit Bertaz. in repet.
l. ſi quis maior. nu. 485. C. de tranſact. & ideò
non requiritur ſolemne iuramentũ per tactum
Euangeliorum ad validandum actum aliàs nul-
lum, & ſufficit iuramentum ſimpliciter præſti-
tum, & in forma communi poſitum etiam in
fine inſtrumenti, quod ad inſtar clauſulæ ge-
neralis defertur ad omnia præcedentia, & ha-
bet vim confirmandi omnia confirmabilia
70 etiam ſi contractus eſſet nullus, vt latè do-
cet Seraph. de iuram. priuil. 49. num. 36. verſ.
Ego vero, & numer. 37. 38. 39. & ſequent.
vbi id probat multis rationibus, & auctorita-
tibus, & dicit, quod ſi aliter diceremus, ſub-
uerterentur infinita priuilegia iuramenti, quod
non eſt dicendum, & quamuis in delatione
iuramenti ſoleant tangi aliquæ ſcripturæ, ta-
men id non eſt neceſſarium; quia adhoc, vt
contractus roboretur iuramento, ſufficit id
fieri per inuocationem Dei, abſque tactu alicu-
71 ius ſcripturæ, vt probatur in leg. ſi quis ma-
ior. ibi inuocato Dei omnipotentis nomine,
vbi communiter DD. & præcipuè Bertaz. nu.
539. 540. vbi de communi teſtatur. C. de tranſ.
& probatur in c. & ſi expreſſus. de iureiur. &
poſt Abb. dixit Ant. Corſet. in repet. Rub.
extr. de iureiur. num. 8. vbi probat, quod in
iurando non requiritur tactus ſcripturarum,
niſi hoc lex dicat, vel conſuetudo requirat, Er-
go multo minus requiritur tactus Euangelio-
rum, & ideo paria ſunt iurare per Deum, vel
per Sancta Dei Euangelia. Farin. quæſt. 160.
num. 376. Ideo hoc idem debet operari clau-
ſula, pro iurato, &c. quę habet vim firmandi, vt
legitur in dicto Decreto, ibi: per ſolemnem ſti-
pulationem firment; quod verbum aptum eſt
72 ad confirmandum etiam actum nullum, vt
probatur in capitulo ſecundo, de pact. in 6. &
cap. Præſentiam. de teſt. & cap. in præſentia
de probat. & ad rem facit Seraphin. dict. pri-
uil. 49. numer. 39. in fin. & id etiam ſatis col-
ligitur ex Claud. ad Bertaz. dict. conſ. 480.
littera A. vbi voluit, minorem, qui alias nul-
liter contraxiſſet, niſi iuraſſet, ita obligari,
apponendo in contractu d. clauſulam, Pro iu-
73 rato, &c. ac ſi iuraſſet. Cyriac. contr. 322.
numer. 35. vbi docet hanc clauſulam ita ope-
rari, ac ſi formaliter, & realiter fuiſſet iura-
tum.

Et hoc mirifice declarauit Natt. dict. conſ.
480. numer. 14. vbi dixit, quod conſuetu-
do poteſt alternare formam iurandi, & iura-
mentum præſtitum ſecundum illam formam
habet eaſdem vires, ac ſi eſſet præſtitum ſe-
cundum formam antiquam, & ideò poteſt
etiam tribuere quibuſdam verbis appoſitis in
contractu omnes vires, & efficaciam iuramen-
ti, & ſi hoc poteſt conſuetudo, poteſt etiam
Decretum Principis, & de communi teſtatur;

Ergo d. clauſula Pro iurato, &c. erit apta
firmare actum nullum, ſicut iuramentum in cu
ius locum ſubrogatur. & ideo ſapit eius na-
74 turam. §. fuerat. Inſtitut. de act. l. filiæ ſuæ
§. Titia. de condit. & demonſtr. l. ſi eum
§. Iniuriar. Si quis caut. l. Res in dotem. de
Iur. dot.

Et ſanè dum Doctores affirmant hanc clau-
ſulam habere vim, & omnes effectus iura-
menti, vtique probant etiam habere effica-
ciam confirmandi actum nullum, prout ha-
bet iuramentum, quia qui dicit omne, nihil
excludit. leg. Iulianus, de leg. 3. l. Pęnales. §.
finale. ad l. falcidiam. Et dudum Doctores
75 excipiunt ſolum periurium, & fori cumula-
tionem, vtique in alijs certam firmant regu-
76 lam, leg. Nam, quod liquide, vbi Bart.
de pen. legat. l. quæ teſtamento. paragr. Mu-
lie. de teſtam. & in Auth. de non alienan. §.
Vt autem. cum vulg. ſic ad rem Cyriac.
d. contr. for. 322. nu. 36.

Et pro nihilo æſtimanda eſt Surdi conſi-
deratio, quod ſi hæc clauſula Pro Iurato, &c.
confirmaret actum nullum, ſtatuentes indu-
xiſſent remedium ad roborandum ea, quæ
ab eis prohibita ſunt, & contingeret alia ſta-
tuta; Nam reſpondetur in hoc Decreto men-
tem Ptincipis non fuiſſe tollere efficaciam iu-
ramenti, quam habet in confirmando actum
nullum; habet enim hanc virtutem in his, quæ
principaliter prohibentur ob priuatam vtilita-
tem, licet ſecundario etiam concernant publi-
77 cam, vt in capit. cum contingat. de Iureiur.
capit. quamuis. de pact. in 6. Guttier. de iur.
confirm. parte prima, capit. 16. numero ſecun-
do. Sed cauſa finalis fuit euitandi periuria,
& conſequenter tollendi anſam iudicibus Ec-
cleſiaſticis trahendi cauſas laicorum ad ſuum
forum, & quod iuramentum faciat de foro
Eccleſię, vt in cap. finali. de for. compet. in
78 6. Et cum hæc ratio ſit expreſſa in ipſo De-
creto in eius proemio, ibi: ad euitanda pe-
79 riuria; ſequitur cenſendam eſſe finalem, per
text. in l. finali. vbi Doctores. de hæred. inſti-
tuen. Ideò ſublato periurio nihil immutatum
eſſe in reliquis cenſendum eſt, prout legitur in
eodem decreto, dum voluit hanc clauſulam
habere eamdem efficaciam, ac ſi contrahen-
tes manibus tactis ſcripturis iuraſſent, Sed ſic
eſt, quod iuramentum actuale firmat contra-
ctum nullum, ergo etiam firmatur per hanc
clauſulam, quia qui vult conſequens, vult
omne neceſſarium antecedens, & è contra, l.
2. ff. de Iuriſd. om. Iud. §. nõ licet. in fin. Inſtit.
quibus ex cauſ. manumit. licet. Et conſidera-
to d. Decreto, non poteſt in aliqua parte elici
mentem fuiſſe conditoris, tollere clauſula iura-
menti hanc vim, vel ei denegare virtutem
confirmandi actum nullum; Ergo non poſſumus

81 à nobiſmetipſis inducere hanc præſumptio-
nem, quia actus agentium non operantur
vltra eorum intentionem, l. Non omnis, ff.
ſi cert. pet. l. obligationum, §. Non ſatis, de
act. & obligat. l. ſi abſentis, Codic. ſi cert. pet.
& donec doceatur de exceptione, ſtandum
eſt regulæ generali, quod hæc clauſula ha-
beat eamdem vim, quam habet iuramentum
formale, & reale, Natt. d. conſ. 480. num. 12. Ci-
pria. d. contr. 322. nu. 35.

Nec in iure ciuili habeatur pro inconuenien-
ti, quod aliquis actus ſit regulariter prohi-
bitus, & tamen detur eodem iure aliquod re-
medium ad illum validandum, prout euenit in
contractibus Minorum, qui ſunt inualidi abſq;
decreto iudicis, & alijs ſolemnitatibus, vt in l. ſi
82 quidem. Cod. de præd. Minor. & tamen hu-
iuſmodi contractus etiam inualidi accedente
iuramento validantur, vt in Auth. Sacram. pub.
83 vbi gloſſ. & DD. C. ſi aduerſ. vend. vbi om-
nes hoc notant, & ita tradit Scraph. priuil. 61.
num. 1. & num. 4. Ergo idem dicendum eſt in
clauſula, pro Iurato, &c. quæ iuramento æqui-
paratur; Si enim Princeps noluiſſet eam con-
firmare contractum nullum, hoc ſciuiſſet expri-
mere, prout ſæpè ſtatuentes ſolent tollere vires
iuramenti, præſumendo illud dolo, vi, & metu
ext ortum; & propterea tum id non fuerit expli-
catum in d. Decreto, nec Princeps declaraue-
rit mentem ſuam, cenſetur voluiſſe hanc clau-
ſulam operari omnem affectum iuramenti, ac
ſi tactis corporaliter ſcripturis fuiſſet iuratum,
vt inquit Roland. in dict. conſ. 69. num. 35. in
fin. lib. 4.

Vide Doctores, qui tractant de hac clau-
ſula pro iurato, &c. dicunt eam operari omnes
effectus iuramenti, & loquuntur etiam in caſu,
vbi oportet per eam validari contractum alias
nullum, vt videre eſt apud Claud. ad Bertaz.
84 d. conſ. 480. littera A. vbi loquitur de iura-
mento Minoris, qui dixit ſe maiorem, &
contraxerat ſine ſolemnitatibus, & dicit, quod
hoc decretum ſic ligat minorem ac ſi iuraſſet:
Et ſanè ſi hæc clauſula non haberet effectum
actus confirmatorium, prout habet iuramen-
tum, vt plurimũ ſeruiret de vento, & non poſſet
verificari illud, quod tradunt Doctores, nil in-
tereſſe, an iuretur tactis ſcripturis, vel appona-
tur d. clauſula, vt per Natt. d. conſ. 480. nu. 12.
Rol. d. conſ. 69. num. 35. Cyriac. d. contr. 322.
num. 35.

Hinc cognoſcimus nihil obſtare, quod tradi-
tur à Surd. deciſ. 208. num. 4. 5. quem ſequitur
Cyriac. contr. 232. numer. 32. & contr. 215.
85 num. 15. 16. dum dicit hanc clauſulam, pro
iurato, &c. nihil operari, vbi iuramentũ non vali-
dat contractum, ſed ſeruatur ob periurij me-
tum, quo caſu etiam heres poteſt impugnare
contractum: Nam hoc admitto, & procedit
quando iuramentum eſt de re illicita, vel con-
tra bonos mores, tunc enim non obligat niſi
ob metum periurij, velut in eo, qui promiſit
ſoluere vſuras, eo enim caſu ceſſante periurio,
86 ceſſat obligatio, vt per c. Tuas. de vſur. &
capit. primo, & cap. Debitores. de iureiur. tra-
dunt Doctores in dict. cap. 1. vbi Abb. nu-
mero duodecimo, verſ. Non. enim. vbi etiam
Felin. num. 26. de iureiur. Farin. q. 160. nu. 368.
& nu. 371. in fine.

Secus eſt, quando contractus vallatur iura-
mento, & etiam ſi alias eſſet nullus ob ſta-
tuti prohibitionem, vel ob defectum ſolemni-
tatis, & non eſt ex ſui natura de re illicita,
& turpi: Tunc enim certum eſt, huiuſmodi
contractum alias nullum adiecto iuramento
validari, per tex. in dict. capitulo ſecundo
87 de pact. in 6. & in Auth. Sacram. pub. vbi
gloſſ. Bart. & Doctores, Codic. de Sacroſan.
Eccl. Abb. in dict. cap. Cum contingat, nu-
mer. 8. & ſequentibus. pulchre Campez. in
tractat. de dot. quæſtione vndecima, numero
quarto, vbi dicit ab hac opinione non eſſe
recedendum in iudicando, & conſulendo. Fa-
rinac. dict. quæſt. 160. numer. 235. & 242. Bo-
rell. in ſum. deciſ. parte prima tit. 60. num. 108.
118. 122. vbi plurimos congerit.

In his terminis non obſeruatur contractus
ob ſolum timorem periurij, ſed quia etiam
recepit validitatem a iuramento, ex quo cum
oriatur duplex obligatio, vna perſonalis ad
periurium, altera realis ad obſeruandum con-
tractum, quæ etiam tranſit ad heredes, vt
inquit Campez. dict. queſtione vndecima nu-
88 mero quarto Farin. dict. quæſt. 160. numer.
117. Sequitur, quod ceſſante periurio adhuc
tamen contrahentes teneantur ſeruare con-
tractum iam factum validum, niſi ex alio ca-
pite oſtendant eſſe doloſum, vel meticulo-
ſum, vt tradunt Doctores in dict. capit. pri-
mo. vbi Abb. & Fel. de iureiur. Ergo ſicut iſto
caſu, quamuis eſſet periurium forte per abſo-
lutionem, non tamen ceſſat validitas con-
tractus prius acquiſita, ita noſtra clauſula
pro iurato, &c. licet non inducat periu-
rium, inducet tamen validitatem contra-
ctus, cum ſolita ſit operari omnes effectus
iuramenti, excepto periurio, & hoc non ne-
gat Surd. d. deciſ. 208. num. 5. verſ. Ex quo.
vbi teſtatur Senatum ſeruare hanc diſtinctio-
nem.

Et ſanè id probat praxis communis, dum
quis abſoluitur a iuramento, maximè ad effe-
89 ctum agendi, vel excipiendi, quoniam cum
multis ſint effectus iuramenti, vno ſublato, ve-
lut periurio cæteri adhuc remanent in ſuo robo-
re; Nam, vt notum eſt, per hanc abſolutionem,
quis habilitatur à periurio, & ex hoc capite ceſ-
ſat vinculum iuramenti, ſed contrahens rema-

net

Digitized by Google

net obligatus quoad obſeruantiam contractus iam validati, & talis abſolutio, excepto periurio, non tollit alia vincula iuramenti, vt ex
90 l. Hæc ſcriptura. vbi Bald. numer. 2. Soc. Sen. numer. 3. verſ. Aliquando. de condit. & demonſtr. Ang. conſ. 160. numer. 3. Couar. var. reſol. libro primo cap. 4. num. 6. Afflict. deciſ. 220. num. 9. in fin. Natt. conſ. 166. num. 24. verſ. Nam Baldus, lib. 1. Tuſch. littera A. concluſ. 56. num. 24. 25. 26. 27. pulchre Pereg. conſ. 53. num. 19. & conſ. 77. num. 4. lib. 1. Latius Borel. in ſum. deciſ. lib. 1. tit. 61. numer. 19. vbi plurimos congerit, & ita fuiſſe concluſum in Rota Bononienſi, tradit Petr. Benintend. deciſ. 14. num. 45. & concordat Crauet. in conſ. 7. numer. 7. latè Burat. deciſ. 44. num. 7. par. 1. Sicut ergo ſublato periurio per talem abſolutionem adhuc iuramentum ſuſtinet validitatem actus, ita dicendum eſt de hac clauſula noſtra Pro iurato, &c. vt operetur ſuum effectum in validando contractu, licet non poſſit inducere periurium.

Sed ſic eſt, quod nos verſamur in caſu, vbi contractus poteſt iuramento validari, Nam dato etiam verum eſſe, quod illa confeſſio dotis receptæ importet donationem inter coniuges, vel ſponſos prohibitam, adhuc certum eſt illam poſſe iuramento confirmari, & validari, vt latiſſime tradit Borel. d. tit. 60. num. 122. 124. vbi teſtatur hanc opinionem omnium ſenſu eſſe receptam.

Non obſtat motiuum, quod exceptio ſimulationis, & non numeratæ pecuniæ ſint de illis, quæ poſſunt opponi contra inſtrumentum iu-
91 ratum ob ſolum metum periurij, per tex. in l. finali. Cod. de non num. pecun. vbi Bart. & alij Doctores.

Nam reſpondetur, hic non tractari de receptione non numeratæ pecuniæ, quia pars etiam aduerſa confitetur factam fuiſſe pecuniæ traditionem, ſed vult probare pecunias ſponſo in dotem traditas à ſponſa fuiſſe per ſponſum illi donatas iuxta tractatum præcedentem, vt habetur in proceſſu fol. 98. Articuli enim à parte
92 aduerſa producti contra eam plenè probant ſecundum Caſtrenſ. & Iaſ. in l. Iudices. in fin. Cod. de Iuditijs. Ergo non eſt quærendum de huiuſmodi exceptione, cui pars aduerſa nullo modo innititur.

De ſimulatione vèro non poteſt queri, quia pars ipſa dicit, d. Sponſum hoc ficto modo habuiſſe intentionem donandi dd. pecunias ſponſę, prout fuerat tractatum, ſicut exaduerſo articulatur, vt in proceſſu d. fol. 98. Sed reſpondetur prout iam dictum eſt, hanc non eſſe ſpeciem ſimulationis, ſed contractus veri, & permiſſi à iure, cum poſſet ſponſus ita donare ſponſæ, vt donata accipiat in dotem, vt probatur in d. l. 1. §. Priore, Cod. de donat. an. nupt. Ergo

fruſtra de ſimulatione quærimus, cum nihil ſimulatum fuerit, etiam ſi vera ſint, quę exaduerſo articulantur.

Secundò reſponſum fuit, quatenus hęc poſſit dici ſimulatio, eam non eſſe illicitam, neq; prohibitam, cum Sponſus poſſit donare ante matrimonium eius ſponſæ, & tam ſimpliciter, quam ob cauſam, nihil obſiſtente ſtatuto Regij d. lib. 2. cap. 79. quod non loquitur de donatione facta, & completa ante matrimonium, vt ſatis probatum eſt, & ideò quæ exaduerſo inculcantur, non procedunt in ea ſimulatione, quæ fit licite ab vno contractu ad alium a iure per-
93 miſſum, vt per Farin. d. quæſt. 162. num. 43. Et quatenus de alia ſimulatione ageretur, iam viſum eſt eam non poſſe opponi, quando contractus eſt firmatus duplici iuramento aſſertorio, & promiſſorio, vt hic ob clauſulam prædictam pro iurato, &c. vt vidimus.

Nec obſtat aliud motiuum, quod abſolutione petita poſſit Iurans opponere ſimulationem, vt per Farin. d. q. 162. num. 89. 90. tum
94 quia loquitur in caſu, vbi interuenit ſolum iuramentum aſſertorium, quod non validat contractum, niſi ob metum periurij; Secus eſt, vbi interuenit etiam promiſſorium, per quod firmatur contractus etiam nullus, vt vidimus, & ſic ceſſante etiam periurio nihilominus contrahentes remanent obligati ad obſeruandum contractum, niſi probetur dolus, metus, vel turpitudo, vt ex Curt. Sen. conſ. 65. in fin. pulchre dicit Tuſch. littera A. concl. 56. num. 19. verſ. Videas. Ergo idem dicendum eſt, quando apponitur clauſula Pro iurato, &c. quæ licet non inducat periurium, firmat tamen contractum.

Non obſtat aliud motiuum, quod Decretum Ducale ſuper dicta clauſula Pro iurato, &c. loquatur tantum de inſtrumentis, & actibus de Iure ſubſiſtentibus; Nam reſpondetur per hanc declarationem nimis reſtringi dictũ Decretum, quod fuit generale, & voluit eam clauſulam operari omnes effectus iuramenti, excepto periurio, & cum fuerit ſubrogata loco iuramenti in vniuerſum, quod pręſtari ſolebat à Notarijs tam ſub forma aſſertorij, quam promiſſorij, non eſt reſtringenda præter intentionem ſtatuentis, vt prædicta poſſunt colligi ex Natt. dicto conſ. 480. numero 12. 14. & Claud. ad Bertaz. d. conſ. 480. littera A. Ideo cum decretum loquatur in gene-
95 re, operatur ſuum effectum in qualibet ſpecie, ac ſi quælibet ſpecies fuiſſet expreſſa, ad tex. in l. ſi duo, in fin. vbi Bart. de adminiſtr. tut. l. omnes, Codic. de præſcript. 30. an. Crauet. conſ. 162. num. 2. Becc. conſ. 80. num. 7. Tuſch. litera I. concl. 524. num. 79. Immo vt viſum eſt, ipſum Decretum ſatis pro-
96 batur, velle dare per hanc clauſulã robur etiam

contractibus inualidis, per illud verbum: firment: quod ad rem oſtendit, contractum nullum iuramento validari, vt in cap. 2. de pact. in 6. cum alijs ſupra adductis: Et ad rem dici poteſt, quod vbi lex non diſtinguit, nec nos deſtinguere debemus, & generaliter loquens, generaliter eſt intelligenda, ad tex. in l. de metis, ff. de publician. l. proſpexit, ff. qui, & à quibus.

Non obſtat abſurdum conſideratum, quod plura ſpecialia inducerētur, & iuramentum ſuppleret plures defectus, ſi hæc clauſula confirmaret non ſolum contractus confirmabiles, ſed etiam alios, qui ſolum metu periurij ſeruantur, vt contractus ſimulatus. Nam reſponſum eſt, nos non verſari in hoc caſu; ea enim, de quibus tractamus, non ſunt talia, vt ſi iuratum eſſet, obſeruanda eſſent ob metum tantum periurij, ſed vel per ſe etiam valida eſſent, vel ſaltem iuramento confirmatentur, vt vidimus. Non enim omnis contractus ſimulatus eſt huiuſmodi naturæ, vt accedente iuramento ſeruetur ob ſolum metum periurij; Nam ſi fiat ſimulatio de contractu ualido ad alium validum, vel quod ſaltem iuramento validari poſſit, vt in caſu noſtro ſatis probatum eſt, tunc contractus ſeruatur non ob metum periurij, ſed quia ex ſe validus eſt, vel quia iuramento validatus fuerit; Ergo hoc idem operari poteſt hæc clauſula noſtra, etiam ſi plura ſpecialia concurrerènt, quia vnum veniret in conſequentiam alterius, quo caſu plurium ſpècialium concurſus toleratur, vt per text. in l. ſub conditione, ff. de ſolut. & in §. Si ab hoſtibus. Inſtit. quibus modis ius patr. pot. ſol. dixit Bart. in quæſt. 1. quæ incipit. Lucanæ Ciuitatis. in fin. verſ. Ad decimum. Tuſch. cum concl. 360. numer. 23. Ex quo non eſt inconueniens, quod iuramentum ſuppleat plures defectus, ſi tendant ad eumdem finem, vel in conſequentiam, prout vidimus in donatione facta inter patrem, & filium vltra quingentos aureos, quæ eſt inualida duplici ex cauſa ſcilicet ob defectum inſinuationis, & quia prohibetur inter patrem, & filium, & tamen accedente iuramento validatur; & conſequenter iuramen-
98 tum ſupplet plures defectus, vt poſt Aret. conſ. 12 in ſecundo dubio, & Abb. in conſ. 8. in ſecundo dubio. lib. 2. dixit pulchrè Dec. conſil. 414. num. 16. 17. Rimin. iun. Inſtit. quib. alien. lic. in princ. num. 250. Seraph. priuil. 83. num. 49. verſ. Sed in contrarium. & hanc opinionem ſequitur Rota teſte Seraph. deciſ. 801. num. 5. Mancin. de iuram. par. 4. eff. 1. quæſt. 3. num. 16. 18. vbi teſtatur de veriori ſententia. Et hoc non habet difficultatem, quando forma iuramenti eſt ampla, velut ſi iuratum ſit omnia, & ſingula attendere, & non contrafacere, &c. Tunc
99 enim iuramentum ſupplet omnes defectus, vt ex Bart. in l. 2. col. 3. Cod. de reſcinden. vend. Alciat. in c. Cum contingat. num. 130. de iureiur. Riminal. iun. d. loco numer. 259. Crauet. conſ. 7. num. 4. & conſ. 114. num. 9. & de communi reſtatur Seraph d. priuil. 83. numer. 49. verſ. Aliquando, & tertio, Farin. d. q. 160. num. 257. Seraph. deciſ. 1184. num. 15. Rota apud Farin. deciſ. 165. numer. 3. par. 1. in recent. latè Mancin. de iuram. par. 4. eff. 1. quæſt. 3. num. 20. vbi plures adducit, & teſtatur Rotam ita iudicaſſe. Ergo hoc idem dicendum eſt in hac noſtra clauſula, quæ operatur omnes effectus iuramenti.

Non obſtat, quod ſaltem in iuramento aſſertorio non prohibeatur dici de ſimulatione, quia illud in tantum ſeruatur in quantum inducit metum periurij, quod ceſſat in clauſula pro iurato, &c. Nam reſponſum eſt, quod in caſu noſtro concurrit duplex iuramentum, ſcilicet, aſſertorium, & promiſſorium, vt hic. Tunc enim ſeruandus eſt contractus non ſolum ob metum periurij, ſed etiam quia iuramento fuit confirmatus, vt vidimus hic; Et quæ in contrarium allegantur, procedunt ſi promiſſio contineret aliquid contra bonos mores, vel turpe, quod in caſu noſtro verificari non poteſt; Ideò ſicut duplex iuramentum tollit exceptionem ſimulationis, vt vidimus, ita etiam efficit clauſula per iurato, &c. quæ eſt eiuſdem efficaciæ.

Non obſtat, quod ſaltem hæres iurantis poſſit dicere de ſimulatione contractus, maximè
100 contra participem ſimulationis, quia ad eum non tranſit effectus periurij, ex Seraph. priuil. 59. numer. 29. Nam ex prædictis colligitur reſponſio, quia id forte procedit in contractu ſimulato, qui ſeruatur ſolum ob metum periurij, non verò ſi ille contractus fuerit etiam iuramento firmatus, vt hic ob duplex iuramentum aſſertorium, & promiſſorium, & alijs rationibus iam adductis. Tunc enim etiam hæres tenetur ſeruare contractum, quia licet iuramentū
101 non tranſeat ad heredem, quoad periurium, tranſit tamen quoad obſeruantiam; pulchrè Campeg. in tract. de dor. qu. 54. num. 2. par. 1. Surd. conſ. 194. num. 22. latè Farin. qu. 160. num. 117. latius Borel. in ſum. deciſ. par. 1. de iuram. tit. 60. num. 129. vbi infinitos congerit, Seraph. deciſ. 805. num. 4. Ergo hoc idem dicendū eſt in clauſula noſtra, quæ producit eumdem effectum.

Et prædicta videntur magis certa in caſu noſtro, vbi extat decretum declarans noſtrum inſtrumentum dotale eſſe munitum duplici iuramento, vt in proceſſu fol. 65. quod fecit iudica-
102 tum, & poteſt allegari pro re iudicata, quia eſt in eadem cauſa, & inter eaſdem perſonas, ex allegato Surd. conſ. 165. num. 11. & Scacc. de re iud. gloſſ. 14. q. 2. num. 9.

Nec obſtat, quod ſententia ſit ſtrictè intelligenda, & ideo prædictum Decretum, quod decla-

declarat ream conuentam non teneri reſpondere poſitionibus, non eſſe extendendum ad capitula deneganda; Nam reſpondetur, quod pars aduerſa intendebat probare per poſitiones ſimulationem contractus, quam etiam nunc intēdit probare per articulos, & fuit repulſa ex ratione expreſſa in Decreto, propter duplex iuramentum, quod non minus obſtat poſitionibus, quam articulis, & propterea illud decretum non dicitur extendi, ſed comprehendere eumdem caſum articulorum ſaltem tacitè, & in neceſſariam conſequentiam; ſumitur enim ex mente actorum, refferturque ad caſum, qui ſu-
103 mitur ex actis, vt poſt Bart. Dec. Fel. & alios, dixit pulchrè Cacheran. deciſ. pedemon. 64. n. 3. quem ſequitur Gratian. diſcept. 833. numer. 29.

His ſtantibus, concludendum eſt, partem aduerſam non eſſe admittendam ad probandum articulos productos, tum quia obſtat res iudicata, tum quia etiam ſi probati eſſent, nihil releuarent. Non enim admittuntur articuli, quorum
104 probatio nihil releuat, vt poſt Oltrad. in conſ. 316. per totum & conſ. 328. in princip. dixit Tuſch. litera A, concl. 523. numer. 14. Sed in caſu noſtro, datò, quod verum ſit illud quod articulatur, ſcilicet, ſponſum donaſſe ſponſæ illos quadringentos ducatonos, quos ſponſa in inſtrumento dotali eidem tradidit in dotem; hoc nihil releuat, quia potuit ſic donare, & donatio fuit valida, & ſi non fuiſset valida, ſaltem morte fuit confirmata, vt plenè diſcuſſum eſt, omiſſo etiam iuramento cuius diſputatio verè in hoc caſu eſt ſuperflua, quia ſine eo valida fuit prædicta donatio ſic articulata, non ſubſiſtente ex Statuto, vt vidimus. Et ità concludo, ſaluo, &c.

E P I T O M E.

Permutatio bonorum fideicommiſſi, vel Maioratus an ſit valida, ſtante prohibitione teſtatoris de non alienando, & permutando.

SUMMARIUM.

1 *Conſenſus ſuperioris debet præcedere actum, in quo debet interuenire.*

2 *Alienatio bonorum fideicommiſſi non nocet non conſentientibus.*

3 *Permutatio bonorum fideicommiſſi, vel Maioratus permittitur propter vtilitatem, vel commoditatem.*

4 *Permutatio bonorum fideicommiſſi permittitur inter ipſos con fideicommiſſarios.*

5 *Alienatio permiſſa non offendit mentem teſtatoris.*

6 *Permutatio in res vtiliores non requirit Iudicis decretum.*

7 *Permutatio prohibita non cenſetur vetita, quæ fit inter vocatos, & de familia.*

8 *Permutatio non poteſt fieri in Maioratibus etiam in rebus vtilioribus.*

9 *Maioratus bona quomodo, & quando poſſint permutari.*

10 *Fideicomiſſa, Maioratus, & Primogenituræ iiſdem regulis reguntur.*

11 *Primogenia, & Maioratus ſunt ſimiles fideicommiſſis.*

12 *Argumentum a genere ad ſpeciem valet.*

13 *Fideicommiſſi bona quomodo poſſint permutari.*

14 *Teſtator ſi fuiſſet interrogatus, ita reſpondiſſet; veriſimilitudo eſt attendenda.*

15 *Permutatio quare non permittatur in Maioratibus.*

16 *Alienatio bonorum fideicommiſſi poteſt fieri conſentientibus, quorum intereſt.*

17 *Fideicommiſſi bona alienata non poteſt hæres alienantis vindicare.*

18 *Primogenituræ bona alienata non poteſt recuperare hæres alienantis.*

19 *Hæres cum beneficio Inuentarij an poſſit recuperare bona fideicommiſſ. alienata.*

20 *Subſtituti in fideicommiſſis an poſſint reuocare alienata.*

21 *Alienatio fideicommiſſi tenet conſentientibus, quorum intereſt.*

22 *Permutatio bonorum fideicommiſſi an valeat in præiuditium ſubſtitutorum non dum natorum.*

23 *Per-*

23 *Permutationem rerũ fideicommiſſi ſatis eſt fuiſſe vtilem ab initio.*

24 *Princeps poteſt mutare vltimas voluntates.*

25 *Primogenituræ bona poſſunt permutari cum Principis auctoritate.*

26 *Primogenituræ, & Maioratui poteſt Princeps derogare ex cauſa.*

27 *Fruſtra precibus impetratur, quod iure conceditur.*

28 *Alienantes inuicem bona fideicommiſſi pœnam ſibi remittere cenſentur.*

29 *Alienationem nullam quando Princeps cenſeatur conualidaſſe.*

30 *Authoritas ſuperioris ſatis eſt ſi ſequatur poſt actum factum.*

31 *Princeps poteſt conualidare actum nullum.*

CAPVT CCXXXX.

Ne ſcribam vanum, *Duc* pia Virgo manum.

DE anno 1630. e viuis ſublatus fuit pæſtilentiali morbo D. Guidus Ciarlinius Carpen. condito eius vltimo teſtamento ſub die 25. Septembris eiuſdem anni ex rogitu D. Hienymi de Ambertis, aliàs de Bergamaſchis, in quo fecit ſuos hęredes Io. Baptiſtam ſacerdotem, & Ludouicum patrueles, & teſtatoris ex fratre nepotes, decernens, vt poſt ſingulorum mortem, quædam hæréditatis portio eis pertigens perueniat reſpectu dict. Ioann. Baptiſtæ ad Primogenitum Petri eius fratris, & ſic de primogenito in primogenitum in infinitum, alia vero portio dicti D. Ludouici ſpectet pariter ad eius primogenitum eodem modo, adeo, vt perpetua ſit primogenitura, & finita vna linea, portio illius perueniat ad aliam cum eodem Primogeniturę ordine.

Et quia portiones huiuſmodi conſiſtebant in quodam Caſino veteri ſito in villa Cibeni cum bubulcis nouem circiter terræ, valoris in totum Ducatonorum mille centum, & in quadam portiuncula dotis ipſius teſtatoris, adeo, vt calculatis calculandis, portiones vtriuſq; hęredis aſcenderent ſolummodo ad valorem Ducatonorum ſeptemcentum a libris quinque e ſolidis tribus, quæ primogenituræ eſſent ſubiecta, quia cætera teſtator eis reliquit libera, immo portio dicti D. Ludouici primogenituræ ſubijcienda remanſit ſolum de Ducatonis 600. quia grauatus fuit dare Duc. centum Franciſco eius nepoti, pro quibus noluit eum ligare onere primogeniturę.

Ideo quia portiunculæ prędictę erant tenues, & incommodum erat dicto Ludouico poſſidere terras dicti Caſini longe diſtantes a ſuis, illudq; reparare cum magna impenſa, quia ruinam minabatur, & ſoluere dicto cohęredi aliam portionem in pecunia, conuenerunt inter ſe de permutandis portionibus, & ſic dictus Ludouicus repudiauit legatum dicti Caſini ſibi factum ad finem, vt illud cum terris ſubiectis adijceretur dicto Io: Baptiſtæ, qui viciſſim illi ceſſit ſuam portionem, & promiſſit ei ſoluere pecuniam inueſtiendam in tot terris, quæ eſſent obnoxię primogeniturę dicti D. Ludouici, qui idcirco habita ſatisfactione ſuppoſuit illi tredecim bubulcas terrę proprias, provt fieri poteſt ita, vt portio dicti D. Io: Baptiſtę pro primogenitura eius fratris eſſet in dicto Caſino pro valore tantum Ducatonorum 700. & illa dicti D. Ludouici in terris ad hoc per eum obligatis pro valore Duc. 600. vt conſtat ex Inſtrumento rogato D. Hieronimo Parmeſano ſub die 12. Iulij 1631. & ex alio Inſtrumento rogato D. Antonio Mariano ſub die 20. Ian. 1638. vbi dicti Io: Baptiſta, & Ludouicus dictam permutationem per ſe, & eorum hęredes ratam, & firmam habere promiſerunt.

Nunc vero defuncto dicto D. Ludouico, eius filij, & hęredes vna cum dicto Io: Baptiſta, & eius fratre vti adminiſtratore eius primogeniti ad maioris rei firmitatem, & vt futuris temporibus talis permutatio non poſſit impugnari ab ijs, qui nondum nati ſunt, ſupplices rogant Celſitudinem Sereniſſimi Principis, vt dignetur dictam permutationem confirmare, & robur ſuę auctoritatis ei adijcere. Vnde quęritur, an id fieri poſſit in preiuditium ſubſtitutorum pro tempore, & an valeat poſt factum auctorizari.

Et ſane videbatur dicendum, conſenſum, & auctoritatem Principis fuiſſe petendam, antequam fieret permutatio ob reuerentiam Domini, & quia conſenſus ſuperioris regulariter pręcedere debet, vel in ipſo actu interuenire ex
1 Genuen. conſ. 32. num. 7. verſ. in contrarium, & Abb. quęſt. 5. col. 7. poſt med. verſ. tum quia: & multo magis ex traditis per Molin. de primogen. hiſp. lib. 4. c. 5. nu. 34. 36.

Deinde hoc idem magis dicendum videbatur reſpectu ſubſtitutorum, qui nondum nati
2 ſunt, quia illis videtur non potuiſſe pręiudicari, quia non conſenſerunt, vt eſt caſus l. quoties. C. de fideicomm.

His tamen non obſtantibus, cenſeo valide omnia fuiſſe geſta, nec offenſam fuiſſe Principis maieſtatem, vel teſtatoris voluntatem, & ideo iuſte poſſe eundem Principem gratioſe confirmare talem permutationem, etiam reſpectu ſubſtitutorum nondum natorum, poſtulatis Oratorum benigne annuendo, & maxime quia id in pręſenti caſu petitur potius ad cautelam,

& ad

& ad tollendas dubietates, quæ futuris temporibus poſſent oriri inter ſubſtitutos, quam quod de præſenti adſit vlla ambiguitas, ne valida ſint, quæ ab Oratoribus geſta ſunt, cum non adſit, qui contradicat, & conſentiant vocati vtriuſq; lineę nunc viuentes.

Nam licet in fideicommiſſis, feudis, & maioratibus, ſeu primogenituris, & alijs huiuſmodi adſit inter DD. magna controuerſia, an permiſſa ſit permutatio bonorum obnoxiorum, maxime quando teſtator prohibuit alienationem illorum, & permutationem, & pleriq; ſentire videantur eam eſſe licitam, ſi fiat in alias res vtiliores, vel magis commodas, aut ſaltem ęqualiter vtiles, & commodas, vbi enim non lęditur perſona, cuius fauore facta fuit alienationis prohibitio, non videtur permutatio contra prohibitionem facta, & conſequenter alienans non incidit in pęnam: ſic per tex. in l. ex hoc edicto, §. ſi quis alienauerit, ff. de alien. iud. mut. cauſ.
3 fact. Natt. conſ. 470. num. 5. Petr. de fideicom. quæſt. 8. num. 527. Peregr. eod. tractat. art. 40. num. 32. verſ. & eſt ratio. latiſ. Fuſa. de ſubſt. quæſt. 530. num. 4. 5. Cyriac. contr. 364. nu. 36. Monet. de com. vlt. vol. cap. 9. num. 353. verſ. nunc autem.

Verum in omni caſu ſi non lędantur corpora hęreditaria, nec mutentur, nec ad extraneos transferantur, ſed fiat permutatio de rebus fideicõmiſſarijs viciſſim inter ipſos fideicõmiſſarios, & vocatos, tũc admittũt omnes validã eſſe permutationem, nec ei obſtare teſtatoris prohibitionem de non alienando, & permutando, quia illa intelligitur, quoad extraneos, non autem ſi fiat inter ipſos vocatos ſine lęſione fideicommiſſi in valore, tunc enim bona non periclitantur, nec læditur mens teſtatoris, cum ſemper eadem bona remaneant eiuſdem qualitatis, licet penes diuerſos vocatos, & ſic concludunt
4 omnes pro validitate permutationis, vt late probat vid. Decian. conſ. 55. numero 73. 74. vſq; ad num. 88. & conſ. 57. num. 22. & nu. 32. in fin. & num. 38. verſ. vlt. ergo, lib. 3. vbi late examinat, & reſpondet omnibus contrarijs, & cum pulchre ſequitur Peregr. de fideicom. art. 40. num. 34 verſ. concedendum tamen. Mantic. de tac. & amb. conuent. lib. 5. tit. 4. nu. 15. Fuſar. de ſubſt. d. q. 530. num. 17. Monet. de com. vlt. vol. d. cap. 9. num. 158. qui omnes probant hoc caſu non contrauenire menti teſtatoris.

Et ideo cum hoc caſu licita ſit permutatio, & de iure valida, ſicut per eam non poteſt dici of-
5 fenſam menſem teſtatoris, vt per Decian. d. conſ. 85. nu. 80. ad fin. & conſ. 57. ſub nu. 38. ita nec Maieſtas Principis, quia nihil illicitum factum eſt, quod adeo verum eſt, vt hoc caſu non ſit neceſſarium interuenire Iudicis decretum, & ſufficiat docere contractum fuiſſe ab ini-
6 tio vtile, vel commodum, vt per Fuſar. d. queſt. 530. num. 18.

Neq; obſtat, quod teſtator prohibuerit alienationem, & permutationem bonorum, quia hoc intelligendum eſt quo ad tranſitum ad extraneos, & eorum, qui nõ ſunt vocati, vel etiam remotiores, non autem ſi fiat inter eoſdem honoratos, & nominatos, quos teſtator ęqualiter dilexit, & res vtrinq; data ſit eiuſdem naturæ,
7 & ijſdem conditionibus obnoxia, vt hic: ſic late Decian. d. conſ. 55. num. 81. verſ. non obſtat. & num. 82. verſ. non obſtat vltimum, & conſ. 57. num. 22. 23. 38. verſ. Vltim. lib. 3. quem cęteri ſequuntur.

Nec etiam obſtare poteſt, quod hæc procedant in fideicommiſſis, nos autem verſemur in maioratibus, & primogenituris, vbi vnus tantum ſuccedit, & in quibus non poteſt propria auctoritate fieri permutatio rerum maioratus
8 cum alijs etiam vtilioribus, ex Molin. de primogen. hiſp. lib. 4. cap. 6. numer. 26. 27. quem ſequitur Ludouicus Molin. de Maiorat. tractat. 2. diſputat. 648. num. 4. verſ. quęri poteſt.

Nam reſpondetur, horum auctorum doctrinam nihil obſtare, quia ipſi quoq; loquuntur in caſu, quando fieret permutatio in extraneis, vel cum re extranea, idq; aperte colligitur ex ratione per eos adducta; ſi quidem dicunt præciſam
9 voluntatem Inſtitutoris maioratus fuiſſe, vt ea bona perpetuo in ſua familia conſeruentur, & ideo non eſſe permittendum poſſeſſori, vt ad maiorem etiam ipſius Maioratus vtilitatem illa poſsit aduerſus inſtitutoris voluntatem alienare, & ſic extra familiam transferre, ſecus eſt dicendum, quando ſit alienatio intra familiam inter eadem vocatos, nec res mutatur, ſed remanet eodem modo vinculata inter illos, qui portiones ſuas ſolum inter ſe permutant, & nullum damnum afferunt primogenitis in rerum valore, quia non mutatur ſtatus bonorum, ſed tantum perſona, vel linea; tunc enim idem dicendum eſt in Maioratu, quod ſtatuitur in fideicommiſsis, quia Maioratus, & Primogenitura nihil aliud ſunt, quam fideicommiſſum, & in his, quę non ſunt ſpecialiter in puncto aliter deciſa, regulantur ijſdem fideicommiſsorum regulis adeo, vt in tali materia ſummenda ſit interpretatio ab ijs, quę in fideicommiſsis ſtatuuntur,
10 maxime quando Maioratus eſt in eſſe deductus, tunc enim eodem iure fideicommiſsorum cenſendus eſt: ſic ex Molin. de primog. hiſpan. lib. 1. cap. 1. num. 8. verſ. ſicq; & verſ. item licet. & num. 15. vbi dicit Maioratum eſse fideicommiſsum familiæ perpetuo relictum, & paucis detractis ab vno ad alterum valere argumentum; ſic etiam tenet Ludouicus Molin. de Maiorat. tract. 2. diſp. 648. num. 4. vbi quod dicta de fideicommiſsis habent locum etiam in maio-

maioratibus: ad rem Menoch. conſ. 1006. nu.
38. Fuſar. de ſubſt. quæſt. 277. num. 79. & q.
387. num. 10. late Gratian. diſc. 771. num. 11.
vbi multos allegat. ſic ẽt late Cyriac. contr. 15.
num. 3. & contr. 23. num. 12. vbi multis ad-
ductis probat Primogenituram regulari ſecun-
dum iura fideicommiſſorum. idem ſentire vi-
detur Monet. de comm. vlt. volunt. d. cap. 9.
11 num. 98. vbi quod primogenia ſunt ſimilia fi-
deicommiſſis. & num. 371. 372. & ſeqq. vbi
quod inter Maioratum, & fideicommiſſa eſt
maxima conuenientia, & quod in effectu Ma-
ioratus ſunt quędam fideicommiſſa: Sed in
maioratibus, & primogenijs non reperitur de-
ciſum, neq; prohibitum, quod ſi quis fecerit
duas primogenituras inter duos à ſe ęqualiter
dilectos, ne illi poſſint portiones ſibi obuentas
inuicem permutare ſine damno fideicommiſſi
in rerum valore, ergo ſicut in fideicommiſſis
eſſet permiſſum, vt vidimus, ita in primogenijs,
& maioratibus eſt concedendum, quia illa ſunt
ſpecies fideicom. & valet argumentum a gene-
re ad ſpeciem, vt in his terminis dixit Monet. de
12 com. vlt. vol. d. cap. 9. num. 453. & num. 454.
immo multi admittunt poſſe hęredem graua-
tum fideicommiſſo, res fideicommiſſarias com-
mutare in ſuas proprias, vtiliores, vel magis
commodas fideicommiſſario, vel etiam ęque
13 vtiles, vel commodas, vt poſt Peregr. de fidei-
com. art. 40. nu. 32. dixit Monet. d. c. 9. n. 353.
verſ. nunc autem.

Et ſane ſi inſpicimus mentem fundatoris, &
rationem fundationis (quæ in omni diſpoſitio-
ne faciunt totum) vtiq. dicendum eſt, quod
ſi teſtator de hoc caſu fuiſſet interrogatus, ita
reſpondiſſet, quia videret in nullo penitus frau-
dari eius mentem, ſua enim intereſſe nihil po-
tuit, an potius vna, quam altera res ad ſuos hę-
redes, vel ſubſtitutos perueniret, modo inter
eos remaneat, & ſinguli vocati poſſideant por-
tiones eiuſdem valoris, & vinculi, & propterea
Iudices debent iudicare ſecundum hanc veriſi-
14 milem teſtatoris mentem: ſic pulche probat
Decian. d. conſ. 55. num. 83. verſ. & poſtremo.
lib. 3. & ad rem facit Molin. de primog. hiſp.
lib. 4. c. 4. num. 6. hic enim conſiderari non po-
teſt illa ratio adducta a Molin. d. diſp. 648. n. 4.
verſ. quæri, quod ſi permitteretur permutatio,
facile poſſent minui, & perdi bona maioratus in
15 pręiuditium familię, quia hic non permutantur
bona primogenituræ cum alijs extraneis, ſed
eadem remanent licet apud diuerſos vocatos,
ſolumq. portio vnius alteri inuicem conceditur
cum eadem qualitate, & onere, & ſic non poteſt
euenire, quod bona primogenituræ idcirco mi-
nuantur, vnde ceſſante ratione Molinæ, ceſſat
eius doctrina. c. cum ceſſante, de appell. cum
vulg. & multo magis, quia hoc caſu non poteſt
dici contra fieri voluntati teſtatoris; is enim qui
alienat rem prohibitam alienari contra verba
illius, qui eam prohibuit, nullam pęnam incur-
rit, ſi id fieri poſſit obſeruata eius mente, & vo-
luntate, vt hic, ſicut viſum eſt: ita Molin. d.
c. 4. num. 5.

Nec mirandum eſt, quod hęc commutatio
fieri potuerit a dictis hęredibus, vel etiam à pri-
mogenitis propria auctoritate, quia cum in caſu
alienationis, pars alienata eſſet applicanda par-
ti obedienti, vt diſpoſuit teſtator, & etiam eſt
conforme iuri communi, vtique in fauorem
illorum, qui non alienarunt, diſpoſitio facta
cenſetur, & ideo ſi ipſi inuicem conſentiant, vt
hic factum eſt, dum viciſſim portiones permu-
tatunt, poſſunt propria auctoritate commuta-
16 tionem facere ſine incurſu pęnæ ſaltem du-
rante eorum vita, cum liceat ſemper fauori ſuo
renuntiare, vt eſt text. in §. ſi autem hęres. alios
§. ſi autem legatũ. verſ. ſi vero loca. in Auth. de
Eccl. tit. col. 9. & ex l. legatum, ff. de adm. rer.
ad Ciuit. pertin. l. legatum, de vſu, & vſufr. leg.
l. cum hi, §. eam tranſactionem. iunct. §. ſi cui, ff.
de tranſact. late probat Monet. de com. vlt. vol.
c. 5. n. 66. 67. 68. & c. 9. nu. 441.

Valida igitur fuit de iure hæc permutatio
bonorum primogeniturarum inter ſe, ex Dec.
d. conſ. 55. num. 73. 74. & dato etiam, quod
fuiſſet nulla, adhuc etim bona prędicta non poſ-
ſent vindicari à ſucceſſore, ſeu hærede alienan-
tis, quia hęres tenetur ſtare facto defuncti, qui
17 promiſſit pro ſe, & hęredibus dictam permuta-
tionem ſeruare, & manutenere: ſic pulchre De-
cian. d. conſ. 55. nu. 84. verſ. ſupereſt, & n. 87.
88. 89. 90. lib. 3. & Gratian. diſc. 511. nu. 24.
vbi alios allegat: & in terminis Primogenituræ
18 Fuſar. de ſubſt. q. 557. n. 3. 5. vbi plures cumu-
lat, & probat, id procedere etiam in hęrede hę-
redis, & late etiam docet Cyriac. contr. 60. nu.
78. 86. 89. 104. 105. vbi quod id procedit etiam
in hęrede cum benefitio legis, & Inuentarij, in
19 quantum tamen patiuntur vires hęreditatis,
quod etiam dixit Fuſar. d. q. 557. nu. 12. 13. &
Gratian. d. c. 511. nu. 25. 26.

Tota igitur difficultas reducitur ad ſubſtitu-
tos, an ipſi teneantur ſtare huic permutationi,
per d. l. quoties, C. de fideicom. & propterea
oratores recurſum habuerunt ad Principem, vt
ſua regia auctoritate eam confirmando, illa ha-
20 beat ſemper robur perpetuę firmitatis, quam-
uis quoad eos etiam ſuſtineri poſſit validam eſſe
permutationem, vel ſaltem nullo modo eis eſ-
ſe pręiuditialem.

Nam ſi loquimur de ſubſtitutis, poſtquam
finita fuerit vtraq. linea primogenitorum priori
loco vocatorum, vtiq. id nihil ad eos pertinet,
nec quicquam intereſt illorum, an bona prædi-
cta ſint penes vna lineam, vel alteram, cum
ſemper ſint in familia, & ad eos bona non de-
uoluantur, niſi extinctis ambobus lineis, quibus

ſublatis

ſublatis hæc,bona ad eos deuenient,perinde,ac deueniſſent, ſi nulla fuiſſet facta permutatio, ideo ceſſante eorum præiuditio,ceſſat etiam reclamandi occaſio, ex Decian. d. conſ.55. n.83.

Si vero loquimur de ſubſtitutis comprehenſis in dictis lineis, & nunc viuentibus,minus reclamare poſſunt, quia conſentiunt permutationi, alienatio enim alias prohibita tenet, ſi conſentiant illi, de quorum intereſſe agitur, vel aliquo modo vocantur, per tex. in l. cum pater, §. libertis,de leg.2.l. quoties ab omnibus,C.eod. l. nihil, §. omnibus l. ſi fundum per fideicommiſſum,vbi Bart. Bald. Caſtr.Iaſ.num.32.& alij communiter, ff. de leg.1. late Monet. d.cap.9. num. 492. 493. & ſeqq. neq; hic dubitandum eſt de eorum conſenſu,quia ipſimet in precibus Sereniſſimo Principi porrectis hanc gratiam ſuppliciter petunt, vt dignetur talem permutationem approbare,& confirmare, quod ſufficit ad probandum illorum conſenſum,vulg. l.cum præcum, C. de liber. cauſ.

Sin loquimur de aliis ſubſtitutis nondum natis, & ad poſteritatem ſpèctantibus naſciturìs ex dd.duabus lineis Petri,& Ludouici Ciarlinij, res magis dubia eſt, an ipſi teneantur ſeruare hanc conuentionem, & permutationem, ſi forte non ſint hæredes alienantium mediate, vel immediate, vel conſentientium: Nihilominus etiam horum reſpectu dici poteſt ſuſtinendum eſſe, validam fuiſſe permutationem, quia fuit facta bona fide, & gratia commodioris vſus vtriuſque partis, & iure permittente, nec teſtatore contradicente, immò permittente, cum ſolum prohibuerit permutationem cum extraneis, vel re extranea, vt vidimus ex Decian. d. conſ. 55. ſub num. 83. & propterea intrat caſus, quod cum permutatio fuerit vtilis, vel commoda, & bona non tranſierint ad extraneos, ſed remanſerint eiuſdem qualitatis, & vinculi apud primogenitos linearum vocatarum, facto tamen cambio vnius ad alteram, potuit fieri dicta permutatio non ſolum inuitis fideicommiſſariis, & ſubſtitutis, ſed etiam ignorantibus, quales ſunt, qui nondum nati ſunt, & hoc ſentire videtur Decian. d. conſ.55. numero 83. verſ. cum nil, ibi: ad ſuos ſubſtitutos, lib.3. & fuit de mente Caſtr. conſ.269. numero 2. lib. 1. Soc. iun. conſ. 28. numero 8. 9. lib.2. Alb. conſ.97. ante numer. 50. Peregr. de fideicom. art.40.num.35. quos ſequitur Monet. d. cap. 9. numero 159. vbi ſemper hoc admittunt, quoties permutatio fit ex permiſſione legis, vel teſtatoris.

23 Et in hoc caſu ſatis, eſt contractum fuiſſe vtilem, vel commodum à principio, quia futuræ calamitates non nocent, nec contractum euertunt, ad tex. in l. verum, §. ſciendum, ff. de minor. Peregr. de fideicom. art.40.n.32.in fin. & n.35. in fin. Fuſar. de ſubſt. q.530. n.18.

Verum tamen ad tollendum hoc dubium, vt ſemper inter dd. Lineas, & earum primogenitos pax, & concordia ſeruetur, ſupplicant oratores Celſitudinem Sereniſſimi Principis, vt manum huic conuentioni admouere velit, cum robore ſuæ auctoritatis, ſicut enim Princeps poteſt mutare, & alterare voluntates teſtan-
24 tium, & fideicommiſſa, ſaltem ex cauſa: latiſſime Monet. de com. vlt. vol. c.9. num.559. & multis ſeqq. ita in ſpecie poterit approbare, & authorizare permutationes bonorum primogenituræ, vel maioratus, etiam cum alijs bonis ex-
25 traneis, & extraneorum ex cauſa vtilitatis, vel commoditatis, ex l. ita coſtante, ff. de iur. dot. & Molin. de Maiorat. tract. 2. d. diſp.648.n.4. verſ. quæri poteſt, Monet.d.c.9.num.444. vbi docet, quod principaliter derogari poteſt Maioratui per Principem ſupremum, ſaltem ex iu-
26 ſta cauſa, tam illud reuocando, eiuſve cōditiones, & qualitates vel tollendo, vel immutando, quam facultatem concedendo, vt aliqua eius bona in totum, vel pro parte alienentur, vel cū cum aliis permutentur, vel etiam obligentur.

Ex his ſatis colligitur, ad impetrandam à Principe gratiam confirmandi dictā permutationem, nihil obſtare, quod prius facta ſit permutatio, quam gratia petita, quia reſpectu permutantium, & conſentientium, illa fuit valida abſque regio aſſenſu, per dictam l. quoties, C. de fideicom. ideo non fuit violata mens teſtatoris, nec læſa Maieſtas Principis, & fruſtra
27 precibus impetratur, quod iure communi conceditur, l.1. §. reſcripto. Vt leg. nom. caue. l. 1. in fin. ad municip. l. vnic. Codic. de theſaur. lib. 10. & cap. Abbate, §. contra, de verb. ſignificat. Vnde ſolum reſpectu ſubſtitutorū, qui nondum ſunt nati, petenda erat Principis confirmatio.

Sed demus ēt ab initio inualidā fuiſſe dictam permutationem, quia tamen nulla pœna eſt commiſſa, eò, quod illi, quibus pœna erat applicanda, per alienationem reciprocam, &
28 conſenſum reſpectu hæredum, ſibi pœnam remiſerunt, & ſibi præiudicarunt, per tex. in l. Titius, ff. quibus mod. pign. vel hyp.ſol. l. cum pater, §. libertis, vbi Bart. numero 6. verſic. ego induco, & imol. in verb. not. quod dictis, de leg.2. d. l. quoties, Cod. de fideicom. pulchre Alexand.conſil.8.numero 6.7.& conſ. 146. numero 8. in fin. lib.5. ideo etiam ſi nulla eſſet dicta permutatio, dummodo Princeps totum ſciat, & ei narretur fuiſſe factam, aſſenſus Domini ſuum operatur effectum, & eo ipſo cenſebitur alienationem præcedentem confirmaſſe, & validaſſe, vt probatur per tex. in l. ſi quis filio exhæredato, §. irritum, verſ. quam ratione, vbi pulche Caſtr. n.4. ff. de iniuſt. teſt. idem Caſtr. in l. hæc conditio, §. ſi ſic, ff. de condit. & demonſtr. quem pulchre ſequitur

Alex.

Alex.in d.conſ.146.num.7.8. verſ. tamen dicit ipſe.lib.5.bene etiam Afflict.deciſ.355.num.2. verſ. inferens. & ita in effectu tenent Molin. de Primog.hiſp.lib.4.c.5. num.34.36. Ludouicus Molin. de Maiorat. tract.2. diſp.652. num.4. vbi tamen aliter ſentiunt, quando verſamur in caſu, quod pęna eſſet commiſſa, & ius tertio quæſitum, & Princeps ignoraſſet, quia tunc ille non cenſetur alienationem nullam præcedentem voluiſſe confirmare, quę ſunt aliena á caſu noſtro, quia, vt vidimus, non eſt contra factum menti teſtatoris, nec adeſt, cui poſſit pęna applicari ob mutuum conſenſum partium, ob vigorem d.l.quoties, C.de fideicom

Ideo cenſeo, Principem conſcium de præcedenti permutatione poſſe illam confirmare, & approbare etiam poſt factum, tum quia quando ad actus validitatem requiritur ſuperioris confirmatio, tunc illa etiam ex interuallo ſequi poteſt; vt in cap. cum ſuos. de his, quæ fiunt
30 à Prælat.cap.cura de Iurep. cap.ſi qua, 12.q.2. Rom.conſ.50.num.2.Tuſch.littera A. concl. 596. numer. 20. tum quia nemini eſt dubium, quod Princeps poteſt conualidare, & confirmare etiam actum nullum ab initio, per
31 text.in d.l.filio exhęredato, §.irritum, verſ. qua ratione.vbi Doctores, ff.de iniuſt. & rup. teſt. Abb.conſ.84.num.3.lib:1. vbi adducit rationes, & ſic Princeps approbauit dictam permutationem de anno 1646.

EPITOME.

Statutum aſtringens omnes colonos, & laboratores ad ſoluendum triticum pro ſalario Pretoris, an comprehendat colonos Eccleſiaſticorum.

SVMMARIVM.

1 *Coloni Eccleſiarum quo ad portionem colonicam ſunt immunes.*
2 *Onus mixtum eſt, quod imponitur perſonæ pro rebus.*
3 *Onus perſonale quodnam ſit.*
4 *Collecta eſt onus mixtum.*
5 *Coloni Eccleſiarum ſunt immunes ab oneribus realibus, & mixtis.*
6 *Gabella ſuper Carreno pro bobus non afficit colonos Eccleſiarum.*
7 *Coloni Eccleſiarum non tenentur ad onera, quæ imponuntur perſonæ pro rebus.*
8 *Collecta imponitur poſſeſſori, & domino, non colono.*
9 *Coloni Eccleſiarum ſunt exempti etiam quo ad portionem colonicam.*
10 *Colonus quando non poſſit grauari pro portione colonica.*
11 *Statutum non comprehendit colonos Eccleſiarum circa grauamina.*
12 *Collectis in exigendis attenditur conſuetudo, & obſeruantia.*
13 *Collectæ imponuntur poſſidentibus pro ſuo.*
14 *Coloni non poſſident pro ſuo, ſed nomine domini.*
15 *Statutum arctans colonum ad collectas pro domino, eſt iniquum.*
16 *Coloni Eccleſiarum non poſſunt collectari, vbi non eſt ſolitum.*
17 *Conſuetudo non poteſt tollere immunitatem Eccleſiæ.*
18 *Coloni Eccleſiæ tenentur ad collectam pro parte ingreſſus.*
19 *Coloni an teneantur ad collectas, cognitio ſpectat ad Eccleſiaſticum.*
20 *Iudex Eccleſiaſticus eſt competens, quoties tractatur de Iuriſdictione inter Iudicem Eccleſiaſticum, & ſecularem.*
21 *Iudex Eccleſiaſticus poteſt inhibere Iudici laico, ſi controuerſia ſit de Iuriſdictione inter eos.*

CAPVT CCXXXIX.

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN terra Scandiani . extat vnum Statutum antiquum diſponens, quod Poteſtates illis locis habeant vltra alia ſalaria ſingulo anno tempore recollectus vnam Minam frumenti à qualibet familia agricolarum pro quolibet pari beſtiarum Bouinarum, cum quibus laborant terras, & a qualibet familia non habente beſtias Bouinas, cum quibus laborentur

rentur terrę, habeant Quartarium vnum.
Hinc quæritur, an ſtatutum pṛędictū habe-
at locum contra colonos partiarios Eccleſiarū,
& perſonarum Eccleſiaſticarum non obſtante,
quod hucvſque nunquam ſoluerint à die pro-
mulgationis dicti ſtatuti? Et videbatur affirma-
tiue reſpondendum, quia coloni Eccleſiarum
quo ad portionem colonicam non gaudent pri-
uilegio immunitatis, ex ſamoſo Feder. de Sē. cōſ.
111.n.10.& quia hoc videtur eſſe onus perſona-
le, ad quod ēt coloni Eccleſiæ obligantur vt per
Surd.conſ.301.ſub n.85.Ciarlin.contr.63.n.23.
Nihilominus aliter eſſe reſoluendū videtur, ſe-
cūdū regul.iuris, & ſacrorū can.tū quia hoc onus
de iure nō afficit colonos Eccleſ.tū quia obſeruā-
tia lōgi, tēporis quæ eſt optima interpres, ſatis
declar. ſtatutū non comprehendere dictos colo-
nos cū paſſim fuerint tractati tamquā immunes.
Vt autē id magis eluceat, animaduertendum
eſt hoc non eſſe onus mere perſonale, ſed mix-
tum, quia imponitur perſonę pro rebus, & con-
tinet ſumptum potius, quā laborem. Nam hæc
collecta frumenti ſoluenda eſt à qualibet fami-
lia habente beſtias, cum quibus laboret terras
in vna mina frumenti, & ſi non habet beſtias, cū
quibus laboret terras, in vno Quartario, & ſic
ſemper ſtatutum ſupponit, quod illa familia ha-
1 beat terras, & ideo qui terras eo loci non poſſi-
dent, non aſtringuntur ad hanc ſolutionē: Ergo
non eſt onus perſonale, ſed mixtum, quia impo-
nitur principaliter perſonæ pro rebus ſiue reſ-
pectu beſtiarū, ſiue terrarū, vt per l. reſcripto. §.
2 fin. vbi gl.& Bart.ff.de muner. Bellet.diſq. cler.
p.1.tit.de exēpt.cler.§.1. nu.8. late Sperell.de-
cis.44.nu.1. vbi multos allegat. Duard. in Bull.
cęn. Domini, can.18.q.5.n.6.etenim onus mere
perſonale eſt illud, quod cōſiſtit ſolum in labore
corporis; & ſollicitudine animi ſine aliquo sū-
ptu, ad tex.in.l.1.§illud tenendū, de muner. late
3 Sperell. decis.41.n.48.49.50. Ciarl. cont.63.n.
23.Ergo hoc onus nō poteſt cēſeri perſonale, ſed
mixtū, pro vt eſt de natura collectę, quę imponi-
4 tur perſonæ pro rebus, Ciarl.contr.22.n.21.22.
Hoc ſtante; ſequitur omnino, quod coloni
Eccleſiarū, & clericorū non teneantur ad hanc
collectam, quæ eſt onus mixtum cum ſumptu
ſoluendi triticum ſiue .n. imponatur pro beſtijs,
ſiue pro terris, ſemper immunes sūt dicti coloni
quia vbicuq. onera ſunt realia vel mixta, quæ .ſ.
imponuntur perſonę pro rebus: exēptio Eccle-
ſiaſticorum extenditur ēt ad eorum colonos, ut
5 per gl.in l.hi penes.& ibi Io.de Plat.n.2.C.de a-
gric.& cenſ.lib.11.Angel.in §.quia vero, in Au-
th. de non alien. Bald.in l.1.C.de epiſc, & cler.
Felyn. in c.1.n.3. de for. compet. Bertach.de
Gabell.p.7.n.14.15. Natt. cons.409. n.5.& ita
iudicauit pluries Rot.Rom.vt in Corrigien.Ga-
bellę.29. Nouembris 1602. vt apud Ciarlin. d.
contr.22.n.62.& ſeqq. vbi etiam in terminis lo-
6 quitur de Gabella pro carrerio ſuper bobus, vt
coloni Eccleſiarum ad eam non teneantur, &
ad rem facit Dian. mor. p.3.tract.1. de immun.
Eccl.reſol.23. vers. ſed contrariam.
Nam generaliter sētiunt DD. colonos Eccle-
ſiaſticorū non teneri ad onera, quæ imponūtur
perſonæ pro rebus, Surd. d. cons. 301. nu. 90.
vers. aliud indicitur. Rot. d. contr.22. n.61.62.
Sperell.decis.44. n.4. ſi quidem coloni nō poſ-
ſident prędium, ſed dominus, & ideo cū poſſeſ-
ſori tantum, & domino collecta imponatur, co-
lonū afficere nō poteſt; pulchre Natt.cons.409.
8 n.3.Alex.cons.35.col.2.l.4.Oſaſch.decis. 83.n.
6.Rol.cons.79.n.12.13.l.4.Beller. diſq.cler.p.
1.tit. de exempt. cler.§.7.n.1.vers. huiuſmodi.
late Sper.decis.41.n.48.& ſeqq.& dec.44.n.4.
Hec obſtat quod ſecundū aliquos portio co-
lonica non ſit exempta, & ideo coloni Eccleſia-
rum poſſint collectari quoad partem fructū co-
lonicam eis tangentem. Nā primo reſpondetur
id verum non eſſe, quia cum portio colonica ſit
loco operę laboris, & ideo proprie non veniat
appellatione fructuum coloni ſunt exempti, ēt
quoad etiam per ea, quæ tradit Oſaſch.deciſ.83.
n.6.7.& latis. Sperell.decis.41.n.45.56.57.84.
85.& per totū, vbi reſpondet omnibus contra-
rijs, & docet hanc eſſe cōmunem opinionem, &
ab ea non eſſe recedendū in conſulendo, & iu-
dicando: & idem dicit in decis.44.n.4. & ita ſæ-
pius iudicauit, & cenſuit S.C. Epiſcoporum, &
Regularium, teſte Barboſ. de vniuers. iur.eccl.l.
1.c.39.n.31. Dian. mor.p.3.tract.1.de immun.
Eccl.reſol.19.& reſol.23.
Deinde reſpondetur, dato etiā citra veri pre-
iudicium, quod coloni Eccleſiarū non eſſent e-
xēpti quo ad portionem colonicā, tamē id non
conuenire caſui noſtro vbi ſtatutū nō facit men-
tionē de illa, ſed imponit tantum collectam tri-
tici, quod eſt onus mixtum, vt vidimus ratione
terræ laboratiuę, tam cum Bobus, quam ſine, &
ſic pro prędio infligitur collecta, & cū a nō habē-
10 te terras non exigatur, ideo colonus ad eam nō
tenetur nec dicta colonica portio dictę collectę
ſubijcitur Natt.cons.409.n 3.Surd.cōs.301.n.
90.verſ.ideo ſi onus, vbi alios allegat, Dec.cons.
51.n.14.l.3.Anguiſoll.cōs.52.n.160.vol.3.Ri-
min.iun.cons.313.n.178.l.4.Caroc.de loc.tit.
de Collect.n.40.pulchre ſic diſtinguēs. Marth.
de iuriſdict.p.4.cens.1.cas.13.n.23.Sperell.de
decis.44.n.4. Dian.d.loco.
Ideo ſequitur, quod coloni eccleſiarū, & cle-
ricorū non teneantur ad hanc collectam tritici
pro ſalario Poteſtatis, adeo, vt non conprehen-
dantur ſtatuto de hac materia loquente, quia
deficit poteſtas ſtatuentis non ratione perſonæ;
ſed ratione ſubiecti, ſiue generaliter ſit facta ſta-
tuti diſpoſitio, ſiue ſpecialiter, & expreſſe: be-
ne Surd.d.conſ.301.n.74.ad fin. & n.90.in fin.
Marth. d. caſ. 13. num. 22. Duard. in Bullam

Cæn: Domini;lib.2. can.15. q.27.n.2. Sperell.
deciſ.41.n.53.verſ.cum itaque, & n.54. 55.

Et cum ita ſeruatum fuerit ſemper in practi-
ca, vt paſſim colloni Eccleſiarum, & clericorũ
vi territorio Scandiani imunes eſſent ab hac
collecta Podeſtariæ, a talẽ cõſuetudine, ſeu ob-
ſeruantia non eſt recedendum, etiam ſi alias
12 obligati eſſent, quia in exigendis collectis ſer-
uatur conſuetudo, & obſeruantia eſt optima in-
terpres, ex tex. in l. litiũ. §. hæc de redditibus, &
ſeq. C. de agricol. & cenſ. lib. 11. Bald. in c. 1. de
feud. ſin. culp. non amitten. Iaſ. in l. 1. n. 32. C.
de iur. emph. Dec. conſ. 358. col. 2. & poſt Pariſ.
28. n. 54. 97. vol. 1. Oſach. dec. 85. n. 9. in fin. Rol.
conſ. 79. n. 19. lib. 4. Ciarlin. contr. 23. n. 39. 40.
Anſald. de iuriſd. p. 5. tit. 3. c. 1. n. 101.

Et hoc valde iuſtum eſt, quia onus collectarũ
debet imponi illis, qui poſſident pro ſuo, & iure
13 ſuo, ad tex. in l. ſi pendentes, §. ſi quid de vſu-
fr. Oſach. d. deciſ. 83. n. 6. Rol. d. conſ. 79. nu. 12.
Sperell. deciſ. 44. num. 13. Ciarlin. contr. for. 22.
n. 25. qui alios allegant. Sed coloni non poſſi-
dent pro ſuo, ſed tãtum nomine domini, & sũt
14 ſimplices detentores. l. ſi quis antea, & l. fin.
de acquir. poſſeſſ. Seraph. deciſ. 777. n. 8. Fon-
tanell. deciſ. 136. n. 4. 5. 6. Sperell. deciſ. 44. nu.
14. Ciarlin. contr. 106. n. 23. Ergo non tenentur
ad collectas, Rol. d. conſ. 79. n. 113. & ſic Statu-
tum Scandiani loquens de familia, quæ tenetur
ad dictam collectam, debet intelligi de illa,
quę nomine ſuo poſſidet; alioquin non poſſet
collectari, cum onus collectarum ſpectet ad do-
minum, adeo, vt ſtatutum arctans colonum ad
collectas pro domino, eſſet iniquũ Rol. d. conſ.
15 79. n. 11. Natt. conſ. 409. nu. 6. Sperell. d. deciſ.
44. n. 16. igitur id multo magis dicendum eſt in
caſu noſtro, vbi nõ eſt ſolitum, quod coloni Ec-
cleſiaſticorum ſoluant hanc collectam, & cer-
tum eſt, quod coloni Eccleſiæ non poſſunt col-
16 lectari, vbi nõ eſt ſolitum. Grilin. conſ. 71. n. 17.
Giouagn. conſ. 15. n. 14. li. 1. Ciarlin. d. contr. 22.
nu. 39. 40. & data etiam, quod aliqui ſoluiſſent
hanc collectam metu executionis laicorũ, plu-
res ſunt, qui non ſoluerunt, & ideo potius ſtat
ſolitum pro non ſoluentibus, imo ſolutiones
huiuſmodi non potuerunt tollere hanc immu-
17 nitatem in præiudiciũ Eccleſiæ, vt cenſuit Rot.
Rom. in vna Tamin. 28. Iunij 1630. vt apud
Ciarlin. contr. 103. n. 65. 66. Vnde concluden-
dum eſt, quod ſicut Eccleſia non tenetur ad
hanc collectam, ita neque eius coloni tenean-
tur, vt inquit Natt. d. conſ. 409. n. 9.

Nec obſtat conſ. Feder. de Sen. quia loquitur
in diuerſo caſu, & extra terminos quæſtionis
noſtræ .ſ. de Gabella, quæ ſoluitur ad portam
ciuitatis pro introductione colonicæ portionis,
propter quod non poteſt trahi ad caſum noſtrũ.
ipſe enim agit de gabella mere reali, quę im-
poſita eſt fructibus iam a ſolo ſeparatis, & effe-
ctis de patrimonio coloni, non habito aliquo
reſpectu ad terras, vel fructus, bona eccleſiarũ,
18 vel beſtias in eis exiſtentes, & ſic reſpondet,
Natt. d. conſ. 409. n. 6. 7. Burſat. conſ. 25. ſub
nu. 3. verſ. quia vero, & ſeq. lib. 1. Decian. conſ.
51. n. 4. 5. li. 3. pulchrè Sperell. d. deciſ. 41. n. 45
qui alios allegat, & reſoluit omnia Ciarlin. d.
contr. 22. n. 32. 33. & n. 66. 67. vbi pulchre Rot.
Rom. declarat dictum conſ. Feder. & ſequatiũ
procedere in oneribus mere perſonalibus, &
quæ impleri poſſunt abſque præiuditio bono-
rum eccleſiæ ſuper fructibus partis colonis om-
nino ſeparatis, & ideo infert ad caſum ſuum,
vbi exactio frumenti erat ſubrogata in locum
miſſionis literarum, & erat impoſita ſuper Bo-
bus, & Vaccis, vt hic maxima ex partæ, quæ
ſunt intuitu culturę bonorum, & ideo grauamẽ
habet in veritate reſpectum ad bona, vt non
poſſit adaptari doctrina dicti Federici, licet ca-
piatur frumentum de parte colonica, quia inſpi-
citur origo grauaminis, quod afficit bona, &
præiudicat eccleſiæ, ideo coloni illius ad illud
non tenentur.

Et ſi miniſtri fori ſecularis prætendunt hanc
collectam eſſe permiſſam, & in caſu permiſſo
fuiſſe impoſitam, contradicentibus eccleſiaſti-
cis, hæc cognitio deuoluitur ad iudicẽ eccleſia-
ſticum, quoties enim incidit quæſtio, an coloni
eccleſię collectentur a laicis permiſſiue, vel non
permiſſiue, ſincere, vel infraudẽ, tunc cognitio
erit iudicis Eccleſiaſtici; ex c. ſi iudex laicus,
de ſent. excommunic. in 6. Purpurat. conſ. 594.
in fin. vol. 2. Bellet. diſq. cler. p. 1. tit. de fauor.
cler. real. §. 1. n. 11. verſ. verum, ad rem facit
Sperell. deciſ. 36. n. 34. etenim quotieſcunque
vertitur controuerſia de iuriſdictione inter iu-
dicem Eccleſiaſticum, & ſecularem, cuius ſit,
tunc cognitio, & deciſio ſpectat ad Eccleſiaſti-
20 cum, quia dignior eſt, ex doctr. Innoc. in c. cę-
terum, vbi Butr. de iudic. Felin. in c. paſtoralis,
n. 4. verſ. limitatur, vbi Dec. n. 8. de reſcript. la-
te Maſchard. de probat. concluſ. 689. num. 7. &
ſeqq. pulchre Bellet. diſq. cler. p. 1. tit. de fauor.
cler. perſonal. §. 13. n. 3. Couar. pract. qq. c. 35.
n. 1. Carol. Graſſ. de eff. cler. eff. 1. n. 1262. Spe-
rell. deciſ. 24. n. 59. Ciarlin. contr. 17. nu. 61. &
contr. 28. n. 31. Dian. mor. p. 3. tract. 1. de im-
munit. eccl. reſol. 64. & propterea ſi iudex lai-
cus velit procedere contra colonos, iudex
Eccleſiaſticus poterit illi inhibere ex c. tuam, de
ordin. cognit. Sperell. d. deciſ. 24. num. 17. 18.
21 vbi quod id fieri poteſt etiam ſine cauſę cogni-
tione, & deciſ. 44. nu. 24. in fin. vbi teſtatur, ſe
in ſimili caſu inhibitionem, conceſſiſſe ad fa-
uorem colonorum Eccleſiæ: Et ita, &c.

EPI-

E P I T O M E.

Statutum de executione inſtrumentorum ad inſtantiam creditorum an proſit mulieribus, vel habeat locum in credito conditionali.

SVMMARIVM.

1 *Legis verba cui non conueniunt, nec conuenit diſpoſitio.*

2 *Creditoris vox in ſtatutis non comprehendit mulierem creditricem.*

3 *Statutum loquens de executione inſtrumentorum pro creditore non procedit in creditrice.*

4 *Maſculinum concipit fœmininum interpratatiue, non ſecũdũ verũ ſenſũ verbi.*

5 *Maſculinum non concipit fœmininum in ſtatuto ad literam intelligendo.*

6 *Generi per ſpeciem derogatur.*

7 *Verbum: ſi quis: continet maſculum, & fœminam.*

8 *Statutũ de executione inſtrumenti contra debitorẽ non hab:t locũ contra mulierẽ.*

10 *Mulier non poteſt carcerari pro debito virili etiam fiſcali.*

11 *Æqualitas in iuditijs eſt ſeruanda.*

12 *Statuti exorbitantis à iure verba ſunt ſtricte intelligenda.*

13 *Statutum tribuens executionem inſtrumentis eſt ſtricte intelligendum.*

14 *Actus tribuitur mãdati, nõ exequenti.*

15 *Statutũ de executione nõ habet locũ cõtra hæredem, niſi probetur eſſe hæres.*

15 *Executiue non poteſt agi contra hæredem, niſi probetur eſſe hæres.*

16 *Executiue non poteſt agi contra hęredem, niſi probetur eſſe hæres.*

17 *Hæredem eſſe debitoris, legitime probãdũ eſt, antequam agatur contra hæredẽ.*

18 *Probatio facta parte non citata, non releuat.*

19 *Stylus iuditiorum debet plene, & concludenter probari.*

20 *Stylus ſi non eſt vniformis, non releuat, & non dicitur ſtylus.*

21 *Stylum contra ius non poſſunt inducere iudices, qui legem condere non poſſunt.*

22 *Stylus contra ius non valet, neque contra ſtatutum.*

24 *Stylus ſi reprobetur à ſtatuto, intelligitur etiam de ſtylo futuro.*

24 *Ambiguitas ſi non eſt in verbis, nihil eſt dubitandum.*

23 *Statutũ de executione inſtrumentorum non habet locum in debito conditionali.*

26 *Dubia res redditur, & incerta, ſi rationes ſunt reddendæ, & facienda cõputa.*

27 *Statutũ de executione inſtrumentorum procedit tantum in debito liquido.*

C A P V T CCXXXX.

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

NVllo modo poteſt per illuſ. D. Iunipera Zaneletta agere executiue aduerſus per illuſ. D. Vincentium Signorettum, in vim præcepti quindennalis ex ſtatuto Regij lib.2. c.22. vigore inſtrumenti Dotalis in actis producti, multis rationibus, & cauſis.

Et primo, quia ipſa tanquam mulier, & de ſexu fæminino non gaudet benefitio d. ſtatuti de executione inſtr. nec illo poteſt, eo, quod de muliere non loquitur, & verba illius nõ cõgruunt, nec verificantur in muliere, neq; contra mulierẽ; certũ eſt .n. nemini competere legis fauorẽ,
1 cui nõ cõueniunt verba, ad tex. in l. hos accuſare. §. omnib. ff. de acc. l. ita tamẽ in prin. ff. de admin. tut. ſic in term. noſtris Cor. cõſ. 14. n. 9. l. 2.

Hic autem nõ eſt difficile probare, quod verba ſtatuti præd. non cõprehendãt mulierẽ, ſeu fæminã agentẽ, vel cõuentã, ſiue conſideremus
2 verba Rubri, ſiue Nigri; Si quidem inſcribitur. Qualiter procedatur in fauorem creditorũ habẽtiũ inſtr. contra debitores ſuos, & in Nigro loquitur ſemper de creditore, & debitore, quæ verba cõueniunt ſolum maſculis, quia proferũtur in genere maſculino, & nõ adaptãtur fæminis, quæ non creditores, ſed creditrices vocari debent, & ſic in d. ſtatuto de maſculis loquẽte non compræhenduntur fæminæ, & hæc non eſt vtilitas, ſed mera veritas, prout ſic in terminis ſimilis ſtatuti, late, & pulchre tradit Corn. in d.
3 conſ. 14. numer. 6. & ſeqq. & per totum, libr. 2. vbi pluribus rationibus id probat, & confirmat, & eũ ſequitur Soc. iun. cõſ. 1. n. 102. lib. 1. Bouius de ſtatutaria pręſcript. gl. 3. n. 35.

Nec valet dicere, minuſq; obſtat, quod maſculinum

linum concipiat fœmininum , vt habetur in alio
ſtatuto Regij, de generali interpretatione ſta-
tutorũ, quia illud procedit generaliter , vbi po-
teſt eſſe locus interpretationi extenſiue , & ha-
bet locum ſecundum mentem legis, vel ſtatuti
ex quadam interpretatione extenſiua,non quã-
tum ad verba , & verum ſignificatum verbo-
rum, ad tex. in l. pronuntiatio . vbi DD. & in l.
hominis, §. ſeruus duos, & in l. liberti de verb.
ſignific. l. qui duos de leg. 3 . gl. principalis in
l. 1. vbi etiam Bart. de verb. ſignificat. Bald. &
DD. l. quicunque Cod. de ſeruis fugit . & om-
nes Canoniſtæ in capit. generalis de elect. in 6.
Sed ſic eſt , quod ſtatutum noſtrum in d. c.22.
ad fin. verſ. quod ſtatutum , diſponit expreſſe ,
quod non poſſit gloſſari, vel interpretari , ſed
præciſe ad litteram debeat intelligi, ergo non
admittit hanc interpretationem extenſiuam
de maſculo ad fœminam , quia non eſt ſecun-
dum verum ſignificatum vocabuli , ſed exten-
5 ſiue per interpretationem extrinſecam, & pro-
pterea ſtante dicto ſtatuto , maſculinum hoc
caſu non concipit fœmininum ; ſic in terminis
vidimus Corn. d. conſil. 14. num. 7. 8. libro 2.
vbi pulchre loquitur ad rem noſtram , & eum
ſequitur Socinus , & Boſſius ſupra allegati , &
Dec. in l. fœminæ, num. 101. in fin. verſ. ſexto,
ff. de reg. iur. Bald.conſ.460.libro 5. Alexand.
conſ.45. num.3. lib. 7. & Curt. iun. conſ. 177.
num. 4. Menoch. in tractat. de adipiſc. poſſeſſ.
rem 4. num. 223. Boſſius d. gl. 3. num. 36. 37.
vbi vide, & ideo ſtatutum generale , quod ma-
ſculinum concipiat fœmininum, habebit locum
in alijs ſtatutis , quæ non ſunt ad literam intel-
ligenda , non autem in hoc, vel alio ſtatuto ad
literam , & prout ſonat , intelligendo , quia
6 generi per ſpeciem derogatur, cap. generali de
reg. iur. in 6. cap. quamuis de præben. in 6. l. ſi
peculium , ff. de pecul. leg. l. in toto de regul.
iur. cum vulg.

Et ſi quæ in contrarium adduci poſſunt , lo-
cum habebunt in ſtatuto late, vel non tam ſtri-
cte interpretando , vel quando loquitur per
7 verbum conueniens vtrique. ſexui , vt eſt ver-
bum : ſi quis : ad tex. in l. 1. ff. de verb. ſignifi-
cat. Vnde ſimile ſtattutum Mediolani de præ-
cepto faciendo debitori , comprehendit tam
maſculum , quam fœminam , quia loquitur per
verbum : Si quis ; vt apud Carpan. ad ſtat.
Mediol. capit. 42. in princip. libro 1. Non ſic
dici poteſt in noſtro ſtatuto , quod loquitur in
genere maſculino, & ad literam deber intelligi,
ex Corneo d. conſ.14. numer.6. & ſeqq. Boſſi.
d. gl. 3. numer. 36. 37. de quo non eſt miran-
dum , quia ſi verum eſt, ſtatutum eſſe ſterile ſi-
8 cut Mulam, ex Maſchard. de interpret. ſtatut.
concl.4. n.5. vtique non eſt poſſibile,quod eius
virtute maſculinum concipiat fœmininum,quia
hoc eſt fructus fœcunditatis , non ſterilitatis .

Et ſane ſicut beneficium dicti ſtatuti non po-
teſt intentari contra mulierem debitricem,tum
quia ſemper loquitur de debitore , non de
debitrice , tum quia illud decreuit debitorem
Inſtrumentarium in executione dicti præce-
9 pti poſſe non ſolum pignorari , ſed etiam
carcerari , donec ſoluat , hęc enim forma exe-
cutionis non eſt remedium conueniens , vel
opportunum contra mulierem , quę non
poteſt ad carcerem mitti , vel detineri pro
debito ciuili , cum hoc non conueniat hone-
ſtati ſexus muliebris , etiam ſi eſſet debitum
10 fiſcale, per tex. in l. t. & in Auth. ſed hodie
C. de off. diuerſ. Iudic. & in Auth. hodie no-
uo iure. C. de cuſtod. reorum, & in §. neceſſa-
rium, in Auth. Vt nulli Iudic. Bart. in Auth.
matri , & Auię. num. 13. vbi Add. C. quand.
mul. off. tut. latiſſ. Graſſ. in trac. de except.
in pręlud. num. 164. 165. 166. 167. vbi do-
cet etiam fęminam non poſſe huic priuilegio
renuntiare : Ergo mulier non arctatur , nec
compręhenditur in noſtro ſtatuto , tam ex vi
verborum , quam ex ratione , vt dixit Corn. in
d. cons. 14. num. 8. verſ. Nam plerumq: &
verſ. ſi itaq. lib. 2.

Vnde ſequitur , quod ſicut maſculus non
poteſt agere contra feminam debitricem vigo-
re dicti ſtatuti , ſed alia via ſecundum ius com-
mune agendum eſt, ita nec mulier poſſit vti be-
neficio eiuſdem ſtatuti contra maſculum, vt hic,
ne Iuditia claudicare dicantur , & vt in Iuditijs
11 ſeruetur ęqualitas, vt arg. l. 2. de uſu rei Iudic.
probat Corn. in dict. cons. 14. num. 8. vers.
& ex quo. & num. 9. in fin. lib. 2. vbi etiam
docet , quod fœmina de hoc conqueri non
poteſt , quia ſi ſtatutum non prouidet pro ea ,
nec etiam contra eam aliquid dicto decernit ,
12 quod ſane ęquum eſt , & iuſtum , quia ſtatuto-
rum verba iuri communi contraria ſunt ſtricte,
& ſecundum verum ſignificatum intelligenda ,
l. 1. §. ſi is qui nauem . ff. de exercit. act. l. 1. §.
hęc de neg. geſt. cum vulg. Nemini autem
dubium eſt , quin ſtatutum tribuens executio-
nem paratam Inſtrumentis, ſit contra ius com-
mune , & ſtricte intelligendum , vt per Graſſ.
de excep. in prælud. n. 211. vbi alios allegat ,
ergo hoc ſtatutum de maſculo ad fęminam non
eſt trahendum .

Nõ obſtat quod maritus dictę mulieris fue-
rit ille , qui petierit executionẽ dicti Inſtrumẽti
dotalis , quia ex hoc non mutatur actio , quę
radicatur in perſona mulieris , cuius nomine
ipſe experitur : Nam ille non agit ſuo nomine ,
ſed tanquam maritus illius , & coniuncta
perſona , quę a lege mandatum habere cen-
ſetur pro ea, & propterea comparuit nomine
vxoris , pro qua etiam de rato promiſit , & ſic
egit procuratorio nomine ſuæ vxoris , propter
quod ipſa agere videtur , quia actus non attri-

buitur

Digitized by Google

14 buitur exequenti , ſed mandanti . l. item
eorum, paragr. ſi decuriones, ff. quod cuiuſ-
que Vniuerſ. cap. cum aliquibus, de reſcript.
in 6. Craue. conſ.222. num.3. & conſ.961.
num.4.

Deinde, & multo minus poteſt dicta D.
Zaneletta agere executiue vigore dicti Statu-
ti pro illa tertia parte, pro qua vult conue-
nire dictum D. Signorettum vti hæredem eius
nepotum: Nam licet Statutum permittat age-
re contra hæredem debitoris , tamen prius
probanda eſt hæc qualitas, quod ſit hæres ab
eo, qui ſe fundat in ea , alias ceſſat Statuti
15 diſpoſitio. Alex. conſ.87. num.2. lib.4. Soc.
conſ.55. lib. 1. Anchar. iun. qq. fam. lib.3.
q.26. n.9. Graſſ. except.2. n.3.

Nam licet forte Inſtrumentum eſſet liqui-
dum quo ad nominatos in eo, non tamen eſt
liquidum quo ad hæredem , & ideo in ma-
teria dicti Statuti , vt executiue agi poſsit,
16 prius debet liquidari in forma Iuditij, quod
reus ſit hæres debitoris ex doctrina Bald.
in l. per diuerſas, q.10. C. mandat. vbi do-
cet aperte Statutum diſponens debitorem
poſse capi pro debito , ita demum habere
locum contra hæredem debitoris, ſi præceſ-
ſit legitima diſcuſsio , quod ille capiendus
17 fuerit hæres debitoris : ad rem Bart. in l.3.
quæſt. 4. princip. C. de pignor. pulchre in
terminis, Alex. conſil.188. num. 2. 3. lib.2.
vbi poſsit requiſita neceſsaria. Tuſch. lit. S.
concl.532. num.70. 75. late Carpan. ad Sta-
tuta Mediol. lib. 1. cap. 42. num. 119. 120.
121. vbi quod hæc probatio legitime facta
requiritur, etiam ſi pars non opponat , & de-
bet præcedere conceſſionem præcepti.

Hic autem non obſtat ſumptas fuiſſe ſum-
marias informationes , qualiter dictus D. Si-
gnorettus fuerit hæres dd. eius nepotum,
& ſe immiſcuerit in eorum hæreditate, quia
talis probatio fuit facta nulliter parte non
18 citata , & reo non interrogato , an ſit, vel
fuerit hæres, & lite nullo modo conteſtata,
& tamen hæc neceſſaria ſunt, licet ſumma-
rie fiant , antequam præceptam fiat debito-
ri, & agatur executiue ex dicto Statuto, vt
per Bartol. in l.3. num.14.15. C. de pignor.
Bald. in l.2. num.12. C. de execut. rei iud.
& in l. per diuerſas, num.14. ad medium,
C. mandat. Ang. in l.1. ff. ex quibus cauſ.
in poſseſs. eatur. Aret. conſ. 32. numero 2.
Caſtr. conſil.91. numero 6. lib.1. tradit pul-
chre Carpan. ad ſtat. Mediol. lib.1. cap.42.
numero 123. 124. 125. vbi teſtatur de com-
muni, & quod ita in praxi ſeruatur: Ergo
probatio prædicta ſic facta parte non citata
nihil prodeſt agenti , & ceſſat ſtatuti diſpo-
ſitio.

Nec obſtat ſtylus quandoque contrarius,
quia non eſt probatus, & tamen plene , &
19 concludenter eſt probandus: Soc.conſil.39.
numero 28. lib.4. Natt. conſil.575. num.31.
lib.3. Rol. conſ.3. numero 25. lib. 3. Farin.
conſil.11. n.21. in fin. & conſil.59. num.12.
& conſ.85. num.24. & conſ.86. n.11. lib.1.

Immo cum vario modo ſeruatum ſit, non
poteſt dici ſtylus, ſi non eſt vniformis. Bart.
20 in l.2. in princ. num.21. ff. ſolut. matr. Gra-
uat. ad Veſtr. in Pract. lib.5. cap.3. numer.5.
late Borgn. deciſ.11. p.1. Farin. d. conſ.11.
num.21. in fin. & conſ.86. n.12. ad fin. lib.1.

Secundo reſpondetur non poſse iudices, &
magiſtratus, qui legis condendæ facultatem
non habent, ſtylum introducere, maxime in
21 deciſorijs, vt hic, niſi ſtylus fuerit a Principe
confirmatus. Bart. in l. de quibus num.10. ff.
de legi. Dec. in Rub. de Conſuetud. num.15.
Alex. conſ.36. in fin. lib.2. Carau. ſuper pri-
mo ritu magnæ Curie numer.23. & ſuper ri-
tu.260. num.6. Grammatic. conſ. 1. num.20.
Boer. conſ.8. num.19. Rot. diuerſ. deciſ.793.
num.3. p.1. Farin. conſ.103. num.9. lib.1. vbi
quod Iudices contra ius ſtylum, vel conſue-
tudinem non poſſunt introducere.

Et ſane iſte ſtylus eſſet contra ius , & ſtatu-
tum ipſum, vt vidimus, & maxime quia Statu-
to etiam Regij cauetur, ne contra eius obſer-
uantiam valeat ſtylus allegari, ideo non valet
ſtylus, nec allegari poteſt ſi ſit contra ius, vel
22 ſtatutum, & Iudices non poſſunt introduce-
re ſtylum viri contrarium. Bero.conſ.35. nu.9.
lib.3. Alex.d.conſ.36. Natt.conſ.252. num.6.
Craue. conſ.201. n.19. Rol.conſ.3. n.36. lib.3.
Crau. de antiq. temp. p.4. n.36. fol.189. Rot.
d.deciſ.793. n.3. p.1. Farin. conſ.86. num.10.
65.66. & conſ.103. n.9. lib.1. & vbi ſtatutum
reprobat ſtylum , vel conſuetudinem contra
ſtatutum, tunc cenſetur reprobatus etiam ſty-
23 lus futurus, & conſuetudo naſcitura, de com-
muni Iuſ. in d. l. de quibus num.55. de legi.
Capra concl.12. n.24. Couar. var. reſol. lib.3.
c.13. ſub n.4. Peguer. deciſ.34. num.9. Farin.
d. conſ.86. n.66. lib.1.

Tertio, & vltimo addi poteſt dict. Statutum
non habere locum quo ad illam tertiam par-
tem debiti, pro qua d.D. Signorettus conueni-
tur vti hæres dd. eius nepotum , quia debitum
non eſt purum, ſed conditionale , vt ex Inſtru-
mento tranſactionis: ibi : ma con conditione,
& cum in verbis non ſit ambiguitas, nihil eſt
24 de hoc dubitandum, l. continuus, §. cum ita.
de verb.obl. l. ille, aut ille. §. cum in verbis. de
leg.3. Sed ſic eſt, quod ſtatutum de Inſtrumen-
torum executione non habet locum in debito
conditionali, niſi conſtet Iudici purificatam eſ-
ſe conditionem, ex Bart. in l. cum ab eo, in
25 princ. ff. de contrah. empt. Tuſc. d. lit. S. concl.
532. num.95. latius Carpan. ad Statut. Mediol.

lib.1. cap.42. n.24.25. 26. & late per Seraph. de priuileg. iuram.priuileg.77.n.86. Ergo &c.

Nec dicatur hanc non eſſe conditionem ſuſpenſiuam,ſed reſolutiuam,ideoq. ſpectare ad reum eius verificationem,quia reſpondetur eſſe paratum ad eam verificandam in vlteriori proceſſu, & pro nunc ſatis eſſe ex hoc turbidum effici creditum , & liquidum non eſſe Inſtrumentum , cum ex computis , & rationum redditione poſsit apparere debitum non exta-
26 re; hoc.n.ſufficit , vt res incerta dicatur, vt per Tuſch. d. concl.532. n.61. & propterea cum debitum non poſſit dici liquidum , nec etiam agi poteſt executiue ex d. Statuto , quia Statutum debet intelligi de Inſtrumento liquido,ad tex.in l.proinde,§.notandum, & ibi clare Bart.
27 ff.ad l.Aquil.idem Bart.& DD.in l.1.in fin. C. de ſenten. quæ ſine cert. quant. Bald.in l.2. C. de execut.rei iud.pulchre Alex.conſ.188.n.2. lib.2. Tuſch.d.concl.532. num.55. Carpan.ad ſtat.Mediol.d.c.42.n.7.& ſeqq. Seraph. d. priuileg.77.n.34.vbi alios allegat:Ideo antequam liquidatio fiat , non poteſt agi executiue ex d. Statuto , ſed via ordinaria agendum eſt , & ſic reus eſt abſoluendus ab obſeruatione Iuditij.

E P I T O M E.

Statutum pro creditoribus non comprætendit fœminas, ſi ad literam debeat intelligi , & ſtylus Iuditiorum non probatur , niſi fuerit obtentu in contradictorio Iuditio, in deciſiuis , ſecus in Ordinatorijs .

SUMMARIUM.

1 Creditorum vocabulum non continet fœminam in ſtatuto exorbitanti .

2 Doctoris vnius auctoritas pro lege ſeruanda eſt, ſi non habet contradictorē .

3 Appellatio datur à quocumq; grauamine .

4 Appellare permiſſum eſt à mala ſtatuti interprætatione .

5 Statutum tollens appellationem non extenditur ad caſum non expreſſum .

6 Statuta Appellationem tollentia ſunt ſtricte intelligenda .

7 Appellatio ſublata non intelligitur , ſi ſententia ſit euidenter iniuſta .

8 Statuta non habent locum , niſi verificentur eorum qualitates .

9 Statutum de maſculo in odioſis non comprahendit fœminam .

10 Statutum Regij derogat contrariæ conſuetudini , & ſtylo .

11 Stylus contra ius non poteſt induci coram Iudice non habente facultatem legis condendæ .

12 Stylum in Ordinatorijs omnes Iudices poſſunt introducere .

13 Stylus , & conſuetudo debet plene probari ab allegante .

14 Styli informationem in Ordinatorijs poſſunt Iudices capere etiā in Camera .

15 Styli informatio eſt reducēda in actis .

16 Stylus notorius non eſt probandus , & de eo Iudex poteſt ſe informare .

17 Styli informatio non ſufficit in deciſiuis, ſed requiritur plena probatio .

18 Conſuetudo eſt quid facti, & plene probanda .

19 Stylus debet probari per teſtes iuratos, & cum interrogatorijs .

20 Stylus ad deciſionem cauſarum plene eſt probandus .

21 Statutum de executione Inſtrumentorum reſpicit ordinatoria, & quando .

22 Deciſoria reſpicit Statutum de executione contra creditores , & quando .

23 Statutum tollens appellationem reſpicit deciſoria .

24 Stylus , & conſuetudo improbata non poteſt ad deciſionem cauſarū allegari .

25 Statutum reprobans ſtylum, & conſuetudinem intelligitur etiam de futura .

26 Stylus proprie quid ſit, & ad ſola acta Iuditiorum pertinet .

27 Stylus conſiſtit in ſcribendo acta .

28 Stylus ad derogationem iuris communis non eſt attendendus .

29 Stylus habet vim declarandi rem dubiam .

30 Statutum de executione Inſtrumenti ad fauorem creditoris non habet locum pro fœmina .

31 *Con-*

Digitized by Google

31 *Conſuetudo vt inducatur, quæ requirantur.*

32 *Stylus non attenditur contra ius, niſi cum conſenſu maioris partis Populi.*

33 *Conſuetudo in extraiuditialibus non requirit obtentā fuiſſe in cōtradictorio.*

34 *Stylus, & conſuetudo iuditialis requirit contradictionem, & obtentū fuiſſe.*

35 *Conſuetudo iuditialis requirit fuiſſe obtentam in contradictorio Iud.*

36 *Conſuetudo, quę reducitur ad ius commune, non requirit contradictorium.*

37 *Conſuetudo non dicitur inducta ceſſante contradictione.*

38 *Iuramentum de calumnia ſi non petatur, non ideo praſcribitur ius petendi.*

39 *Conſuetudo quando liget ſolum volentes, & non contradicentes.*

40 *Conſuetudo eſt difficilis probationis, & debet eſſe acceptata à Populo.*

41 *Stylus à quo induci poſſit.*

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

IN eadem cauſa non obſtantibus ſubtiliter mo-
tiuatis, adhuc cenſeo ſtatutum Regij lib.2.
c.22. de præcepto quindennali tanquam
exorbitans a iure communi loquens de credi-
toribus non compræhendere fęminas creditri-
ces, ſtante eodem ſtatuto, quod in fine mandat
illud intelligendum eſſe, prout ſonat, & ad li-
teram, tunc .n. pro certo admittunt Doctores
ſub nomine creditorum, & ſic ſub vocabulo
1 generis maſculini non contineri fęminam cre-
ditricem, vt dixit in terminis Corn. conſ.14.
n.9.lib.2. & concordat cum eo Socin.iun. con-
ſil.1.num.102.lib.1. & Boui. de Statut.præſcr.
gl.3.n.35.36.37. vbi reddit rationes, vt alias
vidimus.

Et ideo ſi Iudex in prima inſtantia aliter
pronuntiauit, male fecit, quia iudicauit contra
mentem, & verba ſtatuentium, qui voluerunt
Statutum ad literam eſſe intelligendū, etenim
non eſt in poteſtate Iudicis extendere ſtatuti
diſpoſitionem, quia hoc ſpectat ad legiſlato-
rem, & cum habeamus plures Doctores di-
ctum Statutum ſic interpretantes ſine contra-
dictione, eis omnino ſtandum eſt, quia aucto-
ritas etiam vnius Doctoris non habentis con-
tradictorem, pro lege ſeruanda eſt, ad tradita
2 per Iaſ.in l.pen.n.21.C.de pact. Becc.conſ.23.
n.6.Surd.deciſ.229.n.36.Rot. Rom. deciſ. di-
uerſ.122.n.16.p.5.Caſtr.Pall.mor. p.1.diſp.2.
punct.1.n.3. propterea admittenda eſt D. Vin-
centij Signoretti rei conuenti appellatio, quia
3 ab omni ſententia, & grauamine de iure licet
appellare, l.in maioribus, & l.proconſulibus.
C. de appell. c. omnis oppreſſus. 2. q.6.

Non obſtat, quod ſtatutum prædictum pro-
hibeat appellationē ab executione Inſtrumēti
ad fauorē creditoris, quia ſtatutū prædictū de-
bet intelligi in ſuis terminis, quando .ſ. pronū-
tiatur ad fauorē creditoris contra debitorem,
ſecus eſt, ſi pronuntietur ad fauorem creditri-
cis, vt hic, quæ in Statuto non compræhendi-
tur, & Iudex aliter iudicando male interpræ-
tatus eſt Statutum, licet enim prohibita ſit ap-
4 pellatio, nihilominus a mala Statuti interpræ-
tatione permiſſum eſt appellare, vt per Re-
buf. in l.quod iuſſit, in præfat. num.171. de re
iudic. quem ſequuntur Ruginell. de Appellat.
§.2. cap.3. num.507. Scacc. eodem tractat.
quæſt.17. limit.20. num.13.

Nam ſi ſtatutum prædictum loquēs de exe-
cutione Inſtrumenti ad fauorem creditoris nō
extenditur ad fęminam creditricem, vt viſum
eſt, neque habebit locum ad eius fauorem in
alia parte, vbi denegat appellationem, quia
loquitur ſemper in iiſdem terminis, & retento
eodem themate creditoris, non creditricis, ca-
ſus enim iſte mulieris creditricis fuit a Statuto
omiſsus, ideo cum Statutum tollens appella-
tionem non extendatur ad caſum, qui ex ver-
bis eius expreſsis non colligitur, vt probat
5 Ruginell. in d. tract. de Appellat. §.12. gl.2.
cap.3. num.10. appellatio in eo prohibita non
cenſetur vetita in caſu noſtro, vbi non de cre-
ditore, ſed de creditrice agitur, & vbi vox
creditoris non extenditur ad creditricem, vt
vidimus.

Et ſtante quod ſtatuta appellationem tollē-
tia ſunt ſtricte intelligenda tanquam odioſa,
6 vel exorbitantia, vt per Bart. in l.2. C. quorum
appellat. non recip. Crau.conſ.183.ad fin. Tu-
ſch.lit.S.concl.465.n.3. Ruginell. d. gl.2. c.3.
num.9. omnes concludunt, prohibita a Statuto
7 appellatione non cenſeri vetitam, ſi ſententia
ſit euidenter iniuſta, vel iniqua, vt per Tuſch.
lit. A. concl.399. num.11. Ruginell. d. tract.
§.12. gl.2. cap.3. num.14. Scacc. eod. tract.
limit.6. membr.7. num.79. 80. & q.18. nu.24.
verſ. ſecunda ratio, ſequitur, vt hic appella-
tio non poſsit dici prohibita, quia ſententia
fuit notorie iniuſta, ſi quidem Statutum, quod
loquitur de creditore maſculo, Iudex ſuo
Marte voluit extendere ad fęminam, quod
non licet, ſecundum opinionem Cornei, So-
cini, & Bouij, qui non habent contradicto-
rem, ideo euidenter conſtat de iniquitate
ſententiæ, quia hoc eſt punctum iuris, quo-
modo ſemper eſt certum, & notum, nec eſt
neceſſaria aliqua facti probatio.

Hinc

Digitized by Google

Hinc nullo modo dici poteſt dictum Statu-
tum prohibens appellationem ad fauorem cre-
ditoris habere locum ad fauorem creditricis,
niſi probetur in iure eam contineri ſub verbo
creditorum, quod eſſe non poteſt, vbi ſtatu-
tum ad literam eſt intelligendum, & ideo pro-
hibitio appellationis non extenditur ad hunc
caſum, vbi non agitur de creditore, ſed de cre-
ditrice, etenim ſtatutum illud qualificatur ab
illo verbo. Creditoris, & vbicumq; agitur ex
ſtatuto, vt in hoc caſu, debent ad vnguem ob-
ſeruari, concurrere, & probari omnes ſtatuti
qualitates, & quæ a Statuto ipſo requiruntur,
8 alioquin agens ſuccumbit, & ſtatutum non ha-
bet locum, vt probat tex. in l.1. §. ait Prætor.
vbi not. Bart. ff. ne quid in flum. public. l. pen. §.
docere. vbi Ang. ff. de vi bon. rapt. l. cum actum
ff. de neg. geſt. & l. ſi forte. in fin. vbi Bart. de
caſtren. peccul. Alex. conſ. 172. n.5. verſ. nam
quando. lib.2. Soc. conſ. 220. num.9. 10. lib.2.
Tuſch. lit. Q. concl. 16. n.14. vbi alios allegat.
fuſe Tiraq. de retract. lignag. § 8. gl.7. nu.1.2.
vbi plurimos congerit, & in terminis noſtri ſta-
tuti. Bouius de ſtatut. præſcript. d. gl.3. n.40. vbi
tradit, quando ſtaturum profert maſculinum
9 qualificatum pro perdictionem. Creditor; vt
hic, quæ ſimpliciter non eſt apta compræhen-
dere fęminam, vbi verba ad literam ſunt intel-
ligenda, non debet in odioſis, vel exorbitanti-
bus fieri extenſio, & propterea dict. Statutum
non poteſt in aliqua parte, vbi etiam de appel-
latione loquitur, compræhendere fęminam
creditricem, aut illi prodeſſe, ſed recurren-
dum eſt ad ius commune.

Non obſtat vero ſtylus, aut obſeruantia, vel
conſuetudo fori in contrarium adducta, vt etiã
pro fęminis obſeruetur tale ſtatutum in foro
Prętoris, nam quatenus adeſſet huiuſmodi ſty-
lus vel cõſuetudo iuditialis, nihil valeret, quia
pugnat cũ d. ſtatuto diſponente illud non poſſe
gloſſari, vel interpraetari, ſed intelligendũ eſſe
præciſe, pro vt iacet, & ad literã, & tamen hu-
iuſmodi ſtylus, vel conſuetudo interpraetaretur
illud, vt extendatur de maſculo ad fęminã, er-
go talis ſtylus eſt omnino inualidus, & non po-
10 teſt allegari contra ſtatutũ, nec vllo modo ob-
ſeruari ſtãte alio ſtatuto Regij lib.8. c.17. verſ.
irẽ quod omnia, ibi. nec ſtylus aliquis. pulchre
Farin. conſ. crim. 86. num.10. & num.65. lib.1.

Etenim non valet ſtylus iuditiorum, ſeu cõ-
ſuetudo iuditialis, ſi ſit contra ius, vel ſtatutum,
quia Iudices illi, & Notarij, qui faciũt ſtylu, nõ
habẽt auctoritatẽ legis cõdẽdæ, ideo eorũ ſty-
11 lus nõ tenet cõtra ius, vel ſtatutum. Bart. in l.
de quibus nu.10. vbi gl. & DD. ff. de legi. Boer.
conſ. 8. num.19. Alex. conſ. 36. in fin. lib.2. Rol.
conſ. 3. nu.36. lib.3. Craue. conſ. 201. num.19.
Natt. conſ. 252. n.6. Farin. conſ. 85. n.17.18. &
n.118. & conſ. 86. n.10.65.66. lib.1. Borgn. de-
ciſ. 13. n.61. p.1. Rot. diuerſ. deciſ. 331. & deciſ.
793. n.2. p.1. Maſch. de prob. concl. 423. n.35.

Et quamuis hoc procedat in ſtylo reſpiciẽte
deciſoria, nõ aũt ordinatoria, quia in ordinato-
rijs Iudices poſſunt ſtylũ introducere omnino
12 ſeruandũ. Rebuff. in trac. de conſuetud. art.2.
gl.3. n.15. & 54. Ioſeph. lud. deciſ. lucen. 36. n.
17. Farin. d. conſ. 85. n.119. tamẽ hoc nihil no-
cet, quia nos verſemur in deciſorijs, & in ſtatu-
to reſpiciente etiam deciſoria, vt videbimus.

Deinde reſpondeo, quod ſtylus, & obſeruã-
tia iuditialis debet probari ab eo, qui ſe fundat
13 in ea, quia nõ præſumitur, vt probatur ex l. nõ
ſolũ, §. ſed & probari. vbi Bart. ff. de nou. oper.
nunt. & per eundem Bart. in l. labeo. ff. de ſup-
pell. leg. & docet pulchre Soc. in conſ. 46. nu.
51. lib.4. Rol. conſ. 3. nu.25. lib.3. Bero. conſil.
40. nu.7. lib.3. late Maſchard. de probat. verb.
ſtylus, concl. 1345. num.2.3. vbi alios allegat.
Farin. d. conſ. 85. n.14.112. & conſ. 86. nu.11.
lib.1. maxime in deciſorijs, quia in ordinatorijs
Iudices poſſũt ſe informare de ſtylo ex off. etiã
in Camera parte nõ citata in his, quæ ſunt mo-
dici præiuditij; & Notorios, & practicos fori in-
terrogare, an adſit ſtylus, & qualis, vt per Bart.
14 in l.4. per illũ tex. in fin. vbi Alex. in add. ff. de
reſti. Bald. in l.1. in fin. C. Vt quæ deſũt Aduoc.
Dec. cõſ. 400. n.10.12. Ruin. cõſ. 744. n.14. lib.
4. Boer. conſ. 8. n.17. Maſch. d. concl. 1345. n.4.
Farin. d. conſ. 85. nu.112. & conſ. 86. num.11.

Verũ quãdo iudex ſe informauit in Camera
de ſtylo, debet ſaltẽ facere ſcribere in actis per
Notariũ, qualiter ſe informauit de ſtylo, vel cõ-
ſuetudine iuditiorũ cũ iuramẽto taliũ perſona-
rũ, quæ de ſtylo, vel cõſuetudine fidem fecerũt,
15 vt poſt Deciũ, Boeriũ, & Bertrandum tradidit
Tuſch. pract. concl. lit. S. concl. 695. n.21. quod
hic non eſt factum, neque etiam deductam.

Et quamuis dici etiam ſoleat, quod ſtylus
notorius non eſt probandus, & de eo poteſt
Iudex ſe informare parte etiam nõ citata, & te-
16 ſtibus etiam non iuratis, vt per Boer. d. conſ. 8.
n.17. late Maſchard. d. concl. 1345. nu.6.7. &
Farin. d. conſ. 85. n.113.114.115. vbi alios alle-
gat, non tamẽ hic cõſtat fuiſſe notoriũ, & qua-
tenus ita eſſet, illud procedit, vt iudex poſſit ex
off. etiam in Camera ſe informare in ordinato-
rijs, & quæ ſunt modici præiuditij, ſecus eſt in
deciſorijs, & quæ litis deciſionem reſpiciunt, &
multũ poſſũt præiudicare alteri parti, quia tũc
non ſufficit d. informatio, ſed requiritur plena
17 probatio per teſtes etiam iuratos. Bart. in d. l.
de quibus qu.4. princ. ff. de legi. pulchre Soc.
conſ. 36. nu.11. verſ. ſed clarius, lib.4. Rebuf. in
tract. de conſuet. gl.13. nu.53. Dec. conſ. 483.
ad fin. & conſ. 402. n.12. Rol. conſ. 53. num.37.
lib.2. qui alios allegat. late Maſchard. de pro-
bat. concl. 423. num.36. & concl. 1345. num.3.
Farin. d. conſ. 85. nu.14.112. & conſ. 86. n.11.

Et

Et idem dicendum eſt de cõſuetudine, quia
cum ſit quid facti, ideo probanda eſt, per tex.
18 in l.1.ff.quę ſit long. conſuetud.& plene not. in
d.l.de quibus, ff. de legi. Bart. in l.poſt dotem.
circa princ.ff. ſolut. matr. pulchre Alex. cons.
67.n.1.2.lib.7.Farin.cons.86.n.11.lib.1.

Sed hic ſtylus, vel conſuetudo iuditiaria,
reſpicit deciſionem cauſę, & poteſt eſſe magni
prępiuditij, ſi quis debitor nõ inueniat fideiuſſo-
rem, quia tunc carceri poteſt mancipari, &
pignorari, & quando tractatur de magna ſum-
ma, vt hic, multo magis dicitur tractari de graui
pręiuditio, ergo ſtylus, & conſuetudo debet
plene probari per teſtes legitimos, etiam cum
19 iuramento, & cum interrogatorijs partis ad-
uerſę, in cauſis quoq. ſummarijs, vt probat Bart.
in d.l.de quibus. Soc.d.cons.36.n.11.verſ.ſed
clarius; & expreſſius hoc dicit Bero.d.conſ.40.
n.7.lib.3.& concordat Guid. Pap.in cons.119.
n.4.vbi reprobat ſtyli probationem, quia teſtes
non iurati ſuper ea depoſuerunt: pulchre id
probat Maſchard. de probat.d. concl.1345.n.
3.vbi multis auctoritatibus oſtendit ſtylum,
quando allegatur ad deciſionem cauſarum,
20 eſſe plene probandum per teſtes etiam iuratos,
& legitime examinatos, quando vero ſtylus re-
ſpicit ordinatoria, Iudex poteſt ſe informare
ab antiquis illius Curiæ aduocatis, & procura-
toribus, nemine etiã citato: ſic etiã Farin.cons.
crim.85.n.14.15.112.& cons.86.nu.11.lib.1.

Neq. dicatur nos verſari in ordinatorijs,
dum ſtatutum dat formam in modo procedẽdi
21 contra debitores Inſtrumentarios ex doctrina
Bald. in l. 1.num.9.10.C. Ne filius pro pa-
tre; Quia reſpondetur, quod hoc verum eſſet,
ſi ſtatutum firmaret pedem in ſolo modo pro-
cedendi, ſtatuendo ſimpliciter, quod Inſtru-
menta habeant executionem paratam, ſecus
eſt, vbi ſtatutum procedit vlterius, proſpici-
ens ad executionem, vel deciſionem cauſæ,
dum tollit multas exceptiones, dat formam,
probationibus, committit pignorationem, vel
carcerationem debitoris, prohibet appellatio-
22 nem, vt hic; tunc .n. ſtatutum reſpicit non ſolũ
ordinem Iuditiorum, ſed etiam efficitur execu-
tiuum, & deciſorium, ex doctrina eiuſdem Bald.
in d.l.1.n.11.Bart.in l.a Diuo Pio.§.ſententiam,
in fin.ff.de re iud.Ias.in l.cunctos Populos. in 2.
lect. num. 59. in fin. C. de ſumm. Trin. plene
Roch.de Curt.in c. fin.n. 673. & ſeqq.de con-
ſuetud.idem docet Tuſch.litera. S. concl.456.
num. 13. vers. vbi ſecus eſt, & concl. 532.nu.
2.& in terminis de noſtro ſtatuto, ſic tradidit
Petr. Io. Anch. fam. qq. lib. 2. q. 63. num.
5. vers. cum itaq. quem ſequitur Maſchard.
in trac. de generali ſtat. interpręt. concl. 7. n.
80.vers. cum prędictis etiam, vbi multa alle-
gat ad remfacientia, & in terminis huius ſtatuti
Regij, dicit eſſe executiuum, & deciſorium.

Et iure merito, quia dictum ſtatutum non
ſolum tradit modum procedendi, ſed ſtatuit
debitorem non fideiubentem eſſe pignorandũ,
capiendum, & detinẽdum in carceribus nec per
mittit aliquã eius exceptionẽ admitti, & vetat
relaxari, niſi prius ſoluerit debitum, vel depoſi-
tum fecerit, vel fideiuſſores dederit de ſoluẽdo,
& dat formam probationibus, & deniq; prohi-
bet appellare, quæ reſpiciunt non tantũ ordinẽ
iuditiorum, ſed etiam merita negotii, & deci-
ſionem cauſæ, vt liquet, & ex hoc ſolum, quod
prohibet appellationem à grauamine, vel de-
creto, dicitur reſpicere deciſoria, vt per Franch.
in c.ſi duobus.§.deniq; & c.debitus q.7.& q.14
de appellat. Bertaz.conſ.crim.19.num.3. lib.1.
& Maſchard.d.concl.7.n.76.77.Ergo ſtylus, &
conſuetudo formiter eſt probanda per legiti-
mos, teſtes, ſicut dictum eſt.

Verum cum ſtatutum Regij improbet ſtylũ,
& conſuetudinẽ contra ſtatutum, intrat conclu-
ſio, quod ſtylus, vel conſuetudo improbata nõ
24 poteſt ad deciſionem cauſarum in foro allega-
ri, ex Auth.caſſa.C.de ſacroſ.Eccl. Auth. naui-
gia, C.de furt.c.fin.in fin. de conſuetud. Crau.
de antiq.tempor. p.4. in princ. nu.43. Farin. d.
conſ. 86. num.65. quod non ſolum eſt intelli-
gendum de conſuetudine, vel ſtylo præceden-
te ſtatutum, ſed etiam de ſubſequente, quia lex
25 ſimpliciter reprobans conſuetudinem, vel ſty-
lum, non ſolum intelligitur de prę teritis, ſed
etiam de futuris. Imol. in c. cum ab homine,
nu. 3.de vita, & honeſt.cler.de communi teſta-
tur Alex. in l.ſi mihi, & tibi, §.in legatis.de leg.
1.Iaſ.in l.cunctos Populos, nu.74. C.de ſumm.
Trin.& fid.Catholic. & in d.l.de quibus, n.55.
ff. de leg.Capra. concluſ.12.n.24. & concl.13.
n.29.Tiraq.de reuoc. donat.in præfat.n.19. &
ſeq. Couar.var.reſol.lib.3.c.13.num.4.verſ.2.
concl. Viu. comm. opin.159.verb.conſuetudo
Lud. Peguer.deciſ. crim.34.nu.9.verſ.quia lex,
Farin.d.conſ.86.n.66.lib.1.

Verum de ſtylo hic tractari non poſſe vide-
tur, quia ſtylus ſolum reſpicit ordinem ſcri-
bendi in actis, & introducitur ſolum ex actibus
iuditiariis, etenim vnaquæque Curia in ordina-
toriis habet ſuos ritus, & ſtylus eſt ius non ſcri-
ptum ab vno iudice circa acta iudiciaria, &
conſiſtit in modo ordinandi acta, & ſententias,
& alia, quæ in ſcribendo verſantur, & ſic reſpi-
cit ordinem ſcribendi in actis, per tex. in c.quã
graui, de crim. falſ. Roch. de Curt. in d. c. fin.
num.34. de conſuetud. Bocr. conſ. 6. num.3.
Carauita, ſuper 1. Ritu magn. Cur. num. 17. &
26 num.19.vbi quod ſtylus conſiſtit circa ea, quæ
recipiunt modum ordinandi acta, Dec.conſ.11.
n.11. lib.1. vbi quod ſtylus conſiſtit in ſcriben-
do, conſuetudo vero de aliis actibus intelligi-
27 tur. Farin.d.conſ.85.n.117.Ideo hic ſtylus non
poteſt allegari, quia non tractatur de modo
ſcri-

Digitized by Google

ſcribendi acta, vel procedendi in actis, ſed de modó decidendi, quando .ſ. reus debitor ſit pignorandus, vel carcerandus, & vt in dicto ſtatuto, nam de iure communi inſtrumenta non habent executionem paratam, & ſtatutum de illis exequendis ad inſtantiam creditoris non habet locum in fæmina creditrice, ex Corn. d. conſ. 14.n.9.Soc.d.conſ.1.n.102.ergo cum ſty-
28 lus tendat ad derogationem iuris communis, non eſt attendendus, Alex.conſ.36.n.10.lib.2. Borgn. deciſ.11.p.1.vbi damnat iudices volentes inducere ſtylum iuri contrarium, Farin. d. conſ.86.n.12. in fin. lib.1.

Et propterea non obſtat idem Alex. d. conſ. 36.n.9.lib.2. in motiuis allegatus cum alijs adductis ad probandum, ſtylum habere vim de-
29 clarandi rem dubiam, quia non eſt contra legem, ſed tendit ad declarandum, quod enim multipliciter intelligi poteſt, per obſeruantiam declaratur, quomodo intelligatur.

Nã reſpondetur hic non agi de declaratione rei dubiæ, quia certum eſt appellatione creditoris non contineri fæminam creditricem in ſtatuto exorbitanti, & ad literam intelligendo, ex
30 Corn. d. conſ.14.n.9.Soc.d.conſ.1.nu.102.& Boui.d.gl.3.n.35.36.37.qui cum habeant contradictorem, eorum opinio vt caſus legis ſeruanda eſt, Becc. d. conſ.23.num.6. Surd. d. deciſ.229.num.36. Rot. d. deciſ. 122.n.16.Ideo ſtylus prædictus cõtra ius commune, vel ſtatutarium, & maxime in re clara non eſt attendendus.

Non obſtat ſatis conſtare de ſtylo, vel potius conſuetudine ex rebus iudicatis pro fæmina, in materia dicti ſtatuti, quæ tamen non fuerunt oſtenſæ, vel exhibitæ, quia primo nega-
31 tur talem conſuetudinem, ſi extat, eſſe legitimam, vel legitime probatam: Si quidem ad inducendam conſuetudinem, oportet talia fuiſſe ſic pluries ſeruata cum tanta frequentia, vt appareat ſaltem de tacito cõſenſu totius, vel maioris partis Populi, qui habeat poteſtatem condendi ſtatutum contra aliud ſtatutum, vel aduerſus ius commune, vt per Alex. d. conſ. 36. n.11.lib.2.Corn.conſ.269.col.2.lib.4.Dec.cõſ. 483.n.4.Ang.Aret.in §. ex nõ ſcripto,col.pen. verſ. quæro an teſtis,Inſt. de iur. natur.Crauet. conſ.134.n.6.pulchre Menoch.conſ.187.n.57. 58. vbi tradit ſex requiſita neceſſaria ad probandum ſtylum, obſeruantiam, vel conſuetudinem, quæ hic non concurrunt, Maſcard. de prob. concluſ.424. n.2.3. Farin. d.conſ.85.nu. 120. 124. vbi tradit neceſſe fuiſſe ſtylum tranſiſſe in notitiam maioris partis Populi, & tacito conſenſu acceptatum, vt dicatur poſſe valere
32 in vim conſuetudinis. hic autem non conſtat de hac notitia Populi, neque de tacito conſenſu, cum plerumque huiuſmodi acta iudicialia innoteſcant paucis perſonis, & ignorentur à Populo, ergo non eſt ſtylus, qui poſſit valere in vim conſuetudinis.

Et quatenus extarent ſententiæ allegatæ oretenus ad fauorem mulieris creditricis ad formam dicti ſtatuti, illæ tamen non probant talẽ conſuetudinem, niſi plures ſint, & probetur ſimul fuiſſe obtentas in contradictorio iudicio, & quod ſuper hoc puncto fuerit contradictum, & nihilominus pro muliere iudicatum, nam licet in actibus extraiudicialibus id forte non requiratur, & quoties adeſt notitia, & conſenſus
33 vniuerſi Populi, ad tradita per Maſchard. de probat. concl.427.n.3.Farin.d.conſ.85.n.124. tamen in actibus iuditialibus, & negotiis forenſibus, non inducitur conſuetudo, vel ſtylus forenſis circa deciſionem cauſarum, vel in rebus magni, ſeu non læuis præiuditij, niſi fuerit contradictum, & nihilominus obtentum in con-
34 tradictorio iuditio, ita, vt vnus negauerit, & alter affirmauerit, & iudex pro conſuetudine iudicauerit, vt per tex. in l. nam Imperatòr, & l. cum de conſuetudine, ff. de legi. tradit plene Ang. Aret. in conſ.23. nu. 17. verſ. nam ad hoc, & nu. 18. vbi teſtatur de communi, Alex. conſ.173. num.8. lib.6. Anchar.conſ.178.n.7. vbi tradit requiri iuditialem diſceptationem, & quod obtentum fuerit in contradictorio iuditio idem Alex. conſ. 132. num.4. lib.1. & conſil. 136.num.20. lib.2. plene Bero. conſ.162. n.5. lib.3. Tuſch. litera C concl. 798. n.3.4. Viuius in ſuis communibus opin. verb. conſuetudo, & pulchre Maſchard. de probat. concluſ. 427. numer.4. vbi quod in actibus extraiuditialibus hæc non requiruntur, ſecus in iuditialibus,
35 in quibus neceſſe eſt, quod fuerit obtenta conſuetudo in contradictorio iuditio, ſic etiam Menoch. conſil. 8. numero 16. & conſil. 187. numero 57. verſ. requiritur quinto, & num.58. vbi probat ad introducendam conſuetudinem in actibus iuditialibus, oportere, quod fuerit obtentum in contradictorio iudicio, ſic declarat etiam Rimin. iun. conſil. 462. numero 29. pulchre etiam idem Berou. in dicto conſ. 162. numero 5. ad fin. vbi probat non ſolum opus eſſe ſecundum talem conſuetudinem fuiſſe bis, aut ter in contradictorio iudicio obtentum, ſed etiam, quod de tali quæſtione fuerit in illis iuditijs expreſſe diſcuſſum, alioquin non diceretur conſuetudo legitime inducta, vel præſcripta: hic autem non conſtat vnquam fuiſſe diſcuſſum, vel in dubium poſitum, an benefitiũ dicti ſtatuti competat mulieri creditrici, ergo prædicta non releuant ad probandã conſuetudinẽ contra ius cõmune, vtiq; ſi cõſuetudo eſſet talis, per quã reduceremus ad ius cõmune, tũc nõ eſſet neceſſe probare, quod fuiſſet illud obtentum in contradictorio iud. quia res de facili reuertitur ad naturam ſuam, vt per Bald. in conſil.210.n.1. li.1. ſed hic conatur

aduer-

Google

aduerſarius reducere mulierem a diſpoſitione iuris communis ad ſtatutum,ergo oportet conſuetudinem iuditialem eſſe obtentam in contradictorio iudicio.

Non obſtat conſideratio motiuata contra meum dictum,quod ſi mulier non poſſet vti dicto ſtatuto, cum non poſſet carcerari, ſequeretur,quod omnes priuilegiati,qui nequeunt carceri mancipari, velut Doctores, & ſenes, non poſſent dicto ſtatuto gaudere, & tamen quotidie aliter practicatur. Nam reſpondetur,me dixiſſe mulierem non comprehendi dicto ſtatuto, non quia ſit mulier priuilegiata, ſed quia verba creditoris non conueniunt mulieri,quando verba ſtatuti ad litteram ſunt intelligenda, hoc autem dixi rationabile eſſe, quia mulier non poteſt carcerari, & ad ſeruandam æqualitatem in in iuditiis, videtur, quod ſicut ipſa non poteſt carcerari, ita non valeat obtinere carcerationem ſui debitoris: aliud eſt in Doctore, & ſene, in quibus habere verba ſtatuti, tanquam maſculis locum habere poſſunt, & cum a ſtatuto ſint comprehenſi, non debent priuari eius beneficio, quia ſtatuentes ſic voluerunt, l. proſpexit, qui, & à quibus. Verum ſi diſputare vellemus, an priuilegiati gaudeant beneficio dicti ſtatuti, forte non deeſſent rationes validæ pro negatiua, ſed cum non faciant ad rem, miſſa facio.

Hoc igitur negotium videtur in ſe clarum, quia habemus Doctores in terminis dictum ſtatutum declarantes non habere locum in muliere creditrice, qui carent contradictore; ſolū videbatur ſaceſſere negotium ſtylus allegatus, ſed non probatus, ſed vere non poteſt dici ſtylus obligatiuus, quia poteſt eſſe, & credo eueniſſe, quod multæ mulieres conuenerint in iuditio ſuos debitores vigore dicti ſtatuti, & quia nihil oppoſitum fuit circa hoc punctum, proceſſum fuit ad vlteriora, parte enim non oppo-
37 nente multa alia, & longe maiora tranſeunt, quæ parte contradicente non permitterentur, ſed non per hoc dicitur ſtylus, aut conſuetudo inducta, velut ex l. rem non nouam §. patroni, C.de iudic. Alex.conſ.45.n.5.lib.2.Maſchard. de probat. concl.424. nu.3.4. qui dicunt,quod Aduocati debent iurare de calumnia, verum ſi non iurarunt per centum annos, quia non fuit
38 petitum, non per hoc dicitur inducta conſuetudo non iurandi, niſi enim fuerit contradictū, & nihilominus obtentum, non poteſt dici introducta conſuetudo, niſi inter volentes, quæ
39 ideo non ligat contradicentes: Aret. d. conſ. 24.n.17.18.Alex.conſ.173.n.8.lib.6.Menoch. conſ.8.n.16. lib.1.Tuſch. littera C concl.798. n.3.4.Rim.iun.d.conſ.462.n.29.Maſchard. de prob. concl.427. n.4. in actibus enim iuditialibus hoc omnes admittunt, & in extraiuditialibus etiam contradictionem requirunt, licet ſē-
tentia nō ſit neceſſaria,eſt tamen neceſſe, quod pars acquieuerit contradictioni: & propterea
40 conſuetudo eſt difficilis probationis, cum ſit neceſſe a maiori parte populi fuiſſe cognitam, & acceptatam: Maſchard. d. tract. concl.423. nu.3.4. quod de noſtro ſtylo verificari non poteſt, & ideo non poteſt valere in vim conſuetudinis, nec etiam in vim ſtyli, cum verſemur in deciſoris, in quibus ſtylus non poteſt, niſi à
41 iudice maiore habente poteſtatem legis condendæ. Maſchard. d. concl.423. num.35. quibus conſideratis per iudicem ſecundę inſtantię, fuit admiſſa appellatio, & cæptum tractari de meritis, ſuper quibus per accordium res fuit ſopita, & tranſacta.

Non enim obſtabat motiuum; quod inſtrumentū non ſit conditionale,niſi reſolutiue,quia hoc admiſſum fuit, ſed dictum etiam ex tali conditione reſolutiua fieri turbidum, & illiquidum, offerrente reo probationes incontinenti, & propterea non eſt exequendum: Cum ergo contra hoc nihil fuerit allegatum, non repeto, quæ in primis ſcriptis adduxi.

Circa vero illam tertiam partem,pro qua dicta mulier conuenit in iuditio dictum D.Signoretum vti hæredem èius nepotum, & tamen non probauit eum vere fuiſſe illorum hęredem, cum nihil ex aduerſo motiuatum viderim, cenſeo iterum denegandam eſſe executionem inſtrumenti,per iura, & rationes in primis ſcriptis adductas, hic non repeto; ſed pro D. Signoretto iudicandum cenſeo.

E P I T O M E.

Gabella non poteſt imponi ſuper re alias onerata, & emphiteuta eccleſiæ non tenetur ad collectam, ſeu gabellam laicorum pro alienatione vtilis dominii.

SVMMARIVM.

1 *Verba legis ſi ſunt clara, nihil vlterius eſt quærendum.*

2 *Emphiteuta, & vaſallus Eccleſiæ tenentur ad gabellas laicorum.*

3 *Grauatus non eſt amplius in eadem re grauandus.*

4 *Præſuppoſitum ſi non verificatur, non habet locum diſpoſitio.*

5 *Lex debet interpretari,ne à ſapientibus poſſit redargui.*

6 Onere

6 *Onere dupl. ci nemo eſt grauandus.*
7 *Duplici gabella non tenetur quis ex vnico contractu.*
8 *Gabella vnica tantum debetur pro vnico contractu.*
9 *Gabellas duas ſoluere pro eodem contractu nemo tenetur.*
10 *Gabella vnica debetur, etiam ſi fiant duo contractus circa eandem rem.*
11 *Gabellæ priuilegium eſt ſubreptitium, ſi eadem res alia gabella affecta ſit.*
12 *Gabellę non eſſe locum in dubio pronunciandum eſt.*
13 *Gabella eſt onus perſonale in rem ſcriptum.*
14 *Laudemium, & gabella pro eodem vſurpantur.*
15 *Gabella, & laudemij par eſt ratio.*
16 *Gabella res onerata etiam à diuerſo domino iterum non poteſt onerari.*
17 *Gabella ſi eſt ſoluta in loco matrim. iterum non eſt ſoluenda in loco domicilij.*
18 *Emphiteutæ, & feudatarij Eccleſiæ ſunt immunes à collectis, & gabellis laicorum.*
19 *Gabella laicorum non ſoluitur ab emphiteuta Eccleſiæ in damnum Eccleſiarum.*
20 *Gabella eſt rigida, & barbarica, quæ excedit tertiã octauæ partis valoris rei.*
21 *Gabella an ſit ſoluenda ab emphiteuta Eccleſiæ, eſt cognitio iudicis Eccleſiaſtici.*

CAPVT CCXXXX.

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

MEnſa Epiſcopalis Degij habet in Villa Mafenzatici bona nõ ſolum propria, ſed etiam fęudalia, quę ſolet concedere in fęudum varijs perſonis, et quotieſcunque tales fęudatarij ſuum vtile dominium, ſeu melioramenta vẽdunt conſentiente Epiſcopo pro tali contractu ad finem, vt inueſtiantur, et pro recognitione, et laudemio ſecũdum antiquiſſimã conſuetudinem habent hoc onus, vt teneãtur ſoluere dicto D. Epiſcopo decimam partem pretij, idque caret omni controuerſia: Modo publicatum fuit proclama Principis, quo imponitur nouum onus generaliter omnibus contrahentibus, pręcipiendo, vt pro quolibet contractu, in quo transfertur rei ſtabilis dominium vtile, vel directum debeant ſoluere Camere quinque pro centum: hoc eſt vigeſimam partem pretij; Vnde quęritur an dicti feudatarij Eccleſię teneantur ad hanc nouam gabellam vltra Decimam, quam pro eodem contractu ſoluere debent Epiſcopo: Et ſane primo aſpectu tes pro gabellario clara videtur, quia aperta ſunt verba proclamatis vt ſoluatur, quoties transfertur dominium directum, vel vtile, ſed in tali venditione transfertur in emptorẽ ſaltem vtile dominium, ergo ſoluenda eſt gabella, vbi enim in verbis nulla eſt ambiguitas, nihil vlterius eſt querendum. l. continuus. §. cum, ita de verb. oblig. Luſſe aur ille, §. cũ in verb. de leg. 3. & maxime quia feudatarij, & Emphyteutę Eccleſiæ de iure, & conſuetudine tenentur ad gabellas, & collectas laicorum, teſte And. de Iſern. in Vſib. feud. tit. quæ ſint regalia in verb. Et plauſtrorum. num. 57. Brun. de ſtatut. art. 9. q. 22. nu. 108. Purpurat. conſ. 322. n. 9. vers. tertio contingit. Menoch. de arb. iud. caſu. 180. n. 8. & caſu 562. n. 22. 31. Surd. conſ. 338. n. 13. Valaſch. de iur. Emph. q. 17. nu. 11. & nu. 15. vers. quæ vero.

His tamen non obſtantibus, cenſeo, predictos fęudatarios, & Emphyteutas Eccleſiæ non teneri ad hanc nouam gabellam; neque de iuſtitia, neque ex uerisimili mente Principis, qui quando tale onus impoſuit contrahentibus cum translatione dominij, videtur præſuppoſuiſſe pro eodem contractu, & pro eadem re eos non eſſe alio onere grauatos, vt in illis verbis proclamatis Per non grauare di vantaggio li capi dell entrate, & membri gia baſteuolmente caricati; alioquin ſi notum habuiſſet eos pro eodem contractu habere onus grauius, & maius, vt hic, Decimam epiſcopo ſoluenda, vtique pręſumendum eſt, quod Princeps noluiſſet eos iterum hac gabella grauare, ad tex. in. l. Titia. §. qui inuita. in fin de leg. 2.
3

Etenim diſpoſitio ceſſat legis, ſi præſuppoſitũ non verificatur, quia locum non habet niſi eueniente præſuppoſito, gl. in l. mancipia, in verb. 4 auocandum, C. de ſeru. fugit. Rom. ſing. 495. late Surd. conſ. 150. n. 78. & conſ. 315. n. 40. & conſ. 372. n. 20. quod maxime hic verificari debet, vt iuſta dici poſſit gabella, iuxta mentem Principis, iex. .n. debet ita interpretari, ne à 5 ſapientibus redargui poſſit, ad tex. in .l. ſaluius Ariſto. de legat. præſtand. ſed hęc videretur redarguenda, ſi onus graue oneri grauiori 6 adiungeretur, quia circa eandem rem nemo duplici onere grauandus eſt. l. nauis onuſtę. §. cum aur. ad l. Rhod. de Iactu. l. 1. §. interdum. ad l. falcid. Ergo id nullo modo eſt dicendum, ne inde reſultet abſurditas, & iniquitas legis; ſi ita interpretaretur, ut quis pro eadem re duplex onus

onus ſubire cogeretur:pulchre Ang.conſ.355.
in princ.verſ.interdum vero. vbi ſic exponit ſi-
mile ſtatutum. Alex.conſ.148.n.18. lib.6. vbi
pro abſurdo hoc reputat, vt pro eadem re, &
occaſione eiuſdem contractus duæ collectæ
ſoluantur;ad rem facit Soc. conſ.202. n.4.li.2.
vbi quod ſi ſtatutum imponat gabellam ciuib:
etiam pro reb.in alieno territorio exiſtentib. id
intelligitur,niſi in illo loco ſoluatur alia gabel-
la:bene etiam Pariſ.conſ.25.n.84.lib.1.Tuſch.
8 litt.O.concl.136.n.1.2.12. ſed pulchre,& late
Felyn. in ſubſcriptione d. conſ.Soc.212. vbi
poſtquam dixit, quod non debet bis quis gra-
uari pro eadem re,ſecundum gloſſam,quã alle-
gat, deinde inquit eam eſſe notabilem ad Da-
tia, & gabellas, quæ quotidie imponuntur, &
id probat multis ſimilib. in materia gabellarũ,
docens iniuſta eſſe ſtatuta, quæ grauatũ gabel-
la iterum grauandũ præcipiunt, & eius conſilio
ſubſcripſerũt alij viri docti,& iure merito,quia
afflicto nõ eſt addenda afflictio, l.pen. §.fin.ad
l.Pompon.de Parricid.l.D.Marcus,de off.præſ.
& in §.fin.vbi not.Inſt. de actio. & late ita do-
cet Anſald. poſt hæc ſcripta viſus, in tract. de
Iuriſd.p.5. tit.3.c.1. nu.104.105.106.107.108.

Et propterea bene cõcludunt omnes, quod
pro eodẽ cõtractu nemo tenetur ſoluere duas
gabellas, quia hoc eſt alienũ ab æquitate, & à
9 ſtatuẽtis mẽte,iuxta gl.in l.vnic.in fin. vbi DD.
C.de mulier.in quo loc. mun.lib.10. Bart.in l.
fin.§.quoties,in fin.de publican. Bald.in l.1.§.
quod ſi nemo,col.4. verſ.;ſed iuxta hoc, & col.
pen.verſ.ſuper quinto,ff.quod cuiuſq; vniuerſ.
Alex.conſ.84.lib.4.Dec.conſ.285.nu.4.in fin.
Felyn.ad dict. conſ.Soc.302. in ſubſcriptione.
10 Bertachin. de Gabell.p.5.nu.2.& n.4.vbi pro-
bat,quod pro vno contractu debet ſolui tantũ
vna gabella, & nu.20. vbi docet, quod ſi circa
eandem rem fiant duo contractus, tantum vni-
ca gabella ſoluenda eſt, & nu.22.in fin.Ferret.
eod. tract.de Gabell.nu.375.Tuſch.lit.G.con-
cluſ.16.n.1.2.3.4.& lit.O.concl.136. num.12.
Perſonal. in tract. de Gabell.nu.143. vbi alios
allegat. Anſald. d. cap.1. num.104. & ſeqq.

Vnde non eſt veriſimile, quod Princeps vo-
luerit grauare Emphyteutas,& feudatarios Ec
cleſiæ pro cõtractu alienationis,pro quo ſoluit
Eccleſ.laudemiũ, vt hic,decẽ pro Centenario,
ne incidamus in d.abſurda,nam ſicut Princeps
cõcedẽs alicui priuilegium noui pedagij ſuper
re alia gabella onerata, non videtur voluiſſe id
facere,& priuilegiũ eſt ſubreptitiũ,quia ſi Prin-
11 ceps fuiſſet certioratus de priſtino onere, non
cõceſſiſſet nouũ grauamẽ,per tex.in c.ſuper li-
teris, §. ſi vero,de reſcript. c. poſtulaſti in fin.
eod.c.iãpridẽ, in fin.de pact.d.l.Titia.§.quæ in
vita, de leg.2. l.ſed ſi hac,§.patronũ,vbi gl. &
DD. C.ſi contra ius,vel vtil.publ.vti etiã Bart.
l.pen.de Dot.præleg.l.ſi putas, C.de petit.her.
dixit pulchre Bertachin. de Gabell.p.1.nu.24.

verſ.ſed quæro. ita dicendum eſt, quod impo-
ſita gabella per Principem ipſum ſuper con-
tractibus, non intelligatur de illis, pro quibus
ſoluitur aliud grauamen, & maxime non leue,
quia eadem eſt ratio.

Et quatenus hæc res dubia eſſe dici poſſet,
adhuc dicendum eſt dictam gabellam non eſ-
12 ſe ſoluẽdam, quia in dubio pro excluſione ga-
bellæ pronuntiandum eſt ad ſauorem immuni-
tatis,vel libertatis: Surd.conſ.307.n.21. & de-
ciſ.305.n.44.Gratian.diſc.777.n.28.Perſonal.
de Gabell.n.38.vbi alios allegat. Cyriac.cont.
iur.94.n.55.& contr.222. num.17. & contro-
uerſ.297. num.55.56. late Ricc. in prax. for.
eccl. p.3. reſol.135. num.7.

Neq; dicatur hãc gabellam non ſolui,pro re
emphyteutica,vel feudali,ſed pro cõtractu lai-
corũ,qui ſubsũt ſuo Principi, & ab eo poſsunt
grauari, nã reſpõdetur onus eſſe in re tãquã in
ſubiecto, & propterea requiritur in proclama-
te,vt transferatur dominiũ vtile, vel directũ,&
communis DD. ſententia eſt, vt gabella, quæ
13 penditur pro contractibus, ſit onus perſonale
in rem ſcriptum, ſeu mixtum, & deberi pro
re ipſa, vt probat late Cyriac. d. controuerſ.
222. num.25.26.27. vbi alios allegat.

Neq;dicatur illud,quod ſoluitur Eccleſ.pro
alienatione rei feudalis, vel Emphyteoticę nõ
eſſe gabellam, ſed dici laudemiũ, quod eſt ali-
quid diuerſũ.Nã reſpõdetur hic non cõſidera-
ri differẽtiã nõis,ſed ſubſtãtiæ, quæ hic cõſiſtit
in onere ipſo, ſatis eſt .n. quod res illa ſit alio
onere grauata,vt probatur in d. l. Titia, §. qui
inuita. & Tuſch.d.lit.O.concl.136.n.1.& ma-
14 xime quia laudemiũ, & gabella in effectu idẽ
ſonãt,& ideo ab vno ad alterũ,valet argumẽtũ
cũ in illis nulla adſit ratio differẽtiæ,& ab vno
ad alterum bene inferatur, vt poſt Surd. deciſ.
15 35.n.32.ad fin.dixit Gratian.diſc.180.n.10.11.

Neque etiam dicatur hæc procedere in ca-
ſu, quando idem Dominus, ſeu Princeps vel-
let rem eandẽ duplici onere, vel gabella one-
rare, vt id non liceat, ſecus autem eſſe, quan-
do rem ab altero grauatam ipſe quoque velit
illam onere gabellæ afficere, vt hic, vbi laude-
mium ſoluitur domino directo, gabella vero
Principi ſeculari: Nam reſpondetur id nullo
iure probari, nec habendum eſſe in conſidera-
tione,cum ſatis ſit ad excludendam nouam ga-
bellam,vt illa res ſit alia gabella,& onere one-
rata, etiam ſi veniat onus à diuerſo ſonte, ad
hoc, vt amplius non poſſit iuſte onerari per
tex. in d. l. Titia, & in d. l. nauis onuſtæ, &
probat gl. in terminis in d. l.vnic. in fin. C. de
mulier. in quo loc. mun. lib.10. quæ loquitur
de re ſita extra territorium Principis, poſſeſ-
ſa tamen ab eius ſubdito, & dicit, quod ſi
ſubditus grauatur pro illa in loco rei ſitæ,
non poteſt pro illa iterum grauari à pro-
prio Principe, qui tamen id poſſet facere, ſi

non eſſet grauata in d.loco adeo, vt ſatis ſit ad
euitandam nouam gabellam, vt illa res ſit iam
16 onerata ſiue ab vno, & eodem domino, ſiue
diuerſis: & id probatur etiam ex traditis per
Soc.d.conſ.302.n.4.lib.2.& Felyn.ibidem, &
ad rem facit Perſonal.in trac.de Gabel.n.143.
verſ. quod eſt diligenter, vbi dicit eſſe notandum pro ijs,qui quotidie ducunt vxores, quia
ſi ſoluerint gabellam in loco celebrati matrimonij, non poterunt in patria iterum ad gabellam conſtringi, ſic etiam docet Anſald. d.
17 trac.de iuriſd.p.5.tit.3.cap.1.nu.107.108.

Non obſtat, quod Emphyteuta, & feudetarius Eccleſiæ teneantur ad gabellas,& collectas laicorum ratione vtilis dominij, nam ex prædictis non eſt neceſſe reſpondere,cum illud non procedat quo ad contractum, pro quo ſoluitur alia gabella, ſeu onus domino directo, vt vidimus, & quatenus vis fieret In d.concluſ. poteſt de iure ſuſtineri non eſſe vera, quia verius eſt, & receptius inter DD.magni nominis,
18 feudatarium, & Emphyteutam Eccleſiæ eſſe
immunes à collectis, & gabellis a laicis impoſitis etiam reſpectu fructuum,& vtilis dominij, immo a foro, propter directum dominium Eccleſiæ, in quo tanquam in ſubiecto reſidet vtile,& ideo non tenetur ad collectas,& gabellas laicorum: ſic de communi,Silua,conſ.9.per totum.Eugen.conſ.96.num.22.23. Tuſch.lit.O. concl.136.n.7.10.11. Fachin. contr. iur. lib.1. c.91.verſ.ego puto. & ita ſeruari Compluti, & fuiſſe obtentum per plures ſententias, vt priuilegium immunitatis Eccleſiæ trãſeat ad eius Emphyteutas, teſtatur Felician. à ſol. in tract. de cenſ. tom.2. lib.1.in præfat.nu.3. vbi quod pro dicta immunitate fuit obtenta executoria a Regio Pinciano Prætorio:ſic tenuit etiam, & late examinauit Rot. Rom.in vna Roman.domus 19. Ian.1611. coram Coccin. vt apud Farin.deciſ.crim.305. per totam,& in vna Rauẽnat.Emph.28. Martij 1631. vt apud Rubeum, deciſ.nouiſs.42. per totam, p.1. & apud Tamburin.de iur.Abb.p.3.in fin.deciſ.106.per tot. vbi late diſcutitur, & probatur vtile dominium Emphyteutæ eſſe ſuper re Eccleſiaſtica tãquã in ſubiecto: ſic & Gril. cõſ.40.n.3.4. Odd.cõſ. 70.n.32.33.40. Ciarlin. contr.for. 17. nu.108. vbi de magis cõmuni p.1.& contr. per tot.p.2.

Et quamuis multi aliter ſentiant, vt viſũ eſt, & aliter ſeruari male teſtẽtur,tamen in hoc cõcordãt omnes,quod ſi gabella,vel collecta impoſita à laicis ſuper bonis liuellarijs Eccleſ. ratione vtilis dominij,vel ſuper contractib.huiuſmodi rerum ſit damnoſa Eccleſ. & cum detrimento clericorum,tunc erit inualida,& nõ poterit Emphyteuta cogi ad eam ſoluẽdam, quia Eccleſia nõ poteſt lædi etiam indirecte a laicis,
19 & tali caſu Emphyteutæ, feudatarij,& conductores bonorum Eccleſ. gaudent priuil. cleric. ex c.fin.de immun.Eccl.in 6.& not.in c.Eccleſia S.Mariæ,vbi Felyn.n.99. de conſtit. Feder. de Sen.conſ.111.nu.3.10. Apoſtill. ad Abb.in c. quæ in Eccleſiarum,nu.2. de conſtitut. Port. conſ.184.n.9. Bertachin.de Gabell. p.7.n.15. Carol.Graſſ.de effect.cler.eff.3.n.71.82.in fin. Bellet.diſq.cleric.p.1.de exempt.cler.§.8.n.1. verſ. ſiue quando. Sed hic Eccleſia, ſeu Menſa Epiſcopalis valde læderetur, quia feudatarij nullos,vel rariſſimos facerent contractus, ſi vltra decimam Epiſcopo ſoluendam tenerentur etiam ſoluere alia quinq; pro ſingulis centum ratione gabellæ,quia nimis graue eſſet onus,in totum enim aſcenderet ad quindecim pro ſingulo Centenario, ſi vellent facere aliquẽ contractum,& ſic ceſſaret Epiſcopo vtilitas, quam ſolet percipere ex ſuo feudo,quę cõſiſtit ſolum in hac decima: Gabella igitur prædicta non eſt extendenda ad dictos feudatarios, quia nimis rigida eſſet,nam ſi barbarica cenſetur gabella,
20 quæ excedit tertiam octauæ partis valoris rei, vt per Perſonal. de Gabell. n.40. Ricc.in prax. for. eccl.p.3. reſol.135. nu.9. vbi alios allegat. quid dicendum eſſet de iſta ſic duplicata, quæ excederet ſeptimam partem rei valoris? Nec ergo incidamus in hæc abſurda,dicamus mentem Principis fuiſſe talia bona Emphyteutica noluiſse comprehendere, neq; contractus de illis voluiſſe gabellis ſupponere.

Et caſu quo ſuper hoc oriretur aliqua controuerſia,an .ſ.coloni,& Emphyteutæ,ſeu feudatarij Eccleſiæ teneantur ad hanc gabellam, & an permiſſiue, vel non, poſſint ſic collectari,
21 vel gabellari, & an ſit in fraudem, vel non,cognitio erit Iudicis Eccleſiaſtici, ex c. ſi Iudex laicus, de ſent. excommunicat. in 6. pulchre Purpurat. conſ.594. in fin. col.2. Bellet. diſq. cler.lib.1.tit.de fauor. cler.real. §.1.n.11.verſ. verum ſi incideret quæſtio, & ita &c.

E P I T O M E.

Fœminæ dotatæ quomodo excludantur à Statutis, & hæreditas non agnita tranſmittatur ad hæredes.

SVMMARIVM.

1 *Statutum Corriggiæ excludit fæminas ſtantibus maſculis, & quomodo.*

2 *Statutum excludens fæminas propter maſculos eſt validum.*

3 *Mulier ſemel excluſa ſemper remanet* *(excluſa.*

4 *Clericus in fauorabilibus gaudet priuilegijs ſtatutorum.*

5 *Iura omnia actiue, & paſſiue tranſeunt* *(in hæredem.*

6 *Fæminæ cum maſculis pariter ſuccedunt de iure communi.*

7 *Hæreditas non agnita accreſcit cohæredibus.*

8 *Hære-*

8 *Hæreditas nō agnita non tranſmittitur.*

9 *Hæres ante aditam hæreditatem nullam habet actionem.*

10 *Mulier non dotata ſecundum ſtatutum non excluditur ab hæreditate.*

11 *Statuta in proprio caſu intelligenda ſunt, non extendenda.*

12 *Statutum Corrigiæ quomodo excludat fœminas propter maſculos.*

13 *Satutum excludens dotatam cenſetur admittere, ſi non eſt dotata.*

14 *Dotatam mulierem, quando oporteat eſſe, vt excludatur à ſtatuto.*

15 *Oblatio dotandi an ſufficiat, vt mulier à ſtatuto excludatur.*

16 *Alternatiua vna pars eſt intelligenda ſecundum aliam.*

17 *Statuti qualitatem debet probare, qui ſe fundat in ſtatuto.*

18 *Conditio nihil ponit in eſſe.*

19 *Dos an poſſit peti à muliere, quæ ſub conditione excluditur.*

20 *Statutum excludens fœminas, propter maſculos intelligitur, ſi maſculi ſuccedant.*

21 *Maſculus, niſi actualiter, non excludit fœminam.*

22 *Maſculus decedens ante agnitam hæreditatem, poteſt dici non ſucceſſiue.*

23 *Corrigiæ ſtatutum de ſucceſſionibus quomodo intelligatur.*

24 *Statutum cenſetur conformare ius commune in his, in quibus non contra dicit.*

25 *Infās trāſmittit hæreditatē nō agnitā.*

26 *Hæres infans quomodo poſſit hæreditatem tranſmittere.*

27 *Hæreditas non agnita quomodo tranſmittitur ab infante.*

28 *Maſculus infans non tranſmittit ius excludendi fœminas.*

29 *Ius nō acquiritur, niſi impleta cōditione.*

30 *Tranſmitti non poſſunt ad hæredes iura conditionalia.*

31 *Infantis hæres non reſtituitur pro implenda conditione.*

32 *Dotandi facultas in conditione poſita non tranſmittitur ad hæredes.*

33 *Dotandi fœminas conditio quomodo ſit implenda.*

34 *Verba ſi ſunt clara, non remanet dubitandi locus.*

35 *Proteſtatio probat contra proteſtantem.*

36 *Proteſtatio quando attendatur.*

37 *Tutor poteſt adire hæreditatem pro infante.*

38 *Confeſſio in actis facta probat contra confitentem, & eius hæredem.*

29 *Confeſſio in ſcriptis præſumitur deliberata, & probat & parte abſente.*

40 *Hæreditas quomodo recuſari poſſit.*

41 *Tutor quando præſumatur voluiſſe pupillis acquirere.*

42 *Teſtator quando cenſeatur fœminis prætuliſſe ſubſtitutis.*

43 *Poſiti in conditione ex coniecturis cenſentur vocati.*

44 *Filij poſiti in conditione quando cenſeatur vocati, & ad portionem patri.*

45 *Poſiti in conditione quando cenſeantur diſpoſitione vocati.*

46 *Filij in conditione poſiti cenſetur vocati, quādo plures sūt ſubſtitutionis gradus*

47 *Filiarū appellatione veniūt et fœminæ.*

CAPVT XXXX.

Ne ſcribam vanum, Duc pia Virgo manum.

DE an. 1630. e viuis fuit ſublatus D. Nicolaus Becchignolus Not. Corrigien. relicto poſt ſe, vt fertur, Peregrino eius filio, & Iſabella, ac Vrſolina eius filiabus legitimis, & naturalibus, & paucos poſt dies deceſſit quoq. d. Peregr. in ætate infantili, cuius hæreditatem, dicit reus conuentus ſpectaſſe ad R. D. Nicolaū pariter de Bechignolis patruelē illius prioris Nicolai: Hic autem ſacerdos traduxit vitam vſq. ad annum 1644. quo tempore migrauit ex hac vita, relicto ſuo hærede vniuerſali D. Iulio Varo reo conuēto: Vnde quæritur, an bona dicti primi Nicolai pertineant ad d. D. Iulium vti hæredem ante dictum, vel potius tradenda ſint prędictis D. D Iſabellæ, & Vrſolinæ eius filiabus.

Et ſane primo ſub aſpectu videbatur dicendum prædictas Iſabellam, & Vrſolinam fuiſſe excluſas ab hæreditate patris propter exiſtentiam dicti Peregrini maſculi ſtante ſtatuto Corrigiæ, libro 2. Rub. Quod filia, & aliæ

fœminæ deſcendentes, &c. quo diſponitur, quod extantibus filiis maſculis fœminæ dotatæ non poſſint habere regreſſum ad bona paterna,
2 quod validum eſt, & ſeruatur in omnibus fere Italiæ ciuitatibus, vt per Farin.deciſ. recent.51. n.1. p.1. & ideo debet ab omnibus in dicto loco obſeruari, l. omnes Populi, vbi Bart. & DD. de iuſt. & iur.

Nec obſtat, quod dictus Peregrinus paulo poſt mortuus fuerit, tum quia mulier ſemel excluſa ſemper remanet excluſa: Altograd. conſ. 82. n.26. tum quia vigore alterius ſtatuti Corrigien. li. 2. Rubr. de ſucceſſ. ab inteſt. defuncto fratre, ſorores ei non ſuccedunt ab inteſtato, ſed maſculi agnati vſq; ad tertium gradum ſecundum ius Canonicum, quæ verba cum ſint clara, nihil remanet dubitandum, l. ancillæ, C. de furt.

Ideo tota hæreditas prædicta cum onere dotandi dictas Iſabellam, & Vrſolinam tranſiuit ad dictum R. D. Nicolaum vti agnatum proximiorem, qui licet eſſet clericus, tamen in fauorabilibus gaudet priuilegiis, & beneficiis ſtatu-
4 torum, ex tex. in c. conſtitutus, vbi Anch. & Abb. de in integr. reſtitut. & c. dilecti de for. compet. & ſic potuit excludere dd. mulieres; vnde ſequitur, quod hoc idem facere poſſit d. D. Iulius eius hæres, quia in hærede tranſeunt omnia iura actiue, & paſſiue ipſius defuncti, l.
5 hæreditas, vbi Cagn. nu. 1. ff. de reg. iur. cum vulg.

Nec obſtat fideicom. D. Iacobi Becchiguzi, quia videtur extinctum in perſona dicti R. D. Nicolai vltimi agnat: maſculi illius nouiſſime defuncti.

His tamen non obſtantibus, cenſeo hæreditatem prædicti D. Nicolai laici ſpectaſſe, & pertinere ad dd. Iſabellam, & Vrſolinam integraliter, & ideo nihil cauillando, ſed per leges, & veras DD. concluſiones veritatem perquirendo, In primis dico, quod ſatis fundata mihi videtur intentio dd. mulierum, vt hæredes fuerint dicti D. Nicolai earum patris vna cum d. Peregrino illarum fratre nulla habita ſexus diſtinctione, ſecundum ius commune, quo attento pariter fœminæ cum maſculis ſuccedunt eorum paren-
6 tibus, §. ſed hæc quidem, Inſt. de exhær. liber. l. maximum vitium, vbi DD. C. de liber. præter. Surd. conſ. 45. n. 12. quod de iure communi non habet difficultatem.

Sed nec d. D. Peregrinus fecit partem per concurſum in d. hæreditate, quia deceſſit eiuis ante agnitionẽ hæreditatis ab eius tutore, ideo portio eius defecit, & accreuit eius cohæredibus, & cum portione ſororum conſolidata eſt, ad tex. in l. vnic. §. cum autem, & §. ſeq. C. de caduc. toll. hæreditas enim non adita, vel non agnita non tranſmittitur, l. quoniam ſororem, & l. ſi infanti, §. fin vero, C. de iur. deliber. & d. l.

vnic. §. in nouiſſimo, quia hæres ante aditam hæreditatem nullam actionem habet, l. poſt
9 emancipationem, §. illud, ff. de liber. legat. & ſic ſublato de medio dicto Peregrino ante aditam hæreditatem nihil fuit impedimento prædictis fœminis, quin totam caperent hæreditatem, erant enim hæredes antequam dotaren-
10 tur, vt pulchre per Ruin. conſ. 17. numero 8. 9. lib. 3.

Vis tota conſiſtit in reſpondendo ſtatutis Corrigiæ, quæ præferunt maſculos fœminis, vbi enim habemus diſpoſitionem ſtatutorum, ceſſat ius commune ad tex. in l. omnes Pop. vbi Bart. & DD. de iuſt. & iur. Verum tamen ſi bene conſiderentur ſtatuta prædicta, ſatis apparebit, non comprehendere caſum, nec eſſe talia, quæ in caſu noſtro excludant prædictas fœminas, certum eſt enim ſtatuta iſta eſſe intelligenda in proprio caſu formaliter ex-
11 preſſo, non autem eſſe extendenda, vt late docet Cyriac. controu. for. 477. num. 12. Altograd. conſil. 4. num. 24. Rot. diuerſ. apud Rub. deciſ. 321. num. 10. p. 5. adeo vt ſtatuta fœminarum excluſiua, dummodo aliquid operentur, ſunt deinde reſtringenda, vt probat Giouagn. conſ. 66. n. 19. lib. 1.

Ideo conſiderandum eſt in primis dictum ſtatutum Corrigiæ ſub Rub. Quod filiæ, & aliæ fœminæ deſcenden. &c. quia non ſim-
12 pliciter excludit fœminas extantibus maſculis, ſed ita demum ſi fuerint dotatæ, quia tunc ſi non fuerint contentæ dote ſibi aſſignata, non poſſunt habere regreſsum ad bona paterna, auita, vel proauita, vt legitur in eo, & ſic non aliter excluduntur fœminæ à ſucceſſione parentum ſtantibus maſculis, niſi fuerint dotatæ, propter quod ad excluſionem earum neceſſaria eſt qualitas præcedens dotationis eum effectu in bonis eius, de cuius ſucceſſione agitur, quia ſi dotata excluditur, à contrario ſenſu non dotata non excluditur: ita per tex. in l. cum Prætor, ff. de iudic. & in c. non ne; de præſumpt. inquit pulchre in ter-
13 minis, Dec. conſ. 261. n. 2. qui videatur, quoniã tractat quæſtionem quaſi in puncto noſtri ſtatuti: ſic etiam Bald. in l. ſi plures, colum. 5. Codic. de cond. infert. Rom. conſil. 179. numero 11. Brun. de ſtatut. excl. fœm. articul. 5. numero 30. & art. 6. numero 227. Surd. conſ. 45. numer. 14. & conſ 402. num. 35. Zuchard. conſil. 75. numero 64. pulchre Rot. diuerſ. apud Rub. deciſ. 264. numero quinto, ſexto, ſeptimo par. ſexta, vbi multos allegat, & docet neceſse fore, vt ante aditam hæreditatem fuerit dotata, alioquin non excluditur, & hoc certe non habet difficultatem, quando ſtatutum loquitur de dotata, vt inquit Dec. in dict. conſil. 261. numero 2. verſicul. & ideo cum filia.

Verum

Verum quia ſtatutum prædictum loquitur alternatiue, ſi fuerint dotatæ, vel maſculi ſe obtulerint paratum eas cum effectu dotare, ſatis dubium augetur, quia videtur, quod ſola oblatio ſufficiat, vt per Surd. conſil.45. numero 7. Nihilominus nihil eſt timendum, nam in iſto ſecundo caſu in quo ſtatutum loquitur de oblatione Dotis, diligenter aduertendum eſt, quod talis oblatio pariter erat neceſſaria tempore mortis, & delatæ ſucceſſionis, ſicut eodem tempore reprobatur dotatio, quia ſtatutum loquitur alternatiue, ſi fœminæ fuerint dotatæ, vel dos oblata cum effectu; Nam cum vna pars alternatiuæ ſecundum aliam ſit intel-
16 ligenda ad tex. in l.1. vbi Bart. de rebus dub. Rom.conſ.231. ſicut prima pars alternatiuæ, ſi fuerint dotatæ, intelligitur de tempore mortis ante aditam hæreditatem.Rot.d.deciſ.264.n.7. ſi dicendum eſt de oblatione dotis, vt eodem tempore facienda eſſet, alioquin non operatur filiæ excluſionem: ſic in terminis Dec. in d.cõſ. 261. n.2.verſ. ſed difficultas,vbi late tractat, & concludit,quod niſi filiæ fuerint dotatæ,vel dos illis oblata fuerit tempore delatæ ſucceſſionis, fœminæ non excluduntur,etiam ſi ipſæ dotem non petierint, & ad rem facit Surd. d. conſ.45. num.40. verſ. quod vero.

Sed in caſu noſtro dd. Iſabella, & Vrſolina nõ fuerunt dotatæ vllo tẽpore, nec dos fuit illis oblata cum effectu neque pro parte dicti Peregrini, neque etiam à dicto R. D. Nicolao eius prætenſo hærede in ſpatio quatuordecim annorum circiter, ergo ſequitur omnino concludendum eſſe,quod illæ non ſint excluſæ à dicto ſtatuto, & omnino ſuccedere debeant ad tradita per Ruin.d.conſ.17.n.8.9.lib.3.etenim aduerſarius, qui ſe fundat in dicto ſtatuto, debet probare interueniſſe hanc qualitatem dotationis,vel dotis oblationis,alias ſtatuti diſpoſitioni
17 non erit locus ad tradicta per Bart. in l.1. §. quod autem, ff. ne quid in flumin. publ. & in l. Prætor, §. docere, ff. de in bon. rapt. Gozad. conſ.36.n.16.Ber.conſ.29.num.29.lib.2.Natt. conſ.474. n.31. in terminis Dec.d.conſ.261.n. 2. & conſ.520.n.11.Surd.d.conſ.45.n.13.Alexan.conſ.82.col.2.verſ.pro hoc lib.1. Zuchard. conſ.19. n.11. & conſ. 56.n.6.Cyr.contr.284. n.52.& contr.487.n.27.Rot.diuerſ.apud Rub. deciſ.116.n.6.p.5.

Et hoc multo magis procedit in caſu noſtro, vbi ſtatut.requirit qualitatẽ dotationis ſub conditione expreſſa, ſi fuerint dotatæ, vel maſculi obtulerint dotem,ideo niſi verificetur hæc conditio,maſculus non poteſt excludere fœminam, quia conditio nihil ponit in eſſe, niſi fuerit im-
18 pleta, l. legatis, de alim. leg. l. ſi quis ſub conditione dandorum. Si quis omiſſ. cauſ.teſtam. §.1.inſt. qui teſt. tut. dar. poſſ. Soc. iun. conſil. 141. num.3.vol.2. ad rem Marth. de ſucceſſ.legal. p.1.q.24.art.5.nu.7.8. quod adeo verum eſt, vt procedat, etiam ſi dictæ fœminæ dotem non petierint, quia cum id totum eſſet in con-
19 ditione, non poterant petere,nec tenebantur; pulchre Dec.d.conſ.261.n.2. in fin. & nu.3.4. vbi idcirco probat dictas mulieres non fuiſſe à maſculo excluſas, quia dos non fuit illis data, neque oblata tam pro parte pupilli, quam eius hæredis.

Et hæc ſane ſufficere deberent pro obtinenda victoria ad defenſionem dd. mulierum, verum tamen ex abundanti vere addi poteſt quod etiam ſi ſtatutum diſponeret ſimpliciter, quod ſtantibus maſculis fœminæ non ſuccedant, ſed debeant dotari, adhuc illæ non poſſent dici excluſæ, quia dictus Peregrinus mortuus eſt antequam ipſe, ſeu eius tutor agnoſceret hæreditatem paternam, quia tale ſtatutum per exiſtentiam maſculorum ita demum excludit fœminas, ſi maſculi cum effectu, & actualiter ſuccedant, ſecus ſi non ſuccederent ex aliqua cauſa,
20 vt probat tex. in l. 2. §. ſi ſit conſanguinea, ff. ad Tertul.& tradit Bart. in l.2. §. ſed ſi ſunt ſui eod. & in l. ſeruo legato,§. ſi teſtator de leg.1. & in l.1.§.qui habebat.quæſt.5.C.de bon.poſſ. contr.tab. Bald. in Auth. ingreſſi ad fin. C. de ſacroſ.eccl.& in l.maximum vitium,col.5.C.de liber. præter.Rom.in l.apud Iul. §.idem Iulian. in fin.ff.ad Trebell. Caſtr.conſ.279.col.1.lib.1 Alex. conſ.197.col.fin. lib.6.Corn.conſil.341. col.2.lib.1. Soc.conſ.114. col.1. & conſil.296. col.pen.lib.4.Dec.conſ.378.num.2.Ruin. conſ. 154.n.5.lib.2.late Zuchard. in rep. Rub.C. qui adm.n.27.& in l.1.nu.69.C.de pact.& in conſ. 59.n.32.Brun.de ſtat.fœm. eccl. art.11. numer. 116.pulchre vidimus Ceph. conſ.318. numer. 27.qui in terminis etiam alios allegat, & eum ſequitur Fuſar. de ſubſtit. quæſt. 318. numero 103. vbi vide Surd. conſil. 100. numero 26. late, & pulchre Giouagn. conſil.11. numero 6.7. 8.9. lib.2. vbi alios allegat, & multas rationes adducit, & conſil.14. num.9. lib.2. vbi tradit,
21 quod requiritur actualis ſucceſſio maſculi ad excluſionem fœminæ. Gratian. diſc. 942. numero 3. Honded.conſ.1. num.85.86. lib.2.late, & pulchre Altograd. conſ. 82. num.25.26. vbi alios allegat, & teſtator de communi, & magis communi: concordat Rot. apud Farin. deciſ. recent. 59. num. 2. p.1. adeo, vt non ſit dubitandum de veritate huius concluſionis, ſed cum dictus Peregrinus deceſſerit non adita, vel agnita hæreditate per eius tutorem, dici
22 non poteſt, quod in effectu, & actualiter ſucceſſerit ex traditis per Ceph.d. conſ.318. num. 28. Fuſar. d. quæſt. 318. num. 103. Altogr. d. conſil. 82. ſub numero 34. ergo dictæ fœminæ non fuerunt excluſæ, ſed ſuccedunt, perinde ac ſi non extaret, vel non extitiſſet dictus Peregrinus.

Ideo vanum eſt recurrere ad aliud ſtatutum
Corriggien. de ſucceſ. ab inteſt. quia non lo-
quitur de ſucceſſione in bonis prædictis, ſed de
ſucceſſione fructuum, vt legitur in Rubro, & ni-
gro, & quando non extant filij, vel filiæ dece-
dentis, quod eſt ſignum vocaſſe prius maſcu-
los ſub d. conditione, & etiam fęminas modo
ſupradicto, antequam deueniatur ad agnatos,
ideo non trahitur ad hanc quæſtionem, in qua
tractatur de ſucceſſione patris, non fra-
tres, ſi quidem dd. Iſabella, & Vrſolina
prætendunt iuridice ſuccedere dicto Nicolao
laico earum genitori, nullo præſtante eis im-
pedimento, vel concurſu d. Peregrino defun-
cto ante aditam, ſeu agnitam hæreditatem,
vt probat tex. in d.l.ſi infanti. §. ſin vero.C.de
iur. deliber. ſtatutum enim prædictum iuris
communis correctorium in his, quæ non cor-
24 rigit, cenſetur ſe cum eodem iure communi
conformare. Cyriac.contr.174. n.31. Altogr.
conſ.58.n.37.

Neque dicatur dictam legem procedere in
hæreditate extranei, non autem in paterna,
quam infans etiam non agnitam tranſmittit
25 ad hæredes etiam extraneos, ſaltem per viam
reſtitutionis in integrum, vt per gl. & Bart. in
d. l. ſi infanti. C. de iur. delib.

Nam reſpondetur, quod immo diſpoſitio
d. legis procedit etiam in hæreditate paterna,
quam infans ante agnitionem per tutores fa-
ctam non tranſmittit ad hæredes, maxime ex-
traneos, etiam per viam reſtitutionis, vt per il-
lum tex. tenuit vltimo loco gl. in d. l.ſi infanti.
26 in verb. hæreditates. verſ. vel dic. in hæc verba
dicens. Immo dic, quod habet locum in omni
hæreditate etiam paterna, & reſpondet con-
trarijs, & cum ea tenuit Raph. & Fulg. C. de
iur.delib. & eſt doctr. Iac. de Beluis. in Auth.
de Trien. & ſem. teſte Bald. in d. l.ſi infanti.
n.18.19. per illum tex. ad quem dicit non poſ-
ſe reſponderi, & late probat opinionem Bar-
toli eſſe falſam, & reſpondet ad omnia Salyc.
in l. apud hoſtes, C. de ſuis, & legitim. & ad
rem facit Signorol. conſ.178. in princ. vbi ex
mente gloſſarum teſtatur de communi. Ang.
in l. Pantonius, ff. de acquir. hær.

Sed eſto, quod opinio Bart. ſit vera, vt in-
fans tranſmittat ad quoſcumque hæreditatem
27 paternam non agnitam, tamen id procedere
poteſt ſolum quo ad portionem ſuam, non au-
tem quo ad portiones fęminarum, quæ non
ſunt excluſæ, quia non fuerunt dotatæ, nec
dos eis fuit oblata, ſi quidem filius maſculus,
qui deceſſit ante aditam, vel agnitam, aut re-
pudiatam patris hæreditatem, dato etiam
quod ex vi ſuitatis tranſmittat hæreditatem
patris delatam, non tamen tranſmittit ius ex-
28 cludendi filias fęminas vigore ſtatuti, & eas
dotandi, hoc enim eſt ius perſonale ipſius ma-
ſculi, quod non tranſmittit in hæredem, ante
aditam hæreditatem, ſic Iac. de Aren. in l.fin.
C. de repud. hær. Bart. in l. liberorum. n.13.
ff. de verb. ſign. Salyc. in l.1. in vlt. q. C. ad
l. Iul. de Adult. Rom. in l. ventre.col.3. C.de
acquir. hær. Caſtr. conſ.56. col.1. lib.1. Soc.
conſ.128.col. fin. lib.4. pulchre Ceph. in dict.
conſ.318. nu.28. vbi alios etiam allegat. Ant.
de Roſell. in tract. de ſucceſs. ab inteſt.n.125.
in fin. & ita fuiſse deciſum Neapol. teſtatur
Grammatic. deciſ. 63. num.9.|10. & ita tenet
Fuſar. de ſubſt. d. q.318. numer.104. Calcan.
conſ.82.num.2.3. Martianeſ.conſ.28.num.26.
Corn. conſ.61.num.8. lib.2. Iaſ.conſ.201.n.4.
lib.2. Honded. conſ. 14.num.75.lib.2.Peregr.
deciſ.87. numer.2. verſ. quæ tamen. Theſaur.
iun.qq.for.lib.4. q.78. num.3. verſ. qui tamen
pulchre, & late Altogr. d. conſ.82. nu.34. vbi
multos allegat, & teſtatur id eſse verius, &
receptius, quia ceſſat nedum ratio, ſed etiam
fauor ſtatuti, & omnis æquitas, qua vnicuiq;
perſuaſum eſse debet potius ad filias defuncti
dandam eſse hæreditatem defuncto fratre an-
te aditam hæreditatem, quam alteri tranſuer-
ſali, qui extraneus dicendus eſt. §. cęteri. Inſt.
de hær. qual. & diff.

Et quamuis hoc a multis controuertatur,
tamen apud omnes pro indubitato admittitur,
quando filiæ excluduntur ſub conditione, vt
hic, ſi fuerint dotatæ, vel dos oblata, tunc .n.
non acquiritur ius maſculis, niſi impleta con-
29 ditione. l. poſt diem, §. ſed ſi ff. quand. dies
leg. l. Thais puella. §. Stichus. ff. de fideicom.
libert. & ideo facultas dotandi filiam, & ſic
eam excludendi ob exiſtentiam maſculorum
non tranſit ad hæredes, quia conditionalis eſt
vocatio, & iura conditionalia non tranſmit-
30 tuntur ante euentum conditionis, quoniam
facultas implendi condicionem non tranſmit-
titur ad hæredes, ad tex. in l. Prætor. in princ.
vbi Bart. not. ff.de coll.bon. pulchre Dec.in d.
conſ.261. ſub num.5. verſ. poſtremo. vbi ſatis
in terminis etiam fortioribus multis rationibus
id probat, docens nec dari reſtitutionem hære-
di infantis pro implenda dicta conditione, ſic
etiam bene Ruin. conſ.17. num.8. 9. lib.3. vbi
31 pulchre loquitur, & reddit bonas rationes
conuincentes, adeo, vt omnino videri merea-
tur, & poſt Bald. Anch. & Alex. docuit Iaſ. in
l. cum mota, num.21. verſ. aliqu. C. de tran-
ſact. vbi demonſtrat. quod verba illa, Dotata
non ſuccedat, ſtant conditionaliter, & ob id
facultas dotandi filiam defuncti ad effectum
illam excludendi per maſculos, non tranſmit-
32 titur ad hæredes, ſequitur Noal. de Tranſ-
miſs. c.21. nu.8. verſ. quam tamen. Giouagn.
conſ.42. nu.49. lib.1. bene Marth. de ſucceſs.
legal.p.1.q.24.art.5. num.7.8. vbi multas red-
dit rationes, & probat id procedere in qua-

libet

libet diſpoſitione conditionali, vt non tranſeat
ad hæredes, quia conditio nihil ponit in eſse,
ſed maſculi vocantur ad portionem etiam fi-
liarum, ſi illæ fuerint dotatæ, vel dos illis fue-
rit oblata, ergo hoc ius eſt conditionale, &
ideo ad hæredes tranſmitti non poteſt.

Sed ad quid hoc diſputare? nam ſi hoc ius
dotandi fuiſſet tranſmiſſum in R.D.Nicolaum
aſſertum hæredem d. Peregrini infantis, vtiq;
33 neceſſe erat, quod ipſe illas dotaſſet, vel dotem
obtuliſſet tempore delatæ ſucceſſionis. Dec.
d.conſ.261. num.2. verſ. & ideo Rot. d. deciſ.
264. num.7. ſed ipſe horum neutrum perfecit,
neque ante, neque poſt aditam d. Peregrini
hæreditatem, ergo ſi ipſe non impleuit con-
ditionem dotandi, vel offerendi, ſequitur, vt
per eum d. mulieres non poſſint excludi, quin
fuerint pure, & libere hæredes d. ſui patris, vt
per Ruin. d. conſ.17.nu.8. lib.3. nec amplius
conditio prædicta impleri poteſt, tum quia
non tranſit in ſecundum hæredem, tum quia
res non eſt amplius integra, cum illæ iam ſint
maritatæ, vt per Dec. d. conſ.261. ſub nu.5.
ad fin.

Verum hæc ad pompam potius dicta ſint,
quam pro neceſſitate aliqua, ſi quidem vere
d. R. D. Nicolaus nunquam habuit intentio-
nem excludendi dd. Iſabellam, & Vrſolinam
ab hæreditate earum patris, neque etiam
pro portione illarum fratris, noluit enim eas
in hoc damnificare, vt clare cernitur ex pro-
ceſſu: Nam ſiue volumus eum habere pro
adeunte hæreditatem prædictam, vt in ſcriptu-
ra ipſius coram Iudice emanata, vt in primo
proceſs. fol.22. hoc idem manifeſte colligitur,
quia ipſe verbis claris in tali aditione proteſta-
tur, quod ſi aliquid ſupererit in bonis prædi-
ctis, ſolutis ſoluendis, intendit illud plus cede-
re commodo, & vtilitati dd. DD. Iſabellæ, &
Vrſolinæ omni meliori modo: quid clarius?
quid euidentius? vbi in verbis non eſt ambi-
34 guitas, nihil opus eſt coniecturis. l.continuus
§. cum ita. de verb. oblig. l.ille, aut ille. §.cum
in verbis, de leg.3. l. tres partes ad l. falcid.

Sane hæc proteſtatio ſatis probat, & decla-
rat animum d. R. D. Nicolai Sacerdotis nol-
lentis ſibi acquirere commodum, vel vtilita-
tem dictæ hæreditatis, ſed dictis mulieribus, &
proteſtatio hæc probat ſemper contra prote-
35 ſtantem, & animum eius declarat. Craue.
conſ.120.numer.3. in fin. Seraph. deciſ.1168.
nu.9. Farin. deciſ. recent.567. nu.7. p.1. Carol.
Marant. reſp.4. num.44. in his enim quæ pen-
dent à voluntate proteſtantis, attenditur ſola
36 eius proteſtatio in eius præiuditium. Tuſch.
lit.P. concl.943. nu.41.

Et cum ipſe eſſet tutor legitimus dd. mulie-
rum infantium, & pro tutore ſe etiam geſſerit,
vt in ſecundo proceſs. fol.70. nemini credo du-
bium eſſe, quin potuerit illis donare, vel ac-
quirere etiam abſentibus, ſicut etiam pro illis
37 adire poteſt hæreditatem, vt in d. l. ſi infanti.
vbi DD. C. de iur. deliber. & ſatis eſt, quod
ipſe noluerit acquirere commodum dictæ hæ-
reditatis, quia nemo inuitus cogitur meliorem
facere ſuam conditionem, & volenti non fit
iniuria: Vnde illa proteſtatio, quæ continet ta-
lem eius aſſertionem, & confeſſionem plene
probat contra eum. Seraph. deciſ.52.n.1. cer-
tum eſt enim quod confeſſio facta coram Iudi-
ce in actis plene probat contra confitentem,
& cauſam ab eo habentem, etiam parte ab-
38 ſente: Surd. conſ.151. nu.42. Farin. deciſ.re-
cent.575. n.4. p.1.

Neque dici poteſt, quod fuerit facta præci-
pitanter, & inconſiderate, quia cum talis aſſer-
tio, ſeu confeſſio fuerit redacta in ſcriptis, præ-
ſumitur facta cum deliberatione, & probat
39 etiam pro parte abſente contra confitentem,
l. deſiderium, vbi Bald. C. de poſs. Bart. in l.
admonendi, ff. de iure iur. Crem. ſing.105.
Marſil. in Rub. C. de prob. n.105. Surd. conſ.
151. nu.44. adeo vt noceat etiam eius hæredi.
l.cum à matre, C.de rei vindic. Rol. conſil.71.
nu.45. lib.2. Surd. d.conſ.151.nu.38. & conſ.
188. num.3.

Siue magis placet habere dictum R. D. Ni-
colaum pro repudiante, ſiue recuſante dict.
hæreditatem, quod eſt veriſimilius, quoniam
recuſari hæreditas non tantum verbis, ſed
etiam re poteſt, & quouis alio inditio volun-
40 tatis, ad tex. in l. recuſari. ff. de acquir. hær.
hic autem multa concurrunt, quibus facile di-
gnoſcitur dictum R. D. Nicolaum noluiſse
cum effectu dictam hæreditatem acquirere,
ſed potius voluiſſe ab ea abſtinere, ſi quidem
ipſe non curauit adipiſci poſsesſionem bono-
rum hæreditatis, ſed potius tam ſuo nomine,
quam tutorio dd. puellarum, vt in ſecundo
proceſſu fol.66. 67. fecit ſe creditorem d. hæ-
reditatis proponens actionem pro conſequen-
dis ſcutis 200. à defuncto ſibi debitis, & pro
habendis dotibus Maternis dd. puellarum,
& paſſus eſt, quod illæ etiam reſtituerentur in
integrum pro adeunda dicta hæreditate, vt in
proceſſ.fol.70. quæ omnia efficiunt, vt creden-
dum ſit eum in effectu recuſaſſe dictam hære-
ditatem, iuxta terminos d. l. recuſari. de acqu.
hær. & l. reſtituta, ff. ad Trebell. & §. fin. verſ.
ſicut Inſt. de hær. qual. & diff. vbi deciditur,
quod ſicut nuda voluntate extraneus heres fit,
ita contraria deſtinatione ſtatim ab hæreditate
repellitur.

Exinde igitur manifeſte apparet, & conclu-
di poteſt prædictum R. D. Nicolaum noluiſse
ſe dictę hæreditati imiſcere in præiuditium dd.
Iſabellæ, & Vrſolinæ, ſed tantum pro com-
modo, & vtilitate earum, quarum tutellam
gere-

Digitized by Google

gerebat, nam licet etiam poſt tempus prædictũ
poſſediſſet dicta bona hęreditaria, ſtante aditio-
ne dd. puellarum, & proteſtatione ipſius tuto-
ris, & alijs ſupra geſtis non ſibi poſſediſſe, ſed
pupillarum nomine præſumendum eſt, ex l. off.
41 C. de rei vindic. Seraph. dec. 80. n. 1. Galganet.
in trac. de Tutel. lib. 2. tit. 13. nu. 4. 5. & ſic vni-
uerſa hęreditas prędicta eſt aſſignanda dd. ſoro-
ribus, quod ſane æquum eſt, & honeſtati valde
conuenit.

Reſtat, vt de fideicommiſſo Iacobi Becchi-
gnoli aliquid dicamus, ſi quidem certum eſt ve-
niſſe caſum illis in perſona dd. Iſabellæ, & Vr-
ſolinæ tanquam filiarum dicti Nicolai laici, ſi
quidem dictus Iacobus fecit ſibi hæredes vni-
uerſales R. D. Peregrinum, & D. Iulium eius fra-
trem ſi ſuperuixerit, alias D. Nicolaum filium
dicti D. Iulii, & D. Nicolaum eius nepotem ex
q. D. Thoma eius fratre æquis portionibus, &
decedente altero ex dictis Nicolais eius nepo-
tibus ſine filiis ſubſtituit alium Nicolaum ſu-
peruiuentem, vel eius filios vulgariter, & fidei-
commiſſum, & in caſu quo prędicti Nicolai e-
ius nepotes ambo decederent ſine filijs, illis ſic
decedentibus, ſiue vltimo decedenti ſubſtituit
Franciſcum Bizzarum, & alios, de quibus in te-
ſtamento d. Iacobi, vt in proceſſ. p. fol. 6. Ideo
cum caſus venerit, quod ambo d. Nicolai defe-
cerint, & ex ſolo laico filii remanſerint S. d. Iſa-
bella, & Vrſolina, ſequitur, vt ad earum fauo-
rem fideicommiſſum euenerit, quia teſtator
cenſetur eas prætuliſſe ſubſtitutis, & vocaſſe
ante eos, etiam quo ad portionem patrui, ad
excludendum ſubſtitutos extraneos, qui non
ſunt ex deſcendentibus iuxta doctrinam Petr.
de Anchar. in conſ. 74. quem ſequ. Alba conſ.
87. n. 12. Crau. conſ. 326. n. 3. Ruin. conſ. 139. &
conſ. 141. lib. 3. Rol. conſ. 51. n. 9. 10. lib. 3. late
Zanch. in l. hęredes mei, §. cum ita ſub n. 196. ff.
ad Trebell.

Vnde non obſtat, quod filii dicti Nicolai ſint
poſiti in conditione, non autem vocati iux. gl.
in l. Lucius, vbi DD. omnes, ff. de hær. inſtit. &
in l. ex facto, §. ex facto, vbi etiam DD. ad Tre-
bell. Rol. conſ. 51. n. 3. lib. 3.

Nam reſpondetur multis modis ſecundum
etiam prædicta ad excludendum extraneum
hæc non procedere, & inſuper hoc non habere
locum, quando extant coniecturæ pro poſitis
in conditione, vt ſint vocati, quarum potiſs. &
ab omnibus recepta eſt illa, quando teſtator fe-
cit reciprocam inter inſtitutos, vt ſi dixit, inſti-
tuo filios meos, & ſi aliter deceſſerit ſine filiis,
ſubſtituo ſuperuenientes, tunc enim ratione re-
ciprocę factæ inter inſtitutos, filii poſiti in con-
43 ditione cenſentur vocati. Corn. conſ. 146. num.
13. lib. 2. Gozad. conſ. 64. n. 12. Decian. conſ.
28. nu. 21. lib. 2. Menoch. conſ. 135. nu. 6. Hon-
ded. conſ. 54. n. 42. lib. 2. Zanch. in d. §. cum
ita. num. 779. Intrigl. de ſubſt. cent. 3. q. 26.
num. 112. late Fuſar. de ſubſtit. q. 437. num. 87.
vbi pulchre loquitur, & alios allegat. quod
procedit non ſolum quo ad portionem patris,
44 ſed etiam patrui, ſeu alterius inſtituti. Zanch.
in d. §. cum ita. p. 3. nu. 91. Rot. diuerſ. apud
Farin. deciſ. 266 num. 4. & deciſ. 300. 8. 9. p. 1.
recent. hic autem aderat reciproca inter inſti-
tutos ſtantibus verbis, & decedente altero ſub-
ſtituit alium, & vltimo morienti, vt probat
Rot. d. deciſ. 300. n. 10. Ergo filij poſiti in con-
ditione fuerunt etiam vocati diſpoſitiue.

Deinde eadem regula multis alijs modis li-
mitatur, qui omnes conueniunt caſui noſtro:
Nam ſi filij aliquando fuerunt in teſtamento
diſpoſitiue vocati, ſi poſtea eos ponat teſtator
45 in conditione, tunc cenſentur etiam poſiti in
diſpoſitione, vt vniformis ſit determinatio: vt
poſt Ceph. conſ. 514. num. 23. lib. 4. & Burz.
deciſ. 5. num. 30. dixit Fuſar. d. q. 437. nu. 112.
Sed hic prius filij fuerunt vocati diſpoſitiue in
illis verbis teſtamenti: ſubſtituit alium Nico-
laum ſuperuiuentem, vel eius filios: Ergo etiam
in alia parte teſtamenti cenſentur diſpoſitiue
vocati, & ſubſtituti vltimo morienti.

Sicut etiam limitatur, vt non procedat in
alijs duobus caſibus quando .ſ. teſtator digreſ-
ſus eſt ad plures gradus ſubſtitutionum, vel
46 quando bis filios poſsit in conditione, quia
tunc cenſentur vocati, vt per Fuſar. d. q. 437.
num. 99. & n. 101. ſed hi ſunt caſus noſtri, vt
legitur in dicto teſtamento, ergo venit abſque
dubio caſus fideicomm. ad fauorem dd. mulie-
rum.

Nec dubitandum eſt, quin filiorum appel-
latione veniant etiam fęminæ, quia hoc in iu-
re certum eſt, l. iuxta de verb. ſign. c. Raynal-
47 dus de teſtam. Peregr. de fideicom. art. 28.
num. 36. & hoc maxime procedit, quando
non extant maſculi, vt hic, tempore mortis
d. R. D. Nicolai vltimi morientis. late Fuſar.
de ſubſt. q. 311. nu. 45. Ergo nullum remanet
dubium, quin venerit caſus fideicom. neque
contrarijs reſpondendum eſt, quia ex prædictis
reſoluta ſunt, & ita &c. ſal. &c.

RESPONSVM ANTONII MARIÆ RODVLPHI I.V.D.

Quod cum ſequenti Auctoris operi conſutum erat.

ARGVMENTVM.

Actio de euictione quando competat nec ne, & quomodo. De Præſcriptione debiti ex ſtatuto; De ipſius ſtatuti interpretatione, vbi de materia fauorabili, vel non. Quando, & quomodo obtineat ea pręſcriptio pręcipue contra negligentem. Ea excluditur à pupillo uel minore. Plura de caducitate emphiteuſis, quando, & quomodo, id obtineat, & de uoluntate, in id domini directi, ubi de eius remiſſione, ob taciturnitatem.

De ſaluiano Interdicto, & exceptionibus abeo iudicio excluſis, præcipue dotis, & alijs reſpicientibus petitorium. De præſcriptione aduerſus hypothecam dotalem. Multa de pręſcriptione, eiuſque requiſitis, & probatione ipſius. An exceptio excuſsionis in Saluiano ſit admittenda, cum agitur contra tertium. An, & quando id procedat in muliere dotem repetente. Exceptio dilatoria an poſſit poſt litem conteſtata opponi ſaltem per procuratorem. Præſcriptio ſtatutaria an procedat cum mala fide. Dos an ſit uere talis tam conſtante, quam ſoluto matrimonio, &c.

SVMMARIVM.

1 *Quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio.*

2 *Ante ſolutum pretium, ceſſat actio de euictione.*

3 *Parte pretij ſoluta, pro ea ſolum portione competit actio ad euictionem.*

4 *Actio ex empto ceſſat ſi integrum pretium non offeratur.*

5 *Actio ad inte eſſe potius datur adueſus emptorem ad intereſſe non ſoluti pretij.*

6 *Debiti præſcriptio inducitur per ſtatutum Carpenſe. Et quomodo, & n. 8.*

7 *Præſcriptio uim ſolutionis habet.*

9 *Uerba ſtatuti ſunt propriè intelligenda.*

10 *Debitor proprie ille dicitur, à quo debitum poteſt extorqueri.*

11 *Statutum de debitis, non comprehendit debita conditionalia.*

12 *Creditor conditionalis, eſt creditor impropriſſime.*

13 *Conditio fideiuſſoris præſtandi, vel pecuniæ inueſtiendæ ineſt ſolutioni, & executioni, non obligationi.*

14 *Nihil intereſt ipſo iure quis actionem non habeat, vel per exceptionem confirmetur.*

15 *Præſcriptio ſtatutaria non habet locum in debitore impedito de iure agere.*

16 *Iure impeditus agere dicitur, qui poteſt exceptione ſummoueri.*

17 *Præ-*

17 *Præſcriptio currit contra non remouentem impedimentum conditionis poteſtatiuæ reſpectu creditoris.*

18 *Ut probetur negligentia debitoris in nõ inueſtiendo pecuniam debitam iuxta pactum, debet probari adfuiſſe bona venalia.*

19 *Et vlterius pecunias exſtantes fuiſſe correſpondentes.*

20 *Immo, & ſciuiſſe creditorem ea bona extare.*

21 *Negligentia in dubio non præſumitur.*

22 *Multo minus in reſpicientibus factum proprium.*

23 *Gratian.deciſ.15.num.6. quando procedat.*

24 *Ubi negligentia non eſt, ibi nec eius pœna eſſe debet.*

25 *Statut. Carpen.Rub.28. quid diſponat.*

26 *Non procedit ſtatuti diſpoſitio, niſi qualitas requiſita à ſtatuto probetur adeſſe.*

27 *Præſumptio eſt probanda ab allegante.*

28 *Qui ſe fundat in tempore debet de eo docere.*

29 *Ad præſcribendum debet apparere de initio, quod ſit temporis vtilis ad præſcriptionem.*

30 *Litis conteſtatio interrumpit præſcriptionem.*

31 *Cum pupillis nulla currit præſcriptio.*

32 *Minoribus indulgetur reſtitutio in integrum.*

33 *Tempus minoris ætatis eſt ſubducẽdum à præſcriptione.*

34 *An præſcriptio inducta à ſtatuto ſimpliciter loquente, habeat locum contra minorem? Negatiua aſſertur, ibidem. Multo magis cum expreſſè excipitur, numero 35.*

36 *Satutũ Carpenſe Rub.28. expenditur.*

37 *Exceptio fauore minorum inducta eſt fauorabilis.*

38 *Melius eſt intacta iura ſeruare, quam poſt vulneratam cauſam remedium quærere.*

39 *Legislator remouet præſcriptionem à minore indiſtinctè, ſiue contraxerit, ſiue alteri ſucceſſerit.*

40 *In materia fauorabili fit extenſio etiam ad caſum alioquin non expreſſum.*

41 *Fauorabilis, & extendendus caſus eſt in quo agitur de reducendo ſtatuto ad iuris communis conformitatem, & n.36.*

42 *Amplia ad materias correctorias.*

43 *Præſcriptio ſtatutaria non habet locum in credito iurato, & eſt communis ſententia, n.44.*

45 *Exceptiones altiorem indaginem requirentes non admittuntur in iudicio Saluiani.*

46 *Iudex debet iudicare ſecundum allegata, & probata, etſi in conſcientia ſciret rem aliter ſe habere.*

47 *In facto ſuppleri nõ permittitur iudici.*

48 *Res inter alios acta tertio nõ præiudicat.*

49 *Specifica in inſtrumento.*

50 *Et quo ad priuationem emphyteuſis.*

51 *Conſtitutio Bonifaciana nõ excedit Ferrariam, vt quæuis localis non excedit locum ſuum.*

52 *Pœna deuolutionis ob non petitam inueſtituram non incurritur niſi dominus velit vti iure commiſsi.*

53 *Specifica in caducitate ob alienationem irrequiſito domino factam.*

54 *Amplia etſi ex pacto vel ſtatuto res ipſo iure dicatur ex hoc reuerſa ad dominũ.*

55 *Specifica in ea ob non ſolutum canonem.*

56 *Et in ea ob non petitam inueſtituram.*

57 *Et in Bulla Bonifaciana.*

58 *Pœna caducitatis ipſo etiam iure inflicta, tamen quo ad executionem, ſententia declaratoria criminis exigitur, & 71. ſpecifica in d. Bulla Bonifaciana, n.59. & eſt communis ſententia, num.60.*

61 *Ad ſententiam declaratoriam eſt neceſsaria citatio partis, & cauſa cognitio.*

62 *Aſſertioni domini directi non ſtatur in*

in cauſa deuolutionis ob non petitam inueſtituram, tamquam deponenti de proprio intereſſe.

63 *Amplia etiam in aſſertione Imperatoris.*

64 *Emphyteuſis in dubio numquam reuocata aut deuoluta præſumitur.*

65 *Remittere dicitur caducitatem dominus qui approbat venditionem, & translationem rei emphyteuticæ.*

66 *Et cum renouauit inueſtituram in ipſo. Et eſt communis opinio. num.67.*

68 *Remiſſa dicitur caducitas ex collatione inueſtituræ, etiam cum dicitur in ea, Reſtituimus, & de nouo concedimus.*

69 *Ea verba quid operentur, & n.ſeq.*

70 *Non eſt opus facere per plura, quod æque poteſt fieri per pauciora.*

71 *Caducitas ob non petitam inueſtituram exigit ſententiam condemnatoriam, & priuatiuam. Et de magis communi ſententia. num.72.*

73 *Caducitas ab alio non poteſt opponi, quam ab ipſo met domino.*

74 *Iuris regula non patitur vt de iure tertij quis opponat, præſertim vbi partis voluntas exigitur.*

75 *Durat hypotheca in bonis emphyteuticis, quoaduſque reuertitur ad dominum.*

76 *Aliud caput Controuerſiæ diſcutitur.*

77 *In Saluiano interdicto non proponitur exceptio dominij, niſi incontinenti probetur. Et eſt communis opinio nemine hæſitante, & num.78.*

79 *Amplia, & ad omnes exceptiones circa ius pignoris.*

80 *Exceptiones dominij, iuris in pignore, & ſimiles ſunt iudicij petitorij.*

81 *Tertium motiuum refertur.*

82 *Præſcriptio nulla poteſt conſiſtere contra hypothecam dotalem.*

83 *Mulier non poſt agere conſtante matrimonio.*

84 *Et præſcriptio prorſus excluditur. & eſt communis opinio.*

85 *Alia reſponſio affertur motiuo obiecto.*

86 *Præſcriptio etiam longi temporis exigit bonam fidem in præſcribente.*

87 *Sola dubitatio iuris alieni captam non interrumpit, ſed bene impedit ne incipiat.*

88 *Mala fides tollit præſcriptionem et longiſſimi tẽporis, ſaltem de iure canonico.*

89 *Specifica in hypotheca.*

90 *Titulus inſuper exigitur ad inducendam longi temporis præſcriptionem.*

91 *Amplia id procedere etiam in hypotheca præſcribenda.*

92 *Præſcriptio, & eius requiſita ab allegante eſt probanda.*

93 *Si in eadem cauſa adſit bona fides reſpectu dominij, & mala quo ad obligationem; primum præſcribetur; non vero ſecundum.*

94 *Aliud obiectum in motiuo ſoluitur.*

95 *An procedat præſcriptio abſque poſſeſſione.*

96 *Ad præſcribendum aduerſus hypothecam, exigitur poſſeſſio rei hypothecatæ.*

97 *Actio hypothecaria non datur niſi aduerſus poſſeſſorem.*

98 *Actio hypothecaria eſt actio in rem.*

99 *Aliud obiectum diluitur.*

100 *Facile eſt dicere præſcriptum; at non ita facile præſcriptionem probare.*

101 *Præſcriptio niſi probetur, contra eam iudicandum eſt.*

102 *In iudicio poſſeſſorio non eſt attendenda præſcriptionis exceptio, niſi incontinenti probetur.*

103 *Quartum motiuum reſoluitur.*

104 *An exceptio excuſſionis in vtili Saluiano ſit admittenda, cum agitur contra tertium.*

105 *Negatiua ſententia eſt communior, & verior. Et iure ac æquitate inſpecta eſt excipienda, & n.106.*

107 *Rota Romana hanc opinionem eſt ſecuta.*

Sal-

17 *Præſcriptio currit contra non remouentem impedimentum conditionis poteſtatiuæ reſpectu creditoris.*

18 *Ut probetur negligentia debitoris in nõ inueſtiendo pecuniam debitam iuxta pactum, debet probari adfuiſſe bona venalia.*

19 *Et vlterius pecunias exſtantes fuiſſe correſpondentes.*

20 *Immo, & ſciuiſſe creditorem ea bona extare.*

21 *Negligentia in dubio non præſumitur.*

22 *Multo minus in reſpicientibus factum proprium.*

23 *Gratian.deciſ.15.num.6. quando procedat.*

24 *Ubi negligentia non eſt, ibi nec eius pæna eſſe debet.*

25 *Statut. Carpen.Rub.28. quid diſponat.*

26 *Non procedit ſtatuti diſpoſitio, niſi qualitas requiſita à ſtatuto probetur adeſſe.*

27 *Præſumptio eſt probanda ab allegante.*

28 *Qui ſe fundat in tempore debet de eo docere.*

29 *Ad præſcribendum debet apparere de initio, quod ſit temporis vtilis ad præſcriptionem.*

30 *Litis conteſtatio interrumpit præſcriptionem.*

31 *Cum pupillis nulla currit præſcriptio.*

32 *Minoribus indulgetur reſtitutio in integrum.*

33 *Tempus minoris ætatis eſt ſubducẽdum à præſcriptione.*

34 *An præſcriptio inducta à ſtatuto ſimpliciter loquente, habeat locum contra minorem? Negatiua affertur, ibidem. Multo magis cum expreſsè excipitur, numero 35.*

36 *Satutũ Carpenſe Rub.28. expenditur.*

37 *Exceptio fauore minorum inducta eſt fauorabilis.*

38 *Melius eſt intacta iura ſeruare, quam poſt vulneratam cauſam remedium quærere.*

39 *Legiſlator remouet præſcriptionem à minore indiſtinctè, ſiue contraxerit, ſiue alteri ſucceſſerit.*

40 *In materia fauorabili ſit extenſio etiam ad caſum alioquin non expreſſum.*

41 *Fauorabilis, & extendendus caſus eſt in quo agitur de reducendo ſtatuto ad iuris communis conformitatem, & n.36.*

42 *Amplia ad materias correctorias.*

43 *Præſcriptio ſtatutaria non habet locum in credito iurato, & eſt communis ſententia, n.44.*

45 *Exceptiones altiorem indaginem requirentes non admittuntur in iudicio Saluiani.*

46 *Iudex debet iudicare ſecundum allegata, & probata, etſi in conſcientia ſciret rem aliter ſe habere.*

47 *In facto ſuppleri nõ permittitur iudici.*

48 *Res inter alios acta tertio nõ preiudicat.*

49 *Specifica in inſtrumento.*

50 *Et quo ad priuationem emphyteuſis.*

51 *Conſtitutio Bonifaciana nõ excedit Ferrariam, vt quęuis localis non excedit locum ſuum.*

52 *Pena deuolutionis ob non petitam inueſtituram non incurritur niſi dominus velit vti iure commiſsi.*

53 *Specifica in caducitate ob alienationem irrequiſito domino factam.*

54 *Amplia etſi ex pacto vel ſtatuto res ipſo iure dicatur ex hoc reuerſa ad dominũ.*

55 *Specifica in ea ob non ſolutum canonem.*

56 *Et in ea ob non petitam inueſtituram.*

57 *Et in Bulla Bonifaciana.*

58 *Pœna caducitatis ipſo etiam iure inflicta, tamen quo ad executionem, ſententia declaratoria criminis exigitur, & 71. ſpecifica in d. Bulla Bonifaciana, n.59. & eſt communis ſententia, num.60.*

61 *Ad ſententiam declaratoriam eſt neceſſaria citatio partis, & cauſa cognitio.*

62 *Aſſertioni domini directi non ſtatur* in

in cauſa deuolutionis ob non petitam inueſtituram, tamquam deponenti de proprio intereſſe.

63 *Amplia etiam in aſſertione Imperatoris.*

64 *Emphyteuſis in dubio numquam reuocata aut deuoluta præſumitur.*

65 *Remittere dicitur caducitatem dominus qui approbat venditionem, & translationem rei emphyteuticæ.*

66 *Et cum renouauit inueſtituram in ipſo. Et eſt communis opinio. num.67.*

68 *Remiſſa dicitur caducitas ex collatione inueſtituræ, etiam cum dicitur in ea, Reſtituimus, & de nouo concedimus.*

69 *Ea verba quid operentur, & n.ſeq.*

70 *Non eſt opus facere per plura, quod æque poteſt fieri per pauciora.*

71 *Caducitas ob non petitam inueſtituram exigit ſententiam condemnatoriam, & priuatiuam. Et de magis communi ſententia. num.72.*

73 *Caducitas ab alio non poteſt opponi, quam ab ipſo met domino.*

74 *Iuris regula non patitur vt de iure tertij quis opponat, præſertim vbi partis voluntas exigitur.*

75 *Durat hypotheca in bonis emphyteuticis, quoadusque reuertitur ad dominum.*

76 *Aliud caput Controuerſiæ diſcutitur.*

77 *In Saluiano interdicto non proponitur exceptio dominij, niſi incontinenti probetur. Et eſt communis opinio nemine hæſitante, & num.78.*

79 *Amplia, & ad omnes exceptiones circa ius pignoris.*

80 *Exceptiones dominij, iuris in pignore, & ſimiles ſunt iudicij petitorij.*

81 *Tertium motiuum refertur.*

82 *Præſcriptio nulla poteſt conſiſtere contra hypothecam dotalem.*

83 *Mulier non poſt agere conſtante matrimonio.*

84 *Et præſcriptio prorſus excluditur. & eſt communis opinio.*

85 *Alia reſponſio affertur motiuo obiecto.*

86 *Præſcriptio etiam longi temporis exigit bonam fidem in præſcribente.*

87 *Sola dubitatio iuris alieni captam non interrumpit, ſed bene impedit ne incipiat.*

88 *Mala fides tollit præſcriptionem et longiſsimi tẽporis, ſaltem de iure canonico.*

89 *Specifica in hypotheca.*

90 *Titulus inſuper exigitur ad inducendam longi temporis præſcriptionem.*

91 *Amplia id procedere etiam in hypotheca præſcribenda.*

92 *Præſcriptio, & eius requiſita ab allegante eſt probanda.*

93 *Si in eadem cauſa adſit bona fides reſpectu dominij, & mala quo ad obligationem; primum præſcribetur; non vero ſecundum.*

94 *Aliud obiectum in motiuo ſoluitur.*

95 *An procedat præſcriptio abſque poſſeſſione.*

96 *Ad præſcribendum aduerſus hypothecam, exigitur poſſeſſio rei hypothecatæ.*

97 *Actio hypothecaria non datur niſi aduerſus poſſeſſorem.*

98 *Actio hypothecaria eſt actio in rem.*

99 *Aliud obiectum diluitur.*

100 *Facile eſt dicere præſcriptum; at non ita facile præſcriptionem probare.*

101 *Præſcriptio niſi probetur, contra eam iudicandum eſt.*

102 *In iudicio poſſeſſorio non eſt attendenda præſcriptionis exceptio, niſi incontinenti probetur.*

103 *Quartum motiuum reſoluitur.*

104 *An exceptio excuſſionis in vtili Saluiano ſit admittenda, cum agitur contra tertium.*

105 *Negatiua ſententia eſt communior, & verior. Et iure ac æquitate inſpecta eſt excipienda, & n.106.*

107 *Rota Romana hanc opinionem eſt ſecuta.*

Sal-

Digitized by Google

17 *Præſcriptio currit contra non remouentem impedimentum conditionis poteſtatiuæ reſpectu creditoris.*

18 *Ut probetur negligentia debitoris in nõ inueſtiendo pecuniam debitam iuxta pactum, debet probari adfuiſſe bona venalia.*

19 *Et vlterius pecunias exſtantes fuiſſe correſpondentes.*

20 *Immo, & ſciuiſſe creditorem ea bona extare.*

21 *Negligentia in dubio non præſumitur.*

22 *Multo minus in reſpicientibus factum proprium.*

23 *Gratian. deciſ. 15. num. 6. quando procedat.*

24 *Ubi negligentia non eſt, ibi nec eius pœna eſſe debet.*

25 *Statut. Carpen. Rub. 28. quid diſponat.*

26 *Non procedit ſtatuti diſpoſitio, niſi qualitas requiſita à ſtatuto probetur adeſſe.*

27 *Præſumptio eſt probanda ab allegante.*

28 *Qui ſe fundat in tempore debet de eo docere.*

29 *Ad præſcribendum debet apparere de initio, quod ſit tèmporis vtilis ad præſcriptionem.*

30 *Litis conteſtatio interrumpit præſcriptionem.*

31 *Cum pupillis nulla currit præſcriptio.*

32 *Minoribus indulgetur reſtitutio in integrum.*

33 *Tempus minoris ætatis eſt ſubducẽdum à præſcriptione.*

34 *An præſcriptio inducta à ſtatuto ſimpliciter loquente, habeat locum contra minorem? Negatiua affertur, ibidem. Multo magis cum expreſsè excipitur, numero 35.*

36 *Saturū Carpenſe Rub. 28. expenditur.*

37 *Exceptio fauore minorum inducta eſt fauorabilis.*

38 *Melius eſt intacta iura ſeruare, quam poſt vulneratam cauſam remedium quærere.*

39 *Legislator remouet præſcriptionem à minore indiſtinctè, ſiue contraxerit, ſiue alteri ſucceſſerit.*

40 *In materia fauorabili fit extenſio etiam ad caſum alioquin non expreſſum.*

41 *Fauorabilis, & extendendus caſus eſt in quo agitur de reducendo ſtatuto ad iuris communis conformitatem, & n. 36.*

42 *Amplia ad materias correctorias.*

43 *Præſcriptio ſtatutaria non habet locum in credito iurato, & eſt communis ſententia, n. 44.*

45 *Exceptiones altiorem indaginem requirentes non admittuntur in iudicio Saluiani.*

46 *Iudex debet iudicari ſecundum allegata, & probata, etſi in conſcientia ſciret rem aliter ſe habere.*

47 *In facto ſuppleri nõ permittitur iudici.*

48 *Res inter alios acta tertio nõ preiudicat.*

49 *Specifica in inſtrumento.*

50 *Et quo ad priuationem emphyteuſis.*

51 *Conſtitutio Bonifaciana nõ excedit Ferrariam, vt quęuis localis non excedit locum ſuum.*

52 *Pœna deuolutionis ob non petitam inueſtituram non incurritur niſi dominus velit vti iure commiſsi.*

53 *Specifica in caducitate ob alienationem irrequiſito domino factam.*

54 *Amplia etſi ex pacto vel ſtatuto res ipſo iure dicatur ex hoc reuerſa ad dominũ.*

55 *Specifica in ea ob non ſolutum canonem.*

56 *Et in ea ob non petitam inueſtituram.*

57 *Et in Bulla Bonifaciana.*

58 *Pœna caducitatis ipſo etiam iure inflicta, tamen quo ad executionem, ſententia declaratoria criminis exigitur, & 71. ſpecifica in d. Bulla Bonifaciana, n. 59. & eſt communis ſententia, num. 60.*

61 *Ad ſententiam declaratoriam eſt neceſſaria citatio partis, & cauſa cognitio.*

62 *Aſſertioni domini directi non ſtatur*

in

in cauſa deuolutionis ob non petitam inueſtituram, tamquam deponenti de proprio intereſſe.

63 *Amplia etiam in aſſertione Imperatoris.*

64 *Emphyteuſis in dubio numquam reuocata aut deuoluta præſumitur.*

65 *Remittere dicitur caducitatem dominus qui approbat venditionem, & translationem rei emphyteuticæ.*

66 *Et cum renouauit inueſtituram in ipſo. Et eſt communis opinio. num.67.*

68 *Remiſſa dicitur caducitas ex collatione inueſtituræ, etiam cum dicitur in ea, Reſtituimus, & de nouo concedimus.*

69 *Ea verba quid operentur, & n.ſeq.*

70 *Non eſt opus facere per plura, quod æque poteſt fieri per pauciora.*

71 *Caducitas ob non petitam inueſtituram exigit ſententiam condemnatoriam, & priuatiuam. Et de magis communi ſententia. num.72.*

73 *Caducitas ab alio non poteſt opponi, quam ab ipſo met domino.*

74 *Iuris regula non patitur vt de iure tertij quis opponat, præſertim vbi partis voluntas exigitur.*

75 *Durat hypotheca in bonis emphyteuticis, quoaduſque reuertitur ad dominum.*

76 *Aliud caput Controuerſiæ diſcutitur.*

77 *In Saluiano interdicto non proponitur exceptio dominij, niſi incontinenti probetur. Et eſt communis opinio nemine hæſitante, & num.78.*

79 *Amplia, & ad omnes exceptiones circa ius pignoris.*

80 *Exceptiones dominij, iuris in pignore, & ſimiles ſunt iudicij petitorij.*

81 *Tertium motiuum refertur.*

82 *Præſcriptio nulla poteſt conſiſtere contra hypothecam dotalem.*

83 *Mulier non poſt agere conſtante matrimonio.*

84 *Et præſcriptio prorſus excluditur. & eſt communis opinio.*

85 *Alia reſponſio affertur motiuo obiecto.*

86 *Præſcriptio etiam longi temporis exigit bonam fidem in præſcribente.*

87 *Sola dubitatio iuris alieni captam non interumpit, ſed bene impedit ne incipiat.*

88 *Mala fides tollit præſcriptionem & longiſſimi tẽporis, ſaltem de iure canonico.*

89 *Specifica in hypotheca.*

90 *Titulus inſuper exigitur ad inducendam longi temporis præſcriptionem.*

91 *Amplia id procedere etiam in hypotheca præſcribenda.*

92 *Præſcriptio, & eius requiſita ab allegante eſt probanda.*

93 *Si in eadem cauſa adſit bona fides reſpectu dominij, & mala quo ad obligationem; primum præſcribetur; non vero ſecundum.*

94 *Aliud obiectum in motiuo ſoluitur.*

95 *An procedat præſcriptio abſque poſſeſſione.*

96 *Ad præſcribendum aduerſus hypothecam, exigitur poſſeſſio rei hypothecatæ.*

97 *Actio hypothecaria non datur niſi aduerſus poſſeſſortm.*

98 *Actio hypothecaria eſt actio in rem.*

99 *Aliud obiectum diluitur.*

100 *Facile eſt dicere præſcriptum; at non ita facile præſcriptionem probare.*

101 *Præſcriptio niſi probetur, contra eam iudicandum eſt.*

102 *In iudicio poſſeſſorio non eſt attendenda præſcriptionis exceptio, niſi incontinenti probetur.*

103 *Quartum motiuum reſoluitur.*

104 *An exceptio excuſſionis in vtili Saluiano ſit admittenda, cum agitur contra tertium.*

105 *Negatiua ſententia eſt communior, & verior. Et iure ac æquitate inſpecta eſt excipienda, & n.106.*

107 *Rota Romana hanc opinionem eſt ſecuta.*

Sal-

Digitized by Google

17 *Præſcriptio currit contra non remouentem impedimentum conditionis poteſtatiuæ reſpectu creditoris.*

18 *Ut probetur negligentia debitoris in nō inueſtiendo pecuniam debitam iuxta pactum, debet probari adfuiſſe bona venalia.*

19 *Et vlterius pecunias exſtantes fuiſſe correſpondentes.*

20 *Immo, & ſciuiſſe creditorem ea bona extare.*

21 *Negligentia in dubio non præſumitur.*

22 *Multo minus in reſpicientibus factum proprium.*

23 *Gratian.deciſ.15.num.6. quando procedat.*

24 *Ubi negligentia non eſt, ibi nec eius pæna eſſe debet.*

25 *Statut. Carpen.Rub.28. quid diſponat.*

26 *Non procedit ſtatuti diſpoſitio, niſi qualitas requiſita à ſtatuto probetur adeſſe.*

27 *Præſumptio eſt probanda ab allegante.*

28 *Qui ſe fundat in tempore debet de eo docere.*

29 *Ad præſcribendum debet apparere de initio, quod ſit temporis vtilis ad præſcriptionem.*

30 *Litis conteſtatio interrumpit præſcriptionem.*

31 *Cum pupillis nulla currit præſcriptio.*

32 *Minoribus indulgetur reſtitutio in integrum.*

33 *Tempus minoris ætatis eſt ſubducēdum à præſcriptione.*

34 *An præſcriptio inducta à ſtatuto ſimpliciter loquente, habeat locum contra minorem? Negatiua affertur, ibidem. Multo magis cum expreſsè excipitur, numero 35.*

36 *Satutū Carpenſe Rub.28. expenditur.*

37 *Exceptio fauore minorum inducta eſt fauorabilis.*

38 *Melius eſt intacta iura ſeruare, quam poſt vulneratam cauſam remedium quærere.*

39 *Legislator remouet præſcriptionem à minore indiſtinctè, ſiue contraxerit, ſiue alteri ſucceſſerit.*

40 *In materia fauorabili fit extenſio etiam ad caſum alioquin non expreſſum.*

41 *Fauorabilis, & extendendus caſus eſt in quo agitur de reducendo ſtatuto ad iuris communis conformitatem, & n.36.*

42 *Amplia ad materias correctorias.*

43 *Præſcriptio ſtatutaria non habet locum in credito iurato, & eſt communis ſententia, n.44.*

45 *Exceptiones altiorem indaginem requirentes non admittuntur in iudicio Saluiani.*

46 *Iudex debet iudicare ſecundum allegata, & probata, etſi in conſcientia ſciret rem aliter ſe habere.*

47 *In facto ſuppleri nō permittitur iudici.*

48 *Res inter alios acta tertio nō preiudicat.*

49 *Specifica in inſtrumento.*

50 *Et quo ad priuationem emphyteuſis.*

51 *Conſtitutio Bonifaciana nō excedit Ferrariam, vt quæuis localis non excedit locum ſuum.*

52 *Pena deuolutionis ob non petitam inueſtituram non incurritur niſi dominus velit vti iure commiſsi.*

53 *Specifica in caducitate ob alienationem irrequiſito domino factam.*

54 *Amplia etſi ex pacto vel ſtatuto res ipſo iure dicatur ex hoc reuerſa ad dominū.*

55 *Specifica in ea ob non ſolutum canonem.*

56 *Et in ea ob non petitam inueſtituram.*

57 *Et in Bulla Bonifaciana.*

58 *Pœna caducitatis ipſo etiam iure inflicta, tamen quo ad executionem, ſententia declaratoria criminis exigitur, & 71. ſpecifica in d. Bulla Bonifaciana, n.59. & eſt communis ſententia, num.60.*

61 *Ad ſententiam declaratoriam eſt neceſsaria citatio partis, & cauſa cognitio.*

62 *Aſſertioni domini directi non ſtatur*

in

in cauſa deuolutionis ob non petitam inueſtituram, tamquam deponenti de proprio intereſſe.
63 Amplia etiam in aſſertione Imperatoris.
64 Emphyteuſis in dubio numquam reuocata aut deuoluta præſumitur.
65 Remittere dicitur caducitatem dominus qui approbat venditionem, & translationem rei emphyteuticæ.
66 Et cum renouauit inueſtituram in ipſo. Et eſt communis opinio. num.67.
68 Remiſſa dicitur caducitas ex collatione inueſtituræ, etiam cum dicitur in ea, Reſtituimus, & de nouo concedimus.
69 Ea verba quid operentur, & n.ſeq.
70 Non eſt opus facere per plura, quod æque poteſt fieri per pauciora.
71 Caducitas ob non petitam inueſtituram exigit ſententiam condemnatoriam, & priuatiuam. Et de magis communi ſententia. num.72.
73 Caducitas ab alio non poteſt opponi, quam ab ipſo met domino.
74 Iuris regula non patitur vt de iure tertij quis opponat, præſertim vbi partis voluntas exigitur.
75 Durat hypotheca in bonis emphyteuticis, quoaduſque reuertitur ad dominum.
76 Aliud caput Controuerſiæ diſcutitur.
77 In Saluiano interdicto non proponitur exceptio dominij, niſi incontinenti probetur. Et eſt communis opinio nemine hæſitante, & num.78.
79 Amplia, & ad omnes exceptiones circa ius pignoris.
80 Exceptiones dominij, iuris in pignore, & ſimiles ſunt iudicij petitorij.
81 Tertium motiuum refertur.
82 Præſcriptio nulla poteſt conſiſtere contra hypothecam dotalem.
83 Mulier non poſt agere conſtante matrimonio.
84 Et præſcriptio prorſus excluditur. & eſt communis opinio.
85 Alia reſponſio affertur motiuo obiecto.
86 Præſcriptio etiam longi temporis exigit bonam fidem in præſcribente.
87 Sola dubitatio iuris alieni cæptam non interrumpit, ſed bene impedit ne incipiat.
88 Mala fides tollit præſcriptionem et longiſsimi tẽporis, ſaltem de iure canonico.
89 Specifica in hypotheca.
90 Titulus inſuper exigitur ad inducendam longi temporis præſcriptionem.
91 Amplia id procedere etiam in hypotheca præſcribenda.
92 Præſcriptio, & eius requiſita ab allegante eſt probanda.
93 Si in eadem cauſa adſit bona fides reſpectu dominij, & mala quo ad obligationem; primum præſcribetur; non vero ſecundum.
94 Aliud obiectum in motiuo ſoluitur.
95 An procedat præſcriptio abſque poſseſſione.
96 Ad præſcribendum aduerſus hypothecam, exigitur poſſeſſio rei hypothecatæ.
97 Actio hypothecaria non datur niſi aduerſus poſſeſſorem.
98 Actio hypothecaria eſt actio in rem.
99 Aliud obiectum diluitur.
100 Facile eſt dicere præſcriptum; at non ita facile præſcriptionem probare.
101 Præſcriptio niſi probetur, contra eam iudicandum eſt.
102 In iudicio poſſeſſorio non eſt attendenda præſcriptionis exceptio, niſi incontinenti probetur.
103 Quartum motiuum reſoluitur.
104 An exceptio excuſſionis in vtili Saluiano ſit admittenda, cum agitur contra tertium.
105 Negatiua ſententia eſt communior, & verior. Et iure ac æquitate inſpecta eſt excipienda, & n.106.
107 Rota Romana hanc opinionem eſt ſecuta.

Sal-

in cauſa deuolutionis ob non petitam inueſtituram, tamquam deponenti de proprio intereſſe.

63 *Amplia etiam in aſſertione Imperatoris.*

64 *Emphyteuſis in dubio numquam reuocata aut deuoluta præſumitur.*

65 *Remittere dicitur caducitatem dominus qui approbat venditionem, & translationem rei emphyteuticæ.*

66 *Et cum renouauit inueſtituram in ipſo. Et eſt communis opinio. num. 67.*

68 *Remiſſa dicitur caducitas ex collatione inueſtituræ, etiam cum dicitur in ea, Reſtituimus, & de nouo concedimus.*

69 *Ea verba quid operentur, & n. ſeq.*

70 *Non eſt opus facere per plura, quod æque poteſt fieri per pauciora.*

71 *Caducitas ob non petitam inueſtituram exigit ſententiam condemnatoriam, & priuatiuam. Et de magis communi ſententia. num. 72.*

73 *Caducitas ab alio non poteſt opponi, quam ab ipſo met domino.*

74 *Iuris regula non patitur vt de iure tertij quis opponat, præſertim vbi partis voluntas exigitur.*

75 *Durat hypotheca in bonis emphyteuticis, quoadusque reuertitur ad dominum.*

76 *Aliud caput Controuerſiæ diſcutitur.*

77 *In Saluiano interdicto non proponitur exceptio dominij, niſi incontinenti probetur. Et eſt communis opinio nemine hæſitante, & num. 78.*

79 *Amplia, & ad omnes exceptiones circa ius pignoris.*

80 *Exceptiones dominij, iuris in pignore, & ſimiles ſunt iudicij petitorij.*

81 *Tertium motiuum refertur.*

82 *Præſcriptio nulla poteſt conſiſtere contra hypothecam dotalem.*

83 *Mulier non poſt agere conſtante matrimonio.*

84 *Et præſcriptio prorſus excluditur. & eſt communis opinio.*

85 *Alia reſponſio affertur motiuo obiecto.*

86 *Præſcriptio etiam longi temporis exigit bonam fidem in præſcribente.*

87 *Sola dubitatio iuris alieni captam non interrumpit, ſed bene impedit ne incipiat.*

88 *Mala fides tollit præſcriptionem et longiſsimi tẽporis, ſaltem de iure canonico.*

89 *Specifica in hypotheca.*

90 *Titulus inſuper exigitur ad inducendam longi temporis præſcriptionem.*

91 *Amplia id procedere etiam in hypotheca præſcribenda.*

92 *Præſcriptio, & eius requiſita ab allegante eſt probanda.*

93 *Si in eadem cauſa adſit bona fides reſpectu dominij, & mala quo ad obligationem; primum præſcribetur; non vero ſecundum.*

94 *Aliud obiectum in motiuo ſoluitur.*

95 *An procedat præſcriptio abſque poſſeſſione.*

96 *Ad præſcribendum aduerſus hypothecam, exigitur poſſeſſio rei hypothecatæ.*

97 *Actio hypothecaria non datur niſi aduerſus poſſeſſorem.*

98 *Actio hypothecaria eſt actio in rem.*

99 *Aliud obiectum diluitur.*

100 *Facile eſt dicere præſcriptum; at non ita facile præſcriptionem probare.*

101 *Præſcriptio niſi probetur, contra eam iudicandum eſt.*

102 *In iudicio poſſeſſorio non eſt attendenda præſcriptionis exceptio, niſi incontinenti probetur.*

103 *Quartum motiuum reſoluitur.*

104 *An exceptio excuſſionis in vtili Saluiano ſit admittenda, cum agitur contra tertium.*

105 *Negatiua ſententia eſt communior, & verior. Et iure ac æquitate inſpecta eſt excipienda, & n. 106.*

107 *Rota Romana hanc opinionem eſt ſecuta.*

Sal-

108 Saluianum interdictum eſt merè poſſeſſorium.

109 Exceptio petitorium reſpiciens non poteſt opponi in poſſeſſorio.

110 Mulier agens ad recuperandam dotem aduerſus tertium poſſeſſorem, an debeat pręponere excuſſionem; & quando.

111 Actio hypothecaria facit iudicium petitorium.

112 A poſſeſſione ad dominium non fit illatio, nec è contra.

113 Obiectum ad id diluitur.

114 Agens hypothecaria contra tertium non habentem cauſam lucratiuam à debitore, tenetur probare ius, e dominium.

115 In hypothecaria datur appellatio, quæ non datur in Saluiano.

116 In Palatijs frequentius verſatur interdictum adipiſcendæ, quam hypothecaria. Et eo ſemper eſt vtendum ommiſſa hypothecaria, & n. 117.

118 An exceptio dilatoria à Procuratore poſt litem conteſtatam opponi poſſit.

119 Bertachinus reprobatur tenens affirmatiuam in hac quæſtione, & 121. &

120 Doctores qui non poſſunt in fonte videri, nil probant.

122 Exceptio ſubreptionis in reſcriptis gratioſis eſt etiam peremptoria, dum reddit gratiam nullam.

124 Exceptio dilatoria, de ſui natura poteſt opponi ante litem conteſtatam.

125 Qui eam non obijcit ante talem conteſtationem, cenſetur renunciare iuri ſuo.

126 Aduocatus volens exceptionem illam exercere, in libra auri punitur.

128 Exceptio dilatoria, quæ oppoſita redderet proceſſum nullum poteſt opponi etiam lite conteſtata.

128 Alia motiua à parte appoſita proponuntur.

129 Præſcriptio ſtatutaria an procedat cum mala fide.

130 Rota Romana negatiuam ſectatur. & eſt verior ſententia, n. 132. & 134.

131 Ciarlinus contro. for. 32. affertur.

133 Iuramentum non debet eſſe vinculum iniquitatis.

135 Vltimum motiuum proponitur.

136 Cum agitur de ſtatuto reducendo ad ius commune, latior interpretatio ſumenda eſt.

137 Verba ſi opus eſt, debent impropriari.

138 Amplia id obtinere ſi intellectus conueniat communi vſui loquendi.

139 Statuta omnia accipienda ſunt ſecundum vſum loquendi.

140 Vſus loquendi in ſtatutis pręualet proprietati verborum.

141 Statuentes tenentur ſe conformare vſui, & conſuetudini.

142 Dos ita appellatur ſoluto matrimonio.

143 Aliud fundamentum affertur.

144 Cauſa finalis cur dos excipitur, & eximitur à præſcriptione eſt ipſius dotis fauor.

145 Extendi debet ſtatutum, rediens ad ius commune, & tendens ad vitandum damnum, & n. 146.

147 Amplia vt extendatur etiam ad caſum improprium.

148 Sante ſtatuto prohibente compromiſſum vel præſcriptionem in dotibus, veniunt & dotes ante initum matrimonium.

149 Immo, & comprehenditur legitima quæ doti æquiparatur.

150 Exceptio ſumi debet ex regula.

151 Dos ſtante matrimonio non admittit præſcriptionem contra ſe.

152 Dos eſt propriè dos etiam ſoluto matrimonio antequam reſtituatur, & n. 153. & n. 158.

154 Obiectum ex l. 7. ff. de iure dot. diluitur.

155 Cum contractum eſt matrimonium dos incipit talis vocari, & non deſinit eſſe talis, niſi donec ea reſtituatur.

156 Iura comprehendunt etiam dotes ſoluto matrimonio, appell. dotis, & n. 157.

159 Aliud

159 *Aliud fundamentum affertur.*
160 *Diluitur oppoſitum.*
161 *Exceptio debet eſſe de regula; & poſteriora referri ad antecedentia.*
162 *Bald. Nouell. in præfat. dot. n. 22. proponitur, & diſcutitur, & numero 163.*
164 *Actio ex ſtipulatu, vel dotis datur pro dote, ſoluto matrimonio.*
165 *Statuta de dote loquentia habent locum in dote ante contractum matrimonium ſi eius fauorem reſpiciant.*
166 *Hypotheca apprehendit etiam bona vendita, ſi reſeruetur generaliter in inſtrumento venditionis.*
167 *Semper in dubio eſt pro nunciandum contra præſcriptionem.*

Non obſtantibus motiuis ſecundo loco tranſmiſsis, puto ad fauorem D. Virginiæ de Prioribus pronunciandum. Motiua ſingula per ordinem reſoluam.

Ad primum igitur motiuum, in quo D. Virginia dicitur teneri de euictione ex perſona
Cęſaris Prioris eius Aui paterni, cuius mediante perſona D. Virginij patris hæres extitiſſe prętenditur; Propterea repelli hac exceptione, ſi
agat tanquam hæres D. Barbaræ Aroliæ eius
1 Auiæ: Quem enim de euictione tenet actio,
eundem agentem repellit exceptio, l. Vindicantem de euict. cum ſimil.

Miſsis multis, quæ ad hoc propoſitum dici poſſent, reſpondeo concludenter dato etiam, quod contra eam tanquam hæredem D. Cæſaris Prioris, alioqui agi poſſet, in hoc tamen caſu non teneri ex eius perſona ad euictionem præſtandam. Quia certum eſt ante
2 ſolutum pretium, euictionis actionem ceſſare, l. exempto in princ. vbi Bart. num. 3. de act. empt. Caballin. de euict. §. 5. nu. 89. Quibus conſentit Dec. conſ. 119. num. 1. Vnde conſequitur, vt pro parte pretij non ſoluti euictio ceſſet, licet res in totum euicta fuerit,
3 atque ita agi ad euictionem non poſſit niſi pro
pretio maturato, Scac. in ſuo tract. de commerc. §. 1. q. 1. num. 352. Mangil. in tract. de euict. qu. 103. numer. 44. Ita pariter videmus ceſſare ex empto actionem. Niſi pretium
4 integrum offeratur, l. Iulianus §. offerri, de
act. empt. Et ſane quatenus poterit D. Marcus Coccapanus ex cuius perſona prætenditur euictio, agere ad pretium, vel ad eius intereſſe ſi prætium non ſoluitur, ipſe potius
5 tenetur ad intereſſe non ſoluti pretij, l. Curabir. C. de action. empt. Cum igitur D. Virginia non petat niſi quod ei debetur, nempe 400. ſcutos non ſolutos, fruſtra euictio obijcitur; Et hęc in iure non habet cōtradictorem.

In facto dici poſſet immo ſolutum fuiſse pretium, ſolutionemq; probari pro præſcriptione
6 inducta per ſtatutum Carpenſ. ſub Rubr. 28.
lib. 2. a quo etiam inducitur debiti pręſcriptio,
7 quæ pariter vim ſolutionis obtinet, l. ſi pupillus
in fin. ff. de adminiſ. tut. Barboſ. ad l. cum notiſſimi in princ. numer. 36. C. de præſcrip. 30. vel 40. ann.

8 Sed ad hoc quoque obiectum dupliciter reſpondetur. Primo enim ſtatutum loquitur in debito, & credito, & diſponit ſuper debitore, & Creditore; vt ex lectura eius patet. Quare
9 cum verba ſtatuti ſint proprie intelligenda,
l. Quidquid aſtringendæ ff. de verb. obl. eius diſpoſitio locum non habebit in debitore conditionali, qui proprie debitor non eſt. Nam talis
10 ille proprie dicitur, a quo debitum extorqueri
poteſt, l. debitor 108. de verb. ſignif. l. fideiuſſor obligari §. fideiuſſor. ff. de fideiuſſor. Bart. in l. 1. nu. 32. ff. ſi cert. pet. At noſter caſus eſt de debitore obligato ſub condit. ad ſoluend. Nempe ſi D. Cęſar Prior idoneum fideiuſſorem præſtitiſſet, vel pecuniam debitam nempe ſcutos 400. in bonis ſtabilibus ſecuris, & certis pro cautione dotis D. Barbaræ Aroliæ erogaſſet. Ergo ſuper huiuſmodi debito ſtatutum
11 allegatum non diſponit, & ita in terminis ſta-
tutariæ præſcriptionis ratiocinatur Alex. Videndus in conſ. 106. n. 7. vol. 5. Quæ interpretatio non obſcure a ſtatuto ipſo colligitur diſponente quod a die ſolutionis præſtitutæ, ſi certus dies appoſitus fuerit, præſcriptio incipiat non ante; cuius diſpoſitionis ratio eſt, quia ante diem quis proprie Creditor non eſt. Multo minus igitur ſub diſpoſitione ſtatutaria continebitur Creditor conditionalis, qui vere Credi-
12 tor non eſt, ſed ſolum quoad Etymologiam,
& improprijſſime. Bart. in d. l. 1. nu. 32. ſi cert. pet. Alex. conſ. 2. n. 16. 17. vol. 4. Non obſtat ſi dicatur in caſu noſtro non agi de debito conditionali, ſed de debito in diem certum, nempe per tres annos ſoluendo, vt cantat Inſtrumentum venditionis factæ a D. Ceſare Priore proceſſ. fol. 59. ac proinde videri quod poſt tres annos a die initi contractus præſcriptioni locus fuerit, conditio .n. illa fideiuſſoris præſtan-
13 di, vel pecuniæ in bonis ſtabilibus inueſtiendę
ineſt ſolutioni, & executioni, non diſpoſitioni, & obligationi ad not. per Bart. in l. 1. n. 9 verſ. 3. Diſt. ff. de cond. & dem. Ruin. conſ. 46. n. 4. lib. 5. Non obſtat inquam; quia & ſi debitum proprie conditionale non eſt, ſolutio tamen; & exactio conditionem habet, Vnde eſt quod agere volenti ex eo contractu ante impletam

conditionē obſtet exceptio pacti, & cōditionis
non impletæ. Perinde igitur eſt ac ſi orta actio
14 non eſſet, nam nihil intereſt ipſo Iure, quis
actionem non habeat vel per exceptionē infir-
metur, vt ait I. C. Paulus in l. Nihil intereſt
ff. de reg. iur. Barboſ. ad dict. leg. cum notiſ-
ſimi, §. illud, numer. 2. & 3. C. de præſcr. 30.
vel 40. annor. Et cum vt ſupra dixi, creditor
in diem certum, licet actionem habeat, pro-
prie tamen talis non ſit, quia exigere, & extor-
quere debitum non poteſt, obſtante illi excep-
tionem reſpiciente executionem, vnde fit, vt
à diſpoſitione ſtatuti excludatur; multo minus
Creditor propriè is dici poterit reſpectu cuius
ſolutio non in diem tantum certum differtur,
ſed conditionem etiam, & incertum euentum
habet. Præterea quod ſtatutum executionem
potius quam obligationem, & promiſſionem
attendat, ex eius verbis colligitur, ibi: Et non
exigerit.

Secundo Præſcriptio ſtatutaria locum non
15 habet in debitore, qui de Iure impeditus eſt
agere, Bald. in Auth. niſi Vicenali in princ.
Verſ. ſed quid dices C. de bon. mater. Abb.
in conſ. 22. nu. 2. lib. 2. Iaſ conſ. 118. nu. 4. &
conſ. 136. nu. 6. lib. 4. Dec. conſ. 445. n. 48. Verſ.
Et hoc idem & conſ. 468. in fine Curt. iun. conſ.
181. nu. 5. Bouius de ſtatut. Vrb. præſc. gloſſ.
19. numer. 254. Alder. Maſcar. de gener. ſta-
tut. Interpr. concl. 2. numer. 68. Barboſ. in
dict. §. illud. numer. 4. Ille autem iure impe-
16 ditus agere dicitur, qui ſubmoueri exce-
ptione poteſt, vt eſt textus expreſſus in dict.
leg. nihil intereſt de reg. iur., & tradit An-
char. conſ. 5. nu. 12. Dec. in leg. 1. nu. 27. in
prin. 13 lex. C. qui admit. Balb. de præſcrip. par.
6. princ. init. nu. 20. Barboſ. d. §. illud. num. 3.
Quare cum D. Ceſar Prior ante impletam
conditionem ſolutioni appoſitam ſemper ab
exactione per exceptionem repelli poſſet, præ-
ſcriptio currere non potuit, niſi impleta condi-
tione.

Illud vero quod ex aduerſo dicitur, impedi-
mentū hoc conditionis non obſtare, quia cul-
pæ, & negligentiæ D. Ceſaris Prioris, & eius
hæredū imputatur, quod conditionem non im-
pleuerint, gratis omnino ſupponitur, nam & ſi
veriorem putem ea opinionem, quę tenet præ-
17 ſcriptionem currere contra non mouentē im-
pedimentum conditionis, quę eſt in poteſtate
Creditoris, vt puta poteſt atiua, Rol. conſ. 73. n.
35. Vol. 2. Menoch. conſ. 201. nu. 95, Nihilo-
minus nulla poteſt obijci culpa, & negligentia
D. Ceſari, vel eius hæredibus, in quorum po-
teſtate non erat hanc conditionem implere.
Nam quoad fideiuſſorem exhibendū id certū
eſt; hoc enim ex aliorum arbitrio pendebat, &
omnes ſciunt quam dificile ſit inuenire fideiuſ-
ſores, non ita magnum, & expeditum patri-
patrimonium habenti. Pariter eius negligen-
tia imputari non poteſt, quod ſcutorum 400. in
bonis ſtabilibus non inueſtiuerit ad hoc enim
vt id in eius poteſtate fuiſſe dicatur, & vt de
18 negligentia argui poſſit, deberet probari exti-
tiſſe bona venalia, Bart. in l. tutor qui reper-
torium §. ſi poſt depoſitionem, numer. 3. Verſ.
Vltimo ad hoc ff. de adminiſt. & peric. tut.
Ruin. conſ. 112. numer. 3. leg. 5. Ioſeph.
Iudou. deciſ. Peruſ. 67. numer. 3. Franc.
Marc. deciſ. 67. numero 9. part. 2. Menoch.
de recuper. poſſ. rem. 7. numer. 23. Maſcard.
lib. 2. de prob. concl. 1092. numer. 8. Et
vlterius pecunias extantes fuiſſe correſpondē-
19 tes, & ſufficientes pro bonis venalibus. Dec.
conſ. 178. in fin. Rol. conſ. 49. num. 34. lib. 1.
Immò cum verſemur in facto ad certum aliquē
locum, & tempus non limitato, vlterius debe-
ret probari non ſolum bona venalia, &
20 pecunijs correſpondentia extitiſſe, ſed
quod extare Creditor ſciret. Menoch. dict.
rem. 7. numer. 22. Et dictorum ratio eſt, quia
21 negligentia in dubio non præſumitur c.
niſi de preb. c. ad audientiam, de pręſcrip. Ay-
mon. conſ. 77. nnmer. 11. præſertim in
22 ijs, quæ reſpiciunt commodum, & factum
proprium. Maſcard. dict. concl. 1092. numer.
23 2. Doctrina vero Gratiani in contrarium
allegata dict. dec. 15. numer. 6. procedit in
impedimento quod in poteſtate Creditoris
eſt remouere agendo prius contra principalem
debitorem, & ſi non remoueret negligentiæ
tribueretur. Qualis non eſt caſus noſter, in
quo conditionis implementum, nempè bona
Stabilia præſertim bonitate pecuniarum com-
mode correſpondentia, & omnino cauta,
& libera emere in creditoris facultate non eſt,
vt ſi non impleat negligens dicatur.

Cum igitur nulla Creditoris negligentia
circa prædictam conditionem appareat, nec
præſcriptioni, nec præſumptioni ſtatutariæ lo-
cus erit, non ſolum quia regula naturalis
24 eſt, vt vbi negligentia non eſt, nec eius
poena eſſe debeat. Bald. in Auth. niſi
tricenale in princ. Verſ. ſed quid dices, C.
de bonis mater. Iaſ. dict. conſ. 118. num.
4. & conſ. 136. num. 6. lib. 4. Dec. conſ. 445.
num. 48. Barboſ. dict. §. illud. numer. 5. Ma-
ſcard. de gener. ſtat. interpr. dict. concl. 2.
numer. 68. qui omnes loquuntur in præſcri-
ptione ſtatutaria, Sed etiam quia ſtatutum
25 Carpenſe ſub dict. Rubr. 28. expreſſe
diſponit ſuper negligentia non petentium
credita, & ſe ad creditores negligentes
reſtringit; vnde niſi qualitas hæc a ſtatuto
26 requiſita adeſſe probetur, eius diſpoſitio
non procedet. Bart. in leg. 1. §. quod autem, ff.
ne quid in flum. publ. Dec. conſ. 550. num. 4.
Rol. conſ. 10. nu. 13. Vol. 4.

Ex

Ex his clariſsime meo iuditio conſtat fruſtra adduci pręſcriptionem ſtatutariam ad probandam ſolutionem ſcutorum 400. Cum enim ex vna parte huiuſmodi præſcriptio currere non potuerit antequam conditio prædicta impleretur, ex altera vero parte nullo modo appareat an vnquam, & quomodo dicta conditio impleta fuerit, ſequitur, vt prætenſæ præſcriptionis initium omnino ignoretur. Quod ſi ignoramus an vnquam, vel quando pręſcriptio cęperit, quis affirmare audeat fuiſſe completam? Quis dicat præſumptionem ſolutionis induci, quæ ex ſtatuti diſpoſitione non niſi poſt 12. annorum decurſorum, & completorum perſcriptionem initium ſumit. Illud exploratum eſt, vt alias ſcripſi, quod præſcriptio ab
27 allegante probanda eſt, Bart. in l. 1. n. 12. ff. de except. Aymon conſ. 201. num. 29. verſic. Deſcendo nunc, Maſcar. de probat. concl. 1219. per tot.

Cum igitur præſcriptio hæc, & præſumptio complementum, & ſubſtantiam ex temporis decurſu ſumant, probari de tempore oportet.
28 Qui enim ſe fundat in tempore, docere de eo tenetur, gloſſ. & DD. in l. eum actum, ff. de neg. geſt. Iaſ. in Rubr. C. qui admitti, num. 6. verſ. Circa 2. partem, Maſcar. de prob. lib. 3. concl. 1222. nu. 20. Aymon, conſ. 201. num. 32. verſ. Rurſus conſiderando. At de tempore, & eius continuatione doceri non poteſt, niſi eius initium demonſtretur. Et hoc initium niſi ſit temporis ad pręſcriptionem vtilis, quod ſcilicet computari in præſcriptione, illiq; robur poſſit dari, perinde erit, ac ſi nullum perſcriptionis initium oſtenſum fuerit, quia initium illud, quod aſsignatum fuerit, non erit initium pręſcriptionis, debet igitur apparere de initio
29 vtili, vt ex Baldo conſ. 150. nu. 7. verſ. Nec obſtat, lib. 2. Aymon. conſ. 201. n. 32. verſ. Rurſus conſiderando. Barboſ. in Rubr. nu. 258. C. de præſcrip. 30. vel 40. annor. & tradunt alias a me in prioribus ſcriptis allegati; nempe Bartol. in l. Celſus, numero 21. 22. & ibi Alex. in addit. litt. E. verſic. Probentur, Bald. in l. fin. numer. 41. in 15. oppoſit. C. de edict. D. Hadriani toll. Alex. conſil. 117. num. 17. volum. 2. Bald. in d. l. Celſus, par. 4. in princ. verſic. 2. principaliter. Quibus adde gloſſ. in l. male agitur, verb non requiri. C. de præſcrip. 30. vel 40. annor. Ruin. conſ. 75. num. 4. lib. 1. Rot. diuerſ. par. 1. dec. 314. num. 5. & dec. 315. nu. 3. At in propoſito conſtat quidem de tempore, quo bonorum facta venditio fuit a D. Cęſare Priore, ſed non liquet de tempore, quod eſſe potuerit initium præſcriptionis.

Innanis igitur, & improbata remanet allegata præſcriptio; Et hæc omnia velim ab Excellentiſsimo Domino meo Iudice ponderari.

Antonij M. Rodulphi Reſponſum.

Itaque opus erat, vt D. Baptiſta Marianus certum aliquod initium probaret, & tunc ex parte D. Virginiæ adductę fuiſſent alię opportunę defenſiones, & oppoſitiones.

Pro certo hoc mihi perſuadeo, quemadmodum dixi in prioribus ſcriptis, quod ſi certum aliquod initium aſsignatum fuiſſet, præſcriptio omnis ſubuerteretur. Nam tempus ab anno 1628. citra proculdubio præſcriptioni imputandum non eſt, anno .n. prædicto conteſtatio
30 litis facta fuit, quæ ſui natura omnem pręſcriptionem interrumpit, l. moræ C. de rei vendic. Bart. in l. ſi poſt acceptum, n. 1. ff. eod. Toto verò eo tempore quod vſq; ad annum 1628. effluxit, res ferè ſemper agebatur, vel cum pu-
31 pillis, quib. nulla currit præſcriptio, l. ſicut, C. de præſcrip. 30. vel 40. an. Bart. in l. naturaliter num. 30. de vſucap. & in terminis noſtris Ludou. Dec. 489. nu. 13. Petr. Barboſ. ad d. l. ſicut n. 338. Vel res agebatur cum minoribus,
32 quib. ſaltem perintegrum reſtitutionem ſubuenitur, l. vn. C. ſi aduerſ. vſucap. Dec. conſil. 556. num. 7. Ludou. d. dec. 489. num. 14. Barboſ. ad d. l. ſicut, num. 354.

Atque adeo hoc etiam tempus minoris æta-
33 tis a præſcriptione ſubducendum eſſet, Ludou. d. dec. 489. num. 14.

Verùm quod ad minores attinet, puto, quod a præſcriptione inducta per Statutum Carpenſe eximantur non ſolum ope reſtitutionis, ſed ipſo Iure. Quidquid enim ſit de illa quæſtione, an præſcriptio inducta a Sta-
34 tuto ſimpliciter loquente contra minorem ipſo Iure currat, in qua negatiuam tenet Carpan. ad ſtat. Mediol. cap. 112. nu. par. 1. Odd. de reſtit. in integ. qu. 88. art. 5. num. 5. verſic. Ego per hanc rationem, & num. 6. Verſic. limitatur. In caſu noſtro Statutum
35 a ſtatutaria præſcriptione excipit contractus
36 minorum. Porrò ſtatutum his verbis, non intendit diſponere ſuper contractibus ipſis, quatenus in facto conſiſtunt, nempe in conſenſu duorum, ſed ſuper credito, & Iure inde reſultante, cui proprie præſcribitur. Quod etiam ex contextu Rubricæ, & totius capituli conſtat, vbi de Credit. præſcriptione agitur. At verò ſtatutum in hac exceptione inducenda non habuit rationem perſonæ, a qua initus contractus fuit, ſed perſonæ de cuius intereſſe, & præiuditio in præſcribendo credito, & iure agitur. Intelligi ergò debet de credito minoris ſiue oriatur ex contractu celebrato a maiore, & cui minor ſucceſſerit, ſiue oriatur ex contractu inito ab ipſomet minore. Nihil .n. hoc refert, quoad mentem ſtatuti. Neq; verò verbis ſtatuti repugnat quod huiuſmodi credita exceptione contineantur, quia ſatis dici poſſunt excepti contractus minorum, hoc ipſo quod creditum ex

contractibus reſultans ſactum eſt proprium
minorum, & in patrimonio eorum computa-
tur. Vt enim modo dixi, Verba Statuti non
tam intelliguntur de contractu ipſo, quatenus
in conſenſu, & facto conſiſtit, quam de iure
inde proueniente, & de credito, quod pro-
prium minorum ſit. Quale illud eſt quod ori-
tur ex contractu minoris, & in perſona eius
permanet, vel ex contractu etiam maioris, vti
tamen minor vniuerſali, vel particulari titu-
lo ſucceſſerit. Et quod Statutum in hac ex-
ceptione rationem habuerit, non perſonæ à
qua initus contractus fuerit, ſed perſonæ de
cuius intereſſe, & credito in præſcriptione
tractatur, inde patet, quia ſi maior minori in
credito proueniente ex ipſius minoris contra-
ctu ſuccedat, nemo dicet contra hanc, ſta-
tutariam præſcriptionem non currere, & ta-
men hic erat contractus minoris.

Confirmantur prædicta, quia ex vna parte
exceptio hæc fauore minorum inducta eſt, &
37 conſequenter fauorabilis eſt, Bart. in l. Qui
exceptionem, in princ. vbi Bald. Caſtr. & alij,
ff. de condic. indeb. Dec. in l. 2. num. 5. C. de
in ius voc. Caſtr. conſ. 92. in fin. lib. 1. Tiraqu.
de retrac. conſang. §. 30. gloſſ. 1. num. 5. vbi
omnes ita tenere teſtatur. Ex altera vero par-
te eadem eſt ratio, quod in credito non cur-
rat præſcriptio Statutaria contra minorem,
ſiue creditum deſcendat ex contractu inito ab
ipſomet minore, ſiue deſcendat ex contractu
inito a maiore. Quod patet, quia hac vni-
ca ratione a præſcriptione Statutaria eximitur
creditum ex contractu inito a minore deſcen-
dens; ne .ſ. minor propria facultate ius ſuum
amittat, & dum beneſitium reſtitutionis ex-
pectat, aliquod forte emergat obſtaculum,
per quod huiuſmodi beneſitio vti non poſſit,
quia melius eſt intacta eius iura ſeruare, quam
poſt cauſam vulneratam remedium quærere,
38 vt in verbis ait Imperator in l. fin. C. in qui-
bus cauſ. reſt. nec. non eſt. Quæ ratio prorſ-
ſus viget etiam in præſcribendo contra mino-
rem debito, quod procedat ex contractu ini-
to a maiore, præſertim ſi de inchoanda con-
tra ipſum præſcriptione agatur, vt pura, quia
contractus a maiore factus diem, vel condi-
tionem habuerit. Propterea Imperator in d.
39 l. fin. C. in quib. cauſ. reſt. Volens remo-
uere præſcriptionem longi temporis a mino-
ribus, non diſtinguit, an ipſi contraxerint, vel
potius alteri ſucceſſerint. Stante qua identi-
tate rationis, locus erit regulæ, vt in materia
40 fauorabili extenſio admittatur, etiam ad ca-
ſum alioqui non expreſſum. Roland. con-
ſil. 72. num. 66. volunt. primo. Nicol. Euerar.
in loc. a rat. lég. larg. numero 50. Ruin. con-
ſil. 118. numero 10. Volum. 2. Farinac. fragm.
crim. Verb. extenſio. numero 79. & ſequent.

Quod in caſu noſtro ſi extenſione aliqua
opus eſſet, multo magis admittendum eſſet,
in quo agimus de exceptione, & Statuto
41 ad iuris communis conformitatem redigen-
do, gloſs. notab. in c. Statutum. Verb. nu-
merandum, de prob. in 6. quam ſequitur, &
comendat Felin. in c. cum acceſſiſsent, num. 5.
Verſic. Hanc declarationem, de conſtitut. Iaſ.
in auth. Quas actiones, numero 24. in 4. limit.
Cod. de Sacroſanct. Eccleſ. Euerar. d. loc. a
rat. leg. larg. numero 29. Didac. Variar. re-
ſolut. lib. 3. cap. 6. numero 4. Rip. in l. ſi con-
ſtante, numero 61. in prima fallen. Farinac. d.
42 Verb. Extenſio, numero 86. Qui authores lo-
quuntur etiam in materia correctoria.

Huc illud facit, quod infra tradam; Quod
.ſ. vt Statutum iuris communis interpretatio-
nem ſumat, verba etiam ad impropriam
ſignificationem trahenda ſunt, quod certò
certius erit ſi fauorem contineant. Excludi
ergo etiam ex hoc capite præſcriptio poterit.

His addi poſſunt, quæ de mala fide rum
Domini Marci Coccapani cum D. Baptiſtæ
Mariani præſcriptionem Statutariam exclu-
dente dixi in prioribus ſcriptis; Qua de re in-
fra etiam aliquid fortaſſe attingam.

Addi etiam poteſt, quod ſumus in debi-
to, & contractu iurato, vt patet ex inſtru-
mento venditionis factæ a D. Cæſare Priore,
proceſſ. fol. 66. Præſcriptionem autem Statu-
43 tariam locum in debito iurato ſibi non vin-
dicare, ſcribunt Corn. conſil. 328. numero 3.
Verſic. Et maxime, lib. primo Felin. in c. fin.
numero 7. in ſecunda limit. de præſcrip. Balb.
de præſcrip. in 2. par. tertiæ par. princ. qu. 14.
numero 11. Carpan. ad Statut. Mediol. cap.
112. num. 71. Communiter enim receptum
44 eſt, Statuti diſpoſitionem ad contractum iu-
ratum minime porrigi gloſſ. in c. cum non de-
ceat, verb. Effectus, de elect. in 6. Allex. con-
ſil. 125. num. 12. vol. 1. Roman. Conſ. 7. Dec.
Port. Abb. & alios in c. conſtitutus num. 15. de
reſcrip.

Conſtat igitur ex hactenus traditis; Statuti
Carpenſis præſcriptionem, & ſolutionis præ-
ſumptionem a caſu noſtro pluribus ex cauſis
ſubmoueri. Propterea ceſſat motiuum ſuper
euictionis obligatione factum, non enim datur
euictio niſi pro pretio ſoluto; Præterquam
quod huiuſmodi exceptiones altiorem inda-
45 ginem requirentes ab hoc iudicio Saluiani
poſſeſſorio, & Summario repelluntur. Sar-
mient. de reddit. Eccleſ. par. 3. c. 2. n. 23. Rip. in
Rubr. de pignor. n. 19. Menoch. de adipiſc. re-
med. 3. nu. 180. Statil. de Salu. interd. inſpec. 2.
c. 2. num. 42. & alibi paſſim, Rot. par. 2, diuerſ.
deciſ. 34. numero 23. & poſt tract. Statil. de
Salu. interd. deciſ 59. num. 1. & dec. 61. n. 1.
& apud Seraphin. 1178. num. 1. Debet igitur
Excel-

Digitized by Google

Excellentiſsimus D. Iudex huiuſmodi exce-
ptiones repellere, eaſq; alteri Iuditio reſerua-
re. Sed profectò euictionis nulla obligatio hic
conſiderari poteſt, vt probaui.

Secundum motiuum, in quo dicitur D. Vir-
ginia nullam habere hypotecam ſuper bonis
controuerſis facile tollitur.

Quantum enim attinet ad hypotecam ſuper
bonis Emphiteuticis,quæ extincta prætenditur
ſimul cum iure emphiteuſis, ex eo quod inue-
ſtitura à D. Marco Coccapano petita, non fuit
tollitur obiectum. Primo quia in proceſſu, neq;
poteſt, neque ſaltem allegatur caducitas vlla,
& deuolutio. De illa igitur curare non debetur
ſapiens, & iuſtus Iudex; Sed tenetur iudicare
ſecundum acta, & probata, atque in proceſſu
deducta, & apparentia, etiam ſi in conſcientia
46 ſciret, rem aliter ſe habere,vt concludunt om-
nes tum Iuriſperiti, tum Theologi. Bart.& ce-
teri in l.illicitas §.Veritas ff.de off.Præſid.Abb.
in c.Paſtoralis §. Quia vero nu.8. de off. deleg.
Alex.conſ.186.n.15.lib.2.Mattheril.ſing.160.
Nota ſingularem Didac.lib.1. Var.reſ. c.1.per
tot. Menoch.conſ.92.n.80.& ſeq. Decian.trac.
crim.lib.2.c.14.Natta conſ.276.num.3.Vol.1.
Clar.prat.crim.q.66.n.2. Farinac. q.21.n.163.
& ſeq. in fin. Anton.Cordub.in quæſt. Theol.
lib.1.q.37.Sayr.in Claui Reg.lib.12.c.8.nu.6.
Leſſ.de iuſt. & iur.lib.2.c.29. dub.10.num.84.
47 Neq; .n. in facto ſupplere Iudici permittitur.
Bart. in l. naturalitet §. nihil ead. in 2.quæſt.
num.32. de aquir. poſſ.

Et hoc præſertim admittendum in caſu no-
ſtro, nam D. Marianus in proceſſu fol.32.33.
fatetur bona controuerſa ab ipſo poſsideri iu-
ſto titulo emptionis à D.Marco Coccapano, &
ab eo cauſam habere.

Secundo quia etiam ſi in actis extaret inſtru-
mentum illud inueſtituræ factæ D. Mariano,
vnde colligi caducitas debetur, non poſset ta-
men in eo fundari intentio D.Mariani, nam in-
ſtrumentum illud, neque omiſſam Inueſtituræ
petitionem, neq. caducitatem probare poteſt,
cum inter diuerſas perſonas celebratum fuerit,
nempe inter D. Marianum, & Dominum dire-
ctum. Nottiſsimi autem iuris ſupponitur rem
48 inter alios, actam nihil tertio præiudicij affer-
re:l.1.C.res inter alios act.cum ſimil. Quod de
49 inſtrumento inter alios confecto reſpondit.
Calcan.conſ.34.n.4. Verſ. nec Inſtrumenta,&
50 in terminis noſtris deuolutæ Emphyteuſis.
Alex.conſ.124.n.2.verſ. & primo lib.1.

Prædicta procul dubio excludunt obiectum,
quod non aliam ob cauſam extraiudicialiter à
parte opponi mihi perſuadeo, quam vt inde-
bite litis euentus proferatur.

51 Tertio. Nihilominus, & ex abundanti tolli-
tur obiectum, quia ſi de Emphyteuſis deuolu-
tione loquatur, quæ ex Bonifaciana allegata
prætenditur. Satis conſtat Bullam illam loqui,
& habere locum ſolum in bonis quæ intra Ter-
ritorium Ferrarienſe continentur, & ab incolis
ferrarienſibus poſſidentur. Et proptereà in his
partib. Bulla prædicta non ſeruatur. Si tamen
etiam in Carpenſi territorio ſeruetur, nihil ob-
ſtat. Quia quantumuis ipſo facto priuatio, &
deuolutio Emphyteuſis inducatur ex non pe-
tita Inueſtitura, vel alia ex cauſa, pęna tamen
52 illa non incurritur, niſi Dominus vellit vti iure
commiſsi, & petat. Ita de caducitate in genere
ſcripſerunt. Bald.in l.fin.n.5.C.de reuoc.donat.
Tiraquel.in l.ſi vnquam verb.Reuertatur n.10.
& ſeq. vbi plurimos more ſuo eod. tit. Caldaſ.
de iur.Emphyt.lib.1.c.17.a nu.4.ad 17. vbi la-
tiſsime multis exemplis, & authoritatibus de-
clarat. In ſpecie verò de caducitate ob aliena-
53 tionem irrequiſito Domino factam. Alex.con-
ſil.113.n.3.lib.4.& conſ.173. nu.7. lib.2. Cor-
bul. de cauſ. priuat. ob alienat. irrequiſ. dom.
fact.ampliat.53. nu.2. vbi declarat procedere,
54 etiam ſi extet pactum,vel Statutum,quod ipſo
iure reuertatur ad Dominum, quod tradit etiã,
Dec.conſ.184.in cauſa §. Vlterius reuocatur in
dubium alias conſ.185.n.12. De caducitate ob
55 non ſolutum canonem. Iaſ.in l.2.num.6. verſ.
quintò,Nota C.de iur.Emphyt.Dec.conſ.138.
num.5.verſ. Et ideò num.6. & conſil.146. n.5.
& 8. & conſ.205.Quæritur nu.8.de caducitate
56 ob non petitam inueſtituram cum ipſo iure in-
curri dicitur, Dec.conſ.144.n.6. verſ. Præterea
etiam ſi ipſo iure, Rol. conſ.18. num.11. verſ.
Inde lib.1. Corbul. in addit. ad conſ. priuat.
ob non petit. Inueſtit. num.36. Et in termi-
57 nis noſtris Bullæ Bonifacianæ, Ruin. conſ.50.
nu.10. lib.1. Vlterius licet cum pęna caducita-
tis ipſo iurè committitur ſententia priuationis
58 non requiratur,requiritur tamen ſaltem quoad
executiones ſententia declaratoria criminis,
Ruin.d.conſ.50.n.4. lib.1. vbi in terminis dictę
59 Bullę ait omnia iura mundi, quæ diſponunt
aliquem ipſo iure priuari in aliqua pęna, intel-
ligi debent ſecuta ſententia,per quam quis cul-
pabilis declaretur, Rol. d. conſ.18.n.11. Verſ.
Immò plus.Dec.conſ.144.nu.6. Verſ. præterea
Aym. conſ.239.n.2. Menoch. conſ.99.n.168.
60 vbi de veriori, & magis recepta opinione.
61 Ad quam ſententiam declaratoriam neceſſa-
ria eſt citatio partis, & cognitio cauſæ, Dec.
conſil.606. numer.9. verſ. ſecundo principali-
ter, & numero 11. verſic. Hoc idem com-
probatur, Ruin. dict. conſil.50. num.10. Rol.
dict, conſil. 18. num.11. Gozadin. conſil.84.
numer. 8. Menoch. conſil.104. numer.50.52.
Neque enim creditur ſimplici aſſertioni Do-
mini directi, dicentis non fuiſse petitam
62 inueſtituram, cum de ipſius intereſſe aga-
tur. Alexand. conſil. 124. num.2. Verſic. Et
primo lib. primo. Ruin. conſil. 3. numero 5.

lib.5. Dec. conſ.606. num.7. Menoch. d.conſ.
63 104.num.50. Qui loquuntur etiam in aſſertio-
ne Imperatoris.

At verò neque vlla ſententia declaratoria ſu-
per non petita inueſtitura emanauit, neque ap-
paret Dominum directum, vel expreſsè, vel ta-
citè petijſſe, & declaraſſe, quod vti iure
commiſſi voluerit. Ergo ceſſat deuolutio em-
64 phyteuſis, quæ etiam in dubio numquam re-
uocata, atque adeo deuoluta præſumitur, Bald.
in l. 1. num.1. Cod. de reuocat. donat. Caldaſ,
de iur. emphyt. lib.1.q.4. n.3.

Immò apparet potius de animo excludente,
& remittente caducitatem in Domino dire-
cto, tùm quia permiſit D. Marianum in ſua
poſſeſſione permanere, eodemque emphyteu-
ſis iure vti, quod penes D. Marcum Coccapa-
num authorem fuerat, ex quo cenſetur appro-
65 baſſe translationem, & venditionem factam
à D. Coccapano, vt in propoſito rectè notat
Alex.conſ.113.nu.3.verſ.2. fortificantur, lib.4.
66 tum quia Dominus directus Inueſtituras reno-
uauit in perſona D. Mariani. Roſental.de feud.
67 c.6. concl.61. vbi omnes ita tenere reſtantur.
Quę inueſtituræ collatio remiſſionem caduci-
68 tatis inducit, etiam ſi in Inueſtitura dicatur.
Reſtituimus, & de nouo concedimus. Illa enim
Verba (& de nouo concedimus) in dubio non
efficiunt, quod prior Emphyteuſis extincta, &
noua eſſe conſtituta cenſeatur, ſed intelligun-
69 tur, ſi, & quatenus opus eſt. At opus non eſt,
vt extinguatur prior emphyteuſis, ſed poteſt re-
70 mitti caducitas, vt remaneat antiqua Em-
phyteuſis. Ità declarat Caldaſ. cum alijs ab eo
adductis, lib.1, q.4.nu.13.14. Et ante eum ple-
nè adnotauit Aſtlic. videndus, de Vaſſall de-
crep. ætat. n.9.10.

Quod ſi de caducitate ſermo ſit, quę ob non
petitam inueſtituram iure communi inducitur,
71 hæc procul dubio requirit ſententiam con-
demnatoriam, & priuatiuam. Curt. iun.conſil.
142.n.11.Socin iun.conſ.115.n.22. vbi de ve-
72 ra, & magis communi opinione. Dec. conſil.
144.nu.6.verſ.vltimo conclud. Rol. conſil.18.
nu.9. verſ.His tamen non obſtantibus. Clar.§.
feudum q.49.num.6.verſ.Item quæro, & q.62.
per tot.

Deniq; caducitas ab alio opponi non poteſt
73 quam ab ipſomet Domino, cuius fauore in-
ducta eſt, Bart.in l.1.ff. ſi ager Vectig. Bald.in
Auth. Qui rem, nu.8. verſ.ſubſequenter quæro,
C.de Sacroſ.Eccleſ. Alex.conſ.173.n.7.Vol.1.
Iaſ. in l.2. num.6. verſ. Quinto noto, C.de iur.
Emphyt. Tiraq.in d.l.ſi vnquam, Verb. Reuer-
tuntur num.358. eleganter Caldas lib.4. c.17.
74 num 16. Iuris enim regula non patitur, vt de
iure tertij quis opponat, præſertim, vbi ſen-
tentia declaratoria, & Volentis expreſſio re-
quiritur. Bart. in l.Qui cum hærede. vbi Socin.
num.6. & 11. de except. rei iudic. Et hoc dif-
ficultatem habere non videtur, quia vt ſupra
monui, D. Marianus fatetur in proceſſu ha-
buiſſe cauſam à Domino Marco Coccapano,
cuius fideiuſſor extitit D. Iulius Coccapanus,
& nihil dicit de Domino directo.

Et ex his ſublatum remanet omninò obie-
ctum, quoad bona Emphyteutica; Si enim du-
rat hypoteca quouſq; Emphyteuſis hæredita-
75 ria reſoluitur, & ex cauſa neceſſaria ad Do-
minum directum reuertitur, vt notat etiam
Surd. d.deciſ.286.num.10. & ſeq. ex aduerſo
allegatus, ſicut non fuiſſe reſolutum ius Em-
phyteuticum ex ſupradictis apparet, ità neque
fuiſse reſſolutas hypotecam fatendum eſt.
Plura alia omitto, quę dici poſſent. Quid enim
ſi Emphyteuta cum iure ſe à caducitate tueri
poſſet, ſponte tamen cederet, vel fortaſſe etiam
in præiuditium tertij habentis hypotecam cum
Domino directo colluderet, pateretur que ſibi
auferri Emphyteuſim, vt nouas deinde inue-
ſtituras ſtatim reciperet, & Emphyteuſim no-
uam hypotecæ onere liberam conſtitueret?

Sed vt dixi, pluribus ſuperſedeo, quia cum
huius rei ne veſtigium quidem in proceſſu re-
periatur, non video qua tandem in re mihi la-
borandum ſit.

76 Quantum attinet ad bona libera, primo dico
non apparere in proceſsu, vel quod D. Eques
Paulus Purinus ſibi vnquam reſeruauerit do-
minium bonorum liberorum in venditione
facta D. Ceſari Priori, vel quod iura ceſserit,
vel quod pretium ei ſolutum non fuerit. Et
propterea vt ſupra dixi, non debet Excellentiſ-
ſimus Dominus meus Iudex in proferenda ſen-
tentia quærere de his, quæ extrà proceſſum ia-
ctitantur. Et quatenus etiam de ceſſione con-
ſtaret, probandum eſset ex aduerſo quod D.
Equiti iura aliqua competant contra D. Ceſa-
rem Priorem, vel eius hæredes.

Inſtrumentum enim inter alios confectum
tertio non nocet. Si iura legitimè deducta à
D. Mariano fuiſsent congruę reſponſiones, &
defenſiones à D. Virginia producerentur. Se-
cundo dico, quod in hoc iuditio Saluiani (&
hoc omninò aduertendum eſt, & obſeruan-
dum, alioqui iuditiorum naturam, & ordinem
77 perperam confundemus) non admittitur exce-
ptio dominij, ſaltem niſi in continenti probe-
tur. Sarmient. de reddit.Eccleſ.par.3.c.2.num.
23. vbi quod ita communiter ſeruari ſolet. Ni-
col. Bellon. in §. Item Seruiana num.46. verſ.
licet enim Inſtit. de action. Rip. in Rubr. ff. de
pignor. num. 19. Rota inter impreſsas poſt
Statil.dec.67.num.9. & dec.55.num.2. Item
Statil. inſpec.2. c.2. num.113.115.& inſpec.5.
78 c.1.num.89. vbi plures. Eſt enim hæc opinio
adeo communis, vt nullum diſsentientem inue-
niam. Quod idem dicitur de omni exceptione

circa

Digitized by Google

79 circa ius pignoris, Rip. d. num. 19. Natta conſil. 531. num. 4. Statil. d. c. 2. num. 114. & 130. huiuſmodi enim exceptiones alterius iuditij,
80 nempe petitorij proptie ſunt vt notat Statil. cit. num. 130.

81 Tertium pariter motiuum de hypoteca per perſcriptionem extincta non obſtat. Primo quia & ſi eſſemus in caſu, quo vel legalis, vel ſtatutaria præſcriptio procedere poſſet, Nihilominus ex aduerſo probata non fuit huiuſmodi præſcriptio, cum non doceatur quo tempore inceperit, Qua de re late ſupra dixi probandum eſſe initium. Quod autem non doceatur de vllo initio prætenſæ præſcriptionis, ex proceſſu conſtat, vbi ne quidem allegatur. Neque vero dici poteſt cępiſſe præſcriptionem a tempore venditionis factæ per D. Ceſarem Priorem, & poſſeſſionis bonorum translatæ in D. Marcum Coccapanum, quia tunc temporis conſtabat Matrimonium inter D. Cęſarem prædictum, & Dominam Barbaram Aroliam, quo conſtante exploratum eſt,
82 currere præſcriptionem vllam non potuiſſe contra d. hypotecam dotalem, l. in rebus §. omnis, vbi Bart. in ſum. legis C. de iur. dot. Bald. nouell. de dote par. 7. priuil. 1. num. 5. verſic. ſed contra; agere enim conſtante matrimonio
83 Mulier nequit. l. doce ancillam C. de rei ven-
84 dic. cum ſimil. vnde conſequitur, vt præſcriptio excludatur, l. 1. in fin. C. de annal. except. l. 1. in fin. C. de bonis mater. Abb. conſil. 22. num. 2. lib. 2. Alex. conſ. 58. nu. 9. lib. 1. Statil. d. inſpec. 2. c. 2. num. 298. qui vulgatiſſimum hoc axioma dicit. Et omnes loquuntur in terminis hypotecæ. Tempus igitur venditionis factæ à D. Ceſare Priore, quod ex inſtrumento in proceſſu regiſtrato bene apparet, non poteſt eſſe initium præſcriptionis: de alio tempore ex eodem proceſſu, ne quidem diuinare poſſumus, quid igitur dicemus?

85 Secundo principaliter motiuum non obſtat. Quia neque ſtatutariæ, neque legali præſcriptioni locus in noſtru caſu eſſe poteſt. Non eſt locus ſtatutariæ, quia expreſse dos à ſtatuto excipitur, quo nomine comprehendi etiam dotem ſoluto matrimonio infra manifeſtum fiet. Non eſt locus legali præſcriptioni, quia tam D. Marcus Coccapanus emptor, quàm D. Marianus ſecundus emptor in mala fide, reſpectu obligationis, & hypotecæ fuiſſe probantur, eiuſque ſcientiam habuiſſe. Quod D. Marcus habuerit ſcientiam obligationis, conſtat ex ipſo inſtrumento venditionis, in quo d. D. Marcus emptor retinere voluit ſcutos 400. pro cautione dotis D. Barbaræ Aroliæ, quouſq; idoneus fideiuſſor exhiberetur, vel ſcuti prædicti in bonis ſecuris, & cautis inueſtirentur. Quod D. Marianus pariter ſcientiam eius habuerit, patet, quia ipſe quoque cum emit prædium, & terras controuerſas, voluit fideiuſſorem ſibi dari pro ſumma ſcutorum 400. qui promitteret defendere quod pro dicta ſumma eſſet ſatis, ac litem in ſe ſuſcipere, ſi quo tempore moueretur, vt conſtat ex eius confeſſione, & petitione, proceſſ. fol. 29. 33. Indubitata autem iuris eſt concluſio, quod præſcriptio quidem longi temporis bonam fidem in præ-
86 ſcribente poſitiuam, & formalem requirit, l. Celſus, cum ibi not. ff. de vſucap. Bart. in l. Et ſi lege, §. Scire, num. 4. verſ. Hoc non ſufficit, ff. de petit. hæredit. Alex. conſ. 228. Ponderatis, num. 6. lib. 6. Petrus Barboſ. ad Rubr. nu. 280. C. de præſcrip. 30. vel 40. annorum, & in terminis hypotecæ tradunt Gloſſ. in l. cum notiſſimi in princ. Verb. ſpatijs. C. de præſcript. 30. vel 40. ann. Pariſ. conſ. 50. num. 5. lib. 1. Balb. 4. par. 4. princ. q. 3. num. 1. Rota inter impreſſ. poſt Statil. dec. 26. num. 3. Et ita quidem hu-
87 iuſmodi præſcriptio longi temporis malam fidem excludit, vt ſola dubitatio iuris alieni, & ſi cęptam præſcriptionem non ſemper interrumpat, efficiat tamen quo minus incipere poſſit. Bart. in l. naturaliter, num. 9. de vſucap. Didac. in c. Poſſeſſor. 2. par. §. 7. num. 3. Balb. 2. par. 3. princ. q. 2. Barboſ. ad d. Rubr. nu. 279. vbi plures refert, & de communi teſtatur. Defectu igitur bonæ fidei, longi temporis præſcriptio legalis neq; ex perſona D. Marci Coccapani, neque ex perſona D. Mariani rite opponitur. Verum ex eadem mala fide tollitur
88 etiam præſcriptio longiſſimi temporis 30. vel 40. annor. vt pote iure Canonico improbata, c. fin. vbi gloſſ. & Cannoniſtę, de præſcrip. Alex. conſ. 213. num. 2. lib. 2. Balb. in 2. par. 3. par. prin. q. 13. num. 4. Et in terminis hypo-
89 tecæ ſcribunt Balb. conſ. 4. ſactum, nu. 4. lib. 3. Pariſ. d. conſ. 50. nu. 4. lib. 1. Socin. iun. conſil. 145. num. 17. lib. 1. Didac. Var. reſol. lib. 1. c. 9. num. 5. Balb. 4. par. 4. princ. q. 3. num. 1. Barboſ. ad l. cum notiſſimi, in princ. nu. 16. C. de præſcript. 30. vel 40. annor. Et in hoc quoque modica poteſt eſse controuerſia. Conſequitur igitur ex dictis, quod ob malam fidem tum D. Marci Coccapani, tum D. Mariani pręſcriptio omnis ſiue longi, ſiue longiſſimi temporis ceſſet. Sed alio etiam defectu præſcriptio longi temporis laborat, nempe defectu tituli, quem probari, ad inducendam longi tem-
90 poris præſcriptionem neceſse fuit. l. diutina l. nec petentem, C. de præſcript. long. temp. l. nullo C. de rei vendit. Quod in præſcribenda
91 etiam hypoteca obtinet, l. 1. & 2. C. ſi aduerſ. credit. Spec. tit. de præſcrip. num. 5. verſ. ſed nunquid, Abb. d. conſ. 22. num. 1. lib. 2. Balb. 4. par. 4. princ. q. 3. nu. 1. Rip in Rubr. ff. de pignor. nu. 14. Barboſ. ad l. Cum notiſſimi, in princ. num. 13. C. de præſcr. 30. vel 40. annor.

In proceſſu autem vix ſemel allegatus eſt titulus, at nihil penitus adductus eſt quod illum probet. Et tamen ſi ex aduerſo præſcriptio prætendebatur, non ita perfunctorie rem agi oportuit. Nam præſcriptio, & eius requi-
92 ſita ab allegante probanda ſunt, vt dixi, & late tradit. Maſcar. de prob. concluſ.1219. & ſeq. Profectò, & ſi titulum, & bonam etiam fidem reſpectu dominij bonorum controuerſorum Dominus Marianus habuerit, qua de re tamen in proceſſu non apparet, ex eius confeſſione conſtat ipſum in mala fide fuiſſe reſpectu hypotecæ, & obligationis. Vt enim in prioribus ſcriptis monui, poteſt dari bona fides reſpectu dominij ſimul cum mala fide reſpectu obligationis, & hypotecæ, quo caſu
93 procedet præſcriptio quoad dominium, non quoad hypotecam, text. in l. ſi quis fundum in fin. vbi gloſſ. de acquir. poſſ. notat gloſſ. in l. ſicut verb. poſſidente C. de præſcrip.30. vel 40. annot. Balb.2.par.3. princ. q.4.nu.2. & 3.

94 Ad illud quod in motiuo dicitur procedere abſque poſseſsione præſcriptionem, cum agitur de extinguendo iure alteri competente, & de defenſione aduerſus actionem alterius, qualis eſt caſus noſter. Reſpondeo quod ego in prioribus ſcriptis non feci vim, & fundamentum tam in poſſeſsione, quam in tempore, de cuius initio conſtare oportere dixi, vt præſcriptio probata remaneat. Et ita probant authores, quos tunc allegaui ſi attente legantur, qui licet mentionem poſſeſsionis faciant, quia loquuntur etiam de præſcriptione, quæ per poſſeſsionem, tamquam cauſam efficientem, inducitur, Nihilominus principaliter de tempore de poſseſsionis quærunt, & docent eius initium apparere debere, vt probata præſcri-
95 ptio remaneat. Cœterum quidquid ſit de illa concluſione, quod abſque poſſeſsione præſcriptio procedat ad extinguendam actionem alteri competentem, quæ ſane mihi videtur intelligenda, cum agitur de præſcribendo aduerſus actionem mære perſonalem tum aduerſus rei perſecutoriam. Quidquid inquam de hoc ſit. Ad hoc vt quis aduerſus hypotecam
96 perſcribat neceſſariam eſse poſseſsionem rei hypotecatæ, in terminis dicit, Socin. iun. conſ. 145. num. 17. lib.1. & probat textus expreſſus in l.1. & 2. vbi Bald. C. ſi aduerſ. credit. præſcrip. oppon. lib.7. & in l. cum Doctiſſimi in princ. vbi Bart. Bald. & cæteri C. de præſcrip.30. vel 40. annot. Immò actio hypotecaria non niſi aduerſus poſseſsorem datur
97 Bald. in l.2. per illum text. C. ſi aduerſ. credit. præſcrip. oppon. Negoſan. de pignor. par.8. memb.2. nu.primo. Statil. inſpect.2. c.1.n.33.
98 Eſt .n. actio in rem. l. pignoris, vbi Bart. & alij de pignor. l. pignoris C. eod. l. eos C. qui potiores in pign. hab. non poteſt igitur aduerſus eum præſcribere, qui non poſsidet, quia nec contra eum hypotecaria agi poteſt. Et hæc non neceſsaria quidem pro reſponſione tamen obiectorum afferre volui.

99 Ad id etiam quod dicitur procedere præſcriptionem aduerſus eum, qui culpa ſua non remouet impedimentum. Reſpondeo hanc obiectionem non pertinere ad præſcriptionem, quæ prætenditur aduerſus hypotecam, & obligationem pro dote D. Barbaræ Aroliæ, ex qua in hoc iuditio agitur. Nam huiuſmodi præſcriptio tollitur vt dixi, tum quia de eius initio non conſtat tum quia non probatur bona fides D. Marci Coccapani, & D. Mariani, ſaltem quoad hypotecam, immò mala fides vtriuſq; demonſtratur. Obiectio pertinere poteſt ſolum ad præſcriptionem ſtatutariam, quæ prætendi poteſt contra D. Cæſarem Priorem, quatenus illi ex venditione ſcuti 400. deberetur ſub conditione ſoluendi. Sed ſatis reſoluta fuit hæc obiectio ſecunda in reſponſione ad primum motiuum, vbi demonſtraui conditionem illam non fuiſſe in poteſtate D. Cæſaris Prioris, eiuſque negligentiæ non eſt tribuendum, quod eius impedimentum non remoueretur.

Ex adductis puto conſtare nullum fundamentum eſse conſtituendum in præſcriptione aduerſus hypotecam allegata. Facile eſt dice-
100 re Præſcriptum: At non ita facile eſt præſcriptionem probare. Bald. in l. vlt. num.39. C. de edic. D.Hadriani toll. Et tamen niſi pro-
101 betur, in dubio contra ipſam pronunciandum eſt. Aymon. conſ.29. n.9. Menoch. lib.6. præſump.33. num.2.

Poſtremo circa hoc quoq; motiuum adnotandum eſt quod in hoc iuditio non eſt atten-
102 denda præſcriptionis exceptio, niſi incontinenti probetur. Dec. in l. fin. num.22. C. de edic. D. Hadr. toll. Alex. conſ.213. nu. primo lib.2. Afflic. dec.52. num.2. Aym. conſ.204. num.6. Menoch. de adhipiſcen. poſſ. rem.4. num.771. & magis in puncto noſtro, Statil. d. inſpec.2.c.2.num.267. & inſpect.5. c.vn. n.110. Et faciunt, quæ ſupra dixi in hoc iuditio poſſeſsorio, & ſummario non admitti altioris indaginis exceptiones:

103 Quartum pariter motiuum circa excuſsionem non obſtat. Quod enim dicitur eam exceptionem eſse admittendam in vtili Saluiano
104 quomodo contra tertium agitur ad tradita per Theſaur. dec.175. nu. 5. cuius opinionem tenuerunt etiam ante eum, Natta conſ.531. per totum Becc. conſ.89. num.9. Quos authores bene legeram cum prioribus motiuis reſpondi. Ea profectò Theſauri opinio communi aduerſati, vt ipſemet fatetur, & latius tradit Statil. inſpec.2.c.2.n.40.& n.44. vbi dicit opinionem
105 quæ excuſsionis exceptionem remouet à Saluiano iudicio eſse communem, & veriorem autho-

authoritatibus, tam in numero, quam in gra-
uitate maioribus, & ſortioribus rationibus ful-
citam, & ipſe late quæſtionem diſputat in d.
c.2. a num.5. ad 79. vbi reſpondet contrarijs,
& probat neque de Iure, neque de æquitate
106 huiuſmodi exceptionem admittendam in
Saluiano. Hanc opinionem contra Nattam,
& Theſaurum, probarunt, Socin. conſ.80. nu.
2. in fin. verſ. vel etiam, & tertio, lib.3. Rol.
conſ.19. num.18. vol.1. & conſ.14. num.18.
eod. Vol. Aymon. conſ.201. n.45. Gabr. com.
concl. lib 3. de fideiuſſor. concl.1. nu.112. Me-
noch. de adipiſc. rem.3. nu.179. Buoſat. conſ.
32. num.45. vol.1. Surd. conſ.4. num.36.38.
& conſ.513. num.19. Ioſeph. Ludou. dec. Pe-
ruſ.45. num.13. vbi veriſſimam hanc opinio-
nem appellat, & pro ea alias iudicaſſe teſtatur.
107 Et hanc opinionem ſemper tenuit Rota Ro-
mana, vt in deciſ. 144. num. 2. par.1. diuerſ.
vbi Nattam reprobat. & apud Seraphin. dec.
327. num.1. & dec.383. num.9. & inter edi-
tas à Farinac. dec.760. num.2. par.2. recent,
& inter impreſſas poſt Statil. dec. 10. num.5.
& dec.58. num.2. Et hi omnes authores lo-
quuntur de vtili Saluiano contra tertium poſ-
ſeſſorem, ſi enim contra principalem debito-
rem ageretur, non eſſet quærendum de excuſ-
ſione alterius. Qua communi opinione atten-
ta, iuditio grauiſſimo Romani Auditorij ſibi
ſemper conſtantis toties approbata, non vide-
tur curandum de authoritate dictæ deciſionis
Theſauri, & de authoritate Nattæ, & Beccij.
108 Profectò Saluianum Iuditium merè poſſeſ-
ſorium, & quemadmodum dixerunt Bart. &
ceteri in l.1. C. de præcar. & Salu. Interd.
Rip. in Rubr. de pignor. num.19. Contard. de
moment. poſſ. limit.14. num.10. Rol. conſ.14.
num.14. vol.14. vol.1. Neguſan. de pignor.
par.8. memb.1. num.2. Statil. inſpect. 2. c.2.
num.53. Rot. poſt eund. Statil. dec.5. num.2.
Surd. conſ.4. n.36. Et fatentur paſſim omnes.
109 Non poterit igitur in hoc iuditio adipiſcen-
dæ ſummario obijci hæc exceptio altiorem in-
daginem requirens, & petitorium reſpiciens,
Rol. d. conſ. 14. num.14. Menoch de adipi-
ſcen. rem.3. num.180. Honded. conſ.17. nu.4.
Surd. d. conſ.4. num.36. Statil. d.c.2. num.60.
& ſeq.
110 Non obſtat primo quod dicit Natta in dict.
conſ.131. nempe quod etiam in iuditio Sum-
mario, cum mulier .ſ. agit contra tertium poſ-
ſeſſorem ad recuperandam dotem, requiratur
excuſſio. Quia id procedit cum agitur hypo-
tecaria quæ eſt iuditium petitorium, l. pigno-
111 ris ff. de pignor. Bart. in l.1. ff. & C. de Salu.
interd. Neguſ. d. memb. 1. par. 8. num. 1. At
iuditium Saluiani eſt poſſeſſorium Summa-
rium, a quo natura ſua huiuſmodi exceptiones
petitorium concernentes repelluntur, vnde ab
112 vno non infertur ad aliud, l. naturaliter §.
Nihil commune, ff. de acquir. poſſ. Statil. dict.
c.2. num.54.
113 Non obſtat ſecundo, ſi cum eod. Natta, &
Theſaur. d. dec. 175. dicatur quod ſi in Sal-
uiano non admittitur exceptio excuſſionis,
ſubuertitur tota materia Auth. Hoc ſi debi-
tor. C. de pignor. & ius conſiſtet non in re,
ſed in verbis, & ſubtilitate Aduocatorum,
qui ſemper Saluianum intentare ſe velle di-
cent ad euitandam excuſſionem. Quia Re-
ſpondeo non ex verbis, ſed ex rei natura diſ-
crimen hoc prouenire, nempe quia vnum
iuditium petitorium eſt, alterum poſſeſſorium,
& in omnibus cauſis, vbi tam poſſeſſorio agi
poteſt, quam petitorio, licet parti intentare iu-
dicium quod ſibi vtilius duxerit. Ita etiam
videmus quod agens hypotecaria contra ter-
tium poſſeſſorem non habentem cauſam lu-
cratiuam a debitore, tenetur probare ius, &
114 dominium debitoris de tempore conſtitutæ
hypotecæ, l. Cum res, C. ſi res alien. pignor.
detur. Gloſſ. in l.1. Verb. competit. in fin. vbi
Bart. C. de præcar. & Salu. interd. Id. Bart.
in l.1. ff. eod. & in d. l. cum res num.5. Gloſſ.
in §. Item Seruiana verb. Quaſi, & ibi Bellon.
num.41. Myſing. num.9. Inſtit. de action. Ne-
guſ. d. memb.1. num.8. verſ.2. differunt. Pari-
ter in hypotecaria datur appellatio, quæ non
115 datur in Saluiano, Bart. in l.1. num.4. in fin.
ff. de Salu. Interd. Rip. in d. Rubr. de pignor.
num. 19. Neguſ. d. memb. 1. 8. par num. 2.
Rol. d. conſ.14. num.4.5. Statil. inſpec.2. c.1.
num.68.69. Sicut igitur vitio vertendum non
eſt, quod in arbitrio aduocati poſitum ſit, pro-
bandi dominij onus effugere, appellationemq;
vitare intentando Saluianum, ita de excuſſio-
ne dici oportet. Quia hæc eſt Natura Iudicij
Summarij poſſeſſorij. Propterea frequentiùs
116 in Palatijs verſatur hoc interdictum, quam
hypotecaria. Neguſ. par.8. mem:3. num.26.
hocq; interdicto ſemper experiendum omiſſa
117 hypotecaria, monet Ang. Aretin. d. §. Item
Seruiana num.9.

Quod dicitur exceptiones dilatorias à Pro-
118 curatore poſt conteſtatam litem poſſe oppo-
ni, ſi limitatio hæc vera eſſet, magna certe eſ-
ſet limitatio, ſed nullo iure poteſt placere;
Eam tradit ſolus Bertacchin. in ſuo repertor.
verbo Exceptio dilatoria, verſ. 11. circa finem,
ibi. Item niſi per Procuratorem, vnde deſum-
pti ſunt cœteri ex aduerſo allegati; Sed quia
119 Bertacchinus ſuo more ſallax adducit au-
thores, vel nihil hac de re loquentes, vel qui
in fonte videri non poſſunt; vt Petr. de Suz.
qui propterea nullam authoritatem præbent.
120 Men. conſ.104. nu.18. Dec. conſ.358. Viſis
num.4. verſ. Præterea vt ſupra dixi; nec ipſe
rationem aliquam vel iuris deciſionem affert,

ideo

Digitized by Google

121 ideo illius dictum parui, & nihil faciendum
eſt, Dec. conſ.482. nu.16. Menoch. conſ.112.
num.40. Innocentius certe ex aduerſo allega-
tus in d. c. Capitulum Sanctæ Crucis, de re-
ſcrip. in toto eo capitulo nec mentionem qui-
dem Procuratoris facit. In verb. Silentium
ſub num.5. & num.6. quærit an exceptio ſub-
reptionis, quæ in reſcriptis gratioſis non ſo-
lum dilatoria eſt, ſed etiam peremptoria,
122 quatenus reddit gratiam nullam, Gemin.
conſ. 65. num.27. allegatus etiam a Tuſchul.
litt. E. concl. 417. num.2. opponi lite conte-
ſtata poſſit in vim peremptoriæ, ad effectum,
vt etiam oppoſitus, alteri in benefitio præfe-
ratur. Et circa hoc plura dicit, vt in lectura.
123 Quare Bertacchinus vel non legit, vel non
attente Innocentium legit, ſi hæc limitatio ve-
ra eſſet, illud admiratione prorſus dignum vi-
deretur, quod in tot cauſis, in quibus reſpon-
derunt ſummi Iuris prudentes a me allegati,
nulli tamen in mentem venerit hæc limitatio,
quod .ſ. dilatoria exceptio a Procuratore poſt
litem conteſtatam rite opponatur. Scimus .n.
omnes nullam fere cauſam eſſe, quæ non per
Procuratores, & aduocatos peragatur. Nec
videre poſſum quid interſit quoad hanc exce-
ptionem opponendam inter Procuratorem, &
Dominum; cum præſertim dilatoria exceptio
124 natura ſua ante litem conteſtatam opponi
poſſet, l. exceptionem C. de prob. l. ita de-
mum C. de Procur. Et propterea qui eam re
integra antequam iuditium conteſtetur non
125 obiecerit, renunciaſſe iuri ſuo cenſetur, Bal-
dus in l.1. num.5. verſ. vel dic idem, C. de con-
uer. fiſc. deb. Alex. conſ.29. nu. 24. volum.7.
Nulla autem apparet ratio cur Procurator op-
ponere exceptionem poſſit, cui renunciatum
eſt. Deniq; habemus textus claros in l. penul.
& in l. fin. C. de except. Quod conteſtata li-
te, dilatoria exceptio amplius non opponatur,
& ſi Aduocatus voluerit eam exercere vnius
126 libræ auri condemnatione mulctetur. Idem
repetunt gloſſ. in d. l. penul. verb. dilatorium.
Salyc. in Summario legis. Spec. tit. de except.
§.2. num.30. Iaſ. in l. ita demum num.2. Cod.
de procur. Maran. de ordin. iudic. par.6.
memb.9. num.10. Poſſet quidem opponi lite
127 conteſtata exceptio dilatoria, quæ redderet
proceſſum retro nullum, l. licet, C. de procur.
& declarat Bart. in l. Pomponius §. ſi ratiha-
bitionis ff. eodem. Sed hic non eſt caſus noſter.
128 Et hæc quoad motiua Excellent: D. Iudicis.

DVo ſuperſunt motiua partis aduer-
ſæ. Primum circa Præſcriptionem ſta-
tutariam, an currat cum mala fide. Alterum
circa intelligentiam Statuti loquentis de con-
tractu dotis.
129 Circa præſcriptionem ſtatutariam, an cum
mala fide procedat, accuratam ſane, & for-
taſſe non inanem, diſputationem confece-
ram menſibus elapſis; cum prioribus motiuis
reſpondi. Quam tamen nec tunc ſcriptis in-
ſerui, nec inſerere nunc opere prætium duco,
quia D. Virginia ſatis a ſtatutaria diſpoſitione
eximitur, hoc ipſo quod locum in dote non
habet, de qua hic agitur. Illud ſolum addo,
quod præter plurimos Doctores, quos tunc
allegaui in fortioribus terminis ſtatuti Vrbis a
Summo Pontifice confirmati ſimilem præſcri-
ptionem, & ſolutionis præſumptionem, indu-
centis, Rota Romana hac de re conſulta reſol-
130 uit non valere ſtatutum, nec eſſe ſeruan-
dum, ſi cum mala fide quis præſcripſerit, vt
apud Seraphin. dec.614. Et quia rurſus in Ro-
tam huiuſmodi dubitatio introducta fuit, rur-
ſus, & de nouo reſoluit ſtatutariam præſcri-
ptionem ex mala fide ſubmoueri, vt apud
eundem Seraphin. dec. 632. qui ſolidas ratio-
nes affert. Quibus deciſionibus ſumma æqui-
tate, & ratione roboratis neſcio quæ autho-
ritas opponi poſſit: Hac de re copioſe profe-
131 ctò, & luculenter ſcripſit Reuerend: & do-
ctiſſimus D. meus Ciarlinus controuerſ. for.
32. ex aduerſo allegata per tot. vbi licet a nu-
mer. 37. dicat ſtatutum ſeruari de facto, in-
telligi tamen debet iuxta ea, quæ in antece-
dentibus tradiderat, nimirum ſi adſit bona
fides, quæ de facto ex ſtatutaria diſpoſitione
in dubio præſumetur, vt ipſe aſſerit numer.29.
verſ. Hic igitur. Quod ſi probatum fuerit de
mala fide etiam per coniecturas, tunc ceſſat
ſtatutum, vt ipſe dicit numer.28. Huiuſmodi
132 enim ſtatuta non inducunt, nec inducere
poſſunt, aut intendunt præſcriptionem cum
mala fide, vt per eundem num. 11. Qua ſtan-
te mala fide non eſt cur Iudex ambigat an ſta-
tutum ſeruare debeat, approbando præſcri-
ptionem ex vi iuramenti, quo ſe ad ſtatuta
ſeruanda obligauit, tum quia etiam ſi ſtatu-
tum præſcriptionem cum mala fide induceret,
133 iuramentum iniquitatis vinculum non eſſet.
c. cum contingat, de iure iur. Tum quia Iudex
non iurat ſeruare, niſi id quod ſtatutum diſ-
ponit; at ſtatutum non diſponit, nec intendit
134 inducere præſcriptionem cum mala fide, vt
dixi, & tradunt, Alex. conſ.185. nu.27. lib.2.
Surd. dec.158. nu.7. Cyriac. controuerſ.321.
numer. 34. Viuius comm. op. apud me 271.
incip. Statutum diſponens circa finem, Gra-
tian. diſcep.994. num.4. Seraphin. d. dec.614.
& d. dec.632. ergo &c. Sed quidquid de hoc
ſit, ſufficit mihi quod dos a Statutaria diſpo-
ſitione eximatur.
135 Quoad Vltimum motiuum de intelligentia
Statuti, nollem hac re leuiſſima paginas occu-
pari, & atramentum conſumi; mouet Alex.
in conſ.55. num.7. verſ. Non obſtat volum.1.
Similem difficultatem ex allegata l.3. ff. de
iur.

Digitized by Google

iur. dot. ſed licet ibi reſoluat, ſtatuto com-
prehendi dotem, etiam ſoluto matrimonio,
Vix tamen dignatur reſpondere illi textui. To-
ta ratio cur de dote conſtante matrimonio ſta-
tutũ intelligẽdũ, ſit inde colligitur, Quia ſtatuti
verba proprie, & in ſtricta ſignificatione ac-
cipienda ſunt. Quis id reuelauit? Ego potius
credo axioma illud tunc demum verum eſſe,
cũ a Iure communi recedatur, at cum agitur de
ſtatuto ad conformitatem Iuris communis re-
ducendo, puto interpretationem ab eodem iu-
136 re ſumendam, & latiorem ſignificationem
accipiendam; teſtis eſt mihi Bart. in l. ſi vero §.
de viro nu. 1. & 2. & ibi D D. ff. ſol matr. idem
tradunt ſcribentes in l. omnes Populi, ff. de iuſt.
& iure. Alex. conſ. 85. nu. 12. lib. 4. Ruin. conſ.
129. nu. 2. lib. 2. Rol. conſ. 21. num. 21. lib. 1. vbi
quod verba Si opus eſt, debent impropriari,
137 quod repetit etiam Alderan. Maſcard. de
gen. ſtat. interpr. concl. 4. nu. 187. & concl. 12.
nu. 7. in 3. ampliat.
138 Prę̨ſertim ſi communi vſui loquendi talis
intellectus conueniat; Nam ſecundum cõmunẽ
139 vſum loquendi accipienda eſſe ſtatuta, om-
nes cõcedunt. Bart. in l. Labeo n. 5. & ibi DD. de
ſuppelect. leg. idem ab omnibus notatur in. l li-
brorum §. Quod tamen Caſſius de leg. 3. Rol.
de lucro dotis q. 6. n. 6. vbi quod proprietati
140 in ſtatutis prę̨ualet vſus loquẽdi. Et ratio eſt
quia ſtatuente tenentur ſe accommodare
141 vſui, & conſuetudini loquendi Ciuitatis,
gloſs. in cap. non nulli, Verb. Dictas, de re-
ſcrip. & in c. cupientes. Verb. commode, de
elect. in 6. Alder. Maſcar. de gen. ſtat. interpr.
concl. 3. nu. 3. & per tot. vbi latiſſime. Cum igi-
142 tur ſoluto matrimonio dos talis appelletur
tum a iure communi, l. 1. & tot. tit. ff. ſolut.
matr. l. 3. §. 1. ff. de fundo dot. tum a communi
vſu loquendi, vt notum eſt, & paſſim, fertur
apud authores, Dicendum erit quod ſtatutum
de dote loquens de ea quoq; ſoluto matrimo-
nio intelligatur, niſi ſaltem materia, vel ratio
alioqui repugnet.
143 Secundo, Exceptio illa ſtatuti, qua dos a prę-
ſcriptione eximitur, fauorabilis eſt, tum quia
144 cauſa finalis illius exceptionis eſt fauor dotis,
Tiraquel. de retract. conſang. §. 30. gloſ. 1. n. 5.
cum alijs ſupra in ſimili allegatis, tum quia re-
145 dit ad ius commune, Decian. reſp. 30. nu. 11.
146 lib. 3. tum quia tendit ad vitandum dam-
num. Maſcar. de gen. ſtat. interpr. concl. 4. nu.
146. Ergo eſt extendenda etiam ad caſum im-
proprium, Bald. in l. qui ſe patris, nu. 36. in fin.
& ibi Caſtr. nu. 10. C. vnde lib. Iaſ. in l. non du-
bium numero 42. Cod. de leg. Alex. conſil
125, numero 14. lib. 7. Dec. conſ. 13. numero
3. Decian. d. reſp. 30. nu. 10. Quam in rem ſupra
etiam plures adduxi. Huius fauoris ratione ſi
148 extet ſtatutum, quod omnes cauſę compro-
mittantur exceptis dotib. ſub ea exceptione ve-
nit dos non ſolum ſoluto matrimonio ſed etiã
ante initũ matrimonium. Bald. nouell. de dot.
in prę̨fat. numero 22. Et magis in terminis no-
149 ſtris de ſtatuto prę̨ſcriptionem inducente,
& dotes excipiente, quod eius exceptionis vi-
gore, non ſolum dos ſoluto matrimonio, ſed
legitima quoq; quę doti ę̨quiparatur, a ſtatutaria
prę̨ſcriptione ſubtrahatur, decidit Rot. Rom.
apud Ludouis. dec. 489. nu. 16. 17.
150 Tertio, Exceptio ſumi debet ex regula, l.
nam quod liquide ff. de pen. l. 1. de reg. iur.
Caſtrenſ. conſ. 79. nu. 3. lib. 1.

Ergo cum dos a ſtatuto excipitur, inter-
pretari debemus, vt is caſus excipiatur, qui
alias ſub diſpoſitione venire, & prę̨ſcriptio-
nes admitteret. Sed dos conſtante matrimonio
de ſui natura eſſet ſecluſa, quacumq; ſtatuti ex-
ceptione contra ſe præſcriptionem nullam, etiã
151 Statutariam non admittit, vt ſupra probaui,
& tradit text. in l. in rebus, §. omnis, C. de iur.
dot. ergo vt exceptionem é regula ſumptã di-
camus, & vitemus illud abſurdum, quod innu-
tilis exceptio fuerit, concludendum eſt, dotem
ſoluto matrimonio a præſcriptione ſtatuta-
ria immunem eſſe, etiam ex intentione ſta-
tuentium.
152 Hæc procedunt ſupponendo, quod dos
ſoluto matrimonio improprie ſit dos: Verum id
expeditum non eſt. Immo quod etiam ſoluto
matrimonio propriam dotis appellationem re-
tineat, antequam reſtituatur docent com-
muniter intrepretes in Rubr. ff. ſol matr. Ca-
ſtr. nu. 1. Alex. numero. 23. Iaſ. numero. 4. Ma-
rian. Socin. iun. a nu. 55. & plur. ſeq. vbi licet
plura hinc inde adducat, nu. 58. his verbis con-
153 cludit. Sit igitur firma concluſio etiam ſolu-
to matrimonio proprie dici; & hanc opinio-
nem communem vocat nu. 56. quam etiam
probant Bald. in. l. 1. in fin. Vbi Dec. nu. 18. 19.
C. unde Vir. & Vxor, eſt de mente Bart. in d.
Rubr. ff. ſol. matr. Hinc inferunt citati Authores
ad Statutum Mutinæ diſponens, quod mulier
tranſiens ad ſecunda vota ſi ex vtroq; matri-
monio liberos ſuſceperit, teneatur æqualem
filijs vtriuſq; matrimonij relinquere. Et con-
cludunt ſub eo ſtatuto cõpræhendi non ſolum
dotem conſtante matrimonio nempe ſi mulier
viuente ſecundo marito teſtetur, ac decedat,
ſed etiam ſoluto matrimonio, nempe ſi Vidua
efficiatur, & marito ſuperuixerit. Et ad id
quod ex l. 3. ff. de iur. dot. obijcitur dotem ſo-
luto matrimonio proprie dici non poſſe, quia
dos ſine matrimonio eſſe non poteſt: Reſpon-
dẽt quod dos quidẽ proprie dici non poſſet, ſi
nunquam eſſet contractum matrimonium, ſed
poſtquam matrimonium ſemel fuit contractũ
& ſic incipit dici dos, licet matrimonum diſſol-
155 uatur, non deſinit eſſe dos, donec reſtitua-
tur.

Digitized by Google

tur. Ita in Verbis Caſtr. in d. Rubr. n. 1. Alex. n. 23. Iaſ. nu. 5. & alij ſupra allegati; quibus conſenſit Bart. in l. ſi marito §. 1. n. 3. ff. eodem. At

156 quid quid de his ſit, certum eſt quod iura dotis appellatione etiam dotem ſoluto matrimonio comprehendunt, vt fatetur Rip. in d. Rubr. nu. 71. Verſ. Fateor tamen.

157 Et his meo iuditio clariſſime conuincitur ſtatuti exceptione dotem ſoluto matrimonio in propoſito noſtro contineri, non ſolum ſi tunc temporis propriam dotis appellationem ſignificari dicamus, ſed etiam ſi improptiam dicere denominationem magis placeat; tum quia Statutum hoc quoad fieri poteſt, ad iuris communis ſenſum reduci debet, tum quia eſt fauorabile, quoad exceptionem, tum quia exceptio alioqui inutilis, & eluſoria eſſet.

158 Atque ita ſoluto matrimonio ex huiuſmodi ſtatuto dotem a præſcriptione ſubduci voluerunt in terminis Bald. conſ. 185. nu. 8. Verſ. ſuper ſeptimo lib. 3. Bou. de ſtat. Vrb. præſcrip. gloſſ. 3. numer. 23. Et quidquid mihi obiectum fuerit idem tenet Bald. nouell. alias allegatus, & infrà declarandus.

159 Poſtremo ſtatutum, vt dixi in prioribus ſcriptis excipit nominatim, & ſingulariter contractus dotis. 1. credita ex contractibus dotis prouenientia, quę diſpoſitioni Iuris communis remittere voluit.

160 Neque dicatur recurrendum ad ſtatutum Ferrar. c. 128. lib. 2. ex vi Epiſtolæ Seriniſſimi Ducis Alphonſi, quæ cum ſtatuis Ferrariæ habetur in princ. Voluminis nã illa Epiſtola mandat recurri prius ad ſtatutũ Ferrar. ſolũ in caſib. de quibus non fuiſſet facta expreſſa, & ſingularis mentio. Quare cum in caſu noſtro ſingularis, & expreſſa mentio fiat contractus dotis, nõ eſt cur Ferrariam abſq; neceſſitate petamus. Præterquam quod ſtatutum hoc Ferrariæ licet non contractum, ſed dotem excipiat, illud quoq; intelligendum eſt de iure, & credito ex cauſa, ſeu contractu dotis, vt colligitur ex initio, & contextu d. c. 128. ſi volumus exceptio-
161 nem eſſe de regula, & poſteriora habere relationem ad antecedentia, vt notauit etiam Bald. Nouell. in præfat. dot. in fine. ſed quidquid ſit, parum curo, ſiue ſtatutum de dote, ſiue de Credito ex contractu dotis accipiatur. Et in hac re minutiſſima nolo amplius fatigari.

Illud non poſſum ſilentio præterire quod Bald. Nouell. in præfat. dot. nu. 22. contra me fuerit retortus, quaſi nõ fideliter in priorib. ſcriptis illum allegaſſem. Neq; enim ſoleo vllum authorem adducere, quem non oculis prius perlegerim.

162 Quærit Baldus an ſtatutum diſponens, quod ad petitionem partis omnes cauſę compromittantur, exceptis cauſis dotium, habeat locum, non ſolum quando mulier ſoluto matrimonio, vel eius hæredes contra Virum peterent dotem, ſed etiam quando peteret dotem legatam; licet nondum contractum fuerit matrimonium. Et reſpondet, vt per eum. Ea igitur quod nemo dubitat, an hoc caſu ſtatutum comprehendat dotem ſoluto matrimonio, ſed an comprehendat dotem legatam antequam matrimonium ineatur.

Hic non eſt proprie caſus noſter. Deindè
163 quærit Bald. quid ſi Statutum diceret debere cauſas omnes compromitti exceptis dotibus? Hic eſt caſus noſter, de quo in motiuo. Et dicit Baldus quod tunc forte dictum ſtatutum non poterit intelligi, niſi de dotibus, pro quibus competit actio de dote, vel hodie ex tacita ſtipulatione, tam ex parte Viri, quam ex parte Mulieris repetentis, vt ſic dictum ſtatutum intelligi debeat in dote vera, & propria. Supponit igitur Baldus primo non eſſe difficultatem (vt vere non eſt apud authores, an ſtatutum intelligatur de dote, pro qua dotis actio, vel ex ſtipulatu datur; ſecundo dotem quæ ex huiuſmodi actionem repetitur eſſe proprie dotem. At vero actio ex ſtipulatu,
164 vel dotis datur pro dote ſoluto matrimonio, l. 2. in princ. de dot. præleg. leg. 2. ff. ſolut. matr. l. in rebus §. omnis C. de iur. dot. l. cum notiſſimi §. illud C. de præſcrip. 30. vel 40. annor. Alex. conſil. 153. num. 6. verſ. Vnde videmus lib. 6. Bald. Nouell. par. 9. priuil. 4. & ſciunt omnes. Ergo ſupponit primo non eſſe difficultatem, quod hæc ſtatuto includatur, ſecundo quod tunc proprie ſit dos, quod ſi hic author ſupra n. 12. dicit ſoluto matrimonio dotem amplius proprie non dici, ipſe viderit quomodo concordari hæc debeant; In eo tamen num. 12. fatetur ſoluto matrimonio remanere reliquias, & fauores dotis. Sed redeundo ad propoſitum. Difficultas non eſt an ſtatutum pertineat ad dotem ſoluto matrimonio, ſed an pertineat ad dotem, antequàm matrimonium ineatur. Et in hoc quoq; tandem reſoluit verius videri quod pertineat. Et recte ſane concludit, quia vt dixi in prioribus ſcriptis, iura, ſeu ſtatuta de dote loquentia habent locum in dote ante contractum matri-
165 monium, ſi eius fauorem reſpiciant, l. Queſitum, §. vltimo cum duobus ſeq. ff. de reb. author. iudic. poſſid. l. ſi ſponſa de iure dot. l. 4. ff. de fund. dot. Quibus textibus reſponderi non poteſt. Cur igitur contra me allegatur hic author?

Et hactenus tradita, & diſputata quomodo arbitror, ſatis ſuperq; eſſe videntur ad tollenda motiua circa actionem hypotecariam, ex iiſdem etiam conſtat quod ſi D. Virg. agere deberet tanquam hæres D. Cęſaris Prioris, & illi intendandum eſſet Saluianum vigore

hypo-

Digitized by Google

hypothecæ D. Cæſari Priori in inſtrumento
Venditionis generaliter reſeruatæ, quæ ab-
ſque dubio vendita etiam apprehendit, Pariſ.
166 conſ.50. numer.23. lib.1. Neguſ. de pignor.
par.2.memb.2.num.33. adhuc obtinere debe-
ret, nec illi quicquam Statutaria præſcriptio
obeſſet, non ſolum ob malam fidem D. Marci
Coccapani, & D. Mariani, ſuper qua nolui diſ-
putare, ſed præcipuè, quia non apparet de eius
præſcriptionis initio, nempe de tempore im-
pletæ conditionis, quæ appoſita ſolutioni 400.
ſcutorum fuerat. Et quia res ſemper cum Pu-
pillis, & Minoribus fuit; Colligo enim ex pro-
ceſſu, quod D. Virginius Cæſaris filius vſque
ad annum 1607. impubes fuit; vſque ad 1618.
minor, poſt quod tempus non diu vixit; Huic
ſucceſſerunt Barbara, & Virginia Sorores,
quarum prima tempore motæ litis 14. annum
nondum excedebat, altera nondum puberem
ætatem attingerat.

Minores autem vt ſupra late probaui, non
ſolum ope reſtitutionis, ſed ipſo iure in propo-
ſito noſtro immunes à ſtatutaria præſcriptione
ſeruantur. Quod multo magis de pupillis dici-
tur. Concludo igitur D. Virginiam bonum
ius fouere: cum præcipue in dubio ſemper con-
167 tra præſcriptionem pronunciandum ſit, vt di-
xi, ex Aym. conſ.29.nu.9. Menoch. præſump.
33.num.2.lib.6.

Et hæc ſunt, &c.

Antonius Maria Rodulphus.

ARGVMENTVM.

Eadem refricantur quæ in Superiori. De Saluiano interdicto, eiuſque vtilitate; quas exceptiones illud patiatur, quando concedatur, nec ne; de extremis ipſius comprobandis. De Hypothecis ſiue expreſſa, ſiue tacita legali, præcipue pro dote. In generali obligatione bonorum an veniat emphyteuſis præcipue Eccleſiaſtica. Plura de præſcriptione eiuſque requiſitis, exemptione, & mala fide prorſus excluſa. Quid in ſtatutaria præſcriptione? Dos quando talis dicatur, &c.

SVMMARIVM.

1 *Modus agendi per Saluianum Interdictum eſt vtilior. Præſertim reſpectu actionis hypothecariæ, & nu.2.*

3 *Hypoteca generalis apprahendit bona controuerſa, licet poſtea fuerint acquiſita.*

4 *Hypoteca tacita a lege inducta eſt pro dote.*

5 *Hypotheca tacita legalis eandem vim habet, ac generalis expreſſa.*

6 *Et tranſit in quoſcumq; heredes etiam extraneos.*

7 *Hypotheca dotalis eſt ipſi actioni de dote, non verò mulieri ſolum conceſſa.*

8 *Immiſſio ex Saluiano datur probatis extremis neceſſarijs.*

9 *Obiectum proponitur, & reſoluitur.*

10 *In Saluiano non admittitur exceptio dominij. Saltem niſi ſtatim illud probetur, & nu.11.*

12 *Actori hoc interdictum non eſt præſtandum niſi poſſideat de tempore obligationis, vel poſt.*

13 *Bona emphyteutica poſſunt ſubijci hypothecæ, Et eſt communis ſententia, & num.14.*

15 *Amplia etſi Emphyteuſis ſit Eccleſiaſtica.*

16 *Ius emphyteuſis etſi ſuper bonis Eccleſiæ eſt temporale, & de eo capax laicus poteſt etiam diſponere.*

17 *Nemo plus iuris habet in Emphyteuſi priuati, quam in Eccleſiaſtica.*

18 *Beroi, & Surdi ſententia, in generali obligatione bonorum non venire Emphyteuſim præcipue Eccleſiaſticam, eſt contra communem, & non admittitur.*

19 *Hypotheca generalis per dote conſtituta obligat quamuis emphyteuſim etiam Eccleſiaſticam.*

20 *Surdus etſi contrarius teſtatur de iudicijs ſui Senatus pro hac ſententia.*

21 *Alia ratio affertur.*

22 *Hypotheca cum iure hypothecantis reſoluitur.*

23 *Prius eſt facienda excuſſio contra debitorem principalem, quam agatur contra fideiuſſorem.*

24 *In iudicio Saluiani non admittitur exceptio excuſſionis.*

25 *Exceptiones dilatoriæ debent opponi ante litem conteſtatam, & non poſt. Et*

querior ſententia, & num. 6.
27 Præſcriptionem allegans, eam debet probare.
28 Tenetur quis probare fundamentum ſuæ intentionis.
29 Bona fides in præſcribendo probanda eſt; vel ſaltem alleganda.
30 Præſumitur ſemper bona fides, & ſufficit ob id ſi allegetur.
31 Probari debet in præſcriptione, poſſeſſio, eiuſque continuatio per legitima tempora.
32 Quo ad poſſeſsionem, eſt docendum de ea tempore litis conteſtatæ; & de initio ſaltem, quod fuerit vtile ad præſcribendum.
33 In iuribus dotalibus conſtante matrimonio non currit præſcriptio.
34 Pro talibus iuribus dotalibus non poteſt lier agere, conſtante matrimonio.
35 Agere non valenti non currit præſcriptio, & nu. 38.
36 Incipit in ipſis præſcriptio poſt matrimonium diſſolutum.
37 In debito conditionali non cadit præſcriptio.
39 Litis conteſtatio interrumpit omnem præſcriptionem.
40 Diluitur aliud oppoſitum.
41 Præſcriptio cum mala fide nunquam conſiſtere poteſt.
42 Nemo poſt præſcribere aduerſus hypothecam, quam ſciebat ad alium pertinere.
43 Exceptio in Iudicio Saluiani debet opponi ad impediendum proceſſum, & litis conteſtationem.
44 Et talis exceptio debet eſſe liquida, vel incontinenti liquidari.
45 Aliud obiectum retunditur.
46 Iudicium Saluiani eſt merè poſſeſſorium.
47 In iudicio poſſeſſorio non admittitur exceptio reſpiciens petitorium.
48 Præſcriptio Statutaria non currit cum mala fide, nec valet ſtatutum aliter diſponens.
49 Bartol. ſecundum mentem Angeli ex quo contrarium ſentit, indiguit in hoc caſu proteſtatione iam à ſe facta, ſe ſubmittendi S. Eccleſiæ iudicio.
50 Præſcriptionem ex ſtatuto non admitti cum mala fide, iure Canon. eſt opinio magis communis, & à mille annis citra approbata, & n. 51.
52 Amplia & ſi Statutum dirigat verba in creditorem negligentem; & eius odio præſcriptionem inducat.
53 Vim debemus facere non in modo diſpoſitionis, ſed in re ipſa, & effectu.
54 Negligentia creditoris non remouet peccatum, & malam fidem.
55 Subrogatum debet retinere naturã eius in cuius locum ſubrogatur.
56 Amplia tale Statutum non ſubſiſtere, etiamſi præſumptionem ſolutionis inducat.
57 Bart. doctrina in contrarium, reprobatur à Bald.
58 Præſumptio talis vt non tollit peccatum, & malam fidem, ita nec facit validum tale Statutum.
59 Statutum Carpenſe in propoſito declaratur.
60 Fictio diſcordat à veritate, & fingit vera eſſe, quæ non ſunt.
61 Statutum fingens factum, quod non eſt factum, vti aduerſans Deo, qui eſt ſumma Veritas, non valet.
62 Aliud obiectum tollitur.
63 Dos propriam appellationem retinet etiam ſoluto matrimonio.
64 Uſq. ad reſtitutionem fundus remanet dotalis.
65 Ante matrimonium dos propriè num ſit, nec ne, & n. 66.
67 Priuilegium doti datum eſt cauſa non perſonæ conceſſum, vnde tranſit ad hæredes.

68 Pri-

68 *Priuilegium in dubio cenſetur conceſ-
ſum rei potius quam perſonæ.*
69 *Titulus emptionis eſt iuſtus, & ex eo
producitur bona fides, ad præſcriben-
dum.*
70 *Hypotheca non obtinet niſi in bonis,
quæ fuerint debitoris obligantis.*
71 *Cauſæ dominij, & hypothecę ſeparan-
tur ex mala fide.*
72 *Damna, expenſa, & intereſſe ſi petan-
tur in libello, debentur.*

ALIVD RESPONSVM IN IDEM.

NOn vnica ſane agendi via aperta fuerat
DD. Barbaræ, & Virginiæ de Prioribus.
Commodiſſime tamen actum eſt Salu.
Interd. cuius expreſſe in libello, ſeu petitione
meminerunt. Quod interdictum electum etiã
cenſetur, Tum ex clauſulis, Ius, & Iuſtitia, &c.
1 omni meliori modo, &c. quem vtiliorẽ agendi
modum inducunt Alex. conſ. 137. num. vol. 1.
Rol. conſ. 79. n. 38 & conſ. 9. n. 17. vol. 1. qualis
2 modus habetur in Saluian. præſertim reſpectu
actionis hypotecariæ, Rol. d. conſ. 9. n. 17. & d.
conſ. 14. nu. 2. vbi in terminis noſtris repetitio-
nis dotis ſcutorum 400. Statil. Pacif. de Salu.
Interd. inſpec. 2. c. 1. per tot. Tum ex tenore
proceſſus, in quo Saluian. Iudicium præcipuè
dictæ Sorores proſecutæ fuerunt, Surd. conſil.
24. num. 18. Grat. conſil. 157. num. 22. lib. 2.
Statil. inſp. 1. cap. 3. num. 63.
Dico igitur Virginiam de Priorib., & hære-
dem Barbaræ iam defunctæ immitendam eſse
in poſſeſſionem bonorum controuerſorum vi-
gore Saluiani per ipſas intentati, quouſque illi
pro dote D. Barbaræ Aroliæ earum Auiæ ſatis
factum fuerit. Nam de certo credito dotis ſcu-
torum 400. auri non ambigitur. Conſtat etiam
de hypoteca tum expreſſa in inſtrumento do-
tali anni 1573. ſub die 6. Febr. Quæ hypoteca
3 procul dubio apprehendit bona controuerſa,
licet poſtea acquiſita fuerint, l. fin. C. quæ res
pign. obl. poſſ. Bart. in l. 1. de pign. Tum tacita
4 à lege pro dote inducta in l. vnic. §. & vt ple-
nius C. de rei vxor. act. Quæ eandem vim obti-
5 net, ac generalis expreſſa, Rom. conſ. 147. n. 1.
verſ. quia, Neguſ. de pign. par. 2. memb. 4. n. 2.
& 21. Alex. conſ. 58. nu. 5. lib. 7. Statil. inſp. 3.
6 c. 4. nu. 4. & in quoſcumq; hæredes etiam ex-
traneos tranſit, vtpote actioni ipſi de dote non
7 perſonæ mulieris tantum conceſſa, Bart. in l.
vnic. nu. 5. C. de priuil. dot. & in l. 1. nu. 1. ff. ſol.
matr. Bald. Nouell. de dot. par. 12. nu. 6. verſ. 2.
quæro Neguſ. de pign. par. 2. memb. 4. num. 3.
Conſtat etiam ex depoſitione Teſtium olim
Antonij M. Rodulphi Reſponſum.
D. Cęſarem Priorem Barbaræ Virum poſſediſ-
ſe bona controuerſa tempore conſtantis ma-
trimonij cum dicta D. Barbara. Quibus con-
currentibus nullum dubium eſſe poteſt quin
8 immiſſioni locus ſit ex Saluiano, Caſtr. in leg.
rem alienam nu. 11. de pignor. act. Alex. conſ.
108. num. . lib. 5. Rol. d. conſ. 14 n. 13. vol. 1.
late Statil. inſp. 1. nu. 5. & 6. vbi plures Rotæ
deciſiones refert.
9 Non obſtat primo quod ex aduerſo dicitur,
bona controuerſa eſse Emphyteutica, & ad
Eccleſiam ratione directi Dominij pertinere,
ac propterea hypotecæ ſubijci non potuiſse.
Quia reſpond. primo extare etiam bona li-
bera, quæ Cæſar poſsidebat; & ſimul cum
Emphyteuticis vendita fuere, hæc enim pro-
cul dubio hypotecam receperunt; & ſi autem
in motiuis tranſmiſſis dicatur in ijs quoque D.
Marianum potiora Iura habere, quia ſucceſſit
in locum D. Tarquiniæ Purinæ, apud quam
eorum Dominium erat, qua de re tamen nihil
10 apparet in proceſsu. Adhuc replicatur in Sal-
uiano non admitti exceptionem dominij. Sta-
til. inſp. 2. c. 2. nu. 113. Saltem niſi dominium
11 incontinenti ſit probandum, Bart. in l. ſi de vi,
ff. de iudic. Caſtr. in l. 2. nu. 3. verſ. ſed inſum-
pto, vbi etiam Alex. n. 2. C. de edic. D. Adria-
ni col. Poſt. dec. 233. nu. 1. lib. 3. Seraph. dec.
757. num. 1. Neq; aliud actori præſtandum eſt,
12 quam poſſeſſio de tempore obligationis, vel
poſt, vt ſupra dixi, & præter aductos, tradunt
gloſſ. in §. Item Seruiana, inſtit. de action. Bart.
in l. 1. ff. & C. de Salu. Interd. Neguſ. par. 8.
mem. 3. num. 19. Surd. conſ. 513. num. 18. Et
pluries reſoluit Rota, cuius deciſiones vid.
apud Statil. inſp 1. c. 6. num. 1. & per tot.
13 Reſp. ſecundo etiam bona Emphyteutica
potuiſſe hypotecæ ſubijci, gloſſ. in l. fin. verb.
Alijs vendere C. de Iur. Emphyt. Bart. in l. tu-
tor. §. fin. in ſummario, de pignor. act. Bald. in
l. lex Vectigali n. 2. ff. de pign. Salyc. in d. l. fin.
n. 6. C. de iur. Emphyt. Afflic. dec. 191. num. 3.
Rip. in l. filius familias §. Dni. num. 90. vbi de
14 communi, de leg. 1. & in l. 1. n. 10. de pign. vbi
de communi, Boer. dec. 181. nu. 2. Clar. §. Em-
phyteuſis q. 18. & ibi Harprec. in addit. nu. 7.
qui de receptiſſima teſtatur, Emmanuel Sua-
rez in theſaur. recept. ſent. verb. Emphyteuſis
num. 105. vbi de communi, Corbul. de cauſ.
priuat. ob alien. irreq. dom. fac limit. 33. per
tot. Alex. conſ. 173. n. 4. lib. 2. Neguſ. de pign.
par. 2. mem. 3. verſ. 28. Grat. conſ. 55. num. 13.
& ſequ. vbi de communi, & conſ. 54. num. 7.
volum. 1. Ari. Pinell. in Rubr. C. de bon. ma-
ter. par. 1. num. 18. Burſat. conſ. 32. num. 10.
& conſ. 56. num. 11. Caldaſ. de iur. Emphyt.
lib. 4. cap. 5. a num. 61. vbi quod ab hac ſen-
tentia in praxi recepta diſcedere neutiquam
licet.

15 Porrò authores adducti ferè omnes expreſ-
ſas mentionem faciunt Emphyteuſis Eccleſia-
ſticę quam volunt hypotecæ non minus ſubij-
ci poſſe, quam laicalem, & merito; quia vt no-
tat Bald. in d. l. Vectigalis, n.2. de pign. ius ſu-
16 per quo contrahit Emphyteuta eſt ius tempo-
rale proprium ipſius non Eccleſiæ, quod inde
etiam perſonale quia poſsidetur à laico alias
ſpiritualis poſſeſſionis incapaci. cap. Quamuis
vbi gloſſ. & Canoniſtæ, de decim. Nec plus iu-
ris in Emphyteuſi priuati quis habet, quam in
17 Eccleſiaſtica, ſed in vtraq; vtile tantum domi-
nium obtinet, remanente penes alium proprie-
tate. Faciunt quæ fuſe, & eleganter ſcribit
Surd. dec.160. nu.7. vbi pariter ſtatuto laico-
rum diſponente de bonis Eccleſiaſticam quo-
que Emphyteuſim contineri.
18 Illud vero quod ſcribunt Bero. conſil.127.
n.12. & plur. ſeq. lib.1. & Surd. d. deciſ.160.
num.2. (qui tamen per verbum fortaſſe loqui-
tur) in generali obligatione non contineri Em-
phyteuſim præſertim Eccleſiaſticam, niſi de
ea mentio ſpecialis fiat, communiſſimę Docto-
rum traditioni repugnat, vt videre eſt apud
omnes ferè D.D. ſupra citatos, qui vno ore
concludunt, Emphyteuſim quamcunque ſub
obligatione generali venire, in ſpecie vero Be-
roum, & Surdum refellit Statil. inſp.3. cap.2.
num.35. & ſeq.
19 Minus procedere poteſt Bero. opinio in caſu
noſtro, quia Iuris indubitati eſt, quod hypo-
teca generalis pro dote conſtituta, quamcum-
que Emphyteuſim, ſiue laicalem, ſiue Eccle-
ſiaſticam obligat, vt tradit, Burſat. conſil.56.
num.1. & ſeq. & conſ.32. num. 10. 11. 26. &
ſequitur, Surd. d. deciſ.160. num.3. licet alio-
20 qui in contrariam ſententiam pendeat. Et
vterque refert Senatus deciſiones quomodo
ſemper etiam ita ſolere iudicare teſtatur
Surd. cit.
21 Neque vero poteſt Eccleſia ex huiuſmodi
hypoteca, & obligatione damnum aliquod,
vel præiuditium ſentire, quia ſi contigerit, vt
finita Emphyteuſi bona ad Eccleſiam deuo-
luantur, ab omni obligatione libera reuerte-
tur, quia hypoteca cum iure hypotecantis re-
22 ſoluitur, l. lex vectigali, vbi gloſſ. Verb. eua-
nuiſſe, & Bald. n.1. de pign. Bart. in l. ſi con-
ſtante nu. 73. ſol. matr. & in l. tutor. §. fin. de
pign. act. Alex. conſ.173. num.3. lib.2. Boer.
dec.181. num.3. Corbul. d. limit.33. num.4.
Caldaſ. d. cap.5. num.74. Rot. diuerſ. par.1.
dec.717. nu.8. Statil. inſp.3. c.2.
23 Non obſtat ſecundo quod ex aduerſo dicitur
prius faciendam fuiſſe excuſſionem contra de-
bitorem principalem, antequam contra D.
Marianum tertium poſſeſsorem ageretur,
Auoli de fideiuſſ. tit.4. collat.4.
24 Quia reſp. primo in hoc Iudicio Saluiani
non admitti exceptionem excuſſionis, Alex.
conſ.73. nu.11. lib. 5. Socin. conſ.80. num.2.
in fin. lib.3. Aym. conſ.201. nu.45. Honded.
conſ.17. num.14. lib.2. Menoch. de adipiſc.
rem.3. num.180. Rol. conſ.52. nu.45. Gabr.
lib.3. de fideiuſſ. concl.1. n.112. Rot. apud Se-
raphin. dec. 327. num.1. & dec.383. num.9.
& par.1. diuerſ. dec.144. n.2. vbi Natam ali-
ter ſentientem reprobat. Quæ Rota hanc opi-
nionem ſemper ſequitur, vt videre eſt apud
Statil. inſpec.2. c.2. nu.40. vbi plures deciſio-
nes refert.
25 Reſp. ſecundo exceptionem hanc eſſe dila-
toriam, & propterea opponendam fuiſſe ante
litem conteſtatam, alias non releuat. *Bart. in*
l.3. nu.6. vbi de communi ff. de except. & in
l.2. num 3. C. commun. diuid. & in l. perſe-
cutione, nu.8. C. de pignor. & in l fin. in princ.
ſi cert. pet. Bald. in l.1. num.5. C. de conue-
nien. fiſc. debit. Caſtr. in d. l. fin. num.8. ſi
cert. pet. Iaſ. in l. decem nu.9. Verſ. Alia eſt
notabilis differentia, de verb. oblig. & in l. na-
turaliter §. nihil commune, nu.138. de acquir.
poſſ. Bald. in l. exceptionem n.20. verſ. Et eſt
quædam alia C. de probat. Petr. de Anchar.
conſ.317. per tot. Alex. conſ.78. num.9. vbi
26 quod ſecundū veras concluſiones non poteſt
opponi poſt litem conteſtatam, quia eſt dila-
toria, Vol. primo, & conſ.34. num. 2. vol.4.
& conſ.37. num.1. vol.6. & conſ.29. num.23.
24. 25. vbi hanc opinionem veriſſimam appel-
lat. vol.7. Boer. dec.221. nu.16. Guid. pap.
conſ.103. num.4. & dec.94. & dec.570. Rum.
conſ.19. nu.17. vol.4. Fel. in c. exceptionem
num.7. 11. de except. Neguſ. par.8. memb.1.
num.34. Rol. conſ.79. num.4. lib.1. Aym.
conſ. 77. num.17. Pariſ. conſ. 103. num. 6.
vol.3. Rot. par.1. diuerſ. dec.444. nu.4. Sta-
til. inſpec.2. c.2. num. 72. Sed exceptio in ca-
ſu noſtro oppoſita fuit poſt litem conteſtatam
in fine proceſſus, ergo &c.
27 Non obſtat tertio exceptio præſcriptionis
legalis, ſeu ſecundum ius commune. Primò
quia licet appoſita fuerit hæc exceptio, non
fuit tamen vllo modo probata, & tamen præ-
ſcriptionem allegans eam cum omnibus ſuis
requiſitis probare tenetur. Bart in l.1. nu.12.
de except. Bald. conſ.450. nu.2. lib.4. Natta
conſ.53. nu.18. 19. eleganter Aym. conſ 201.
numer.29. verſ. deſcendo nunc. Maſcar. de pro-
bat. concl.1219. per tot. cum enim præſcri-
28 ptionis exceptio ſit fundamentum intentionis
D. Mariani ea probare tenebatur l. ab ea parte
l. in exceptionibus §.1. de prob. Inter cętera
29 autem requiſita, probanda erat bona fides
l. Celſus, C. de longi temp. præſcr. Maſcar.
concluſ.220. num.42. Saltem illam allegando,
Bald. in l. ſuper longi n.12. verſ. illud autem,
vbi etiam Ang. C. de præſcr. long. temp. illud
menti

menti retinendum, admonens quod vbicumque dicimus bonam fidem præſumi, intelligi-
30 tur ſi allegetur. Alex. conſ.69. num.11. vol.3. Maſcar. d. concl.1220. nu.48.

31 Vlterius, & principaliter probanda erat poſſeſſio, eiuſq; continuatio per legitimum tempus, l.3. de vſucap. l. ſuper longi, C. de præſcrip. long. tempor. Azo. in Rubr. de vſu cap. pro empt. vel tranſac. num.26. verſ. item exigitur, Bart. in l. Celſus, num.19. de vſucap. & in l. vnic. numer.2. Cod. de vſucap. tranſform. Maſcard. d. concluſ.1220. numero 58.

32 Vt autem concludens reſultaret probatio, neceſſe erat, ſuppoſito quod D. Marianus tempore litis conteſtatæ poſſideret, docere ſaltem de initio poſſeſſionis vtili ad præſcriptionem, Bart. in d.l. Celſus præſertim numer.22. & ibi Alexand. in addition. litter. E. & in l. ſi poſt acceptum per illum text. de rei vendic. & in l. nec mora Cod. de præſcrip. long. tempor. Bald. in leg. fin. numer. 41. in 15. opp. Cod. de edic. D. Adrian. toll. Alexand. conſil.118. numer.17. volum.2. Balb. in d. l. Celſus par. 4. init. & numer. 9. verſicul. ſecundo principaliter, Aymon videndus in dict. conſil.201. a numero 29. præſertim numero 32. Qui ſi ſe fundat in tempore, probare debet gloſs. in leg. Eum, qui, de neg. geſt. Quod magis hinc declaratur; quia certum eſt tempore contractus matrimonij inter Cęſarem, & Barbaram ſeniorem, quo tempore vendita fuere bona controuerſa D. Marco Coccapano non potuiſſe præſcriptionem inchoari aduerſus hypotecam D. Barbaræ conſtitutam,
33 quia in iuribus dotalibus conſtante matrimonio non currit præſcriptio, leg. in rebus §. omnis vbi Bartol. in legis Summario Cod. de iur. dot. Abb. conſil.32. in princ. & conſil. 101. numer. 6. in princip. lib. primo, & conſ. 22. numero 2. & conſ. 54. num. primo, lib. 2. Caſtr. conſ. 466. per tot. lib.2. Alex. conſ. 83. numero 11. verſic. fateor. lib. 6. Bald. Nouell. de dote par. 7. priuil.1. num.5. Verſic. ſed contra prædicta, Balb. de præſcription. par.6. in princip. caſ. 16. num.19. conſtante enim matrimonio pro dotalibus iuribus
34 agere mulier nequit l. dote ancillam, Cod. de rei vendic. & non Valenti agere præſcriptio
35 non currit, leg. 1. in fin. Cod. de annal. except. Abb. d. conſ. 22. & cęteri ſupracitati, qui loquuntur etiam in præſcriptione ſtatutaria. Pariter certum eſt ex perſona D. Marci Coccapani primi emptoris, & eius hæredum non potuiſſe præſcriptionem initium ſummere, obſtante eius mala fide, quam infra dicemus omnem præſcriptionem impedire. Sciebat enim prædium, & bona empta eſſe pro dote D. Barbaræ ſenioris obligata, ac propterea penes ſe retinere voluit ſcutos 400. reſtituendos ſolum, quando de iis daretur idoneus fideiuſſor, vel in bonis ſtabilibus ſecuris inueſtirentur pro cautione dotis d. Barbaræ, vt cantat Inſtrumentum venditionis, tempus igitur totum quo D. Marcus poſſedit imputandum in præſcriptionem non eſt. Atque adeò manifeſtum redditur, debuiſſe D. Marianum docere de initio propriæ poſſeſſionis, vt inciperet præſcriptionem ex perſona ſua, & de tempore ſoluti inter Cęſarem, & Barbaram prædictam matrimonij, poſt quod tempus
36 duntaxat pręſcriptio currere cæpit. Aymon d. conſ. 201. num.32. & cęteri ſupra cit. qua enim fronte (vt ait Aym. proxime allegatus) aſſerimus præſcriptionem eſſe completam ſi neſcimus quando cęperit? Quantitatis menſura ab extremis capitur; horum ſi notitia deſit, nec ſcire poſſumus quantum illud ſit, de quo quærimus. Quod ſi de pręſcriptione agatur, quam prætendere poſſet D. Marcus Coccapanus, vel ab eo cauſam habentes aduerſus hypotecam, & iura in inſtrumento venditionis anno 1585. D. Cęſari Priori reſeruata ex vi clauſulæ obligationis generalis bonorum vtrinq; ſecutæ, liquet nullam pręſcriptionem inchoari potuiſſe donec impleta fuerit conditio, ſub qua duntaxat poterat D. Marcus ad ſolutionem ſcutorum 400. compelli nempe, donec D. Cęſar, vel ſcutos prædictos in bonis immobilibus inueſtiret pro cautione dotis D. Barbaræ ſenioris, vel idoneum fideiuſſorem pro illis daret; noluit enim D. Marcus teneri ad ſoluendos illos, niſi quando adeſſet illa conditio, vt patet ex inſtrumento; Neceſſe itaque erat, vt per D. Marianum tempus probaretur, quo conditio impleta fuerit, vel ad eum ſtatum reducta, vt pro impleta haberetur, quemadmodum ex adductis conſtat.
37 Nam in debito conditionali non cadit præſcriptio l. cum notiſſimi §. illud C. de præſcripr. 30. vel 40. ann. gloſſ. in c. cum non liceat, verb. non obſtante de præſcript. Rom. conſ.84. numero 2. verſ. 2. per id gloſſ. in l. ſicut verb. ſeruanda Cod. de præſcript. 30. vel 40. ann. Menoch. conſ.201. n.95. Balb. de præſcript. in 6. par. init. caſ.22. num.16. Statil. inſpec.2.
38 c.2. num.285. non valenti enim agere, vt diximus, nulla currit præſcriptio, l.1. in fin. Cod. de annal. except. Præterea cum indubitatum ſit aduerſus hypotecam prædictam neque D. Marcum, neque eius hæredes præſcriptioni dare initium potuiſſe obſtante mala fide, debuit D. Marianus etiam ex hoc capite docere de initio ſuæ poſſeſſionis iuxta ſupra allegata. Qua de re in proceſſu, ne verbum quidem. Atque ex his colligitur D. Virginiam in hoc iuditio obtinere debere, non ſolum vt hæredem Barbaræ ſenioris Auiæ pro hypotheca dotali; quæ principaliter in Iuditium deducta eſt,

eſt, ſed etiam vt hæredem D. Cæſaris Aui pro
hypoteca contractui venditionis adiecta, quia
D. Marianus ſuam exceptionem non probauit.

Illud mihi pro certo perſuadeo, quod ſi initium aliquod poſſeſſionis aſſignaretur, facile etiam omnis præſcriptio ſubuerteretur, nam vſq; ad annum 1628. res fere ſemper cum minoribus, pupillis, & perſonis priuilegiatis res fuit, quibus, vel ipſo iure præſcriptio non currit, vel per integrum reſtitutionem ſubuenitur.
Tempus vero ab anno 1628. citra procul dubio in præſcriptionem imputandum non eſt,
quia litis conteſtatio eo tempore facta præſcri-
39 ptionem omnem interrumpit, ſi qua cœpit,
l. moræ, C. de rei vendic. Bart. in l. ſi poſt acceptum num. 1. de rei vendic. & in l. naturaliter num. 19. de vſucap. Ruin. conſ. 118. nu. 5. vol. 4. Balb. 2. par. 6. princ. q. 1. num. 5. Rol. conſ. 79. num. 70. vol. 1.

40 Secundo. Non obſtat hæc exceptio quia D. Marianus fuit ſemper in mala fide, vt oſtenditur ex eius confeſſione proceſſ. fol. 29. & 33. vbi narrat D. Iulium Coccapanum fideiuſſorem extitiſſe D. Marco Venditori pro ſumma ſcutorum 400. & promiſiſſe de legitima defenſione dictarum terrarum, quantum ſit pro dicta ſumma ad ſuſcipiendum in ſe litem, ſi quo tempore, &c. & propterea inſtat, vt D. Iulius interpelletur ad ſuſcipiendum in ſe iuditium à ſororibus Prioribus motum. Sciebat igitur D. Marianus bona à ſe empta eſſe pro ſcutis 400. obnoxia D. Barbaræ Aroliæ pro ſuis dotibus, vt propterea fideiuſſorem pro ea
ſumma voluerit. Certiſſimum autem eſt præ-
41 ſcriptionem nullam cum mala fide poſſe procedere, c. poſſeſſor de reg. iur. in 6. c. Vigilanti, cap. fin. vbi gloſſ. & omnes Canoniſtæ de, præſcrip. Alex. conſ. 213. num. 2. lib. 2. Balb. de præſcrip. 2. par. 3. par. prin. q. 13. num. 4. Ceteros ad ſaturitatem adducit Gabr. lib. 5. de præſcrip. concl. 3. num. 1. licet igitur D. Marianus præſcribere potuerit aduerſus proprietatem, & dominium reſpectu cuius bonam fidem habuit ex titulo, vt dicitur, emptionis
prouenientem non potuit tamen præſcribere
42 aduerſus hypotecam, quam ſciebar ad alterum pertinere textus clarus in l. ſi quis fundum, in fin. vbi gloſſ. de acquir. poſſ. notat. gloſſ. in l. ſicut, verb. poſſidente Cod. de præſcript. 30. vel 40. annor. Balb. 2. par. 3. par. princ. q. 4. num. 2. & 3.

43 Tertio. Non obſtat exceptio quia in iuditio Saluian debet opponi ad impediendum proceſſum, & litis conteſtationem, Menoch. de adipiſc. rem. 4. numer. 770. Statil. de Salu. Interd. inſpec. 2. c. 2. nu. 265. & inſp. 5. cap. 1. num. 108. qui plures allegat. Debuit etiam ef-
44 ſe liquida, vel incontinenti liquidari. Dec. in leg. fin. num. 22. C. de edic. D. Adrian. toll. Alex. conſ. 213. nu. 1. lib. 2. Afflic. dec. 52. n. 1. Aym. conſ. 204. nu. 6. Contard. de moment. poſſ. limit. 2. §. 4. num. 19. Menoch. d. rem. 4. num. 771. Statil. d. c. 2. n. 267. & d. c. 1. n. 110. Huiuſmodi tamen exceptio ad merita cauſæ, & in fine proceſſus oppoſita fuit, nec quicquam allatum eſt, vnde liquidetur.

45 Non obſtat tertio exceptio præſcriptionis ſtatutariæ iuxta formam ſtatuti Carpenſis ſub rubr. 28. lib. 2. Primo quia non conſtat de vtili initio poſſeſſionis, & alijs requiſitis de quibus ſupra.

Secundo quia, vt diximus, hæc exceptio appoſita fuit ad merita cauſæ poſt litem conteſtatam, & tamen apponi debuit ante ad impediendum proceſſum.

46 Nam in iudicio Saluiani, quod mere poſſeſſorium eſt, Rol. conſ. 14. num. 14. lib. 1. Surd. conſ. 4. num. 36. Neguſ. par. 8. memb. 1. nu. 2. verſ. In interdict. Rot. dec. 34. num. 23. par. 2.
47 diuerſ. non admittitur exceptio petitorium reſpiciens, Rol. Surd. & alij ſupra cit.

48 Tertio quia præſcriptio ſtatutaria non currit cum mala fide, nec valet ſtatutum aliter diſponens, c. poſſeſſor, de reg. iur. in 6. c. Vigilanti, c. fin. de præſcrip. Tancred. de Corn. in ſuo oper. Rubr. 12. q. 24. Rom. in l. ſequitur §. ſi viam de vſuc. vbi etiam Ang. num. 2.
49 dicit quod Bart. contrarium ſentiens in d. §. ſi viam, bene fecit, dum ſe iudicio Theologor. & Sanctæ Matris Eccleſiæ ſubmiſit; quod idem afferit etiam Alex. conſ. 185. num. 26. verſ. & ſi tam, lib. 2. Bald. in l. 1. num. 13. C. *de ſeruit.* & aq. & in Auth. ad hæc, num. 29. C. de vſur. & in §. ſi quis per 30. num. 9. ſi de feud. fuer. contr. &c. & in l. Quibus diebus, §. Dominus nu. 2. de cond. & dem. & alibi ſæpe, vbi ſem-
50 per voluit quod licet tale ſtatutum Ciuili Iure non improbetur, Canonico tamen non admittatur. Alex. conſ. 51. nu. 2. & ſeq. vbi de veriori, & magis communi lib. 4. & conſ. 99. num. 8. eod. lib. & conſ. 73. nu. 4. & conſ. 172. nu. 19. vol. 6. in vtroq; loco dicens hanc ſententiam
51 veram, & communem à mille annis citra approbatam vſu fuiſſe. Can. conſ. 328. numer. 2. verſ. his tamen, & num. 3. vbi de communi legiſtarum, & Canoniſtarum, & conſil. 180. in princ. lib. 3. vbi de communi, & fere indubitata ſententia, Fel. in d. c. fin. num. primo de præſcrip. Matheſil. ſing. 23. Grat. conſil. 121. nu. 26. 27. vol. 1. Gabr. lib. 5. de præſcrip. concluſ. 4. nu. 1. Burſar. conſ. 419. nu. 9. lib. 4. Surd. dec. 158. num. 5. & ſeq. Cyriac. controu. 321. nu. 50. 51. Qui authores de magis communi, & vſu recepta opinione teſtantur, idque pro-
52 cedit etiam ſi ſtatutum dirigat verba in Creditorem negligentem, & eius odio præſcriptionem inducat. Felin. poſt Butr. in cap. fin. num. 7. verſ. Vberrimam poſuit, de præſcript.

Corn.

Digitized by Google

Corn. d. conſ. 180. numer. 1. volum. 3. Surd. d. dec. 158. num. 20. & ſeq. Nam vt rectè idem Surd. ait, quidquid adimitur Creditori adijcitur debitori, qui eſt in mala fide, vnde in effectu debitor cum mala fide lucrabitur, quod Canones nolunt, neque vim facere debemus in modo, ſed in re ipſa, & effectu, l. inſulam,
53 de præſcrip. Verb. l. ſi vno, ff. locat cum ſimil. Cum igitur neque negligentia creditori; non
54 remoueat peccatum, & maam fidem debitoris, Bald. in l. 1. numer. 13. C. de ſeruit. & acq. Corn. d. conſ. 180. num. 7. lib. 3. Fel. d. cap. fin. num. 7. Verſ. Septimam, Surd. d. dec. 158. n. 8. quibuſcunque verbis vtatur, ſiue in debitorem, ſiue in creditorem directis, præſcriptio ex ſententia Canonum non procedet cum mala fide, ſicut non procedit præſcriptio legalis longiſſimi temporis, in cuius locum contraria hęc
55 ſubrogata fuit, cuiuſque propterea naturam retinere debet, Bald. in l. ſuperuacuam, num. 2. verſ. Et eſt argumentum, C. de tempor. in integ. reſtit. & in c. 1. §. niſi iuſta, n. 2. quo temp. inueſt. feud. per. poſ. Rom. conſ. 58. numer. 3. Caſtr. conſ. 230. n. 2. par.... Bald. in c. 1. §. Porro, n. 2. verſ. Quæro qualit. feud. alien. poſſ. Fel. in c. illud, n. 2. de præſcrip.

56 Rurſus procedit, quod dixi, non tenere ſtatutum etiam ſi præſumptionem ſolutionis inducat, Bald. in l. omnes populi, n. 43. 44. vbi contrariam Bart. doctrinam truffam appellat,
57 ff. de iuſt. & iur. & in Auth. ad hæc, nu. 29. C. de vſur. Butr. in diſp. ſtante ſtatuto, n. 20. verſ. ex quo concluditur Corn. conſ. 264. n. 5. vol. 1. Fel. d. c. fin. n. 7. verſ. ſed tene oppoſitum. Sicut enim per præſumptionem illam peccatum, & mala fides non ſubmouetur, ita neque vali-
58 dum efficitur ſtatutum, Bald. in d. l. omnes populi, num. 43. 44. & alij proxime citati. In
59 ſtatuto verò Carpenſe res clarior eſt, quia non præſumit ſolutionem, ſed fingit, & diſponit quod creditoribus poſt lapſum 12. annorum fictione ſtatuti ſolutum, & plenariè ſatisfactum intelligatur; Cum igitur fictio nunquam cum veritate conueniat, ſed ſemper fingat ve-
60 ra eſſe, quæ non ſunt, nec probationem in contrarium admittat, Menoch. præſumpt. lib. primo qu. 8. num. 8. q. 10. & 11. Sequitur quod ſtatutum hoc fingens ſolutionem quæ facta non eſt, fuiſſe factam, aduer-
61 ſetur conſcientiæ, & Deo, qui ſumma eſt Veritas, ac proinde non valeat. Ita in terminis eleganter concludit Corn. d. conſ. 328. numer. 5. & 6. vbi dicit caſum hunc eſſe extra terminos Bartoli, & ſequat. tenentium pro validitate ſtatuti, Quare cum ſupra oſtenſum ſit D. Marianum eſſe in mala fide, fruſtra hæc exceptio apponitur.

62 Quarto non obſtat exceptio, quia Statutum expreſsè excipit caſum noſtrum nempe contractum dotis;

Ad id quod dicitur in motiuis tranſmiſſis dotem ſoluto matrimonio non eſſe amplius dotem, ac propterea ſtatutariæ cenſuræ ſubeſſe. Reſp. primo à ſtatuto non excipi dotem, ſed contractum dotis. Reſp. ſecundo quod licet in ſtrictiſſima ſignificatione dos ad conſtans matrimonium referatur, Nihilominus etiam ſoluto matrimonio antequam reſtituatur, propriam dotis appellationem retinet, ita vt iura de dote loquentia, de ea præcipue
63 ſoluto matrimonio intelligantur, Rubr. & tot. tit. ff. ſolut. matrim. & propterea vſque
64 ad reſtitutionem fundus remanet dotalis, leg. etiam, l. 3. cum gloſſ. de fund. dot. Immo li-
65 cet dos ante matrimonium proprie dos non ſit, leg. 1. & 2. ff. pro dot. l. in poteſtate, de ſponſal. leg. quod ſeruius, de cond. cauſ. dat. cauſ. non ſecu. Nihilominus iura de dote loquentia locum ſibi vſurpant in dote etiam
66 ante matrimonium contractum, ſi eius fauorem reſpiciant, text. clar. in l. Quæſitum §. vltim. cum duabus ſequent. ff. de rebus auth. iud. poſſid. in leg. 4. de fund. dot. in l. ſi ſponſa, de iur. dot. & in leg. tamen ſine, Cod. de bon. quæ lib. Et eſt communiſſima Doctorum opinio, Neque vero dubitandum eſt quin priuilegium conceſſum à ſtatuto contractui dotis, vt contra ipſum præſcriptio non currat, etiam ad hæredes, & ſucceſſores mu-
67 lieris tranſeat, vt pote cauſæ, & rei, non perſonæ conceſſum, Bald. conſil. 283. num. 8. verſic. ſuper ſeptimo lib. 3. Bald. Nouell. de dot. par. 1. numer. 22. Bou. de Stat. Vrb. præſct. gloſs. 3. numer. 23. 24. 25. ſicut etiam
68 in dubio potius rei, quam perſonæ conceſſum præſumitur, Bald. & Bou. loc. cit.

Quibus omnibus ſtantibus ſatis apparet Virginiam actricem non ambulare in tenebris, vt ex aduerſo ſupponitur, ſed in luce veritatis, & iuſtitiæ, atque immittendam eſſe in poſſeſsionem bonorum, quæ D. Marcus Coccapanus à D. Cæſare Priore emit: eaq; penes ſe retineat donec illi pro toto ſuo credito ſatisfactum fuerit.

Quod vero attinet ad fructus totius temporis decurſi in libello petitos à Barbara, & Virginia, puto non deberi, quia D. Marianus eos fecit ſuos ratione dominij, cui bo-
69 na fides etiam adiungitur ex iuſto titulo, vt ſupponitur emptionis, leg. qui ſcit, in princip. & §. primo, de vſur. Socin. conſil. 170. numero 5. volum. 2. Cum præſertim ipſe non ſit debitor obligatus vlla obligatione perſonali dictæ Virginiæ actrici, nec in fructibus ab eo perceptis poſsit à dicta Virginia prætendi vlla hypoteca, vt pote qui nunquam in
70 bonis debitoris obligantis fuerint l. 1. §. cum prædium, de pignor. Neque habenda eſt quod

hoc

Digitized by Google

hoc ratio male fidei erga hypotecam, quia
71 cauſæ Dominij,& hypotecæ ſeparantur, l. vſu-
capio. C. de pignor. & ſupra dictum fuit. De-
bentur tamen expreſſæ damna, & intereſſe
72 prout expreſſè in libello petita fuerunt, Bart.
in l. properandum §. ſiue autem, n. 3. C. de iu-
dit. & in l. 1. nu. 11. C. de action. empt. Guid. pap. dec. 405. n. 2. & 3. Videndum propterea erit quid interſit Virginiæ poſſeſſionem bonorum controuerſorum non fuiſſe ſibi ceſſam ab anno 1628. quo tempore lis conteſtata fuit.

Et hæc ſunt, &c. Saluo, &c.

F I N I S.

Digitized by Google

Prem. Legatoria Artistica
ACHILLE FIORE
Via Grande Archivio 3 - Napoli